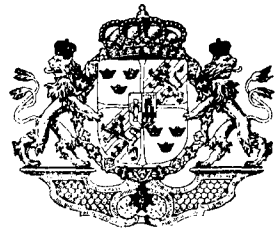
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXX.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1926

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

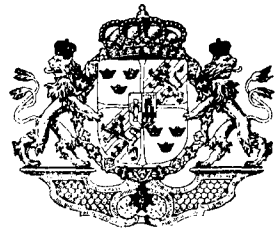
Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1926: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19262

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXX.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1926

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1926
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
253755

INNEHÅLL INDEX

N:r 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1926 . .	513	Le marché du travail en juin 1926.
Utlänningskontrollen i vissa länder	515	La surveillance des étrangers dans différents pays.
Det mellanstatliga folkutbytet inom Europa .	533	La migration entre les différents pays de l'Europe.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1925	545	L'union coopérative en 1925.
Kortare meddelanden	549	Courtes notices.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1925 .	549	Les bureaux des gardes-malades en 1925.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1925/26	549	Les bureaux de placement publics au Danemark en 1925/26.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1926	550	La commission de chômage pendant le mois de mai 1926.
Hyreslagstiftningen i Frankrike	550	La législation sur les loyers en France.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	551	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juni 1926	552	Les bureaux de placement publics en Suède. Juin 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1926	558	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1926.
Levnadskostnader under andra kvartalet 1926	559	Coût de la vie pendant le 2e trimestre 1926.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	584	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Tidskriftsöversikt	586	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	592	Lois concernant les questions sociales.

N:r 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1926 . .	593	Le marché du travail en juillet 1926.
Arbetstillgången under andra kvartalet 1926 .	595	L'offre et la demande du travail pendant le 2e trimestre 1926.
Legostadgans upphävande	601	Abrogation de la loi sur l'engagement des serviteurs.
Ungdomens yrkesval och arbetsförmedling i Stockholm	604	Conseil de vocation et placement public pour les mineurs à Stockholm.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1926	609	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2e trimestre 1926.
Den engelska generalstrejken	614	Le grand conflit du travail en Angleterre.

Kortare meddelanden	642	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1926	642	La commission de chômage pendant le mois de juin 1926.
Förslag till lag om kooperativa föreningar i Norge	642	Projet de loi sur les coopératives en Norvège.
Föreslagen omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen	644	Projet de réorganiser l'assurance sociale contre les accidents.
Nytt förslag om ålderdomspensionering i Danmark	645	Nouveau projet de loi au Danemark sur l'assurance contre la vieillesse.
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1926	646	L'émigration transatlantique pendant le 2e trimestre 1926.
Nya publikationer från internationella arbetsbyrån	648	Nouvelles publications du Bureau international du travail.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	653	Rapports des inspecteurs du travail sur les accidents graves du travail.
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1926	655	L'inspection du travail pendant le 2e trimestre 1926.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juli 1926	656	Les bureaux de placement publics en Suède. Juillet 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1926	662	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1926.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	663	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Juli 1926	664	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Juillet 1926.
Tidskriftsöversikt	666	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	672	Lois concernant les questions sociales.

N:r 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1926	673	Le marché du travail en août 1926.
Åttonde internationella arbetskonferensen i Genève	675	La huitième conférence internationale du travail à Genève.
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1925	695	Recettes et dépenses de bureaux de placement publics en Suède en 1925.
In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1925/26	698	La migration aux Etats Unis pendant l'année fiscale 1925/26.
Den amerikanska emigrantkontrollen i europeiska hamnar	702	Le systeme d'inspection des immigrants aux Etats Unis avant leur départ.
Löneförhållandena inom sjömansyrket	705	Les salaires des marins.
Sociala frågor vid 1926 års riksdag	719	Questions sociales au Riksdag de 1926.
Kortare meddelanden	728	Courtes notices.
Mellanfolkliga domstolens utslag i frågan om arbetsgivarlagstiftningen	728	Un avis de la Cour permanente de justice internationale.
Ändringar i den ryska arbetarlagstiftningen	728	Modifications de la législation ouvrière en Russie.
Internationell Rödakorskonferens för främjandet av sjömännens hälsovård	729	Conférence de la Croix-Rouge sur l'hygiène des marins.
Arbetarskyddslagstiftningen i Japan	730	La législation ouvrière en Japon.
Lönentvecklingen i den amerikanska storindustrien	730	Les fluctuations des salaires dans la grande industrie aux Etats Unis.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1926	731	La commission de chômage pendant le mois de juillet 1926.
Konsumentkooperationens ställning i olika länder	732	Le mouvement coopératif dans divers pays.
Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1924	732	Les syndicats ouvriers dans divers pays en 1924.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn	734	Prix de détail des denrées alimentaires à Stockholm, à Oslo et à Copenhague.
Lättnader i invandringsbestämmelserna för amerikanska krigsveteraner	734	L'immigration des anciens combattants aux Etats Unis.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Augusti 1926	737	Les bureaux de placements publics en Suède. Août 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1926	743	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1926.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	744	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Augusti 1926	745	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Août 1926.
Tidskriftsöversikt	747	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	752	Lois concernant les questions sociales.

N:r 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1926	753	Le marché du travail en septembre 1926.
Nionde internationella arbetskonferensen i Genève	755	La neuvième conférence internationale du travail à Genève.
Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1925	771	Les fluctuations des salaires dans différentes branches d'industrie de 1913 à 1925.
Kortare meddelanden	800	Courtes notices.
Det nordiska socialpolitiska samarbetet	800	La collaboration des pays scandinaves pour la politique sociale.
Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1926	801	Les salaires au Danemark pendant le 1er trimestre 1926.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1926	802	La commission du chômage pendant le mois d'août 1926.
Förhandlingsordning för kooperativa företag	802	Procedure pour le règlement des différends dans les *sociétés coopératives*.
Rusdrycksförsäljningen under 1925	803	La vente des boissons alcooliques en 1925.
Ut- och invandring under 1925	805	La migration en 1925.
Övervakandet av utlänningar i riket	806	La surveillance des étrangers en Suède.
Sveriges offentliga arbetsförmedling September 1926	807	Les bureaux de placement publics en Suède. Septembre 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1926	813	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1926.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	814	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under tredje kvartalet 1926	815	Coût de la vie pendant le 3e trimestre 1926.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	840	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Tidskriftsöversikt	843	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	848	Lois concernant les questions sociales.

N:r 11.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1926	849	Le marché du travail en octobre 1926.
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1926	851	L'offre et la demande du travail pendant le 3e trimestre 1926.
Nionde internationella arbetskonferensen i Genève (2)	857	La neuvième conférence internationale du travail à Genève (2).
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1926	876	*Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux* pendant le 3e trimestre 1926.
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1925	881	La construction dans les villes suédoises en 1925.
Hyresräkningen år 1924 (Del II)	899	Le recensement des loyers en 1924 (2e partie).
Kollektivavtalens lönesatser under andra och tredje kvartalen 1926	905	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le 2e et le 3e trim. 1926.
Kortare meddelanden	907	Courtes notices.
Internationella arbetsbyrans styrelsesammanträde i oktober 1926	907	Session du conseil d'administration du Bureau international du travail en octobre 1926.
Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen	907	Résultats législatifs des conférences du travail.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1926	909	La commission du chômage pendant le mois de septembre 1926.
Ett tyskt regeringsingripande mot löntagare med dubbelinkomster	910	Démarche du gouvernement allemand contre les salariés avec des revenues de diverses sources.
Förslag om vanhävds- och arrendelagstiftning	910	Projet de loi concernant la terre mal cultivée et les baux à ferme.
Den danska arbetskommissionens betänkande	912	*Rapport* de la commission du travail au Danemark.
Skiljedomstol för statstjänstemännen i Danmark	913	Cour de l'arbitrage des fonctionnaires d'Etat au Danemark.
Förslag till ny lagstiftning mot alkoholmissbruk	914	Projet d'une législation nouvelle sur l'abus des boissons alcooliques.
Läkarna som intygsgivare rörande sjukdom och invaliditet	916	*La délivrance de certificats médicaux de maladie* et d'invalidité.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1926	917	L'émigration transatlantique pendant le 3e trimestre 1926.

Centrala skiljenämndens beslut	918	Résolutions de la Cour centrale de l'arbitrage.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	924	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1926	927	L'inspection du travail pendant le 3e trimestre 1926.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Oktober 1926	928	Les bureaux de placement publics en Suède. Octobre 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1926	934	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1926.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	935	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Oktober 1926	936	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Octobre 1926.
Tidskriftsöversikt	938	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	944	Lois concernant les questions sociales.

N:r 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1926	945	Le marché du travail en novembre 1926.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1926	947	*L'offre et la demande des appartements dans* les villes de la Suède le 1er octobre 1926.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1925	953	Les accidents du travail parmi les marins en 1925.
Olycksfall i arbete år 1923	962	Les accidents du travail en 1923.
Nödhjälpsarbetarnas yrkesfördelning och personliga förhållanden	965	Les ouvriers dans les travaux de secours, leurs métiers et leur situation personnelle.
Arbetsinställelser i Sverige år 1925	977	*Grèves et lockouts en Suède en 1925.*
Kollektivavtal i Sverige år 1925	980	Conventions collectives en Suède en 1925.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1925	982	Les conciliateurs officiels en 1925.
Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagen	984	Rapport de l'Administration du travail sur le traitement des vagabonds.
Kortare meddelanden	999	Courtes notices.
Kommunernas arbetslöshetsutgifter under åren 1914—1924	999	Les dépenses communales pour les chômeurs 1914—1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1926	1000	La commission de chômage pendant le mois d'octobre 1926.
Kristidsunderstödet till den danska industrien	1001	La subvention à l'industrie au Danemark à cause de la crise industrielle.
Den engelska fackföreningsrörelsen under 1925	1002	Les syndicats ouvriers en Angleterre en 1925.
Den statsunderstödda småbruksrörelsen i Danmark	1002	*Les petites tenures subventionnées par l'Etat au Danemark.*
Arbetsinställelser i utlandet under 1925	1003	Grèves et lockouts à l'étranger en 1925.
Kollektivavtal i utlandet under 1925	1004	Conventions collectives à l'étranger en 1925.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	1005	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Centrala skiljenämndens beslut	1007	Résolutions de la Cour centrale de l'arbitrage.
Sveriges offentliga arbetsförmedling November 1926	1019	Les bureaux de placement publics en Suède. Novembre 1926.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1926	1025	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1926.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	1026	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader November 1926	1027	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Novembre 1926.
Tidskriftsöversikt	1029	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	1036	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årg. 1926 1037 *Table des matières.*

Arbetsmarknaden under juni månad 1926.

Läget å arbetsmarknaden under juni månad kan i stort sett betecknas såsom oförändrat i förhållande till föregående månad, om än med en mindre ökning av det arbetssökande klientelet. Rapporterna från arbetsförmedlingsanstalterna utvisa nämligen en stegring i antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser från 162 under maj månad till 166 under juni. Stegringen torde till någon del hava sin grund i det tillskott av minderåriga arbetssökande, som efter slutad skolgång sökt arbete genom arbetsförmedlingarna. Statsåtgärderna för arbetslöshetens lindrande hava haft ungefär samma omfattning som i maj. Vid junis utgång sysselsattes sålunda vid statens nödhjälpsarbeten 2 276 personer, fördelade på 36 arbetsplatser, emot 2 577 vid utgången av föregående månad. Fackföreningarnas arbetslöshetsstatistik utvisar vid maj månads utgång 9·7 % mot 12·3 % föregående månad och 8·2 % vid motsvarande tidpunkt förra året.

Jordbrukets behov av fast arbetskraft synes till väsentlig del hava blivit fyllt under föregående månad. Tillgången å arbetskraft har varit god, men likväl har det på sina håll mött vissa svårigheter att erhålla ladugårdspersonal och kvinnlig arbetskraft. Till följd av de minskade arbetsmöjligheterna å de skånska betfälten har jordbruket i Sydsverige haft minskat behov av tillfällig arbetskraft, men det överskott på sådan, som därigenom uppkommit, synes delvis hava absorberats på annat håll, förnämligast av torvindustrien. Under månadens senare del har rotfruktsrensningen mångenstädes krävt tillfälligt anställande av särskilt arbetsfolk.

Inom de industriella yrkesgrupperna har ingen väsentlig ändring i läget inträtt. Inom metall- och maskinindustrien har den kvalificerade arbetskraften rönt efterfrågan, under det att överskott förefunnits å arbetskraft i avsaknad av nödig yrkesskicklighet. Vid porslinstillverkningen har i någon mån arbetslöshet yppat sig till följd av nedläggandet av Rörstrands porslinsfabriker. Byggnadsindustrien har uppvisat en något ökad efterfrågan på arbetskraft, men fortfarande är arbetstillgången knapp för grovarbetare, trä- och måleriarbetare. Inom trävaruindustrien har arbetsmarknaden varit tryckt och i stort sett lika med föregående månad. Vid skeppsvarven har arbetstillgången något minskats. Stenindustrien har under månaden varit indragen i en omfattande konflikt, som berört cirka 4 000 arbetare i de västra kustlandskapen. Från de nordligare delarna av landet rapporteras känningar av den engelska kolstrejken, som medfört minskad arbetstillgång för sjöfolk samt hamn- och stuveriarbetare; i stort sett synes dock arbetstillgången inom ifrågavarande yrkesgrenar hava varit rela-

tivt god. För hotell- och restaurangpersonalen har sommarsäsongens inträde betytt ökning i arbetstillgången. De kontorsanställda hava som förut haft att uppvisa betydande arbetslöshet.

Å den kvinnliga arbetsmarknaden har efterfrågan å arbetskraft inom industrien varit relativt obetydlig. Kökspersonal inom restaurangbranschen liksom även vid sjukhus och liknande anstalter har varit livligt efterfrågad, och tillgången har icke svarat mot efterfrågan. Inom det husliga arbetet har efterfrågan å hembiträden varit livlig, men brist har rått å kvalificerade sökande. Liksom tidigare har tillgången å mjölkningskunniga landsjungfrur varit knapp.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·8*	*14·7*	*12·3*	*9·7*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 558.

Utlänningskontrollen i vissa länder.

Före världskriget rådde i regel fullständigt fritt folkutbyte mellan den civiliserade världens länder. Ett undantag från denna frihandelsprincip för den mänskliga arbetskraften utgjorde vissa transoceana länders avstängningspolitik mot asiatiska invandrare. I Australien hade denna arbetsmarknadsprotektionism börjat göra sig gällande jämväl gentemot vit arbetskraft. Detta var emellertid av mindre betydelse för avsättningen av det europeiska befolkningsöverskottet, så länge Förenta staterna ännu stodo öppna för alla invandrare från vår världsdel. Emigrationen till detta land utgjorde nämligen den dominerande faktorn inom det dåtida internationella folkutbytet. Även mellan de europeiska länderna förekommo folkomflyttningar av avsevärd omfattning och ekonomisk betydelse, vilka dock föga uppmärksammades i jämförelse med den nya tidens folkvandring över Atlanten. I väsentlig utsträckning utgjorde nämligen folkutbytet inom Europa en regelbunden säsongföreteelse, vilken i stort sett lämnades att reglera sig själv.

Efter världskriget hava betydelsefulla förändringar ägt rum även på detta område. Frihandelsgrundsatserna hava fått vika för en politik av rakt motsatt innebörd. Jämsides med tendensen att höja tullmurarna har gått en strävan att återuppliva den övervakning av folksamfärdseln staterna emellan, som kännetecknade äldre tiders ekonomiska system. Skyddet för den nationella produktionen har utsträckts till arbetsmarknaden, som skall förbehållas åt den inhemska arbetskraften. Motiven härtill hava utgjorts av de mångahanda och stora svårigheter, med vilka särskilt de i kriget deltagande staterna haft att kämpa, såsom valutakatastrofer, massarbetslöshet, bostadsbrist m. m. De viktigaste tillskyndarna till de nya restriktiva åtgärderna hava varit de i allt starkare organisationer sammanslutna yrkesutövarna av olika slag, och de instrument, som därvid kommit till användning, hava till en början utgjorts av under krigstiden nytillkomna lagar och institutioner, nämligen pass- och passviseringstvånget samt den av polis- och socialförvaltning i förening reglerade övervakningen av utlänningar.

Den ojämförligt viktigaste händelsen har därvid varit, att Förenta staterna genom sitt kontingenteringssystem — de s. k. kvotlagarna — ransonerat invandringen. Innebörden av denna förändrade hållning hos det förnämsta invandringslandet framgår av en jämförelse mellan antalet invandrare under åren närmast före kriget — 1 200 000 år 1914 — och antalet s. k. kvotimmigranter t. ex. för finansåret 1925—26, nämligen 165 000. Otvivel-

aktigt hava de härigenom ändrade förutsättningarna för den transoceana emigrationen i samband med de genom kriget rubbade gamla jämviktsförhållandena på skilda håll inom Europa varit i allra högsta grad ägnade att skapa nya, objektiva betingelser för en våldsamt ökad folkomflyttning inom Europa från överbefolkade områden till länder, som ännu icke hysa befolkningsöverskott eller i varje fall äro relativt svagare överbefolkade i förhållande till övriga produktionsfaktorer än utvandringsområdena.

Å andra sidan har särskilt under de senare åren gjort sig gällande en stark tendens att så småningom avskriva viseringstvånget, som utgör det egentligen restriktiva momentet i passtvånget. Särskilt inom Västeuropa hava staterna träffat ömsesidiga överenskommelser med varandra härom. Sålunda har Sverige för sin del biträtt sådana uppgörelser med Belgien, Danmark, Frankrike, Island, Italien, Lichtenstein, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Schweiz, Spanien och Storbritannien. Även inom nationernas förbund har man varit verksam för detta syfte; sålunda avhölls i maj 1926 en internationell konferens rörande passfrågan, varvid bland annat upptogs till behandling spörsmålet om passystemets avveckling.

Denna utveckling innebär emellertid ingalunda en återgång till de fria förhållandena före kriget med avseende å rätten till bosättning eller yrkesutövning. Lättnaderna gälla nämligen endast den normala resetrafiken, medan däremot nya hinder i form av speciallagstiftning mot bosättning och yrkesutövning uppresas mot den befarade invandringsströmmen. Det är dessa nya inre barriärer, som för framtiden synas komma att avlösa passviseringstvånget såsom skyddsmedel mot befolkningsutjämningen länderna emellan inom Europa. Karakteristiskt är sålunda, att det av nationernas förbunds råd godkända programmet för nyssnämnda konferens i passfrågan i samband med kravet på avskaffande av inreseviseringarna uttryckligen förbehåller varje land fullständig handlingsfrihet ifråga om tillämpning av egen lagstiftning om utlänningar, reglerande av arbetsmarknaden m. m.

Den nya tendensen har med särskild styrka gjort sig gällande under de senaste åren. Av den efterföljande detaljredogörelsen för denna lagstiftning i vissa europeiska länder framgår, att frågan under år 1926 varit under behandling i riksförsamlingarna i våra tre grannländer. I Danmark har härigenom kommit till stånd en ny restriktiv lagstiftning i ämnet, i Norge föreligger förslag härom, vilket anses med stor sannolikhet komma att bliva lagfästat, och i Finland slutligen har riksdagen gjort hemställan om restriktiva åtgärder. Även i Österrike och Schweiz hava tillkommit nya lagar på området under den allra senaste tiden, nämligen i slutet av år 1925, medan däremot i såväl England som Tyskland lagstiftningen är några år äldre.

Syftet med den nya lagstiftningen angives i regel vara att skydda arbetsmarknaden; för vissa länder hava även bostadsförhållandena föranlett behov av denna särlagstiftning. Det må emellertid framhållas, att i sådana länder, där bostadsreglering i någon form föreligger, densamma i regel utgör ett tillräckligt effektivt hinder mot utlänningen (jämför nedan angående

Tyskland). I ett par länder, Norge och Schweiz, hava de nya bestämmelserna karaktären av immigrationspolitiska åtgärder, i det ändamålet med desamma är förhindrande av bosättning över huvud av utlänningar i landet. I motiverna till det norska förslaget uttryckes detta på ett pregnant sätt sålunda, att huvudregeln vore, att fast bostad och bosättning i riket skulle förbehållas norska medborgare. I detta förslag framlyser också en synpunkt av stort intresse, nämligen rassynpunkten. Sålunda framhålles den genom Förenta staternas invandringsrestriktioner ökade risken av tillströmning av mindre önskvärda eller i varje fall av i rashänseende från norrmännen mycket främmande befolkningselement samt erinras om de mycket ogynnsamma erfarenheterna från de första krigsårens invandring av detta slag. — I den österrikiska lagen återfinnes slutligen ett stadgande — om bemyndigande för förbundsregeringen att skärpa bestämmelserna gentemot medborgare i främmande makt, som behandlar österrikiska undersåtar ogynnsamt i de i lagen åsyftade hänseenden — vilket är ganska belysande för en viktig innebörd av denna speciallagstiftning, nämligen den att utgöra ett retorsivt försvars- och bytesmedel gentemot lagstiftning i utlandet.

De *medel*, som kommit till användning vid genomförande av dessa syften, äro av skilda slag. På grund av sitt insulära läge kan England, trots det partiella bortfallandet av viseringstvånget, alltjämt upprätthålla en effektiv gränskontroll för alla inresande. Huvudregeln är därstädes, att utlänning icke äger landstiga utan tillstånd av vederbörande immigrationsmyndighet. I övriga länder uppställa de nya lagstiftningarna inre barriärer i form av förbud att utan tillstånd antaga arbetsanställning eller att vistas i landet över viss kortare tid. I några länder avser förbudet om arbetsanställningen icke utlänningen utan den inhemska arbetsgivaren, vilken icke äger anställa utländsk arbetskraft utan särskilt tillstånd.

I *fråga om handhavandet av utlänningskontrollen enligt* de nya lagstiftningarna finnes icke något enhetligt system. Sålunda tillämpas i vissa länder ett starkt centraliserat förfarande — så i Danmark, där chefen för statspolisen träffar avgörande i dessa frågor, samt i England, där arbetsministern utfärdar tillstånd för arbetsgivare att anställa utlänning — medan i andra länder åtminstone den löpande tillämpningen av kontrollen fullgöres av lokala organ — i Norge av vederbörande polismästare, i Finland av landshövdingen och i Tyskland av särskilda organ med paritetisk sammansättning av arbetsgivare och arbetare med nära anslutning till vederbörande landsanstalt för arbetsförmedling o. s. v. Tendensen synes emellertid gå i riktning mot ökad centralisering. Belysande härför är den finska riksdagens hemställan om utredning rörande koncentrering av utlänningskontrollen samt förbundsförfattningsändringen i Schweiz i slutet av år 1925 om överflyttning från kantonerna till edsförbundet av utlänningslagstiftningen.

För kontrollen av bestämmelsernas efterlevnad har införts en ofta ganska

omfattande *anmälningsplikt*, åvilande utlänningen själv, hans arbetsgivare, hyresvärd, hotell, arbetsförmedlingsanstalt m. fl. Påföljden för bristande fullgörande av denna plikt eller för överträdelser i övrigt mot utlänningslagstiftningens bestämmelser är i många fall mycket kännbar. Sålunda kan utvisning i Norge bliva följden av bl. a. underlåten anmälningsskyldighet, i Danmark ske på grund av obehörigt antagande av arbetsanställning, i Finland på grund av obehörigt kvarstannande i riket och i Schweiz bl. a. på grund av tillfredsställande bevisning, att ändamålet med vistelsen i landet är utan anmärkning o. s. v. Andra skyddsbestämmelser förekomma även, såsom i Norge om skyldighet för arbetsgivare i vissa fall att gottgöra resekostnaderna för hos denne anställd utlänning, vilken icke erhåller uppehållstillstånd, och i Schweiz om internering av utlänning, när beslutad utvisning icke kan verkställas. Även egentliga straff — i främsta rummet bötesstraff, men i svårare fall även frihetsstraff — komma till användning för att upprätthålla lagstiftningens effektivitet. Sålunda är brott mot bestämmelserna straffbelagt i England med böter intill £ 100 eller fängelse eller straffarbete intill 6 månader, i Tyskland med böter intill 10 000 guldmark eller fängelse intill 6 månader, i Österrike med böter intill 1 000 schilling eller frihetsstraff (»arrest») intill 3 månader och i Schweiz med fängelse intill 1 år o. s. v.

I det följande lämnas en mera detaljerad redogörelse för främlingskontrollen i vissa europeiska länder.

Danmark. Bestämmelserna rörande utlänningars rätt att uppehålla sig i Danmark återfinnas i *lagen om tillsyn å främlingar och resande m. fl. den 15 maj 1875* med ändringar och tillägg, senast år 1926, ävensom i *lagen om utländska arbetare den 21 augusti 1908.*

Lagen av år 1875 innehåller förbud för utländska tattare, musikanter, förevisare av djur, atleter, taskspelare m. fl. att uppehålla sig i landet, för så vitt de ämna söka sitt uppehälle under kringvandring. Likaledes vägras tillträde för arbetssökande utlänning, som icke är i besittning av legitimationshandling, utfärdad av offentlig myndighet. Utlänningar av nu angivna slag skola genom polismyndighets försorg snarast möjligt utvisas eller utsändas ur landet, om de dit inkommit.

I kontrollsyfte föreskrives anmälningsplikt för utlänning, som icke är i besittning av försörjningsrätt, därest han vill söka sin utkomst genom hantverk eller annat kroppsarbete, såsom tjänare eller genom verksamhet under resa eller vandring från ort till annan — häri innefattas icke utländsk handelsresande. Anmälan göres hos vederbörande polismästare, vilken har att undersöka, om utlänningen rimligen kan väntas kunna och vilja genom sitt arbete vinna utkomst i landet samt om avtal rörande arbete eller tjänst föreligger eller utlänningen äger nödiga penningmedel för sitt uppehälle under åtta dagar och för resa ut ur landet. Finner polismästaren härvid, att utlänningen icke kan få tillstånd att uppehålla sig i riket, skall han draga försorg om att denne utvisas eller utsändes. I annat fall skall uppehållsbok utfärdas för utlänningen. Har innehavare av uppehållsbok icke funnit arbete eller utkomst inom åtta dagar efter det han anmält sig hos polismyndigheten, är han pliktig att ånyo var åttonde dag göra sådan anmälan; finnes han därvid ej innehava medel till åtta dagars uppehälle, kan han utvisas eller utsändas ur landet. Den som under sex veckor ej haft arbete, skall ovillkorligen utsändas eller utvisas, därest han icke kan styrka, att han under nämnda tid haft uppehälle på lagligt sätt.

Arbetsgivare, som tager utlänning i arbete, är skyldig tillse, att denne är försedd med uppehållsbok, samt göra anteckning vid arbetets slut om dess varaktighet. An-

teckning i boken skall även göras om utlänningen ådömt straff. Den som för betalning upplåter nattlogi eller utan vederlag härbärgerar okända eller kringvandrande personer, är skyldig att avfordra dessa upplysning i vissa angivna avseenden samt att meddela uppgifterna till polismyndigheten.

Förutom omförmälda fall av utvisning genom polismyndighet kan utvisning eller utsändande ske på beslut av justitieministern, nämligen i fråga om utlänning, som icke har försörjningsrätt i riket, såvida hans vandel giver anledning härtill. Lagen ger närmare föreskrifter angående verkställandet samt kostnaderna. I samband med utvisning och utsändande kan meddelas förbud att återvända till riket.

Överträdelse av dylikt förbud är belagt med frihetsstraff intill sex månader. Lämnande av falska uppgifter, användande av annans legitimationshandlingar samt utlånande av egna sådana är belagt med frihetsstraff intill två månader eller böter, och samma straff gäller för gästgivare eller annan, vilken lämnar falska uppgifter om gäst. Andra förseelser mot lagen straffas med böter intill 50 kronor.

Genom *lagar den 29 mars 1924 och 31 mars 1926* hava tillkommit vissa *tillfälliga ändringar och tillägg till 1875 års lag,* vilka gälla till utgången av mars 1928. I motiveringen till den senaste ändringen framhölls, att förhållandena icke väsentligen hade förändrat sig sedan år 1924, då frågan senast var före i riksdagen. Det vore därför ogörligt att framlägga förslag till en definitiv främlingslag, enär en dylik lag säkerligen skulle antingen vara otillräcklig för det närvarande eller ock visa sig vara alltför sträng för mera normala förhållanden. Det hade med hänsyn härtill ansetts riktigast att söka bibehålla den gällande lagstiftningen, dock med tillägg av vissa nya viktiga bestämmelser. Den nya lagen innehåller, förutom vissa föreskrifter i fråga om passkontrollen, i huvudsak följande.

Utländskt sjöfolk, som ankommer till dansk hamn på danskt eller utländskt fartyg, äger icke avmönstra utan tillstånd av polisen. Kaptenen är ansvarig för att så icke sker; underlåter han att inhämta tillstånd och blir utlänningen hemsänd, är rederiet eller dess representant skyldigt att ersätta utgifterna härför.

Lagens viktigaste stadgande, vilket icke ingick i den tidigare provisoriska lagen utan utgör en nyhet, är förbud för utlänning, som ankommer till landet efter lagens ikraftträdande, att utan särskilt tillstånd taga arbetsanställning av vad slag som helst (Arbejde, Stilling eller anden Beskæftigelse) eller vistas i landet mer än tre månader från inresan räknat. Har utlänning under en tidrymd av tolv månader uppehållit sig i landet tillhopa tre månader, avser förbudet återinresa utan tillstånd inom sex månader efter sista utresan. Jämlikt *kungörelse den 11 maj 1926* skall ansökning om tillstånd att taga arbetsanställning ingivas till chefen för statspolisen. Tillstånd, vilket icke betingar särskild avgift, meddelas i form av anteckning i vederbörande utlännings pass. Likvärdig med dylikt tillstånd är behörig visering, dock endast om det av densamma framgår, att utlänningen äger rätt att taga anställning i landet. Befriad från skyldighet att inhämta tillstånd är utlänning, som vid tilläggslagens ikraftträdande den 1 april 1926 var fast bosatt i Danmark.

Det framhålles med avseende å dessa bestämmelser, att viseringstvånget upphävts gentemot ett tiotal stater, vilkas medborgare sålunda kunna fritt inresa i landet och taga arbetsanställning till och med inom yrken, där arbetslöshet råder, medan däremot de flesta främmande stater hava bestämmelser mot utländsk arbetskraft. Det vore visserligen önskvärt, att viseringstvånget efter hand upphävdes i så stor omfattning som möjligt. Innan ytterligare lättnader genomfördes, måste det dock anses påkallat att skapa möjligheter att vägra utlänning tillstånd att taga varaktigt uppehåll eller anställning i landet, när detta skulle strida mot landets intressen särskilt med hänsyn till bostads- och arbetsmarknadsförhållandena.

Överträdelse av förbudet straffas med böter, varjämte utlänningen kan utvisas av polismyndigheten. Bötesansvar åvilar även den arbetsgivare, som anställer utlänningen utan föreskrivet tillstånd.

Lagen av år 1908 avser närmast att fylla behovet av kontroll rörande säsongin-

vandringen av osteuropeiska lantarbetare (»galizier»). Emellertid gäller den överhuvud taget i fråga om utlänning, som antages i lantbruksarbete, skogsbruk, trädgårdsskötsel, tegelbruk, torvskärning, märgelgrävning m. m. och icke dessförinnan i minst två år oavbrutet vistats i riket. Det åligger enligt densamma arbetsgivare att ingiva skriftlig anmälan med vissa uppgifter till vederbörande polismästare inom fyra dagar efter arbetarens ankomst.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om normalkontrakt, arbetsgivares ansvar för sjukvårdskostnader o. d. samt om skyldighet för polismästare att vid uppkommande tvister mellan arbetsgivare och utländska arbetare söka förlika parterna. Om arbetstvist icke kan biläggas genom medling eller om utländsk arbetare anmäler sig sakna medel till sitt uppehälle, skall vid politirätten hållas förhör till utrönande av, huruvida arbetsgivaren gjort sig skyldig till kontraktsbrott samt om någondera parten har giltiga anspråk på arbetslön, respengar eller skadestånd av motparten. Finnes arbetsgivare hava rättsstridigt föranlett kontraktets brytande, skall han förpliktigas ersätta det allmännas kostnader för arbetares underhåll samt för utsändande ur landet, som sker på föranstaltande av polis- eller fattigvårdsmyndighet.

Norge. Den norska främlingskontrollen grundar sig i första hand på *lagen den 4 maj 1901 om anmälning av resande och främlingar m. m.* (främlingslagen), vilken i väsentliga avseenden överensstämmer med den danska lagen av år 1875. Enligt denna lag äger utlänning rätt att uppehålla sig i landet, såframt icke betingelser för utvisning föreligga, d. v. s. att utlänningen underlåter att fullgöra anmälningsplikt, saknar existensmedel eller utsikt att försörja sig på lovligt sätt, hängiver sig åt lösdriveri eller åt olaglig verksamhet eller i viss omfattning straffats för brott.

Ett avsteg från principen om fritt tillträde till Norge för utlänning skedde med den provisoriska *lagen nr 3 den 13 juli 1917 om inskränkning i utlänningars rätt att uppehålla sig i vissa kommuner* (utlänningslagen), vilken tillkom samtidigt med den norska passlagen. I utlänningslagen föreskrives, att polismästare äger meddela förbud för utlänning att uppehålla sig i viss kommun, där sådant förbud anses erforderligt med hänsyn till bostadsförhållandena eller i övrigt av sociala skäl. Vidare stadgas, att utlänning måste inhämta tillstånd av hyresnämnd, därest sådan är tillsatt, att få hyra husrum för längre tid än 2 veckor. Justitiedepartementet bestämmer, i vilka kommuner lagen äger giltighet. Sedan yttranden inhämtats från kommunerna, gäller lagen numera i de flesta städer samt i åtskilliga andra kommuner.

Av betydelse vid kontrollen av utlänningar äro även vissa stadganden i allmänna strafflagen. I § 339 av denna lag lämnas sålunda en allmän bötesstraffbestämmelse för underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälnings- eller uppgiftsskyldighet till offentlig myndighet och i § 333 straffbelägges vägran att på anmodan av myndighet lämna uppgift om namn, yrke eller bostad eller lämnande av falska uppgifter härom; straffet är enligt denna § i regel böter men kan höjas till straffarbete i 3 månader. Enligt § 334 bötesbestraffas vidare underlåtenhet av hotellvärd att föra förteckning över resande, och § 342 meddelar slutligen straffbestämmelser för den, som utan tillstånd återkommer i riket eller viss del av riket, varifrån han blivit utvisad; straffet är straffarbete intill 6 månader eller, vid återfall, intill 2 år.

Den 22 januari 1926 avlämnade norska regeringen *proposition om lag om utlänningars tillträde till riket.* Med avseende å behovet av nya bestämmelser framhålles i propositionen, att den genom passlagen den 13 juli 1917 införda viseringsplikten för vissa utlänningar endast kunde anses vara en tillfällig anordning, vilken också upphört i fråga om medborgarna från en hel del stater. Det anses, att de hittillsvarande bestämmelserna och åtgärderna varit otillräckliga för att reglera och kontrollera invandringen av utlänningar. Vidare erinras om den fortgående och i ökning stadda utvandringen av arbetsför ungdom från Norge, vilken utvisar,

att landets egna medborgare icke kunna finna tillfredsställande utkomst inom landet. Man måste vidare vara beredd på att den genom Förenta staternas invandringsrestriktioner utsållade bottensatsen bland amerikaemigranterna från andra länder skulle i stigande omfattning söka sig till andra ännu öppna länder. Särskilt kunde befaras inflyttning till Norge från de av världskriget och dess verkningar desorganiserade länderna och då till stor del av element, som till sin rasbeskaffenhet vore mycket olika norrmännen; det uttalas härvid, att det otvivelaktigt vore mycket olyckligt, om invandring av dylika främmande folkslag skedde i mera betydande omfattning. I detta sammanhang erinras om de mycket ogynnsamma erfarenheterna från invandringen av utlänningar under de första krigsåren.

Nu nämnda förhållanden göra det enligt regeringsförslaget nödvändigt att upptaga främlingslagstiftningen till revision för att få till stånd en verklig invandringslag, som ger myndigheterna möjlighet att effektivt reglera och kontrollera invandringen.

Det framlagda lagförslaget har i huvudsak följande innehåll.

Anmälningsplikt föreskrives för samtliga utlänningar, som icke äga fast bostad i Norge. Denna skall fullgöras inom 6 dagar efter ankomsten, om vederbörande ämnar söka sig sin utkomst i Norge eller bosätta sig där, och eljest inom 2 månader. För kontroll härav föreslås anmälningsskyldighet jämväl för hotell, arbetsgivare,[1] arbetsförmedlings- och kommissionskontor samt distriktssjukkassor. Anmälningsplikt föreligger vidare vid utgången av den tid, för vilken tidigare uppehållstillstånd gällt, vid ombyte av bostad eller vistelseort samt vid avresa till utlandet ävensom vid besättnings avmönstrande från skepp eller luftfartyg.

Uppehållstillstånd meddelas av vederbörande polismästare för högst ett år åt gången eller å obestämd tid, om utlänningen uppehållit sig i riket i minst två år. Vägran av tillstånd kan antingen avse uppehåll i Norge över huvud eller ock vistelse inom visst område. Angående den prövning, som härvid skall företagas av polismyndigheterna, uttalas i propositionen, att utlänning, vilken icke är knuten till landet med band, som böra respekteras, icke borde erhålla tillstånd att söka sysselsättning i ett arbetsfack, där arbetslöshet råder, eller antaga anställning, som kunde övertagas av norsk medborgare med erforderlig fackkunskap, eller över huvud driva sådan näring, som bedrives av tillräckligt antal norska medborgare. Vidare borde hänsyn tagas därtill, om en ökning av antalet utlänningar vore mindre önskvärd med hänsyn till rådande bostadsnöd eller andra särskilda förhållanden. Huvudregeln vore, att fast bostad och sysselsättning i riket skulle förbehållas norska medborgare, även om man givetvis borde visa hänsyn särskilt gentemot personer, som länge bott i landet eller genom familjeband eller annorledes voro knutna till landet. För vinnande av en betryggande tillämpning borde det norska centralpasskontoret bibehållas såsom centralmyndighet för hithörande ärenden.

I förslaget lämnas vidare utförliga regler för utvisning av utlänningar, samtliga gällande under förutsättning, att icke annat överenskommits genom avtal med främmande makt. Utvisning kan ske på grund av underlåten anmälningsplikt samt där utlänningen, trots vägrat tillstånd att uppehålla sig i riket eller i viss kommun, ändock kvarstannar; där han faller det allmänna till last, icke försörjer sin familj, visar arbetsskygghet, hängiver sig åt kringdrivande, skaffar sig sitt uppehälle genom olaglig verksamhet eller på ohederligt sätt; där han under de senaste fem åren i utlandet avtjänat frihetsstraff å minst sex månader för annat än politiskt brott eller ock i Norge dömts till straffarbete i minst sex månader eller till fängelse i minst tre år eller under loppet av de tre sista åren upprepade gånger

[1] Genom hotellens anmälningar vinnes även möjlighet att utöva kontroll i fråga om fullgörande av utländska handelsresandes skyldighet att lösa handelspass (lagen om handelsnäring den 16 juli 1907 § 15), och arbetsgivarnas anmälningsplikt giver dem en erinran om att de icke böra giva utlänningar arbete till förfång för norska medborgare. Arbetsgivares anmälningsplikt kan genom Konungen utsträckas att avse samtliga i hans tjänst stående utlänningar vid den tidpunkt då lagen träder i kraft.

dömts till frihetsstraff. Konungen äger besluta om utvisning även i övriga fall, där hänsyn till rikets säkerhet eller intressen därtill föranleda. Utvisad person är skyldig att betala kostnaderna för färden ur riket. Arbetsgivare, som i sin tjänst antager utlänning, vilken vid anställandet befann sig i utlandet, kan dock enligt lagen föreläggas att gottgöra resekostnaderna, därest utlänningen icke erhåller uppehållstillstånd.

Då kontrollen över utlänningar i riket står i nära sammanhang med passväsendet och man anser sig kunna räkna med att de flesta länder behålla passtvånget, hava nödiga föreskrifter härom upptagits i lagförslaget, dock på ett sådant sätt, som möjliggör förändringar och lättnader eller fullständigt upphävande av passtvånget genom beslut av Konungen utan ändring av lagen. Lagförslaget innehåller föreskrifter i syfte att möjliggöra effektiva kontrollanordningar, därest passtvånget skulle upphävas, t. ex. anmälningsplikt vid gränsen och avvisning därstädes genom beslut av administrativ myndighet.

Finland. Bestämmelser rörande utlänningars tillträde finnas meddelade *i förordningen den 23 november 1923 angående utlännings inkommande till Finland och vistelse i landet.* Första avdelningen av denna författning, som avser utlännings inkommande i landet, innehåller föreskrifter angående pass- och viseringstvång. Kontrollen över tillträde till landet regleras endast i denna väg. För vistelse i landet mer än tre månader är emellertid viserat pass icke tillfyllest, utan är utlänningen skyldig att av vederbörande landshövding utverka s. k. vistelsebiljett, vilken avser tillstånd att vistas inom länet. I ansökning härom, vilken jämte fotografi ingives till polismyndigheten i uppehållsorten, har utlänningen att lämna bestyrkta identifieringsdata m. fl. dylika uppgifter för sig och sin familj ävensom angiva den ort, där han ärnar bosätta sig samt de skäl, som påkalla fortsatt vistelse i Finland. Polismyndigheten har att insända ansökningen med eget yttrande till landshövdingen, vilken, då anledning härtill finnes, före avgörandet inhämtar upplysning från ministeriet för utrikesärendena, om utlänningen anlänt till landet i syfte, som förutsätter vistelse i landet utöver den i passviseringen angivna tiden.

Sådana förfrågningar göras i regel, då fråga är om personer, vilka inkommit i landet i avsikt att där utöva förvärvsarbete, såvitt fråga icke är om utlänning, som av utrikesministeriet erhållit inresetillstånd (visering) för fast bosättning i landet. Härigenom får ministeriet tillfälle att till viss tid begränsa eller helt och hållet förhindra fast bosättning av utlänning, som av någon orsak icke anses vara önskvärd. Prövningen av dessa ärenden är sålunda mera centraliserad än som direkt framgår av författningens bestämmelse, att vistelsebiljett utfärdas av landshövding. Emellertid har riksdagen i februari 1926 beslutat hemställa hos regeringen att vårda sig därom, att utlänningars inflyttande i landet icke inverkar oförmånligt på landets egna innebyggares möjlighet till arbetsförtjänst ävensom upptaga till prövning, huruvida icke för detta ändamål behandlingen av utlänningars vistelsetillstånd borde mer koncentreras.

Vistelsebiljett utfärdas på högst ett års tid och kan förnyas. Sådant tillstånd kan även återkallas, om skäl därtill föreligga; landshövdingen äger vidare till utlänningens boningsort i länet bestämma annan ort än den, utlänningen ifrågasatt. Vid överflyttning till annat län måste ansökning göras om nytt tillstånd.

Utlänning är skyldig att vid anfordran för polismyndighet uppvisa pass eller vistelsebiljett. Har han vistats i landet med vistelsebiljett, skall han vid avresan från den sista uppehållsorten hos polismyndigheten förete sitt pass i och för anteckning om hinderslöshet, vilken gäller fjorton dagar. Upplåtare av bostad åt utlänning är skyldig att för ortens polismyndighet förete pass eller vistelsebiljett för denne, i stad och köping inom ett dygn och på landet inom tre dygn; brott mot denna föreskrift straffas med högst 30 dagsböter.

Landshövdings beslut i ärende rörande vistelsebiljett kan av utlänningen över-

klagas hos ministeriet för inrikesärendena, som äger upphäva beslutet, ålägga utlänningen att flytta till annat län eller helt och hållet lämna landet. Finner ministeriet utvisning påkallad, bör i ärendet vid behov före dess slutliga avgörande inhämtas utlåtande från utrikesministeriet.

Utlänning, som kvarbliver i landet utöver medgiven tid utan att ansöka om vistelsetidens förlängning, skall av polismyndigheten åläggas att inom viss kortare tid utverka sådan förlängning eller avresa från landet. Fullgör han icke detta, sker ofördröjligen anmälan till landshövdingen, vilken allt efter orsakerna till underlåtenheten antingen vidtager åtgärd för utlänningens avlägsnande ur landet eller, då skäl därtill anses föreligga, förordnar om hans åtalande; utlänningens straff kan härvid uppgå till högst 50 dagsböter, där icke särskilt straff för förseelsen finnes utsatt i lag. Under avvaktan på landshövdingens åtgärd kan utlänningen vid behov tagas i förvar eller ställas under särskild uppsikt. Detta kan även ske genom vederbörande polismyndighet, till dess landshövdingen meddelat beslut med anledning av myndighetens anmälan, att utlänningen lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att iakttaga jämlikt förordningen meddelade föreskrifter.

England. De engelska bestämmelserna angående kontroll av utlänningar äro samlade i *utlänningsförordningen år 1920* (The Aliens Order, 1920), meddelad med stöd av vissa lagar angående utlänningar av åren 1914 och 1919. I första avdelningen av förordningen, vilken angiver villkoren för utlänningars tillträde till Storbritannien och Irland (inkl. Irländska fristaten), föreskrives, att utlänning icke äger landstiga därstädes utan tillstånd av vederbörande immigrationsämbetsman. Sådant tillstånd må icke givas, med mindre utlänningen uppfyller följande villkor: *att* han kan försörja sig själv och de sina, *att* han, om han ämnar antaga arbetsanställning, kan förete skriftligt, av arbetsministern utfärdat tillstånd för arbetsgivaren att anställa honom, *att* han icke är sinnessjuk, idiot eller psykiskt undermålig eller det eljest av medicinska skäl icke är önskvärt, att han erhåller tillstånd att landstiga, *att* han icke i utlandet dömts för s. k. utlämningsbrott, *att* han icke varit föremål för utvisningsdom, *att* han icke förbjudits landstiga av vederbörande minister *samt att* han uppfyller de övriga villkor, som kunna meddelas av vederbörande minister genom allmänna eller speciella föreskrifter. Med avseende å sista punkten föreskrives uttryckligen, att vederbörande minister äger att med laga verkan när som helst tillägga ytterligare villkor för redan meddelat tillstånd att landstiga.

Prövningen av frågor om inresetillstånd för antagande av arbetsanställning tillgår på följande sätt. Den brittiske arbetsgivaren har att till arbetsministeriets avdelning för hithörande ärenden ingiva ansökan om tillstånd. I ansökningen skola meddelas upplysningar om arbetarens (utlänningens) namn och adress före inresan, ålder (endast vid husligt arbete eller kontorsarbete) och nationalitet, det land, varifrån arbetaren ankommer, den sannolika anställningstiden, huruvida arbetsgivaren ämnar svara för arbetarens återsändande samt om han kan försäkra, att brittisk arbetskraft icke kommer att göras överflödig genom utlänningens anställande, arten av den ifrågavarande arbetsanställningen, den härför till utlänningen erbjudna lönen samt de åtgärder, som vidtagits för att utröna, huruvida anställningen kan besättas med inhemsk arbetskraft. Vid behandlingen av dylika ansökningar lägges särskild vikt å den omständigheten, att arbetsgivaren visar att han, ehuru utan resultat, verkligen ansträngt sig att erhålla arbetskraft inom landet samt att han ämnar betala utlänningen lämplig lön, varmed förstås den för motsvarande engelska arbetare brukliga lönen (ev. gällande fackföreningslön). I förstnämnda avseende sker kontroll genom vederbörande arbetsförmedlingsanstalt. I fråga om industriarbetare tillämpas i regel en viss kortare försökstid, efter vilkens förlopp arbetsgivaren har att visa, att anställningens fortvaro kan anses påkallad. Han har därvid att visa, att anställningen länt till gagn för brittiskt näringsliv t. ex. genom ökad om-

sättning eller eljest förbättrad arbetstillgång vid företaget, genom arbetarstammens ökning m. m. Vid prövning av hithörande ärenden i arbetsministeriet förekomma konferenser med arbetsgivare och organisationer å ömse sidor, institutioner för näringslivet, arbetsförmedlingsanstalter m. fl.

I förordningen föreskrives vidare, att utlänning, som anländer till Storbritannien och Irland och ej är sjöman, i regel endast tillåtes landstiga i vissa hamnar; dessa utgöra 15 av de större hamnstäderna samt 3 luftfartsstationer. Så snart som möjligt efter ankomsten skall utlänningen underkastas undersökning av immigrationsämbetsman. Denna undersökning, som även omfattar medförda brev och skrivelser samt trycksaker m. m., kan ske i land, och till tryggande av att icke olovligt inträde i landet sker, hava meddelats vissa långt gående bestämmelser, bl. a. angående utlänningens hållande i förvar, vilket även kan ske ombord på fartygsbefälhavarens order. Utlänning, som blivit vägrad tillstånd att landstiga eller utan sådant tillstånd anträffats på kusten av Storbritannien och Irland inom 2 månader efter ankomsten till landet, skall avvisas (shall be removed), och skall återfärden till hemlandet eller det land, varifrån han kommit, ske genom försorg av ankomstfartyget, till vilket varje immigrationsämbetsman och poliskommissarie äger befogenhet återföra utlänningen.

Förordningens andra avdelning, som handlar om tillsyn över och utvisning av utlänningar, ålägger utlänning vittgående anmälningsskyldighet. Anmälan skall ske snarast möjligt till polismyndigheten i det distrikt, där han är bosatt, och skall därvid dels företes pass med fotografi eller annat identitetsdokument, dels avlämnas uppgifter i olika hänseenden, såsom övliga identifieringsdata samt angående dagen, platsen och sättet för inresan, adress, föregående adress utom Storbritannien och Irland samt bedriven verksamhet i regeringstjänst m. m., dels ock, där så prövas nödigt, avgivas namnteckning och fingeravtryck. Förnyad anmälan skall göras inom 7 dagar angående inträffade förändringar, rörande flyttning till annat distrikt dock redan inom 48 timmar.

Person, hos vilken anmälningspliktig utlänning innebor, är skyldig att vidtaga åtgärder för anmälningspliktens behöriga fullgörande, och innehavare av fastighet med bostäder, där husrum eller sovrum uthyras, är ålagd att föra förteckning över utlänningar, som bo i fastigheten, samt att hålla densamma tillgänglig för polismyndigheten och även i övrigt lämna denna upplysningar angående utlänningar. De sålunda inhämtade uppgifterna angående utlänningar sammanföras dels i distriktsregister, som föras av de lokala polismyndigheterna och dels i ett centralregister för hela landet.

I vissa avseenden kunna särskilda inskränkningar göras i fråga om utlänningar. Sålunda kan visst område förklaras utgöra s. k. skyddat område (protected area), vilket innebär större eller mindre restriktioner, i vissa fall t. o. m. förbud för utlänning att vistas inom området. Vidare kunna klubbar och restauranger stängas eller annorledes underkastas särskilda undantagsföreskrifter, om de frekventeras av kriminella eller eljest icke önskvärda utlänningar. Slutligen äger vederbörande minister att ålägga viss utlänning eller grupp av utlänningar särskilda skyldigheter med avseende å bostad, anmälning till polisen, användning eller innehav av maskiner, vapen och explosiva varor eller att göra andra ålägganden, som befinnas nödiga i det allmännas intresse.

Beslut om utvisning av utlänning kan meddelas av vederbörande minister i följande fall, nämligen:

om domstol dömt utlänningen för vissa angivna slags brott (vissa urbota brott, brott av prostituerade o. d.);

om visst slags domstol med summariskt förfarande (court of summary jurisdiction; närmast att jämställa med polisdomstol i Sverige) inom ett år efter utlänningens ankomst till Storbritannien och Irland intygar, att denne åtnjutit fattig-

vård, gjort sig skyldig till lösdriveri eller i utlandet varit straffad för s. k. utlämningsbrott; samt

om vederbörande minister finner det befordra det allmänna bästa att utvisa utlänningen.

I förordningens sista avdelning, som meddelar allmänna bestämmelser, föreskrives, att varje person, som ankommer till Storbritannien och Irland, är skyldig att innehava antingen pass, försett med fotografi och behörigen utfärdat under de senaste fem åren, eller ock annan tillfredsställande identitetshandling. I fråga om organisationen av kontrollen vid hamnarna förutsättes, att tulltjänstemän kunna förordnas att fungera såsom immigrationsämbetsmän.

Brott mot förordningen bestraffas, förutom med utvisning av utlänning, med böter å högst £ 100 eller med fängelse eller straffarbete intill 6 månader. Det föreskrives särskilt, att vissa delaktighetshandlingar skola bestraffas såsom brott mot förordningen. Härvid förutsättes, att vederbörande fartygsbefälhavare bistått utlänning att olovligen inträda i landet, för så vitt han ej kan uppvisa motsatsen.

Den närmare utformningen av tillämpningen överlämnas till vederbörande minister; denne har bl. a. befogenhet att undantaga viss person eller grupp av personer från bestämmelserna i förordningen.

Förordningen trädde i kraft den 12 april 1920. Vissa nya stadganden i densamma tillkommo den 3 december 1920 och den 12 mars 1923.

Tyskland. Den omfattande kontroll av utlänningar, som i Tyskland utövas vid sidan av passtvånget, vilar på arbetsförmedlingslagen av år 1922, vars § 26 ålägger vederbörande högsta förvaltningsorgan, bland annat, att reglera och övervaka värvningen och förmedlingen av utländska arbetare samt användandet av sådan arbetskraft inom riket. Med stöd härav hava utfärdats *förordningar angående utländska arbetares anställande och sysselsättande;* den nu gällande är daterad den 2 januari 1926. En viktig tillämpningsföreskrift rörande utlänningskontrollen är även *preussiske inrikesministerns årliga cirkulär om legitimering av utländska arbetare.*

Enligt den grundläggande bestämmelsen (§ 1) i nämnda *förordning* får utländsk arbetare anställas och sysselsättas endast i sådant arbetsföretag, som erhållit vederbörligt tillstånd av behörig arbetsförmedlingsmyndighet att använda utländsk arbetskraft. Med arbetare förstås härvid, enligt driftrådslagen, varje person, som är sysselsatt i annans tjänst mot lön eller såsom lärling, dock icke kontorspersonal, verkmästare m. fl. (Angestellte). Undantagna från förordningens bestämmelser äro vidare anställda inom sjöfarten ävensom vissa angivna kategorier arbetare, vilka erhålla frikallelse (Befreiungsschein) av tyska arbetarcentralen,[1] nämligen:

lantarbetare, som varit anställda i jordbruket i Tyskland sedan 1 januari 1919,

andra arbetare, som antingen innehaft anställning utom jordbruket i Tyskland sedan 1 januari 1919 eller ock den 1 juli 1914 under minst ett år innehaft sådan anställning och dit återvänt, så snart de av kriget föranledda hindren bortfallit,

arbetare, som voro bosatta i Tyskland redan 1 januari 1919 och då ännu icke fyllt 14 år,

arbeterskor, som genom giftermål med utlänningar förlorat sitt tyska statsmedborgarskap, samt

[1] Tyska arbetarcentralen utgör en redan före kriget tillkommen förening med säte i Berlin, som har till ändamål att utöva förmedling av arbetsavtal med utländska arbetare, särskilt lantarbetare. De högsta beslutande organen äro paritetiskt sammansatta av arbetsgivare och arbetstagare, medan vissa av de ledande funktionärerna utses av regeringsmyndighet; medlemmar i föreningen äro bland andra de preussiska hushållningssällskapen (Landwirtschaftskammer). Föreningen har även i övrigt i hög grad offentlig karaktär. Genom förordning år 1907 tilldelades föreningen en betydande roll i fråga om legitimeringen av utländska arbetare ävensom av indrivningen och förvaltningen av de för detta förfarande fastställda avgifterna. Med hänsyn härtill äger staten vid dess upplösning ävensom vid tillbakaträdande från nämnda uppgifter att enligt vissa regler övertaga föreningens tillgångar eller del därav för att användas till likartat ändamål som föreningens.

arbetare, i fråga om vilka det skulle vara obilligt att tillämpa förordningen och vilka därför undantagsvis blivit frikallade.

Den centrala arbetsförmedlingsmyndigheten (Reichsamt für Arbeitsvermittlung) äger emellertid att utsträcka förordningens tillämplighet jämväl till ovan angivna utländska arbetstagare ävensom att medgiva undantag från dess giltighet för visst område eller grupp av arbetare eller visst slag av arbetsplatser.

Prövningen av tillstånd att sysselsätta utländska arbetare, som falla under denna förordning, regleras genom utförliga bestämmelser. Regeln är, att varje ansökan skall underkastas granskning av en av arbetsgivare och arbetare paritetiskt sammansatt prövningsnämnd inom vederbörande arbetsförmedlingsanstalts förvaltningsutskott, varvid genom särskilda anordningar tillses, att såväl arbetsgivarna som arbetarna inom det ifrågakommande facket äro företrädda av representanter. Över granskningen avgiver nämnden yttrande till den anstalt, som har att besluta i ärendet, d. v. s. vederbörande landsanstalt för arbetsförmedling, vilken dock kan delegera denna sin befogenhet till de underlydande arbetsförmedlingsanstalterna.

Meddelat tillstånd att använda utländsk arbetskraft skall avse bestämt antal arbetare samt gäller för högst 12 månader, i fråga om säsonglantarbetare dock längst till den 15 december samma år tillståndet meddelas. Tillståndet kan förknippas med villkor. Har arbetsgivare erhållit sådant tillstånd, äger han därmed icke anställa vilken utlänning som helst utan i regel endast en utländsk arbetare, som innehar legitimationskort, utfärdat av tyska arbetarcentralen. Utförliga föreskrifter angående det härvid förutsatta legitimeringsförfarandet meddelas i ovanberörda cirkulär av preussiske inrikesministern (se nedan). Efter anställningens upphörande kan utlänningen icke utan vidare taga ny anställning; även om den nya arbetsgivaren har erhållit tillstånd att använda utländsk arbetskraft, får denne anställa honom endast under villkor, att hans legitimationskort är försett med visst intyg av den föregående arbetsgivaren eller vederbörande arbetsförmedlingsanstalt. Detta intyg skall innehålla förklaring, att intet är att invända mot att utlänningen tager anställning å annan arbetsplats; arbetsgivaren är förpliktad att meddela sådant intyg eller ock att lämna arbetsförmedlingsanstalten medgivande att avgiva detsamma, såvida icke utlänningen lämnat anställningen genom avtalsbrott. I sistnämnda fall äger anstaltens prövningsnämnd för ärenden rörande utländsk arbetskraft, efter hörande av arbetsgivaren och utlänningen, ändock medgiva, att den senare må anställas å annan arbetsplats, därest vägran skulle vara obillig eller arbetsgivaren eljest uppenbarligen med orätt förvägrat honom intyg.

I fråga om utländska lantarbetare gälla särskilda bestämmelser. Sådan utlänning får taga anställning utom jordbruket allenast efter medgivande av vederbörande landsanstalt. Vidare få utländska säsonglantarbetare (landwirtschaftliche Wanderarbeiter) endast anställas enligt ett av viss statlig myndighet uppställt normalkontrakt; andra kontrakt äro utan verkan, i den mån de till nackdel för utlänningen avvika härifrån; i stället för de ogiltiga bestämmelserna träda motsvarande punkter i normalkontraktet. I övrigt finnas specialbestämmelser för lantarbetare i 1919 års provisoriska lantarbetsförordning, vilka icke beröras av denna förordning.

Tillstånd för arbetsgivare att använda utländsk arbetskraft är belagt med avgift, växlande inom olika delar av riket; denna avgift ävensom kostnaderna för utlänningens legitimering (2: 50, i vissa fall 8: 50 guldmark) bäras av arbetsgivaren, vilken, vid äventyr att tillståndet återkallas, icke äger fordra gottgörelse härför av den utländske arbetaren.

Överträdelse av förordningen straffas med böter intill 10 000 guldmark eller med fängelse intill 6 månader.

I ovannämnda *cirkulär* föreskrev preussiske inrikesministern, att alla i offentlig eller enskild tjänst sysselsatta utländska arbetare, för vilkas anställande erfordras tillstånd, skola vara underkastade legitimationstvång. Legitimering äger rum, vid

inresan i regel genom tyska arbetarcentralens gränskontor, samt eljest å den ort, där de ha sitt arbete genom vissa uppräknade lokalkontor av tyska arbetarcentralen. Utlänning, som redan befinner sig i riket, är skyldig att legitimera sig senast den 28 februari 1926 och till riket nyinkommen utländsk arbetare utan dröjsmål efter inträffande å arbetsplatsen; hade han vid inresan icke legitimerats vid gränskontor av nyss angivet slag, skall till legitimationsansökningen fogas bevis över läkarundersökning och vaccinering.

Legitimation har samma giltighetstid som av landsanstalt för arbetsförmedling meddelat tillstånd till sysselsättning, dock längst till utgången av år 1926. Upphör arbetsanställningen under denna tid, kan omskrivning för annan arbetsplats av legitimationskortet ske endast om det föreligger ett av den förre arbetsgivaren avgivet hinderslöshetsintyg för ny anställning eller liknande handling. Det åligger arbetsgivare, att vid anställningens upphörande inom tre dagar lämna skriftlig anmälan härom till den lokala polismyndigheten ävensom, där utlänningen egenmäktigt lämnat arbetsplatsen, till vederbörande legitimationsmyndighet med biläggande av den avtalsbrytande arbetarens legitimationskort; i fråga om sistnämnda skyldighet inskärper ministern, att tyska arbetarcentralen endast med tillhjälp av dessa anmälningar är i stånd att genomföra legitimationsförfarandet på ett ändamålsenligt sätt.

I cirkuläret meddelas även föreskrifter angående fullgörande av skyldighet för de från förordningens tillämplighet undantagna utlänningarna att anskaffa frikallelsebevis; dessa äro sålunda ingalunda fritagna från varje motsvarighet till legitimationstvånget.

Legitimationspliktig utländsk arbetare, som uppehåller sig i riket utan giltig arbetarlegitimation, kan utvisas, och detsamma gäller även legitimationsfri utlänning, som icke innehar stadgade handlingar. Det föreskrives emellertid, att vederbörande lokalkontor av tyska arbetarcentralen, innan utvisningen verkställes, skall söka placera utlänningen inom jordbruket å plats, där företagaren äger tillstånd att använda utländsk arbetskraft.

I cirkuläret framhålles slutligen, att legitimationsförfarandet ännu icke av de lokala myndigheterna genomförts så noggrant, som ur säkerhets-, sanitära och sociala synpunkter vore nödvändigt. Polismyndigheterna åläggas därför att, under medverkan av tjänstemännen vid tyska arbetarcentralen, utöva oavlåtlig kontroll å företagen inom distrikten med avseende å legitimationspliktens efterlevnad. Härvid böra även uppmärksammas bostadsförhållandena inom jordbruket.

Cirkuläret avslutas med en till lantråden riktad hemställan, under särskild hänvisning till det spända arbetsmarknadsläget samt ifrågakommande politiska hänsyn, att verka för bestämmelsernas noggranna genomförande.

Till föreskrifterna om utländska arbetare är vidare att hänföra den med stöd av arbetsförmedlingslagen år 1922 utfärdade förordningen angående värvning och förmedling av utländska lantarbetare, enligt vilken sådan verksamhet i regel endast må fullgöras genom tyska arbetarcentralen. Vidare äro i fråga om kontrollen av utlänningar att beakta dels tyska strafflagen av år 1871 med åtskilliga stadganden om utvisning av förbrytare, lösdrivare, yrkesspelare m. fl., dels de olika polisförordningarna för de skilda länderna inom riket. För Preussens vidkommande liksom även för en del andra länder är numera den personliga anmälningsskyldigheten till polisen upphävd, och i vissa länder gälla samma polisföreskrifter för utlänningar som för landets egna medborgare. Någon större betydelse för kontrollen torde polisbestämmelserna icke längre äga.

Slutligen må erinras, att utlänningen vid bosättning i Tyskland möter ytterligare ett betydelsefullt hinder utöver nu berörda restriktioner, nämligen i bostadsregleringen. Vilken inverkan denna äger i detta avseende, särskilt i storstäderna, exemplifieras av det förhållandet, att i Hamburg sistlidna höst förelågo flera 10 000-tal ansökningar av familjer om anvisning å omöblerad bostad, vilka icke kunde tillgodoses. Utsikterna för en utlänning att få tillstånd till bosättning i Hamburg

torde redan på denna grund, oberoende av andra administrativa restriktioner, vara ringa.

Österrike. Kontrollen över tillströmningen av utländsk arbetskraft har i Österrike sedan april 1922 utövats i samband med *viseringstvånget.* I och med ingången av år 1926 är behovet av skydd för den inhemska arbetsmarknaden tillgodosett på ett annat sätt, nämligen genom *lagen den 19 december 1925 om tillfällig inskränkning i fråga om sysselsättande av utländska arbetare och affärsanställda* (Inlandarbeiterschutzgesetz). Denna lag, vars bestämmelser gälla så länge den utomordentliga arbetslösheten i förbundsområdet anses fortvara, riktar sig principiellt mot arbetsgivarna och icke mot den utländske arbetaren. Den senare träffas endast indirekt av lagen och kan sålunda icke drabbas av straffbestämmelserna för överträdelser.

Enligt huvudstadgandet äger arbetsgivare icke utan vederbörligt tillstånd sysselsätta arbetare, kontorspersonal o. d. (Angestellte), hembiträde eller lärling, som icke är österrikisk medborgare eller icke sedan den 1 januari 1923 oavbrutet uppehållit sig i förbundsområdet.[1] Utlänning, som vid lagens ikraftträdande befann sig inom landet och innehade arbetsanställning, beröres av stadgandet endast vid ny anställning. Tillstånd behöver icke inhämtas vid extraarbete eller tillfällig anställning.

Genom särskild bestämmelse bemyndigas förbundskanslersämbetet att i samråd med vederbörande ministerier förordna om undantag från lagens tillämplighet för vissa kategorier av arbetstagare, nämligen a) anställda i internationell tjänst hos transportföretag, b) lantarbetare och tjänstefolk hos jordbrukare, c) enstaka grupper av personer, å vilkas tjänsteförhållanden lagen den 13 juli 1922 om scenarbetsavtal äger tillämpning samt d) bestämda grupper av arbetstagare inom landet, särskilt i nyuppkomna industrigrenar, för så vitt deras sysselsättande är lämpligt med hänsyn till arbetsmarknadsläget och särskilt önskvärt i folkhushållningens intresse. Enligt detta bemyndigande har utfärdats en förordning den 18 mars 1926, däri undantag gjorts i fråga om kategorierna a) och c) ävensom för säsonglantarbetare, som äro anställda i enlighet med någon med utländsk makt avslutad överenskommelse, samt tjänstefolk hos bönder. Enligt en tidigare förordning i ämnet den 31 december 1925 voro lantarbetare överhuvud undantagna från lagens tillämplighet. De nya bestämmelserna rikta sig i främsta rummet mot de slovakiska och galiziska sockerbetsarbetarna.

Ansökning om tillstånd att sysselsätta utländsk arbetskraft — ansökningen skall avse bestämd utlänning med uppgivet namn — skall av arbetsgivaren ingivas i fråga om lant- och skogsarbetare till landsstyrelsen (Amt der Landesregierung) och i fråga om andra arbetstagare till den s. k. distriktsindustrikommissionen. Myndigheten har därefter att inom tre dagar inkomma med ansökningen jämte eget yttrande till förbundskanslersämbetet, som äger meddela tillstånd. I erforderliga fall skall yttrande inhämtas från vederbörande förbundsministerier, därvid iakttages, att det paritetiska rådet för arbetslöshetsförsäkring inom ministeriet för den sociala förvaltningen höres i frågor av större betydelse för arbetsmarknaden. Förbundskanslersämbetet äger emellertid bemyndiga vederbörande landshövding (Landeshauptman) att å dess vägnar meddela definitivt beslut rörande ansökningar, som avse lant- och skogsarbetare, och vederbörande distriktsindustrikommission att likaledes å kanslersämbetets vägnar avvisa ansökning rörande andra arbetstagare i sådana fall, då förutsättningarna för tillstånd icke förefinnas. Sådant bemyndigande kan underkastas inskränkning och när som helst återkallas. Mot beslut av distriktsindustrikommission äger arbetsgivaren inom två veckor anföra besvär hos kanslersämbetet.

[1] Enstaka kortare avbrott i vistelsen i Österrike, som icke överskrida åtta dagar och under ett år sammantagna icke belöpa sig till mer än två månader, anses icke såsom »väsentliga och med hänsyn till lagens syfte beaktansvärda avbrott».

Av sin befogenhet att delegera dessa ärenden till underlydande myndigheter har kanslersämbetet redan gjort bruk i viss omfattning, nämligen därigenom att dessa bemyndigats att avvisa sådana ansökningar, i fråga om vilka vederbörande granskningskommission icke ansett förutsättningar för bifall föreligga. Att man icke också meddelat bemyndigande — till landsstyrelserna — att bevilja tillstånd, beror därpå, att bedömandet av arbetsmarknadsläget ansetts endast kunna ske från centralt håll.

Landsstyrelse utövar densamma tillkommande uppgifter enligt denna lag genom en kommission, bestående av landshövdingen eller annan tjänsteman inom landsstyrelsen såsom ordförande samt vardera två representanter för arbetsgivare och arbetstagare, vilka utses av landshövdingen efter hörande av vederbörande organisationer. På motsvarande sätt utses en eller flera kommissioner för att fullgöra de distriktsindustrikommissionen åliggande uppgifterna; förslag till ledamöter i dessa avgivas emellertid icke i första hand av yrkesorganisationerna utan av handels- och industri- samt arbetskamrarna.

Den ovanliga instansordningen och det något komplicerade förfarande, som lagen föreskriver, anses utgöra tydliga uttryck för lagstiftarens uppfattning om lagens provisoriska karaktär samt för en strävan att värja de inhemska arbetsgivarnas och arbetstagarnas intressen utan att vålla de utländska arbetstagarna onödiga svårigheter.

Tillstånd meddelas endast om arbetsmarknadsläget tillstädjer det, viktiga intressen inom folkhushållningen påkalla detsamma eller eljest tungt vägande skäl tala därför, såsom viktiga familjehänsyn eller humanitära skäl. Det gäller blott för viss angiven arbetstagare, bestämt yrke och särskild sysselsättning samt meddelas för begränsad tid, vilken kan förlängas, om förutsättningar för nytt tillstånd föreligga. Tillståndet kan förknippas med villkor.

Sedan arbetstagaren tillträtt anställningen, är arbetsgivaren skyldig att inom tre dagar lämna uppgift härom till den myndighet, som meddelat tillståndet. Även vid anställningens upphörande skall sådan anmälan avgivas. Arbetsgivares uppgiftsskyldighet kan utsträckas att gälla dels sådana utlänningar, som redan vid lagens ikraftträdande voro i hans tjänst, i fråga om dessas namn, arten och varaktigheten av anställningsförhållandet samt nationalitet, dels alla andra hos honom sysselsatta arbetstagare med avseende å upplysningar i allmänhet i lagens syfte, särskilt angående nationaliteten. Först om arbetsgivaren icke kan giva nöjaktiga upplysningar i sistnämnda hänseende, inträder skyldighet för arbetstagaren att legitimera sig. Detta åliggande ävensom plikten att anskaffa bevis om uppehåll i Österrike sedan den 1 januari 1923 utan väsentligt avbrott, utgöra över huvud de enda skyldigheter, som lagen omedelbart ålägger utlänningen. Påpekas må, att polisföreskrifter rörande anmälnings- och passväsende icke beröras av denna lag.

Genom särskilt stadgande bemyndigas förbundsregeringen att, om annan stat behandlar österrikiska medborgare ogynnsamt i de av lagen åsyftade hänseenden, genom förordning förklara nämnda statsmedborgare underkastade lagens tillämplighet, även om de eljest skulle vara därifrån undantagna, ävensom föreskriva, att meddelat tillstånd för sådana statsmedborgare när som helst må kunna återkallas. Å andra sidan medgiver lagen avslutande av ömsesidiga överenskommelser, som genomföra lindringar i fråga om rätten till yrkesutövning och härigenom i större eller mindre omfattning partiellt suspendera densamma.

Överträdelse av föreskrifterna i denna lag eller med stöd härav utfärdade förordningar straffas, där icke gärning föreligger, som skall dömas enligt strafflagen, med böter intill 1 000 schilling eller frihetsstraff (»arrest») intill 3 månader.

Tjeckoslovakien. Någon speciell lagstiftning rörande utlänningars arbetsanställning förefinnes icke i Tjeckoslovakien. Man har emellertid sökt vinna erforderligt skydd för hemmaarbetsmarknaden genom administrativa åtgärder. I denna väg har

man fått till stånd en ordning, enligt vilken det för en utlänning, som vill inresa i landet i och för arbetsanställning, är nödvändigt att dessförinnan inhämta tillstånd av den centrala arbetsmyndigheten (Landeszentralarbeitsamt). Ansökning härom ingives av den blivande arbetsgivaren. Praxis i fråga om prövningen av ansökningarna betecknas såsom rigorös. Sålunda avslås exempelvis utan vidare framställningar rörande icke kvalificerad arbetskraft. Vägras begärt tillstånd, förses utlänningens pass med anteckningen: »Ogiltigt för arbetsanställning.» Tager utlänningen ändock arbetsanställning, äventyrar han, att polismyndigheten, på hemställan av den centrala arbetsmyndigheten, tvingar honom att lämna anställningen. I överensstämmelse med denna praxis måste varje utlänning, som antagit arbetsanställning efter viss dag, nämligen den 30 april 1923, kunna uppvisa tillstånd av den centrala arbetsmyndigheten.

Till kontroll för efterlevnaden härav tillämpas visst anmälningstvång enligt en förordning av år 1857, innebärande anmälningsskyldighet till polisen för andrahandshyrande utlänning inom 24 timmar och för utländska hotellgäster redan å ankomstdagen. Utlänning, som ämnar bosätta sig i landet, är skyldig att göra personlig anmälan, vilken skall upprepas tid efter annan. Rörande verkställd anmälning göres anteckning å passet, där föreskrift även lämnas om den nya anmälningsfristen.

Genom förordning i juni 1925 föreskrives, att tillstånd att anställa utländsk arbetskraft är belagt med avgift, växlande mellan 20 och 1 000 Kronen. Inom dessa gränser avgör socialministeriet efter fritt bedömande avgiftens storlek i det enskilda fallet.

Man överväger att genom lagstiftning reglera den särskilda utlänningskontrollen inom landet, och särskilda förarbeten härför äro gjorda. Man har sålunda insamlat uppgifter om åtgärder på området i andra länder.

Schweiz. Gällande bestämmelser för hela edsförbundet rörande övervakande av utlänningar äro meddelade i *förordningen den 29 november 1921 om kontrollen av utlänningar* med viktiga ändringar av den 7 december 1925. För beträdande av schweiziskt område erfordras enligt denna förordning för utlänning pass eller, undantagsvis, härmed likvärdig handling, som ådagalägger innehavarens nationalitet samt hans rätt att när som helst återvända till hemlandet eller senaste uppehållsland. Å denna handling skall anteckning göras om ändamålet med inresan. Pass skall vara viserat av behörig schweizisk förbundsmyndighet, därest icke förbundsrådet annorlunda beslutat. Visering ger endast rätt att överskrida gränsen. Inom åtta dagar efter ankomsten till landet skall ansökning om uppehålls- eller bosättningstillstånd göras hos polismyndigheten i uppehållsorten. Är ändamålet med inresan icke bosättning eller bedrivande av förvärvsarbete och bor utlänningen å hotell, pensionat, sanatorium e. d., är ifrågavarande frist utsträckt till tre månader. I dessa fall är innehavaren av hotellet anmälningspliktig liksom numera även arbetsgivare, hos vilken utlänning antagit arbetsanställning.

Uppehålls- och bosättningstillstånd meddelas av de kantonala myndigheterna. Detta sammanhänger med att lagstiftning i dylika frågor enligt förbundsförfattningen tidigare tillkommit kantonerna, icke edsförbundet. Genom förbundsförordningen den 23 december 1925 angående resultatet av folkomröstningen om art. 69 i förbundsförfattningen har emellertid befogenheten att stifta lag om utlänningars tillträde och utresa, vistelse och bosättning överflyttats på edsförbundet. Någon ny förbundslagstiftning med stöd härav har ännu icke kommit till stånd, men en kommitté är sysselsatt med att utarbeta förslag i ämnet.

Har utlänning för avsikt att antaga arbetsanställning, skall yttrande inhämtas från arbetsförmedlingsanstalt före meddelande av härför erforderligt tillstånd. Dylik anstalt har enligt gällande reglemente av år 1923 att göra särskilt noggrann undersökning för att inom landet finna lämplig arbetskraft till lediganmäld plats, då det

gäller att förhindra, att platsen besättes av utlänning. Med avseende härå föreskrives uttryckligen, att erforderligt tillstånd för utländsk arbetskraft icke må meddelas, utan att arbetsplatsen varit upptagen å den schweiziska riksvakanslistan. Det är förbjudet att antaga arbetsanställning utan tillstånd. Även för annan yrkes- eller förvärvsverksamhet erfordras tillstånd, om verksamheten utövas under mer än åtta dagar. Tillstånd avser visst slag av verksamhet, varför nytt tillstånd fordras vid ombyte.

Av förbundsrådets motivering till förslaget till den numera genomförda författningsändringen framgår avsikten att för framtiden förhindra bosättning av utlänningar i landet. Beviljande av bosättningstillstånd torde, om dessa intentioner fullföljas, endast komma att ske i undantagsfall. — Det bör måhända framhållas, att bosättningstillstånd icke egentligen motsvarar tillstånd att förhyra bostad, (jfr. t. ex. Tyskland) utan att bestämmelserna härom snarast utgöra ett medel till förhindrande av att utländska undersåtar varaktigt slå ned sina bopålar inom landet, skyddsbestämmelser, som givetvis föranletts av det starka tilloppet till Schweiz av flyktingar och andra utländska undersåtar. Bestämmelserna kunna alltså betecknas såsom immigrationspolitiska åtgärder.

Ansökning om uppehåll och bosättning göres skriftligen med biläggande av legitimationshandlingar, frejdebetyg och utdrag ur hemlandets straffregister. Av kanton meddelat tillstånd kan inom en månad upphävas av den centrala passbyrån; detta gäller dock icke tillstånd för säsongarbetare för den löpande säsongen samt för hembiträden för en tid av två år. Det av kantonen lämnade tillståndet blir definitivt först efter en månad, och före utgången av denna tid äger utlänningen icke utöva förvärvsverksamhet, såvida icke kantonen i trängande fall meddelat provisoriskt tillstånd. Om kanton vägrat tillstånd, har den centrala passbyrån icke rätt att göra ändring härutinnan.

Överuppsikten över handhavandet av främlingskontrollen utövas av förbundets justitie- och polisdepartement, som utgör sista besvärsinstans i beslut enligt förordningen och som även har att verkställa beslutade utvisningar. Den närmaste övervakningen fullgöres av förbundets centrala passbyrå, vilken därjämte har speciella uppgifter ifråga om denna kontroll, nämligen att meddela de lokala myndigheterna uppgifter om misstänkta och om personer, som förvägrats rätt till uppehåll, samt att utöva viss tillsyn över dessa, ävensom att företaga prövning av kantonala beslut om uppehållstillstånd och bosättning.

Den som i avsikt att vilseleda organen för främlingskontrollen använder eller anskaffar falska legitimationshandlingar, straffes med fängelse intill ett år. Beträdande eller kvarstannande å schweiziskt område genom kringgående av meddelade föreskrifter straffas med fängelse intill sextio dagar eller med böter intill 5 000 francs, vilka straff kunna förenas. Samma straff är stadgat för lämnande av falska uppgifter rörande förutsättningarna för utlännings in- eller utresa, uppehåll eller bosättning i Schweiz samt för underlåtenhet att fullgöra stadgat anmälningstvång. Andra överträdelser mot förordningen eller med stöd härav meddelade föreskrifter äro belagda med bötesstraff, högst 2 000 francs.

Utlänning, som gjort sig skyldig till överträdelse mot bestämmelserna i förordningen och avreser ur riket, kan förpliktas att ställa säkerhet intill 5 000 francs. Undandrager han sig rättspåföljden för sin förseelse, tillfaller säkerheten vederbörande kanton.

Om en utlännings legitimationshandlingar förlora giltighet, upphör meddelat tillstånd till bosättning eller uppehåll att gälla, och kan utlänning, som icke innehar tillfredsställande legitimationshandlingar, föras över gränsen. De kantonala polismyndigheterna äro dock berättigade att undantagsvis utställa s. k. toleranstillstånd för utlänning, som icke innehar legitimationshandling.

Utvisning av utlänning enligt förbundsförfattningen beslutas av förbundsrådet. I och för utvisning i denna ordning skall till förbundsrådet göras anmälan om ut-

länningar, vilka genom sina åtgöranden störa, försvåra eller hindra landets försörjning med livsmedel eller andra oumbärliga förnödenheter. Utvisning kan även ske i enlighet med den kantonala lagstiftningen, vilket då sker genom de kantonala myndigheterna. Dessa äro vidare behöriga att besluta utvisning på grund av underlåten anmälan, uppgiftsvägran, oriktiga upplysningar, överträdelse av föreskrifter samt otillfredsställande bevisning, att ändamålet med vistelsen är utan anmärkning eller icke stridande mot Schweiz' intressen. Om utvisning icke kan verkställas, kan interneringsförfarande tillgripas mot den, som utvisningsbeslutet avser.

I en till förbundsförsamlingen den 8 februari 1926 lämnad *redogörelse för syftet* med de i slutet av år 1925 vidtagna ändringarna i förordningen meddelade förbundspresidenten, att grannländerna Italien, Tyskland och Österrike under år 1925 framställt förslag om ömsesidigt slopande av viseringstvånget. Då detta tvång principiellt numera endast hade till ändamål att hindra en massinvandring av utländska arbetare och sådan invandring främst vore att befara från dessa länder, hade förbundsregeringen ansett sig böra dryfta frågan med kantonerna vid en konferens i september 1925. Härvid hade framgått, att sympatier förefunnits för viseringstvångets upphävande i fråga om kortare uppehåll för resande, medan däremot stark betänksamhet rått i fråga om arbetssökande, enär man hyste tvivel om den inre kontrollens effektivitet. Noggranna undersökningar hade också övertygat regeringen, att en förenkling av formaliteterna för inresa av grannländernas medborgare förutsatte en förbättrad inre kontroll. Enbart den faktiska — om ock icke rättsliga — möjligheten för arbetssökande utlänningar att inkomma i Schweiz utan visering syntes medföra, att tyngdpunkten för utlänningskontrollen komme att överflyttas från gränsmyndigheterna till den inre kontrollen. Vid denna gällde det framför allt att hastigt kunna konstatera ändamålet med uppehållet samt att binda utlänningen vid den uppgivna anledningen. Så länge viseringstvånget existerade, antecknades resans ändamål på passet av vederbörande viseringsmyndighet; upphävdes detta tvång borde anteckningen ske genom den lokala polismyndigheten. Såsom kontroll härvid hade införts skyldighet för arbetsgivare att göra anmälan angående hos honom anställd utländsk arbetskraft.

Vid utarbetande av de nya bestämmelserna hade till en början föreslagits förbud för arbetsgivare att anställa andra utlänningar än sådana, som erhållit tillstånd att taga arbetsanställning. Med hänsyn till goda erfarenheter från kantonen Basel rörande den därstädes tillämpade anmälningsplikten för arbetsgivare vid dylik anställning, hade man vid genomförande av kontrollen jämväl inom andra delar av förbundsområdet kunnat stanna vid en dylik anmälningsskyldighet.

På grund av klagomål från arbetsförmedlingsanstalterna hade införts en ny föreskrift, som gåve tydligt uttryck för den kantonala polismyndighetens skyldighet att rådfråga dessa anstalter före meddelande av tillstånd att antaga arbetsanställning. Det förutsattes, att härvid en närmare personlig kontakt skulle komma till stånd mellan dessa båda organ.

Såsom inledningsvis framhållits, har Sverige efter föregående förhandlingar avskaffat viseringstvånget med alla stater i Europa utom Ryssland och dess västra grannar samt Tyskland, den gamla Donaumonarkiens successionsstater, Portugal och Balkanländerna. Med Förenta staterna kvarstår viseringstvånget, så länge de restriktiva invandringsbestämmelserna upprätthållas från amerikansk sida. Beträffande Storbritannien består ännu viseringstvånget vid inresa till Sverige, för den händelse anställning skall sökas eller antagas.

Då socialstyrelsen på sin tid i infordrade utlåtanden förordat successiv avveckling av viseringstvånget, var styrelsen underkunnig om det restriktiva

system gentemot utlänningar, som överallt tillämpades, sedan dessa kommit över gränsen. Det fanns emellertid då ännu anledning antaga, att dessa bestämmelser voro att uppfatta såsom provisoriska samt att efter krigssviternas och fredskrisens övervinnande den fria folksamfärdsel, som rådde före år 1914, skulle kunna fullt återställas. Såsom av ovanstående redogörelse framgår, har emellertid en allt mer skärpt protektionism på detta område gjort sig märkbar. Då Sverige avskaffat viseringstvånget gentemot vissa europeiska länder, har ömsesidigheten endast varit skenbar men icke verklig, ity att svenska medborgare visserligen utan hinder fått komma över gränsen men icke utan särskilt tillstånd och endast under fortsatt övervakning fått utöva sitt yrke. Några sådana hinder möta däremot icke lojala medborgare från dessa länder, när de befinna sig i Sverige, frånsett de inskränkningar beträffande utlänningars handelsrättigheter, som äro stadgade i vår näringslagstiftning. En sådan främling kan taga arbetsanställning i vårt land utan prövning eller kontroll från svenska myndigheters sida. För att åvägabringa en reell och icke som nu en enbart formell reciprocitet vid viseringstvångets upphävande skulle sålunda för Sveriges del erfordras en i lika grad omfattande och effektiv främlingskontroll till skydd för den svenska folkrasen och den inhemska arbetsmarknaden, som man i Europas ledande kulturländer ansett sig nödsakad genomföra.

Det mellanstatliga folkutbytet inom Europa.

Medan i de europeiska staterna emigrationen till de främmande världsdelarna redan länge varit föremål för allmän uppmärksamhet och statistisk registrering, har emigrationen till länder inom Europa och immigrationen samt därmed sammanhängande spörsmål i stort sett tilldragit sig endast ringa intresse. Mera tillförlitligt statistiskt underlag för studiet av sistnämnda företeelser saknas i de flesta länder. Endast i Italien, Tjeckoslovakien, Polen, Belgien och Sverige samt — enligt uppgift — i Rumänien sammanställes statistik över utvandringen till de europeiska länderna, och beträffande invandringen finnas statistiska serier endast i Belgien och Sverige samt från år 1923, ehuru ofullständiga, i Tjeckoslovakien. Emellertid ha efter fredsslutet till följd av den då inbrytande omfattande arbetslösheten även de kontinentala in- och utvandringsspörsmålen aktualiserats. Åtgärder till skydd av den inhemska arbetsmarknaden ha flerstädes vidtagits, i samband varmed också vissa för in- och utvandringen belysande siffror erhållits. Med ledning av de sparsamma och bristfälliga uppgifter, som sålunda stå till buds, skall i det följande lämnas några antydningar om omfattningen och betydelsen av det inomeuropeiska folkutbytet under de senaste åren.

Sedan mitten av 1800-talet har från Europas västra och norra delar en omfattande emigration ägt rum till främmande världsdelar. I slutet av 1800-

Invandringen i Förenta staterna från särskilda områden och kvotantalet för dessa områden under vissa finansår.

	Storbritannien och Irland		Övr. västra och norra Europa[1]		Östra och södra Europa		Utom-europeiska länder		Samtliga länder	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Invandrare										
1913/14 . .	73 417	6·0	180 438	14·8	921 160	75·6	43 465	3·6	**1 218 480**	**100·0**
1921/22 . .	35 732	11·5	93 702	30·3	141 621	45·8	38 501	12·4	**309 556**	**100·0**
1922/23 . .	61 499	11·8	213 008	40·7	162 695	31·1	85 717	16·4	**522 919**	**100·0**
1923/24 . .	76 601	10·8	316 741	44·8	192 599	27·3	120 955	17·1	**706 896**	**100·0**
1924/25 . .	122 911	41·8	99 790	33·9	31 883	10·8	39 730	13·5	**294 314**	**100·0**
Sammanlagda kvotantalet										
1921/22 . .	77 342	21·7	124 295	34·7	151 879	42·4	4 287	1·2	**357 803**	**100·0**
1924/25 . .	62 574	37·9	79 096	48·1	19 652	12·0	3 345	2·0	**164 667**	**100·0**
1927/28[2] . .	93 465	62·3	32 583	21·7	22 552	15·0	1 400	1·0	**150 000**	**100·0**

talet började jämväl öst- och sydeuropéerna deltaga i denna folkvandring, och under 1900-talet blev dessa folkslags andel i den europeiska utvandrarströmmen allt större. Den europeiska massutvandringen och dess orsaker gjordes på sina håll till föremål för ingående utredningar och studier; det torde kunna sägas, att såsom resultat av desamma den uppfattningen stadgat sig, att Europa i stort sett vore överbefolkat och att ett befolkningsöverskott där vore förhanden, vilket i mån av relationen mellan konjunkturerna i hemlandet och invandringsländerna utvandrade.

Den europeiska emigrationen, som år 1910 kan beräknas hava uppgått till 1 730 000 personer, avstannade under världskriget så gott som fullständigt, och efter fredsslutet hindrades den dels av de efter kriget kvarvarande hindren för resetrafiken och dels av tryckta ekonomiska förhållanden också i invandringsländerna. När den åren 1921 och 1922 ånyo tog fart, möttes den av invandringsrestriktioner i de flesta transoceana invandringsländer, främst i det sedan gammalt för den europeiska emigrationen viktigaste invandringslandet, Förenta staterna. Genom 1921 års kvotlag hade man i detta land begränsat invandringen per finansår (1 juli—30 juni) till 357 803 personer. Från den 1 juli 1924 begränsades invandringen ytterligare till allenast 164 667 personer årligen, och från den 1 juli 1927 skola endast 150 000 personer årligen tillåtas invandra i landet. Utöver dessa under kvotlagen

[1] Hit hava hänförts Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Island, Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Nederländerna, Norge, Schweiz, Sverige och Tyskland.

[2] Uppgifterna om kvoternas storlekar under finansåret 1 juli 1927—30 juni 1928 äro hämtade ur beräkningar, gjorda av amerikanen John B. Trevor i tidskriften International Conciliation, nr 202, sept. 1924.

fallande invandrare mottages dock ett ej fixerat antal personer tillhörande särskilda kategorier, företrädesvis hustrur eller barn till amerikanska medborgare. Den genomgripande inverkan, som ifrågavarande amerikanska kvotlagar utövat på den europeiska emigrationen, belyses av tabellen å sid. 534.

Som av tabellen framgår, har immigrantströmmens sammansättning genom kvotlagarna högst väsentligt förändrats. Under finansåret 1913/14 utgjorde sålunda öst- och sydeuropéerna 3/4, väst- och nordeuropéerna 1/7 och engelsmännen 1/17 av invandrarströmmen, medan under finansåret 1924/25 engelsmännen utgjorde 2/5, övriga nord- och västeuropéer 1/3 samt syd- och östeuropéerna 1/10. Betraktar man Europa såsom en enhet, allenast bortseende från de brittiska öarna, vilka ju i de brittiska dominions äga stora avsättningsområden för sitt befolkningsöverskott, visar det sig, att antalet invandrade kontinenteuropéer under finansåret 1924/25 uppgick till allenast 12 % av motsvarande kontingent under det sista restriktionsfria och normala finansåret 1913/14. Att denna proportion skall nämnvärt ökas, synes med hänsyn till kvotlagen icke sannolikt. Det sammanlagda kvotantalet för kontinenteuropéerna uppgår sålunda enligt 1924 års kvotlag till allenast 36 % av motsvarande kvotantal enligt 1921 års lag, ett relativtal som från den 1/7 1927 kan beräknas sjunka till 20 %.

Trots den begränsning av emigrationen från Europa till Förenta staterna, som sålunda under de sista åren ägt rum, intogo dessa ännu år 1923 platsen som det förnämsta invandringslandet för européerna. Följande sammanställning, som är hämtad ur en inom internationella arbetsbyrån verkställd utredning,[1] visar de olika transoceana invandringsländernas relativa betydelse för den europeiska emigrationen under år 1923.

Invandringsländer	Procent	Invandringsländer	Procent
Förenta staterna	41·4	Australien	5·9
Argentina	17·6	Afrika	1·2
Kanada	13·1	Asien	1·1
Brasilien	7·8	Ej angivet land	3·5
Övriga Amerika	8·4	Summa	100·0

Huru förhållandet gestaltat sig under åren 1924 och 1925 kan ännu ej med säkerhet bedömas. Till följd av 1924 års stränga kvotlag synes man kunna förmoda, att emigrationen till Förenta staterna därefter minskat i relativ betydelse. Emellertid kan den samlade europeiska emigrationen, som år 1923 i runt tal uppgick till 900 000 personer, år 1924 beräknas till 550 000 personer och år 1925 till 500 000 personer. Förenta staternas åtstramning av invandringen synes sålunda icke — såsom man skulle hava väntat — hava medfört någon kraftigare ökning av utvandringen till andra transoceana länder, utan i stället endast verkat uppdämmande på emigrationen från Europa.

[1] Migration Movements 1920—1923.

Den ackumulering av Europas befolkningsöverskott, som sålunda synes hava förekommit under de senare åren, har givetvis varit ägnad att förstärka trycket inom Europa från de utvandringskraftiga länderna till mindre överbefolkade länder. Emellertid hava de flesta europeiska länder till skydd för den inhemska arbetsmarknaden genom särskilda författningar skaffat sig möjlighet att reglera, kontrollera eller förhindra utländska arbetares invandring.

De väsentliga faktorerna för det inomeuropeiska utbytet av arbetskraft äro för närvarande å ena sidan det stora invandringslandet Frankrike och å den andra sidan de båda stora emigrationsländerna Italien och Polen.

Invandring.

Frankrike. För det inomeuropeiska folkutbytet har Frankrike samma dominerande betydelse som Förenta staterna för den transoceana emigrationen. Fluktuationerna å den franska arbetsmarknaden återspegla sig också troget i siffrorna för den inomeuropeiska emigrationen. Redan före världskriget måste Frankrike med dess stagnerande befolkningstillväxt årligen importera ett betydande antal arbetare från grannländerna för utförande av olika arbeten, främst inom jordbruket och gruvindustrien. Detta behov av utländsk arbetskraft har efter världskrigets slut stegrats såsom en följd bl. a. av de nya arbetsuppgifter, som tillkommit i återuppbyggandet av de krigshärjade områdena, och av den decimering, som den inhemska arbetarstammen undergått genom kriget. Medan invandringen tidigare väsentligen var av säsongkaraktär, synes densamma numera till avsevärd del vara att karakterisera såsom definitiv invandring.

Nedan återgives den på uppgifter från gränskontrollstationerna baserade officiella statistiken över in- och utvandringen av utländska arbetare i Frankrike. Denna statistik måste emellertid betecknas såsom ofullständig; Italiens emigrationsstatistik redo-

Invandring och återutvandring i Frankrike åren 1922—1925. [1]

	Antal invandrare				Antal återutvandrare			
	1922	1923	1924	1925	1922	1923	1924	1925
Belgier	24 826	33 912	34 714	46 787	1 236	3 832	2 740	2 632
Italienare	57 199	112 475	97 577	55 031	33 484	39 383	23 920	32 801
Polacker	37 447	54 673	38 048	30 634	1 850	61	89	11
Portugiser	8 849	11 767	14 206	6 008	1 434	4 052	7 093	5 430
Ryssar	2 925	3 346	4 139	1 915	8	77	—	—
Spanjorer	46 605	36 497	14 982	19 005	11 727	11 203	13 805	13 519
Tjeckoslovaker	·	4 330	10 090	6 127		—	—	—
Övriga	3 801	5 877	25 609	10 754	572	1 343	105	—
Summa	**181 652**	**262 877**	**239 365**	**176 261**	**50 311**	**59 951**	**47 752**	**54 393**
Därav till jordbruk	73 865	78 622	64 195	71 784	—	—	—	—
» » industri	107 787	184 255	175 170	104 477	—	—	—	—

[1] Tabellen är sammanställd efter uppgifter, publicerade i Bulletin du Marché du Travail, om inresor och utresor av utländska arbetare, vilka registrerats vid de franska gränsstationerna. Beträffande tjeckoslovaker föreligga för år 1922 icke särskilda uppgifter.

visar exempelvis ett avsevärt större antal utvandrare till Frankrike än den franska invandringsstatistikens italienska invandrare.

Såsom av tabellen framgår, bidraga Italien, Polen, Belgien, Spanien samt Tjeckoslovakien med de största kontingenterna invandrare. Frankrike har också avslutit särskilda traktater rörande immigrationens ordnande med Italien, Polen och Tjeckoslovakien samt i vissa hänseenden med Belgien.

Tyskland. Tyskland framstår numera först och främst såsom ett utvandringsland med ett betydande befolkningsöverskott. Emellertid intog Tyskland under åren närmast före världskriget platsen som ett viktigt invandringsland för vissa grannstater, och alltjämt sysselsätter det ett betydande antal utländska arbetare. Det må sålunda erinras om den före världskriget betydande invandringen av polska arbetare till jordbruket i de östra provinserna och gruvindustrien i Westphalen. Enligt gjorda beräkningar sysselsattes i Tyskland närmast före världskriget omkring 350 000 utländska arbetare inom industrien. År 1921 hade denna siffra sjunkit till 147 000, och under inflationskrisen minskades den ytterligare för att år 1924 uppgå till allenast 99 781.

Invandringen till Tyskland hämmas numera såväl av stränga invandringsbestämmelser som av ett tryckt arbetsmarknadsläge. Någon invandringsstatistik föres icke i Tyskland. De enda tillgängliga statistiska data, som kunna lämna en antydan om invandringens omfattning, äro sammanställningar — från den 1 april 1922 — rörande antalet utländska arbetare, som av Deutsche Arbeiterzentrale erhållit s. k. legitimationsbevis (legitimationsförfarande för utländska arbetare, som erhållit särskilt tillstånd att taga arbetsanställning i Tyskland). Visserligen lämnar denna statistik närmast upplysning om stocken av utländska arbetare i landet, vilka invandrat efter ingången av år 1919, men fluktuationerna från det ena året till det andra i denna främlingsstock kunna emellertid anses samtidigt giva någon antydan om in- och utvandringen av utländska arbetare i landet.

Utländska arbetare i Tyskland enligt utfärdade legitimationsbevis åren 1922—1925. [1]

	1/4–31/12 1922	År 1923	År 1924	1/1–30/9 1925		1/4–31/12 1922	År 1923	År 1924	1/1–30/9 1925
Polacker	147 007	118 922	101 985	124 145	Holländare[3] . . .	22 210	11 435	1 404	1 678
Österuropéer[2] . .	12 369	11 036	7 822	6 309	Belgier[3]			119	144
Tjeckoslovaker .	60 508	30 498	7 024	7 301	Skandinaver . .	916	583	107	111
Jugoslaver . . .	8 331	5 227	425	487	Fransmän[4] . . .	.	.	94	122
Ungrare	3 068	1 812	305	328	Övriga	2 877	1 832	571	720
Österrikare . . .	8 650	5 267	950	1 130	Summa	**275 949**	**191 204**	**121 825**	**143 640**
Schweizare . . .	4 531	2 038	728	587	Därav t. jordbruk	141 151	117 571	107 281	128 963
Italienare . . .	5 482	2 554	291	578	» » industri	134 798	73 633	14 544	14 677

Som av tabellen framgår, äro de utländska arbetarna i Tyskland till övervägande del av polsk nationalitet. Främlingsstocken har under de redovisade åren stadigt

[1] Tabellen är sammanställd efter kvartalsuppgifter i Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs.

[2] Ryssar, ukrainare, finnar, ester, letter, lithauer.

[3] För åren 1922 och 1923 redovisas holländare och belgier gemensamt.

[4] För åren 1922 och 1923 har särskild redovisning icke förekommit beträffande fransmän, utan ingå dessa under rubriken »Övriga».

minskat i omfattning, men uppvisar under år 1925 en märkbar ökning, vilken till väsentlig del beror på ökning av antalet polacker.

Belgien. Belgien är numera väsentligen att anse såsom ett emigrationsland. Emellertid försiggår en ej obetydlig invandring till landet. Enligt den officiella statistik, som finnes publicerad i Annuaire statistique de la Belgique et du Congo belge, invandrade följande antal personer till Belgien under år 1922 — det sista år, för vilket fullständiga uppgifter äro tillgängliga.

Immigrationen till Belgien år 1922.

Hemland	Utländska undersåtar	Belgiska undersåtar	Tillhopa
Frankrike	7 545	7 186	14 731
Italien	2 078	100	2 178
Luxemburg	1 006	161	1 167
Nederländerna	3 357	1 213	4 570
Ryssland	278	48	326
Schweiz	653	44	697
Spanien o. Portugal	250	25	275
Storbritannien och Irland	1 180	385	1 565
Tyskland	796	266	1 062
Övriga europeiska länder	1 459	89	1 548
Utomeuropeiska länder	992	1 499	2 491
Summa	**19 594**	**11 016**	**30 610**
Därav europeiska länder	18 602	9 517	28 119

Från den 1 november 1923 regleras anställandet av utländsk arbetskraft i Belgien genom vissa bestämmelser, avseende att bereda skydd åt den inhemska arbetskraften. När ansökan föreligger om inrese- eller uppehållstillstånd för utländsk arbetare, skall densamma prövas ur belgisk arbetsmarknadssynpunkt av Bourses du travail belges. Enligt nyligen avgiven årsberättelse för 1924 från Bourse officielle du travail de l'arrondissement de Bruxelles har denna byrå under redogörelseåret medgivit anställandet av allenast 478 utländska arbetare (399 holländare, 75 italienare och 4 schweizare) mot 3 641 utlänningar under år 1923.

Det förtjänar anmärkas, att en särskild överenskommelse träffats mellan belgiska regeringen och italienska generalkommissariatet för emigration, enligt vilken den förutnämnda prövningen ur arbetsmarknadssynpunkt, när fråga är om italienska arbetare, skall äga rum före deras avresa från Italien.

Tjeckoslovakien. I Tjeckoslovakien har först från ingången av år 1923 börjat föras särskild statistik över invandringen i landet. Statistiken är baserad på rapporter angående antalet inresetillstånd, som meddelats av de tjeckoslovakiska representanterna i utlandet.

De preliminära siffrorna för de 9 första månaderna år 1923 utvisa 4 541 immigranter, varav 3 540 från europeiska länder och 1 301 från transoceana länder. Enbart från Österrike kommo 2 411 personer. Av invandrarna från de transoceana länderna torde det övervägande flertalet vara att anse såsom återinvandrare.

De preliminära siffrorna för år 1924 utvisa 8 731 immigranter, varav 2 695 kommo från Förenta staterna, 2 303 från Österrike, 857 från Ungern, 578 från Ryssland och 573 från Bulgarien.

Luxemburg. Från luxemburgskt fackföreningshåll har en utredning gjorts rörande antalet utländska arbetare, som sysselsättas inom landets industri.[1] Utredningens resultat framlägges i följande sammanställning:

Industriarbetare i Luxemburg.

	1913		1922		1923		1924		1925	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Inhemska arb. . . .	16 764	52·7	22 039	79·3	23 402	76·5	24 812	74·8	25 650	72·0
Utländska arb. . . .	15 022	47·3	5 756	20·7	7 187	23·5	8 337	25·2	9 962	28·0
Därav från										
Italien	7 252	22·8	1 709	6·1	2 036	6·7	2 426	7·3	3 505	9·9
Tyskland	4 798	15·1	1 714	6·2	2 581	8·5	3 201	9·7	3 394	9·5
Belgien	1 826	5·7	1 490	5·4	1 566	5·0	1 612	4·9	1 644	4·6
Frankrike	669	2·2	539	1·9	586	2·0	619	1·9	744	2·1
Andra länder . . .	477	1·5	304	1·1	418	1·3	479	1·4	675	1·9
Summa arbetare	**31 786**	**100·0**	**27 795**	**100·0**	**30 589**	**100·0**	**33 149**	**100·0**	**35 612**	**100·0**

Främlingsinslaget i landets industriarbetarstam var, såsom tabellen utvisar, före kriget synnerligen kraftigt. Världskriget medförde här en stark minskning av antalet utlänningar. Landet har emellertid ett utsatt läge, omgivet som det är på alla sidor av landgränser och av utvandringskraftiga grannländer. Långsamt men säkert har därför efter fredsslutet den utländska arbetskraften ånyo sipprat in i landet och har år 1925 åter nått en siffra, som överstiger 1/4 av landets hela industriarbetarantal.

Österrike. I Chronique mensuelle des migrations (februari 1926) omnämnes, att antalet utländska arbetare, som den 1 januari 1926 voro anställda i Österrike, enligt officiella beräkningar kan uppskattas till 80 000 personer.

Holland. I Holland hava de offentliga organen för arbetslöshetsförsäkring och arbetsförmedling jämväl att taga viss befattning med frågor rörande inresetillstånd för utländska arbetare. Antalet ärenden av dylikt slag uppgick, enligt nyligen avgiven årsberättelse för 1924[2], till 2 573 under redogörelseåret mot 3 554 år 1923 och 2 316 år 1922. Särskilda pass för trafik över östra gränsen hava under år 1924 utdelats till 2 003 tyska arbetare. Det konstateras, att invandringen av tyska arbetare under året minskat.

Danmark. I Danmark har en särskild utredning verkställts angående antalet den 10 november 1922 inom landet anställda utländska jordbruksarbetare[3]. På de vid utredningen begagnade frågeformulären hade emellertid upptagits också vissa andra utländska arbetare, sysselsatta inom industri eller dylikt. Uppgifterna rörande sådana arbetare kunna emellertid icke anses vara tillförlitliga. Utredningens resultat framgår av nedanstående sammanställning:

Utländska arbetare i Danmark den 10 nov. 1922.

Hemland	Anställda i jordbruket	Anställda i industri	Tillhopa
Polen	3 107	171	3 278
Ryssland	328	29	357
Sverige	317	404	721
Tyskland	2 511	663	3 174
Övriga europeiska länder	163	87	250
Tillhopa	**6 426**	**1 354**	**7 780**

[1] Rapport avgiven till en fackföreningskonferens i Luxemburg februari 1926.
[2] Jaarverslag van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling over 1924.
[3] Återgiven i Statistiske Efterretninger, nr 13, 1923.

Vid en jämförelse med den svenska emigrationsstatistikens uppgifter angående utvandringen till Danmark framstå de i ovanstående tabell angivna siffrorna såsom utpräglade minimisiffror.

Schweiz. Enligt en i Sozialstatistische Mitteilungen[1] publicerad utredning rörande yrkesfördelningen bland in- och utvandrare år 1924 beviljades inresetillstånd åt sammanlagt 3 200 manliga personer för varaktig vistelse i landet. I detta antal ingå icke — såsom redan antytts — kvinnliga invandrare och ej heller säsonginvandrare. Av sagda 3 200 manliga invandrare utgjordes dryga 17 % (557 personer) av byggnadsarbetare, 13 % (420 personer) av metall- och maskinarbetare, 11 % av affärsanställda, 10 % av textilarbetare samt 8 % av jordbruksarbetare.

Utvandring.

Italien. Bland de europeiska emigrationsländerna är Italien det ojämförligt viktigaste. På grund av den centrala betydelsen för landet av emigrationen har densamma sedan länge i Italien gjorts till föremål för statistisk registrering. I emigranternas pass finnas särskilda perforerade blad, vilka innehålla upplysningar i olika hänseenden rörande passinnehavarna. Dessa blad insamlas vid gränsstationerna, och de å desamma förefintliga uppgifterna ligga till grund för den italienska emigrationsstatistiken. Den italienska emigrationens omfattning under åren 1922—1925 framgår av efterföljande tabell.

Emigrationen från Italien under åren 1922—1925.

Destinationsland	1922	1923	1924	1925
Balkanländerna	5 165	4 027	2 213	1 257
Belgien, Nederländerna och Luxemburg	28 254	16 033	12 708	5 541
England och Irland	1 268	1 262	898	863
Frankrike och Monaco	121 388	184 780	231 090	174 445
Schweiz	7 464	9 649	13 887	14 670
Tyskland	2 097	633	1 032	1 785
Österrike, Ungern och Tjeckoslovakien	5 705	2 252	2 374	2 616
Andra länder på kontinenten	1 920	1 335	1 044	1 491
Utomeuropeiska länder	108 009	169 986	143 360	109 370
Hela emigrationen	**281 270**	**389 957**	**408 606**	**312 088**
Därav europeiska länder	173 261	219 971	265 246	202 668

Av tabellens siffror framgår, att emigrationen till främmande världsdelar avtagit i betydelse under de sista åren. Medan den sålunda av hela emigrationen utgjorde resp. 38 och 44 % under åren 1922 och 1923, har dess relativa betydelse minskat till 35 % under vart och ett av de båda åren 1924 och 1925. En väsentlig orsak till den minskade transoceana emigrationen från Italien torde få sökas i de amerikanska kvotrestriktionerna. Den italienska kvoten, som enligt 1921 års kvotlag var 42 057, nedsattes från den 1 juli 1924 till allenast 3 845 personer per finansår.

Bland europeiska invandringsländer för italienare intager Frankrike den främsta platsen, och dess betydelse i detta hänseende synes under de senaste båda åren hava tilltagit. Av samtliga italienska emigranter till europeiska länder begåvo sig sålunda till Frankrike 70 % år 1922, 84 % år 1923 samt åren 1924 och 1925 resp. 87 och

[1] N:o 9, 1925.

86 %. Det framgår härav, hurusom Italien för sitt befolkningsöverskotts placerande inom Europa är i övervägande grad beroende av den franska arbetsmarknaden.

Polen. Den polska emigrationsstatistiken baserar sig på antalet vid gränsstationerna uppvisade emigrantpass. Nedan återgivna uppgifter rörande den polska emigrationen under åren 1922—1924 äro hämtade ur Annuaire statistique de la République Polonaise 1924.

Destinationsland	Antal emigranter 1922	1923	1924[1]
England	199	92	·
Frankrike	29 840	70 895	26 574
Rumänien	586	658	·
Schweiz	61	55	·
Tyskland	34	17	·
Österrike	503	150	·
Övriga europeiska länder	150	153	3 170
Utomeuropeiska länder	38 716	55 401	22 511
Hela emigrationen	**70 089**	**127 421**	**52 255**
Därav till europeiska länder	31 373	72 020	29 744

Minskningen i den transoceana utvandringen år 1924 bör ses i samband med begränsningen i den amerikanska kvoten för polacker från 30 977 till allenast 5 982 från och med finansåret 1924/25.

Den kontinentala polska emigrationen riktar sig företrädesvis mot Frankrike, Rumänien och Österrike. Med samtliga dessa länder har Polen slutit särskilda fördrag rörande emigrationen.

Den polska emigrationen till Frankrike utgjorde år 1922 95 %, år 1923 98 % och år 1924 89 % av hela utvandrarantalet från Polen till europeiska länder. Enligt fransk immigrationsstatistik redovisas ett avsevärt högre antal polska immigranter till Frankrike än den polska statistikens emigranter till Frankrike. Förklaringen härtill torde vara att söka dels i den omständigheten, att när hela familjer utvandra — såsom rätt ofta förekommer ifråga om jordbruksarbetare — allenast familjefadern erhåller pass, till följd varav hela familjen registreras såsom endast en emigrant, och dels däri, att ett stort antal polska arbetare, som sedan länge bott i Westphalen, opterat för Polen och från Westphalen direkt utvandrat till Frankrike.

Antalet emigranter till Tyskland är påfallande ringa — åren 1922 och 1923 allenast resp. 34 och 17 personer. Enligt en i International Labour Review (maj 1924) återgiven uppgift från officiellt polskt håll skulle Polens regering hava förbjudit utvandring till Tyskland i avvaktan på träffande av överenskommelse om »lika behandling» för de polska invandrarna i Tyskland och de inhemska tyska arbetarna. Emellertid framhålles, att det vid sidan av den officiellt registrerade emigrationen existerar en gränsemigration av säkerligen betydande omfattning.

Emigrationen till Ryssland är för närvarande praktiskt taget ingen.

I jämförelse med tiden före världskriget har den polska emigrationen numera fullständigt växlat karaktär. I fråga om den transoceana emigrationen markeras denna förändring av Förenta staternas tillbakaträdande såsom det viktigaste invandringslandet; i stället gå nu de största kontingenterna till Argentina och Palestina. Vad den kontinentala emigrationen beträffar, äro enligt vad den polska statistiken giver vid handen båda de gamla vägarna — till Tyskland och till Ryssland — stängda, och i stort sett bestämmes densamma numera av allenast en enda faktor, Frankrike.

Tjeckoslovakien. Den tjeckoslovakiska emigrationsstatistiken redovisar följande antal utvandrare för åren 1922—1924:

[1] Uppgifterna äro i vad rör den inomeuropeiska emigrationen under år 1924 ofullständiga.

Destinationsland	Antal utvandrare 1922	1923	1924	Destinationsland	Antal utvandrare 1922	1923	1924
Frankrike	3 457	5 957	12 525	Ungern	894	4 144	1 785
Italien	177	151	—	Österrike	4 214	1 852	1 656
Jugoslavien	1 555	1 058	429	Övriga europeiska länder	149	592	583
Polen	694	292	225	Utomeuropeiska länder	21 827	15 972	35 316
Rumänien	1 042	1 054	318	Hela emigrationen	**30 429**	**32 341**	**54 373**
Ryssland	212	519	451	Därav europeiska länder	17 602	16 369	19 057
Tyskland	5 208	750	1 085				

Ovan återgivna statistik baserar sig på uppgifter angående antalet utfärdade emigrantpass. Emellertid divergera antalet utfärdade emigrantpass och antalet verkligen emigrerande personer. Särskilt har detta varit fallet under år 1924, då 35 180 personer uttogo emigrantpass till transoceana länder, men endast 6 626 personer verkligen emigrerade till sådana länder. Antalet utvandrade personer till transoceana länder under år 1923 uppgick till 18 343, vilket med cirka 2 500 överstiger antalet utfärdade pass. Man har velat sätta den för år 1924 ovanligt stora divergensen i samband med de under året inträdande skärpningarna av den amerikanska kvotlagen, i det många personer skulle hava velat före de skärpta bestämmelsernas ikraftträdande säkra sig visum till Förenta staterna. Erinras må, att den amerikanska kvoten för tjeckoslovaker, som tidigare var 14 357, från och med den 1 juli 1924 sänktes till 3 073 per finansår.

Utöver de i den ovanstående tabellen redovisade emigranterna har ett ej obetydligt antal säsongutvandrare lämnat landet. Då säsongutvandrarna ej förses med emigrantpass, bliva de icke inräknade i den officiella emigrationsstatistiken. Den viktigaste mottagaren av tjeckoslovakiska säsongutvandrare — främst jordbruksarbetare — är Österrike. Rörande denna säsongutvandring ha vissa bestämmelser överenskommits i gällande handelsfördrag mellan Tjeckoslovakien och Österrike. Enligt detta fördrags bestämmelser utvandrade till Österrike år 1922 7 723, år 1923 7 965 och år 1924 10 137 personer, som icke försetts med emigrantpass.

Med Tyskland gällde tidigare en överenskommelse, innefattande vissa bestämmelser rörande utbytet av arbetskraft. Denna överenskommelse upphävdes emellertid med utgången av år 1922, vilket hade till följd — såsom tydligt framgår av tabellens siffror — en märkbar åtstramning av emigrationen till detta land. Också till Tyskland *försiggår i viss omfattning en säsongutvandring av tjeckoslovaker.* Sålunda utvandrade under år 1924 till detta land 177 personer, som ej försetts med emigrantpass.

Emigrationen till Frankrike regleras genom ett särskilt, mellan Frankrike och Tjeckoslovakien slutet fördrag. Under detta fördrags bestämmelser har den tjeckoslovakiska emigrationen till Frankrike stigit år från år. Av hela antalet utvandrare till europeiska länder utgjorde det till Frankrike år 1922 20 %, år 1923 36 % och år 1924 66 %. Såsom härav framgår, har Frankrike numera jämväl för den tjeckoslovakiska emigrationen en dominerande betydelse.

Belgien. Den belgiska emigrationsstatistiken[1] redovisar för år 1922 — det sista året, för vilket fullständiga uppgifter varit tillgängliga — följande antal utvandrare.

Destinationsland	Antal emigranter år 1922		
	Belgiska medborgare	Utländska medborgare	Tillhopa
Frankrike	18 897	4 746	23 643
Italien	55	468	523

[1] Se Annuaire statistique de la Belgique et du Congo belge, 1922.

Destinationsland	Antal emigranter år 1922		
	Belgiska medborgare	Utländska medborgare	Tillhopa
Luxemburg	211	364	575
Nederländerna	1 449	1 421	2 870
Ryssland	16	38	54
Schweiz	58	85	143
Spanien och Portugal	47	58	105
Storbritannien och Irland	407	307	714
Tyskland	664	411	1 075
Övriga europeiska länder	187	155	342
Utomeuropeiska länder	2 041	519	2 560
Hela emigrationen	**24 032**	**8 572**	**32 604**
Därav europeiska länder	21 991	8 053	30 044

Av tabellen framgår, att den transoceana utvandringen har en underordnad betydelse för Belgien. Den amerikanska kvoten för belgier var enligt 1921 års kvotlag 1 563 och är nu enligt 1924 års kvotlag 512 personer per finansår.

För den belgiska emigrationen till europeiska länder är Frankrike det dominerande invandringslandet. Under redogörelseåret gingo 86 % av de emigrerande belgierna till detta land.

Tyskland. Den enda statistik, som förefinnes i Tyskland rörande emigrationen, avser den utvandring till främmande världsdelar, som går över vissa tyska hamnar samt Rotterdam och Amsterdam. Antalet i dessa hamnar registrerade emigranter uppgick år 1922 till 36 527, år 1923 till 115 416, år 1924 till 58 328 och år 1925 till 62 563 personer. Medan Förenta staterna tidigare mottogo den ojämförligt största delen av dessa utvandrare, har år 1924 Brasilien nått upp till en nästan lika stor kontingent. Anmärkas må, att den amerikanska kvoten för tyskar från och med den 1 juli 1924 nedsattes från 67 607 till 51 227 personer per finansår. År 1927 kommer kvoten att ytterligare nedsättas — enligt verkställda beräkningar till 20 028.

Några tillförlitliga uppgifter rörande omfattningen av den tyska utvandringen till europeiska länder föreligga icke. Det kan dock förtjäna nämnas, att enligt en officiell uppskattning (Nachrichtenblatt der Reichsstelle für das Auswanderungswesen, 15 februari 1925) 6 000 personer beräknas ha utvandrat under år 1924 till europeiska länder mot 45 000 under år 1923.

Holland. Icke heller i Holland är folkutbytet med europeiska länder föremål för statistisk registrering. Vissa i detta sammanhang intressanta uppgifter stå emellertid att hämta ur den ovan å sid. 539 omnämnda årsrapporten över verksamheten under år 1924 vid de offentliga arbetslöshetsförsäkrings- och arbetsförmedlingsorganen. Under redogörelseåret ha kontoren förmedlat arbetsanställningar i Belgien för omkring 1 400 holländska arbetare. I detta land ha dessutom genom den offentliga arbetsförmedlingen i Brüssel placerats 1 200 holländska arbetare. I Frankrike ha de ovannämnda holländska arbetsmarknadsorganen en speciell representant, placerad i Paris, vilken under redogörelseåret anskaffat arbetsanställning åt 262 holländare. Härtill komma 810 holländska jordbruksarbetare, som enligt ingångna underrättelser beretts arbete genom franska förmedlingsorgan. I Tyskland ha anställningar kunnat beredas åt endast ett obetydligt antal holländska arbetare.

Sammanfattning. De överbefolkade länderna i Europa intaga emigrationspolitiskt sett i jämförelse med tiden före världskriget numera ett beträngt läge. Tidigare hindrades placerandet i andra länder av deras befolkningsöverskott — bortsett från vissa minimifordringar beträffande de enskilda invandrarnas fysiska och moraliska standard — allenast av det faktiska hinder, som det ekonomiska och tekniska problemet om transport över världshaven av stora människomassor i sig självt innebär. Numera förbehålla sig och utöva invandringsländerna rätten att begränsa invandringen, sovra densamma och förbjuda densamma helt eller ifråga om vissa kategorier invandrare. Motiven till den nya, restriktiva riktningen i invandringsländernas immigrationspolitik synas företrädesvis vara önskan att skydda den inhemska arbetsmarknaden, men också rassynpunkter och politiska synpunkter spela härvid en framträdande roll. Vad särskilt rassynpunkterna beträffa, ha dessa föranlett vissa glest befolkade invandringsländer att eftersträva och t. o. m. driva propaganda för invandring av vissa närbesläktade folkslag, medan de i övrigt, gentemot andra folkslag, föra en restriktiv invandringspolitik. Den nya situationen för emigrationsländerna återspeglar sig i det förhållandet, att förmåner ifråga om in- och utvandring gjorts till värdefulla handelspolitiska bytesobjekt vid förhandlingar staterna emellan.

Av den förut lämnade framställningen framgår, att det kontinentaleuropeiska befolkningsöverskottet är inom Europa i stort sett hänvisat till allenast ett enda invandringsland, nämligen Frankrike. Läget framstår, på grund av denna ensidighet, såsom ytterligt känsligt. Den franska arbetsmarknaden synes alltjämt kunna absorbera ett betydande antal utländska arbetare, men vissa omständigheter tyda på att en förändring härutinnan kan förväntas. En sådan omständighet är den fortgående försämringen av francsvalutan (enligt riksbankens notering 22 juni 1926: 100 francs = 10·70 svenska kronor). Lönenivån på den franska arbetsmarknaden synes redan nu låg i jämförelse med den inom vissa andra nord- och västeuropeiska länder. I början av innevarande år erbjödos sålunda utländska jordbruksarbetare anställningar i Frankrike för en månadslön av 175 francs jämte kost och logi, och för okvalificerade gruvarbetare utgjorde lönen 16 francs per dag utan några naturaförmåner.[1] Det bör också observeras, att röster höjts i Frankrike, som påkallat skydd mot att den importerade utländska arbetskraften, efter det den inkommit i landet, vänder sig till yrken eller landsdelar, där arbetsmarknadsläget för den inhemska arbetskraften är oförmånligt. Man påyrkar därför till skydd för den inhemska arbetskraften lagstiftningsåtgärder, varigenom de utländska arbetarna kunde bindas vid den arbetsgivare eller det yrke, för vars räkning de importerats. Ett lagförslag i sådant syfte framlades innevarande år av den franska arbetsministern.

Därest den franska arbetsmarknadens behov av utländsk arbetskraft bleve fyllt, skulle detta utan tvivel för de europeiska emigrationsländerna medföra allvarliga konsekvenser. Det enda land inom Europa, som på grund av sina

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1926, sid. 495.

naturliga förutsättningar samt de kortare resorna kan förmodas kunna efterträda Frankrike såsom absorbator av det europeiska folköverskottet, är Ryssland. Det osäkra läget i såväl politiskt som ekonomiskt hänseende inom nämnda land synes emellertid för närvarande knappast medgiva en större invandring av européer. Man synes därför böra räkna med att en tillslutning av den franska arbetsmarknaden för utländska arbetare skall återverka i ett kraftigare tryck på de länder inom Europa, vilkas arbetsmarknadsläge är förmånligare, vilkas relativa folkmängd är mindre och vilkas allmänna levnadsstandard är högre än i de typiska europeiska emigrationsländerna.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1925.

Till kooperativa förbundets tjugosjunde kongress, som avhölls den 26 och 27 juni 1926, ha förvaltningsrådet och styrelsen framlagt stadgeenliga berättelser över 1925 års verksamhet. Av dessa framgår, att förbundet under det gångna året uppvisat ett starkt uppsving i fråga om varuförmedling och även i övriga avseenden företett en gynnsam utveckling.

Föreningsantalet har under redogörelseåret ökats med 5 föreningar, i det att 24 nya konsumtionsföreningar anslutits till förbundet, medan 19 avförts under året (därav dock 14 endast formellt på grund av sammanslagning med andra föreningar). Dessutom ha 19 föreningar, vilka betraktades såsom avförda ur förbundet, då deras verksamhet under åren 1923 och 1924 övertogs av Svenska hushållsföreningen,[1] nu inräknats bland de till förbundet anslutna föreningarna. På grund härav utgjorde hela antalet distributions- och produktionsföreningar, vilket vid början av året angavs till 876, vid årets slut 900, av vilka 28 tillhörde Svenska hushållsföreningen. Medlemsantalet i samtliga dessa föreningar ökades under år 1925 med 22 705 och uppgick vid årets slut till 315 174. De äldre föreningar, som kvarstodo vid årets slut, ökade sitt medlemsantal med 18 451 (mot 20 660 år 1924); i de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 7 197 (mot 2 205 året förut). — Till förbundet voro dessutom anslutna tvenne försäkringsföreningar, nämligen Livförsäkringsanstalten Folket och Försäkringsanstalten Samarbete, vilken sistnämnda utvidgat sin tidigare drivna brandförsäkringsrörelse med olycksfalls-, automobil-, garanti-, inbrotts- och glasförsäkring. Medlemsantalet i de bägge försäkringsföreningarna uppgick vid årets slut till 275 440 (mot 251 665 år 1924).

Personalen uppgick vid årets slut till 867 personer (mot 648 ett år tidigare).

Förbundets *affärsverksamhet* har under året företett ett starkt uppsving. Av efterföljande sammanställning över varuavdelningarnas omsättning samt dennas ökning eller minskning under varje år från och med år 1918 framgår

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 821.

nämligen, att mot en omsättning av 83·8 milj. kr. år 1924 stod en sammanlagd varuförsäljning år 1925 av 97·7 milj. kr., vilket är den högsta siffra förbundet hittills uppnått. Till omsättningsökningen, 13·9 milj. kr., bidrog i främsta rummet försäljningen av margarin och mjöl från förbundets egna industriföretag.

Omsättning		1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Miljoner kr. . . .		28·0	69·1	69·5	62·4	63·8	72·3	83·8	97·7
Ökning el. minskning	milj. kr.	+ 6·2	+ 41·1	+ 0·4	− 7·1	+ 1·4	+ 8·5	+11·5	+13·9
	% . .	+28·4	+147·0	+ 0·5	−10·3	+ 2·3	+13·3	+13·7	+16·6

Antalet försäljningskontor utgjorde 9. Stockholmskontoret uppvisade alltjämt den högsta omsättningen, 25·1 milj. kr., varefter följde Gävle försäljningskontor med 14·0 milj. kr. i omsättning.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten vid de särskilda kontoren bör man givetvis även taga hänsyn till de inom de olika distrikten belägna föreningarnas köpkraft och omsättning. Nedanstående sammanställning visar sålunda förbundets försäljning i de särskilda distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda omsättningssumma under åren 1918—1925.

Försäljningsdistrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)								Därav köpt från koop. förbundet (i % av omsättningen)							
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Stockholm .	37·0	51·2	60·0	56·3	52·1	56·0	63·6	72·2	18·7	25·5	22·9	25·1	30·3	33·4	33·8	33·7
Norrköping .	12·6	19·0	24·2	21·3	18·7	19·1	21·1	23·1	22·3	31·4	26·9	26·8	31·4	33·7	37·0	39·2
Malmö . . .	16·1	25·7	34·0	32·2	28·4	28·8	33·2	37·3	14·6	27·0	23·7	22·2	25·6	26·6	26·6	28·8
Göteborg . .	21·5	36·2	45·0	41·6	36·8	24·9	28·5	32·3	14·8	22·6	18·6	19·2	24·3	26·6	31·3	35·8
Kristinehamn	—	—	—	—	—	14·3	15·8	17·8	—	—	—	—	—	30·6	35·0	38·2
Gävle . . .	23·0	34·4	36·2	31·9	26·3	27·9	30·6	34·0	30·3	36·4	30·5	33·8	38·8	40·4	40·4	40·4
Sundsvall .	33·7	32·6	37·3	30·1	26·0	18·7	21·1	22·0	17·1	34·8	31·5	34·0	39·0	41·4	40·7	43·9
Östersund .	—	—	—	—	—	7·2	8·0	8·0	—	—	—	—	—	44·8	43·4	48·1
Luleå . . .	—	17·0	18·7	14·4	12·3	12·1	12·2	13·0	—	34·6	28·1	29·0	34·0	35·3	37·8	38·6
Summa	**143·9**	**216·1**	**255·4**	**227·8**	**200·6**	**208·5**	**234·1**	**259·7**	**19·5**	**29·6**	**25·3**	**26·4**	**31·1**	**33·7**	**34·9**	**36·5**

Av tabellen framgår, att förbundets försäljning i förhållande till föreningarnas omsättning ökats från 34·9 till 36·5 %. Föreningarna inom Östersunds-, Sundsvalls- och Gävlekontorens verksamhetsområden kommo främst, medan de sista platserna intogos av Malmö och Stockholm. Vid bedömandet av tabellens siffror bör hänsyn tagas därtill, att i föreningarnas omsättning ingå en hel del varor, som förbundet icke försäljer, såsom färska matvaror, korta varor o. dyl.

Förbundets *industriella verksamhet* omfattade förutom en mindre betydande kemisk-teknisk fabrik i Malmö, en margarinfabrik i Norrköping, kvarnen Tre Kronor vid Stockholm samt den för K. F:s räkning drivna kvarnen Tre Lejon vid Göteborg. Dessutom förvärvades aktiestocken i Svenska

Skoindustri A.-B. i Örebro i november 1925 av förbundet, som emellertid först under år 1926 kan övertaga fabrikationen för egen räkning.

Förbundets *arkitektkontor*, som upprättades i slutet av år 1924, har under redogörelseåret för anslutna föreningars räkning i ett 100-tal fall uppgjort ritningar och förslag till ny-, om- och tillbyggnader m. m.

Förbundets *inlåningsrörelse* har under det gångna verksamhetsåret i likhet med under föregående år att uppvisa en gynnsam utveckling. Ett sammandrag av samtliga räkningar giver vid handen, att mot en den 1 januari 1925 innestående behållning av 25·3 milj. kr. stod den 31 december samma år 33·3 milj. kr., vadan de under året insatta medlen (19·9 milj. kr.) och den under året gottskrivna räntan (1·3 milj. kr.) överstigit uttagningarna med 8·0 milj. kr.

Vad särskilt sparkasserörelsen beträffar, ökades antalet sparkasseavdelningar från 456 till 502, antalet motböcker från 44 571 till 53 685 och summan av innestående belopp från 19·1 till 24·3 milj. kr. Medelvärdet per motbok visade en ökning från 428 till 451 kr.

Behållningen å de övriga tvenne inlåningsräkningarna uppgick vid slutet av året till 2·1 milj. kr. å depositions- och till 6·9 milj. kr. å kapitalräkning.

Till förbundets *revisionsavdelning*, som har till uppgift att följa och kontrollera de anslutna föreningarnas ekonomiska ställning, voro vid årets slut 777 föreningar anslutna mot 725 ett år tidigare. Av samtliga föreningar voro 89 % anslutna år 1925 mot 83 % år 1924. Numera är anslutning till revisionsavdelningen obligatorisk för alla till förbundet nyanslutna föreningar ävensom för alla, vilka önska öppna avdelning av förbundets sparkassa.

Genom förbundets *platsförmedling* lämnas numera nästan undantagslöst förslag till besättande av de ledigblivna föreståndarplatserna inom de anslutna föreningarna.

Från förbundets *tidningsavdelning* utgåvos veckotidningen Konsumentbladet och tidskriften Kooperatören. Förbundets *förlag* hade under året en omsättning på över 1 milj. kr.

Förbundets *studieavdelning*, som var inrymd i den av förbundet inköpta villaegendomen Vår gård i Saltsjöbaden, anordnade en längre utbildningskurs för kooperativa affärsföreståndare, fyra studieveckor för biträden samt fem sommarskoleveckor för medlemmar och anställda. Dessutom meddelades undervisning per korrespondens, i vilken över 8 000 personer deltogo; de vanligast förekommande ämnena ha härvid varit kooperation, svenska språket, medborgarkunskap, nationalekonomi samt affärs- och bokföringsteknik.

Förbundets *tillgångar* och *skulder* balanserade vid 1925 års slut på 46·8 milj. kr. mot 37·6 milj. kr. ett år tidigare, såsom framgår av sammandraget å sid. 548 av förbundets utgående balanskonton för de nämnda åren.

Varulagren omsattes under redogörelseåret 12 gånger mot 13 gånger år 1924. Av överskottet utgick liksom föregående år 5 % ränta å insatserna och 1 % återbäring å av medlemmarna gjorda inköp av samtliga varuslag utom socker och mjöl. Till fonder avsattes 604 000 kr., varjämte extra avskrivningar företogos på tillsammans 255 000 kr. De bland förbundets omkostnader upptagna avskrivningarna på varufordringar uppgingo till 114 000 kr., motsvarande 0·11 % av omsättningen (mot 0·16 % år 1924).

Aktiva	1924		1925		Passiva	1924		1925	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
Tillgångar:					*Eget kapital:*				
Kontant i kassan .	335	0·9	270	0·6	Insatskapital . . .	3 937	10·5	4 463	9·5
På bank	2 209	5·9	876	1·9	Reservfond	2 671	7·1	3 212	6·9
Obligationer	7 510	20·0	8 298	17·7	Produktionsgarantifonden	3 525	9·4	3 543	7·6
A-vistalån mot säkerhet i värdepapper	—	—	8 500	18·2	Tillsammans	**10 133**	**27·0**	**11 218**	**24·0**
Varufordringar . .	4 778	12·7	2 362	5·0					
Lån till dotterföretag	—	—	3 000	6·4					
Inneliggande accepter	25	0·1	—	—	*Skulder:*				
Inteckningslån . . .	3 536	9·4	2 687	5·8	Sparkasseräkning .	19 093	50·8	24 264	51·8
Fordringar mot annan säkerhet . .	3 660	9·7	1 036	2·2	Depositionsräkning .	2 012	5·3	2 126	4·5
Varulager	6 376	16·9	7 924	16·9	Kapitalräkning . .	4 202	11·2	6 917	14·8
Fastigheter	1 344	3·6	3 461	7·4	Egna reverser . . .	123	0·3	122	0·3
Aktier	4 799	12·7	5 212	11·1	Diverse kreditorer .	690	1·8	548	1·2
Margarinfabriken .	1 886	5·0	2 126	4·6	Tillsammans	**26 120**	**69·4**	**33 977**	**72·6**
Garantikapital . . .	1 165	3·1	1 045	2·2					
Inventarier	—	—	—	—	*Överskott*	**1 370**	**3·6**	**1 602**	**3·4**
Summa	**37 623**	**100·0**	**46 797**	**100·0**	Summa	**37 623**	**100·0**	**46 797**	**100·0**

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser, ansvarsfrihets beviljande, överskottets fördelning och de anslutna föreningarnas ekonomi att behandla bl. a. ett förslag om margarinfabrikens ombildande till aktiebolag. Då det visat sig, att ett företag, som nått en viss storlek, får bära en avsevärt tyngre skattebörda såsom ekonomisk förening, än om det är organiserat såsom aktiebolag, beslöt kongressen att bryta ut margarinfabriken ur förbundet och ombilda densamma till ett dotterföretag i aktiebolagsform. Vidare anslöt sig kongressen till ett förslag från förbundsledningen att upprätta en kooperativ galoschfabrik för att söka bryta det monopol, som på hithörande område behärskar den svenska marknaden. Vid kongressen förekom dessutom en ingående överläggning om kooperationens arbetarproblem, vilket erhållit aktualitet bl. a. därigenom att förhandlingar i början av år 1926 upptagits mellan förbundet, landssekretariatet och de fackförbund, med vilka kooperationen har kollektivavtal upprättade, i syfte att åstadkomma regler för lösande av tvister mellan förbundet och till detta anslutna föreningar å ena sidan och vederbörande fackorganisationer å den andra. Slutligen bestämde kongressen redan nu, att å hos förbundet under år 1926 köpta varor (med undantag av socker och mjöl) liksom förut skulle lämnas en procents rabatt.

Kortare meddelanden.

— Arbetsförmedling —

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1925. I tidigare årgångar av Soc. Medd. har redogörelse lämnats för de under medicinalstyrelsen sorterande godkända sjuksköterskebyråernas organisation och arbetssätt samt 1922, 1923 och 1924 års verksamhetsresultat. För år 1925 har medicinalstyrelsen ställt efterföljande uppgifter till socialstyrelsens förfogande.

Antalet under året verksamma godkända sjuksköterskebyråer uppgick till 11, varav 5 i Stockholm (bedrivna i anslutning till Allmänna svenska sjuksköterskeföreningen, Svenska Röda korsets sjuksköterskehem, Fredrika Bremerförbundet, Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförening och Sophiahemmet), 1 i Uppsala (Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförening), 1 i Linköping (Fredrika Bremerförbundet), 1 i Lund (Södra Sveriges sjuksköterskehem), 1 i Göteborg (Fredrika Bremerförbundet), 1 i Örebro (Örebro stads och läns sjuksköterskeförening »Gula korset») samt 1 i Umeå (Fredrika Bremerförbundet).

Förmedlingsverksamhetens omfattning framgår av nedanstående tabell, vilken upprättats med ledning av de till medicinalstyrelsen insända årsredogörelserna.

	Stockholm	Övriga orter	Summa
Antal inskrivna sjuksköterskor den 31 dec. 1925 . .	2 143	1 340	**3 483**
därav anställda i fasta befattningar	1 472	940	**2 412**
tillgängliga för privat vård	496	320	**816**
för tillfället icke i sjukvårdstjänst	175	80	**255**
Antal verkställda förmedlingar avseende:	16 708	34 486	**51 194**
fasta platser	203	184	**387**
tillfälliga platser (vikariat)	588	654	**1 242**
längre eller kortare tids privat vård	2 632	2 622	**5 254**
tillfälliga sjukbesök	13 285	31 026	**44 311**

På grund av det intima samarbetet mellan Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförenings byråer i Stockholm och Uppsala har särskild redovisning för varje byrå icke kunnat lämnas, utan har hela verksamhetsresultatet hänförts till byrån i Uppsala.

Anmärkas bör, att de vid en viss byrå inskrivna sjuksköterskorna icke alltid äro stationerade å den ort, där byrån befinner sig. Sålunda uppehålla t. ex. de vid stockholmsbyråerna rapporterade sjuksköterskorna i stor utsträckning befattningar å andra orter inom riket.

Under året ha vid sjuksköterskebyråerna 373 sjuksköterskor nyinskrivits, under det att 124 av skilda anledningar avförts ur registren över disponibla sjuksköterskor.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1925/26. Ur den av direktoratet for arbejdsanvisningen og arbejdsløshedsforsikringen framlagda preliminära redogörelsen för finansåret april 1925—mars 1926 kunna följande siffror anföras:

	Arbetsansökningar			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Personliga	Genom arb.-lösh. kassor	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
1925/26 . . .	62 521	360 048	**422 569**	45 878	22 536	**68 414**	44 951	21 067	**66 018**
1924/25 . . .	59 650	243 085	**302 735**	51 739	23 118	**74 857**	48 160	21 678	**69 838**
1923/24 . . .	63 772	269 852	**333 624**	60 157	21 838	**81 995**	56 912	20 543	**77 455**
1922/23 . . .	63 247	277 415	**340 662**	46 847	19 397	**66 244**	45 026	18 568	**63 594**
1921/22 . . .	96 150	284 209	**380 359**	37 371	19 683	**57 054**	36 486	18 747	**55 233**

Redogörelseåret kännetecknades av en i förhållande till föregående år stegrad arbetslöshet, som bl. a. tagit sig uttryck däri, att antalet genom arbetslöshetskassorna anmälda arbetssökande ökats med nära 50 %. Samtidigt nedgick antalet lediga platser och som följd därav också antalet platstillsättningar. Tillsättningsprocenten, d. v. s. antalet tillsatta platser per 100 lediga, förbättrades däremot från 93·3 till 96·5 %.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till 13 882 mot 16 635 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	185	41	Närings- o. njutningsmedelsind.	210	31
Skogshushållning	499	39	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	85	46
Gruvdrift och malmförädling	1 659	615	Trämasse- och pappersindustri	27	19
Jord-, sten- och glasindustri	886	446	Grafisk industri	50	3
Metall- och maskinindustri	1 406	613	Industri och hantverk, ej spec.	461	109
Trävaruindustri	1 516	528	Sjöfart och fiske	327	33
Byggnadsverksamhet	979	106	Handel och samfärdsel m. m.	796	120
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	131	6	Husligt arbete	4	—
Textilindustri	105	20	Arbete, ej hänf. till annan grupp	4 511	1 235
Beklädnadsindustri	45	4	Summa	**13 882**	**4 014**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 maj 2 655 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 577 samt vid statens järnvägars automobilvägar 78. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 46.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 371 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 830 arbetare. Härförutom uppburo 1 284 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under maj till 523 356 kronor samt under årets fem första månader till sammanlagt c:a 2·39 miljoner.

— Bostadsförhållanden —

Hyreslagstiftningen i Frankrike. Den 1 april 1926 trädde en ny fransk hyreslag i kraft, gällande för kommuner, som antingen räkna minst 4 000 invånare eller äro belägna i närheten (i regel högst 5 km) av städer med minst 10 000 invånare, ävensom för kommuner, där befolkningen ökas med minst 5 % per år. Den avser såväl bostadshus som affärs- och tjänstelokaler.

Hyresgäster i bostadshus skyddas genom lagen för uppsägning under viss tid, växlande dels med hyresbeloppets storlek, d. v. s. med hänsyn till hyresgästens ekonomiska förhållanden, dels efter kommunens folkmängd. I kommuner med mindre än 100 000 invånare har hyresgäst, som den 1 augusti 1914 betalade en årshyra, understigande 1 000 fr., laglig rätt att påfordra hyresförhållandets förlängning till den 1 april 1931. För högre hyresbelopp år 1914 förkortas fristen för att vid mer än 5 000 fr. upphöra den 1 juli 1927.

Vid hyresregleringen tages till utgångspunkt 1914 års hyresvärde, vilket intill den 1 april 1929 får ökas med 100 %. Dessutom kan hyresvärden fordra ett tillägg på grund av de sedan 1914 höjda omkostnaderna och skatterna, men detta tillägg må i intet fall överstiga 15 % av den nya hyran. Hyresbeloppets reglering efter 1 april 1929 skall bliva beroende av senare lagstiftning.

Med hänsyn till den franska valutans depreciering motsvarar det högsta medgivna hyresbeloppet enligt den nya lagen endast omkring en tredjedel av den före kriget betalade hyran.

Härvid är dock att märka, att lagstiftningen icke äger tillämpning å hus uppförda efter år 1914. Dock kunna beträffande dylika hus hyresförlängning och hyresreglering äga rum vid domstol, för så vitt huset tagits i anspråk före den 24 oktober 1919. Hus, som tillkommit efter denna tidpunkt, äro helt och hållet undantagna från förevarande lagstiftning.

Undantagna från lagstiftningen äro jämväl vissa personkategorier, däribland utlänningar, för så vitt de själva eller deras närmare anhöriga icke under kriget tjänstgjort i Frankrikes eller dess allierades arméer.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925 maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1926 jan.	febr.	mars	april	maj
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·7
Ansökn. per 100 lediga platser .	157	159	162	156	154	172	246	226	273	247	191	163	162
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·11	·	·	3·07	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	8·1	8·5	8·8	10·1	12·9	17·0	19·0	23·5	21·5	22 9 [1]	23·4	25·0	—
Arbetssök. per 100 led. platser .	423	394	371	545	677	828	1 285	958	1139	1 200	1 303	808	—
Danmark. Arbetslöshet, i % .	12·0	9·1	8·3	9·8	10·6	13·5	20·5	31·7	30·1	[1] 27·5	[1] 21·4	[2] 17·7	[2] 15·6
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	30	24	23	26	28	35	51	85	85	80	64	50	45
Finland. Registr. arbetslösa .	1 398	1 155	984	1 563	2 011	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	227	233	258	306	307	326	405	329	368	313	276	371	223
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	10·1	12·3	11·2	11·4	11·4	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	[3] 13·2
bland arbetslöshetsförsäkrade .	10·9	11·9	11·2	12·1	12·0	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	[3] 14·5
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 253	1 368	1 262	1 418	1 401	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	[3] 1675
Nederländerna. Arbetslösa, i %	6·9	6·7	8·3	8·5	7·6	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	[2] 7·2	—
Arbetslöshetsindex	5·9	5·7	7·0	7·2	6·5	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	6·2	5·8	5·1	3·9	2·6	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %. .	3·6	3·5	3·7	4·3	4·5	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	233	195	197	231	266	364	673	1 498	2031	2 057	1 942	1 782	1 742
Ansökn. per 100 lediga platser .	175	171	175	195	206	255	453	751	797	780	680	628	649
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	109·5	109·6	108·7	108·4	108·6	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	94·3	97·8	102·5
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	*1·98*	*1·93*	*1·97*	*1·93*	*1·90*	*1·84*	*1·66*	*1·53*	*1·44*	*1·33*	*1·29*	*1·33*	—
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	131	118	117	116	119	131	159	208	231	229	202	173	155
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	2·7	·	·
Ansökn. per 100 lediga platser .	132	133	165	191	179	218	289	372	383	297	212	—	—
D:o å månadens sista dag . . .	180	241	353	396	420	657	1 003	1 218	1150	714	445	396	434
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	95	·	·	94	·	·	91	·	·	88	·	·
Frankrike. Underst. arbetslösa	675	626	637	581	618	523	557	645	534	775	543	432	409
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	101	86	80	72	83	86	112	122	156	126	109	98	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 783	1 771	1 960	941	883	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 319	1 169	814	1 026	910	2 002	3 672	5 097	4990	4 702	4 067	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal) .	173	172	175	186	195	213	239	311	359	358	346	—	—
Tjeckoslovakien. Oplacerade arbetssökande (i 1 000-tal) . .	48	40	42	45	42	40	·	48	62	62	—	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i % . .	19·0	19·0	17·9	15·2	14·3	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	·	·	·	·	·	·	·	·	369	403	288	239	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	7·0	6·1	5·2	4·4	5·7	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·3	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	94·5	96·8	96·3	96·6	98·3	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	90·9	90·1	89·3	89·9	90·9	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93·7	·	·
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	94·9	94·2	93·1	93·9	95·1	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	97·2	·	·
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	10·2	·	·	7·9	·	·	8·1	·	·	—	·	·
Nya Syd-Wales. Arbetslösa (i 1 000-tal)	12	12	11	8	8	8	7	5	6	5	5	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror. — [3] Arbetare vid kolgruveindustrien, som låg nere på grund av arbetskonflikt, äro icke inräknade i denna siffra.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under juni månad 1926.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 761	1 656	1 533	3 703	3 629	2 512	**7 464**	**5 285**	**4 045**
Stockholms län	2 054	769	722	489	668	340	**2 543**	**1 437**	**1 062**
Uppsala stad och län	270	184	151	116	144	99	**386**	**328**	**250**
Södermanlands län	487	304	241	321	330	202	**808**	**634**	**443**
Östergötlands län	1 116	475	427	445	409	242	**1 561**	**884**	**669**
Norrköping	535	154	144	107	94	80	**642**	**248**	**224**
Jönköpings län	253	140	119	202	178	119	**455**	**318**	**238**
Kronobergs län	68	23	23	62	74	42	**130**	**97**	**65**
Norra Kalmar län	111	46	42	37	49	30	**148**	**95**	**72**
Södra Kalmar län	444	207	197	158	107	74	**602**	**314**	**271**
Gotlands län	80	66	56	49	67	37	**129**	**133**	**93**
Blekinge län	486	193	162	243	253	140	**729**	**446**	**302**
Kristianstads län	722	455	370	319	446	225	**1 041**	**901**	**595**
Malmöhus län: Malmö	1 740	382	369	1 216	751	490	**2 956**	**1 133**	**859**
Lund	235	65	65	77	48	39	**312**	**113**	**104**
Landskrona	411	172	161	36	28	16	**447**	**200**	**177**
Hälsingborg	956	349	342	294	240	162	**1 250**	**589**	**504**
Ystad	310	121	113	86	55	37	**396**	**176**	**150**
Trälleborg	295	154	152	51	50	43	**346**	**204**	**195**
Eslöv	209	151	143	39	49	30	**248**	**200**	**173**
Skurup	62	50	42	17	27	14	**79**	**77**	**56**
Vellinge	61	33	33	14	16	9	**75**	**49**	**42**
Hallands län	278	161	117	84	104	48	**362**	**265**	**165**
Göteborgs och Bohus län	263	109	69	153	143	74	**416**	**252**	**143**
Göteborg	3 621	1 142	1 093	945	939	619	**4 566**	**2 081**	**1 712**
Älvsborgs län	317	121	98	110	157	75	**427**	**278**	**173**
Skaraborgs län	410	282	183	263	451	135	**673**	**733**	**318**
Värmlands län	161	105	78	116	193	89	**277**	**298**	**167**
Örebro län	493	251	198	208	255	154	**701**	**506**	**352**
Västmanlands län	404	249	194	240	236	168	**644**	**485**	**362**
Kopparbergs län	195	78	76	186	181	124	**381**	**259**	**200**
Gävle stad och län	465	135	134	154	140	127	**619**	**275**	**261**
Västernorrlands län	637	166	160	99	97	64	**736**	**263**	**224**
Jämtlands län	124	53	52	175	197	156	**299**	**250**	**208**
Västerbottens län	167	53	52	112	121	100	**279**	**174**	**152**
Norrbottens län	253	138	129	130	128	92	**383**	**266**	**221**
Tillsammans juni 1926	**22 454**	**9 192**	**8 240**	**11 056**	**11 054**	**7 007**	**33 510**	**20 246**	**15 247**
» maj 1926	*23 954*	*9 915*	*9 006*	*12 035*	*12 359*	*7 968*	*35 989*	*22 274*	*16 974*
» juni 1925	23 308	11 125	10 127	11 145	10 603	6 992	34 453	21 728	17 119
» » 1924	19 387	11 564	9 746	10 538	11 105	7 112	29 925	22 669	16 858
» » 1923	21 973	11 701	10 181	9 614	9 975	6 227	31 587	21 676	16 408

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juni 1926	maj 1926	juni 1925	juni 1926	maj 1926	juni 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 568	3 713	3 304	2 642	112	132	106	80	83	80
Industri och hantverk	5 684	5 973	1 112	987	537	599	384	89	88	91
Sjöfart och fiske	4 691	4 796	1 885	1 853	254	241	176	98	98	97
Handel och samfärdsel	2 238	2 335	1 057	965	221	265	219	91	86	95
Husligt arbete	2	2	1	1	.	.	.	.	—	.
Annat arbete	5 119	5 635	1 833	1 792	307	226	341	98	99	98
Summa	**21 302**	**22 454**	**9 192**	**8 240**	**244**	**242**	**210**	**90**	**91**	**91**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	427	434	1 082	367	40	45	45	34	37	40
Industri och hantverk	482	539	346	225	156	192	189	65	66	62
Sjöfart och fiske	288	294	158	148	186	229	203	94	95	94
Handel och samfärdsel	1 572	1 679	2 091	1 387	80	97	84	66	67	68
Husligt arbete	5 185	7 129	7 369	4 874	97	95	100	66	68	69
Annat arbete	946	981	8	6	.	.	.	.	.	.
Summa	**8 900**	**11 056**	**11 054**	**7 007**	**100**	**97**	**105**	**63**	**64**	**66**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 995	4 147	4 386	3 009	95	106	91	69	70	70
Jordbruk	3 886	4 035	4 289	2 924	94	105	90	68	69	70
Skogshushållning	109	112	97	85	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	6 166	6 512	1 458	1 212	447	498	350	83	82	85
Gruvdrift och malmförädling . . .	167	172	28	28	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	227	241	56	52	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 556	1 619	227	186	713	681	583	82	86	83
Trävaruindustri	390	407	35	19	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 979	2 095	592	544	354	503	340	92	89	92
Läder-, hår- och gummiindustri . .	110	119	27	24	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	171	178	27	26	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	241	263	111	64	237	162	238	58	64	65
Närings- och njutningsmedelsindustri	424	469	170	106	276	545	158	62	68	86
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	70	75	12	12	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	76	80	26	22	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	85	91	13	11	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	670	703	134	118	525	462	389	88	87	85
Sjöfart och fiske	4 979	5 090	2 043	2 001	249	240	177	98	98	97
Handel och samfärdsel	3 810	4 014	3 148	2 352	128	153	131	75	74	77
Kontors-, bank- o. d. personal . .	433	435	104	71	418	.	409	68	.	84
Butiks- och magasinspersonal . . .	949	976	258	179	378	468	506	69	77	87
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 032	1 126	1 554	1 032	72	86	66	66	70	66
Transportarbetare	1 232	1 307	927	871	141	176	140	94	81	95
Allmän och litterär verksamhet . .	151	155	283	180	55	88	78	64	62	71
Ej särskilt specificerade	13	15	22	19	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	5 187	7 131	7 370	4 875	97	95	100	66	68	69
Annat arbete	6 065	6 616	1 841	1 798	359	246	405	98	99	98
Summa	**30 202**	**33 510**	**20 246**	**15 247**	**166**	**162**	**159**	**75**	**76**	**79**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 779 platser, varav 1 378 manliga och 401 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 950, 1 597 och 353 samt under nästlidna månad resp. 1 856, 1 401 och 455.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**3 601**	**3 209**	**2 559**	**112**	**95**	**83**	**172**	**28**	**28**	**223**	**53**	**50**	**1 584**	**217**	**181**
1	Stockholms stad	22	7	7	2	—	—	1	—	—	31	—	—	353	78	66
2	Stockholms län	928	617	582	26	7	7	4	—	—	28	6	6	106	6	5
3	Uppsala stad och län	135	119	91	—	—	—	—	—	—	6	1	1	9	3	3
4	Södermanlands län	149	182	126	—	—	—	—	—	—	3	—	—	71	10	7
5	Östergötlands län	331	317	274	2	7	7	11	10	10	10	—	—	65	6	6
6	Norrköping	67	42	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—
7	Jönköpings län	46	51	35	—	—	—	—	—	—	27	25	25	15	1	1
8	Kronobergs län	21	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	83	70	56	—	—	—	—	—	—	3	—	—	24	1	1
10	Gotlands län	29	33	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	74	79	54	—	—	—	—	—	—	20	—	—	20	3	1
12	Kristianstads län	367	344	280	—	—	—	—	—	—	37	6	6	35	11	7
13	Malmöhus län: Malmö	36	55	41	—	—	—	—	—	—	2	—	—	168	6	6
14	Hälsingborg	69	59	53	1	—	—	3	—	—	6	—	—	22	2	2
15	Övriga anstalter	338	311	286	—	5	5	—	—	—	5	—	—	174	26	24
16	Hallands län	57	74	35	—	—	—	—	—	—	5	2	1	14	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	64	71	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
18	Göteborgs stad	76	71	65	—	—	—	—	—	—	5	1	1	272	37	29
19	Älvsborgs län	62	63	41	—	—	—	—	—	—	5	—	—	60	4	4
20	Skaraborgs län	196	212	120	—	—	—	—	—	—	7	9	7	22	1	1
21	Värmlands län	37	47	29	7	5	5	—	—	—	6	—	—	5	6	2
22	Örebro län	146	134	98	22	27	15	103	17	17	8	3	3	21	—	—
23	Västmanlands län	185	177	122	1	1	1	41	—	—	1	—	—	34	4	4
24	Kopparbergs län	31	18	18	6	4	4	8	1	1	1	—	—	13	2	2
25	Gävle stad och län	6	4	4	4	11	11	1	—	—	2	—	—	15	2	2
26	Västernorrlands län	11	17	14	2	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2
27	Jämtlands län	15	7	6	38	27	27	—	—	—	—	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	15	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
29	Norrbottens län	5	3	3	1	1	1	—	—	—	4	—	—	6	3	3
	Kvinnliga avdelningen	**434**	**1 080**	**365**	—	**2**	**2**	—	—	—	**18**	**3**	**2**	**35**	**10**	**5**
1	Stockholms stad	3	4	4	—	—	—	—	—	—	18	3	2	28	6	1
2	Stockholms län	60	109	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	15	24	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	31	50	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	23	69	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	8	21	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	11	26	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	10	51	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	36	108	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	48	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	4
14	Hälsingborg	2	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	24	81	40	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	10	32	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	37	29	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	1	31	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	20	114	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	13	34	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	38	81	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	28	54	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	13	24	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	21	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	15	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
405	**85**	**19**	**2 095**	**592**	**544**	**111**	**7**	**5**	**143**	**1**	**1**	**128**	**8**	**5**	**306**	**38**	**32**	**68**	**11**	**11**	
39	12	7	539	200	170	16	5	4	1	1	1	20	3	2	37	24	24	9	—	—	1
30	4	2	190	25	25	5	—	—	10	—	—	14	—	—	14	2	2	2	—	—	2
4	—	—	9	11	11	3	—	—	—	—	—	2	—	—	10	1	1	—	—	—	3
14	1	1	13	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
22	1	—	184	54	54	2	—	—	5	—	—	5	1	1	20	2	1	1	—	—	5
14	—	—	110	25	25	2	—	—	59	—	—	3	—	—	8	—	—	—	—	—	6
18	1	—	15	6	5	1	—	—	4	—	—	3	—	—	4	—	—	4	—	—	7
—	—	—	6	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
10	1	1	16	4	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	3	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	10
2	—	—	22	5	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	1	1	—	—	—	11
15	4	—	62	28	22	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—	12
26	2	1	203	23	26	9	1	—	4	—	—	31	2	2	32	1	1	31	—	—	13
6	—	—	137	10	10	11	—	—	3	—	—	3	—	—	26	—	—	1	—	—	14
11	1	1	75	20	18	50	1	1	8	—	—	6	—	—	53	—	—	—	10	10	15
9	—	—	52	44	43	2	—	—	13	—	—	—	—	—	5	1	—	1	—	—	16
6	—	—	15	5	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	17
117	3	2	222	42	37	4	—	—	17	—	—	14	2	—	16	1	—	4	—	—	18
4	1	1	25	8	8	—	—	—	12	—	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	19
8	—	—	19	19	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	31	4	1	6	—	—	20
3	—	—	5	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	21
4	1	1	12	2	2	—	—	—	—	—	—	13	—	—	4	1	1	—	—	—	22
—	—	—	38	6	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	23
3	—	—	24	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
16	1	1	15	10	10	2	—	—	2	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	25
12	1	—	13	3	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	26
2	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	27
9	1	1	15	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	54	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	—	—	—	—	—	**8**	**20**	**19**	**35**	**26**	**25**	**135**	**103**	**59**	**163**	**132**	**74**	**7**	**1**	**1**	
2	—	—	—	—	—	2	11	10	9	1	1	63	56	32	49	61	42	5	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	4	4	1	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	7	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2	1	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	3	9	9	15	—	—	31	20	11	58	15	5	1	—	—	13
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	2	1	2	3	2	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	6	7	7	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	25	24	11	3	—	15	9	4	1	1	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	4	6	13	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	2	2	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**35**	**6**	**5**	**86**	**11**	**11**	**617**	**105**	**95**	**4796**	**1885**	**1853**	**302**	**69**	**51**
1	Stockholms stad	3	1	—	20	11	11	179	75	65	559	368	358	121	33	21
2	Stockholms län	—	—	—	2	—	—	51	3	3	63	19	19	13	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	2	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	4	—	—	23	2	2	70	19	19	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	2	—	—	32	5	5	14	1	1	9	1	1
6	Norrköping	8	—	—	15	—	—	—	—	—	99	34	34	2	2	2
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	2	3	3
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	4	1	1	—	—	—	4	2	2	326	135	135	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	8	8	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	2	—	—	10	1	1	170	66	66	3	2	1
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	13	—	—	19	14	14	2	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	13	—	—	128	3	3	200	60	59	84	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	10	1	1	499	235	235	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	8	—	—	17	—	—	180	53	53	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	73	24	24	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	2	—	—	6	4	4	22	4	4	2	1	—
18	Göteborgs stad	12	2	2	8	—	—	87	5	5	1561	511	501	46	19	16
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	12	—	—	6	—	—	3	1	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	30	28	23	1	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	17	1	1	3	1	1	2	—	—
24	Kopparbergs län	4	2	2	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	3	—	—	3	—	—	263	86	86	1	1	1
26	Västernorrlands län	1	—	—	1	—	—	4	—	—	484	117	117	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	33	19	18	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	109	83	78	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**45**	**20**	**17**	**5**	**2**	**—**	**86**	**29**	**23**	**294**	**158**	**148**	**133**	**35**	**20**
1	Stockholms stad	12	5	3	3	2	—	13	19	14	168	82	77	58	21	11
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	3	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	12	5	5	1	—	—	66	5	5	3	—	—	57	7	5
14	Hälsingborg	4	—	—	—	—	—	5	—	—	9	6	6	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	8	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	8	—	—	1	—	—	1	—	—	78	56	52	3	4	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	1	1	1	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	4	4	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	3	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
675	**111**	**89**	**89**	**46**	**30**	**1222**	**786**	**756**	**34**	**34**	**29**	**13**	**11**	**10**	**2**	**1**	**1**	**5 635**	**1 833**	**1 792**	
295	72	52	41	13	8	298	353	343	11	4	1	—	2	2	1	—	—	1 163	394	391	1
20	5	5	11	12	7	106	22	18	7	3	3	—	—	—	—	—	—	424	37	37	2
6	1	1	2	—	—	7	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	44	39	3
4	—	—	—	—	—	16	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	118	84	81	4
14	1	1	3	3	2	61	25	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	322	41	40	5
10	2	2	1	1	—	41	18	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	55	30	30	6
5	1	1	1	—	—	8	5	4	—	17	17	—	—	—	—	—	—	93	30	28	7
1	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	2	2	8
3	—	—	1	2	2	13	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	31	31	9
1	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	25	25	10
5	—	—	2	—	—	34	7	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	109	29	29	11
14	—	—	1	3	3	19	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	126	40	33	12
107	4	4	6	1	1	112	71	72	2	1	1	—	—	—	1	—	—	544	149	149	13
6	—	—	1	1	—	20	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	29	29	14
15	5	5	3	—	—	51	14	14	3	2	2	—	—	—	—	—	—	585	298	290	15
6	—	—	—	2	—	12	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	5	5	16
4	1	—	—	1	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	22	22	17
131	15	14	2	2	2	265	185	176	7	5	3	10	9	8	—	—	—	745	232	232	18
2	—	—	—	—	—	10	1	1	—	2	2	1	—	—	—	—	—	107	41	41	19
4	—	—	1	1	—	11	3	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	95	33	33	20
—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	16	16	21
4	—	—	—	—	—	16	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136	62	57	22
3	1	1	2	—	—	17	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	43	43	23
—	—	—	4	2	2	12	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	32	30	24
6	—	—	—	—	—	29	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	15	14	25
2	—	—	—	—	—	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	24	22	26
2	—	—	5	2	2	13	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	16	16	27
1	1	1	1	—	—	9	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	8	8	28
4	2	2	—	—	—	8	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	21	19	29
301	**147**	**90**	**1037**	**1508**	**1002**	**85**	**141**	**115**	**121**	**249**	**151**	**2**	**11**	**9**	**7 129**	**7 369**	**4 874**	**981**	**8**	**6**	
133	78	53	399	601	394	39	71	58	56	115	62	—	9	7	2 250	2 483	1 741	393	1	—	1
11	3	—	46	86	50	—	2	2	4	11	6	—	—	—	354	447	224	—	—	—	2
—	—	—	5	9	8	—	—	—	—	2	2	—	—	—	93	106	80	2	—	—	3
1	1	—	21	18	14	2	4	4	10	12	8	—	—	—	218	238	152	32	3	2	4
3	1	1	18	41	32	2	2	2	11	10	4	—	—	—	344	274	176	38	4	4	5
—	—	—	6	7	4	1	3	2	2	—	—	—	—	—	66	81	71	20	—	—	6
2	—	—	15	19	14	—	—	—	1	25	25	—	—	—	159	110	69	10	—	—	7
—	—	—	8	13	8	—	—	—	4	4	4	—	—	—	46	49	29	—	—	—	8
2	1	1	25	29	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	100	74	5	—	—	9
1	1	—	18	13	10	2	1	1	2	2	1	—	—	—	20	41	22	—	—	—	10
4	—	—	22	44	30	3	1	1	—	—	—	—	—	—	201	156	100	—	—	—	11
11	15	4	79	111	72	1	2	2	4	5	4	—	—	—	186	202	117	—	—	—	12
87	22	16	52	58	31	8	21	15	8	10	5	—	—	—	626	527	364	178	—	—	13
3	—	—	24	52	32	—	2	2	1	7	5	—	—	—	177	158	113	60	—	—	14
2	4	4	14	12	11	6	4	4	1	3	3	—	1	1	201	156	113	59	—	—	15
4	1	1	5	9	5	—	2	1	1	3	2	—	1	1	53	54	32	10	—	—	16
1	1	—	22	25	17	—	—	—	2	3	1	—	—	—	69	74	38	11	—	—	17
21	9	3	41	54	17	15	21	16	2	7	1	—	—	—	594	738	499	143	—	—	18
2	1	1	7	17	10	1	1	1	—	4	2	—	—	—	92	103	58	6	—	—	19
—	2	1	23	45	21	—	—	—	2	7	3	—	—	—	206	265	86	—	—	—	20
—	—	—	12	20	12	—	—	—	1	3	1	—	—	—	90	136	67	—	—	—	21
3	1	1	13	16	16	2	2	2	3	1	1	—	—	—	137	153	100	7	—	—	22
4	1	1	17	33	30	—	—	—	2	2	1	—	—	—	186	144	101	—	—	—	23
—	—	—	31	30	22	3	2	2	2	5	4	2	—	—	133	119	83	—	—	—	24
1	—	—	15	24	21	—	—	—	1	3	2	—	—	—	118	103	95	7	—	—	25
2	3	1	26	33	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	52	37	—	—	—	26
—	—	—	40	61	50	—	—	—	1	5	4	—	—	—	122	108	90	—	—	—	27
—	—	—	16	14	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	84	69	—	—	—	28
3	2	2	17	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	108	74	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1926.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb.	31	1 451	—	**1 451**	172	—	**172**	**11·9**	24·2
Bokbindareförbundet	16	1 126	2 304	**3 430**	40	75	**115**	**3·4**	2·9
Bryggeriindustriarb.-förb.	40	2 908	755	**3 663**	71	40	**111**	**3·0**	3·5
Byggnadsträarbetareförb.	102	8 933	—	**8 933**	2 037	—	**2 037**	**22·8**	30·1
De förenade förbunden	44	2 698	661	**3 359**	259	98	**357**	**10·6**	10·0
Elektriska arbetareförb.	64	2 162	—	**2 162**	354	—	**354**	**16·4**	18·8
Gjutareförbundet	90	3 869	2	**3 871**	216	—	**216**	**5·6**	6·4
Grov- o. fabriksarb.-förb.	213	16 764	1 750	**18 514**	2 600	233	**2 833**	**15·3**	23·7
Gruvindustriarbetareförb.	15	1 130	—	**1 130**	202	—	**202**	**17·9**	14·7
Handelsarbetareförb.	115	6 252	2 192	**8 444**	626	49	**675**	**8·0**	7·7
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	15	330	427	**757**	54	43	**97**	**12·8**	14·1
Hattarbetare	4	62	62	**124**	5	3	**8**	**6·5**	9·9
Pälsvarnarbetare	11	268	365	**633**	49	40	**89**	**14·1**	16·3
Kommunalarbetareförb.	86	10 179	790	**10 969**	300	11	**311**	**2·8**	3·8
Litografiska förbundet	5	601	3	**604**	11	—	**11**	**1·8**	1·9
Livsmedelsarbetareförb.	63	6 303	1 985	**8 288**	669	220	**889**	**10·7**	11·9
Metallindustriarb.-förb.	194	66 940	3 181	**70 121**	5 764	144	**5 908**	**8·4**	8·9
Järnbruksarbetare	53	16 861	44	**16 905**	1 630	1	**1 631**	**9·6**	8·6
Verkstadsarbetare	141	50 079	3 137	**53 216**	4 134	143	**4 277**	**8·0**	9·0
Murareförbundet	37	1 860	—	**1 860**	76	—	**76**	**4·1**	14·3
Måleriarbetareförbundet	33	1 508	—	**1 508**	131	—	**131**	**8·7**	22·8
Pappersindustriarb.-förb.	95	15 524	584	**16 108**	399	36	**435**	**2·7**	4·2
Sadelm.- o. tapetseraref.	22	728	42	**770**	34	1	**35**	**4·5**	5·5
Sko- o. läderindustriarb.-f.	36	6 068	2 691	**8 759**	495	190	**685**	**7·8**	7·8
Skrädderiarbetareförb.	55	1 992	4 571	**6 563**	28	208	**236**	**3·6**	3·7
Stenindustriarbetareförb.	98	5 529	—	**5 529**	1 243	—	**1 243**	**22·5**	23·0
Stuckatörförbundet	1	34	—	**34**	1	—	**1**	**2·9**	18·2
Sågverksindustriarb.-förb.	206	18 066	6	**18 072**	3 516	—	**3 516**	**19·5**	30·8
Textilarbetareförbundet	54	4 273	5 256	**9 529**	145	79	**224**	**2·4**	2·7
Tobaksindustriarb.-förb.	10	578	2 245	**2 823**	6	17	**23**	**0·8**	0·7
Transportarbetareförb.	44	3 151	27	**3 178**	488	27	**515**	**16·2**	17·9
Träindustriarbetareförb.	108	6 324	117	**6 441**	678	15	**693**	**10·8**	9·1
Tunnbinderiarbetareförb.	16	263	—	**263**	13	—	**13**	**4·9**	6·1
Typografförbundet	28	3 788	275	**4 063**	189	28	**217**	**5·3**	7·3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	13	725	—	**725**	82	—	**82**	**11·3**	15·0
Summa	**1 949**	**202 057**	**29 864**	**231 921**	**20 899**	**1 514**	**22 413**	**9·7**	**12·3**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 117 496, vilket i genomsnitt motsvarar 5·2 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1926.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1926. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 568—569) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 580—583) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått oförändrat i 22 öre per liter för oskummad, 12 öre för handskummad och 8 öre för separerad vara. Å en del ombudsorter har emellertid tendensen särskilt under kvartalets sista månad varit tydligt fallande, vilket vanligen tillskrivits årets synnerligen rikliga betes- och fodertillgång. Prisfallet har dock ej varit av tillräcklig omfattning för att åstadkomma ett sänkt medelpris. Å ett par orter i Norrland har mjölkpriset stigit, vilket givetvis också i sin mån bidragit att motverka nedgången.

Smörpriserna förete under det nu gångna kvartalet inga större förskjutningar. Priset å landssmör har sålunda i stort sett varit oförändrat, och de prisförändringar, som ägt rum i fråga om mejerismör, ha varit av mindre betydelse. Medelpriset utgjorde i juni 3·37 kr. per kg. för mejerismör och 3·08 kr. för landssmör. För mars voro motsvarande siffror 3·43 kr. och 3·09 kr. per kg. Priserna å *helfet ost* ha mångenstädes sjunkit något, men där-

emot icke å *halvfet ost*. I detta sammanhang må omnämnas, att K. Maj:t genom en kungörelse, som trädde i kraft den 1 april 1926, meddelade vissa bestämmelser angående kontroll å handeln med ost. Dessa innebära bland annat, att såsom helfet icke får saluföras annan ost än sådan, i vars torrsubstans fetthalten uppgår till minst 45 %; dylik ost skall märkas med en röd rand. Beträffande halvfet ost skall minsta fetthalten vara 30 % och osten vara märkt med en blå rand. Ost med lägre fetthalt skall vara omärkt. Vidare är det tillåtet men icke föreskrivet, att fetthalten angives med instämplade procentsiffror.

Medelpriset å *margarin* har under kvartalet sjunkit till följd av en sänkning av partipriserna med 10 öre per kg.

Färska ägg pläga vanligen nå sitt lägsta pris för året under maj månad för att sedan åter stiga. Detta har icke varit förhållandet under innevarande år, i det att medelpriserna under maj och juni äro i det allra närmaste lika. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·90, 1·85 och 1·86 kr. per tjog; marsnoteringen var 2·52 kr.

Mjölpriserna, vilka under nästan hela förra kvartalet voro stadda i sjunkande, ha däremot under det nu gångna kvartalet undergått smärre förskjutningar i uppåtgående riktning. Medelpriserna lågo sålunda i juni 2 öre högre per kg. än i mars för samtliga noterade mjölsorter. *Brödpriserna* ha varit så gott som oförändrade.

Såväl minutpriserna å *kött* och *fläsk* som priserna för olika slag av kreatur levande vikt, ha under kvartalet varit i det närmaste stillastående i motsats till den prisstegring, som vanligen brukar inträffa å kött- och kreatursmarknaden vid denna tid på året.

Beträffande *färsk fisk* har en genomgående prissänkning ägt rum, med undantag för färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast å enstaka orter och då i regeln till tämligen höga priser. Gädda utvisar en nedgång från mars med 44 öre per kg., abborre med 30 öre, färsk strömming med 16 öre etc. Partipriserna i Stockholm och Göteborg förete också en i stort sett sjunkande tendens (jfr sid. 583). Medelpriset å *salt sill* har likaledes sjunkit, i genomsnitt med 8 öre per kg.

Medelnoteringen å *kaffe* är så gott som oförändrad. *Sockerpriset* utvisar även under det nu gångna kvartalet en mera ostadig utvecklingstendens, i det att både sänkningar och höjningar upprepade gånger förekommit. Medelpriset å bitsocker var emellertid i juni detsamma som i mars, eller 72 öre per kg.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha de under kvartalet inträffade prisförskjutningarna varit av mindre betydelse. Prisfallet å ved har nu emellertid pågått oavbrutet ända sedan våren förra året.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juni 1926, meddelas i efterföljande tabell tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Med-

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1926.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Mejeriprod., ägg o. margarin (9 varuslag)	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväga-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedelcirkulation (enligt Cassel)
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
Senare halvåret	106	114	97	102	108	108	**106**	**105**	125
1915	123	129	126	116	131	129	**126**	**121**	133
1916	153	127	169	169	148	176	**157**	**139**	155
1917	202	160	197	211	219	257	**208**	**181**	207
1918	319	199	432	354	245	367	**319**	**270**	298
1919	392	262	456	315	270	392	**348**	**320**	324
1920	317	292	348	268	241	461	**321**	**298**	321
1921	238	234	255	224	208	310	**245**	**237**	288
1922	167	178	191	186	193	204	**186**	**180**	249
1923	160	156	177	166	173	192	**171**	**163**	237
1924	164	158	170	175	187	186	**174**	**164**	224
1925	160	170	188	186	182	171	**176**	**168**	212
1:a kv.	163	177	181	188	188	177	**179**	**170**	214
2:a kv.	153	173	188	181	187	174	**176**	**169**	211
3:e kv.	156	169	193	190	181	167	**176**	**169**	213
4:e kv.	167	159	188	186	171	164	**172**	**165**	210
1926 1:a kv.	153	158	188	183	170	166	**170**	**160**	210
2:a kv.	142	159	187	172	167	165	**165**	**157**	209
April	142	158	187	177	168	166	**166**	**158**	208
Maj	141	159	187	167	167	164	**164**	**157**	211
Juni	142	159	187	171	165	165	**165**	**157**	207

delanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av den i en tidigare kvartalsredogörelse omnämnda hyresräkningen (Soc. Medd., årg. 1926, sid. 74) har den genomsnittliga hyresstegringen för en normal arbetarbostad mellan hyresåren 1913/14 och 1925/26 befunnits uppgå till 88 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 samt årg. 1922, sid. 155.

Efterföljande tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till juli 1926.

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om

Beklädnadsartiklar. (Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1924	1925	Juli 1925	Okt. 1925	Jan. 1926	April 1926	Juli 1926
Tyger och garner:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	3·90	3 85	3·85	3·85	3·80	3·75	3·75
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·90	0·90
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·75	11·10	11·30	10·65	10·55	10·45	10·40
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	153·00	154·00	154·00	154·00	153·00	153·00	151·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	97·00	96·00	97·00	96·00	95·00	95·00	94·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	147·00	147·00	147·00	147·00	147·00	147·00	146·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	89·00	90·00	90·00	90·00	89·00	88·00	88·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·40	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·45	3·40	3·40	3·40	3·40	3·30	3·25
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·70	3·65	3·65	3·65	3·60	3·60	3·55
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·20	2·20	2·20	2·25	2·25	2·25
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·35	4·00	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·50	13·50	13·50	13·50	13·25	13·25	13·00
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	18·75	18·50	18·50	18·50	18·50	18·25	18·25
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	18·50	18·25	18·25	18·25	18·25	18·25	18·00
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	10·75	10·75	10·75	10·75	10·75	10·75
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	6·85	6·75	6·75	6·75	6·75	6·70	6·65

ock en mindre sänkning kunnat konstateras. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 87 % (mot 88 % ett kvartal tidigare).

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, sid. 947). Skatteindexen kvarstår sålunda vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under kalenderåret 1926.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att en mindre förskjutning i uppåtgående riktning ägt rum. Den procentuella stegringen från juli 1914 uppgår numera till 80 % mot 79 % för förra kvartalet.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 561 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel,

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1925		1926		
									juli	okt.	jan.	apr.	juli
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	180	179	174	175	173	171
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	157	155	153	152	150	150
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	189	189	189	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	219	219	219	219	216	216
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	175	175	175	175	175	178
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	205	205	206	206	206	210
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	197	197	197	197	197	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179	177
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**182**	**181**	**180**	**180**	**179**	**180**

bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 juli 1926 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 juli 1926, 72 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 172. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 440 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 1 enhet eller cirka 0·5 %. Bidragande till sänkningen ha varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse samt beklädnad. Livsmedelspostens nedgång har betingats av att priserna å ett flertal varor, däribland ost, margarin, fläsk och salt sill, lågo lägre vid slutet av detta än av närmast föregående kvartal. Även äggpriserna voro, såsom förut omnämnts, för årstiden ovanligt billiga. Inom de båda övriga grupperna har sänkningen varit av mindre betydelse. Posten »övriga utgifter» har som nämnt undergått en mindre *höjning*, varemot hyres- och skatteposterna kvarstå *oför-*

		Föda- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Be-klädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**188**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**178**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	— 0·5
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**	— 1·0
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**	— 0·8
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**	— 0·9
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**	— 0·7
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**	— 0·5

ändrade vid detta beräkningstillfälle. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 568—569 angivna och för juni månad insamlade.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffats från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Absoluta tal:														
Endast måltider kr.	8·98	9·47	10·06	12·21	14·24	22·61	25·68	26·08	25·07	20·26	18·27	17·62	17·69	17·47
Måltider o. husrum »	12·21	12·55	13·52	15·84	18·28	27·42	31·43	33·04	32·22	26·75	24·64	24·46	24·68	24·58
Indextal:														
Endast måltider . .	*100*	*105*	*112*	*136*	*159*	*252*	*286*	*290*	*279*	*226*	*203*	*196*	*197*	*195*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*111*	*126*	*150*	*225*	*257*	*271*	*264*	*219*	*202*	*200*	*202*	*201*

Från år 1913 till år 1926 ha, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 95 % för endast måltider och med 101 % för måltider och husrum. Jämföras innevarande års priser med de under fjolåret konstaterade, visar det sig, att en obetydlig nedgång ägt rum. Detta beror givetvis på den sänkning av livsmedelspriserna, som inträffat sedan förra året. Under det att sålunda priserna år 1925 hade gått upp med c:a 0·5 % för måltidsinackordering och c:a 1 % för helinackordering, ha de under innevarande år sjunkit med c:a 1 % för måltidsinackordering och knappt 0·5 % för helinackordering. Inackorderingspriserna ha alltså under det sistförflutna året icke gått ned i samma grad som detaljhandelspriserna. Beträffande prisutvecklingen för måltids- och helinackordering under hela redovisningsperioden hänvisas till ovanstående tablå ävensom till vad härom tidigare skrivits (se Soc. Medd., årg. 1924, sid. 573).

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	
	Juli	2:dra halvåret											1:a kvartalet	2:a kvartalet
Stockholm	100	106	140	179	283	330	307	239	181	163	166	168	160	155
Södertälje	100	106	138	178	273	319	298	229	174	158	158	161	154	151
Uppsala	100	108	142	185	281	334	314	249	184	165	169	172	165	156
Nyköping	100	104	138	180	268	319	293	229	173	159	159	164	155	152
Eskilstuna	100	105	136	183	267	319	289	228	170	157	158	165	156	153
Linköping	100	107	143	188	277	330	306	243	187	172	169	173	163	160
Norrköping	100	105	138	179	267	320	298	230	177	162	163	166	156	153
Motala	100	104	146	190	280	332	310	240	181	166	164	171	161	158
Jönköping	100	104	141	179	271	326	304	237	177	162	165	168	157	156
Växjö	100	105	142	178	267	322	300	233	182	168	168	170	161	161
Kalmar	100	104	140	182	260	297	277	222	172	155	157	165	158	156
Västervik	100	103	136	175	261	307	291	223	171	156	156	163	157	152
Visby	100	106	137	170	249	305	289	229	175	157	158	164	160	159
Karlskrona	100	105	145	181	253	303	284	229	180	164	162	169	162	158
Kristianstad	100	108	149	192	283	318	296	236	178	163	165	174	164	160
Malmö	100	104	142	187	281	318	295	233	181	166	163	171	163	161
Lund	100	105	145	186	278	312	292	230	178	160	160	164	157	155
Landskrona	100	106	146	189	275	325	306	244	184	166	165	171	165	163
Hälsingborg	100	105	145	185	276	313	293	236	179	161	164	170	163	160
Ystad	100	105	148	188	281	312	297	231	178	159	163	167	161	159
Halmstad	100	106	146	187	274	310	290	232	178	161	162	168	158	157
Göteborg	100	106	147	192	299	337	318	254	191	178	176	180	168	167
Lysekil	100	105	139	180	268	312	297	229	177	163	167	170	161	159
Vänersborg	100	104	143	186	285	330	303	241	183	168	171	171	163	160
Borås	100	106	145	187	282	322	306	243	190	174	176	177	165	164
Tidaholm	100	103	142	177	260	307	285	233	178	162	163	168	158	157
Karlstad	100	108	143	182	274	327	311	240	181	169	169	168	160	157
Örebro	100	107	142	182	267	321	300	231	174	158	160	164	154	152
Kopparberg	100	107	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—	—
Västerås	100	105	142	182	276	333	307	233	173	157	161	167	159	154
Falun	100	105	139	180	275	326	308	245	180	163	165	169	159	157
Domnarvet[2]	100	105	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	137	180	268	328	302	238	172	157	160	167	158	153
Gävle	100	107	142	184	278	325	312	244	178	161	166	169	161	157
Söderhamn	100	108	140	184	280	334	317	249	184	169	172	176	170	165
Sundsvall: staden	100	105	144	184	282	337	318	241	180	166	168	166	159	153
sågverksdistr.	100	103	143	189	283	333	317	246	184	169	172	169	161	157
Nyland	100	103	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	139	181	270	317	305	252	187	162	161	163	159	155
Umeå	100	106	141	187	269	324	308	248	187	176	177	178	172	170
Luleå	100	104	137	182	270	322	310	249	190	167	169	169	165	163
Boden	100	107	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	128	168	257	323	309	251	187	162	161	167	156	152
Kiruna	100	104	130	169	262	325	316	263	196	170	168	172	163	161
Samtliga orter	**100**	**105**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**168**	**160**	**157**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar. Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	
													1:a kvartalet	2:a kvartalet
Stockholm	119	120	119	117	124	123	122	120	121	120	121	120	120	118
Södertälje	105	108	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101	101	102
Uppsala	102	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	103	103	99
Nyköping	98	99	97	98	98	99	97	95	96	97	96	97	96	96
Eskilstuna	101	103	100	104	101	103	100	99	98	99	99	102	101	101
Linköping	96	97	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99	98	98
Norrköping	100	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	103	101	102
Motala	93	94	97	98	97	97	97	95	95	96	94	96	95	95
Jönköping	95	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	93	91	92
Värnamo	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	87	89
Växjö	89	88	89	86	86	89	88	86	89	91	90	89	89	90
Kalmar	102	101	102	102	97	94	94	95	97	97	97	100	101	101
Västervik	93	93	91	90	90	89	91	88	90	90	90	91	93	91
Visby	97	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	93	95	96
Karlskrona	101	100	103	100	93	95	95	97	101	101	99	101	102	101
Kristianstad	96	96	101	100	99	94	94	95	94	95	95	98	97	97
Malmö	101	101	103	105	105	101	100	100	103	104	102	104	104	105
Lund	99	99	102	101	101	96	97	96	99	98	97	98	98	98
Landskrona	99	97	102	101	99	99	100	100	101	100	99	100	101	102
Hälsingborg	99	98	102	101	101	97	97	98	99	98	99	100	101	101
Ystad	98	96	100	99	99	93	94	93	95	94	96	96	97	97
Halmstad	101	99	102	101	99	95	95	96	97	97	97	98	97	98
Varberg	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	92	92	92
Göteborg	102	102	106	107	112	107	108	108	108	111	109	109	107	108
Lysekil	101	101	101	100	100	99	101	99	101	102	104	104	103	103
Vänersborg	99	98	100	100	103	101	99	100	100	101	102	100	100	100
Borås	98	99	102	101	102	98	100	100	104	105	105	103	101	103
Lidköping	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	97	95	95
Tidaholm	97	97	100	96	95	94	94	97	98	98	98	98	98	99
Karlstad	99	101	100	98	99	100	102	100	100	103	102	99	99	99
Arvika	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	99	98	98
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	99	100	96
Örebro	100	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	98	97	97
Kopparberg	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	100	101	104	102	98	97	97	99	100	100	99
Falun	99	99	98	98	100	101	101	103	100	100	100	100	99	100
Avesta	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	93	93	93
Domnarvet [1]	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	95	97	99	100	98	98	94	95	96	98	97	96
Mora	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	98	97	98
Gävle	101	101	101	101	102	101	104	102	99	99	101	101	101	100
Söderhamn	96	97	95	97	98	99	101	101	99	100	101	100	102	102
Sundsvall: staden	104	103	105	104	106	108	108	104	103	105	105	101	102	100
sågverksdistr.	98	98	99	101	101	101	103	101	100	101	102	98	99	98
Nyland	100	98	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	98	97	99
Östersund	102	102	101	101	101	101	104	109	107	102	101	99	102	101
Umeå	97	95	94	96	93	95	96	98	99	102	102	100	102	102
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	110	112	112
Luleå	103	104	101	104	103	105	108	110	111	107	108	105	108	109
Boden	101	103	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	106	107	110	117	119	123	122	116	115	116	114	113
Kiruna	118	116	107	107	111	117	122	129	127	121	119	119	118	119
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1925) och per månad (juni 1925—juni 1926)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	× 38	47	44	35	25	23	24	24
2	handskummad	»	8	8	× 24	—	26	20	13	12	13	13
3	separerad	»	6	6	× 19	23	19	13	9	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	239	× 587	729	657	496	375	366	374	384
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 546	727	651	486	358	350	350	353
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 372	624	524	389	277	275	289	266
7	halvfet, »	»	121	119	× 332	500	374	267	178	187	203	182
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	433	376	293	178	184	178	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	725	681	578	428	320	271	274	265
10	» konserverade	»	137	151	615	716	533	393	348	260	279	273
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 1200	1271	963	947	699	771	986	937
12	»	5 l.	28	30	× 68	71	60	60	47	50	61	58
13	färsk	»	46	80	237	102	191	124	119	180	187	113
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 66	78	69	58	48	50	51	50
15	Bruna bönor	»	48	49	× 173	214	130	83	97	72	88	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 50	× 75	91	71	52	45	44	48
17	råg-,	»	22	23	× 41	× 56	56	46	31	27	30	33
18	rågsikt-,	»	27	29	—	× 73	73	63	44	38	40	42
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 82	99	101	72	52	50	48	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 73	111	176	85	61	53	54	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 73	96	111	108	86	75	73	77
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	139	132	110	97	95	99
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 75	96	105	93	73	65	64	70
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 49	64	71	65	50	44	46	52
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 180	230	254	217	172	157	156	161
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 88	116	128	113	88	77	77	85
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 144	167	145	129	103	90	91	99
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	567	563	398	301	223	209	204	212
29	soppkött	»	100	95	507	490	333	243	175	169	167	175
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	546	512	493	377	280	256	247	255
31	spädkalv	»	72	70	357	312	274	204	155	149	144	152
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	626	600	431	310	233	225	223	241
33	salt, svenskt	»	114	118	546	547	385	264	193	184	181	198
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	509	557	442	348	270	264	239	247
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 388	605	449	321	250	214	197	249
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 404	619	470	338	263	227	204	256
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	364	275	204	192	189	236
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	211	202	191	166	140	132	135	132
39	gädda	»	108	110	317	333	312	260	211	209	212	204
40	sill	»	34	35	149	110	102	92	79	67	72	78
41	strömming	»	38	39	123	114	106	91	70	61	66	74
42	torsk	»	55	57	196	160	139	119	100	94	100	101
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	295	244	219	199	169	154	154	155
44	kolja	»	—	—	—	—	152	134	113	111	120	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	145	148	120	87	77	59	70	86
46	strömming	»	30	31	100	105	74	65	51	45	46	52
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	293	223	156	113	97	83	90	98
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 307	316	331	210	219	244	281	335
49	Socker, bit-	»	67	65	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96	78
50	Salt (matsalt)	»	—	10	31	32	31	26	21	20	19	19
51	Svagdricka	l.	6	6	14	16	16	17	15	14	14	15
52	Fotogen, Water White	»	20	21	—	71	60	53	38	32	31	30
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170	4980
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm	»	2040	2110	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850	3750
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	1035	896	964	659	460	449	441	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	—	—	2069	1286	948	840	782	737
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	—	—	1664	708	444	414	389	344
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	—	—	1177	452	326	310	303	256
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	—	—	1249	481	356	337	326	278

[1] Före 1918 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1918—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	April 1926	Maj 1926	Juni 1926	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juni 1914—juni 1926	juni 1925—juni 1926	
23	23	23	23	23	24	23	23	22	22	22	22	22	+ 57·1	− 4·3	1
13	13	13	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	+ 50·0	− 7·7	2
9	9	9	9	9	9	9	9	8	8	8	8	8	+ 33·3	− 11·1	3
359	365	399	413	410	394	363	335	351	343	336	332	337	+ 49·1	− 6·1	4
334	332	363	375	369	361	340	311	312	309	309	308	308	+ 50·2	− 7·8	5
264	262	262	261	261	260	261	260	259	257	252	250	248	+ 54·0	− 6·1	6
178	178	179	178	177	178	177	177	175	175	173	173	175	+ 47·1	− 1·7	7
178	178	178	177	177	176	176	174	174	174	165	163	163	+ 18·1	− 8·4	8
200	208	225	250	329	397	397	318	290	252	190	185	186	+ 42·0	− 7·0	9
—	—	—	—	228	290	294	278	273	—	—	—	—	—	—	10
1049	1079	1050	811	704	700	688	701	701	702	690	664	636	—	− 39·4	11
65	65	61	51	47	47	46	46	47	47	47	46	44	+ 51·7	− 32·8	12
—	155	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	49	49	48	48	48	48	47	47	47	47	+ 56·7	− 6·0	14
71	71	69	69	69	66	64	64	63	60	57	56	55	+ 19·6	− 22·5	15
50	49	49	46	45	44	48	49	47	46	47	48	48	+ 54·8	− 4·0	16
36	35	33	29	26	26	27	28	27	26	27	28	28	+ 33·3	− 22·2	17
45	44	42	38	35	35	38	38	37	36	37	38	38	+ 46·2	− 15·6	18
50	50	50	50	49	48	48	48	47	47	46	46	46	+ 27·8	− 8·0	19
53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	+ 35·9	0·0	20
78	78	78	76	75	74	73	73	72	72	72	72	72	+ 75·6	− 7·7	21
100	100	99	98	96	95	94	94	94	93	93	93	93	—	− 7·0	22
71	71	71	70	67	66	66	66	66	66	66	66	66	+ 73·7	− 7·0	23
53	53	52	51	50	48	49	49	49	49	49	49	48	+ 54·8	− 9·4	24
162	162	162	160	159	155	155	156	156	157	156	157	157	+ 109·3	− 3·1	25
86	86	86	85	83	80	80	80	80	80	79	80	79	+ 83·7	− 8·1	26
100	100	100	98	97	94	95	95	94	94	94	94	94	+ 56·7	− 6·0	27
213	217	219	219	217	213	212	212	212	210	209	209	210	+ 75·0	− 1·4	28
175	178	181	181	179	177	177	177	177	176	174	174	174	+ 79·4	− 0·6	29
260	259	258	257	256	254	256	256	256	254	254	254	255	+ 93·2	− 1·9	30
152	154	156	155	153	152	156	155	153	152	152	151	152	+ 114·1	0·0	31
259	260	252	242	232	225	231	235	240	246	248	248	249	+ 80·4	− 3·9	32
204	208	208	203	197	192	192	195	197	200	205	208	210	+ 75·0	+ 2·9	33
—	—	—	—	215	247	256	256	252	249	245	213	—	—	—	34
250	251	255	261	260	255	254	253	250	245	242	238	238	+ 85·9	− 4·8	35
257	259	262	269	267	264	262	260	258	253	251	249	249	+ 84·4	− 3·1	36
231	235	240	253	257	254	251	249	248	248	247	242	240	—	+ 3·9	37
119	124	127	132	132	134	138	140	142	143	135	115	113	+ 56·9	− 5·0	38
187	205	210	211	209	200	203	201	206	210	188	162	166	+ 53·7	− 11·2	39
84	97	95	83	78	79	82	73	59	59	68	70	84	+ 154·5	0·0	40
68	72	65	71	78	79	87	87	89	84	79	69	68	+ 88·9	0·0	41
103	100	100	103	101	99	102	101	100	99	99	95	94	+ 70·9	− 8·7	42
152	157	162	163	155	151	156	160	162	158	148	142	144	+ 77·8	− 5·3	43
116	112	113	118	116	115	122	119	118	118	117	113	113	—	− 2·6	44
95	95	85	74	72	72	71	63	61	59	56	53	51	+ 21·4	− 46·3	45
53	52	55	51	50	51	51	51	53	53	53	56	55	+ 77·4	+ 3·8	46
97	97	97	98	101	105	106	107	106	106	107	106	106	+ 89·3	+ 9·3	47
332	334	333	333	334	335	334	336	335	335	334	333	334	+ 112·7	+ 0·6	48
78	76	76	77	71	72	74	74	74	72	73	74	72	+ 12·5	− 7·7	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
30	30	30	30	30	30	30	31	31	31	31	30	31	+ 55·0	+ 3·3	52
5040	4990	4910	4850	4810	4800	4790	4780	4750	4700	4670	4640	4590	+ 77·2	− 8·9	53
3800	3750	3680	3650	3630	3610	3600	3580	3560	3550	3530	3510	3480	+ 66·5	− 8·4	54
454	457	448	442	438	438	438	438	447	445	445	424	425	+ 106·3	− 6·4	55
729	730	728	725	729	739	738	742	744	743	742	743	741	+ 89·0	+ 1·6	56
342	334	330	325	330	336	342	345	347	349	350	347	346	+ 53·1	+ 1·2	57
265	258	251	236	228	227	229	230	231	233	233	231	233	+ 57·4	− 12·1	58
281	278	274	258	257	260	265	267	271	272	272	271	273	+ 53·4	− 2·8	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	26	26	24	23	23	22	23	23	23	21	21	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	9	9	9	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	331	326	332	340	335	340	336	330	336	325	318	325
5	mat- (lands-)	»	296	295	301	315	316	326	309	306	305	304	301	307
6	Ost: helfet	»	267	264	265	262	262	264	254	251	260	278	283	285
7	halvfet	»	167	167	181	200	188	200	190	196	200	—	—	200
8	Margarin, växt-	»	164	162	162	164	166	164	166	160	163	168	167	162
9	Ägg: färska	tjog	199	204	205	177	196	185	181	170	167	161	172	163
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	949	936	877	893	857	714	610	656	579	700	700	620
12	»	5 l.	53	53	53	52	46	42	53	52	44	43	41	41
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	42	43	42	40	40	40	40	39	40	38	38	38
15	Bruna bönor	»	52	50	51	58	52	49	54	53	50	61	61	59
16	Mjöl: vete-	»	46	46	46	48	48	48	45	44	44	48	48	48
17	råg-	»	27	28	27	29	29	29	26	27	27	29	29	30
18	rågsikt-	»	37	38	38	39	39	39	36	37	37	38	38	38
19	Gryn: havre-	»	47	46	46	45	45	45	42	42	42	49	48	47
20	ris-	»	54	52	52	53	52	53	50	50	53	52	49	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	64	64	64	58	59	59	56	56	61	58	60	60
22	knäckebröd	»	103	103	103	93	94	92	81	82	81	79	78	78
23	limpa, söt	»	81	81	81	68	68	68	71	71	74	66	66	56
24	» sur	»	67	67	64	52	52	52	50	50	50	49	49	49
25	Vetebröd: skorpor	»	180	180	173	129	129	129	169	170	174	151	143	144
26	mjukt, bakat med vatten	»	81	81	82	79	79	79	80	79	80	61	59	59
27	mjukt, » » mjölk	»	119	119	117	107	107	107	110	111	111	79	77	78
28	Nötkött, färskt: stek	»	216	218	225	212	212	212	210	209	212	211	210	209
29	soppkött	»	170	170	169	172	172	172	174	164	154	173	172	172
30	Kalvkött: gödkalv	»	263	266	267	250	250	250	250	233	222	238	241	239
31	spädkalv	»	150	150	150	158	159	160	133	143	145	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	309	309	315	300	300	293	279	249	247	231	225	238
33	salt	»	220	218	225	200	—	—	206	204	208	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	288	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	271	272	279	260	258	260	250	232	225	250	249	240
36	salt, svenskt	»	275	274	281	255	255	258	249	241	231	250	250	250
37	» amerikanskt	»	260	—	—	—	—	—	—	—	—	250	250	280
38	Fisk, färsk: abborre	»	177	135	120	145	115	107	—	102	100	95	70	72
39	gädda	»	209	162	159	181	150	158	173	147	147	145	136	150
40	sill	»	69	65	—	—	—	—	65	—	—	—	—	—
41	strömming	»	89	61	86	85	60	71	80	63	57	65	48	48
42	torsk	»	138	133	137	143	130	125	124	125	120	143	120	126
43	rödspotta	»	152	143	150	175	167	161	—	—	—	144	149	169
44	kolja	»	145	133	132	140	122	123	121	122	129	119	106	108
45	[1]) salt: sill	»	55	55	52	50	50	44	41	38	39	50	40	39
46	strömming	»	65	79	79	—	85	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	110	109	100	108	105	100	98	98	100	120	127	120
48	Kaffe	»	344	336	339	335	337	337	348	338	329	340	333	333
49	Socker	»	68	68	66	71	73	71	71	74	72	72	73	71
50	Salt	»	20	20	20	17	17	17	20	20	19	20	20	20
51	Svagdricka	l.	22	22	21	15	15	15	20	20	19	12	12	12
52	Fotogen	»	30	30	32	30	30	32	29	28	29	28	28	30
53	Ved: björk-	famn	5200	5120	5000	4900	4900	4900	4410	4510	4700	4590	4500	4340
54	barr-	»	3490	3350	3360	3580	3580	3580	2950	2940	2940	2950	2810	2760
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	800	800	800	825	825	813	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	375	375	375	—	—	—	375	375	375	400	400	400
58	Koks: gasverks-	»	259	259	273	175	175	175	320	319	305	200	200	200
59	eng. kamin-	»	300	300	290	340	340	340	—	—	—	275	275	275

[1] Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
21	21	21	20	20	19	20	20	19	20	20	19	20	20	20	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	—	—	—	2
6	6	6	8	8	8	8	8	8	7	7	7	8	8	8	6	6	6	3
325	321	325	331	326	335	329	324	335	334	325	329	350	350	350	320	319	317	4
319	314	320	308	305	305	305	302	311	314	305	308	305	304	302	286	292	294	5
250	245	245	262	259	256	280	280	280	260	260	260	243	243	243	275	280	283	6
188	184	190	181	178	179	213	213	213	177	173	173	178	168	166	191	200	200	7
160	160	160	160	163	163	168	167	167	160	160	160	166	166	166	162	160	160	8
182	182	169	167	165	163	166	171	174	158	163	166	184	178	180	181	170	178	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
857	786	714	667	655	583	—	—	—	633	633	600	485	485	485	630	630	630	11
57	54	54	53	52	51	50	50	54	40	40	39	35	35	36	45	45	45	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
44	44	44	40	40	40	40	40	40	35	35	35	50	50	50	50	50	50	14
56	55	57	50	50	50	59	57	57	48	48	48	55	55	55	65	65	65	15
47	47	48	47	47	47	49	48	48	47	47	47	47	47	47	47	48	48	16
28	30	30	28	28	29	29	31	31	26	28	27	28	28	29	27	27	27	17
38	40	40	37	38	38	38	38	38	34	36	36	36	37	37	36	38	38	18
45	45	45	45	45	45	50	50	50	45	45	45	45	45	45	50	50	50	19
56	57	58	59	60	60	49	49	49	50	50	50	50	50	50	57	57	57	20
55	55	60	69	72	75	70	70	70	63	64	64	90	90	90	78	78	78	21
80	80	85	102	102	101	100	100	100	90	93	87	100	100	100	92	92	90	22
72	72	72	70	70	70	71	71	71	69	67	67	65	65	65	54	54	54	23
47	47	47	48	48	48	51	51	51	60	58	57	44	44	44	41	41	41	24
174	174	174	189	189	188	176	176	176	124	130	130	156	156	155	147	147	147	25
86	86	86	74	74	74	90	90	90	65	65	67	78	78	78	—	—	—	26
107	107	107	93	93	93	109	109	109	—	—	—	91	89	90	65	65	65	27
228	228	228	198	198	198	219	219	219	208	199	197	198	198	200	195	194	199	28
176	176	176	178	178	178	197	197	197	169	170	162	177	177	177	168	168	170	29
282	282	282	250	252	252	267	269	274	238	238	237	210	211	215	232	224	224	30
150	150	150	153	152	153	—	—	—	152	144	139	134	134	133	133	129	127	31
288	288	288	279	282	285	294	297	308	230	244	246	211	213	214	224	230	234	32
—	—	—	243	248	225	183	183	183	197	223	203	—	—	—	177	178	185	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
260	260	260	226	225	222	249	244	246	227	223	219	228	217	217	220	218	219	35
260	260	260	237	236	235	273	268	268	230	225	218	235	230	230	230	230	230	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
130	120	121	144	138	130	124	100	131	141	128	125	128	125	125	—	88	88	38
154	144	161	178	150	176	182	151	185	174	156	169	181	170	175	141	149	166	39
65	—	—	57	—	—	—	—	—	—	—	—	57	58	73	50	50	—	40
85	75	75	67	62	65	58	43	54	64	62	66	71	69	78	56	54	55	41
136	134	137	112	112	107	125	111	100	125	118	—	100	98	100	85	88	—	42
143	141	142	144	143	138	135	124	151	146	141	137	150	143	150	145	134	136	43
133	122	120	125	118	118	128	121	125	121	115	113	125	105	110	91	95	91	44
50	49	42	41	40	40	50	40	40	42	41	37	50	50	50	60	48	52	45
—	—	—	—	—	—	53	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
108	102	100	119	108	116	98	100	100	100	100	104	120	120	120	—	—	—	47
337	339	341	330	329	329	343	343	343	342	342	338	340	340	340	342	342	342	48
68	71	69	72	73	71	71	71	69	73	74	72	74	75	73	74	74	72	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	14	14	14	20	20	20	51
30	27	28	28	28	30	30	30	32	27	27	29	30	30	32	31	31	31	52
4810	4810	4810	4400	4230	4230	4750	4750	4720	4520	4540	4540	5000	5000	4900	3650	3650	3650	53
3560	3560	3560	3600	3310	3340	4000	3980	3930	3550	3550	3500	3300	3300	3250	2390	2390	2390	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
750	750	750	700	700	700	780	780	780	715	715	715	700	700	700	725	725	725	56
—	—	—	354	346	355	350	350	350	365	365	365	—	—	—	388	388	388	57
205	205	205	220	223	220	265	265	265	240	240	240	200	200	200	230	230	230	58
275	275	275	271	267	262	295	295	295	240	240	240	300	300	300	275	275	275	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	24	24	24	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	8	8	8	7	7	7	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	333	329	325	331	329	338	330	321	325	335	325	329
5	mat- (lands-)	»	311	308	301	304	304	300	300	299	293	296	301	303
6	Ost: helfet	»	250	238	231	284	274	271	270	267	263	282	278	278
7	halvfet	»	194	193	191	—	—	—	—	—	—	200	200	192
8	Margarin, växt-	»	160	160	160	160	160	160	168	160	160	175	175	175
9	Ägg: färska	tjog	155	148	150	162	172	170	153	155	160	153	164	165
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	725	725	725	742	750	767	724	714	750	533	533	600
12	»	5 l.	45	45	45	43	43	42	41	41	41	50	50	50
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	58	58	58	38	38	38	40	45	44	49	49	49
15	Bruna bönor	»	60	60	60	45	45	45	65	50	50	55	55	55
16	Mjöl: vete-	»	48	48	48	45	46	46	47	48	48	48	49	50
17	råg-	»	28	29	29	22	23	23	25	28	28	28	28	30
18	rågsikt-	»	37	38	38	33	35	35	38	40	40	39	40	39
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	45	45	45	50	45	45	50	50	50
20	ris-	»	56	56	56	51	50	51	65	60	60	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	75	78	78	89	89	89	76	76	76
22	knäckebröd	»	100	100	100	93	93	93	100	100	100	115	115	115
23	limpa, söt	»	50	50	50	57	57	58	50	50	50	50	50	50
24	» sur	»	40	40	40	37	37	37	38	41	41	40	40	40
25	Vetebröd: skorpor	»	150	150	150	127	129	128	140	140	140	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	70	70	63	63	63	94	94	94	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	80	80	80	78	78	78	100	100	100	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	198	196	198	188	189	188	189	190	190	181	179	179
29	soppkött	»	178	175	177	164	165	163	160	160	160	156	156	157
30	Kalvkött: gödkalv	»	231	230	233	237	249	250	250	250	250	200	201	203
31	spädkalv	»	148	148	149	152	152	153	150	150	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	233	237	235	216	220	220	250	250	250	206	213	216
33	salt	»	175	175	175	—	—	—	195	188	188	200	200	200
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	220	220	220	213	214	215	235	230	228	209	212	214
36	salt, svenskt	»	224	224	224	227	221	227	217	225	225	213	213	213
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	138	130	118	150	150	131	70	59	56	—	157	155
39	gädda	»	155	150	156	166	150	183	153	128	136	187	176	180
40	sill	»	54	52	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	55	58	66	74	64	71	45	38	53	54	56	57
42	torsk	»	105	92	90	66	56	75	65	53	53	102	92	113
43	rödspotta	»	150	146	150	—	130	133	—	—	—	—	166	165
44	kolja	»	125	125	125	125	123	119	—	—	—	125	125	135
45	[1]) salt: sill	»	60	60	52	40	37	34	50	49	50	45	45	45
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	120	120	120	—	125	125	125	125	125
48	Kaffe	»	328	329	330	346	349	349	350	350	350	377	380	380
49	Socker	»	72	73	71	69	71	69	71	74	73	73	74	74
50	Salt	»	20	20	20	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	12	12	12	12	12	12
52	Fotogen	»	30	30	30	27	27	29	28	28	30	31	30	30
53	[2]) Ved: björk-	famn	3970	3970	3840	3530	3530	3530	4600	4200	4200	6140	6140	6140
54	barr-	»	2600	2600	2480	2900	2900	2910	3600	3200	3200	4630	4630	4630
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	650	650	650	675	675	675	700	700	700	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	320	330	320	—	—	—	275	275	275	375	375	375
58	Koks: gasverks-	»	250	240	240	190	190	190	193	193	193	250	250	250
59	eng. kamin-	»	255	255	255	225	225	225	193	193	193	292	292	292

[1]) Se anm. sid. 570. — [2]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
23	23	23	20	20	20	23	23	23	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	16	16	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	9	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
340	340	345	320	314	320	314	312	322	320	317	324	320	322	330	321	315	323	4
308	308	286	307	304	307	300	300	300	310	306	310	—	—	—	—	—	—	5
276	283	265	288	285	272	247	245	247	252	252	253	241	230	225	257	257	258	6
168	162	162	178	182	178	158	161	160	170	164	150	175	175	175	—	—	—	7
173	173	173	176	176	176	162	160	163	168	169	170	160	160	160	165	160	160	8
156	156	153	164	172	167	172	175	170	169	166	168	164	165	171	167	173	170	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
717	683	617	700	667	600	600	518	516	500	425	400	681	619	500	570	560	545	11
40	40	40	50	50	50	42	39	41	50	42	40	47	44	36	39	39	39	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	46	49	47	50	50	49	49	49	49	49	49	49	52	52	52	14
60	60	60	44	44	48	52	49	50	50	48	48	56	51	53	54	52	52	15
51	51	51	46	45	46	48	48	48	46	48	48	49	48	48	47	48	48	16
30	31	31	26	26	25	29	29	29	28	29	30	26	28	27	29	30	30	17
41	42	41	34	35	35	37	37	38	36	38	38	37	39	38	36	38	38	18
49	49	49	46	46	46	48	43	43	41	40	41	47	45	45	46	46	46	19
56	52	52	60	60	60	50	50	51	40	40	40	48	48	49	60	60	60	20
86	86	86	96	96	96	90	91	91	93	90	91	90	98	97	85	87	84	21
96	96	96	109	109	108	118	121	119	111	113	112	121	121	121	110	110	107	22
58	58	61	39	39	39	48	48	47	40	39	39	48	48	49	51	51	51	23
39	40	41	35	35	35	38	38	38	32	32	32	36	36	38	38	38	38	24
160	163	166	175	175	175	175	175	175	125	125	125	135	135	134	139	139	139	25
—	—	—	—	—	—	74	74	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
99	102	105	96	96	96	122	122	122	70	70	71	83	83	82	73	73	73	27
226	224	219	185	185	185	250	250	250	250	250	250	225	225	225	206	206	206	28
183	184	182	160	163	162	206	206	206	200	200	200	200	200	200	184	184	184	29
250	250	250	245	242	246	300	300	300	258	258	258	285	286	293	250	250	250	30
139	136	133	165	164	163	165	165	165	187	189	187	175	175	192	155	155	155	31
250	249	250	300	300	295	290	285	254	250	250	250	274	271	282	275	283	—	32
173	167	169	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
244	238	232	220	220	220	233	228	225	220	220	220	240	240	245	207	202	204	35
244	237	233	250	247	245	271	265	268	250	250	250	270	270	270	234	236	244	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
119	95	104	120	123	133	144	141	144	144	118	136	—	—	—	150	150	150	38
171	130	175	175	161	189	235	205	228	226	202	217	238	238	238	219	200	221	39
—	—	—	67	—	65	81	82	103	85	93	119	69	71	82	82	84	89	40
39	35	58	60	45	48	88	91	116	75	79	83	—	—	—	77	78	78	41
33	26	24	45	45	—	77	74	73	68	68	68	50	53	55	59	56	56	42
121	90	101	104	98	104	175	175	175	135	125	128	133	133	125	141	150	143	43
—	—	—	—	100	105	125	125	119	138	—	150	—	—	—	—	—	100	44
52	52	49	65	63	65	55	43	43	48	40	40	57	47	43	72	61	61	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
315	315	320	350	356	345	328	324	325	320	325	315	349	352	357	336	336	336	48
74	75	73	69	71	70	68	69	67	66	69	67	70	73	70	69	72	70	49
20	20	20	15	15	15	18	18	18	16	16	16	17	18	18	16	16	16	50
14	14	14	11	11	11	12	12	12	11	11	11	10	12	12	12	12	12	51
30	30	30	28	28	30	28	28	29	30	30	31	28	28	29	28	28	29	52
4070	3990	3990	4790	4790	4540	6660	6710	6680	5850	5850	5850	6800	6800	6800	5480	5480	5480	53
2740	2740	2740	3780	3780	3780	5860	5910	5880	4720	4720	4720	5600	5600	5600	4540	4540	4540	54
—	—	—	400	400	400	563	563	563	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
650	650	650	700	700	700	725	725	725	740	740	740	675	675	675	750	750	750	56
300	300	300	375	375	375	335	335	335	350	350	350	320	320	320	370	370	370	57
240	240	240	210	210	210	215	215	215	175	175	175	205	205	205	215	215	215	58
240	240	240	260	260	260	250	247	250	250	250	250	250	250	250	305	305	305	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	20	20	20	19	19	19	25	25	21
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	6	6	12	12	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	314	305	309	345	339	343	326	323	331	361	356	364
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	310	308	302	295	293	298	330	324	321
6	Ost: helfet	»	239	247	244	257	255	255	225	225	218	248	248	240
7	halvfet	»	158	158	168	183	173	175	175	175	168	150	150	140
8	Margarin, växt-	»	177	167	160	160	160	160	170	170	170	170	167	167
9	Ägg: färska	tjog	160	165	174	170	168	166	160	169	166	182	174	167
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	500	450	450	629	625	567	600	550	500	600	600	550
12	»	5 l.	50	40	40	40	39	36	35	33	30	40	40	40
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	50	50	55	53	50	51	51	51	50	50	50
15	Bruna bönor	»	55	53	50	50	50	50	54	54	54	45	45	45
16	Mjöl: vete-	»	48	48	48	46	46	46	47	47	47	48	48	48
17	råg-	»	30	30	30	28	28	28	25	26	26	28	29	29
18	rågsikt-	»	36	38	38	36	36	37	36	37	37	38	39	39
19	Gryn: havre-	»	48	45	45	45	45	45	46	46	47	45	45	45
20	ris-	»	50	50	50	50	45	45	55	55	54	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	90	90	88	77	76	75	70	70	70
22	knäckebröd	»	118	118	119	110	110	110	102	103	103	80	80	80
23	limpa, söt	»	45	45	45	47	47	49	48	49	48	103	101	101
24	» sur	»	36	36	36	38	38	39	42	41	41	53	51	51
25	Vetebröd: skorpor	»	140	140	140	118	118	119	125	125	125	159	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	78	80	78	106	105	105
27	» » mjölk	»	73	73	73	79	79	80	100	100	100	116	111	111
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	190	190	197	197	198	176	176	186	230	230	230
29	soppkött	»	163	163	163	170	171	175	144	144	157	184	185	187
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	248	248	247	—	—	—	260	264	268
31	spädkalv	»	138	138	138	153	153	154	152	153	157	154	146	145
32	Fårkött: färskt	»	225	225	225	235	233	237	202	203	200	285	290	272
33	salt	»	—	—	—	250	250	250	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	—	—
35	Fläsk: färskt	»	218	218	218	229	229	230	200	200	210	249	251	260
36	salt, svenskt	»	250	250	250	263	263	264	246	249	256	263	265	266
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	132	138	—	—	—	175	148	150
39	gädda	»	213	213	213	178	159	190	144	—	—	219	195	219
40	sill	»	75	75	—	77	78	84	—	—	—	77	75	100
41	strömming	»	60	60	58	78	84	86	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	55	50	50	51	46	48	26	27	30	60	72	54
43	rödspotta	»	138	138	128	114	113	128	132	113	116	175	158	159
44	kolja	»	125	125	125	95	93	83	69	66	71	105	103	95
45	[1])salt: sill	»	55	47	43	48	48	48	46	46	44	58	58	50
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	100	100	81	83	83	100	100	100
48	Kaffe	»	328	328	328	337	340	340	315	315	317	348	339	331
49	Socker	»	69	72	70	71	73	71	72	73	71	73	74	72
50	Salt	»	17	17	17	16	16	16	18	18	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	13	13	13	13	13	13	16	16	16
52	Fotogen	»	30	30	31	25	25	26	28	28	30	27	27	29
53	[2]) Ved: björk-	famn	6050	6050	6050	5180	5120	5060	5400	5400	5400	6500	6500	6000
54	barr-	»	5700	5700	5700	4070	3990	3980	4300	4300	4300	5200	5200	4700
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	350	350	350	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	680	680	680	775	775	775	725	725	725	735	735	695
57	eng. hushålls-	»	310	310	310	320	320	320	290	290	290	300	300	290
58	Koks: gasverks-	»	200	200	200	254	254	254	220	220	220	190	190	190
59	eng. kamin-	»	240	240	240	254	254	254	275	275	275	305	305	300

[1]) Se anm. sid. 570. [2]) Halmstad: bokved april 54·10, maj 53·20 samt juni 53·90 kr. per 60·00 kr. per famn.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
23	23	21	20	20	20	25	24	23	16	16	16	20	20	20	23	23	23	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	2
9	9	8	10	10	10	8	8	8	6	6	6	5	5	5	10	10	10	3
375	357	366	350	342	343	350	342	348	330	322	328	349	342	348	338	336	340	4
341	337	304	342	321	268	319	319	299	305	301	310	303	320	322	300	300	303	5
240	238	240	230	235	248	222	216	215	254	254	254	231	231	231	248	248	248	6
165	165	165	—	—	—	158	153	156	145	145	145	—	—	—	158	158	158	7
170	160	160	167	160	160	177	177	174	170	170	170	168	165	160	167	167	167	8
151	151	155	150	159	158	176	179	179	154	162	159	150	160	160	177	173	174	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
840	800	800	664	650	643	571	511	469	638	638	638	469	469	406	594	605	552	11
46	45	45	37	37	37	43	41	38	43	43	43	50	50	40	47	50	45	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
55	55	55	54	50	50	49	49	49	35	35	35	49	50	49	46	46	45	14
65	65	65	64	60	58	60	56	55	60	60	60	55	55	50	56	55	55	15
47	49	49	47	48	48	47	47	47	46	49	48	44	45	45	48	48	48	16
27	30	30	26	27	27	27	28	28	24	25	25	27	29	28	26	27	27	17
38	41	41	36	37	37	38	38	38	35	37	37	35	37	36	37	38	38	18
50	50	50	45	45	45	45	44	44	45	45	45	45	45	44	45	45	45	19
50	50	50	50	50	50	58	58	62	45	45	45	54	59	56	60	60	58	20
75	75	76	80	80	80	80	79	79	88	88	88	78	78	78	71	67	67	21
84	84	84	110	110	110	111	110	110	90	90	90	92	92	93	95	95	95	22
68	68	68	65	65	65	76	79	79	71	71	71	78	78	78	72	72	72	23
54	54	54	50	50	50	52	51	51	56	56	56	65	65	65	53	53	53	24
153	153	153	175	175	175	150	154	156	121	121	121	165	165	165	154	154	154	25
82	82	82	65	65	65	73	75	75	59	59	59	83	83	85	86	86	86	26
83	83	83	100	100	100	96	100	97	71	71	71	100	100	100	111	111	111	27
220	220	220	213	213	213	225	225	226	220	220	220	203	203	213	213	211	213	28
195	200	200	188	188	188	191	191	191	177	177	177	160	163	163	175	175	174	29
250	250	250	250	250	250	246	246	246	238	238	238	244	233	238	245	244	251	30
180	180	180	150	150	150	137	137	137	138	137	133	129	135	125	—	—	—	31
220	220	220	250	250	250	256	258	257	238	238	239	232	228	238	263	263	260	32
—	—	—	200	200	200	—	—	—	245	255	263	200	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
250	250	250	238	238	238	230	230	230	238	237	240	235	233	240	254	250	250	35
280	270	280	250	250	250	230	230	230	263	263	263	238	238	238	253	250	250	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	133	125	125	141	133	129	76	67	63	—	128	135	138	114	122	38
—	—	—	150	150	156	197	186	198	133	120	135	232	162	175	168	139	157	39
48	48	—	76	75	—	91	92	—	64	62	60	68	—	—	83	—	—	40
—	—	—	100	100	—	96	91	90	85	72	75	89	74	70	88	74	78	41
46	48	50	76	75	—	68	63	60	86	85	—	109	—	—	115	106	108	42
130	120	128	175	170	175	146	139	136	114	122	155	130	—	—	160	160	171	43
70	65	62	106	90	89	100	98	98	101	85	90	93	83	84	128	121	123	44
60	60	60	61	54	50	40	40	40	48	43	43	50	50	43	45	48	30	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	88	100	98	98	95	97	96	93	93	100	100	100	121	120	121	47
344	344	344	323	318	318	338	335	340	320	320	320	344	350	350	342	342	342	48
71	75	73	72	75	74	72	75	73	72	73	71	72	74	71	74	75	73	49
20	20	20	19	19	19	18	18	18	20	20	20	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	18	18	18	51
28	28	30	29	28	30	29	29	30	27	27	28	30	30	31	30	30	32	52
6500	6500	6100	5450	4800	4800	5590	5580	5490	4690	4690	4690	4090	4090	4090	4630	4630	4630	53
5200	5200	4900	4080	4080	4080	3730	3730	3730	3500	3500	3500	2670	2670	2760	3500	3500	3440	54
583	—	—	—	—	—	—	—	—	438	413	413	—	—	—	—	—	—	55
681	685	633	750	750	750	790	780	780	750	750	750	750	750	750	725	725	725	56
260	250	257	350	350	350	363	367	363	400	400	400	—	—	—	350	350	350	57
—	—	—	220	220	220	245	245	245	225	225	225	225	225	225	190	190	190	58
250	250	250	260	260	260	275	281	282	240	240	240	275	275	275	275	275	275	59

famn; ribbved under hela kvartalet 32·00 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	23	23	23	22	22	22	23	22	22	23	23	20
2	handskummad	»	—	—	—	11	10	10	13	12	12	—	—	—
3	separerad	»	10	10	8	10	10	10	8	8	8	8	8	8
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	344	350	345	346	330	325	330	322	330	317	307	313
5	mat- (lands-)	»	286	283	279	275	275	275	308	304	307	311	304	308
6	Ost: helfet	»	246	236	227	232	232	232	220	200	190	246	243	253
7	halvfet	»	150	152	155	—	—	—	153	150	150	182	181	181
8	Margarin, växt-	»	166	160	160	170	160	160	160	160	160	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	200	174	199	203	192	206	164	168	162	195	189	190
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	679	625	600	625	656	656	600	583	567	754	670	629
12	»	5 l.	42	42	40	40	41	41	38	40	38	46	44	41
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	50	46	50	48	48	40	40	40	37	36	37
15	Bruna bönor	»	69	68	60	58	50	50	40	40	40	50	50	45
16	Mjöl: vete-	»	46	47	48	46	47	47	45	46	45	45	46	46
17	råg-	»	25	27	28	24	27	26	25	27	27	26	26	26
18	rågsikt-	»	38	38	38	35	36	37	34	36	36	36	37	37
19	Gryn: havre-	»	45	45	45	45	45	45	45	45	45	41	41	40
20	ris-	»	59	60	53	45	45	45	39	38	43	50	49	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	55	55	55	60	60	60	58	57	58	50	50	51
22	knäckebröd	»	87	85	89	80	80	80	79	78	78	80	80	81
23	limpa, söt	»	83	83	69	69	69	69	68	68	68	80	79	79
24	» sur	»	70	70	50	50	50	50	35	35	35	60	60	60
25	Vetebröd: skorpor	»	160	160	160	150	150	150	126	126	126	165	165	165
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	71	60	61	60	85	85	85	81	81	81
27	mjukt, » » mjölk	»	73	73	—	86	86	86	114	114	114	84	84	84
28	Nötkött, färskt: stek	»	214	200	206	220	220	220	200	200	200	206	205	205
29	soppkött	»	190	179	174	180	180	180	179	178	179	168	168	168
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	236	258	253	257	231	236	243	227	227	229
31	spädkalv	»	113	107	128	123	123	123	138	138	138	153	153	153
32	Fårkött: färskt	»	245	250	247	240	250	—	281	265	256	250	258	253
33	salt	»	—	—	250	—	—	—	150	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	270	250	243	250	250	250	237	235	244	257	245	245
36	salt, svenskt	»	275	275	250	250	246	250	240	227	240	260	245	245
37	» amerikanskt	»	250	250	250	250	250	250	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	133	104	127	150	150	133	117	99	101	138	105	102
39	gädda	»	180	142	154	185	153	153	162	157	164	166	144	158
40	sill	»	61	—	—	60	60	—	70	—	—	—	—	—
41	strömming	»	91	73	70	84	63	78	82	73	71	74	62	61
42	torsk	»	119	98	100	118	134	120	94	98	100	145	139	136
43	rödspotta	»	133	100	119	170	170	165	141	141	146	151	143	156
44	kolja	»	125	104	103	142	138	138	126	121	119	129	122	121
45	[1]) salt: sill	»	60	55	40	60	50	50	40	40	40	40	36	35
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	115	118	123	100	100	100	97	97	97	109	98	98
48	Kaffe	»	325	325	334	332	332	326	310	310	310	335	334	332
49	Socker	»	75	75	75	71	72	72	73	76	74	70	72	70
50	Salt	»	20	19	20	15	15	15	20	20	20	20	20	16
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	31	30	30	30	29	29	30	27	26	28
53	[2]) Ved: björk-	famn	4270	4270	3780	4800	4800	4800	4850	4850	4750	5030	5040	5160
54	barr-	»	3380	3380	2470	4000	4000	4000	3670	3760	3760	3630	3710	3680
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	658	658	700	700	—	—	650	650	650	750	750	750
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	400	—	—	350	350	350	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	200	200	—	—	—	275	220	220	220	230	230	230
59	eng. kamin-	»	250	250	300	300	300	300	275	275	275	275	275	275

[1]) Se anm. sid. 570. — [2]) Söderhamn: plankved juni 32·00 kr. per famn, splitved 49·00,

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
24	24	24	25	24	24	21	21	21	23	23	23	26	26	26	25	25	25	1
12	12	12	—	—	—	—	—	—	11	11	11	16	16	16	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	6	6	6	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
335	340	345	341	330	342	323	317	327	341	339	344	334	330	335	350	350	350	4
315	321	323	298	295	303	305	305	312	324	320	323	312	315	315	316	322	330	5
254	238	236	255	255	250	235	220	222	250	250	245	240	239	237	246	240	240	6
183	183	180	170	170	173	180	180	183	150	150	150	163	163	163	—	—	—	7
167	166	164	160	160	160	170	168	165	163	160	160	167	160	161	160	160	160	8
204	197	197	211	202	203	212	185	197	250	223	217	223	201	208	220	214	230	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
815	745	755	714	643	679	770	770	630	571	548	500	634	613	613	753	688	—	11
46	46	43	42	35	39	48	42	37	41	44	34	50	49	44	50	51	50	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
46	45	44	40	40	40	39	39	39	50	50	50	43	42	41	47	47	47	14
59	57	57	58	55	57	50	51	50	62	60	55	49	47	46	59	56	57	15
51	49	49	48	48	48	49	49	48	48	50	50	46	48	47	49	50	50	16
25	25	25	26	26	26	26	25	25	29	30	30	26	26	26	27	28	28	17
38	38	38	37	38	38	38	40	38	38	40	40	37	38	38	38	39	39	18
44	44	44	48	47	47	44	45	45	50	50	50	41	41	41	47	45	45	19
44	43	42	47	47	47	47	48	52	60	60	60	53	53	54	58	58	58	20
54	54	54	53	52	52	54	55	58	60	60	60	56	56	56	66	66	66	21
90	89	88	78	74	78	75	74	80	75	75	75	84	84	84	86	86	86	22
83	82	83	65	65	65	60	60	60	59	59	59	75	75	75	81	83	82	23
—	—	—	52	52	52	—	—	—	—	—	—	56	56	56	—	—	—	24
140	140	140	160	160	160	164	164	164	175	175	175	166	166	166	204	203	202	25
90	89	90	76	76	76	69	69	69	83	83	83	85	85	85	94	96	96	26
91	90	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	105	105	101	101	100	27
236	238	241	235	235	235	211	209	209	250	250	250	213	213	213	235	236	236	28
176	177	176	195	195	195	182	179	177	198	190	190	186	187	185	187	188	189	29
263	260	261	280	280	280	236	234	237	300	300	300	254	254	254	303	308	310	30
153	152	151	185	185	185	139	132	135	185	185	185	154	154	154	199	199	194	31
272	270	262	215	215	215	239	239	244	278	274	278	250	250	250	287	284	308	32
—	—	—	—	180	—	193	—	200	—	—	—	200	200	200	183	200	200	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	265	—	—	—	—	—	—	—	—	34
280	260	260	245	242	235	239	234	234	248	240	245	249	240	244	261	260	262	35
278	260	258	250	240	240	240	240	228	240	240	250	258	247	248	260	258	262	36
250	200	200	—	—	—	—	—	—	240	240	240	—	—	—	245	245	245	37
135	110	131	140	123	125	150	132	142	150	129	125	108	67	69	125	80	75	38
192	150	172	193	158	168	210	175	175	214	157	181	208	137	152	200	150	150	39
—	—	—	—	—	—	54	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	40
83	80	76	84	73	70	79	65	61	78	70	68	113	61	51	80	57	34	41
125	125	125	125	125	125	151	149	130	148	142	125	150	150	150	125	125	125	42
189	150	156	156	160	163	150	150	155	154	146	150	175	150	150	150	150	150	43
119	101	117	109	108	118	135	126	124	129	138	125	150	150	150	125	125	125	44
43	46	45	60	60	40	53	50	50	54	54	54	37	36	37	53	53	53	45
48	48	47	—	—	—	50	—	—	50	50	50	35	35	35	—	—	—	46
110	—	—	100	100	100	100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
358	356	354	325	325	325	315	315	328	328	328	328	333	320	340	340	347	354	48
74	74	74	71	74	73	72	74	71	76	77	77	70	72	71	78	76	74	49
20	20	20	15	15	15	18	18	18	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	15	15	15	13	13	13	51
30	30	30	30	30	30	30	30	30	35	35	35	28	28	28	33	33	33	52
4510	4450	4450	3780	3780	3780	3880	3920	3920	3530	3530	3530	4380	4410	4560	3760	3760	3750	53
2850	2850	2850	2520	2520	2520	2670	2670	2670	2520	2390	2390	3170	3100	3200	2670	2670	2670	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
733	700	700	725	725	725	750	750	750	750	750	750	750	750	750	800	800	800	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	342	350	350	375	375	375	57
300	300	300	300	300	300	300	300	300	—	—	—	266	259	256	300	300	300	58
338	325	325	—	—	—	—	—	—	350	350	350	233	225	225	300	300	300	59

knubbved 29·40 kr. per famn under hela kvartalet.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	22	22	25	24	24	26	20	20	25	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	12	12	13	11	13	13	13	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	341	340	341	338	334	341	351	352	358	329	329	330
5	mat- (lands-)	»	311	307	318	308	307	320	316	321	325	305	305	306
6	Ost: helfet	»	246	255	244	233	242	238	250	250	246	240	241	241
7	halvfet	»	173	174	178	165	167	172	170	170	173	163	175	177
8	Margarin, växt-	»	165	162	161	162	161	161	167	162	166	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	226	214	217	221	218	221	239	226	232	225	215	221
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	786	750	750	750	714	691	911	750	800	786	786	741
12	»	5 l.	48	49	46	46	44	42	51	46	53	52	50	47
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	48	49	47	46	47	47	48	48	50	50	50
15	Bruna bönor	»	61	53	53	53	50	52	68	70	66	60	59	59
16	Mjöl: vete-	»	45	46	46	46	47	48	47	50	49	49	50	50
17	råg-	»	26	27	27	26	27	27	28	30	30	31	32	32
18	rågsikt-	»	35	37	37	36	37	37	37	39	39	38	41	41
19	Gryn: havre-	»	45	42	43	44	43	45	47	46	47	50	45	45
20	ris-	»	57	58	59	58	58	59	61	60	58	51	51	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	65	65	65	65	65	65	60	58	58	69	69	68
22	knäckebröd	»	75	75	75	75	75	75	85	85	87	88	88	86
23	limpa, söt	»	73	74	74	73	73	72	75	73	78	69	69	68
24	» sur	»	67	66	66	—	—	—	—	—	—	63	63	63
25	Vetebröd: skorpor	»	151	152	152	151	153	153	148	145	153	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	80	81	81	81	81	81	80	80	75	73	73	73
27	mjukt, » » mjölk	»	92	94	94	97	92	92	90	90	80	88	88	88
28	Nötkött, färskt: stek	»	227	225	222	216	212	212	200	200	200	208	207	205
29	soppkött	»	180	178	178	168	166	168	180	180	180	166	163	163
30	Kalvkött: gödkalv	»	271	264	264	247	236	238	200	200	200	323	319	320
31	spädkalv	»	163	165	167	160	156	156	150	150	151	160	161	165
32	Fårkött: färskt	»	258	249	248	226	222	228	175	188	200	218	221	223
33	salt	»	225	225	220	220	210	210	—	—	—	208	213	215
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	250	250	—	250	—	—
35	Fläsk: färskt	»	257	250	251	244	237	239	250	250	250	245	240	237
36	salt, svenskt	»	250	250	256	249	244	250	250	250	250	254	254	252
37	» amerikanskt	»	238	239	233	239	238	235	247	247	248	240	240	240
38	Fisk, färsk: abborre	»	163	148	141	140	126	117	—	—	90	167	137	106
39	gädda	»	238	201	163	215	189	153	225	206	150	228	190	158
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	98	78	69	83	69	61	90	88	69	98	90	83
42	torsk	»	150	150	—	—	—	—	125	—	—	125	121	111
43	rödspotta	»	200	200	—	—	—	—	—	—	—	149	144	125
44	kolja	»	150	150	—	—	—	—	—	—	—	125	125	114
45	[1]) salt: sill	»	76	75	78	78	73	71	88	87	88	60	60	60
46	strömming	»	—	—	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	321	323	324	316	325	326	350	350	348	325	325	328
49	Socker	»	70	70	70	71	71	71	80	76	77	77	78	77
50	Salt	»	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	14	14	14	—	—	—	20	20	20
52	Fotogen	»	33	30	30	30	30	31	33	33	33	38	38	38
53	[2])Ved: björk-	famn	4450	4450	4260	3550	3550	3550	3530	3530	3530	3820	3820	3800
54	barr-	»	3120	3120	3020	2710	2710	2710	2680	2680	2680	2750	2750	2740
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	750	750	—	—	—	850	850	850	900	900	900
57	eng. hushålls-	»	—	350	325	—	—	—	450	400	400	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	300	—	—	240	240	240
59	eng. kamin-	»	300	250	300	—	—	—	200	225	225	288	288	288

[1]) Se anm. sid. 570. Kramfors: norsk isterfetsill. — [2]) Sundsvall: staden: bräd- och kvartalet 30·90 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd- och ribbved (medelpris) under hela bakar under hela kvartalet 13·40 kr. per famn. Luoss.—Kiir. ab. har tillhandahållit sin personal 38·40 kr.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
26	26	26	25	25	25	25	25	25	26	26	26	26	26	26	22	22	22	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	12	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	8	8	8	3
340	338	345	352	350	348	360	346	350	344	345	360	341	342	342	336	332	337	4
298	308	323	311	311	305	334	326	333	307	308	330	329	329	330	309	308	308	5
250	250	250	249	249	250	283	274	268	249	237	233	256	253	253	252	250	248	6
200	200	200	155	160	180	188	197	197	—	—	—	—	—	—	173	173	175	7
160	160	160	164	160	160	162	160	160	161	160	161	164	160	160	165	163	163	8
239	225	223	287	245	245	249	250	250	254	223	223	263	239	232	190	185	186	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
867	867	867	667	—	—	825	775	775	908	908	950	—	—	—	690	664	636	11
53	53	53	70	70	70	53	53	51	56	56	56	61	61	61	47	46	44	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	60	60	62	61	61	60	54	52	54	53	53	53	47	47	47	14
75	75	75	75	73	74	75	74	73	64	64	65	68	68	68	57	56	55	15
51	51	51	48	49	49	48	50	50	50	52	52	49	51	51	47	48	48	16
30	30	30	31	31	31	30	32	31	29	29	29	—	—	—	27	28	28	17
38	40	40	38	39	39	39	40	40	40	41	41	39	40	40	37	38	38	18
50	50	50	54	54	54	51	51	50	44	44	44	51	51	50	46	46	46	19
50	50	50	63	63	63	58	59	56	50	49	49	51	51	51	53	53	53	20
80	80	80	74	72	73	70	69	68	65	66	66	69	69	69	72	72	72	21
90	90	90	84	86	86	91	91	90	84	83	84	80	80	80	93	93	93	22
72	72	72	77	78	80	60	60	61	73	74	72	79	79	79	66	66	66	23
50	50	50	—	—	—	61	60	60	50	55	50	—	—	—	49	49	48	24
200	200	200	167	175	175	200	200	200	178	178	178	166	166	166	156	157	157	25
100	100	100	75	75	75	85	87	86	—	—	—	100	100	100	79	80	79	26
—	—	—	—	—	—	119	120	120	—	—	—	—	—	—	94	94	94	27
195	194	193	175	175	175	178	180	187	169	180	192	197	199	200	209	209	210	28
147	147	147	150	150	150	139	142	150	135	139	149	142	144	144	174	174	174	29
—	—	—	—	—	—	300	300	300	233	246	258	290	303	310	254	254	255	30
145	145	145	—	—	—	137	136	138	148	150	155	142	142	142	152	151	152	31
250	250	250	—	200	—	222	224	225	215	232	220	199	204	225	248	248	249	32
—	—	—	—	—	—	205	207	200	200	—	—	220	250	250	205	208	210	33
250	—	—	—	—	—	250	—	—	178	175	—	192	—	—	245	213	—	34
275	246	245	254	250	250	254	250	251	249	243	243	268	269	271	242	238	238	35
270	265	260	—	250	250	263	267	263	253	251	251	276	285	285	251	249	249	36
250	250	250	233	231	230	253	249	247	244	244	243	263	263	263	247	242	240	37
—	83	50	—	—	125	100	89	55	—	73	44	—	77	71	135	115	113	38
238	170	107	—	—	125	175	153	117	163	130	98	155	130	104	188	162	166	39
—	—	—	—	—	—	64	62	—	—	—	—	61	—	—	68	70	84	40
100	100	40	—	—	—	95	76	70	71	66	64	79	67	65	79	69	68	41
100	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—	—	62	—	—	99	95	94	42
—	—	—	—	—	—	150	150	—	—	—	—	136	—	—	148	142	144	43
—	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—	—	50	—	—	117	113	113	44
60	60	60	90	90	90	85	84	76	82	78	76	88	88	88	56	53	51	45
60	—	—	55	—	60	58	59	61	50	50	52	56	57	57	53	56	55	46
—	—	—	—	—	—	125	125	125	—	—	—	—	—	—	107	106	106	47
320	320	320	300	303	300	348	341	349	322	320	317	300	303	303	334	333	334	48
80	81	75	80	81	81	80	82	75	76	78	75	79	80	80	73	74	72	49
20	20	20	22	22	23	22	21	21	22	22	22	18	18	18	19	19	19	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	51
35	35	35	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	39	39	31	30	31	52
3740	3560	3560	2440	2440	2440	3800	3800	3800	3560	3560	3560	4980	4980	4980	4670	4640	4590	53
2490	2670	2670	2070	2070	2070	2970	2970	2970	2850	2850	2850	3920	3920	3920	3530	3510	3480	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	445	424	425	55
—	—	—	—	—	—	725	725	725	—	—	—	950	900	900	742	743	741	56
—	—	—	—	—	—	375	375	375	—	—	—	—	—	—	350	347	346	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	233	231	233	58
325	325	325	—	—	—	258	258	258	—	—	—	—	—	—	272	271	273	59

ribbved (medelpris) april 23·30, maj 22·70 samt juni 20·80 kr. per famn; plankved under hela kvartalet 18·10 kr. per famn; plankved under hela kvartalet 23·60 kr. per famn. *Vilhelmina*: ved till följande priser per famn: i Kiruna under hela kvartalet björkved 45·60 samt barrved

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
Kreatursprisер. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	78	81	78	70	73	75	71	72	72
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	66	69	66	60	63	65	65	66	66
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	53	56	53	50	50	50	55	56	57
» 3. Mindre feta	39	42	39	35	35	35	45	46	47
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	82	85	82	75	78	80	79	80	80
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	70	73	70	65	68	70	68	69	69
» 2. Mindre feta	48	51	48	50	53	55	55	56	56
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	81	81	76	—	—	—	77	78	76
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	77	77	72	—	—	—	72	73	72
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	69	69	64	70	70	69	68	69	69
» 3. Mindre köttiga	55	55	50	50	50	50	61	62	62
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	80	83	81	—	—	—	71	72	72
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	68	71	69	—	—	—	65	66	66
» 2. Mindre feta	46	48	46	—	—	—	53	54	55
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	42	43	44
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	111	115	113	100	105	110	115	119	116
» (70—90 »)				100	105	110	93	96	92
Skummjölkskalvar	81	85	83	80	88	95	62	66	61
Får:									
Yngre, feta	105	105	105	105	105	103	100	97	95
Äldre, »	85	85	83	90	90	89	73	72	71
Lamm	—	—	—	—	—	—	109	107	107
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	127	130	133	124	117	120	112	116	119
Rena, större svin (100—170 kg.)	123	126	129	114	107	110	108	108	111
Suggor	86	75	75	90	90	91	97	93	88
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	2 139	2 337	2 550	231	200	193	809	1 303	832
Gödkalvar	430	804	1 078	379	467	549	402	749	731
Spädkalvar	251	251	267	193	172	243	356	344	289
Får och lamm	25	80	217	27	27	51	109	182	133
Svin	1 070	2 026	1 707	477	500	437	632	1 585	1 035
Spädgrisar	19	21	18	4	8	12	—	—	—
Hästar och föl	53	71	64	19	31	15	23	44	20
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	3 790	3 694	3 340	204	208	214	—	—	—
Gödkalvar	10 043	9 267	8 728	374	499	550	—	—	—
Spädkalvar	3 997	2 680	2 422	327	276	347	—	—	—
Får och lamm	3 559	2 972	2 425	37	32	59	—	—	—
Svin[4]	14 789	12 703	9 766	522	510	454	—	—	—
Spädgrisar	47	46	31	5	10	12	—	—	—
Hästar och föl	154	170	104	26	47	28	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
69	68	68	—	—	—	76	77	76	72	74	75	—	—	—
63	63	63	—	—	—	69	69	67	68	68	66	71	71	72
50	50	50	—	—	—	59	61	61	58	58	59	63	63	64
43	43	41	—	—	—	53	53	49	50	49	48	53	53	54
33	33	—	—	—	—	40	40	40	40	39	—	100	100	100
80	80	80	—	—	—	91	90	89	86	88	87	—	—	—
70	70	70	—	—	—	83	83	83	73	78	79	81	81	82
55	55	55	—	—	—	73	73	73	65	68	73	73	73	74
38	38	38	—	—	—	57	68	68	—	—	63	125	125	125
75	76	72	—	—	—	76	78	76	74	75	76	—	—	—
68	73	68	—	—	—	72	72	71	69	70	70	72	71	72
58	68	63	—	—	—	72	71	69	65	67	63	67	66	67
55	55	55	—	—	—	63	63	61	58	58	58	55	55	56
—	—	—	—	—	—	53	53	53	—	—	—	138	138	138
70	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
63	63	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	68	69
50	53	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	63	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	118	113	—	—	—	} 85	85	85 {	—	—	—	95	95	95
98	114	109	—	—	—				—	—	—	85	85	85
73	80	73	—	—	—	68	68	68	80	80	80	65	65	65
90	95	95	—	—	—	90	88	88	—	—	—	93	93	93
58	80	80	—	—	—	60	60	60	—	—	—	63	63	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
117	114	119	—	—	—	117	122	121	115	119	116	116	118	119
117	106	111	—	—	—	112	115	112	112	116	113	113	114	116
87	86	83	—	—	—	76	75	67	79	72	66	80	78	73
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
329	344	344	167	186	199 {	143 873 441	146 947 557	136 820 421	} 516	590	585	2 113	2 335	1 344 {
[2] 539	[2] 665	[2] 697	33	37	49	640	1 001	1 164	321	375	429	961	1 415	1 433
[3] 266	[3] 232	[3] 213	96	98	89	95	163	194	422	426	404	425	548	417
45	58	60	—	2	23	235	488	695	108	192	283	268	512	607
460	688	525	562	474	539	2 918	3 387	3 839	2 301	2 311	2 133	1 854	3 014	2 948
2	9	8	—	—	—	6	6	2	3	5	3	3	2	8
24	31	22	8	8	6	56	78	48	13	20	13	27	41	27
352	377	367	212	235	234	741	806	644	374	461	478	—	—	—
[2] 669	[2] 788	[2] 818	224	236	275	696	1 050	1 194	321	375	429	—	—	—
[3] 560	[3] 384	[3] 384	736	599	554	393	429	402	422	426	404	—	—	—
88	121	116	166	178	358	296	561	762	108	192	283	—	—	—
563	784	573	742	446	540	2 435	2 924	3 130	1 376	1 327	1 140	—	—	—
3	12	15	6	2	—	5	7	2	3	5	3	—	—	—
32	38	31	13	11	7	56	75	53	13	20	13	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreatursprisər för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—juni 1926.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1925) och per månad (april 1925—juni 1926) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	Apr. 1926	Maj 1926	Juni 1926
Kor:																									
Extra prima [1])	61	61	309	282	167	112	80	85	84	88	87	88	94	92	94	90	89	87	84	81	79	78	77	79	77
Kl. 1.	55	53	262	236	148	99	70	74	73	76	77	77	81	80	81	77	76	74	72	71	70	69	69	70	68
» 2. . . .	50	48	233	203	127	86	60	63	63	66	68	68	71	70	70	69	67	64	63	61	59	58	58	60	59
» 3. [2]) . . .	41	36	184	141	96	64	46	47	44	49	51	50	53	52	52	51	49	47	46	47	47	48	48	49	47
Kvigor (o. stutar).																									
Extra prima [3])	66	66	339	301	185	125	92	96	93	97	96	96	104	101	102	99	97	95	91	88	86	85	87	88	86
Kl. 1.	60	58	289	257	163	112	82	86	80	85	85	85	90	89	88	87	86	84	82	79	78	77	78	79	78
» 2. . . .	50	47	231	198	126	85	64	66	64	67	66	67	71	70	70	68	68	66	65	64	64	64	65	66	65
Tjurar:																									
Extra prima [4])	65	63	315	267	166	121	86	89	82	86	84	85	92	91	92	87	86	84	82	81	79	78	79	80	76
Kl. 1.	62	58	278	234	152	108	77	80	73	76	75	76	82	81	82	77	75	74	73	74	73	73	74	73	72
» 2.	58	54	259	215	139	102	74	75	68	72	72	73	78	78	78	72	69	68	67	68	68	69	69	69	67
» 3. [2]) . . .	50	44	218	175	120	81	59	62	55	59	59	59	63	65	64	61	58	58	57	57	58	58	58	58	56
Oxar:																									
Extra prima [5])	63	61	342	295	186	120	87	94	90	93	94	95	98	97	98	96	93	90	88	86	84	80	80	83	81
Kl. 1. [6]) . . .	57	54	293	258	159	105	70	75	73	78	79	79	83	82	82	79	77	75	73	73	70	68	68	70	69
» 2. [7]) . . .	48	45	230	200	123	83	53	54	52	60	61	61	65	64	63	62	60	58	56	55	55	55	55	56	55
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg [8])	73	67	299	285	241	182	129	115	109	105	105	107	107	105	102	101	97	104	106	104	100	96	95	97	96
(70— 90 » [9])	67	62	281			157	117																		
Skummjölks- .	57	49	243	226	173	121	80	77	76	76	74	76	78	78	75	74	73	76	79	76	74	72	71	73	72
Får:																									
Yngre [10]) . . .	58	55	299	257	178	113	82	85	73	88	98	100	103	96	95	86	81	85	84	76	81	94	96	95	95
Äldre [11]) . . .	53	47	278	236	157	96	69	64	62	67	74	76	77	71	69	62	58	62	62	62	67	68	69	69	69
Svin:																									
Slakterisvin .	82	74	220	359	242	172	134	103	96	128	127	127	129	128	134	129	127	130	134	132	124	121	120	123	124
Rena, större .	81	71	172	348	236	164	128	96	93	125	126	126	127	126	132	127	125	128	131	129	122	119	116	118	119
Suggor	68	58	221	279	165	109	91	72	70	91	98	93	88	85	90	93	93	90	89	92	92	87	81	76	72

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och jan.—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1914 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., jan.—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922, febr. 1923—dec. 1924 och aug.—okt. 1925 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 samt april—dec. 1925 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt mars 1924—dec. 1925 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg april 1925—juni 1926.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Apr. 1925	Maj 1925	Juni 1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	April 1926	Maj 1926	Juni 1926
Stockholm.															
Abborre, stor.	114	74	74	101	89	103	100	100	103	114	148	156	121	72	79
liten	53	34	43	63	53	55	68	53	66	71	83	121	61	26	46
Braxen	106	85	108	85	76	85	101	83	85	93	—	125	123	88	80
Gädda, levande.	150	123	137	—	—	168	171	150	181	183	—	—	—	112	106
slaktad.	148	111	148	190	180	145	150	129	148	153	188	211	148	92	95
Gös	228	191	183	195	199	238	215	244	248	230	246	294	234	163	145
Hälleflundra, stor	181	140	159	157	192	200	177	151	181	198	166	181	158	150	161
liten	160	83	135	122	—	170	120	128	127	151	130	150	116	110	—
Id	79	68	84	88	66	80	88	—	83	—	—	115	70	45	63
Kolja, svensk	123	94	100	69	76	71	97	90	108	86	89	96	105	78	88
Kungsflundra	75	60	90	110	—	100	88	125	100	112	99	91	70	64	100
Lake, stor	70	—	—	—	—	—	138	124	131	130	154	125	114	75	—
insjö- liten	42	—	—	—	—	—	93	95	92	98	138	—	95	—	—
Lax, färsk	538	454	349	373	405	292	340	450	383	300	425	688	613	505	311
Piggvar	215	104	103	103	115	145	150	184	174	204	208	216	170	115	105
Röding	250	248	250	242	217	222	212	189	247	255	250	—	257	270	216
Rödspotta, stor.	69	74	110	105	106	101	100	90	111	104	94	88	74	59	93
liten	46	50	70	63	88	80	81	110	75	81	55	68	44	39	67
Sik, stor	185	142	170	174	179	158	169	120	148	156	158	173	156	137	125
liten	—	100	195	155	—	85	128	100	120	145	100	—	170	118	80
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	35	35	—	—	50	46	50	50	66	51	23	25	21	—	—
Sjötunga, stor	144	134	201	148	136	168	192	200	174	225	225	209	130	128	154
liten	98	85	145	75	75	109	150	155	137	175	151	144	85	91	109
Slätvar	215	—	—	—	148	—	140	175	168	200	200	210	163	135	115
Strömming	34	35	70	69	62	45	66	68	80	69	57	61	46	27	40
Torsk, fm. huvud	49	48	58	40	55	48	52	48	45	49	50	53	45	45	55
svensk huvudlös	105	84	103	78	85	121	139	100	95	91	98	108	81	59	80
Vitling, stor	50	35	33	25	29	26	30	30	38	37	34	34	26	25	30
liten	—	15	—	—	20	—	20	25	30	25	25	20	—	—	18
Ål, levande, stor	370	355	364	364	284	269	264	325	321	344	338	350	359	330	289
liten	233	272	290	251	238	240	237	285	265	315	280	300	299	271	244
Göteborg.															
Sill, stor	35	34	—	95	54	38	40	40	51	41	24	26	38	47	68
» blandad	13	—	—	—	36	27	38	32	40	28	19	17	14	—	—
» liten	5	—	—	27	14	23	—	—	25	15	12	11	18	—	—
Kolja, stor	99	67	85	53	59	80	83	89	98	78	80	75	83	62	75
» halvstor	90	55	58	38	38	59	62	73	87	68	71	63	73	50	57
» liten	31	28	28	21	20	32	32	35	44	47	53	46	46	25	28
Vitling	27	28	23	14	12	17	17	25	28	30	32	23	26	24	21
Torsk, stor	46	35	54	31	57	81	92	64	47	45	58	51	43	28	42
» liten	25	18	14	9	11	23	29	35	31	27	27	23	25	16	18
Långa	84	70	67	62	68	61	81	89	80	77	82	76	81	87	66
Gråsik	30	29	33	19	25	33	37	43	43	35	43	37	26	18	33
Tunga, röd	100	78	150	107	141	156	162	171	166	203	214	174	90	96	130
» äkta	325	170	287	385	461	607	618	385	362	307	435	398	272	203	255
Piggvar	230	156	222	253	282	323	355	313	284	211	234	243	238	188	182
Slätvar	233	134	210	209	253	260	209	228	184	165	216	208	224	150	125
Rödspotta	72	79	120	98	100	83	73	97	113	124	115	92	56	73	90
Hälleflundra	160	137	163	154	166	162	168	142	162	168	157	169	137	157	170
Makrill	—	94	43	50	47	60	104	49	—	—	—	—	261	90	36
Tillförsel:															
Antal båtar	1 147	2 384	2263	1923	1914	3440	2239	1459	1274	1 580	1 320	1 532	1 102	2 332	2 688
» lådor	17 046	21 812	19990	21551	28974	44796	35 530	30816	22664	48 428	92 899	41 898	16 784	24 762	20 664

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	April	Maj	Juni
Uppsala:			
Makrill . . .	—	125	105
Sjötunga . .	150	—	—
Vitling . . .	80	—	—
Nyköping:			
Braxen . . .	73	—	—
Gös	—	—	155
Id	60	—	—
Makrill . . .	—	115	125
Eskilstuna:			
Gös	242	190	175
Lake	145	94	100
Linköping:			
Braxen . . .	150	150	147
Gös	263	210	204
Hälleflundra	250	250	250
Id	138	134	—
Lake	132	—	—
Makrill . . .	—	131	100
Röding . . .	292	300	300
Sik	164	176	184
Sjötunga . .	166	156	168
Vitling . .	76	78	79
Ål	385	335	308
Norrköping:			
Vitling . . .	72	70	73
Motala:			
Sjötunga . .	150	153	168

	Öre per kg.		
	April	Maj	Juni
Jönköping:			
Makrill . . .	—	138	98
Sik	—	194	200
Visby:			
Braxen . . .	—	—	160
Flundra . .	100	100	78
Gös	—	225	225
Sjötunga . .	193	178	190
Malmö:			
Ål	368	355	360
Halmstad:			
Flundra . .	74	68	75
Vitling . . .	48	49	49
Göteborg:			
Makrill . . .	—	146	63
Vitling . . .	72	79	71
Vänersborg:			
Makrill . . .	—	93	64
Filipstad:			
Braxen . . .	—	100	105
Gös	—	—	200
Makrill . . .	—	100	98
Sjötunga . .	—	—	130
Arvika:			
Gös	200	200	200
Hälleflundra	295	259	257

	Öre per kg.		
	April	Maj	Juni
Västerås:			
Flundra . .	253	250	250
Gös	247	187	168
Makrill . . .	—	108	88
Avesta:			
Hälleflundra .	263	—	—
Lax	500	—	450
Söderhamn:			
Gös	300	263	225
Hälleflundra	250	250	250
Id	—	100	100
Sik	200	200	188
Kramfors:			
Sik	—	200	166
Umeå:			
Sik	—	125	100
Luleå:			
Lake	125	113	—
Id	—	70	56
Sik	200	183	144
Malmberget:			
Sik	150	179	106
Kiruna:			
Hälleflundra	204	200	—
Röding . . .	180	178	179
Sik	166	169	125

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i det föregående meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna under andra kvartalet 1926 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Samtliga tabeller giva vid handen, att prisutvecklingen under det gångna halvåret till övervägande del visat fallande tendens. En fortsatt uppgång visa emellertid vissa länder, såsom Polen, Frankrike och Italien.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1925	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159
dec./jan. 1926	174	164	156	148	154	161	142	168	144	162	124	202	129	149
mars/april »	173	159	149	141	147	156	137	160	140	147	119	191	124	145
april/maj »	·	158	150	141	149	155	138	160	144	146	115	190	123	145
maj/juni »	·	157	151	143	150	155	138	161	147	147	116	190	122	145
juni/juli »	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
» 1925	168	186	177	191	162	181	261	179	243	257	502	272	213	178	252	275	346	203
dec./jan. 1926	163	188	171	190	168	180	221	179	208	225	562	266	181	178	227	230	346	187
mars/april »	158	188	170	188	185	179	205	179	208	213	562	262	·	·	·	·	·	·
juni/juli »	156	188	168	187	185	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz[1]	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1920	270	302	262		·	252	·	341	453	217	·	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	·	219	·	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	·	184	·	302	366	187	·	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	·	169	·	334	419	173	·	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	·	366	492	173	·	518	169	143	133	146
» 1925	176	261	219	1168	148	173	138	390	505	179	168	596	174	146	134	150
dec./jan. 1926	174	236	194	1178	173	175	141	421	534	177	167	649	178	155	131	155
mars/april »	173	227	·	1153	169	168	138	451	521	—	163	647	—	153	131	—
april/maj »	·	·	·	1141	176	167	140	·	521	·	162	642	·	—	—	·
maj/juni »	·	·	·	1136	183	168	140	·	529	·	—	652	·	—	—	·
juni/juli »	172	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

[1] För Schweiz har av Eidg. Arbeitsamt verkställts en omräkning av indextalen, varvid bl. a. hänsyn tagits till bostadspriserna, som förut icke ingått i beräkningen av levnadskostnaderna.

Tidskriftsöversikt.

(Juni 1926.)

Allmänna sociala frågor.

ACHNER, L. Ein sozialer Wohlstandsindex? Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 457.
AUFHÄUSER, S. Die Bedeutung ausreichender Freizeit. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
DEBES, I. Den internasjonale forening for socialt fremskritt. Sociale Meddelelser 1926, nr 4.
FEHLINGER, H. Einfluss der internationalen Arbeitsorganisation auf die Sozialpolitik der Staaten. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, B. 55, s. 769.
HAGSTRÖM, K.-G. En folkförsäkring under romerska kejsartiden. Nordisk Försäkringstidskrift 1926, nr 3.
PRIBRAM, K. Die Sozialpolitik als theoretische Disziplin. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, B. 55, s. 577.
SCHWARTZ, PH. Der Beruf in der Statistik der Bevölkerungsbewegung. Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 332.
SEYLER, L. Kann diese Wirtschaftskrise chronisch werden? Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 25.
SJÖSTRAND, E. Den internationella arbetsorganisationen. Bankvärlden 1926, nr 6.
Den ekonomiska världskonferensen. Sv. Finanstidning 1926, nr 25/26.
The international economic conference. International co-operative Bulletin 1926, nr 6.

Sverige.

AVE. Däcksfolkets ställning ombord i fartygen. Sjömannen 1926, nr 6.
ESPER, K. Fackföreningen som rättsinstitution. Elektrikern 1926, nr 3.
LARSSON, N. Landsbygd och stad. Egna Hem 1926, nr 6.
LINDEBERG, E. Några småländska produktionsproblem. Det nya Sverige 1926, nr 5/6.
Hälsovården i landskommunerna. Anvisningar rörande tillämpningen av hälsovårdsstadgan. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 6.
Sjömansvårdens och diasporaarbetets 50-årsjubileum. De våra i främmande land 1926, nr 8/9.

Amerikas förenta stater.

TAFT, W. H. Need for free legal aid. Monthly Labor Review maj 1926.
Growth of legal aid work in the United States. Monthly Labor Review maj 1926.

Danmark.

Love og Lovforslag af social Karakter i Rigsdagssamlingen i 1925—26. Socialt Tidsskrift 1926, nr 5.
Statskontrollerede Produktioner i 1925. Statistiske Efterretninger 1926, nr 18.

Storbritannien.

THOMPSON, W. S. Britain's population problem as seen by an American. The Economic Journal juni 1926.

Tyskland.

BECKH, M. Statistik und Preisprüfung. Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 438.
EBELING, F. Auf den Spuren des Staatssozialismus. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.
KIMMRITZ, W. Die sozialen Verhältnisse im Saargebiet. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 22.
NÖRPEL, C. Arbeitsbehörden. Die Arbeit 1926, nr 6.
SCHMIDT, M. Die Konkurrenz der Staatsbetriebe. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 24.
TÄNZLER, F. Staat und Wirtschaft. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.

Österrike.

GÜNTHER, A. Die sozialpolitischen Beziehungen zwischen Österreich und dem deutschen Reiche. Arbeit und Beruf 1926, nr 10.

Arbetarskydd.

ARNOLD, B. W. The motor coach and its highway safety problems. National Safety News 1926, nr 6.
ASCHER, L. Arbeitsphysiologie. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
BENDER. Gefahrenbekämpfung durch Wort und Bild. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
BRUBAKER, H. S. Cross country with the tower line crew. National Safety News 1926, nr 6.
FIELDNER, A. C. Common gases and their hazards. National Safety News 1926, nr 6.
FÜRST, THEOB. Neuere Aufgaben der Gewerbehygiene. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
FÖRSTER. Arbeiterschutz in Verchromungsanlagen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
GIBSON, J. B. Tom de Rusha's safety device and its 50 000 descendents. National Safety News 1926, nr 6.

HAND, R. F. Caution versus carelessness afloat. National Safety News 1926, nr 6.
HANNICH, W. Zur Psychologie des Werkstätten- und Fabriksarbeiters. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 9.
HERBST, G. Die Bedeutung sportlicher Übung für die Unfallverhütung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
HERZOG, W. Die moderne Schädlingsbekämpfung und deren gewerbehygienische und nationalökonomische Bedeutung. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 9.
HIRSCH, E. Die Bekämpfung von Bränden in elektrischen Anlagen und in deren Nähe. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
HISING, H. Bidrag till kännedomen om olycksfallen vid cirkelsågar och övriga träbearbetningsmaskiner. Arbetarskyddet 1926, nr 6/7.
HOPMANN, A. Arsen in der chemischen Grossindustrie. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
KOELSCH. Berufsschädlichkeiten. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
KORITNIG, O. TH. Die Gefahren der Dampfkesselreinigung und deren Verhütung. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 9.
KRAUS, M. Über berufliche und gewerbliche Veränderungen an den Zähnen als besondere Folgen gewerblicher und beruflicher Beschäftigung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
MC DONALD, CH. C. A flexible safety program. National Safety News 1926, nr 6.
MÜLLER, B. Vom Feuereimer zum chemischen Handfeuerlöscher. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
PETZ, F. Die Ursachen der Bildung explosiver Gasmischungen in elektrolytischen Wasserzersetzungsanlagen und die katalytische Reinigung der Gase zur Gefahrenverhütung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
PHILIPP, A. Die Gefahren der Haldengase. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
REEDER, J. When new paving tempts the speeder. National Safety News 1926, nr 6.
SCHOLTE, H. J. Die Lagerung feuergefährlicher Flüssigkeiten in unterirdischen Behältern. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 10.
SCHWEISHEIMER, W. Berufshygiene des geistigen Arbeiters. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 9.
STANLEY, F. C. Brake efficiency for modern traffic conditions. National Safety News 1926, nr 6.
WILSON, D. R. Remarques au sujet des suspensions de travail dans l'industrie. L'Avenir du Travail 1926, nr 3.
—R. Das moderne Schaumlöschverfahren. Die Feuerwehr 1926, nr 10.
Effects of use of radioactive substances on the health of workers. Monthly Labor Review maj 1926.
Ein Heimarbeitsfilm in der Textilindustrie. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 23.
Keeping down plant hazards when the mercury rises. National Safety News 1926, nr 6.
Eine neuartige Kupplung für Lastkraftzüge. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
Die Staubentwicklung als Explosionsgefahr. Die Feuerwehr 1926, nr 10.

Sverige.

Minderårigas användande till vissa farliga arbeten. Teknisk Tidskrift 1926, nr 25.
Redogörelse för de av kommerskollegii sjötekniska biträde gjorda iakttagelser i tjänsteutövningen under år 1925. *Kommersiella* Meddelanden 1926, nr 3.

Amerikas förenta stater.

CONOVER, J. R. Industry's progress in health service. National Safety News 1926, nr 6.
M[AY], J. Olycksfallsskydd i Amerika. Ur förhandlingarna vid årssammankomsten i National Safety Council den 28 sept. 1925. Arbetarskyddet 1926, nr 6/7.
Street playgrounds for safe recreation. National Safety News 1926, nr 6.

Tyskland.

FINK. Die Unfallverhütungstätigkeit der rheinischen Stahlwerke, Abteilung Arenberg. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 23.
GRÜNEWALD, M. Die »Ge-So-Lei» in Düsseldorf. [Utställning för »Gesundheitspflege, Soziale Fürsorge, Leibesübungen».] Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 10.
LEHMANN, K. B. Die Abteilung über gewerbliche Gifte auf der »Gesolei». Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
MOLLAT, W. Zum Plan eines Prämienverbots im Bergbau. Der Arbeitgeber 1926, nr 12.
SCHLOSSMANN. Die grosse Ausstellung Düsseldorf 1926 für Gesundheitspflege, soziale Fürsorge und Leibesübungen (Gesolei). Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 5.
Der sanitäre Arbeiterschutz im Reichswirtschaftsrat. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 23.

Österrike.

FRÄNKEL, R. Der Gewerbeinspektorenbericht für das Jahr 1924. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 11.
LEICHTER, KÄTHE. Die Frauenarbeit im Gewerbeinspektorenbericht. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 11.

Arbetslön.

BAUER-MENGELBERG, KÄTHE. Zur Theorie der Arbeitsbewertung. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, B. 55, s. 680.
SPERLING, H. Gedanken über die Bewertung der Arbeit. Der Arbeitgeber 1926, nr 12.
WOLF, E. Lohnhöhe und Weltwirtschaftskrisis oder das Wirtschaftsproblem Amerika. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.
Family-allowance systems in foreign countries. Monthly Labor Review maj 1926.

Amerikas förenta stater.

Hours and earnings in slaughtering and meat packing, 1917 to 1925. Monthly Labor Review maj 1926.

Danmark.

Arbejdslønnen i Smede- og Maskinarbejderfaget 1925. Statistiske Efterretninger 1926, nr 16.

Finland.

BRUUN, O. Nyregleringen av de kommunala befattningshavarnas avlöningsvillkor. Finsk Kommunaltidskrift 1926, nr 3.

Frankrike.

Enquête sur les salaires en France en octobre 1925. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 1/3.

Schweiz.

Arbeitslöhne und Lebenskosten 1913 und 1918—1924. Sozialstatistische Mitteilungen 1926, nr 5.

Storbritannien.

LEUBUSCHER, CHARLOTTE. Das Lohnproblem des englischen Kohlenbergbaus. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 22.

Tyskland.

Frauen- und Jugendlichenlöhne in der Landwirtschaft. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 25.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

FISHER, I. A statistical relation between unemployment and price changes. International Labour Review juni 1926.

LEHFELDT, B. Arbeitslosenunterstützung und Arbeitsentgelt in der ausländischen Gesetzgebung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 21.

PFITZNER, J. Ein Konjunkturindex. Deutsches statistisches Zentralblatt 1926, nr 3/4.

Två kolrecept. Industria 1926, nr 12.

Sverige.

JONSSON, J. Profiten och produktionen. Tobaksarbetaren 1926, nr 5.

Danmark.

Industriens Arbejdsløshed. Tidsskrift for Industri 1926, nr 12.

Finland.

KUUSI, E. Den interkommunala arbetsförmedlingen i Finland. Social Tidskrift 1926, nr 6.

KUUSI, E. Den nya lagen om arbetsförmedling. Social Tidskrift 1926, nr 6.

Nederländerna.

VRIES, M. DE. Vlasbewerking en werkverschaffing. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 6.

VRIES, M. DE. Werkverschaffingen in Nederland. Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 5.

Verslag van de vergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid op Zaterdag 15 Mei 1926 te 's-Gravenhage ter behandeling van de prae-adviezen over de vraag: »Welke leering is voor Nederland te trekken uit de in Engeland tot bestrijding en voorkoming der werkloosheid genomen maatregelen?» Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 6.

Tyskland.

BÖHM, G. Die Begründung zum Regierungsentwurf des Arbeitslosenversicherungsgesetzes. Arbeit und Beruf 1926, nr 10.

A. L. Die sächsische Gewerbeaufsicht während des wirtschaftlichen Niederganges. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Der Kampf um die Unterstützung der Erwerbslosen. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 22—23.

Die Stellung des deutschen Städtetages zum Arbeitsnachweis und zur Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Tyskland arbetar sig upp. Industria 1926, nr 12.

Arbetstid.

Arbetstiden i utlandet. Industritidningen 1926, nr 11.

Zur internationalen Regelung der Arbeitszeit. Der Arbeitgeber 1926, nr 12.

Sverige.

Bagerilagen förlängd till 1930 års slut. Sv. Bageri-Tidskrift 1926, nr 3.

Amerikas förenta stater.

Vacations with pay for wage earners. Monthly Labor Review maj 1926.

Storbritannien.

England och arbetstidslagstiftningen. Industria 1926, nr 11.

Tyskland.

Der Entwurf eines Arbeitsschutzgesetzes. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

G[UINCHAR]D, J. Bostadstillgången i Stockholm vid årsskiftet 1925/26. Statistisk Månadsskrift 1926, nr 4.

LÖFQUIST, T. Tomträtt, äganderätt eller återköpsrätt. Sociala och kommunala spörsmål 1926, nr 2/3.

Bostadstillgången i Stockholm. Sveriges Fastighetsägaretidning 1926, nr 12.

Hyresockerlagen bör försvinna. Sveriges Fastighetsägaretidning 1926, nr 11.

Finland.

ERIKSSON, A. Byggnadskonsultation och -inspektion i städerna, speciellt å egnahemsområden. Finsk Kommunaltidskrift 1926, nr 3.

Nederländerna.

De woningbouw in 1925 en vorige jaren. Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 5.

Tyskland.

FELDMANN, H. Stundung und Niederschlagung der Hauszinssteuer in Preussen. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 22.

POLENZ, v. Geschichte und Wesen der Schreberbewegung. [Koloniträdgårdar i förbindelse med lek- och idrottsplatser o. dyl.] Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 5.

Erster Wohnungsfürsorgetag. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Fattigvård, barnaskydd och välgörenhet.

Sverige.

FRYKLUND, O. Omhändertagandet av de vanartade sinnesslöa och epileptikerna. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1926, nr 3.

WOLFF, E. Faderskapsbevisning och blodundersökning. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1926, nr 3.

Beslutade ändringar i fattigvårdslagen. Tidskrift för fattigvård och annan hjälpverksamhet 1926, nr 3.

Förslaget om utvidgad skyldighet för landsting att ersätta primärkommunerna för vård åt fattiga sinnessjuka m. fl. Sveriges Landstings Tidskrift 1926, nr 3.

Gränserna mellan barnavård och fattigvård. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 5.

Ändringar i fattigvårdslagen. Riksdagens beslut. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 5.

Danmark.

FRÖLING. Steinckes Haandbog i Forsørgelsesvæsen. Socialt Tidsskrift 1926, nr 5.

SKJERBÆK, O. J. Lov af 31. Marts 1926 om Ændring af Loven om Værgeraadsforsorg m. m. Socialt Tidsskrift 1926, nr 5.

Storbritannien.

Achievements of the state in health services. The Labour Magazine juni 1926.

Tyskland.

GOLZ, P. 25 Jahre Kinderasyl der Stadt Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 5.

HARTMANN. Die Fürsorge für männliche jugendliche Wanderer vom Standpunkte der Jugendfürsorge. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 22.

KLEINAU. 40 Jahre Krüppelpflege im Oberlinhaus. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 5.

ULRICH, D. Die öffentliche und freie Wohlfahrtspflege in Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 5.

Föreningsväsen.

GÖHRING, H. Die Arbeiterbewegung in den wichtigsten Industrieländern im Jahre 1925. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 23.

Sverige.

HOLKE, K. Fackföreningarnas självstyrelse och arbetareklassens medborgerliga skolning. Sociala och kommunala spörsmål 1926, nr 2/3.

»Fackföreningsterrorn». Träarbetaren 1926, nr 3.

Kommunalarbetarnas samorganisation i Stockholm fyller 25 år. Kommunalarbetaren 1926, nr 2/3.

Övermod mot organisationslösa parter. Industria 1926, nr 12.

Danmark.

De samvirkende Fagforbund og de udenforstaaende Organisationer. Arbejderen 12 juni 1926.

Frankrike.

LEROLLE, M. J. Les syndicats professionnels. Le Musée Social 1926, nr 6.

Italien.

JACOBI, A. Fascisternas fackföreningssystem. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 25.

Storbritannien.

CUMMINS, E. E. Jurisdictional disputes of the carpenters' union. The Quarterly Journal of Economics 1926, nr 3.

Tyskland.

FRICKE, F. Zur Organisation der gewerkschaftlichen Bildungsarbeit. Die Arbeit 1926, nr 6.

ZIEGLER, L. Das kommunistische Betriebszellen-System. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.

Die vaterländischen Verbände, die Gelben und die Industrie. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Österrike.

SCHEFFENEGGER, M. Zur Gültigkeit des Koalitionsgesetzes. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 12.

STRAAS, E. Gewerkschaften und Arbeiterkammern. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 11.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

JACOBSSON, L. Några ord i frågan om jordbrukets förlagskredit. Sv. Juristtidning 1926, nr 4.

SANTESSON, P. Den nya åborätten. Sv. Juristtidning 1926, nr 4.

Norge.

BREIREM, P. Nordlands jordbruk og dets utviklingsmuligheter. Ny jord 1926, nr 2.

GJELSVIK, E. De udyrkede vidder. Ny jord 1926, nr 2.

SÆTRE, A. M. Ei oversikt over byggjekostnaden på dei nye bruka og korleis den fordeler seg på dei ymse arbeid. Ny jord 1926, nr 2.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

JOACHIM, R. Arbeitsgerichtsbarkeit im Ausland. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 24.

KUCHARSKI, F. Das Arbeitsverhältnis in den »sozialen» Betrieben. Einigkeit 1926, nr 24.

Ett understödsavtal mellan arbetareförbund. [Svenska Metallarbetareförbundet, Dansk Smede- og Maskinarbejder-Forbund, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund och Finska Metallindustriarbetareförbundet.] Industritidningen 1926, nr 11[1].

Sverige.

HAGMAN, O. »Arbetslöshetsdirektiven» i svensk politik. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 23—24.

HAGMAN, O. Stripa — ett politiskt gruvhål. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 22.

LUNDSTRÖM, C. J. Persbergsstrejken 1869. Industria 1926, nr 11.

Konflikten vid A.-B. Original-Odhner. Verkstäderna 1926, nr 6.

Regeringen mot arbetslöshetskommissionen. Industria 1926, nr 11.

Riksdagens nödhjälpsdirektiv i ny utformning. Industria 1926, nr 12.

Amerikas förenta stater.

Collective bargaining by actors. Monthly Labor Review maj 1926.

Danmark.

Kolindsund-Sagen. Arbejdsgiveren 1926, nr 25—26.

En uppseendeväckande blockaddom i Danmark. [Kolindsundsaken.] Industria 1926, nr 13.

Frankrike.

Les grèves et les recours à la conciliation et à l'arbitrage en 1923. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 1/3.

Italien.

MEHLIS, G. Der Geist der faschistischen Arbeitsgesetzgebung. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.

Regulation of collective labour relations in Italy. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 6.

Kina.

MAYEDA, T. Les troubles ouvriers à Changhaï. L'Avenir du Travail 1926, nr 3.

Norge.

L[YSHOEL], J. H. Den norska storkonflikten inför sin lösning. Industria 1926, nr 12.

Storbritannien.

CEVES. Den engelska storstrejken. Verkstäderna 1926, nr 6.

JONES, J. H. The report of the coal commission. The Economic Journal juni 1926.

KRIES, W. v. Englands erster Generalstreik. Der Arbeitgeber 1926, nr 12.

SCHLEEF, CAROLINE. Storstrejken i England. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 24.

STAMP, J. C. The coal mining deadlock in Great Britain. The Economic Review 1926, nr 24.

STEIN, V. Nach dem englischen Grosskampf. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 11.

T[HOMAS], A. How the strike came. A day-to-day diary of the negotiations. The Labour Magazine juni 1926.

WEINGARTZ, B. Zum Kampf in England. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 25—26.

WERNER, G. Der Kampf im englischen Bergbau. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 23—24.

H—T. Kolkonflikten — Strid »to the bitter end»? Sv. Finanstidning 1926, nr 24.

—LE. Le grand conflit du travail en Grande-Bretagne. Bulletin d'Information de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 5.

Arbetsstriderna i England. Industritidningen 1926, nr 10.

Astburydomen. Baldwin protektor för trade unions. Industria 1926, nr 12.

Efterskörd från engelska storstrejken. Industria 1926, nr 13.

Ende des englischen Generalstreiks. Fortdauer des Kohlenstreiks. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.

Den engelska storstrejkens historiska mission. Industria 1926, nr 11.

Den engelske Generalstrejke. Tidsskrift for Industri 1926, nr 11.

Den engelske kulkonflikt. Arbeidsgiveren [Norge] 1926, nr 11.

Fackföreningarnas trustpolitik. Industria 1926, nr 13.

La grève des cheminots anglais. Bulletin d'Information de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 5.

Kolkonflikten i England i nytt skede. Industria 1926, nr 11.

Mc Donald och storstrejken. Industria 1926, nr 12.

Nachlese zum Generalstreik. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 23.

Ny fackföreningslagstiftning i England. Industria 1926, nr 13.

Nya kolförhandlingar i England. Industria 1926, nr 12.

Statsanställda och storstrejken i England. Industria 1926, nr 13.

Storstrejken i England ett uthungringsförsök. Industria 1926, nr 11.

Strikes and lock-outs in 1925. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 6.

Tyskland.

ISERLAND, P. Die tarifliche Friedenspflicht. Arbeiterrecht u. Arbeiterversicherung (Beilage der Gewerkschafts-Zeitung) 1926, nr 5

NÖRPEL, C. Utvecklingen av de tyska arbetsdomstolarna. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 25.

RICHTER, H. Streikstatistik im Dienste der Streikversicherung. Der Arbeitgeber 1926, nr 11.

Weitere Lohnverhandlungen im deutschen Baugewerbe. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 24.

Ungern.

MOZOLOWSZKY, A. Conflits du travail dans les charbonnages de Hongrie en 1925. Magyar Statisztikai Szemle 1926, nr 5.

Kooperation.

GIDE, CH. Kooperativ översikt. Kooperatören 1926, nr 7.

[1] Se även Industria 1926, nr 14.

GOEDHART, G. J. D. C. Why an international co-operators' day? International co-operative Bulletin 1926, nr 6.
HALL, F. International co-operative statistics. International co-operative Bulletin 1926, nr 6.

Sverige.

PERSSON, E. Föreningarnas ekonomi. Särskilt med hänsyn till tio-dagarslikviditeten. Kooperatören 1926, nr 9/10.
Das konsumgenossenschaftliche Revisionswesen in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 24.

Amerikas förenta stater.

Court decisions as to contracts with cooperative marketing associations. Monthly Labor Review maj 1926.

Danmark.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Andelsbladet 1926, nr 25—26.

Frankrike.

CAMIN, M. The 13th congress of the national federation of consumers' co-operative societies of France. International co-operative Bulletin 1926, nr 6.

Italien.

P. L. M. Den italienske Andelsbevægelse før og efter Fascismen. Andelsbladet 1926, nr 26.

Palestina.

J. TH. A. Andelsbevægelsen i Palæstina. Andelsbladet 1926, nr 25.

Storbritannien.

Genossenschaftsbewegung und Generalstreik in England. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 23.

Ryssland.

P. L. M. Den russiske Brugsforeningsbevægelse. Andelsbladet 1926, nr 26.

Tyskland.

BÖTTCHER, A. Die deutschen Arbeitnehmerbanken. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, B. 124, s. 339.
KAUFMANN, H. Arter, antal och ansvarighet. En översikt över tyska kooperationens gestaltning. Kooperatören 1926, nr 9/10.
KAUFMANN, H. The consumers' societies affiliated to the Central union of German distributive societies in 1924—25. International co-operative Bulletin 1926, nr 6.

Levnadskostnader.

Sverige.

HEYMAN, H. Konsumtionstendenser. Kooperatören 1926, nr 8.

Frankrike.

Indices du coût de la vie de 1923 à 1926. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 1/3.

Tyskland.

ACHNER, L. Die Lebenshaltung des Mittelstandes in der Vorkriegszeit und Gegenwart. Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 355.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

SCHWARZ, OLLY. Der Lehrstellenwechsel, Ursachen, Folgen und Abhilfe. Arbeit und Beruf 1926, nr 10.
Den grundläggande yrkesutbildningens betydelse. Sv. Hantverkstidning 1926, nr 11.
Lärlingsutbildning i utlandet. Verkstäderna 1926, nr 3—4, 6.

Sverige.

THEÉL, ELISIF. Där kvinnlig fåfänglighet sättes i system. [Hattmodistskolan vid Stockholms stads sömnadsskolor.] Hertha 1926, nr 6.

Tyskland.

GAEBEL, KÄTHE. Die öffentliche Berufsberatung in Deutschland nach der Berufsberatungsstatistik 1924/25. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 21.
HONÉ, J. Das Erziehungsproblem der erwerbslosen Grossstadtjugend. Massnahmen der Essener Stadtverwaltung. Arbeit und Beruf 1926, nr 10.
TOORENBURG, P. A. VAN. De toepassing van proeven bij de voorlichting bij beroepskeuze in Duitschland. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 6.
WYENBERGH, D. VAN DEN. Die Bedeutung der Berufsberatung in der heutigen Zeit. Arbeit und Beruf 1926, nr 10.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

SERNER, H. Systembolagen, nykterhetsnämnderna och restaurangkontrollen. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 5.
Ett par *riksdagsfrågor.* [*Restriktionssystemet* och den anonyma kontrollen.] Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 5.

Socialförsäkring.

BAUER, S. L'Évolution internationale des assurances sociales. L'Avenir du Travail 1926, nr 3.
BIONDI, C. Medical jurisprudence in social insurance and the problem of unification. International Labour Review juni 1926.

Sverige.

ANDERSSON, TH. Regeringens förslag i sjukkassefrågan, särskilt med hänsyn till frågan om socialförsäkringens enhetlighet. Nordisk Försäkringstidskrift 1926, nr 3.
ANDERSSON, TH. Sjukförsäkringsverksamhetens *klyvning.* Sv. *Sjukkasse-Tidning* 1926, nr 5.
LUNDGREN, D. F. Pensionsförsäkringen och kvinnorna. Hertha 1926, nr 6.

NORDENSON, J. W. Skall den sociala sjukförsäkringen klyvas i sjukpenningförsäkring och sjukvårdsförsäkring? Sv. Läkartidningen 1926, nr 25.

Huru skall den sociala olycksfallsförsäkringens organisationsproblem lösas? Arbetarskyddet 1926, nr 6/7.

Sjukförsäkringens omorganisation. Sv. Sjukkasse-Tidning 1926, nr 5.

Socialförsäkringen inför riksdagen. Arbetarskyddet 1926, nr 6/7.

Socialförsäkringsförslagens öde. Industria 1926, nr 11.

Frankrike.

Opérations des institutions d'assurances sociales en Alsace et Lorraine pendant l'année 1923. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 1/3.

Norge.

BAKKEN, J. A. Sykeforsikringsloven — lægeutgiftene. Sykeforsikringsbladet 1926, nr 6.

Schweiz.

Schweizerische Unfall-Versicherungs-Gesellschaft in Winterthur 1875—1925. Gjallarhornet 1926, nr 12.

Storbritannien.

FEHLINGER, H. Ergebnisse der britischen Arbeitslosenversicherung. Arbeit und Beruf 1926, nr 11.

Tyskland.

NOTHAAS, J. Der Krankenstand bei den Krankenkassen. Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 379.

WECK, R. Der Stand der Krankenversicherung. Arbeiterrecht u. Arbeiterversicherung (Beilage der Gewerkschafts-Zeitung) 1926, nr 6.

Österrike.

Die Angriffe auf die Krankenkassen. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 11.

Ut- och invandring.

FEIG, IRMGARD. Aus der Wanderungsstatistik wichtiger Ein- und Auswanderungsstaaten. Allg. statistisches Archiv, B. 15, s. 307.

Sverige.

HIRDMAN, G. De svenska invandrarna i Amerika. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 22.

Schweiz.

Die berufliche Gliederung der Ein- und Auswanderer in den Jahren 1924 und 1925. Sozialstatistische Mitteilungen 1926, nr 5.

Storbritannien.

SANDBERG, J. C. C. De invloed, dien de sociale verzekeringswetten in Engeland hebben uitgeoefend op de emigratie. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 6.

Tyskland.

BERGER, E. Auswanderung. Die Arbeit 1926, nr 6.

STIEGER. Entbehrlichkeit der Auslandschnitter? Arbeit und Beruf 1926, nr 10.

Österrike.

RAGER, F. Die Bedeutung der Auswanderung für Österreich. Arbeit und Beruf 1926, nr 11.

URANITSCH, E. Auswanderung nach Übersee, Einwanderung im Jahre 1925 in Österreich. Arbeit und Beruf 1926, nr 11.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—11 juli 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
189.	Lag om upplåtelse under åborätt av viss jord	4 juni
202.	Lag om ändring av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården	11 »
203.	Lag om ändrad lydelse av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård	11 »
204.	K. kung. ang. ändrade villkor för lån från norrländska nyodlingsfonden	11 »
207.	K. förordn. ang. tillverkning och beskattning av brännvin	11 »
215.	Lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	18 »
216.	K. förordn. om ändrad lydelse av § 1 i förordn. den 11 juni 1918 (nr 375) ang. för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall	18 »
217.	Lag om återförsäkringskassor	18 »
218.	Lag om ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar	18 »
236.	K. kung. om ändring av kung. den 8 nov. 1912 (nr 304) ang. tillsyn å understödsföreningar m. m.	18 »
250.	K. kung. ang. villkoren för lån från Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond	11 »
265.	K. kung. ang. lån ur statens bostadslånefond	29 »

Arbetsmarknaden under juli månad 1926.

Medan juni månad nästan alltid betecknar en paus i arbetstillgångens tillväxt under sommarhalvåret, medför däremot juli månads inbrott oftast en påtaglig ökning av efterfrågan å arbetskraft. Så var också fallet innevarande år, i det att den över hela landet — utom möjligen i en del nordligare trakter — gynnsamma höskörden gav goda arbetstillfällen åt jordbrukets arbetstagarstam, samtidigt som industrien utvecklade hela sin av marknadsläget betingade produktionskapacitet. Den samlade siffran för antalet ansökningar på varje hundratal lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket nedgick från 166 till 161. Det överskott av arbetskraft, som ännu gjorde sig påmint, härrörde huvudsakligen från den mellansvenska bergslagsbygden och de nordligaste sågverksdistrikten; därutöver hade man att räkna med en mer än normal tillgång å icke yrkeskunnig arbetskraft i städerna samt en nog så omfattande arbetslöshet bland den arbetsföra ungdomen, representerande en mångskiftande yrkesinriktning. Arbetsmarknadsläget allmänna förbättring möjliggjorde emellertid inskränkning av den offentliga arbetslöshetshjälpen, så att vid månadens utgång endast omkring 2 000 personer voro anställda i statligt nödhjälpsarbete.

Jordbruket, som innevarande år ej kunnat erbjuda någon sysselsättning vid sockerbetsodling, disponerade till följd härav en ganska talrik stam av tillfällighetsarbetare, som under juli månad kunde insättas i skördearbete. Brist förelåg alltjämt å yngre arbetsdrängar samt ladugårdspersonal. Efterfrågan å kvinnlig arbetskraft till landet översteg alltjämt avsevärt tillgången, och över två tredjedelar av de lediganmälda platserna kvarstodo här obesatta vid månadens utgång, vilket synes vara den ogynnsammaste proportionen under de senaste åren.

Inom industri och hantverk kunde den yrkesskickliga arbetskraften nästan överallt erhålla full sysselsättning, medan däremot de lediganmälda hjälparbetarna och handlangarna mångenstädes icke kunde beredas långvarigare anställning. Verkstadsindustrien, skeppsvarven och byggnadsverksamheten arbetade under goda konjunkturer, och svårigheter förelågo här och var att uppbringa den nödiga arbetskraften. I fråga om byggnadsarbetare rådde flerstädes brist på murare, medan tillgången på målare och byggnadssnickare ungefär motsvarade efterfrågan. Av större förändringar å arbetsmarknaden märktes närmast avskedanden inom glasindustrien, omfattande c:a 200 man vid Reijmyre glasbruk. För övrigt kvarstod läget relativt oförändrat, och konflikten vid gatstenshuggerierna var alltjämt olöst.

Inom gruppen handel och samfärdsel medförde semestertiden tillgång på vikariat för den ännu ganska talrika arbetslediga kontors- och bankpersonalen. Handelsanställda i övrigt hade mestadels jämn sysselsättning. Sjöfarten var livlig och tillgången på fartygshyror den för årstiden

normala. Transportarbetarna hade fullt upp att göra, möjligen med undantag av kolarbetarna, som på grund av sjömanskonflikten i England hade minskat arbete med kollämpning i importhamnarna.

Efter skolavslutningarna var tillströmningen till arbetsförmedlingskontoren å arbetssökande ungdom flerstädes mycket riklig, utan att motsvarande efterfrågan å dylik arbetskraft var förhanden. Överskottet reducerades dock så småningom genom utplacering i lämpligt springpojks- och lärlingsarbete.

Inom det husliga arbetet var omsättningen ganska livlig; dock kunde man i likhet med tidigare år inregistrera reducerad platstillgång till hemmen under sommarnöjenas och semestrarnas tid. Bristen å kompetenta sökande kvarstod det oaktat, och den yngre icke yrkesskickliga arbetskraften visade sig även här svårplacerad.

Restaurangfacket upplevde under månaden sin högsommarsäsong, vilket medförde så riklig arbetstillgång, att brist å arbetskraft, närmast till köken, gjorde sig gällande.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	*161*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	*96*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	*184*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1922	34·8	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·8
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·8*	*14·7*	*12·3*	*9·9*	*9·5*	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 662.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1926

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet år 1926 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen insamlats genom socialstyrelsens ombud i orterna. Av ombuden, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, äro 22 föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär inkommit från 2 165 arbetsgivare med 277 581 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1926, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 345 arbetsgivare med 52 606 arbetare (19 %),
såsom *oförändrad* av 1 356 arbetsgivare med 162 963 arbetare (59 %) och
såsom *sämre* av 464 arbetsgivare med 62 012 arbetare (22 %).

Av de redovisade arbetarna ha 38 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan 37 % haft medelgod och 25 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 35, 37 och 28 samt för andra kvartalet 1925 resp. 38, 36 och 26.

I samband med publicerandet av rapporten över arbetstillgången under tredje kvartalet år 1925 framlades för första gången en ny konjunktursiffra, byggd på industriidkarnas rapporter rörande arbetstillgången.[1] Genom att angiva mycket god arbetstillgång med poängsiffran 5 och låta siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, kunde man framräkna för såväl den rapporterande industrien i sin helhet som varje industribransch en kvartalssiffra, vilken, sedd i samband med liknande poängsiffror för tidigare kvartal, i viss mån kunde läggas till grund för omdömen rörande konjunkturutvecklingen. För den senaste tioårsperioden ställa sig dessa konjunktursiffror för arbetsmarknaden på följande sätt:

[1] Se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 880 ff.

Kvartal	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
I	4·02	3·88	3·23	2·71	3·76	1·80	2·12	2·96	3·03	2·91	3·01
II	4·16	3·74	3·38	3·06	3·83	1·87	2·62	3·19	3·12	3·11	3·09
III	4·15	3·65	3·42	3·29	3·27	2·11	2·89	3·24	3·04	3·07	—
IV	4·17	3·50	3·14	3·48	2·34	2·14	2·87	3·17	2·98	3·08	—
Medeltal	**4·13**	**3·69**	**3·29**	**3·14**	**3·30**	**1·98**	**2·63**	**3·14**	**3·04**	**3·04**	—

Konjunktursiffran för andra kvartalet angiver arbetstillgången för hela den rapporterande industrien såsom medelgod. En jämförelse med motsvarande kvartal föregående år giver vid handen, att industriens ställning i stort sett är oförändrad, även om höjda och sänkta konjunktursiffror för enskilda branscher äro att anteckna. Jämför man åter detta och första kvartalet innevarande år visar det sig, att läget utvecklats i gynnsam riktning, vilket till stor del sammanhänger med det kända förhållandet, att arbetstillgången under våren och försommaren alltid undergår en förbättring.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1926			1:a kvartalet 1926			2:a kvartalet 1925		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning	95	106	101	112	152	189	91	92	96
Övriga näringsgrenar	185	177	189	223	273	290	176	180	196
Samtliga »	**166**	**162**	**163**	**191**	**247**	**273**	**159**	**157**	**166**

Med ledning av tabellen å sid. 598—599, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Konjunktursiffror				
	2:a kvart. 1926	1:a kvart. 1926	4:e kvart. 1925	3:e kvart. 1925	2:a kvart. 1925
Malmbrytning och metallindustri	2·94	3·07	3·05	3·02	3·09
Jord- och stenindustri	2·66	2·27	2·40	2·72	3·26
Trävaruindustri	3·32	2·70	2·96	3·24	3·30
Pappers- och grafisk industri	3·69	3·60	3·62	3·45	3·66
Livsmedelsindustri	3·17	3·09	3·36	3·35	3·06
Textil- och beklädnadsindustri	2·94	2·93	2·94	2·80	2·47
Läder-, hår- och gummivaruindustri	2·83	2·77	3·02	3·16	3·12
Kemisk-teknisk industri	3·23	3·20	3·26	3·27	3·24

Konjunktursiffrorna för industriens specialbranscher återfinnas i tabellen å sidan 598 (kolumnen längst till höger), vilka siffror låta sig jämföra med tidigare (jfr. noten å föreg. sida) återgivna tal för samtliga kvartal fr. o. m. tredje kvartalet 1915.

Det i stort sett representativa material rörande den industriella arbetstillgången, som i detta sammanhang föreligger, åskådliggör på sitt sätt det svenska näringslivets ställning. Siffrorna synas sålunda alltjämt pendla kring det jämviktsläge, som inträtt efter de egentliga depressions- och arbetslöshetsårens slut, utan att dock ställningen överallt uppnått full stabilitet. Om man här bortser från järnhanteringens alltjämt otillfredsställande läge ävensom från mera säsongmässiga förskjutningar inom en del industrier, torde såsom för kvartalet mera anmärkningsvärda fakta närmast kunna omnämnas pappersmassetillverkningens rekordartade uppsving, sågverksindustriens förbättring samt gatstensindustriens stoppande på grund av strejk. Frånsett nämnda konflikt rådde å arbetsmarknaden praktiskt taget full arbetsfred till fromma för produktionens fortgående utveckling i gynnsam riktning.

Inom gruppen *malmbrytning och metallindustri* uppvisade fortfarande både malmgruvor och förädlingsverk låga siffror. För exportgruvorna fördröjdes och förminskades avsättningen av malmen i jämförelse med föregående år på grund av den sena islossningen, och för järnverkens del kommo de engelska arbetsstriderna att högst ofördelaktigt påverka avsättningsmöjligheterna i detta land; från skilda håll angavs ännu den utländska konkurrensen vara mycket pressande. Den mekaniska verkstadsindustrien bevarade sin goda ställning på arbetsmarknaden och hade på sina håll vissa svårigheter att uppbringa yrkesskicklig arbetskraft. Exporterande företag visade i åtskilliga fall stegrad avsättning. Ryssland tyckes ännu erbjuda en ojämn marknad, enär uppgift om både ökade och minskade leveranser dit förekommo. Skeppsvarven hade som vanligt vid denna årstid en kännbar stegring i arbetstillgången. Den elektromekaniska branschen arbetade liksom tidigare under tillfredsställande förhållanden.

Konjunktursiffran för *jord- och stenindustrien* undergick sin sedvanliga höjning till följd av den ökade arbetstillgång, som med den mildare väderlekens inbrott alltid uppstår vid torvmossar, tegelbruk och kalkbrott. Stenindustrien, som tidigare uppnått ett relativt tillfredsställande läge ur arbetsmarknadssynpunkt, hämmades under kvartalets sista månad av strejk vid gatstenshuggerierna, omfattande cirka 4 000 man. De skånska stenkolsgruvorna rapporterade oförändrade förhållanden; eventuell uppryckning såsom följd av den engelska kolstrejken kunde ännu icke konstateras. Vid glasbruken var ställningen mycket vacklande, och industriens fortbestånd syntes på sina håll osäker; för fönsterglasbrukens del verkade dock den av årets riksdag beslutade tullförhöjningen i viss mån stimulerande.

Inom gruppen *trävaruindustri* har sågverkens samlade ställning ur arbetsmarknadssynpunkt en längre tid icke varit fullt tillfredsställande, vilket bl. a. kommit till uttryck i driftsinskränkningar och avskedanden. Sedan senvinterns ishinder försvunnit, har situationen med stor snabbhet utvecklat sig i förmånlig riktning och flerstädes ingivit förhoppningar om bestående förbättringar. Ställningen synes vara svårast i de nordligaste sågverksdistrikten, varifrån också framställningar till de centrala myndig-

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete										Konjunktursiffra
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig		
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
	Malmbrytn. o. metallind.													
1	Malmgruvor	46	7 628	—	—	7	561	9	2 387	12	3 863	18	817	2·35
2	Malmförädlingsverk	58	22 011	—	—	9	5 039	11	5 223	17	6 298	21	5 451	2·45
3	Järn- och stålmanufaktur	72	8 059	5	454	21	2 069	21	2 785	15	2 138	10	613	2·95
4	Mekaniska verkstäder	255	34 640	7	1 209	82	14 231	95	11 037	53	6 924	18	1 239	3·21
5	Skeppsvarv	19	6 507	—	—	7	2 936	6	3 099	1	37	5	435	3·31
6	Elektromekanisk industri	21	7 260	—	—	7	3 083	8	3 420	5	751	1	6	3·32
7	Annan metallindustri	49	3 560	3	710	11	561	19	1 390	12	450	4	449	3·18
	Jord- och stenindustri													
8	Kolgruvor	7	1 972	—	—	—	—	2	216	4	1 385	1	371	1·92
9	Torvindustri	23	1 163	2	77	4	332	9	452	6	202	2	100	3·07
10	Stenbrott o. -huggerier	41	4 962	2	105	11	606	14	910	4	251	10	3 090	1·87
11	Kakel- o. porslinsind.	13	2 191	—	—	1	31	4	778	5	1 289	3	93	2·84
12	Tegelbruk	83	5 352	2	173	36	2 651	27	1 123	12	1 218	6	187	3·26
13	Glasbruk	26	3 129	1	54	6	712	12	1 285	5	776	2	302	2·82
14	Cementfabriker, kalkbruk	38	5 128	2	30	12	1 086	13	2 985	10	973	1	54	3·01
	Trävaruindustri													
15	Sågverk	204	26 551	3	465	77	13 203	89	10 185	27	2 286	8	412	3·42
16	Snickeri- o. möbelfabr.	131	6 112	3	169	33	1 269	48	2 834	37	1 557	10	283	2·92
17	Annan trävarufabrikation	17	752	—	—	5	416	4	174	2	59	6	103	3·20
	Pappers- o. grafisk ind.													
18	Trämassefabriker	84	18 175	8	2 588	49	10 096	25	5 218	2	273	—	—	3·88
19	Pappersbruk	32	9 542	2	1 094	19	4 955	8	2 469	2	650	1	374	3·60
20	Bokbinderier m. m.	42	2 539	2	95	17	1 244	16	890	7	310	—	—	3·44
21	Boktryckerier o. graf. anst.	89	5 768	4	192	38	3 048	39	2 099	7	352	1	77	3·51
	Livsmedelsindustri													
22	Kvarnindustri	19	1 191	—	—	2	120	7	437	9	606	1	28	2·54
23	Bagerier	39	2 073	—	—	17	1 271	14	546	5	169	3	87	3·45
24	Sockerindustri	20	1 854	—	—	1	466	4	434	2	802	13	152	2·65
25	Choklad- o. konfektfabr.	23	2 806	—	—	7	1 066	8	838	5	582	3	320	2·94
26	Bryggerier och bränn erier	63	3 814	1	330	17	661	40	2 679	5	144	—	—	3·31
27	Tobaksfabriker	11	2 898	—	—	5	1 074	5	1 677	1	147	—	—	3·32
28	Annan livsmedelsindustri	39	1 741	4	270	17	703	16	617	2	151	—	—	3·68
	Textil- o. beklädnadsind.													
29	Bomullsindustri	42	14 212	1	331	13	2 829	18	6 898	8	2 911	2	1 243	2·87
30	Jute- och linneindustri	10	3 072	—	—	—	—	2	552	6	1 565	2	955	1·87
31	Ylleindustri	49	7 338	1	151	12	1 674	13	1 699	15	3 312	8	502	2·68
32	Trikåfabriker	30	4 143	—	—	13	2 703	14	1 299	3	141	—	—	3·62
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	60	6 377	3	175	26	3 227	24	2 393	6	514	1	68	3·46
34	Annan hithör. industri	61	3 826	3	67	20	918	25	1 744	12	987	1	110	2·96
	Läder-, hår- o. gummiind.													
35	Garverier o. läderfabriker	21	1 181	—	—	6	244	6	477	6	399	3	61	2·77
36	Skofabriker	49	6 183	—	—	13	1 163	12	1 243	15	1 852	9	1 925	2·27
37	Gummivarufabriker	4	3 091	—	—	3	3 076	1	15	—	—	—	—	4·00
38	Annan hithör. industri	27	1 053	—	—	8	239	7	313	10	490	2	11	2·74
	Kemisk-teknisk industri													
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	27	1 286	—	—	10	581	14	652	3	53	—	—	3·41
40	Konstgödningsfabriker	8	1 173	—	—	4	485	4	688	—	—	—	—	3·41
41	Tändsticksfabriker	9	5 345	—	—	—	—	8	5 231	1	114	—	—	2·98
42	Annan hithör. industri	21	2 760	—	—	14	1 834	6	620	1	306	—	—	3·55
43	**Byggnadsverksamhet**	83	3 629	4	339	25	1 441	30	1 249	18	514	6	86	3·39
44	**Kraft-, belysn.- o. vattenv.**	43	5 775	—	—	18	2 123	19	2 682	6	970	—	—	3·20
45	**Handel och varulager**	33	1 589	—	—	11	446	12	804	8	323	2	16	3·06
46	**Land- och sjötransport**	24	6 170	1	154	6	448	13	4 879	3	610	1	99	2·99
47	*Summa* 2:dra kv. 1926	**2 165**	**277 581**	**64**	**9 212**	**720**	**96 921**	**801**	**101 625**	**395**	**49 704**	**185**	**20 119**	**3·09**
48	» 1:sta » »	1 976	252 263	52	10 549	516	77 903	687	92 760	430	45 888	291	25 163	3·01
49	» 4:de » 1925	1 983	251 860	76	15 222	594	80 970	670	84 904	392	49 608	251	21 156	3·08
50	» 3:dje » »	2 076	269 784	82	13 425	652	85 444	732	98 449	380	51 177	230	21 289	3·07
51	» 2:dra » »	2 013	259 302	74	17 533	625	81 598	716	91 754	395	49 330	203	19 087	3·11

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
4	1 759	37	5 421	5	448	8	2 978	29	2 423	9	2 227	—	—	14	1 153	32	6 475	1
8	853	33	10 364	17	10 794	8	2 615	22	4 433	28	14 963	—	—	20	3 998	38	18 013	2
15	1 212	45	6 118	12	729	14	1 578	41	5 054	17	1 427	—	—	42	3 060	30	4 999	3
39	2 651	180	26 243	36	5 746	56	5 236	149	22 338	50	7 066	8	515	172	22 513	75	11 612	4
4	702	12	5 697	3	108	1	300	16	5 446	2	761	—	—	12	5 832	7	675	5
1	82	17	6 835	3	343	5	3 973	10	2 592	6	695	1	2 068	11	4 267	9	925	6
10	985	31	2 022	8	553	11	1 019	30	2 254	8	307	2	272	34	2 455	13	833	7
—	—	6	1 666	1	306	2	618	5	1 354	—	—	—	—	2	473	5	1 499	8
14	869	4	134	5	160	3	82	9	646	11	435	—	—	12	602	11	561	9
7	412	19	1 412	15	3 138	2	105	25	1 515	14	3 342	—	—	20	1 592	21	3 370	10
1	31	5	783	7	1 377	1	31	6	800	6	1 360	1	31	8	1 123	4	1 037	11
47	3 169	30	2 036	6	147	7	327	59	4 439	17	586	—	—	43	2 542	40	2 810	12
3	166	16	2 175	7	788	2	122	16	1 653	8	1 354	—	—	17	1 936	9	1 193	13
12	1 034	24	4 043	2	51	3	457	27	3 906	8	765	—	—	17	1 906	21	3 222	14
93	15 585	100	10 513	11	453	29	3 333	147	20 785	28	2 433	1	49	102	12 321	101	14 181	15
27	1 038	77	4 032	27	1 042	19	723	73	3 830	39	1 559	—	—	86	3 752	45	2 360	16
2	101	7	452	8	198	1	53	9	544	7	155	—	—	8	513	9	239	17
26	4 960	54	12 810	4	405	18	5 319	62	12 229	4	627	—	—	46	9 730	38	8 445	18
3	433	28	8 867	1	242	6	1 196	23	7 302	3	1 044	—	—	16	3 670	16	5 872	19
1	129	32	1 897	9	513	8	916	27	1 145	7	478	1	129	33	2 192	8	218	20
15	1 240	61	3 663	13	865	18	1 161	65	4 299	6	308	2	87	68	4 934	19	747	21
—	—	15	948	4	243	—	—	12	582	7	609	—	—	9	359	10	832	22
9	451	26	1 477	4	145	3	293	26	1 391	10	389	—	—	31	1 831	8	242	23
2	553	3	347	15	954	1	466	4	687	15	701	—	—	3	347	17	1 507	24
4	223	15	2 229	4	354	4	375	13	1 811	6	620	—	—	14	2 064	9	742	25
23	1 255	36	2 420	4	139	2	370	46	2 875	15	569	—	—	40	2 280	23	1 534	26
2	151	9	2 747	—	—	1	134	9	2 747	1	17	—	—	9	2 627	2	271	27
3	141	31	1 350	5	250	8	479	26	970	5	292	—	—	24	1 047	15	694	28
1	98	33	12 388	8	1 726	18	6 541	17	4 314	7	3 357	2	800	31	11 073	9	2 339	29
1	328	5	1 656	4	1 088	1	328	7	1 774	2	970	—	—	4	1 015	6	2 057	30
7	742	26	4 667	16	1 929	15	2 615	24	3 892	10	831	—	—	34	5 664	15	1 674	31
4	150	22	3 789	4	204	11	3 033	17	1 040	2	70	1	20	26	3 266	3	857	32
16	1 032	36	4 651	8	694	15	1 286	35	3 612	10	1 479	2	212	49	5 436	9	729	33
6	311	47	3 011	8	504	5	594	50	2 843	6	389	1	29	47	2 708	13	1 089	34
2	132	13	637	6	412	2	132	12	587	7	462	—	—	12	485	9	696	35
4	391	29	3 435	16	2 357	1	22	28	3 233	20	2 928	—	—	36	4 446	13	1 737	36
1	758	2	2 318	1	15	—	—	3	2 800	1	291	—	—	4	3 091	—	—	37
1	32	16	735	10	286	5	244	19	762	3	47	—	—	19	519	8	534	38
4	178	22	1 092	1	16	1	10	24	1 222	2	54	—	—	13	732	14	554	39
1	220	6	859	1	94	1	220	7	953	—	—	—	—	5	690	3	483	40
—	—	8	5 231	1	114	—	—	8	5 231	1	114	—	—	1	1 412	8	3 933	41
3	522	16	1 998	2	240	5	1 010	13	1 215	3	535	—	—	13	1 982	8	778	42
42	2 075	28	1 143	13	411	13	710	37	2 002	33	917	5	208	49	2 475	29	946	43
12	1 511	24	2 652	7	1 612	4	711	32	3 326	7	1 738	—	—	16	1 380	27	4 395	44
5	105	20	1 104	8	380	2	93	27	1 420	4	76	—	—	13	642	20	947	45
7	1 078	8	2 852	9	2 240	5	798	10	2 707	9	2 665	—	—	16	3 591	8	2 579	46
492	**49 848**	**1 314**	**182 920**	**359**	**44 813**	**345**	**52 606**	**1 356**	**162 963**	**464**	**62 012**	**27**	**4 420**	**1 301**	**151 726**	**837**	**121 435**	47
251	32 163	1 137	154 739	588	65 361	328	53 572	1 165	145 953	483	52 738	30	8 031	1 099	126 875	847	117 357	48
321	40 791	1 113	156 453	549	54 616	343	60 122	1 180	139 531	460	52 207	25	7 189	1 174	139 692	784	104 979	49
352	43 615	1 314	183 841	410	42 328	338	55 000	1 249	156 817	489	57 967	45	9 355	1 326	153 175	705	107 254	50
479	56 037	1 194	167 842	340	35 423	331	62 605	1 191	137 627	491	59 070	30	5 702	1 275	149 582	708	104 018	51

heterna ingivits med begäran om statlig hjälp. Vid snickerier och möbelfabriker visade sig genomsnittssiffran för konjunkturläget vara i det närmaste medelgod. Situationen tycktes vara sämst för en del mindre firmor, medan flera större och mera representativa uppgiftslämnare betraktade förhållandena såsom relativt tillfredsställande.

Det onekligen bästa rapportläget förelåg inom huvudgruppen *pappers- och grafisk industri*, där trämassefabrikerna intaga den dominerande ställningen. Inom denna bransch inrapporterades arbetstillgången såsom mindre god av endast två arbetsgivare, medan åttiotvå företag angåvo den såsom medelgod och däröver. Då leveransavtal i vissa fall träffats ända fram till år 1929, sökte man förklarligt nog utnyttja den goda marknaden genom utvidgningar och nyanläggningar. Från socialstyrelsens ombud i luleådistriktet rapporterades således, att Ytterstfors-Munksund sågverks-a.-b. igångsatt byggandet av en trämassefabrik i Skuthamn samt tillbyggnad av fabriken vid Karlshäll; som bekant har detta bolag tidigare varit nödsakat att avskeda arbetare, för vilka nu nya arbetsmöjligheter synas yppa sig. Gynnsamma konjunkturrapporter ingingo även från pappersbruken, för vilka exporten under det första halvåret säkerligen märkbart överskridit fjolårssiffran. Såväl bokbinderier som boktryckerier betraktade arbetstillgången såsom normal.

Livsmedelsindustrien arbetar mestadels under relativt trygga förhållanden, men kunde för kvartalet rapportera nedläggandet av flertalet råsockerfabriker för minst ett år framåt på grund av vitbetsodlingens inställande; endast raffinaderiverksamheten torde komma att hållas i gång i mera normal utsträckning. Bryggerier och läskedrycksfabriker hade ökad omsättning till följd av sommarmånadernas inbrott. Inom bageribranschen var ställningen jämngod för spisbrödsfabrikerna, medan de större bageriidkarna alltjämt klagade över bagerilagens gynnande av småbagerierna till förfång för företagens räntabilitet och allmänhetens förseende med billigare bröd.

Textilindustriens arbetstillgång syntes siffermässigt vara oförändrad; i den mån arbetsgivarnas omdömen peka i riktning mot förändringar, synas dessa närmast utvisa nedgång i förhållande till föregående kvartal men uppgång jämfört med motsvarande tid i fjol. Bäst syntes ställningen vara inom trikåbranschen. Sysselsättningen inom industrien såsom helhet var relativt jämn, även om rapporter förelågo om både övertidsarbete och arbetstidsinskränkningar, det senare dock mestadels utan permittering av arbetskraft. Skrädderi- och sömnadsyrket bedrevs i full utsträckning till följd av den livliga vårsäsongen.

Läder-, hår- och gummivaruindustrien kom i sin helhet icke upp till medelgod arbetstillgång. Läget var alltjämt obestämt, och de växlande smakriktningarna å skodon sades medföra ökade kostnader både för fabrikanter och handlande. Endast inom den förtrustade gummivarubranschen var arbetstakten intensiv, och behovet av lätta sommarskodon kunde tidvis icke helt tillgodoses.

Arbetstillgången inom den *kemisk-tekniska industrien* undergår sällan några större kastningar på grund av relativt trygga avsättningsförhållanden, och

siffrorna kvarstodo även under rapportkvartalet nästan oförändrade. Tvål- och tändsticksfabrikerna hade sålunda fullgod sysselsättning, och även från konstgödningsfabrikerna förelågo gynnsamma siffror.

Byggnadsverksamheten utökades över hela landet under andra kvartalet, men nådde knappast upp till tidigare års sysselsättningssiffror mer än på ett par större orter, där ännu nybyggnadsverksamheten hade större omfattning; inom övriga landsändar bestodo arbetena mest av reparationer och omändringar.

Handels- och affärsverksamheten var överallt livlig. Trots skeppningssäsongens försening till följd av ishinder var utrikeshandelns utveckling förmånlig, men under kvartalets senare hälft började sjöfarten delvis lida av den engelska krisen, som bl. a. kom att påverka sjömännens arbetstillgång.

Jordbruket karakteriserades av den inställda sockerbetsodlingen, som skapade mer än god tillgång å tillfällig arbetskraft å landsbygden i Sydsverige. Som redan nämnts kom denna produktionsomläggning att för industriens vidkommande närmast beröra sockerfabrikerna, men verkningarna härav kunde även spåras hos maskinleverantörer till dessa fabriker, hos bagerier inom betdistrikten o. s. v.

Legostadgans upphävande.

Några anmärkningar om arbetsavtalens giltighet och hävande m. m.

Sedan 1926 års riksdag bifallit av Kungl. Maj:t väckt förslag om avskaffande av legostadgan (riksdagens skr. nr 250), har Kungl. Maj:t den 4 juni 1926 utfärdat följande

»Lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.

Gustaf etc. — — — med riksdagen funnit gott förordna, att legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 samt lagen den 29 maj 1925 (nr 143) om meddelande av underrättelse i visst fall före vräkning ur tjänst m. m. skola upphöra att gälla från och med den 24 oktober 1926; dock att dessförinnan gällande lag skall tillämpas dels beträffande tjänsteavtal, som enligt legostadgan ingåtts före sistnämnda dag, under den tjänsteperiod, för vilken avtalet då är bindande, dels ock med avseende å de särskilda rättigheter och skyldigheter, som härflyta ur sådant avtal.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till stadgande, som genom denna lag blivit upphävt, vare hänvisningen förfallen.»

Jämväl må nämnas, att i samband härmed genom särskilda lagar av samma dag vidtagits vissa ändringar i 22 kap. 13 § strafflagen samt i 37 och 41 §§ utsökningslagen.

Som synes är den ovan återgivna lagtexten helt kortfattad. Huvudregeln är, att legostadgan träder ur kraft den 24 oktober 1926. I den senare delen av första stycket göras emellertid tvenne inskränkningar i huvudregeln, vilkas innebörd torde förtjäna att något närmare utvecklas och exemplifieras.

Enligt den förra av dessa skall före den 24 oktober 1926 gällande lag (i främsta rummet alltså legostadgan samt 1925 års lag, nr 143, om meddelande av underrättelse i visst fall före vräkning ur tjänst m. m.) tillämpas »beträffande tjänsteavtal, som enligt legostadgan ingåtts före sistnämnda dag (d. v. s. före den 24 oktober 1926) under den tjänsteperiod, för vilken avtalet då är bindande».

Innebörden av punkten i fråga torde belysas av följande anmärkningar och exempel.

1. Liksom tidigare *kan* allt fortfarande ett arbetsavtal träffas utan hänvisning till legostadgan, vars bestämmelser i sådant fall varken äro eller bliva gällande för kontrahenterna.

2. A. anställde B. den 10 oktober 1924 enligt legostadgan. Ingendera av kontrahenterna uppsade avtalet inom föreskriven tid (före 24 augusti 1925), varför avtalet förlängdes på ytterligare ett år. Ej heller år 1926 uppsäger någondera av kontrahenterna avtalet före 24 augusti, i följd varav detsamma alltså förlänges till den 24 oktober 1927.

Enär avtalet ingåtts enligt legostadgan och vid dess upphävande $^{24}/_{10}$ 1926 är bindande för en period av ytterligare ett år framåt, är legostadgan tillämplig för denna tjänsteperiod (till $^{24}/_{10}$ 1927). Tjänsteförhållandet kan emellertid fortsätta, men är legostadgan icke tillämplig å detsamma för tiden från och med den 24 oktober 1927.

3. A. anställer B. den 22 oktober 1926 och giver städja samt mottager orlovssedel enligt legostadgan. Avtalet är till den 24 oktober 1927 att bedöma enligt legostadgan.

4. A. anställer B. den 27 oktober 1926 och lämnar B. handpenning. B. överlämnar orlovssedel från tidigare anställning.

Legostadgan gäller *icke* för detta avtal, enär avtal enligt stadgan icke *kan* träffas senare än den 23 oktober 1926. Att A. lämnat visst belopp och att B. överlämnat tidigare erhållen orlovssedel äro omständigheter, vilka i förevarande hänseende sakna all betydelse. Däremot är givetvis avtalet bindande enligt sitt innehåll.

5. A. anställde B. den 20 oktober 1925 enligt legostadgan. B. uppsäger avtalet den 20 augusti 1926. Den 20 september 1926 träffas emellertid mellan A. och B. nytt avtal för tiden 24 oktober 1926—23 oktober 1927 utan hänvisning till legostadgan. Legostadgan blir icke tillämplig i fråga om det senare avtalet.

Ehuru legostadgan i varje fall skall upphöra att gälla i fråga om ingångna avtal senast den 24 oktober 1927, följer därav dock icke i och för sig, att tjänsteförhållandena skola upphöra och de anställda lämna sina platser. Anställningen kan bestå även efter nämnda dag. Detta sker givetvis då kontrahenterna uttryckligen avtalat att anställningen skall fortsätta. I många fall torde emellertid även ett rent faktiskt fortsättande av tjänsteförhållandet anses innebära en tyst förlängning av detsamma. För den stora allmänheten, som i regel själv har att tillämpa den gällande rätten utan bistånd av någon lagkunnig, kan lätt nog ovisshet komma att råda både vid oktoberfardagen 1926 och i all synnerhet vid oktoberfardagen 1927, huruvida visst tjänsteförhållande skall fortfara att gälla efter fardagen. En

dylik ovisshet kan uppenbarligen vara till men för båda kontrahenterna och bör sålunda undanröjas.

Detta sker lämpligen på så sätt, att kontrahenterna träffa helt nya avtal, som utesluta varje tvekan om giltigheten. Ändring i avtalets materiella innehåll, d. v. s. lönevillkor m. m., behöver ej för den skull ske. Försiktigheten bjuder, att parterna träffa sitt avgörande i god tid före det gamla avtalets utgång.

Önska alltså kontrahenterna eller endera av dem, att avtalet skall upphöra å viss dag, uppsäges detsamma lämpligen minst två månader i förväg (vanligen senast den 23 augusti). Om däremot kontrahenterna vilja förlänga avtalet, är det lämpligt, att de med iakttagande av nämnda uppsägningstid häva det gamla avtalet och träffa ett nytt.

Vid träffande av nya avtal bör nu och allt framgent tillses, att ingen oklarhet rörande avtalets giltighetstid blir rådande. För sådant ändamål bör bland annat noga skiljas mellan

å ena sidan sådana avtal, som äro avsedda att gälla allenast för *viss fixerad tid* och därefter upphöra, och

å andra sidan sådana avtal, som äro avsedda att likaledes gälla för viss tid men att därefter *förlängas*, varje gång för ytterligare lika lång tid, såframt icke *uppsägning* sker från någondera partens sida. I avtal av det senare slaget bör överenskommelse träffas om särskild *uppsägningstid*.

Anmärkas må, att behovet av klarhet i berörda hänseende vunnit i styrka i och med legostadgans upphävande.

Socialstyrelsen har med hänsyn till legostadgans upphävande låtit utarbeta särskilda nya blanketter till »anställningskontrakt för jordbruket», avsedda att användas vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Den andra inskränkningen i huvudregeln om legostadgans upphävande den 24 oktober 1926 innebär, att före nämnda dag gällande lag skall tillämpas »med avseende å de särskilda rättigheter och skyldigheter, som härflyta ur sådant avtal» (d. v. s. avtal enligt legostadgan). Om innebörden härav torde i allmänhet tvekan ej behöva råda i det enskilda fallet. Så t. ex. lärer det ligga i öppen dag, att arbetsgivare, som enligt legostadgan har vårdnadsplikt mot åldrig tjänare, icke fritages från denna plikt genom stadgans upphävande. För de enstaka fall, i vilka tvist må kunna uppstå rörande sådana rättigheter och skyldigheter, varom fråga är, torde det knappast vara möjligt att genom allmänna exempel närmare belysa lagens innebörd, utan torde parterna bliva nödsakade att, om förlikning ej kan uppnås, hänskjuta sådana tvister till domstols prövning.

Ungdomens yrkesval och arbetsförmedling i Stockholm.

Sedan arbetsmarknadsläget efter massarbetslöshetens slut möjliggjort en livligare verksamhet för ungdomens utplacering i arbete efter avslutad skolutbildning, ha skolmyndigheterna och de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna på en del platser i landet vidtagit åtgärder i ämnet. Mera omfattande organisatoriska åtgärder ha dock endast kommit till stånd i Stockholm. Sålunda utbyggdes år 1924 Stockholms stads arbetsförmedling med en särskild avdelning för minderårig arbetskraft och lärlingar, den s. k. *ungdomsförmedlingen*, vilken i sitt arbete stått i intim kontakt med skolor och skolmyndigheter.

Under skolundervisningen ha lärjungarnas uppmärksamhet fästs vid betydelsen av ett lyckligt yrkesval, samtidigt som elever och målsmän genom broschyrer och föredrag erhållit upplysning om de utkomstvägar, som finnas, och de praktiska åtgärder, som vidtagits för anskaffande av lämpligt arbete åt de unga vid avgången från skolan.

Grundläggande för skolarbetet i detta stycke ha varit broschyrer rörande gossarnas och flickornas yrkesval, som utgivits genom folkskoledirektionens försorg och under vårterminen utdelats till lärjungarna i folkskolans 6:e—8:e klasser samt till lärarpersonalen.

Den *upplysningsverksamhet*, som anordnats med utgångspunkt från dessa broschyrer, har fullföljts i två perioder. Under det första skedet, i slutet av februari och början av mars, har verksamheten närmast avsett att tjäna till ledning för ett avgörande, huruvida en elev antingen borde söka inträde i kommunala mellanskolan eller högre folkskolorna eller ock välja en kortare utbildningsväg med inriktning på mer omedelbar anställning i praktisk yrkesverksamhet. Detta syfte har man sökt förverkliga dels därigenom, att broschyrerna studerats i skolan under klasslärarens ledning, varvid läraren till klassen gemensamt eller till enskilda lärjungar meddelat synpunkter och råd, dels ock därigenom, att föredrag hållits i skolorna för föräldrar till de lärjungar, som yrkesrådgivningen avser att gagna. Lärarnas verksamhet härutinnan har förberetts genom gemensamma sammanträden med klasslärarna i sjätte, sjunde och åttonde goss- och flickklasserna. I de föredrag, som hållits för föräldrarna, ha föredragshållarna, som förut gemensamt överenskommit om riktlinjer för föredragen, framställt några av de viktigaste synpunkterna, till vilka hänsyn måste tagas vid övervägande av frågan om yrkesval. Härvid har särskilt betonats vikten av att man gör klart för sig, huruvida ej vissa förefintliga brister hos den unga arbetssökanden i fråga om andliga eller kroppsliga förutsättningar kunna göra honom olämplig för en levnadsbana, där han eljest skulle vilja söka sig en framtid. I anslutning till dessa synpunkter ha föredragen behandlat frågan om valet mellan å ena

sidan den längre fortbildningen genom kommunala mellanskolan och de högre folkskolorna och å andra sidan kortare, mer praktiska utbildningsvägar eller omedelbar yrkesanställning. Samtidigt som därvid närmare upplysningar lämnats om de längre utbildningsvägarna och de mål, till vilka de leda, ha även framhållits och understrukits de kortare utbildningsvägarnas betydelse och de möjligheter till fortkomst, som i våra dagar stå öppna även på dessa senare vägar.

Under det andra skedet, senare delen av vårterminen, har yrkesrådgivningen varit inriktad på de individuella fallen samt avsett råd och anvisningar för de lärjungar, som önskat förskaffa sig kortare, yrkesmässig utbildning — såsom genom fortsättnings-, verkstads- och lärlingsskolor — eller som önskat omedelbar anställning i yrke. De anordningar, som i detta hänseende vidtagits, ha varit följande. Vid varje skola ha på anmodan en lärare och en lärarinna — i regel någon vid fortsättningsskolan anställd tillsyningslärare samt den lärarinna, som i varje överlärardistrikt biträder överläraren med råd angående flickornas uppfostran — välvilligt åtagit sig att för resp. gossar och flickor gå övriga lärare tillhanda i förekommande fall samt att för resp. skolor uppehålla förbindelse med de institutioner, till vilka lärjungarna önska bli hänvisade, i första hand verkstadsskolorna och arbetsförmedlingen. Inom varje skola ha alltså dessa båda lärare utgjort ett centrum för den yrkesvägledning, som omhänderhafts av lärarpersonalen. Med hänsyn härtill har till deras förfogande ställts viss litteratur rörande hithörande problem samt prospekt från olika läroanstalter över dessas organisation och verksamhet. Med ungdomsförmedlingen vid Stockholms stads arbetsförmedling har samarbete ägt rum på så sätt, att till de lärjungar i 7:e och 8:e klasserna, som icke hade för avsikt att under ett följande läsår fortsätta med daglig skolgång, utdelades dels tryckta meddelanden om vad eleven hade att iakttaga vid sökande av anställning genom Stockholms stads arbetsförmedling, dels en särskild *ansökningsblankett*, vilken ifylldes i samråd med målsman. Denna ansökningsblankett emottogs sedan av klasläraren, vilken dessutom å en särskild *rekommendationsblankett* kunde lämna arbetsförmedlingen närmare upplysningar angående den anställningssökande eleven. Denna senare blankett är uteslutande avsedd att tjäna tjänstemännen på arbetsförmedlingen till ledning vid anvisande av lämplig anställning och kommer varken till arbetsgivares eller andras kännedom. Genom folkskolornas expedition översändas därefter före viss tidpunkt de inkomna ansöknings- och rekommendationsblanketterna till Stockholms stads arbetsförmedling, å vars ungdomsförmedling den platssökande efter viss tid har att personligen infinna sig.

Såsom ett sammanfattande omdöme om den av skolorna bedrivna upplysningsverksamheten uttalas i folkskolornas årsberättelse, att det väsentliga av vad som avsetts blivit vunnet, nämligen att hemmens uppmärksamhet och eftertanke väckts för dessa viktiga frågor. Från flera håll har det framhållits, att föräldrar och lärjungar visat sig vida mer bestämda och målmedvetna än förut, när det gällt att planlägga eller avgöra de senares framtid.

Att det allmänna syftet med de givna råden haft en viss verkan, därpå tyda ock flera omständigheter. Så t. ex. har antalet avdelningar med undervisning i husligt arbete i folkskolans åttonde klass ökats och tillströmningen till de betydelsefulla verkstadsskolorna i det hela varit god.

Såsom redan nämnts, trädde den under den kommunala arbetsförmedlingsanstalten sorterande *ungdomsförmedlingen* i verksamhet under våren 1924. Avdelningen har utrustats med särskilda lokaler för manlig och kvinnlig ungdom, och för arbetet kvalificerad personal har överflyttats från huvudkontoret. Verksamheten avser all minderårig arbetskraft samt lärlingar, i regel ungdom under 17 år. Givetvis koncentrerar sig kontorets uppmärksamhet i stor utsträckning kring de med skolorna gemensamma arbetsuppgifterna.

För att ungdomsförmedlingen så tillfredsställande som möjligt skulle fylla sin uppgift beträffande anvisning av lämplig anställning åt den från skolorna avgående ungdomen, förstärktes densamma under vår- och sommarmånaderna år 1924 med en särskild *yrkesvalsbyrå*, vilken utgjordes av en tjänsteman från socialstyrelsen och en lärare vid folkskolorna. Verksamheten var helt förlagd till kvällarna för att föräldrar och målsmän personligen skulle kunna infinna sig och rådgöra rörande barnens yrkesval. För att yrkesrådgivningen skulle kunna bedrivas i intim kännedom om de disponibla arbetstillfällena i huvudstaden, var ungdomsförmedlingens personal ävenledes närvarande under byråns öppethållande. En erfarenhet, som ganska snart gjordes beträffande yrkesvalsbyråns nödvändighet, var den, att flertalet förfrågningar endast gällde anställnings- och förvärvsmöjligheterna på arbetsmarknaden. Man fann sig merendels icke kunna hävda pojkens eller flickans mer eller mindre tydliga anlag såsom ensamt utslagsgivande vid yrkesvalet, utan riktade blickarna nästan uteslutande på utkomstmöjligheterna. Föräldrarna insågo tydligen nödvändigheten av att icke ensidigt följa anlagssynpunkten, utan i stället låta arbetsmarknadsläget giva anvisning om yrkesvalet. Under sådana förhållanden kom yrkesvalsbyråns arbete att i stor utsträckning sammanfalla med ungdomsförmedlingens, och då dennas personal å sin sida dagligen fick lämna den platssökande ungdomen råd vid yrkesval, föreslogo delegerade å yrkesvalsbyrån, att densamma skulle upphöra att för framtiden vara en fristående institution och dess arbete överlåtas på arbetsförmedlingsorganet. Skolmyndigheterna och arbetsförmedlingen överenskommo också år 1925 att helt förlägga arbetet med prövningen av skolungdomens yrkesval samt arbetsanvisningen på ungdomsförmedlingen.

Rörande ungdomsförmedlingens verksamhetsresultat under år 1925 kunna följande siffror anföras:

	Arbetsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
Gossar	4 593	2 897	2 649
Flickor	4 753	3 448	2 207
Summa år 1925	**9 346**	**6 345**	**4 856**
» maj—dec. 1924	6 357	3 792	2 939

Då avdelningen stått öppen för all ungdom, således icke enbart de direkt från folkskolorna kommande, omsluta dessa siffror icke enbart folkskolebarn, utan även annan skolungdom samt barn, som förut innehaft anställning. Det torde observeras, att siffrorna för antalet *arbetsansökningar* icke äro lika med antalet arbetssökande personer, enär i arbetsförmedlingens statistik samma person anses göra ny arbetsansökan varje månad han infinner sig på kontoret. Likaledes kan han räknas tvenne gånger under loppet av samma månad, därest han återkommer från under månaden erhållen plats och gör förnyad ansökan om arbete.

Studerar man årsresultatet i fråga om de *arbetssökande personerna*, d. v. s med bortseende från om vederbörande besökt kontoret en eller flera månader eller erhållit mer än en anställning, ställa sig siffrorna sålunda, fördelade på olika kategorier:

	Inskrivna sökande		Härav förmedlade			
	Gossar	Flickor	Gossar		Flickor	
			Antal	%	Antal	%
Barn från folkskolan:						
I samverkan med skolan . .	208	195	130	63	175	90
Utan samverkan med skolan	852	1 150	547	64	664	58
Barn från andra skolor	194	208	123	63	109	52
Barn, som förut innehaft anställning	1 074	1 031	759	71	765	74
Summa	**2 328**	**2 584**	**1 559**	**67**	**1 713**	**66**

Sammanlagt uppgick de platssökandes antal till 4 912, av vilka 3 272 eller 66·6 % erhöllo anställning genom kontorets försorg; de övriga, vilka icke kunnat beredas plats, torde till stor del på andra vägar ha uppbringat lämplig anställning.

Jämför man denna tablå med de ovan publicerade siffrorna, kan man konstatera, att flera sökande under året erhållit anvisning på flera än en plats, antingen beroende på att anställningen upphört eller att vederbörande önskat ombyte av plats; rörligheten är som bekant rätt stor bland den minderåriga arbetskraften. Man observerar vidare, att kontoret besökes av ungdom från skilda håll och att de platssökande endast i viss utsträckning utgöras av folkskolebarn, för vilka ansöknings- och rekommendationsblanketter föreligga. Anledningen härtill är att söka dels däri, att skolornas rapportsystem till anstalten icke fungerar fullt tillfredsställande över hela linjen, dels ock däri att, då blanketter verkligen inkomma, gossen eller flickan ofta på annat håll lyckas förskaffa sig arbete; närmare hälften av de ungdomar, varom uppgift avlämnats, ha sålunda ansett sig kunna slå sig fram utan kontorets hjälp. Å andra sidan ha många ungdomar från folkskolorna vänt sig dit, sedan skolan lämnat upplysning om ungdomsförmedlingens arbete, utan att dock vederbörande barn ansett sig behöva genom skolan insända ansökningsblankett.

Av de med skolans medverkan inskrivna, som besökt kontoret, ha 63 % av gossarna och 90 % av flickorna kunnat beredas sysselsättning. Tjänstemännen å ungdomsavdelningen vitsorda också den goda ledning i förmedlingsarbetet, som rapportmaterialet utgör. Hög förmedlingsfrekvens uppvisa också gruppen »barn, som förut innehaft anställning», vilket har sin naturliga förklaring.

Hela antalet under år 1925 förmedlade platser utgjorde, som förut nämnts, 4 856, därav 2 649 på goss- och 2 207 på flickavdelningen. Gossarnas anställningar utgjordes till övervägande flertalet (2 202) av springpojksplatser, men då åtskilliga gällde anställning hos hantverksmästare, affärsinnehavare o. dyl., där viss förtrogenhet med resp. yrken kunde inhämtas, syntes en dylik plats för många kunna bliva av betydelse för framtiden. Vidare förmedlades 176 platser som rena hantverks- och verkstadslärlingar, 119 som fabriks- och verkstadspojkar (där lärlingsutbildning endast i begränsad utsträckning kunde erhållas) samt 48 kontors- och 8 lagerplatser. För övrigt förekommo platser som trädgårdselev, fiskardräng m. m.

Ser man på de 2 207 platserna för flickor, föllo 1 001 inom det husliga arbetet (hushållselever, passflickor m. m.), 643 förmedlingar gällde springflickor, 174 yrkeslärlingar samt 162 fabriksarbete (bokbinderi, konfekt-, metall- m. fl. fabriker). Slutligen torde böra nämnas 96 platser som lagerbiträden, 60 som affärselever och 25 som kontorselever.

Beträffande möjligheten att efterkomma den platssökande ungdomens önskningar i fråga om yrke förelågo givetvis stundom stora svårigheter på grund av rådande arbetsmarknadsläge, lärlingsregulativ o. s. v. Glädjande nog kunde man dock konstatera, att insikten om svårframkomligheten på kontors- och affärsbanan vuxit i styrka och att inriktningen på det mera givande manuella arbetet var klart märkbar. Givetvis hade de från folkskolan kommande ungdomarna, om vilka ansöknings- och rekommendationsblanketter insänts, i flertalet fall ägnat störst uppmärksamhet åt frågan om lämplig yrkesinriktning. Det kan därför vara av intresse meddela, att under år 1925 58 % av ifrågavarande pojkar och 38 % av flickorna erhöllo platser inom önskat eller närliggande yrke.

Det synes vara av stor vikt, att arbetsförmedlingen under sin verksamhet för ungdomens arbetsanvisning kan erhålla vägledande upplysningar från skolan rörande de anlag och förutsättningar, som de avgående skolbarnen äga och som böra vinna beaktande för ernående av ett lyckligt yrkesval. Minst lika viktigt torde det emellertid vara, att ungdomen från början vänjes vid att med förtroende vända sig till den offentliga arbetsförmedlingen. Barnens yrkesval kan nämligen icke anses definitivt löst, därför att man anvisat vederbörande en första anställning. Genom arbetsförmedlingen äger man möjlighet uppehålla kontakten med den arbetande ungdomen, efterhöra arbetsgivarens uppfattning om yrkesvalets lämplighet samt medverka vid överflyttning till annan arbetsplats eller annat yrkesområde, därest förhållandena därtill giva anledning.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1926.

Fylleriförseelser under andra kvartalet 1926. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under andra kvartalet 1926, tillhopa 7 609, av vilka 7 424 begåtts av män och 185 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1918 t. o. m. år 1922 och dels fr. o. m. år 1923 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal									År 1926	
	1913	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1 kv.	2 kv.
Antal förseelser[1] .	14 727	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	8 013	6 474[2]	7 609[3]
Per 100 000 inv. .	262	81	151	195	127	118	125	134	133	107	126

Siffrorna för 1913 och 1923—26 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1918—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits men icke sakfällts, merendels av det skäl att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Med stöd av tidigare gjorda undersökningar kan hela antalet under 1926 års andra kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 8 000, eller, med tillägg av senare inkommande rapporter, till något därutöver. I jämförelse med närmast föregående kvartal innebära dessa siffror en ökning av 1 100 à 1 200 fall, under det fylleritalet för andra kvartalet 1925 var ungefär detsamma som innevarande år. — Fylleriförseelsernas fördelning på månader fr. o. m. år 1924 ter sig som följande sammanställning utvisar:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 130	2 934	2 775
År 1925 . .	2 653	2 426	2 723	2 640	2 579	2 641	2 186	2 647	3 599	3 208	2 886	1 863
År 1926 . .	2 040	1 965	2 469	2 689	2 727	2 193	.	.	.	.	.	.

Under juni skulle sålunda ha inträffat en rätt avsevärd nedgång i fyllerifrekvensen. Erinras må emellertid, att de hittills ej redovisade fyllerifallen till huvudsaklig del torde komma att falla på denna månad.

[1] Avser åren 1913 och 1923—1926 antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1918—1922 ingå samtliga anhållna (eller utan anhållande sakfällda) personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för första kvartalet 1926 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 163 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och på olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varuti för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 2 kv. 1926	Stockholms stad		Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket		
	a							2 kv. 1926	1 kv. 1926	2 kv. 1925
i städer med mer än 10 000 inv.	1 678	1 877	369	217	780	1 819	608	5 471	4 639	5 816
i övriga städer .	—	—	204	162	91	442	192	1 091	872	1 025
å landsbygden . .	—	—	169	146	148	219	365	1 047	963	1 019
tillhopa	**1 678**	1 877	**742**	**525**	**1 019**	**2 480**	**1 165**	**7 609**	**6 474**	**7 860**
1 kvart. 1926 . .	1 487	1 552	693	376	901	2 146	871	—	6 474	—
2 kvart. 1925 . .	1 670	1 886	778	452	1 116	2 731	1 113	—	—	7 860

Fylleriförseelsernas ökning från närmast föregående kvartal hänför sig huvudsakligen till städerna. Utsträckes jämförelsen till andra kvartalet 1925, förete de större städerna någon minskning och övriga ortsgrupper nära nog oförändrade fyllerisiffror.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1926 års andra kvartal, begingos, som ovan nämnts, 185 eller 2·4 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 117 i Stockholm, 48 i Göteborg, 6 i Malmö och 14 i övriga städer. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, varom uppgifter meddelats, hade 1 589 eller 20·9 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 011 eller 79·1 % kommit på äldre individer. I vilken omfattning yngre personer tidigare gjort sig skyldiga till fylleri framgår av följande procentsiffror, avseende respektive kvartal åren 1923—1926:

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
År 1923	19·2	18·5	18·7	21·4
» 1924	20·6	19·4	20·3	22·1
» 1925	20·7	18·9	20·2	23·7
» 1926	21·8	20·9	·	·

Det vill sålunda synas, som om ungdomsfylleriet skulle nå sin relativt största utbredning under höst- och vintermånaderna.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 191 fyllerifall eller 81·4 % på sistnämnda kategori, d. v. s. personer utan motbok, varjämte 1 201 (15·8 %) begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
					med mot-bok		*utan* mot-bok	Summa	Därav		Summa	Därav	
	april	maj	juni	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver	under 25 år		25 år eller däröver	under 25 år
Stockholms stad	661	562	455	**1 678**	76	303	1 182	**1 561**	1 392	169	**117**	94	23
Östra Sverige													
Södertälje	15	15	9	**39**	1	13	25	**39**	31	8	—	—	—
Lidingö	—	—	8	**8**	—	2	6	**8**	5	3	—	—	—
Uppsala	24	29	34	**87**	2	15	70	**87**	65	22	—	—	—
Västerås	19	14	13	**46**	—	8	38	**46**	38	8	—	—	—
Nyköping	3	2	2	**7**	—	1	6	**7**	6	1	—	—	—
Eskilstuna	24	12	24	**60**	—	10	48	**58**	48	10	**2**	—	2
Linköping	12	12	13	**37**	1	4	31	**36**	28	8	**1**	1	—
Norrköping	27	32	26	**85**	2	17	64	**83**	66	17	**2**	2	—
Övriga städer	66	89	49	**204**	7	33	163	**203**	159	44	**1**	1	—
Landsbygden	53	59	57	**169**	6	27	136	**169**	125	44	—	—	—
Smål. m. m.													
Jönköping	21	24	16	**61**	—	5	56	**61**	48	13	—	—	—
Kalmar	46	35	30	**111**	—	21	90	**111**	83	28	—	—	—
Västervik	3	8	4	**15**	—	2	13	**15**	10	5	—	—	—
Visby	10	7	13	**30**	1	7	22	**30**	29	1	—	—	—
Övriga städer	61	62	39	**162**	3	25	134	**162**	114	48	—	—	—
Landsbygden	31	71	44	**146**	3	12	131	**146**	74	70	—	—	—
Södra Sverige													
Karlskrona	18	26	8	**52**	6	6	40	**52**	36	16	—	—	—
Kristianstad	10	16	18	**44**	2	5	37	**44**	38	6	—	—	—
Malmö	144	121	107	**372**	21	31	314	**366**	306	60	**6**	6	—
Lund	13	32	11	**56**	2	7	47	**56**	44	12	—	—	—
Landskrona	19	27	19	**65**	6	18	41	**65**	53	12	—	—	—
Hälsingborg	41	27	81	**149**	1	22	125	**148**	123	25	**1**	1	—
Ystad	2	5	1	**8**	—	1	7	**8**	5	3	—	—	—
Trälleborg	5	12	17	**34**	2	4	28	**34**	23	11	—	—	—
Övriga städer	35	32	24	**91**	9	13	69	**91**	69	22	—	—	—
Landsbygden	50	63	35	**148**	12	18	118	**148**	76	72	—	—	—
Västra Sverige													
Halmstad	25	12	14	**51**	1	11	38	**50**	41	9	**1**	1	—
Göteborg	468	433	408	**1 309**	24	215	1 022	**1 261**	1 022	239	**48**	43	5
Mölndal	17	13	17	**47**	—	9	37	**46**	38	8	**1**	1	—
Uddevalla	9	13	10	**32**	5	6	21	**32**	26	6	—	—	—
Trollhättan	9	16	15	**40**	—	5	34	**39**	32	7	**1**	1	—
Borås	15	25	12	**52**	—	16	36	**52**	40	12	—	—	—
Skövde	8	12	5	**25**	1	6	18	**25**	18	7	—	—	—
Karlstad	28	38	42	**108**	5	13	90	**108**	90	18	—	—	—
Kristinehamn	28	11	13	**52**	—	8	44	**52**	42	10	—	—	—
Örebro	46	34	23	**103**	—	8	93	**101**	86	15	**2**	1	1
Övriga städer	148	191	103	**442**	9	77	355	**441**	334	106	**1**	1	—
Landsbygden	68	96	55	**219**	5	28	186	**219**	119	98	—	—	—
Norra Sverige													
Falun	13	10	8	**31**	—	4	27	**31**	23	8	—	—	—
Gävle	62	50	58	**170**	—	18	151	**169**	143	26	**1**	1	—
Söderhamn	33	41	24	**98**	—	16	82	**98**	91	7	—	—	—
Härnösand	14	39	28	**81**	1	6	74	**81**	70	11	—	—	—
Sundsvall	49	59	53	**161**	1	24	136	**161**	143	18	—	—	—
Östersund	17	15	16	**48**	—	3	45	**48**	41	7	—	—	—
Luleå	3	9	7	**19**	—	1	18	**19**	17	2	—	—	—
Övriga städer	82	68	42	**192**	2	51	139	**192**	151	41	—	—	—
Landsbygden	134	148	83	**365**	—	46	319	**365**	196	165	—	—	—
Hela riket: städerna	2 353	2 290	1 919	**6 562**	191	1070	5 116	**6 377**	5 267	1 109	**185**	154	31
Hela riket: landsb.	336	437	274	**1 047**	26	131	890	**1 047**	590	449	—	—	—
Summa	2 689	2 727	2 193	**7 609**	217	1201	6 006	**7 424**	5 857	1 558	**185**	154	31

[1] Därav 9 med ej uppgiven ålder.

de kvinnliga fylleristerna saknade samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt Statistiske Meddelelser. I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i Social Tidskrift:

	Medeltal per kvartal							År 1925	År 1926	
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Sverige . .	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	8 013	7 957	6 474	7 609
Norge . . .	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 797	9 611	9 310	9 197	.
Finland . .	.	.	.	.	10 700	14 103	15 851	17 576	18 321	14 269	.

Under innevarande års första kvartal höll sig fyllerifrekvensen i Norge på ungefär samma nivå som under fjolårets sista kvartal, vilket gäller såväl städerna som landsbygden. I Finland noterades samtidigt en nedgång med över 4 000 förseelser, räknat från närmast föregående kvartal, och med inemot 800 fyllerifall, jämfört med januari—mars 1925 (15 025 fyllerifall). Denna förbättring av nykterhetstillståndet har huvudsakligen berört städerna.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i respektive huvudstäder, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925	År 1926 1 kv.	2 kv.
Stockholm . .	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	8 181[1]	7 275[1]	1 552[1]	1 877[1]
Oslo	20 293	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	18 704	16 518	4 192	3 596
därav anhållna	16 455	13 875	10 402	10 927	14 572	18 702	15 493	13 518	.	.
Helsingfors . .	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	18 863[1]	18 596[1]	3 578[1]	.

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd,[2] ställer sig väsentligt lägre i Stockholm än i Helsingfors och Oslo. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter lagstiftning och praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror mindre göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer vid en och samma tidpunkt än av utvecklingens gång i berörda avseende i de särskilda orterna under den redovisade tidsperioden.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i följande sammanställning vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1924—1926 rörande antalet be-

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken. — [2] Folkmängdssiffrorna äro dels för resp. kommuner enbart, dels inklusive vissa förstäder: för Stockholm 442 528, resp. 526 138, för Oslo 254 880, resp. 337 922 och för Helsingfors 160 921, resp. 186 078 inv.

slag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. I de fall, då gjorda beslag ogillats av vederbörande underdomstolar, har anmärkning härom införts i not till tabellen.

Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker under åren 1924—1926.

Månad	Stockholms tullkammardistrikt						Samtliga tullkammardistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter[1]		
	1924	1925	1926	1924	1925	1926	1924	1925	1926	1924	1925	1926
januari	88	152	91	1 786	9 175	300	148	206	126	7 363	61 156	419
februari	71	149	48	664	1 380	108	128	202	76	958	2 042	1 120
mars	80	152	79	531	1 126	306	115	181	104	2 639	1 539	475
april	74	142	89	1 516	704	58 593	146	178	140	3 621	851	58 837
maj	88	129	77	1 210	2 815	590	150	181	121	2 610	3 925	1 066
juni	113	138	53	11 841	2 119	232	191	191	131	13 652	2 242	952
juli	167	271	—	9 446	1 069	—	236	317	—	11 128	1 240	—
augusti	272	218	—	2 625	835	—	352	243	—	7 275	1 581	—
september	284	198	—	4 726	6 216	—	369	242	—	22 595	7 576	—
oktober	300	194	—	2 006	1 425	—	378	244	—	6 168	1 577	—
november	291	137	—	6 880	1 196	—	365	199	—	22 243	1 524	—
december	223	144	—	4 513	1 500	—	285	205	—	80 505	2 130	—
Hela året	**2 051**	**2 024**	—	**47 744**	**29 560**	—	**2 863**	**2 589**	—	**180 757**	**87 383**	—

Tabellen ger vid handen, att på Stockholms tullområde, dit spritsmugglingen företrädesvis synes vara riktad, men där striden mot den olagliga hanteringen också torde bedrivas med större energi än annorstädes, kommo åren 1924 och 1925 omkring tre fjärdedelar och under första halvåret 1926 inemot två tredjedelar av de ertappade spritsmugglarna.

Vad beträffar de beslagtagna spritdryckskvantiteterna, lägger man särskilt märke till den höga siffran för april månad innevarande år. Häri ingår ett parti om 58 296 liter, vilket beslag f. n. ligger under domstols prövning.

Till jämförelse må meddelas, att i Norge under år 1925 beslagtagits sammanlagt 85 065 liter spritvaror, varav 16 366 liter under första, 34 733 under andra, 24 838 under tredje och 9 128 liter under fjärde kvartalet. Under 1926 års första kvartal konfiskerades inalles 6 767 liter. Dessa siffror avse samtliga beivrade fall av spritsmuggling.

[1] Beslaget har sedermera hävts i sept. 1924 å ett parti om 8 275 l., i nov. 1924 å 14 200 l., i dec. 1924 å 74 547 l. och i jan. 1925 å 51 621 l.

Den engelska generalstrejken.

Av socialrådet *Erik Sjöstrand*, Genève.

Inledning. För den som tagit del av arbetarrörelsens utveckling i England under de sista två årtiondena och speciellt under tiden efter kriget, har den engelska generalstrejken knappast kommit såsom någon överraskning. Redan före kriget, nämligen under åren 1910—1912, var den engelska arbetsmarknaden utsatt för flera hotande tillbud i form av arbetsnedläggelser inom kolgruveindustrien, vid järnvägarna och i hamnarbetarfacket. Detta sammanföll med en omläggning av arbetarrörelsen i mera radikal riktning, visande sig i uppkomsten dels av en syndikalistisk rörelse dels av den s. k. guildsrörelsen. Till grund för oron låg den på officiell statistik stödda uppfattningen, att arbetslönerna icke kunnat hålla jämna steg med levnadskostnadernas stegring och att sålunda levnadsstandarden försämrats. Till följd av händelserna under och efter kriget har onekligen denna stämning av missbelåtenhet skärpts och erhållit en kritisk tillspetsning. Den nya orosanledning, som tillkommit, utgöres som bekant av kravet på »nationalisering» av kolgruvorna, transportmedlen, m. fl. livsviktiga samhällsfunktioner. De krav, som ur anförda synpunkter rests från järnvägsmännens sida och tid efter annan understötts med arbetsnedläggelser eller hot om dylika, ha visserligen till stor del uppfyllts, i det att dels detta trafikmedel numera omorganiserats på en grundval, som bra mycket närmar sig statsdrift, dels personalens ställning i högst väsentlig grad förbättrats. Även för hamnarbetet har införts en ny ordning, som i någon mån tryggar arbetarnas anställningsförhållanden. Inom kolgruveindustrien har däremot rått ett latent orostillstånd, som på sista tiden ytterligare skärpts.

Här är icke möjligt att ingå på eller ens i huvuddrag redogöra för de viktiga händelser, som timat inom den engelska kolgruveindustrien sedan kriget. Hänvisas må till mina i Sociala Meddelanden tryckta rapporter samt till en mera omfattande rapport av den 21 september 1920, vilken så gott som in extenso finnes intagen i den på uppdrag av socialiseringsnämnden utarbetade redogörelsen för »Socialiseringsfrågans förutsättningar och läge i England» av professor G. Steffen. Det synes mig emellertid vara av särskild vikt erinra därom, att den ställning, som nu intagits av kolgruvearbetarna och som givit anledning till generalstrejken, i själva verket är densamma som från arbetarhåll hävdats alltsedan 1919 och som, om också den närmaste stridsanledningen vid olika tillfällen tagit olika former, ledde till de allmänna arbetsnedläggelserna vid de engelska kolgruvorna i oktober 1920 samt april—juni 1921. Sistnämnda konflikter härledde sig, såsom närmare framgår av mina nyssnämnda rapporter, från arbetarnas motstånd mot regeringens åtgärder för avveckling av den under kriget införda statskontrollen över kolgruvorna. Såsom man torde erinra sig, avgåvos i den hotande situation, som i början av 1919 uppstod på den engelska arbetsmarknaden, vissa försäkringar å den engelska regeringens vägnar, vilka av arbetarna uppfattades som en förpliktelse att genomföra kolgruveindustriens övergång i statens ägo. På eftersommaren 1919 förklarade sig emellertid den dåvarande koalitionsregeringen vara motståndare till nationalisering av kolgruvedriften, och alltsedan dess kan man säga, att i princip striden rört sig om samma spörsmål. Därför finner man också, att från arbetarsidan nu upprepats kravet på nationalisering, om också i verkligheten förhållandena ur såväl politisk som ekonomisk synpunkt synas ha rätt mycket avlägsnat sig från det läge, vari de befunno sig strax efter kriget.

Efter 1921 års kolgruvekonflikt träffades en uppgörelse, enligt vilken ett för hela landet gemensamt tillägg till den i olika gruvor gällande grundlönen fastställdes att utgå på grundval av ett slags vinstfördelningssystem. I runt tal kan beräknas, att av industriens s. k. nettobehållning, d. v. s. skillnaden mellan försäljningspriset och andra produktionskostnader än arbetslönen, 85 % skulle tillfalla arbetarna såsom lön. Det bör härvid anmärkas, att endast en mindre del härav utgick enligt vinstfördelningsprincipen, medan den väsentliga delen utgjordes av grundlönen, vilken växlar från ort till ort eller från gruva till gruva. Dessutom innehöll den 1921 träffade överenskommelsen en synnerligen viktig bestämmelse om viss minimilön, vilken under inga förhållanden finge underskridas. Denna minimilön fastställdes till 20 % utöver »standardlönen», med vilket namn betecknades 1914 års grundlön jämte vissa tillägg. Slutligen stadgades, att för de lägst betalade daglönarna skulle genom förhandling distriktsvis bestämmas ett visst absolut lönebelopp per dag, s. k. subsistenslön. I maj 1924 träffades en ny överenskommelse, enligt vilken dels arbetslönens andel i nettobehållningen ökades, så att den kom att uppgå till omkring 87 %, dels nyssnämnda tilläggsprocent i och för minimilönens beräknande höjdes från 20 till 33 1/3, dels ock subsistenslönen ökades. Genom att grundlönen efter hand höjts och exempelvis för ackordsarbetare kompensation medgivits vid arbetstidens minskning från åtta till sju timmar, kom i själva verket den faktiska genomsnittsarbetslönen under senare halvåret 1925 att med 64 % överstiga den faktiska arbetsinkomsten i medeltal under år 1914.

Under trycket av den depression, som drabbade kolgruveindustrien under år 1925, uppsade gruvägarna föregående års löneavtal till den 1 augusti 1925 samt fordrade såväl nedsättning av arbetslönen som förlängning av arbetstiden. En arbetsinställelse kunde i sista stund avvärjas endast därigenom, att regeringen beslöt att för minimilönens upprätthållande bevilja ett statsunderstöd för en tid av nio månader.[1] Samtidigt tillsattes en kunglig kommission för undersökning av läget inom kolgruveindustrien samt för utredning av möjligheterna till dess upphjälpande ur svårigheterna.

Genom subsidierna bereddes industrien en temporär lättnad, kolexporten steg från 3·73 miljoner ton i juni 1925 till 4·63 miljoner ton i december samma år och de arbetslösas antal inom industrien nedgick under samma tid från 315 000 till 140 000. Märkligt nog sjönk samtidigt exportpriset från 20 s. 2 1/5 d. till 18 s. 5 1/2 d. per ton, och det har måhända icke utan fog gjorts gällande, att det just varit den engelska statssubsidien, som bidragit till nedgången i världsmarknadspriset. Då sedermera ställningen på världsmarknaden icke förbättrades, kunde det förutses, att efter subsidieperiodens utlöpande icke mindre än tre fjärdedelar av samtliga gruvor skulle komma att drivas med förlust, därest produktionskostnaderna icke nedbragtes.

Kolkommissionens betänkande. Nyssnämnda kommission avgav sitt utlåtande i mars innevarande år, och den engelska regeringen förklarade sig i allo godtaga det resultat, vartill kommissionen kommit. Utlåtandet är synnerligen märkligt såväl för den grundlighet, med vilken problemet behandlats, som för framställningens övertygande styrka och klarhet. Några viktigare punkter därur torde vara av intresse att här återgiva.

Kommissionen avvisar det av gruvarbetarna framställda kravet på kolgruvornas nationalisering. Den erkänner visserligen, att det finnes något berättigat uti de önskemål, som skulle tillgodoses genom nationalisering, nämligen kravet å omfattande organisatoriska förändringar och förbättring av industriens effektivitet samt å utsträckning av gruvarbetarnas inflytande på arbetsvillkoren, men den anser, att dessa legitima krav kunna realiseras, utan att man inlåter sig på ett så vittomfattande och även-

[1] I praxis tolkades uppgörelsen så, att den 1924 överenskomna minimilönen garanterades, efter det att 13 % av nettobehållningen (se ovan) tilldelats arbetsgivarna. M. a. o. arbetsgivarna garanterades en sådan behållning, att de kunde utbetala nyssnämnda minimilön. (Reichsarbeitsblatt 1926, nr 22, sid. 394.)

tyrligt företag som nationalisering. Samtidigt hyste emellertid kommissionen den uppfattningen, att ett slut måste göras på den nuvarande splittringen inom gruvdriften, vilken karakteriseras därav, att under år 1924 gruvdrift idkades av 1 400 olika företag uti 2 481 gruvor, medan av den samfällda produktionen över 98 % föll på 715 företag med fler än 100 arbetare var, över 93 % på 467 företag med fler än 500 arbetare var samt över 84 % på 323 företag med fler än 1 000 arbetare var. Slutsatsen blir därför, att industrien måste underkastas en omorganisation efter stora linjer i riktning mot företagens fusion och integrering. Sammanslagning tvångsvis av samtliga företag förkastas emellertid, men samtidigt framhålles, att på grund av den »tröghetens makt, som ställer sig hindrande i vägen för nyanordningar inom alla äldre industrier», det endast är alltför sannolikt, att om den nuvarande krisen övervunnes, dess lärdomar också skulle komma att glömmas. Kommissionen fann därför lämpligt föreslå, att i lag skulle kunna stadgas om övergång tvångsvis av äganderätten till gruvföretag i sådana fall, då önskvärda sammanslagningar förhindras genom meningsskiljaktigheter mellan parterna eller orimliga krav från deras sida. Samtidigt är att erinra om att genom kommissionens förslag om själva mineralfyndigheternas övergång i statens ägo samt gruvdriftens upplåtande på arrende möjlighet erbjuder sig att vid nya arrendeupplåtelser genomföra sådana sammanslagningar, som kunna anses vara gagneliga. Fyndigheterna föreslås skola förvärvas av staten genom inköp i sådana fall, då de hava aktuellt marknadsvärde, samt genom att staten utan vidare förklaras vara ägare i sådana fall, då förekomst av kolflötser icke påvisats eller kolet befinner sig på så stort djup, att det saknar marknadsvärde. Inköpspriset för samtliga bestående fyndigheter uppskattas av kommissionen till 100 miljoner pund sterling. Den sålunda nyförvärvade statsegendomen skulle förvaltas utav en av statssekreteraren för gruvdriften utnämnd och för honom ansvarig kommission. Bland de organisatoriska åtgärder kommissionen förordar må vidare nämnas: anslag för vetenskapliga undersökningar av kolets användningsmöjligheter, gruvdriftens närmare anknytning till elektricitets- och kemiska industrierna samt till masugnar och koksverk, kolhandelns koncentration, transportmedlens modernisering (järnvägsvagnar med ökad kapacitet) samt deras sammanslagning på färre händer.

Av särskilt intresse äro de delar av rapporten, som behandla arbetstiden och arbetslönen. I fråga om arbetstiden har kommissionen invändningar att göra mot arbetsgivarnas fordran på återgång till åtta timmars arbetsdag i och för produktionskostnadernas nedbringande och industriens återupphjälpande. Kommissionen uppvisar, att en sådan förlängning av arbetstiden skulle försätta den engelska gruvarbetaren i en missgynnad ställning gentemot hans kolleger på kontinenten med undantag dock av Övre Schlesien. I betraktande av den engelska gruvarbetarens större arbetsintensitet, så kunde knappast vara tal om att konkurrensförmågan riskerades genom den något längre arbetstid, som gällde på kontinenten. En nödvändig följd av arbetstidens förlängning måste bli antingen att produktionen ökades med en åttondel eller att, om avsättning icke kunde erhållas för en ökad produktion, 130 000 personer bleve arbetslösa. Även om produktionen kunde ökas såsom här förutsatts, måste detta likväl köpas på bekostnad av ett sänkt pris, och någon vinst motsvarande produktionsökningen kunde således icke uppkomma. Allehanda svårigheter komme därjämte att bliva förknippade med en ökning i arbetstiden liksom över huvud plägar vara fallet, då mera genomgripande förändringar vidtagas uti arbetsförhållandena. Det kunde sålunda väntas, att med en längre arbetstid arbetsintensiteten skulle förminskas och att skolkning från arbetet skulle bli vanligare. Dock kunde det under vissa förutsättningar tänkas, att genom införande av en arbetsvecka av fem dagar à åtta timmar eller av ett system med flera skift, där sådant ännu icke kommit till stånd, en mera ekonomisk produktion kunde fås till stånd.

Kommissionen stannar därför vid att förkasta en lösning, genom vilken i själva verket arbetslönen på indirekt väg skulle nedsättas, och anser att i stället en minskning av produktionskostnaderna bör genomföras genom direkt lönereduktion. I det

senare fallet komme lönen att automatiskt stiga, då bättre konjunkturer inträdde inom industrien, medan det skulle vara förenat med betydande svårigheter att på nytt upphäva en genomförd förlängning av arbetstiden. Om man såge saken på längre sikt och tänkte sig genomförd den reorganisation av industrien, som åsyftades i kommissionens förslag, funnos för övrigt inga hinder för att arbetarnas levnadsstandard upprätthölles även utan förlängning av arbetstiden.

För övervinnande av det rådande nödläget ansåg kommissionen en lönereduktion nödvändig och föreslog, att procenttillägget i och för minimilönens beräknande skulle nedsättas med undantag för de lägst avlönade. Kommissionen anser icke nödvändigt, att denna nedsättning genomföres lika över hela linjen utan att den kan anpassas efter förhållandena i olika distrikt, men kräver å andra sidan, att principerna för lönens bestämmande, vare sig det gäller den på grund av vinstfördelningssystemet utgående lönen eller minimilönen, fastställas på nationell grundval av en och samma korporation. Riksavtalsprincipen komme följaktligen icke att uppgivas. För den skull anser sig kommissionen böra förorda, att parterna enas om upprättandet utav en för hela landet gemensam lönenämnd, som delvis skulle vara sammansatt av opartiska personer, icke tillhörande kolindustrien. Däremot kunde förslag om storleken av procenttillägg och dylikt uppgöras av distriktsinstanserna för att underställas den centrala nämnden för godkännande. I denna del betecknar förslaget ett försök att få till stånd en kompromiss mellan de bägge motsatta ståndpunkter, som representeras av å ena sidan arbetsgivarnas fordran på lönens reglering distriktsvis, å andra sidan arbetarnas yrkande på gemensam reglering för hela landet.

Ur kommissionens betänkande är vidare att nämna, att däri föreslås barn- och familjetillägg till lönen jämte viss garanti för gifta arbetares bibehållande i anställning, vidare obligatorisk vinstfördelning, förpliktelse att uppföra arbetarbostäder såsom villkor vid koncession av gruvor, anordningar för bad invid gruvorna, paritetiska nämnder vid varje företag samt slutligen semester med åtnjutande av lön att införas så snart industriens läge förbättrats.

I organisatoriskt hänseende föreslog kommissionen, att högsta ledningen över gruvindustrien skulle utövas av en under gruvdepartementet sorterande kolkommission. Dessutom skulle inrättas en central bränsle- och kraftkommitté för ordnande av den aktuella frågan om stenkolens utnyttjande för framställning av elektrisk kraft m. m. samt en under kommunikations- och gruvdepartementens gemensamma ledning stående försäljningsorganisation, delvis på kommunal och kooperativ basis.

Slutligen är att nämna, att kommissionen icke ifrågasatte bibehållandet av det sedan 1 augusti 1925 tillämpade subventionssystemet ens för någon kortare övergångstid utan uttalade, att allt statsunderstöd borde definitivt upphöra vid den förut fastställda tidpunkten, den 1 maj 1926.

Förhandlingarna före generalstrejkens utbrott. Inför kolkommissionen hade gruvägare och arbetare framlagt förslag i den under utredning varande frågan. Arbetsgivarnas yrkanden gingo i huvudsak ut på ökad arbetstid och sänkta löner, de sistnämnda icke endast för gruvarbetarna utan även för järnvägsmän och transportarbetare, vilkas höga löner betecknades såsom bidragande till kolets fördyring. Arbetarna å sin sida framhöllo bristerna i industriens tekniska och kommersiella organisation såsom huvudorsaken till dess otillräckliga konkurrenskraft och förordade för avhjälpande av dessa olägenheter nationalisering av landets samtliga koltillgångar samt upprättande av en enhetlig produktions-, distributions- och försäljningsorganisation.

För genomförande av kommissionens förslag fordrades bifall av icke endast arbetsgivar- och arbetarorganisationerna utan också av den lagstiftande statsmakten. Efter ett par veckors betänketid förklarade sig regeringen för sin del beredd att för parlamentet framlägga de för planens genomförande erforderliga lagförslagen under förutsättning att arbetsgivare och arbetare i vad på dem ankomme utfäste sig att godkänna förslaget. Dessutom ställde premierministern i utsikt tillfällig statshjälp åt industrien

för den händelse uppgörelse träffades före den 1 maj. Under hela april månad ägde också upprepade förhandlingar rum mellan parterna, utan att någon uppgörelse likväl kunde åstadkommas och utan att ens något närmande kunde sägas äga rum mellan parternas vitt skilda ståndpunkter. Visserligen anslöto sig arbetsgivarna i början av april till tanken på nationella förhandlingar om principerna för minimilönens fastställande, men ansågo att procenttilläggets belopp borde bestämmas distriktsvis (liksom också subsistenslönen), varjämte de i princip vidhöllo kravet på förlängning av arbetstiden och på ökad arbetsintensitet. Med en skrivelse till motparten i mitten av april läto däremot arbetarna veta, att det icke kunde bli tal om vare sig någon förlängning av arbetstiden eller reglering distriktsvis av minimilönen. Likaså förkastades tanken på en fem dagars arbetsvecka, varemot om arbetslönens faktiska storlek intet annat utsades, än att den borde vara tillräcklig för att medgiva arbetarna upprätthållandet av en tillbörlig levnadsstandard. Sedan regeringen ingripit i förhandlingarna, gjorde arbetsgivarna dagen före den för statssubsidiernas utlöpande utsatta terminen ett sista erbjudande, gående ut på att procenttillägget i och för minimilönens beräknande skulle nedsättas till 20 — alltså motsvarande vad som år 1921 bestämts att gälla — och att åtta timmars arbetsdag infördes på nytt. Förslaget åtföljdes av en utfästelse från regeringens sida, att frågan om återgång till sju timmars arbetsdag skulle tagas under nytt övervägande senast innan utgången av år 1929. Härå svarade arbetarna, att de enhälligt förkastade en förlängning av arbetstiden och ej heller godkände någon lönereduktion, förrän anstalter vidtagits för industriens reorganisation enligt kommissionens förslag. Regeringen försökte förgäves att från arbetarna erhålla en bindande förpliktelse rörande reduktion av arbetslönen under reorganisationsperioden, varemot regeringen skulle utfästa sig att tillsätta en rådgivande nämnd av gruvägare och gruvarbetare för behandling utav kommissionens förslag i samråd med vederbörande statsmyndigheter samt att för en kortare tid bevilja fortsatta statssubsidier, så att de den 15 april kungjorda uppsägningarna av arbetsavtalen kunde återtagas.

Då sålunda uppgörelse icke kunde träffas, innan uppsägningarna trädde i kraft, inträdde på natten till 1 maj arbetsnedläggelse vid de engelska kolgruvorna.

Alltsedan de egentliga förhandlingarnas upptagande i slutet av mars hade gruvarbetarförbundets styrelse biträtts av en av fackföreningskongressens generalråd tillsatt förhandlingskommitté. Härmed fullföljdes en tradition, som inletts redan vid järnvägsstrejken 1919, då fackföreningskongressens styrelse med stor framgång inträdde såsom förmedlare. Samma förfarande hade iakttagits i juli 1925, då en av generalrådet tillsatt kommitté fått i uppdrag att hålla sig i ständig kontakt med de pågående förhandlingarna i gruvkonflikten samt beklätts med befogenhet att i fall av behov sammankalla generalrådet. Vid sagda tillfälle hade ock kommittén trätt i förbindelse med styrelserna för järnvägs- och transportarbetarförbunden samt i gemenskap med dem uppgjort planen till blockadåtgärder, för den händelse konflikt skulle komma att utbryta. Erinras må också om att vid samma tillfälle styrelserna för samtliga till fackföreningskongressen anslutna fackföreningar kallades till en konferens, där beslut fattades om understöd åt gruvarbetarna vid eventuell arbetsinställelse.

I stort sett upprepades nu samma procedur. Förhandlingskommittén utlovade sitt bistånd åt gruvarbetarna i och för åstadkommandet av en förmånlig uppgörelse och sökte samtidigt att genom deltagande i förhandlingarna lägga sitt medlande inflytande i vågskålen. Dessutom befanns lämpligt att på ett senare stadium i förhandlingarna adjungera med kommittén två medlemmar av det parlamentariska arbetarpartiet, nämligen Mr Ramsay MacDonald och Mr Arthur Henderson. Inför det avgörande skedet av förhandlingarna inkallades till London såväl en konferens av delegerade inom gruvarbetarförbundet som en konferens av till fackföreningskongressen anslutna föreningsstyrelser. Bägge dessa konferenser sammanträdde första gången den 29 april. Gruvarbetarkonferensen hade att direkt taga ställning till det erbjudande, vilket, såsom nyss nämnts, den 30 april gjorts av gruvägarna; dess svar blev av-

visande. Fackföreningskongressen vidhöll däremot sin medlande hållning och i en den 29 april antagen resolution inskränkte den sig till att uttala sig till förmån för fortsatta förhandlingar, detta dock under förutsättning att de kungjorda uppsägningarna icke verkställdes. Enligt i »*Times*» för den 30 april återgivna uttalanden från ledande fackföreningsmän skulle emellertid bakom denna resolution kunna spåras en antydan om kraftåtgärder.

Om förhandlingarna före utbrottet av konflikten vid kolgruvorna den 1 maj må här ytterligare endast framhållas, att dessa framför allt rörde sig om en precisering av arbetarsidans åtagande att underkasta sig en lönereduktion efter de linjer, som uppdragits i kolkommissionens betänkande. Av föreliggande dokument framgår, att man härvid icke nådde längre, än att gruvarbetarförbundets delegerade utfäste sig att vid prövning av betänkandet taga under övervägande en lönereduktion. I det svar, som å gruvarbetarnas vägnar avgavs den 30 april, heter det härom, att »gruvarbetarna säga, att de icke äro beredda att godkänna en lönereduktion såsom en förberedande åtgärd för industriens omorganisation. De upprepa, att de skola vara beredda att ägna all uppmärksamhet åt de omedelbara svårigheter, som äro förknippade med industrien, då planen för omorganisationen igångsatts (has been initiated) av regeringen.» Detta svar befanns icke tillfredsställande av regeringen, och man försökte förgäves utfinna någon formulering, som innefattade en mera bestämd utfästelse från arbetarnas sida.

Då förhandlingarna i kolkonflikten sålunda brustit, avreste den 1 maj gruvarbetarnas delegerade till sina hemorter efter att ha lagt tvisten i händerna på fackföreningskongressens kommitté. Av en redogörelse, som sedermera i pressen publicerades av Attorney-general, sir Douglas Hogg, framgår emellertid, att kommittén därmed ingalunda erhållit fullmakt att träffa uppgörelse å gruvarbetarnas vägnar.

Den avsikt att utvidga striden, varom ju redan fackföreningskonferensens inkallande måste anses bära vittne — speciellt i belysning av vad som förekommit i juli 1925 — kungjordes för allmänheten den 1 maj, då konferensen fattade formligt beslut om att ingripa till gruvarbetarnas stöd medelst sympatistrejk, omfattande vissa angivna arbetsområden. Konferensen representerade i runt tal 4 miljoner fackföreningsmedlemmar, av vilka 3 653 527 röstade för sympatistrejk, medan 49 511 röstade mot sådan och återstoden av fackföreningsrepresentanterna förbehöllo sig att rådgöra med sina styrelser eller eljest av särskilda skäl icke kunde direkt biträda strejken. Samma dag utfärdades under konungens insegel proklamation om att sådant nödläge inträtt, som förutses i *Emergency Powers Act 1920*, och varigenom regeringen och dess organ utrustas med utomordentliga maktbefogenheter. Ett manifest utfärdades också av fackföreningskongressens generalråd, vari visserligen fackföreningarnas representanter förklarade sig tro på möjligheten att få till stånd en »hederlig uppgörelse», men det samtidigt angavs vara absolut nödvändigt, att regeringen återtog sitt krav på utfästelse från gruvarbetarnas sida att i förväg lämna sitt samtycke till en lönereduktion samt att uppsägningarna måste återtagas för att medgiva förhandlingarnas fortsättande utan förfång för ena parten. Framhållas må också, att generalrådet den 29 april framlagt för fackföreningskonferensen ett manifest, vari vissa nya uppslag framfördes för tvistens lösning, men också vissa tidigare krav från gruvarbetarnas sida preciserades och skärptes. Bl. a. framfördes tanken på att gruvorna skulle uppdelas på tre olika kategorier allt efter deras ekonomiska bärighet samt att ökade befogenheter skulle läggas i statens hand med avseende på sammanslagning tvångsvis av gruvföretagen.

Trots det att sålunda stridsställningarna demaskerades och motsatsförhållandet mellan parterna snarast syntes skärpas, fortsatte likväl förhandlingarna mellan regeringen och fackföreningskongressens förhandlingskommitté under den 1 maj till sent på natten och följande dag till efter midnatt. Av praktiska skäl befanns det därvid lämpligt att lägga förhandlingarna i händerna på tre personer från vardera sidan, nämligen för regeringen: premierministern, arbetsministern sir Arthur Steel-Maitland och lord Birkenhead, för arbetarna: fackföreningskongressens ordförande Arthur Pugh, järnvägsmannaförbundets politiske sekreterare J. H. Thomas och A. B. Swales;

något protokoll fördes icke i detta sista och avgörande skede. Av nyssnämnda redogörelse från sir Douglas Hogg vill det synas, som om utsikterna för en uppgörelse ställt sig något ljusare på natten till söndagen den 2 maj. De delegerade enade sig då nämligen om en formel av följande lydelse: »Premierministern har, såsom resultat av de samtal han haft med fackföreningskongressens representanter, förvissat sig att, om förhandlingarna fortsättas (varvid underförstås att kungjorda uppsägelser upphöra att äga kraft), sagda representanter äro övertygade om att uppgörelse kan nås efter kommissionsbetänkandets linjer inom fjorton dagar.» Detta förslag skall ha inneburit, å ena sidan att gruvarbetarna godkände betänkandet och voro beredda att på basis av dess förslag utforma detaljerna till en uppgörelse, å andra sidan att regeringen skulle lämna fortsatta subsidier för en tid av omkring fjorton dagar i avvaktan på uppgörelsens utformning. Den möjligheten var ju icke utesluten, att förhandlingarna kunde misslyckas, i vilket fall subsidiebetalningen skulle ha skett förgäves, men denna risk var regeringen beredd att taga. På söndagskvällen avgavs svar av arbetarsidans delegerade, gående ut på att den föreslagna formeln i princip godkändes, men att närmare upplysningar önskades om betydelsen av orden »övertygade om att en uppgörelse kan nås». Tillika meddelade arbetarrepresentanterna, att de ännu icke sammanträffat med de tidigare på dagen per telegraf återkallade styrelseledamöterna i gruvarbetarförbundet och att de därför icke kunnat inhämta dessas mening. Under den fortsatta diskussionen synes det emellertid ha framgått, att föga utsikt fanns att få gruvarbetarna att godtaga kolkommissionens betänkande såsom basis för en uppgörelse. Efter två timmar godkände likväl fackföreningsrepresentanterna en av lord Birkenhead formulerad text, vilken de förklarade beteckna det yttersta, som de kunde underställa gruvarbetarna. Denna lydde sålunda: »Vi vilja förmå gruvarbetarna att giva oss bemyndigande att ingå på diskussion under den förutsättning, att de och vi godtaga betänkandet såsom basis för uppgörelse, och vi ingå härpå medvetna om att därav må följa någon lönereduktion.» Detta torde ha varit det första tillfälle under förhandlingarna, då från arbetarsidan lämnats direkt utfästelse att samtycka till lönereduktion.

Härefter avlägsnade sig fackföreningsrepresentanterna för att rådgöra med gruvarbetarna, vilka under tiden hunnit anlända, medan regeringens delegerade begåvo sig till ett kabinettssammanträde.

Under kabinettssammanträdet ingick emellertid en underrättelse, som ledde till ett tvärt avbrott i förhandlingarna, utan att dessa sedermera kunde återupptagas före generalstrejkens utbrott. Det blev bekant, att National Society of Operative Printers and Assistants förbjudit införandet i tidningen »Daily Mail's» måndagsnummer av en artikel, betitlad »For King and Country». Regeringen ansåg detta utgöra första början till en generalstrejk och fann det omöjligt att fortsätta förhandlingarna efter det att strejkbeslutet sålunda redan trätt i verkställighet. Då arbetarrepresentanterna återvände, överlämnades därför till dem ett skriftligt meddelande om att regeringen för förhandlingarnas fortsättande ställde såsom villkor, dels att varje öppen strejkåtgärd desavuerades, dels att generalstrejkordern omedelbart och utan villkor återtogs. Senare på natten avgav härpå generalrådet ett svar, vari det dels frånsade sig vetskap om åsyftade strejkåtgärder, dels i allmänhet hävdade arbetarnas rätt att nedlägga arbetet till försvar för sina intressen.

Generalstrejkens organisation. Även om strejkledningen faktiskt sett låg i händerna på fackföreningskongressens generalråd hade detta dock icke av den ordinarie kongressen — vilken ju representerar rådets verkliga kommittenter — beklätts med uppdrag att genomföra en allmän strejk. Erinras må, att frågan om centralisation av hela fackföreningsrörelsen med ökade befogenheter för dess centralstyrelse sedan många år stått på dagordningen. Upprepade gånger har vid fackföreningskongresserna förevarit motioner om att förläna styrelsen en så fundamental befogenhet som att uttaxera understöd vid konflikter, men hittills ha dessa strävanden icke krönts med framgång. I det hela kan dock sägas att centraliseringsidén sakta men säkert arbetat

sig fram. Det nuvarande generalrådet kom till stånd genom beslut av 1921 års kongress och betecknar gentemot den gamla »parlamentariska kommittén» ett avgjort framsteg på grund av sin fulltaliga och för olika yrken mera representativa sammansättning samt den uppdelning som genomförts beträffande arbetsuppgifterna. Vid 1924 års kongress togs ett nytt steg i samma riktning genom beslut att anslutna fackföreningar skulle hålla rådet underrättat om inträffade konflikter, och rådet bekläddes med befogenhet att om pågående förhandlingar avbrötos vidtaga åtgärder för att få till stånd uppgörelse i fredlig väg eller att i annat fall träffa anstalter för sådant moraliskt och materiellt understöd som omständigheterna kunde påkalla. Fackföreningarna voro emellertid icke ovillkorligen förpliktade att följa rådets anvisningar och utsatte sig endast för risken att i fall av lydnadsvägran anmälas för kongressen. Någon absolut befogenhet var sålunda icke lagd i rådets händer, och den träffade anordningen kan närmast beskrivas såsom ett första steg i riktning mot att få till stånd en gemensam politik i fråga om arbetslön, arbetstid och andra vitala spörsmål för rörelsen. Det verkliga avgörandet låg fortfarande i händerna på fackföreningarna, och vid tiden för beslutets fattande betecknades det i *Times* såsom ytterst tvivelaktigt, om något av de större fackförbunden skulle befinnas villigt att vid ett kritiskt tillfälle underordna sig annan myndighet, även om denna utgjordes av rådet självt. Senast vid 1925 års kongress förelåg förslag om att tilldela generalrådet befogenhet att uttaxera understöd och att beordra arbetsinställelse till försvar för någon vital fackföreningsprincip samt att med *Cooperative Wholesale Society* träffa anordningar för livsmedelsdistribution vid arbetsinställelser, men något positivt beslut fattades icke utan ärendet återförvisades till rådet. Att märka är också att detta förslag icke emanerade från rådet självt utan var framlagt från enskilt fackföreningshåll och att även en så framskjuten kämpe för enhetssträvandena som transportarbetarförbundets sekreterare Mr Bevin icke ansåg sig kunna påyrka, att den föreslagna anordningen påtvingades rörelsen.

Samtidigt är det av intresse att iakttaga, hurusom vid sidan av dessa vid kongresserna framträdande enhetssträvanden försiggått en annan rörelse, åsyftande att skapa en ersättning för den efter den så kallade »svarta fredagen» den 15 april 1921 upplösta trippelalliansen mellan kolgruvearbetare, järnvägsarbetare och hamnarbetare. Denna rörelse hade framträtt redan tidigt under år 1924 och efter hand tagit fastare former samt lett till en uppgörelse, vilken vid tiden för generalstrejkens utbrott var föremål för överläggning inom resp. organisationer. Under intrycket av den i juli 1925 förestående betydelsefulla uppgörelsen vid kolgruvorna, varom talats i det föregående, hade det nya alliansprojektet tagit gestalt av ett formligt dokument, vari såsom alliansens syfte angavs att få till stånd ömsesidigt understöd i frågor om arbetstid och arbetslöner ävensom en höjning av levnadsstandarden. Alliansen skulle omfatta gruvindustrien, järnvägarna, transportverksamheten, järn- och stål- samt maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna ävensom kraftförsörjning, och medlemsantalet beräknades till 3 miljoner personer. Projektet innehöll bestämmelser om en generalkonferens och ett exekutivt råd samt regler om tillvägagångssättet vid konflikter, innefattande bl. a. ekonomiskt understöd och sympatiaktion i olika stadier; att besluta om uttaxering vid konflikt skulle tillkomma generalkonferensen. Uttryckligen föreskrevs, att anslutna organisationer skulle underkasta sig konferensens direktiv i trots av de häremot stridande regler, som kunde förefinnas i deras stadgar. Den pådrivande kraften vid dessa förhandlingar utgjordes tvivelsutan av gruvarbetarna, något som också förklaras av deras prekära läge. Förslaget rönte jämväl ett gynnsamt mottagande av transportarbetarförbundet, som utan dröjsmål fattade formligt beslut om anslutning, samt av lokmanna- och eldareförbundet och elektrikernas fackförening. Det stora järnvägsmannaförbundet ställde sig tveksamt och synes ha satt som närmaste mål att först få till stånd en fullständig sammanslagning av de nuvarande tre organisationerna vid järnvägarna, likaså järnvägsbokhållarnas förening samt maskin- och skeppsbyggnadsarbetarna. Järnvägsmannaförbundet synes ha gjort sitt tillträde till alliansen beroende av att

idén om sammanslagning av fackföreningarna inom en och samma industri — industriförbundsprincipen — accepterades, men härtill skola de övriga icke ha velat samtycka. Vidare skall järnvägsmannaförbundet ha tillsvidare förbehållit sig fria händer uti kardinalpunkten om konferensens befogenhet att utfärda direktiv, oavsett anslutna organisationers stadgar. Järn- och stålarbetarnas konfederation föreslog en omläggning av alliansens syfte, varigenom den skulle förvandlas från offensiv- och defensivförbund till allenast defensivförbund. Härtill togs också viss hänsyn i ett reviderat projekt, som i november 1925 utsändes till de påräknade deltagarna i alliansen; levnadsstandardens höjning angavs icke mer som syfte, och reglerna för alliansens ingripande omformulerades i överensstämmelse härmed. Jämväl vidtogos vissa ändringar avseende att stärka det exekutiva rådets kontroll över alliansmedlemmarna och skapa ett skydd mot förhastade konfliktåtgärder.

Hela gången av dessa förhandlingar återspeglar på ett intressant sätt den stämning, som torde ha förefunnits för anslutning till generalstrejken, varvid dock bör observeras, att den politik som företräddes av resp. ledningar icke alltid fullt motsvarades av de djupa ledens önskemål.

Även en annan företeelse inom den engelska fackföreningsvärlden måste i detta sammanhang beröras. En betydande roll, särskilt vid konflikttillfällen, torde spelas av *Trades Councils* i orterna, vilka utgöra ett slags lokala samorganisationer med ett inflytande och en ställning, som påminner om våra arbetarkommuner. Det synes länge ha varit ett önskemål inom den av mera radikala idéer påverkade s. k. minoritetsrörelsen inom fackföreningarna att få till stånd en närmare samverkan mellan fackföreningskongressens centralledning och *Trades Councils*. Vid en konferens i London i slutet av februari 1925 tillsattes en kommitté med uppgift att fungera såsom förbindelselänk mellan generalrådet och *Trades Councils*, varjämte träffades anordningar för regelbunden korrespondens mellan bägge samt uppgjordes plan för ett agitationsarbete i orterna, avseende att skapa en plattform för olika arbetarpolitiska önskemål samt att åvägabringa samverkan med den kooperativa rörelsen. Generalrådets permanenta stab av tjänstemän erhöll som följd härav också en tillökning för besörjande av de nya uppgifterna.

Man finner alltså, att vid tiden för generalstrejkens utbrott enhetstanken inom den engelska fackföreningsrörelsen i viss mån tagit fastare former, men att någon verklig centralledning på långt när ännu icke hade kommit till stånd. Det låg icke i centralrådets befogenhet att med någon slags bindande verkan fatta beslut om allmän arbetsnedläggelse. I det av rådet utfärdade strejkmanifestet inskränkte sig därför detta till att anbefalla, att aktuella order om strejk utfärdades av fackföreningarna och att instruktioner endast skulle lämnas av ackrediterade representanter för deltagande fackföreningar. Den organisatoriska plan, som innehölls i manifestet, borde omedelbart göras till föremål för behandling inom vederbörande fackföreningars styrelser, vilka omgående skulle tillkännagiva, huruvida de ville överlåta sin makt åt rådet samt följa de instruktioner, som detta tid efter annan komme att utfärda. Ett liknande tillvägagångssätt anbefalldes i fråga om de fackföreningar, som icke omfattades av det första strejkbeslutet. *Trades Councils* tilldelades uppgiften att lämna bistånd åt vederbörande fackföreningars funktionärer samt att ansvara för att de strejkande organiserades på ett effektivt sätt för upprätthållandet av fred och ordning. Tilläggas må att generalrådet ålade fackföreningarna att föra dagligt register över strejkande medlemmar samt lät bekantgöra, att strejkande medlemmar icke borde lämna sitt eget distrikt eller ägna sig åt annan sysselsättning av strejkbrytarnatur.

Regeringens organisation för samhällsfunktionernas upprätthållande. Den rättsliga grundvalen för de åtgärder, som av regeringen vidtogos för samhällsfunktionernas upprätthållande, utgöres av *Emergency Powers Act* 1920. Denna lag tillkom under den allmänna kolgruvestrejken 1920, vilken hotade att kompliceras genom sympati-

strejk vid järnvägarna och inom transportverksamheten. Lagen giver regeringen möjlighet att förklara att nödläge (»state of emergency») inträtt, därest någon aktion vidtagits eller omedelbart hotar, som är avsedd att genom avbräck i tillförseln av livsmedel, vatten, bränsle, ljus eller transportmedel beröva samhället eller en väsentlig del därav livsviktiga förnödenheter. Proklamation härom får endast utfärdas för en månad i sänder och skall omedelbart delgivas parlamentet, som, därest det icke är samlat, inkallas inom fem dagar. Med stöd av proklamationen kunna därefter utfärdas närmare bestämmelser om samhällsfunktionernas upprätthållande, varigenom bl. a. regeringsledamot eller annan person kan beklädas med nödiga befogenheter för ordningens upprätthållande, för besörjande av livsmedelstillförsel o. s. v.; militär tvångstjänstgöring eller arbetsplikt må dock icke påbjudas, ej heller får deltagande i strejk eller fredlig övertalning i arbetskonflikt förklaras olaglig. Bestämmelserna skola framläggas för parlamentet och äga giltighet under högst sju dagar, försåvitt icke parlamentet annorlunda beslutar. Slutligen innehåller lagen bestämmelser om de straffmaxima, som skola åläggas under form av böter, fängelse eller straffarbete.

Det kan vara anledning erinra, att i kraft av nödvärnslagen ransoneringsbestämmelser utfärdades redan under nyssnämnda kolstrejk, vilken dock endast ägde kort varaktighet, samt att lagen likaledes behövde tillämpas under den långvariga kolgruvestrejken 1921. Under MacDonalds regering var det också allvarligt ifrågasatt att bringa den i tillämpning vid trafikstrejken i London i slutet av mars 1924, och faktiskt utfärdades då proklamation därom; genom att den hotande strejken vid de underjordiska järnvägarna och elektriska förortsbanorna avvärjdes, behövde dock icke några verkställighetsåtgärder tillgripas. I anledning av trafikstrejken hölls sedermera frågan om lagstiftning mot allmänfarliga arbetsinställelser vid liv någon tid, och speciellt dryftades möjligheten att utvidga och skärpa gällande bestämmelser om undersökningsdomstol i arbetstvister i riktning mot den bekanta kanadensiska lagstiftningen på detta område. Något synnerligt intresse härför visades dock icke vare sig av arbetarregeringen eller den följande konservativa regeringen, och frågan avfördes tillsvidare från den politiska dagordningen. Även om MacDonald uttalade sig sympatiskt för inledande av undersökningsförfarande på ett tidigare stadium av en tvist än dittills förekommit, så gjorde sig dock på arbetarhåll stor tveksamhet gällande mot en anordning, som kunde försvaga fackföreningarnas ställning såsom förhandlingsorgan och skada den kollektiva avtalsprincipen.

Vid tillfälle har också tanken på anordnandet av frivillig samhällshjälp tagit sig praktiskt uttryck. Under 1921 års gruvstrejk ställde *National Citizian's Union* sina resurser till regeringens förfogande, och på hösten 1925 utfärdades upprop om bildandet av *Organisation for the Maintenance of Supplies* (O. M. S.). Denna sammanslutning angav sig såsom opolitisk och partilös, och den hade till syfte att upplägga ett register över medlemmar, som vore villiga att lämna frivillig hjälp för tillförsel av livsviktiga förnödenheter och upprätthållandet av nödvändiga samhällsfunktioner. Det betonades uttryckligen, att organisationen icke intog någon motsatsställning till fackföreningarnas strävanden att förbättra sina medlemmars ställning och arbetsvillkor samt att den sympatiserade med alla konstitutionella åtgärder för åvägabringandet av en rättvis reglering av de sociala och ekonomiska förhållandena. Medlemmarna skulle indelas i olika kategorier allt efter den uppgift, som komme att tilldelas dem, nämligen såsom extra poliskonstaplar, frivilliga järnvägs- eller spårvägstjänstemän, motorförare samt rapportförare i händelse telefon- eller postväsendet indroges i konflikten. Ordförande i organisationen var förre indiske vice-konungen lord Hardinge of Penshurst, och bland styrelsemedlemmarna märktes flera högre officerare och andra personer i framskjuten ställning, bl. a. amiral Jellicoe, f. ambassadören sir Rennell Rodd m. fl.

Strax efter utfärdandet av nyssnämnda upprop och samtidigt med arbetarpartiets kongress i Liverpool offentliggjordes i pressen en skrivelse från civilministern, vari denne uttryckte sin tillfredsställelse med den nya organisationen. Detta framkallade

en del indignerade protester från arbetarhåll, vari speciellt hänvisades till att kongressen å ena sidan uttalat sig mot användandet av väpnad makt i arbetskonflikter men å andra sidan ansett som önskvärt, att en regering inledde samverkan med fackföreningskongressens generalråd i och för de nödvändiga samhällsfunktionernas upprätthållande. Sistnämnda syn på saken har sedermera alltjämt hävdats av den engelska arbetarrörelsen och kom att spela en viss roll under generalstrejken. Utgångspunkten för arbetarpartiets uppfattning uti denna fråga var att, såsom MacDonald uttryckte det i en till *Times* insänd skrivelse, »samhället i händelse av allmän konflikt komme att organisera sig till självförsvar och att ingen regering kunde äga bestånd, om den icke biträdde med de livsviktiga funktionernas upprätthållande». Som nämnt förutsattes därvid, att från regeringens sida samverkan skulle inledas med fackföreningskongressen.

Framåt slutet av november bekantgjordes grunddragen av en officiell organisation för samhällshjälp genom en cirkulärskrivelse från civilministern till kommunalmyndigheterna. Denna organisation, som ur administrativ och teknisk synpunkt erbjuder stort intresse, kan här icke i detalj skildras, varför det följande inskränker sig till att angiva grunddragen därav. Under en chef, benämnd civil-överkommissarie (Chief Civil Commissioner), indelades landet i ett antal distrikt, tio i England med Wales och fyra i Skottland, vart och ett med en civilkommissarie i spetsen. Dessa distrikt indelades vidare i lokalområden (areas), ett femtiotal i England med Wales och ett trettiotal i Skottland. Utmärkande för planen synes vara att en stor självständighet tillerkändes de i distrikt och lokalområden tjänstgörande funktionärerna med angivande i grova drag av var skiljelinjen skulle dragas mellan sådana uppgifter, som kunde anses vara av lokal karaktär, och för riket gemensamma uppgifter. Besörjandet av de vanliga kommunala funktionerna — vatten, gas, elektricitet m. m. — lades helt naturligt i händerna på kommunen, i fråga om lokaltransport och distribution av kol på platsen anordnades samverkan mellan kommunala och statliga myndigheter, medan ansvaret för livsmedelsförsörjningen, för sjöfartens och järnvägsdriftens upprätthållande samt för rörelsen i hamnarna lades på den statliga organisationen. Beträffande vissa grenar av organisationen träffades särskilda anstalter för samverkan med de kommunala myndigheterna. Varje distrikt förestods av en civilkommissarie, vilken under sig hade en stab av experter för olika verksamhetsområden: koldistribution, livsmedelstillförsel, samverkan med militära myndigheter och polisen, postväsendet, järnvägarna, landsvägar, kanaler och sjöfart.

Särskild vikt måste naturligtvis läggas på att få praktiska anordningar till stånd för rekrytering av frivilliga att tjänstgöra vid olika slags samhällsviktiga företag. För varje lokalområde fanns en rekryteringsnämnd med av regeringen utsedd ordförande, vilken hade att bestämma om plats för inrättande av rekryteringsbyråer. Det tillkom denne ordförande att taga initiativet till rekrytering även för kommunala behov, och ansågs det vara mest praktiskt, att rekryteringen för statliga och kommunala behov sammanslogs.

I varje lokalområde skulle finnas statliga funktionärer för livsmedelsförsörjning, transport- och koldistribution samt eventuellt också för andra funktioner.

Ifråga om livsmedelsförsörjningen borde man i största möjliga utsträckning förlita sig på vanliga tillförselkanaler, och vederbörande statsorgan skulle därför stå i intim kontakt med de förnämsta affärsmännen på platsen. Om brist uppstod, tillkom det i främsta rummet distriktets livsmedelsfunktionär att ge anvisning på förefintliga anskaffningsmöjligheter.

För transportväsendet skulle finnas en nämnd inom varje lokalområde med uppgift att på frivillighetens väg söka få till stånd den mest ekonomiska användning av tillgängliga transportmedel samt att i fall av behov förordna om trafikens omläggning.

I fråga om koldistributionen meddelades inga närmare anvisningar, utan komme dessa att bli beroende av situationen, men det ställdes i utsikt, att ransonering komme

att införas beträffande såväl kol som gas och elektricitet, varjämte förutsattes samverkan med kolhandelns representanter.

Upprätthållandet av lag och ordning samt skydd för liv och egendom lades i händerna på den statliga polisen, men kommunernas samverkan tänktes dock tagen i anspråk för rekrytering av extra konstaplar.

Samtidigt som grunddragen av denna organisation bekantgjordes, meddelades att de högre funktionerna redan blivit besatta och att de utsedda personerna komme att allteftersom påfordrades sätta sig i förbindelse med representanter för kommunalmyndigheterna. Till chef utsågs generalpostdirektören sir W. Mitchell-Thomson, och de viktigare posterna bekläddes med högre officerare eller framstående representanter för de näringsområden, som komme i fråga.

Det må tilläggas, att man vid organisationens upprättande haft att stödja sig på erfarenhet, som inhämtats vid föregående arbetsinställelser inom för samhällslivet livsviktiga företag. Vid den improviserade organisation, som kom till stånd redan under järnvägsstrejken 1919, kunde man åter falla tillbaka på vissa anordningar som tillämpats under krigstiden i och för ransonering eller distribution av livsmedel, jäst, motorbränsle m. m. Redan då ansågos värdefulla erfarenheter föreligga, och förloppet av 1919 års strejk torde ha utvisat, att samhället besatt en oanad motståndskraft, något som också uppenbarligen icke förfelade sitt intryck på det stora järnvägsmannaförbundets politik i fortsättningen. Den organisation, som nu framträdde, var emellertid vida fullständigare än någon tidigare samt hade dessutom planlagts i god tid innan den kunde tänkas träda i tillämpning.

Nödvärnslagstiftningen. Såsom förut omtalats äga sådana bestämmelser, som kunna utfärdas i kraft av nödvärnslagen, endast provisorisk giltighet, och de upphöra automatiskt, om icke parlamentet inom sju dagar lämnat sitt godkännande. Tillfälle beredes därigenom för den lagstiftande församlingen att taga del av bestämmelserna, debattera dem och därom fatta beslut, varigenom de erhålla karaktär av en låt vara utomordentlig lagstiftning. De vid detta tillfälle utfärdade bestämmelserna äro daterade samma dag som proklamationen, d. v. s. den 30 april och ägde sålunda gällande kraft vid strejkens utbrott; i vissa punkter kompletterades de dock sedermera under förloppet av strejken.

Dessa bestämmelser voro synnerligen omfattande och bilda egentligen ett helt komplex av undantagslagar, genom vilka regeringen förlänades en utomordentlig maktbefogenhet. Till sin huvuddel kunna de i vårt land anses motsvara krigstidens lagstiftning om förfoganderätt och maximipriser, men de sträckte sig även in på andra områden. I vissa avseenden beteckna de sålunda en skärpning av allmän lag, huvudsakligen bestående däri, att i lag straffbelagda handlingar kunde beivras genom summarisk rättsprocedur. Sålunda straffbelades handlingar, avsedda att framkalla eller ledande till myteri, uppror eller missnöje bland militär, polis eller civil befolkning, men i sak innehöllo dessa straffstadganden intet nytt utöver föreskrifterna om summarisk procedur. Straff stadgades också för obstruktion mot åtgärder i och för livsmedelsförsörjningens och trafikens upprätthållande samt i och för andra samhällsnödvändiga ändamål, men undantag gjordes härvid för deltagande i strejk eller fredlig övertalning till deltagande (enligt 1906 års lag om arbetstvister). Bestämmelsen om arrestering utan order, vilken framställts såsom en suspension av Habeas-corpus-akten och varemot i pressen (Manchester Guardian) uttalades betänkligheter, betecknade enligt civilministerns förklaring i underhuset ej någon mera avsevärd utvidgning av polisens normala befogenheter, vilka i detta avseende äro ganska vidsträckta; att utan rannsakning ådöma straff var uttryckligen förbjudet i nödvärnslagen, som också föreskrev, att det normala domstolsförfarandet i kriminalmål skulle ovillkorligen följas. Detsamma torde kunna sägas om straffbestämmelserna för skadegörelse eller åverkan å byggnader eller inventarier avsedda för livsmedelsförsörjning eller frambringande av ljus, värme eller kraft. Att märka är dock, att dessa bestämmelser även riktade sig mot försök till

skadegörelse, detta så att de jämväl drabbade en person, vilken anträffades i närheten av sådan byggnad och vore i besittning av vapen, sprängämnen eller dylikt eller ock på grund av omständigheterna i fallet eller sin »kända karaktär» kunde befinnas ha för avsikt att anstifta skadegörelse.

Om en viss funktion förklarades vara av livsviktig betydelse för samhället, skulle militär kunna kommenderas att upprätthålla densamma, och sådan förklaring utfärdades beträffande framställning av elektricitet, transport av motorbränsle, maskinarbete i Londons hamn samt järnvägstrafik. Sålunda inkallades redan i början av strejken flottmanskap för att jämte frivilliga hålla Londons elektriska belysningsverk i gång.

Att nämna äro också de bestämmelser, som ställde telegraftrafiken under regeringens kontroll samt införde en tämligen vidsträckt kontroll över pressen. I sistnämnda avseende föreskrevs, att polisen ägde företaga visitation i lokaler, som kunde misstänkas tjäna till tryckning- eller distributionsplats för upproriska skrifter eller sådana tryckalster, som riktade sig emot åtgärder för livsmedelsförsörjningen eller eljest för livsviktiga samhällsfunktioners upprätthållande.

Vidare lades det i ordningsmaktens hand att förbjuda offentliga möten eller demonstrationer ävensom militäriska övningar av andra än personer tillhörande den ordinarie krigsmakten.

Förfoganderätts- och maximiprisbestämmelserna hade en synnerligen vidsträckt omfattning, gällande följande förnödenheter: livsmedel, kol och dess produkter, gas, vatten och elektricitet samt motorbränsle; jämväl kunde förordnas, att olika slags trafikmedel ställdes till statens förfogande: fordon, järnvägar, spårvägar, kanaler, dockor, hamnar och fartyg. Häri innefattades även sådana bestämmelser, som att vederbörande minister kunde reglera trafiken på allmän landsväg samt föreskriva den ordning, i vilken passagerare eller gods skulle befordras med järnväg, spårväg eller kanal. Likaså kunde av *Board of Trade* utfärdas föreskrift om fartygs trader, trafikens art, villkoren för densamma, lastnings- och lossningshamnar o. s. v. Samma myndighet bekläddes med befogenhet att utfärda exportförbud, och i tullmyndigheternas hand lades att vägra utklarering eller föreskriva villkor därför.

En stor del av dessa föreskrifter behövde ju aldrig träda i tillämpning, och exempelvis blev det möjligt att utan tillgripande av tvång samt med anlitande av den förut beskrivna lokala organisationen få till stånd den reglering av transportväsendet inom landet, som omständigheterna påkallade. Ej heller behövde maximipris i allmänhet tillgripas, utan reglerades prissättningen genom överenskommelser i frivillig väg med affärsvärldens representanter, varvid i regel det strax före strejkens utbrott gällande priset blev normgivande.

I fråga om kol och produkter därav befanns det dock nödvändigt att i författningsväg genomföra en sträng reglering. Maximum för ett enskilt hushålls förbrukning bestämdes till 1 cwt per vecka, dock så att ingen tilldelning kunde erhållas, så länge innevarande förråd översteg 5 cwt. Vederbörande kommun ägde föreskriva tvångsregistrering av konsumenterna. Konsumtionen i fabriker och affärsföretag samt anstalter och skolor skulle begränsas till hälften av vad den varit närmast före regleringens ikraftträdande med de undantag, som kunde påkallas av särskilda omständigheter. Så snart hälften av inneliggande lager av kol förbrukats och i varje fall efter förloppet av två veckor, fordrades för fortsatt konsumtion redovisning till kommunal myndighet, som också lämnade tillstånd till inköp av nytt kol.

För regleringen av tillförsel och distribution av kol tillsattes en särskild nämnd uti vart och ett av de distrikt, i vilka landet för sådant ändamål indelades.

För utförsel av kol vare sig som last eller bunkers erfordrades tillstånd av gruvdepartementet.

Föreskrifter utfärdades i syfte att spara kol vid tillverkningen av gas och att få till stånd den mest ekonomiska förbrukning av gas.

Ljusskyltning förbjöds eller inskränktes till det absolut nödvändiga minimum. An-

vändning av gas eller elektricitet för kraftändamål inskränktes till hälften av tidigare konsumtion och underställdes även i övrigt reglerande bestämmelser.

Generalstrejkens omfattning. Enligt det vid fackföreningskonferensen den 1 maj fattade beslutet skulle generalstrejken omfatta följande områden:

Transportverksamhet inklusive järnvägar, sjötransport, dockor, varv, hamnar, kanaler, vägtransport, järnvägarnas reparationsverkstäder ävensom entreprenörer för järnvägarna samt underhåll och utrustning, fabrikation, reparation och fältarbeten i förening med lufttransport;

pappers- och tryckeribranschen inklusive tidningar;

järn- och stålindustrien samt metallindustrien och tunga kemikalier inklusive alla metall- och andra arbetare, som voro eller kunde bliva sysselsatta med installation av alternativa verk avsedda att ersätta kol;

byggnadsarbete med undantag för bostadsproduktion och sjukhusarbeten samt därjämte framställning av byggnadsmaterial;

framställning av elektricitet och gas för kraftändamål.

Uttryckligen beordrades, att renhållningsarbete skulle fortsätta, samt anbefalldes, att arbete för hälsovårdsändamål ävensom för framställning och transport av livsmedel skulle lämnas orubbat, och fackföreningarna uppmanades att göra allt vad i deras makt stode för att organisera distributionen av mjölk och livsmedel åt hela befolkningen. Likaså anbefalldes fackföreningarna att begagna varje möjlighet att tillförsäkra sjukhus, kliniker, konvalescenthem, sanatorier, barnhem, förlossningshem, nervkliniker och skolor livsmedel (mjölk omnämnes särskilt) samt medicinska och kirurgiska förnödenheter.

Det torde vara all anledning antaga, att strejkordern åtlyddes av så många av de till resp. fackföreningar anslutna, som över huvud och i betraktande av alla omständigheter kunde anses möjligt. De relativt få fall av vägran att åtlyda strejkordern, som inrapporterades under den första strejktiden, bekräfta endast intrycket av att den utgångna parollen allmänt åtlyddes. De i arbetsnedläggelsen deltagandes antal torde snarare över- än understiga de av strejkordern direkt berörda, enär det i ganska stor utsträckning synes ha förekommit, att utom fackföreningarna stående sympatistrejkade, varförutom naturligtvis massor av arbetare försattes ur arbete såsom en indirekt påföljd av strejken.

Numerären av strejkande uppgives helt naturligt mycket olika, beroende på svårigheten att under rådande förhållanden erhålla en tillförlitlig översikt av läget. En utgångspunkt för bedömandet av strejkens omfattning erhålles emellertid uti uppgifter om medlemsantalet i de till fackföreningskongressen anslutna organisationer, som beordrades nedlägga arbetet. Man finner då, att sagda organisationer år 1915 (enl. uppgift i *Times* den 11 maj) räknade följande antal medlemmar:

Kolgruvor	840 543
Järnvägar	454 924
Järn- och stålindustri	153 932
Transportverksamhet	397 126
Byggnadsverksamhet o. dyl.	349 658
Pappers- och tryckeribranschen	167 665

Dessa uppgifter representera emellertid icke hela det i arbetsinställelsen frivilligt deltagande antalet arbetare, framför allt av det nyss anförda skälet, att även utom organisationerna stående drogos med. Vid kolgruvorna var arbetsinställelsen notoriskt allmän med undantag för säkerhets-, underhålls- och dylika arbeten, och antalet deltagande kolgruvearbetare uppgives i engelska arbetsministeriets månadspublikation ha utgjort 1 075 000. Approximativt angives från samma håll antalet i sympatistrejken deltagande arbetare till mellan 1 och 1 $^3/_4$ miljoner. Om antalet indirekt berörda erhåller man en föreställning genom officiella uppgifter om antalet arbetssökande vid

arbetsförmedlingsanstalterna. Detta antal belöpte sig den 26 april till 1 034 433, men steg den 3 maj till 1 158 195 samt den 10 maj till 1 632 218. Om strejkens följdverkningar kan man bilda sig ett begrepp därav, att ännu den 31 maj de arbetssökandes antal redovisades till 1 674 838. Man finner sålunda, att antalet indirekt berörda i runt antal belöpt sig till 600 000 och att detta antal höll sig oförändrat och snarast hade ökats ännu två veckor efter det de strejkande enligt träffade uppgörelser återgått i arbete.

Av strejkledningen hade förebådats, att en »andra försvarslinje» efter hand komme att utkallas i fall av behov. I generalrådets såsom »officiell» angivna publikation *The British Worker* meddelades på kvällen den 11 maj, att fackföreningarna inom maskin- och skeppsbyggnadsbranschen kallats att träda i aktion följande dag. Generalrådets pressrepresentant lämnade emellertid den 12 maj den upplysningen, att ännu icke någon andra strejkorder utgått och att sådana åtgärder, som komme att vidtagas, skedde på vederbörande fackföreningars eget initiativ. På vissa orter synes emellertid fackföreningarna ha handlat under intryck av att order utgått från den centrala strejkledningen, men anslutningen torde långt ifrån ha varit allmän; det uppgives att endast 1/4 av här ifrågavarande fackföreningsmedlemmar nedlagt arbetet. Det bör härvid på nytt erinras om att generalrådet icke var i besittning av någon formlig befogenhet att beordra strejk, utan att det ankom på vederbörande fackföreningar att i sista hand härom fatta beslut. De förhandlingar om en fastare allians, som sedan någon tid pågått med bl. a. fackföreningarna inom maskin- och skeppsbyggnadsbranschen (se ovan), torde vid strejkutbrottet ännu icke ha lett till någon uppgörelse för dessa föreningars del, varav förklaras den ställning de intogo till strejkledningen. I detta sammanhang bör också påpekas, att maskin- och skeppsbyggnadsarbetarna i mycket stor utsträckning torde ha indirekt berörts av strejken, såsom bl. a. för mig uppgavs vara fallet i Glasgow.

En annan utvidgning av strejken, varom ävenledes var tal, gällde arbetare vid gas- och elektricitetsverk. Det synes icke ha varit möjligt att uppdraga några fullt klara linjer för strejkens omfattning inom ifrågavarande arbetsområden, varför ännu den 11 maj generalrådet lät meddela i pressen, att vissa med elektricitetsverken förbundna tekniska omständigheter gjorde det svårt att uppställa allmänna förhållningsregler. Möjligen torde denna oklarhet ha bidragit att skapa den föreställningen, att strejken skulle utvidgas icke blott till kraftförsörjningen utan även till belysningen. I varje fall torde liksom vid föregående strejker varje legitimt behov av elektricitet ha varit tryggat därigenom att *Electrical Power Engineers' Association* förklarat sig villig att sörja för nödvändiga funktioners upprätthållande. Vid gasverken, vilka ju så gott som uteslutande äro avsedda för belysningsändamål, torde i enlighet med strejkledningens avsikter någon arbetsinställelse icke ha förekommit i nämnvärd omfattning.

Kommunikationer och transport. Tidigare torde de engelska järnvägarna ha ansetts som den mest sårbara punkten vid en allmän arbetsnedläggelse — möjligen undantaget sjöfarten. Fråga är emellertid, om en sådan sats längre kan upprätthållas. Biltrafiken har tagit en sådan omfattning, att den konkurrerar på ett mycket kännbart sätt med järnvägarna icke blott vad gäller passagerarbefordran utan även i fråga om godstransport. Erfarenheten från föregående arbetsnedläggelser har också givit myndigheterna och bolagen viktiga lärdomar, huru de skola på bästa sätt organisera trafiken med hjälp av frivilliga krafter och med koncentrering på de viktigaste uppgifterna.

Arbetarsidans rapporter gingo ut på att anslutningen till strejken översteg vad man väntat, men regeringen konstaterade å sin sida, att flera tåg sattes i gång första dagen än vid sista strejken och »all erfarenhet från järnvägsstrejker visar, att trafiken gradvis ökas från första dagen». Följande uppgifter äro hämtade ur *Times* för tiden t. o. m. den 8 maj och för de följande dagarna ur regeringens officiella organ:

	Antal tåg å huvudlinjerna	Londons järnvägar (Metropolitan o. District)
4 maj	534	243
5 »	1 252	387
6 »	2 093	465
7 »	2 703	522
8 »	3 054	544
9 »	[1] 3 000	
10 »	[2] 4 253	
11 »	4 000	

Trafiken upptogs styckevis, men redan på tredje strejkdagen kunde meddelas, att från London etablerats förbindelse med så långt avlägsna orter som Penzance och Weymouth i väster, Chester och Birkenhead i norr och Aberystwyth på walesiska kusten. Från och med nästa dag expedierades regelbundet det expresståg till Edinburgh, som går under namnet »The flying Scotsman», men enligt vad jag kunde konstatera, hade detta i början många svårigheter att genomgå. Även kom direkt förbindelse till stånd med Glasgow.

Att godstrafik icke förekom i någon större utsträckning säger sig självt, och förekommande transporter torde i huvudsak ha inskränkt sig till befraktning av mjölk, grönsaker, fisk och andra ömtåliga livsmedel. Dagen före strejkens avblåsning kunde det södra av de fyra gruppbolagen meddela, att mjölktrafiken var praktiskt taget normal och att motorvagnar icke längre behövde anlitas för de brukliga stora transporterna från de västra distrikten. Den »mjölkcentral», som upprättats i Hyde Park, erhöll på detta sätt en välkommen lättnad uti sina eljest mycket omfattande transportförpliktelser. — Officiöst meddelas redan den fjärde dagen, att man hade under övervägande att upptaga även annan godstrafik, och liknande uttalanden förekommo längre fram, men man erhåller en föreställning om svårigheterna därav, att *London, Midland and Scottish Railway* uti ett efter strejken utsänt cirkulär räknade med en tid av tre månader för hela trafikens återupprättande.

Av den reguljära personalen kvarblev enligt officiös uppgift 20 proc. i tjänst, och torde dessa företrädesvis ha utgjorts av äldre tjänstemän och sådana i högre grader. Den största strejkprocenten synes å andra sidan lokmän, eldare, signalvakter och annan tekniskt tränad personal ha uppvisat. Från *London, Midland and Scottish Railway* föreligger uppgift, att av anmälda frivilliga endast 1/3 behövde tagas i anspråk, utan att därför de frivilliga på långt när uppgingo till samma antal som de strejkande.

Märkligt är, att järnvägsmännen uti orterna samverkade med transportarbetarna och att de enligt ledningens order voro företrädda uti de lokala strejkkommittéer, som hade till uppgift att behandla frågor om tillstånd till transport av livsmedel o. dyl. Rimligtvis krävdes dock icke något tillstånd för järnvägstransport, men järnvägsmannaförbundet uppmanade eftertryckligt sina medlemmar att icke taga befattning med någon slags befordran, icke ens av livsmedel. Det kan förtjäna omnämnas, att en del järnvägsmän på Irland, tillhörande det engelska järnvägsmannaförbundet, vägrade att taga befattning med passagerare och post från England, men detta synes icke ha skett med strejkledningens vilja.

Vid spårvägarna, som i England till större delen äro kommunala företag, var strejken till en början nära nog allmän — åtminstone uppgives i *The British Worker*, att trafiken endast kunde upprätthållas i Lincoln och Portsmouth. Emellertid vidtogo myndigheterna på olika orter energiska åtgärder för att få trafiken i gång och förelade personalen att inom viss dag återgå eller ock »inlämna sina uniformer». Tills vidare inkallades frivilliga — och detta kunde, som man lätt förstår, icke undgå att leda

[1] Söndag. Medievala siffror angiva, att beräkningen är approximativ.
[2] Regeringskommunikén anger 5 503 tåg, vilket torde innefatta lokaltåg i London.

till uppträden och konflikter. Följande lakoniska notis från Glasgow, införd i *Manchester Guardian's* strejkblad för den 8 maj, är talande: *There is much stoning, but 50 more cars are running.*

Elektrisk spårvägsdrift tillhörde ju icke de ändamål, för vilka kraftverken enligt strejkledningens avsikter skulle fungera, och fanns icke heller upptagen bland de tjänster, som lokalkommittéerna enligt för dem utfärdad instruktion skulle erbjuda sig att förrätta. Såsom en påtryckningsåtgärd låg det då nära till hands att tillgripa allmän strejk vid kraft- och elektricitetsverken, och från enstaka håll inrapporterades till pressen hotelser eller försök i sådan riktning; redan andra strejkdagens kväll spredos rykten, att så skulle ske i London. Emellertid synes den centrala strejkledningen icke ha gynnat en sådan ur flera synpunkter betänklig utvidgning av strejken, utan i stället bemödat sig om att uppdraga begränsningslinjer för sina medlemmars aktion. Samma syfte hade nog också ett i *The British Worker* den 10 maj infört tillkännagivande, att frågor om elektricitetsförsörjning lagts i generalrådets händer. Att f. ö. genom ett erbjudande från *Electrical Power Engineers' Association* varje legitimt behov av elektricitet torde ha tryggats, har redan förut nämnts.

Till skillnad från spårvägarna ligger omnibustrafiken till stor del i händerna på privata småföretag, och redan av detta skäl blev det svårt eller omöjligt att göra strejken verkligt effektiv. I de centrala delarna av London närmade sig också denna trafik snart det normala, medan den längre ut hölls tillbaka av fruktan för befolkningens hållning. Av 80 vagnar, som Londons allmänna omnibusbolag satte i trafik på tredje strejkdagen, blevo också icke mindre än 47 utsatta för skadegörelse. Polisbevakning anordnades därför på vagnarna, och även andra skyddsåtgärder befanns det lämpligt att vidtaga.

Den taktik arbetarsidan valde för strejkens genomförande inom transportverksamheten kan från början sägas ha varit skev och kunde heller icke upprätthållas under trycket av omständigheternas makt. Som förut nämnts var planen ursprungligen den, att regeringen skulle samverka med fackföreningskongressen för upprätthållande av de livsviktiga samhällsfunktionerna. Gällde det järnvägs- eller spårvägstrafik, kunde någon sådan samverkan icke tänkas, då ju strejkordern inom dessa områden var absolut och icke medgav några undantag. Vad däremot beträffade transport av livsmedel, som ju i eminent mening måste räknas för en livsviktig samhällsfunktion, erbjöd generalrådet sina tjänster uti en skrivelse till premierministern före strejkförklaringen. Man erinrar sig nu, att regeringen fattat som en av sina förnämsta uppgifter att sörja för livsmedelstillförseln och att den träffat omfattande förberedelser härför, som icke voro obekanta för arbetarsidan. Den lämnade därför det gjorda erbjudandet utan avseende.

Utan tvivel i syfte att på bästa sätt tjäna livsmedelsförsörjningen vidtog nu arbetarsidan på egen hand en anordning, som mer än något annat torde ha bidragit till att skapa osäkerhet och förvirring. För utfärdande av tillståndsbevis till sådan körning, som enligt strejkplanen var medgiven, upprättades i orterna nämnder av representanter för transport- och järnvägsarbetare med en nationell kommitté som högsta ledning. Ingen annan organisation, vare sig fackförening eller *Trades Council*, skulle få utfärda bevis. Redan på tredje strejkdagen utgick emellertid order, att utfärdade tillståndsbevis skulle underkastas »revision» på grund av polismyndigheternas åtgärd att förklara bevisen olagliga och förekommande grova missbruk av dem. Efter ytterligare några dagar följde så ett tillkännagivande, att tillståndsbevisen indrogos för att undvika konflikt med myndigheterna.

Under tiden hade emellertid den ursprungliga ordern hunnit göra effekt uti landet, och det var icke någon ovanlig syn i London eller annorstädes, att vagnar fördes fram under skydd av inskriptionen: *Food only* el. dyl. Huru saken kunde utveckla sig på avlägsna orter, därom ger följande i *Times* för den 11 maj införda meddelande från Glasgow besked: »Gruvarbetare i Lancashire ha tillvällat sig kontroll över trafiken på

vägarna. Även enskilda motorister stoppas och beordras att skaffa sig bevis från lokala gruvarbetarorganisationen. En läkare ute på sjukbesök anropades och tillsades att skaffa bevis. Han vägrade och körde i stark fart genom strejkposteringen. Å en annan väg hejdades åtskilliga funktionärer i grevskapsrådet och underrättades om att de icke fingo fortsätta utan att ha erhållit tillståndsbevis. Anmälan gjordes till polisstationen, och en kommissarie jämte ett antal befäl i civil dräkt anlände och företogo 12 arresteringar.

Det torde ha ansetts, att handlingar som de här beskrivna voro lagstridiga, och domstolar befinnas ha utdömt straff i liknande fall. Huruvida straffbar handling skulle anses föreligga blev givetvis beroende av fallets beskaffenhet och särskilt av huruvida »fredlig övertalning» kunde anses föreligga eller icke. Det vedertagna synes ha varit att göra straffbarheten beroende av om handlingen kunde rubriceras såsom våld eller skrämseltaktik (violence or intimidation).

Det här relaterade anföres endast för att belysa vilka svårigheter som — helt naturligt för resten — måste vara förenade med genomförande av en allmän strejk inom transportverksamheten. Den verkliga strejkledningen var säkerligen fullt medveten om, var gränsen skulle dragas mellan laglig och lagstridig handling i fråga om strejkpostering, då ju de sedan 1906 gällande reglerna härom lämnats orubbade. Icke heller försummade ledningen att dagligen uppmana alla organiserade arbetare att iakttaga ett exemplariskt uppförande och anbefallde speciellt strejkposterna att undvika obstruktion och att begränsa sig till sina legitima uppgifter.

Den ömtåligaste punkten i regeringens distributionsschema utgjordes tvivelsutan av dockorna, vilka ju bilda upplagsplats för största delen av de födoämnen, som tillföras Englands befolkning. Här förekommo starka strejkposteringar, och det väntades att användningen av frivilliga skulle leda till oroligheter, varförutom ju synnerligen stora arbetsstyrkor erfordrades för att transportera godset från kaj. Då mot slutet av strejkens första vecka å vissa orter yppade sig brist på en del livsmedelsartiklar, vidtogs i London den åtgärden att ställa dockområdet under militär kontroll och att därifrån anordna konvojer under skydd av truppmanskap med pansarvagnar. På liknande sätt förfors sedermera med huvudstadens centrala köttmarknad i Smithfield, dit det på fartygen lagrade frusna eller kylda köttet fördes medelst konvojer.

Det förtjänar anmärkas, att konvojeringen skedde i största lugn. Högsta strejkledningen skyndade också att uppmana sitt folk att hålla sig utanför det skyddade området för att undvika varje möjlighet till konflikt. Allt detta bidrog ovillkorligen att öka tillförsikten inom affärsvärlden, och mot slutet av strejken ansågo sig allt flera kunna undvara skydd vid varutransporter. Under regeringens medverkan bereddes ock möjlighet att försäkra lastvagnar och därå fört gods mot risk av åverkan.

Ett betydande avbräck måste naturligtvis sjöfarten vidkännas genom strejken. Redan det förhållandet, att kolexporten stoppades och att bunkring i brittiska hamnar förbjöds, medförde ett ögonblickligt stillestånd, och lastning resp. lossning måste begränsas till det allra nödvändigaste. Livsmedelstransporterna sökte man hålla i gång så vitt möjligt, och uppgifter föreligga, att lätt fördärvliga födoämnen med hjälp av frivilliga kunde avlastas i sådana hamnar som Southampton, Liverpool, Hull, Grimsby, Newcastle m. fl. I Newcastle, där jag på platsen kunde inhämta, att lossningsförhållandena voro ganska tillfredsställande, uppgavs den största svårigheten bestå i att få godset fört från kaj med järnväg. Härvid må också antecknas, att man gjorde skillnad mellan lasterna alltefter deras ändamål, exempelvis mellan timmer, som erfordrades för bostadsbyggande — vilket enligt strejkordern skulle fortgå — och annat. Å andra sidan klagades över, att stora båtlaster av grönsaker och frukt uppehöllos på franska sidan, vilket där förorsakade ett starkt prisfall; enahanda olägenheter gjorde sig nog också gällande på vissa Nordsjötrader. Sjöfarten på Irland hade stora svårigheter att kämpa med, vilka ökades därigenom, att strejken spred sig till sådana järnvägsmän och hamnarbetare i Irland, som voro anslutna till engelska fackorganisationer.

På Kanaltraderna uppehölls linjefarten med begränsade turer, såsom mellan Dover—Calais, Newhaven—Dieppe, Southampton—le Hâvre, Southampton—S:t Malo, Southampton—Kanalöarna, Folkestone—Flushing. Linjen Harwich—Hook of Holland inställdes först, men öppnades återigen på femte strejkdagen.

Den danska Esbjerg—Parkestonlinjen och Bergensbåtarna på Newcastle upprätthöllo förbindelsen, men fingo enligt »Svensk Sjöfartstidning» endast livsmedelslaster lossade. Svenska Lloydlinjen hade enligt samma källa för avsikt att lägga upp en del båtar allt efter som de hemkommo, och Sveabolaget dirigerade sina Nordsjöbåtar till kontinenten. Wilsonlinjen inställde sina turer, men hade för avsikt att andra veckan avsända livsmedelslaster från Göteborg. Det upplyses också, att i allmänhet livsmedelsbåtarna blivit expedierade i alla engelska hamnar utom i Londons dockor. För Östersjöfarten medförde strejken antingen väntan i lasthamnarna eller risk av uppehåll i England. Givetvis rönte, även sedan generalstrejken avblåsts, sjöfarten på England olägenheter av den fortgående kolkonflikten.

Oceanfarten torde icke ha rönt något allvarligare avbräck genom generalstrejken annat än för så vitt den berördes av kolkonflikten. En hel del Amerika-ångare funno dock på ingående lämpligt angöra franska hamnar för att där landsätta passagerare, som avskräcktes av de besvärligheter, de väntade sig vid ankomst i engelsk hamn.

Att döma av ordalagen i strejkproklamationen var det ledningens avsikt att få till stånd en allmän strejk bland de engelska sjömännen. Mr Havelock Wilson, ordförande i *National Sailors' and Firemen's Union*, dröjde emellertid icke att till medlemmarna utsända en telegrafisk varning mot strejk, innan i stadgarna föreskriven omröstning ägt rum. Icke desto mindre utfärdade ett par avdelningar strejkorder till sina medlemmar (med undantag av påmönstrade) under åberopande av generalrådets manifest. Unionen väckte nu åtal mot de strejkande avdelningarnas funktionärer, och i ett av lord Astbury dagen före strejkens avblåsning fällt utslag under form av »injunction» förklarades: 1) att deltagande i generalstrejken var olagligt; 2) att svarandena handlat i strid mot fackföreningsstadgarna. De medlemmar, som vägrade lyda strejkordern, vore därför i sin fulla rätt, och några repressalier finge ej utövas mot dem från fackföreningens sida. Till strejkande kunde ej heller utgå något understöd, enär en fackförenings fonder förvaltades under förtroendeuppdrag (in a fiduciary capacity) och ej kunde lagenligt utbetalas såsom understöd vid olaglig strejk.

Rörande den juridiska uppfattningen av generalstrejken såsom olaglig må f. ö. hänvisas till det följande. Resultatet av den omröstning, som anställdes inom *National Sailors' and Firemen's Union*, blev bekant strax efter strejkens avblåsning och visade 4 726 röster mot strejk och 2 199 röster för.

Att uppehåll vållades i postgången kunde icke undvikas. För att lätta postverkets börda bestämdes, att paketpost, vare sig inländsk eller utländsk, icke skulle befordras under strejken, och för brev och trycksaker stadgades en maximivikt av 8 uns (= 227 gr). Inom landet synes det dröjsmål, som strejken vållade, ha uppgått till en dag, så att exempelvis ett brev från London till Glasgow eller Edinburgh tog två dagar. Postgången till Irland mötte särskilda svårigheter, så att (enligt *The British Gazette*) den första posten från England sedan strejkens utbrott anlände till Dublin först den 10 maj. Till norra Irland fördes enligt *Times* post med krigsfartyg. De dröjsmål, som eljest uppstodo i postbefordran till andra länder, voro beroende av omständigheterna.

Det må anmärkas, att Glasgowavdelningen av postmannaunionen enligt *Times* beslöt att understödja gruvarbetarna, men tillsvidare inskränkte sig till att lämna dem pekuniär hjälp.

Livsmedelsförhållandena under strejken. Livsmedelsförhållandena hava redan berörts i föregående kapitel, behandlande transportväsendet. Då emellertid livsmedelsförsörjningen väl kan sägas ha utgjort kärnpunkten i det problem, som framställde sig för regeringen och en probersten på stridens utfall, torde ett särskilt kapitel böra ägnas häråt.

Om också regeringen utrustats med befogenheten att föreskriva maximipriser, behövde dock aldrig någon tvångsmakt över marknaden tillgripas. Såsom förut nämnts träffades med näringslivets representanter frivillig överenskommelse om att de närmast före krisen gällande priserna skulle upprätthållas. Detta gäller sålunda grosshandelspriser å fläsk, skinka, ost, smör och fett, importerat kött, margarin, kondenserad mjölk och socker; ifråga om te överenskoms, att priserna skulle förbliva desamma som betingats vid de sista auktionerna före strejken. Ifråga om potatis träffades det arrangemanget med föreståndaren för Covent Garden, att priserna från den 30 april skulle höjas med den ökning i transportkostnaden, som kunde påvisas. Mjölk måste likaledes gå grund av de extraordinära transportförhållandena höjas med 2 d. per quart i London, men icke eljest i landet.

Med detaljhandlarorganisationer träffades sedan överenskommelser om att minuthandelspriset skulle stabiliseras på grundval av engrospriset.

I själva verket finner man ytterst få uppgifter i pressen om att priserna stigit i handeln, ja, ifråga om fisk rapporterades billigare priser. De stegringar som förekommo synas, utom vad gäller mjölk och potatis — vilka fingo ökas enligt överenskommelse — huvudsakligen ha drabbat kött, detta dock endast på några orter och med ringa belopp. Detta är så mycket mer märkligt, som 1924 års lika långvariga dockarbetarstrejk till en början framkallade sådan oro på marknaden, att köttpriserna i olika delar av landet stegrades med 33—50 % i butikerna, och även andra varor, speciellt frukt, gingo upp i pris. Det lugn, som nu härskade på marknaden torde få tillskrivas både erfarenheter från föregående arbetsinställelser och den känsla av ansvar, under vilken alla samhällets medborgare handlade. Av en panik på livsmedelsmarknaden kunde ingen annan än spekulanterna draga fördel, men ej någon av de i arbetsstriden invecklade.

Tillförseln av livsmedel torde utom vad gäller frukt och grönsaker samt potatis icke ha rönt någon mera avsevärd inverkan av strejken. På fisk rådde riklig tillgång, såsom man också observerat vid föregående konflikttillfällen, och tillförseln till Smithfields köttmarknad, 6 223 tons under första strejkveckan, uppgavs vara åtminstone normal för årstiden. Å några orter och i fråga om en del artiklar yppades mot slutet av första veckan brist, men denna synes, såsom förut beskrivits, snart ha i det väsentliga avhjälpts.

Huru förhållandena kunnat utveckla sig vid långvarigare arbetsnedläggelse är naturligtvis svårt eller omöjligt att uttala sig om med någon bestämdhet. Det förefaller dock, som om den minskade koltillgången och transportsvårigheterna bort efter hand framkalla åtminstone något större prisstegringar än som nu ägde rum. Man finner också, att tillförseln från en för England så viktig produktionsort som Irland vålades allvarsamt avbräck. Exporten därifrån av levande kreatur nedgick enligt *Times* under veckan 2—8 maj till 4 560 st. från 15 470 näst föregående vecka. Å andra sidan finner man, att det efter erhållna underrättelser exempelvis icke befanns nödigt att vidtaga några ändrade dispositioner med skeppning av fläsk och mjöl från Kanada.

I det hela torde ock kunna sägas, att livsmedelsmarknaden på ett glänsande sätt bestod provet under strejken. »Business as usual» tyckes ha varit den lösen, som behärskade hela affärslivet. Samtidigt som *Chamber of Shipping of the United Kingdom* ställde sina tjänster till regeringens förfogande, lät den veta, att skeppsfartens frihet vore av grundväsentlig betydelse för livsmedelsförsörjningen och att rederinäringen i samverkan med hamnstyrelserna ansåg sig kunna sörja för tillräcklig tillförsel, blott de arbetsvilliga bereddes erforderligt skydd. Det måste lämnas fritt att anlita »de vanliga kanalerna för handeln» och i minsta möjliga mån borde man göra ingrepp uti affärslivets ömtåliga mekanism. — Något behov av att regeringen gjorde bruk av sin extraordinära förfoganderätt över sjöfarten synes man sålunda icke ha erfarit.

Såsom förut beskrivits, kan strejkledningens hållning ifråga om livsmedelsförsörjningen sägas ha varit i viss mening passiv. Någon direkt medverkan därtill ville

man icke lämna, men man ville heller icke lägga positiva hinder i vägen. I verkligheten kom dock en akt sådan som förbud för järnvägsmännen att befatta sig med livsmedelstransport att rikta sig mot befolkningens förseende med livsmedel. De strejker, som etablerades vid spannmålskvarnarna i Liverpool, Birkenhead och Manchester — å sistnämnda ort jämväl vid de kooperativa *Sun Mills* — samt vid spannmålselevatorerna i Salfords dockor, lämna andra exempel på positiva åtgärder mot livsmedelsförsörjningen.

Vad järnvägarna beträffar, ställde sig möjligen praktiska hinder i vägen för trafikens uppdelning enligt grundtanken i strejkförklaringen. I övrigt torde de anförda åtgärderna — vilka vederbörligen påtalades i pressen — få anses ha skett mot den centrala strejkledningens vilja. Ännu ett par dagar före strejkens avslutning förklarade generalrådets pressrepresentant, att den ursprungliga planen att lämna livsmedelsförsörjningen orubbad vidhölls. Samma förklaring avgavs på tal om livsmedelstransporterna från Irland, ifråga om vilka någon oklarhet synes ha uppstått och som på den grund torde ha mött hinder i irländska hamnar.

Pressen och allmänheten. Redan i ett föregående kapitel har beskrivits, hurusom den första strejkhandlingen utfördes av *Daily Mails* tryckeripersonal söndagen den 2 maj, vilket gav närmaste anledningen till förhandlingarnas avbrytande. Liknande händelser — vägran att taga befattning med vissa för tryckning uppsatta artiklar — inträffade på måndagen vid *Evening News'*, *Evening Standard's* och *Star's* tryckerier, varför dessa tidningars eftermiddagsupplagor icke kunde utkomma. Däremot blev det möjligt att få ut de sista morgontidningarna den 4 maj, enär den allmänna strejkordern, som nämnt innefattande även tidningspressen, icke skulle träda i kraft förrän på natten till sistnämnda dag.

London och hela England hotades alltså med att ställas utan tidningar. Det var för visso en utomordentlig situation uti ett land, där pressen har så gamla anor och där tidigare endast enstaka fall av tidningsstrejker varit kända. Regeringen ingrep emellertid här med stor energi. Finansministern sammankallade redan på måndagen representanter för de två stora tidningsägarföreningarna i landet, och även om dessa icke kunde ena sig om utgivandet av ett gemensamt organ, tillrådde de regeringen att publicera en daglig bulletin — i helt blygsam skala synes man ha tänkt sig.

Troligen hade denna publikation måst inskränka sig till att bliva ett organ för officiella kungörelser o. dyl. om icke *Morning Post* ställt sin officin och sin redaktionsstab till förfogande, förstärkt med tekniska medhjälpare från ett par andra Londontidningar. Med ett minimum av skolad sätteri- och tryckeripersonal lyckades man på detta sätt att till morgonen den 5 maj åstadkomma första numret av *The British Gazette*, vilken trycktes i 230 000 exemplar. Numret var fyrsidigt, men endast tryckt på två sidor; de följande numren utgingo i fyrsidigt tryck. Innehållet liknade nyhetsavdelningen i en vanlig tidning, om också stort utrymme ägnades åt meddelanden av rent officiell karaktär. Gazetten, som utkom med ett nummer om dagen, upphörde den 13 maj efter att sista dagen ha nått en upplaga av 2 209 000 exemplar.

Strejkledningen svarade härpå med att utge en egen daglig tidning *The British Worker*, vars första nummer utkom på kvällen den 5 maj i 320 000 exemplar. De första två numren voro åttasidiga, men därefter måste formatet på grund av pappersbrist minskas till fyra sidor. Den 13 maj, då tidningen upphörde, hade nåtts en upplaga av 713 000 exemplar, av vilka en del trycktes i landsorten. Innehållet utgjordes också här till huvudsaklig del av nyhetsmaterial — om också av annat slag än regeringsorganets.

Det vore emellertid ett stort misstag att tro, att den vanliga tidningspressen härmed ansåg sig i någon mån befriad från uppgiften att tillgodose allmänhetens naturligt nog stegrade nyhetsbegär. *Times* fortsatte med att utge en fyrsidig upplaga i tryck och ökade under strejken sin cirkulation med mer än 50 %. *Daily Mail* kunde, trots sina Londontryckares strejk den 2 maj, följande dag utsända en upplaga av

750 000 exemplar från sin Manchesterofficin och drog sig sedan under den egentliga strejktiden fram på olika sätt och vägar. Särskilda upplagor trycktes i Manchester och på andra platser för att distribueras i orterna, i London åstadkoms en i fotografisk väg reproducerad upplaga och slutligen hade man att tillgå Parisofficinen för Daily Mails s. k. kontinentalupplaga. Distributionen från Paris drevs upp till en kvarts million om dagen, som medelst fyra aeroplan, båt och tåg fraktades över till olika platser i England för att därifrån med aeroplan eller andra kommunikationsmedel spridas vidare över landet. På dessa olika sätt hade man dagen före strejkens avblåsning nått upp till en spridning av 764 000 exemplar.

Övriga stora Londontidningar, att nämna *Daily Telegraph*, *Daily Express* m. fl., gjorde också sitt bästa för att upprätthålla kontakt med sin publik. *Daily News* anlitade fem olika officiner och hade den 15 maj — då tryckeristrejken ännu icke bilagts — nått upp till mer än 650 000 exemplar. *Manchester Guardian*, detta betydelsefulla organ för oberoende engelsk opinion, utsände varje dag en hektograferad upplaga, i vilken strejkläget underkastades en kritisk granskning. Den illustrerade dagspressen — *Daily Mirror*, *Daily Graphic* — var lika påpasslig och kunde trots alla svårigheter leverera bildmaterial till dagskrönikan.

Det nu sagda gäller dock endast de stora morgontidningarna. Vad middags-, eftermiddags- och kvällspressen beträffar, kunde man i London icke undgå att frapperas av dess så gott som fullständiga uteblivande. I stället översvämmades staden av hektograferade, maskinskrivna och även tryckta »bulletiner» av helt tillfällig prägel, men i regel med utgivarens namn och adress angiven — och stundom även priset. Det sistnämnda varierade, men tycktes snarare över- än understiga de vanliga tidningarnas. Efterfrågan var stor, men innehållet erbjöd alls icke de sensationer, som man kunde ha trott. Mestadels var det hämtat ur de av regeringen kontrollerade radiobulletinerna och bar, kan man säga, nästan en officiös prägel. Vare sig denna anmärkningsvärda självdisciplin hade sin grund i de utomordentliga lagbestämmelserna mot ryktens utspridande eller i folkkaraktären själv, utövade den helt visst det mest hälsosamma inflytande på befolkningens stämning.

I den engelska landsorten torde tidningsstrejken knappast ha varit så effektiv som i London. Ett avsevärt antal tidningar kunde i förminskad skala börja utgivas strax efter strejkens utbrott, och på en del ställen begärde personalen att få återinträda. Vid tidningarna gällde i regel 14 dagars uppsägning, och åtskillig tvekan uppstod inför strejkordern. En undantagsställning intog bland morgontidningarna den i Edinburgh utkommande *The Scotsman*, som alltsedan en arbetskonflikt på 1870-talet uteslutande använt sig av oorganiserad arbetskraft och därför icke berördes av strejken. Detta, ävensom det förhållandet att en tidning som den regelbundet utkommande *Northern Echo* under strejken kunde fördubbla sin upplaga, förfelade säkert icke sitt intryck. För övrigt kan det sägas, att den engelska landsortspressen — icke mindre än Londonpressen — har en långvarig tradition bakom sig och är så fast rotad i folkmedvetandet, att varje däremot syftande åtgärd måste framkalla den starkaste reaktion.

Sedan tidningarna väl övervunnit de första svårigheterna med sättning och tryckning, uppstod emellertid en fara, som hotade att bliva än större, nämligen pappersbrist till följd av strejken vid pappersfabrikerna. Regeringen nödgades att för sin egen tidnings behov begagna sig av sin utomordentliga beslagsrätt och härav drabbas *Times* likaväl som *The British Worker*. Att döma av det skiftande pappersmaterial, varav tidningarna betjänade sig, måste pappersbristen ha varit en mycket allvarlig sak, och den uppgives också ha lagt betydande hinder i vägen för spridningen.

I vilken utsträckning strejken drabbat tidningarnas redaktionspersonal är svårt att bedöma. Denna personal är i England fördelad på två organisationer: *The Institute of Journalists* och *The National Union of Journalists*. Den förra protesterade mot strejken och ställde sig oinskränkt till tidningarnas förfogande, medan den senares styrelse visserligen instruerade sina medlemmar att fullfölja sina vanliga uppgifter, men samtidigt anbefallde dem att icke övertaga arbete av annat slag eller att över-

huvud fortsätta, därest oorganiserad arbetskraft inkallades till annat arbete. Från sistnämnda order togo emellertid flera av unionens avdelningar avstånd, och i *Evening Standard* uppgives, att den egentliga redaktionspersonalen i landet utan undantag kvarblivit i arbetet.

Anmärkningsvärt var det lugn, som allmänheten visade. Man hade ju ingen erfarenhet av en samtidig strejk inom de för samhällets bestånd livsviktiga näringsområdena, och det torde nog ha befarats, att en sådan skulle leda till omfattande oroligheter eller i varje fall skulle, om den bleve långvarig, över förmåga fresta de samhälleliga banden. Dessa mer eller mindre närliggande möjligheter möttes med det mest osvikliga lugn och en sinnesnärvaro, som få folk om något torde vara i besittning av i samma grad som det engelska. I *Spectator* beskrives kort och uttrycksfullt denna stämning med följande ord, som man erinrar sig ofta ha sett använda till karakteristik av den brittiska rasen: *But our national strength is this: that once the issue is inevitable we face it with common sense and courage.* Det var en spontan och instinktiv känsla av ögonblickets fara, som satte i rörelse denna halva miljon av män och kvinnor, vilka anmälde sig till frivillig samhällstjänst under strejken.[1] Ett partitagande i en tvist mellan samhällsklasser skulle det visserligen vara, en lätt sak att framleta exempel på. Men för mängden trädde dylika synpunkter helt tillbaka för ansvarskänslan inför en situation, som ju i varje fall måste snabbt uppredas.

I stil härmed var det, att pressen iakttog en anmärkningsvärd moderation uti skildringen av företeelser, som kunnat komma ont åstad. Man sökte undvika även skymten av orättvisa genom att skriva begångna våldshandlingar på strejkrörelsens konto. Vad som skedde fick gälla för vad det var — enstaka utbrott av missriktat nit, besinningslöshet, våldsamt lynne samt kanske framför allt den för oansvariga, helst yngre element så utmärkande »lusten att ställa till bråk». Kunde någon medveten avsikt spåras att vända samhället över ända, så ville man helst leda den till Moskva och endast i sista hand tilltro den engelske arbetaren därom. Hur det än månde vara med den använda taktiken, men att denna av engelska arbetare avsetts för samhällsfientliga syften, det ville man dock icke tro. Och strejkledningen utförde utan tvivel en akt av rent självförsvar, då den utan uppehåll försäkrade, att strejken var av uteslutande industriell natur utan någon konstitutionell biavsikt.

En annan sak, som icke kunde förfela sitt intryck på den stora allmänheten, voro de budskap som utsändes av politiskt betydande män ur olika partier, att nämna, utom premierministern, lord Balfour, lord Asquith and Oxford, viscount Grey m. fl. Ett oerhört uppseende väckte det anförande i underhuset, i vilket den liberale politikern sir John Simon väckte på tal frågan om generalstrejkens förhållande till 1906 års lag om arbetstvister. Som bekant innehåller denna lag de rättsnormer, efter vilka engelska arbetstvister bedömas. Den skapar en undantagsställning för fackföreningar, i det att dessa åtnjuta en visserligen icke helt obestridd civilrättslig immunitet. Samma förmånsställning tillkommer fackföreningars funktionärer för handlingar, som å föreningens vägnar begås »med hänsyn till eller till främjande av en arbetstvist». Huvudpunkten i sir John Simons anförande — vilket här icke kan diskuteras i alla dess detaljer — var, att generalstrejken icke kunde anses som sådan handling, enär den icke hade till föremål någon arbetstvist i lagens bemärkelse, utan riktade sig mot samhället. Immuniteten för fackföreningsfunktionärerna bortfölle därför, och de kunde göras skadeståndsskyldiga »till sista öret av deras personliga tillgångar».[2] — Härtill komme, att många strejkande brutit sina personliga kontrakt och på den grund kunde dömas till skadestånd.

Sir John Simons argumentering — vilken framställdes såsom hans personliga uppfattning — bestreds av sir Henry Slesser, ledamot av förra arbetarregeringen, speci-

[1] Dessutom enrollerades inemot en kvarts miljon »special constables», ett slags extra polis.

[2] Frågan om fackföreningars ansvarighet såsom sådana berördes icke direkt av sir John Simon (enl. *Times*' m. fl. tidningars referat).

ellt vad beträffar generalstrejkens förhållande till 1906 års lag. Emellertid tillmättes den liberala juristens uttalanden en synnerligen stor vikt i pressen och allmänna diskussionen, så mycket hellre som sir John Simon själv tagit framstående del i utarbetandet av 1906 års lag och vid flera tillfällen lämnat juridiskt biträde åt fackföreningar. Hans framställning av strejken såsom »olaglig» blev den förenklade formel, under vilken ett i själva verket mycket komplicerat juridiskt spörsmål sammanfattades. Sakens allvarliga betydelse ur juridisk synpunkt underströks ytterligare av lord Astburys förut relaterade utslag i frågan om en sjömansstrejk, om också givetvis detta utslag kunde förutses bliva föremål för en förnyad prövning i högre instans. I varje fall kvarstod intrycket av en betydande osäkerhet om vilka de rättsliga påföljderna kunde bliva av strejken, och verkningarna härav på den allmänna meningen få icke underskattas, allra minst i ett land, där rättssynpunkterna spela en så dominerande roll som i England.

Medlingsförsöken och generalstrejkens avslutning. Det må framhållas, att under hela den tid strejken pågick, fredsrösterna aldrig läto sig förstummas. En antaglig basis för provisorisk uppgörelse hade, såsom förut beskrivits, diskuterats under det sista skedet av de strejken föregående förhandlingarna, nämligen: de kungjorda uppsägelsernas försättande ur kraft och fortsatta statssubsidier för omkring fjorton dagar i avvaktan på utformandet av en uppgörelse efter kolkommissionens linjer. Att en sådan interimsuppgörelse mycket ivrigt eftersträvades av fackföreningskongressens generalråd, framgick tydligt av underhusdebatten dagen före generalstrejkens utbrott; svårigheten bestod, såsom finansministern anmärkte, i att få gruvarbetarna att acceptera linjerna. I samma riktning uttalade sig ock Lloyd George. — Sådan emellertid situationen utvecklat sig, ansåg sig regeringen böra, innan förhandlingarna återknötos, kräva ett omedelbart och ovillkorligt återtagande av generalstrejkordern. Detta villkor framfördes av premierministern under debatten och återupprepades sedermera, så att någon tvekan icke kunde råda om regeringens ståndpunkt.

Ärkebiskopen av Canterbury såsom representant för de kristna kyrkosamfunden utsände på fjärde strejkdagen en vädjan till fred grundad på generalstrejkorderns återtagande i förening med återgång till status quo ifråga om kolgruvelönerna och fortsatta statssubsidier för viss kortare period. I samma riktning gick ett resolutionsförslag, som på åttonde strejkdagen bebådades i underhuset av sir John Simon, vari var tillagt, att regeringen positivt skulle utfästa sig att framlägga förslag till lagstiftning enligt kolkommissionens förslag, liksom också parterna i kolkonflikten skulle förplikta sig att omedelbart upptaga förhandlingar på grundval av kommissionens rapport i alla dess delar. Bland universitetslärare i Oxford och Cambridge samt på kyrkligt håll startades jämväl rörelser för att få fredsmedling till stånd. Men dessa vädjanden mötte också talrika gensägelser.

Strejkens utveckling i slutet av första strejkveckan syntes snarast gå mot en tillspetsning. I den på fredagen utsända regeringskommunikén förmäldes »att, såsom kunde väntas, situationen hölle på att bliva mera spänd och att höjdpunkten ännu icke nåtts. Ledningarna inom järnvägs- och transportarbetarförbunden hade utsänt order att göra det yttersta för att lamslå och nedbryta tillförseln av födoämnen och livsförnödenheter. På uppmaningarna att utan villkor återkalla strejkordern, svarade strejkledningen alltjämt med att kräva återgång till status quo, d. v. s. inhiberande av uppsägningarna i kolgruvorna.

Ännu på måndagen den 10 maj syntes själva strejksituationen vara stadd i försämring. En anmärkningsvärd utvidgning av strejken var att notera, nämligen till spannmålskvarnar i Liverpool, Birkenhead och Manchester. Även om från enstaka håll kunde börja rapporteras återgång till arbetet — vid spårvägar, järnvägar och tryckerier — så togo ryktena om maskin- och skeppsbyggnadsarbetarnas utkallande fastare form, och det finnes icke anledning betvivla generalrådets uppgift, att de strejkandes antal vid början av andra veckan var större än förut.

Likväl började snart förmärkas tecken till en avspänning. Att en stark fredsvilja fanns på vissa ledande arbetarhåll, var icke obekant. Thomas yttrade vid ett möte i Hammersmith på söndagen: »Jag har aldrig fördolt och fördöljer icke heller i dag, att jag alltid varit motståndare till generalstrejkens princip.» På måndagen blev det genom pressen bekant, att sir Herbert Samuel, kolkommissionens ordförande, återvänt från en vistelse i utlandet, och detta tolkades såsom ett förebud till viktiga uppslag i medlingssträvandena. Genom en artikel i *Daily Chronicle* den 3 juni har det sedermera blivit bekant, att sir Herberts återresa skett på kallelse av konungen, som sedermera även dryftade sakläget med ledare för fackföreningskongressen.[1]

Redan på måndagen utspreds genom en nyhetsbyrå ryktet att sir Herbert Samuel sammanträffat med ledare för gruvarbetarna och medlemmar av fackföreningskongressen samt framställt vissa förslag; all vetskap härom dementerades dock av gruvdepartementet. På tisdagen följde händelserna snabbt varandra, och fredsryktena togo allt fastare form. Det parlamentariska arbetarpartiet utvecklade en ökad aktivitet, generalrådet höll flera sammanträden och kommunicerade med gruvarbetarförbundet, och flera andra krafter torde ha varit i rörelse. Man synes ha väntat, att sent på kvällen generalrådet skulle sätta sig i förbindelse med regeringen. Samma eftermiddag hade emellertid Mr Cook å gruvarbetarförbundets vägnar avgivit en förklaring, vari nonpossumusståndpunkten hävdades.

Nästa dag, onsdagen den 12 maj, skedde den dramatiska avslutningen. Medlemmar av generalrådet sökte och fingo strax efter kl. 12 middag företräde hos premierministern, men (enligt *Times'* skildring) icke förrän de för en sekreterare i arbetsministeriet tillkännagivit ändamålet med besöket, nämligen att återkalla generalstrejken. Närvarande voro ett flertal kabinettsledamöter, och över vad som förekom fördes stenografiskt protokoll, vilket offentliggjordes. På premierministerns uppmaning talade först Mr Pugh, som efter en del erinringar om allas önskan att få till stånd förnyade förhandlingar i kolgruvekonflikten meddelade, att »generalstrejken kommer att avslutas omedelbart, på det att förhandlingarna må fortsätta och, efter vad vi hoppas, på ett sätt, som leder till en tillfredsställande uppgörelse». Premierministern svarade härpå med att uttrycka sin tillfredsställelse över beslutet och förklarade sig villig att omedelbart sammanföra parterna till förhandlingar. Mr Thomas och Mr Bevin bragte på tal vissa förhållanden, som måste ordnas i samband med strejkens avslutning, men premierministern vägrade att ingå på någon närmare diskussion härom och hänvisade till förhandlingar direkt med arbetsgivarna.

Regeringens kommuniké i anledning härav innehöll endast, att Mr Pugh å generalrådets vägnar tillkännagivit strejkens avslutning, medan ett av strejkledningen utsänt meddelande i all korthet angav syftet med strejkavblåsningen vara, att förhandlingar i kolgruvekonflikten skulle återupptagas.

I dessa officiella aktstycken fanns ingen antydan om de överläggningar, som sedan några dagar ägt rum mellan sir Herbert Samuel och generalrådet resp. gruvarbetarförbundets styrelse. Resultatet härav blev emellertid snart nog bekant och stod att läsa i *The British Worker* för kvällen den 12 maj. Att sir Herbert handlat på eget initiativ och utan något som helst bemyndigande från regeringen, hade allt från början gjorts klart i pressen och bekräftades genom publicering av en skriftväxling mellan honom och arbetsministern från den 8 och 9 maj.

Resultatet av den Samuelska aktionen förelåg i ett memorandum, som han i skrivelse till generalrådet av den 12 maj angav som lämplig basis för uppgörelse och förklarade sig villig att livligt förorda till antagande av regeringen. Detta memorandum innehöll följande punkter:

1. Förnyade statssubsidier för sådan rimlig tid som fordrades för fortsatta förhandlingar.

---

[1] Efter *Reichsarbeitsblatt* 1926: nr 26, sid. 464*.

2. Upprättande av en rikslönenämnd av representanter för resp. parter jämte utomstående och en opartisk ordförande.
3. Rätt för parterna att i nämnden upptaga sådana frågor, som de ansågo sammanhänga med en tvist.
4. Ingen förändring i tidigare lönesatser utan tillfyllestgörande försäkringar om att kolkommissionens reorganisationsförslag skulle effektivt genomföras. För att förbereda erforderliga legislativa och administrativa åtgärder skulle en särskild organisation upprättas med representation för arbetarna.
5. Sedan överenskommelse ernåtts härom och nyssnämnda organisation tagit under övervägande de omedelbara finansiella svårigheter, som kunde förefinnas, skulle ett löneavtal uppgöras.
6. Löneavtalet skulle
   a) om möjligt vara mindre invecklat än det tidigare;
   b) icke medföra sänkning i de lägst betalda arbetarnas löner;
   c) fastställa vissa belopp (figures) under vilka ingen arbetares lön för en bruklig ordinarie arbetsvecka finge sjunka;
   d) innehålla bestämmelser om förändringar i lönen genom riksnämnden.
7. Åtgärder till förekommande av att nya arbetare under 18 år anställdes, om arbetslösa funnes tillgängliga.
8. Arbetare, som försattes ur arbete genom gruvors nedläggning, skulle hjälpas medelst:
   a) överflyttning med statens hjälp enligt kolkommissionens förslag;
   b) underhåll för sådana, som ej kunde överflyttas, genom extra tillägg till enligt lag utgående arbetslöshetsunderstöd;
   c) uppförande av nya bostäder för härbärgering av överflyttade arbetare.

Med vissa omformuleringar och förtydliganden kan detta memorandum sägas innehålla samma yrkanden, som redan framförts av kolkommissionen. Generalrådets anslutning härtill kan således anses beteckna ett framsteg jämfört med ställningen vid generalstrejkens utbrott. Vad gäller den egentliga parten i tvisten, nämligen gruvarbetarna, var dock härmed tillsvidare icke mycket vunnet, ty deras förbundsstyrelse förkastade uppgörelsen, beklagade att den icke fått taga del i dess utarbetande och lade ansvaret för strejkens avblåsning helt och hållet på generalrådet.

Vid underhusets sammanträde på eftermiddagen den 12 maj riktade premierministern till alla en vädjan att »se icke bakåt utan framåt» och att »återupptaga arbetet i en anda av samförstånd lämnande å sido all ond vilja och hämndlystnad». På fackföreningshåll synes man ha tänkt sig, att praktiskt taget alla strejkande skulle efter uppgörelsen återtagas i arbetet. Detta var emellertid icke möjligt på grund av den desorganisation, som strejken framkallat inom industrien, affärslivet och transportverksamheten, och särskilt i betraktande av att kolkonflikten ännu kvarstod olöst med sin förlamande inverkan på stora delar av näringslivet. Förut meddelade siffror angiva huru betydande den arbetslöshet var, som indirekt förorsakades av konflikten; procenttalet arbetslösa inom försäkrade yrken i Storbritannien och Norra Irland — däri icke inräknade de av kolkonflikten direkt berörda — ökades enligt officiella uppgifter från 9·2 den 26 april till 14·5 den 24 maj och var ännu större den 21 juni, nämligen 14·7.

Vid anmälan på arbetsplatsen möttes därför de strejkande mångenstädes av meddelandet, att de icke kunde återtagas, och med hänsyn till skedda kontraktsbrott ansågo sig arbetsgivarna böra uppställa särskilda villkor för återanställning. I en del fall vägrade de t. o. m., efter vad man känner, att med organisationerna förhandla om återanställning eller visade sig sinnade att vidtaga förändringar i arbetsvillkoren. Härmed förknippad var ock frågan om de under strejken intagna arbetsvilliga, vilken särskilt vid dockorna hade stor aktualitet.

Dessa förhållanden bragtes på tal i underhuset den 13 maj, och premierministern

var angelägen att lämna vissa lugnande upplysningar och att framlägga regeringens uppfattning i vissa huvudpunkter. Att träffa uppgörelser i de enskilda fallen måste naturligtvis lämnas åt parterna själva, men i ett avseende hade regeringen givit utfästelser, som den icke kunde rygga. Redan vid strejkens början hade den offentligen förpliktat sig att vidtaga effektiva åtgärder för att varaktigt skydda arbetsvilliga mot trakasserier. Detta skydd hade sedermera preciserats och utsträckts att avse även fackföreningsmedlemmars stadgeenliga rätt till allehanda förmåner, åldersunderstöd och pensioner; i fall av behov ställdes särskild lagstiftning härom i utsikt.

Gängse rykten om planerade lönenedsättningar vid järnvägarna och inom andra stora näringsområden med fasta löneöverenskommelser dementerades av premierministern, och han förklarade sig vara motståndare till varje försök i sådan riktning. Likaså kunde han meddela, att han förmått en stor arbetsgivargrupp uppgiva sin avsikt att vägra förhandling med motsidans organisation. Han sade sig icke vilja tolerera något angrepp mot fackföreningarna och yttrade: »Någon större olycka kunde icke inträffa än om anarki uppkomme inom fackföreningsvärlden. I vårt väl organiserade och högt utvecklade industrisystem skulle det vara omöjligt att reda sig utan dessa organisationer, som kunde tala och förplikta sig å bägge parternas vägnar. I annat fall skulle inträffa sporadiska utbrott, som bleve mycket svårare att göra med och vida mer störande för industrien.»

I en strax efter avblåsningen utsänd kommuniké hade regeringen förberett sinnena på att svårigheter funnes för återanställning, och att den icke kunde inverka på arbetsgivarnas ställning till frågan om de arbetsvilliga. Speciellt var ställningen allvarsam vid järnvägarna, som på grund av kolkonflikten på långt när icke kunde återupptaga driften i normal utsträckning. När de strejkande anmälde sig för tjänstgöring, krävdes att de skulle underteckna en personlig förbindelse av följande lydelse: »Ni är härmed återtagen i tjänst, varvid är underförstått, att Ni icke är befriad från de följder som kunna uppstå därav, att Ni brutit Edert arbetsavtal.» Frågan om dem, som lämnat förtroendeposter eller gjort sig skyldiga till våld eller skrämseltaktik, skulle bedömas efter fallets beskaffenhet. — Mot dessa villkor protesterade de tre järnvägsmannaorganisationerna och beordrade sina medlemmar att fortsätta strejken. Redan den 14 maj kom genom förhandlingar en uppgörelse till stånd, innefattande följande punkter:

1. De strejkande skulle återtagas i den mån arbete kunde beredas dem med företräde efter tjänsteålder inom resp. grad och vid resp. stationer, depåer och kontor.
2. Fackföreningarna erkände, att de genom strejken begått en orätt (wrongful act) mot bolagen, och medgåvo, att bolagen genom återanställningen icke uppgåve sin lagliga rätt att från strejkande och andra ansvariga kräva ersättning för skada liden genom strejken.
3. Fackföreningarna förpliktade sig: a) att hädanefter icke beordra strejk utan föregående underhandling med bolagen; b) att icke lämna något slags stöd åt sina medlemmar vid handlingar företagna utan bemyndigande; c) att icke uppmana medlemmar i särskild ansvarsställning att gå i strejk.
4. På grund av strejken kunde det bliva nödvändigt att företaga vissa omflyttningar, men någon lönenedsättning finge i samband därmed icke ske. Tillsägelse härom skulle lämnas inom en vecka, och personalen skulle kunna anlita ombud att föra sin talan.
5. Uppgörelsen omfattade icke personer, som gjort sig skyldiga till våld eller skrämseltaktik.

Samma dag träffades uppgörelse vid omnibusar, underjordiska järnvägar och vissa spårvägar i London. Villkoren voro här liknande de vid järnvägarna: återintagning efter tjänsteålder, erkännande av att en orätt begåtts genom strejken med rätt för bolagen att kräva skadeersättning samt undantag för personer, som övat våld eller skrämseltaktik. Redan den 15 maj hade trafiken på Londons gator kommit i normala gängor.

Den 17 maj undertecknades uppgörelsen vid dockorna i London. Enligt denna

skulle arbetsgivarna återinställa på deras förra platser så många män, som arbete fanns för, och detta enligt villkoren i riksavtalet, vilket fackföreningarna erkände sig ha brutit. Fackföreningarna förpliktade sig att icke hädanefter beordra strejk, vare sig av nationell eller lokal omfattning, förrän alla möjligheter till förlikning enligt riksavtalets bestämmelser fullt utnyttjats, att icke uppmana medlemmar till individuell handling i strid härmed och att instruera sina medlemmar att avhålla sig från påverkan å personer i förmansställning.

Vid Londontidningarna kom uppgörelse till stånd den 20 maj, innehållande följande: ingen inblandning från personalens sida uti arbetsgivarnas rätt att bestämma om tidningarnas innehåll; inga trakasserier gentemot personal, som arbetat under strejken; ingen inblandning från personalens sida uti administrationen eller arbetsledningens rätt att anställa, befordra eller avskeda personal. Under arbetstiden skulle personalen icke få hålla möten i arbetslokalen, och det skulle anses som en hederssak å ömse sidor att strikt iakttaga ingångna avtal.

Vid civiltryckerierna och landsortstidningarna undertecknades uppgörelsen den 27 maj: vederbörande arbetsgivarföreningar tillrådde sina medlemmar att giva företräde åt sina tidigare anställda, om och när tillfälle härtill yppade sig; inga »blixtstrejker» skulle vidare få förekomma eller inblandning ske i ledningens rätt att bestämma innehållet av vad som trycktes; bestående förlikningsprocedur inom vederbörande industriråd (Joint Industrial Council) skulle följas, innan sedvanlig uppsägning från någondera sidan verkställdes. Under arbetstiden skulle arbetarna ej få hålla möten i arbetslokalen, lärlingar skulle ej få indragas i strejk, ej heller arbetsförmän, vilka icke äro direkt sysselsatta med produktivt arbete, få beordras nedlägga arbetet under strejk.

Vid kvarnarna träffades en uppgörelse efter samma linjer som vid järnvägarna.

För de statsanställda — vid statstryckeriet, flottans och arméns förråd — vilka gingo i strejk, uppställdes strängare villkor för återanställning, beroende på dessa anställningars mera fasta karaktär.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till 11 751 mot 13 882 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälp-sökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälp-sökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	202	36	Närings- o. njutningsmedelsind.	179	19
Skogshushållning	586	239	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	68	34
Gruvdrift och malmförädling	1 654	582	Trämasse- och pappersindustri	27	11
Jord-, sten- och glasindustri	377	122	Grafisk industri	47	7
Metall- och maskinindustri	1 144	491	Industri och hantverk, ej spec.	466	151
Trävaruindustri	976	283	Sjöfart och fiske	204	32
Byggnadsverksamhet	793	105	Handel och samfärdsel m. m.	742	112
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	63	7	Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 957	957
Textilindustri	218	148			
Beklädnadsindustri	48	4	Summa	**11 751**	**3 340**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 juni 2 350 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 276 samt vid statens järnvägars automobilvägar 74. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 37.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 244 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 457 arbetare. Härförutom uppburo 103 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juni till 340 998 kronor samt under årets sex första månader till sammanlagt c:a 2·73 miljoner.

— Kooperation —

Förslag till lag om kooperativa föreningar i Norge. Norge är jämte Danmark det enda europeiska land med en mera utvecklad kooperativ rörelse, där de kooperativa föreningarnas rättsliga förhållanden icke äro reglerade genom särskild lagstiftning. Nyligen har emellertid i Norge en år 1922 tillsatt kommitté framlagt ett förslag till lag om kooperativa föreningar (Lov om samvirkelag).

Den viktigaste skillnaden mellan den föreslagna norska lagen och motsvarande svenska lagstiftning gäller lagens giltighetsområde. Medan den svenska föreningslagen omfattar alla slag av föreningar, som driva ekonomisk verksamhet, har det norska lagförslaget begränsats att endast gälla kooperativa föreningar, varmed enligt förslaget förstås sammanslutningar med växlande medlemsantal och växlande kapital, vilka ha till ändamål att driva produktions- eller omsättningsverksamhet — vartill även räknas transport-, bank- och försäkringsverksamhet — eller förmedling av sådan verksamhet till främjande av medlemmarnas förbrukar- eller yrkesintressen och vilka fördela överskottet mellan medlemmarna i förhållande till deras köp, leverans av produkter eller annat motsvarande deltagande i verksamheten. Lagförslaget omfattar således icke sådana

föreningar som t. ex. maskinföreningar, avelsföreningar, mjölkkontrollföreningar m. fl., vilka icke driva egentlig affärsverksamhet. Av särskilda skäl äro sparbanker, fastighets- och fartygskreditföreningar, ömsesidiga försäkringsföreningar, flottningsföreningar samt av kommuner, landsting eller offentliga institutioner bildade gemensamma ekonomiska företag undantagna från lagen. Vidare kunna sådana inköpsföreningar, vilkas verksamhet är begränsad till att efter förhandsbeställning anskaffa varor till egna medlemmar, underlåta att registrera sig enligt lagen, i vilket fall medlemmarna bli solidariskt ansvariga för föreningens förpliktelser.

För bildande av vanliga föreningar kräves enligt förslaget minst 7 medlemmar och för sammanslutningar av föreningar minst 3 medlemmar. Förening kan bildas antingen direkt på konstituerande möte eller efter förutgående inbjudan till medlemsteckning, vilken sistnämnda form är den i Norge vanligast förekommande.

Varje förening, som lyder under lagen, skall i sin firma ha ordet »samvirkelag» eller förkortningen »S/L». Firman må icke innehålla något personnamn. Andra, som driva ekonomisk verksamhet, må icke i sin firma eller eljest inför tredje man antaga de nämnda beteckningarna eller beteckningen »kooperativ forening» eller »forbruksforening» eller andra beteckningar, som angiva ett kooperativt företag.

Beträffande medlems antagande och avgång fastslås, att föreningarna alltid skola stå öppna för nya medlemmar. Det finns således ingen möjlighet för en förening att uppställa någon maximigräns för medlemsantalet eller göra sig till en sluten förening. Däremot kunna föreningens stadgar innehålla sådana allmänna villkor för medlemskap som att vederbörande skall vara bosatt inom det distrikt föreningen omfattar, att han skall ha uppnått viss minimiålder eller att han icke får tillhöra konkurrerande förening etc. Såsom villkor kan ej heller uppställas, att nya medlemmar skola betala större insats än äldre medlemmar. Så länge det icke beslutats att upplösa föreningen, har varje medlem tillfälle att utträda ur densamma. Stadgarna kunna dock föreskriva, att utträde ej får ske förrän efter viss tid, högst 5 år, från inträdet i föreningen.

Med avseende på medlemmarnas ansvarighet för förenings förbindelser skiljer lagförslaget på föreningar utan tillskottsplikt (motsvarande den svenska föreningslagens »u. p. a.»), med begränsad tillskottsplikt (motsvarande »m. b. p. a.»), samt med obegränsad tillskottsplikt. Enligt förslaget kan tillskottsplikten, som är avsedd att tjäna som en sista reserv för kreditorerna men ej att skaffa föreningen medel till den dagliga driften, endast göras gällande, om föreningen försättes i konkurs. För att föreningarna må genom lån kunna skaffa sig anläggningskapital, ha emellertid föreningarna lämnats möjlighet att bevilja enskilda kreditorer företrädesrätt till täckning av tillskotten.

Varje medlem skall innehava minst en insats på lägst 50 kr. I föreningar, där medlemmarna ha tillskottsplikt, kan minsta insatsbeloppet dock nedsättas till 10 kr., för så vitt varje medlems hela ansvarighet uppgår till minst 50 kr. I sådana fall, där medlemmarna måste inneha olika antal insatser, t. ex. inom vissa grenar av jordbrukskooperationen i förhållande till antalet kor, kunna emellertid enskilda medlemmars hela ansvarighet understiga 50 kr., om blott medlemmarnas genomsnittliga ansvarighet uppnår nämnda belopp. Insatserna skola betalas med minst 10 kr. årligen per insats. Så länge de insatser en medlem övertagit icke äro till fullo inbetalda, skall minst hälften av medlemmen tillkommande överskott innehållas hos föreningen och användas till avbetalning på insatserna vid sidan av de regelmässiga kvartalsinbetalningarna.

Varje förening skall upplägga en reservfond, som endast får användas till täckande av underskott. Till reservfond eller andra säkerhetsfonder skall förutom eventuella inträdes- och utträdesavgifter samt böter avsättas minst en fjärdedel av det årliga överskottet, sedan nödvändiga avskrivningar företagits. Om stadgarna så bestämma, kan emellertid reservfonden begränsas, dock ej till lägre belopp än som motsvarar fjärdedelen av föreningens genomsnittliga omsättning under de tre senaste räkenskapsåren.

Utdelning av överskott till medlemmarna skall ske i förhållande till köp, leverans eller annat deltagande i föreningens verksamhet. Av det för utdelning disponibla överskottet skall den del, som motsvarar icke-medlemmars deltagande i affärsverksamheten, överföras till reservfonden med avdrag av vad som utbetalas till icke-medlemmar. Stadgarna kunna dock bestämma, att det dessförinnan skall utbetalas ränta på medlemmarnas insatser. Räntan får icke sättas högre än 6 % per år.

I samband med behandlingen av styrelsens uppgifter finnes i förslaget intagen en bestämmelse, att i konsumtionsföreningar försäljning i regel endast får ske mot kontant betalning. Kredit kan blott beviljas, om betalningen erlägges på förut bestämda tider minst en gång i månaden eller eljest om särskilda omständigheter föreligga, i bägge fallen dock endast i enlighet med i stadgarna eller av medlemsmötet fastställda bestämmelser. Beviljas kredit i strid med dessa bestämmelser svara styrelsens medlemmar personligen en för alla och alla för en för härvid uppkommande förluster. Undantag härifrån gäller endast, om en styrelsemedlem positivt kan bevisa, att han är utan skuld i att kredit beviljats.

Bland bestämmelserna om bokföring har i förslaget upptagits en föreskrift, att föreningar, som driva flera slag av affärsverksamhet eller ha flera försäljningsställen eller underavdelningar, såvitt möjligt skola ordna sin bokföring och sitt bokslut så, att därav framgår varje särskild affärsgrens, försäljningsställes eller underavdelnings överskott eller underskott.

Jämte de obligatoriska föreningsorganen, styrelse, revisorer och föreningssammanträde nämner lagförslaget även det s. k. representantskapet, vilket föreningarna kunna ha antingen vid sidan av eller i stället för föreningssammanträdet. I senare fallet skall representantskapet utses av föreningens medlemmar på särskilda valmöten. Sker valet distriktsvis, skola representanterna fördelas på distrikten såvitt möjligt i förhållande till antalet medlemmar i varje distrikt.

— Socialförsäkring —

Föreslagen omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen. Innevarande års riksdag har i skrivelse till Kungl. Maj:t under framhållande av önskvärdheten av borttagande eller begränsning av den i 1916 års olycksfallsförsäkringslag stadgade karenstiden anhållit, att Kungl. Maj:t efter närmare utredning av berörda spörsmål måtte till nästa års riksdag framlägga förslag vartill utredningen kan föranleda.

I anslutning härtill har chefen för riksförsäkringsanstalten i skrivelse till statsrådet och chefen för socialdepartementet den 14 sistlidne juli hemställt, att den kommitté eller de sakkunniga, åt vilka den i riksdagens skrivelse avsedda utredningen torde komma att anförtros, jämväl måtte erhålla i uppdrag att avgiva förslag rörande frågan om förändrad organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen. Vid denna utredning synes även böra tagas under övervägande det förslag rörande försäkringens organisation, som av riksförsäkringsanstalten framställts i underdånigt utlåtande den 15 maj 1925 över besparingskommitténs förslag (sid. 32—34 i bilaga till Kungl. Maj:ts proposition n:r 109 år 1926).

Särskilt synes härvid böra tagas under omprövning lämpligheten av att låta representanter för arbetsgivare och arbetare deltaga i samt övervaka ledningen av centralanstaltens verksamhet dels i egenskap av en rådgivande myndighet eller nämnd, dels såsom ständigt fungerande revisorer.

De rådgivande representanterna för arbetsgivarna och arbetarna skulle deltaga i behandlingen inom riksförsäkringsanstalten av frågor om nya lagar och författningar, frågor om fastställande eller ändring av de premietariffer, som skola läggas till grund för beräkning av försäkringsavgifter, frågor om fastställande av allmänna grunder rörande ersättning från anstalten på grund av olycksfall m. m. Representanternas antal borde begränsas till tio, fem för arbetsgivarna och fem för arbetarna, och torde kunna föreslås av arbetsgivar- och arbetarorganisationer samt utses av Kungl. Maj:t. Arvode torde böra utgå för varje sammanträde.

De omnämnda revisorerna skulle hava till åliggande att under minst ett par dagar i varje månad granska anstaltens verksamhet. För detta ändamål böra de hava tillgång till alla handlingar m. m. inom riksförsäkringsanstalten. Revisorerna skulle kunna hänskjuta frågor till försäkringsrådets avgörande. Berättelse över den verkställda granskningen skulle en gång årligen t. ex. före mars månads utgång inlämnas till Kungl. Maj:t. Revisorernas antal torde kunna bestämmas till två, en för arbetsgivarna och en för arbetarna, och torde de kunna föreslås av arbetsgivar- och arbetarorganisationer och utses av Kungl. Maj:t. Om så anses lämpligt, skulle de representanter för arbetsgivare och arbetare, som äro ledamöter av försäkringsrådet, kunna utses till revisorer.

Nytt förslag om ålderdomspensionering i Danmark. I oktober 1922 tillsattes i Danmark en kommission för att utreda, huruvida en fullständig eller partiell övergång från den genom lag den 7 augusti 1922 fastställda åldersräntan[1] till folkpensionering kunde praktiskt genomföras, varvid jämväl frågan om åldersräntans supplering skulle tagas under övervägande. Kommissionen har nu fullgjort sitt uppdrag, och dess betänkande har utkommit från trycket (Betænkning afgivet af Alderdomsforsikringskommissionen 1922. Khvn 1926).

Kommissionen har framlagt två alternativa förslag (A och B) till åldersränta, varjämte ett tredje, av en kommissionsledamot utarbetat särskilt förslag (C), som med åldersränta förenar vissa andra försäkringsformer, upptages i betänkandet.

Medan åldersränta enligt 1922 års lag utbetalas av staten, utan att räntetagaren bidragit med avgifter, äro de nu framlagda förslagen A och B baserade på den principen, att den enskilde mot premiebetalning skall komma i åtnjutande av viss åldersränta, som suppleras genom bidrag av det allmänna, om den försäkrades inkomster och förmögenhet icke uppgå till vissa belopp.

Enligt förslag A skall varje person med hemortsrätt i Danmark bereda sig åldersränta från 65 års ålder genom erläggande av en premie på 2 kr. per månad mellan 18 och 50 år. Personer, som vid lagens ikraftträdande fyllt 45 år, betala ej premier, varför utanordnande av åldersräntan begynner först 20 år efter lagens ikraftträdande. Premierna upptagas på samma sätt som kommunalskatten och kunna indrivas genom införsel i lön och utmätning. Kommunerna skola svara för deras inlevererande och få sålunda erlägga premierna i de fall, då indrivning icke kan ske på grund av den försäkrades medellöshet.

På grundval av erlagda premier erhåller den försäkrade från sitt 65:e levnadsår en årlig pension på 480 kr. (äkta makar dubbla beloppet). Dessutom har försäkrad, vars förmögenhet icke överstiger 7 500 kr., rätt till ett årligt tillägg av allmänna medel på 300 kr.; överstiger förmögenheten 7 500 kr., minskas tillägget i förhållande härtill. Pensionens storlek är i övrigt icke beroende på var pensionstagaren är bosatt.

De inbetalade premierna tillföras en fond, i vilken 35 milj. kr. per år beräknas inflyta och som, då pensioner efter 20 år börja utbetalas, bör hava vuxit till c:a 1 060 milj. kr. Statsbidragens storlek äro svåra att kalkylera, men man har beräknat, att om försäkringen för närvarande vore helt genomförd, beloppet skulle utgöra c:a 50 milj. kr. per år, vilket är mindre än bidragen enligt den nu gällande åldersräntelagen. Under en längre övergångsperiod komma emellertid väsentligt ökade statsbidrag att krävas, om — såsom förslaget förutsätter — även de, som icke erlagt premier från sitt 18:e år, skola erhålla full pension. Det härför behövliga extra statsbidraget skulle bliva störst 35 år efter lagens ikraftträdande, då det skulle uppgå till 68 milj. kr.

Såväl åldersräntan som tillägget utbetalas av den kommun, där pensionstagaren har sin hemvist. Åldersräntefondens administration föreslås förlagd till en direktion på tre medlemmar. Staten bestrider helt och hållet administrationskostnaderna, som beräknas till 400 à 450 tusen kr. per år.

Från det nu refererade förslaget skiljer sig förslag B huvudsakligen dels därigenom, att premien icke fastställes till ett fixt belopp utan att den skall utgå med 1 % av den för statsbeskattningen taxerade inkomsten, och dels däri, att åldersräntans storlek växlar med hemorten, för vilket ändamål kommunerna vart femte år skola indelas i minst tre och högst sex grupper.

På de inbetalda premierna beräknas en åldersränta från det 65:e levnadsåret eller från en senare tidpunkt, om vederbörande så önskar. Om åldersräntan härvid icke skulle komma att uppgå till vissa minimibelopp — vid tiden för lagens ikraftträdande exempelvis inom den grupp, vartill Köpenhamn hör, 1 200 kr. för äkta makar, som båda fyllt 65 år, 900 kr. för ensam man och 800 kr. för ensam kvinna — så skall staten täcka skillnaden mellan dessa belopp och den på grundval av premierna beräknade åldersräntan. Å andra sidan kan statspensionen minskas med hänsyn till den försäkrades inkomst- och förmögenhetsförhållanden, och det åligger den pensionerade att lämna uppgift om förändringar härutinnan.

Då det allmännas utgifter för försäkringen med den nu antydda anordningen komma att växla med de ekonomiska konjunkturerna, är det vanskligt att verkställa säkra kalkyler över deras storlek. Under förutsättning att försäkringen vore genomförd så långt, att alla försäkrade *nu*

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 870.

hade betalt premier under den avsedda avgiftsperioden i dess helhet, skulle den sammanlagda årskostnaden sannolikt hava uppgått till c:a 41 milj. kr.

Genomföres detta förslag, anslås de årliga administrationskostnaderna för försäkringsfonden till 650 à 700 tusen kr.

Under det att de nu nämnda förslagen båda äro baserade på bidrag av allmänna medel och endast avse ålderdomspensionering, skall försäkring enligt förslag C efter en övergångstid på 85 år ekonomiskt bära sig själv samt omfatta såväl ålderdoms- som invaliditetspension och understöd åt oförsörjda barn.

Enligt förslaget skall envar, som vid lagens ikraftträdande icke fyllt 60 år, från det 16:e till det 64:e levnadsåret erlägga en premie, bestående dels av ett grundbelopp å 12 kr. per år dels av ett tillägg, som betalas av personer med en årlig inkomst av över 1 000 kr. och växlar med inkomstens storlek. Detta tillägg utgör för den lägsta inkomstgruppen (1 000—5 000 kr.) 2·5 % av den summa, varmed inkomsten överstiger 1 000 kr., och för närmast högre inkomstgrupp (5 000—10 000 kr.) 100 kr. samt 3 % av den summa, varmed inkomsten överstiger 5 000 kr.

Mot premien erhålles vid uppnådda 65 år eller vid inträdd invaliditet rätt till pension, bestående av ett grundbelopp, som varierar med det officiella indextalet för dyrtidstillägg till statens tjänstemän (efter indextalet för 1920 300 kr. per år) samt en årlig tilläggspension å 8 % av de inbetalda bidragen. Grundpensionen stiger eller faller med 1 kr. för varje poäng, varmed indextalet stiger eller faller.

För varje barn under 16 år erhåller pensionsberättigad fader (ifråga om barn utom äktenskapet moder) tillägg till ålderdoms- eller invaliditetspensionen å 1/5 av grundbeloppet. Lika stort belopp betalas i uppfostringshjälp för barn under 16 år till avliden manlig försäkrad eller, om barnet är fött utom äktenskapet, till kvinnlig försäkrad. Även begravningshjälp utgår enligt förslaget.

Intill dess försäkringen förmår bära sig själv — såsom ovan nämnts är övergångstiden 85 år — täcker staten de underskott, som uppkomma särskilt genom att försäkringen skall omfatta alla personer, som vid lagens ikraftträdande icke fyllt 60 år. Under de första åren efter verksamhetens början har detta underskott beräknats till 78 milj. kr. per år, men äro dessa beräkningar verkställda vid en tidpunkt, då den danska kronan hade lägre värde än nu. En kalkyl på grundval av nu rådande ekonomiska förhållanden kan därför antagas resultera i en icke oväsentligt lägre summa.

För styrelsen av de i förslaget avsedda försäkringsformerna skulle inrättas en riksförsäkringsanstalt samt ett finansråd för förvaltning av anstaltens tillgångar.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1926. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1926 till 2 436 personer varav 1 565 män och 871 kvinnor. Sammanlagt 2 349 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg), 80 av norska (i Oslo och Trondhjem) samt 7 av danska (i Köpenhamn). Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
April	133	269	30	796	3	13	—	3	**1 247**
Maj	110	94	20	564	3	33	—	4	**828**
Juni	70	65	5	193	—	28	—	—	**361**
2 kv. 1926	**313**	**428**	**55**	**1 553**	**6**	**74**	—	**7**	**2 436**
2 » 1925	254	368	41	1 337	14	118	1	8	2 141

Emigrationen under andra kvartalet 1926 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1926	2:a kv. 1925		Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1926	2:a kv. 1925
Stockholms stad	174	—	1	**175**	149	Älvsborgs län	129	—	—	**129**	144
» län	47	—	—	**47**	46	Skaraborgs »	59	1	—	**60**	44
Uppsala »	13	—	—	**13**	24	Värmlands »	163	3	—	**166**	167
Södermanlands »	46	—	—	**46**	36	Örebro »	70	—	—	**70**	63
Östergötlands »	74	—	—	**74**	65	Västmanlands »	41	1	—	**42**	23
Jönköpings »	114	—	1	**115**	85	Kopparbergs »	160	—	—	**160**	148
Kronobergs »	88	—	—	**88**	88	Gävleborgs »	116	—	—	**116**	106
Kalmar »	142	—	—	**142**	124	Västernorrlands »	91	7	—	**98**	76
Gotlands »	7	—	—	**7**	7	Jämtlands »	53	34	—	**87**	124
Blekinge »	91	—	—	**91**	76	Västerbottens »	66	10	—	**76**	85
Kristianstads »	112	1	1	**114**	97	Norrbottens »	88	23	—	**111**	74
Malmöhus »	97	—	1	**98**	66	Ej angivet »	—	—	3	**3**	—
Hallands »	108	—	—	**108**	95						
Göteb. o. Bohus »	200	—	—	**200**	129	Hela riket	**2 349**	**80**	**7**	**2 436**	**2 141**

De ovan redovisade utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	115	7·3	89	10·2	204	8·4
15—25 »	765	48·9	415	47·6	1 180	48·4
25—35 »	478	30·6	231	26·5	709	29·1
35—45 »	151	9·6	78	9·0	229	9·4
45—55 »	39	2·5	34	3·9	73	3·0
Över 55 »	17	1·1	24	2·8	41	1·7
Summa	**1 565**	**100·0**	**871**	**100·0**	**2 436**	**100·0**

Av utvandrarna voro 36 % kvinnor, mot 38 % under andra kvartalet 1925 och 38 % under hela nämnda år.

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. personer som från annat land passerat Sverige på väg till främmande världsdel, utgjorde under andra kvartalet 1926 526. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Finland	Estland	Lithauen	Polen	Tyskland	Annat land	Summa
April	4	5	193	4	1	—	1	—	**208**
Maj	8	22	179	2	3	1	1	—	**216**
Juni	—	8	76	16	1	—	—	1	**102**
Summa	**12**	**35**	**448**	**22**	**5**	**1**	**2**	**1**	**526**
Därav: män	9	29	320	9	1	1	1	1	**371**
kv.	3	6	128	13	4	—	1	—	**155**

I ovanstående siffror ingå de utlänningar, som befordrats till främmande världsdel direkt från svensk hamn (d. v. s. från Göteborg), men icke sådana transiterande emigranter, som passerat Sverige på genomfärd till annat land (Norge) för att därifrån anträda resan till främmande världsdel.

Nya publikationer från internationella arbetsbyrån.

Av socialrådet *Erik Sjöstrand*, Genève.

Industriella förhållanden och arbetslagstiftning i Japan.

Industrial Conditions and Labour Legislation in Japan by Iwao F. Ayusawa. (Studies and Reports, Series B /Economic Conditions/ nr 16.) 1926. VI + 120 sid. Pris kr. 1: 50.

I intet annat land har måhända under de senaste åren utvecklingen på arbetslagstiftningens område gått så fort som i Japan. Trots det stegrade begäret efter upplysning härom ha emellertid endast mycket få arbeten på europeiskt språk funnits att tillgå rörande Japans sociala förhållanden. Vid 1925 års internationella arbetskonferens antogs en resolution, i vilken hemställdes till arbetsbyråns styrelse att i samråd med vederbörande regeringar företaga en dokumentarisk undersökning av arbetsvillkoren i asiatiska länder. Föreliggande redogörelse utgör emellertid icke någon del av den rapport, som i sinom tid kommer att avgivas till fullgörande av konferensens uppdrag, utan den avser endast att lämna ett bidrag till upplysningen om de nu rådande arbetsförhållandena och gällande arbetslagstiftning i Japan. Innehållet är synnerligen intressant och ger en god inblick uti allt vad som under senare tider tilldragit sig på det sociala området i Japan.

Som bekant är den japanska industrien av ungt datum; arbetare i fabriker — varmed förstås arbetsställen sysselsättande minst 6 arbetare — funnos 1900 till ett antal av ej mer än 120 000, men hade 1919 ökats till mer än 3 000 000. Samtidigt ökades fabrikernas antal från 1 400 till 30 000 — en uppgift till vilken man ställer sig frågande på grund av den häpnadsväckande tillväxten. Emellertid äro småföretagen ännu i hög grad utmärkande för den japanska industrien, och hälften av fabrikerna sysselsätter ej mer än 6—10 arbetare. Å andra sidan hade 1922 de mer än 1 000 arbetare sysselsättande fabrikerna nått ett antal av 206.

I belysning av det sagda förvånar det icke, att den japanska fackföreningsrörelsen ännu kan sägas befinna sig i sin linda. Medlemsantalet uppskattas till högst 350 000, och tillgängliga officiella uppgifter stanna ganska långt därunder. Rörelsen synes ha påverkats av politiska förhållanden, men framför allt har tillkomsten av den internationella arbetsorganisationen verkat befruktande. Regeringen tvangs nämligen taga ställning till frågan om representationsrätt för arbetarna vid de internationella arbetskonferenserna och avgjorde frågan till förmån för fackföreningarna. Förslag föreligger sedan flera år till lag om fackföreningar, varigenom dessa skulle förlänas laglig ställning. Men förslaget har väckt opposition från olika håll, och dess öde synes f. n. vara ovisst.[1]

Den grundläggande arbetarskyddslagen utgöres av 1911 års fabrikslag, vilken trädde i kraft 1916[2]; lagen undergick viktiga förändringar 1923, men dessa ha ännu icke trätt i tillämpning. Den på kriget följande lagstiftningen har i hög grad inspirerats av besluten vid de internationella arbetskonferenserna, såsom torde framgå av följande uppräkning: lagarna om arbetsförmedling och förbud mot vit fosfor av år 1921; arbetsförmedlingslagen för sjömän och olycksfallsförsäkringslagen av år 1922; lagarna om ändring i fabrikslagen, minimiålder för industriarbetare samt minimiålder och läkarundersökning för sjömän av år 1924.

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 526.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1911, sid. 587; 1912, sid. 64; 1916, sid. 1074.

Som bekant har Japan icke ratificerat Washingtonkonventionen om åtta timmars arbetsdag. I fråga om arbetstiden gäller alltjämt 1911 års fabrikslag — tillämplig endast i fabriker med mer än femton arbetare — enligt vilken den normala arbetsdagen för kvinnor och manliga minderåriga under 15 år är begränsad till 12 timmar; enligt 1923 års tilläggslag skulle arbetsdagen ytterligare begränsas till 11 timmar. För vuxna män (över 15 år) innehåller huvudlagen en allmän undantagsbestämmelse, varför deras arbetstid ej kan sägas vara underkastad någon verklig reglering. Tilläggas må att 1923 års tilläggslag avser att utsträcka regleringen till alla fabriker sysselsättande minst tio arbetare.

Beträffande den faktiska arbetstiden erfar man, att i mer än halva antalet fabriker arbetas 9 och flera timmar om dagen upp till 12 timmar. Men man får ej veta, för huru många arbetare denna arbetstid gäller. Vissa uppgifter från miljonstaden Osaka, omfattande icke endast fabriks- utan även andra arbetare, synes visa på en arbetstid av 10 timmar såsom ganska vanlig. Märkligt är, att regelbunden veckovila icke synes vara sed i Japan. En särskild undersökning från 1921 bland ett stort antal fabriker visar, att två vilodagar i månaden var det vanligast förekommande antalet för vuxna manliga arbetare.

Så länge icke 1923 års tilläggslag trätt i kraft, är nattarbetsskyddet för kvinnor och minderåriga betydligt mindre omfattande än enligt de i Washington antagna konventionerna, av vilka den ena dock medgiver särskilda undantagsbestämmelser för Japan. Minimiåldern för användande i industriellt arbete har genom förut omnämnda speciallag reglerats på grundval av de i Washington antagna reglerna, men ej heller denna lag har ännu trätt i tillämpning. Fabrikslagen av 1911 är i detta avseende liksom beträffande nattarbete ännu alltjämt normgivande.

Bestämmelser finnas i 1911 års fabrikslag om förbud mot användande av kvinnor och minderåriga i farliga arbetsprocesser eller i hälsovådligt arbete. Moderskapsskyddet omfattar endast tiden efter nedkomsten, uppgående till fem eller i vissa fall tre veckor. Allmänt iakttagen sedvänja är dock att ledighet åtnjutes under en eller två veckor före nedkomsten. Moderskapsunderstöd med ett belopp av 60 procent av lönen skall utgå enligt bestämmelser, som träda i kraft med 1927 års ingång. Hittills synes ha varit brukligt, att ett visst understöd lämnats av sjukkassor eller arbetsgivare. — Märkligt är att på senare år användningen av kvinnliga arbetare relativt taget minskats inom fabriksindustrien, men ännu sysselsättas lika många kvinnor som män, de förra övervägande inom textilindustrien. Minderåriga uppgå till 16 procent av totalantalet och utgöras mestadels av i textilindustrien sysselsatta flickor. Antalet i gruvor sysselsatta kvinnor har minskats både absolut och relativt till männen, och minderåriga användas endast i obetydlig utsträckning inom denna industri.

Liksom många andra länder drabbades Japan hårt av den arbetslöshetskris, som följde på krigets högkonjunktur, och staten synes ha gått i spetsen med avskedanden för att därigenom nedbringa sina utgifter. För att utröna det verkliga läget, som ansetts vara ganska allvarligt, företogs den 1 oktober 1925 en arbetslöshetsräkning, vid vilken erfarenheter från utlandet och däribland även från 1909 och 1910 års svenska arbetslöshetsräkningar torde varit vägledande. I och för räkningen utvaldes ett antal distrikt med övervägande industriell befolkning, och uppgifter insamlades icke blott från de arbetslösa utan för kontrollens skull även från de i arbete varande. Resultatet visade 105 595 arbetslösa bland 2 355 096 löntagare, d. v. s. en arbetslöshetssiffra å 4·5 procent eller mindre än man väntat. Största arbetslösheten förekom bland tillfälliga arbetare och daglönare, därnäst inom funktionärsgrupperna.

Av staten understödd avgiftsfri arbetsförmedling finnes sedan 1921, och verksamheten har redan tagit en betydande omfattning, såsom visas av meddelade sifferuppgifter. Något för Japan utmärkande är, att förskott å lön utlämnas av anstalterna åt i arbete placerade daglönare, detta för att frigöra de anställda från beroendet av mellanhänder, vilka plägat betinga sig oskälig ersättning för sina tjänster.

Någon speciell lagstiftning till förekommande av olycksfall i arbete finnes icke i Japan, men i kraft av fabrikslagen kunna dock myndigheterna utfärda föreskrifter härom. I enskild väg har mycket gjorts på arbetarskyddets område, och en »Safety-First»-rörelse startades för några år se-

dan, varjämte helt nyligen en arbetarskyddsförening bildats av tjänstemän i yrkesinspektionen. Som exempel på det intresse, som i Japan visas för arbetarskyddet, kan nämnas, att helt nyligen automatisk koppling införts överallt på statsjärnvägarna för en kostnad av 23·6 milj. yen (1 yen = c:a 1·80 kr.) En annan arbetarskyddsåtgärd av djupt ingripande betydelse för Japan var det i juli 1922 ikraftträdda förbudet mot tillverkning, försäljning och import av vita fosfortändstickor.

På socialförsäkringens område har hittills endast funnits lagstiftning om ersättning för olycksfall i arbete (1911 års fabrikslag och 1905 års gruvlag). Genom den förut omförmälda olycksfallsförsäkringslagen av 1922, som träder i kraft från och med 1927 års ingång, införes verklig försäkring mot olycksfall i arbete med bidrag från stat, arbetsgivare och arbetare. Statens bidrag begränsar sig till 10 % av utgiven ersättning upp till 2 yen per år och försäkrad; i övrigt delas kostnaderna lika mellan arbetsgivare och försäkrade, dock så att den senares bidrag är begränsat till 3 % av dagsinkomsten. Arbetsgivaren har att erlägga avgifterna å de försäkrades vägnar, och det synes skola tillgå så, att de senares bidrag avdragas från utgående ersättning. Såsom bärare av försäkringen skola fungera dels enskilda bolag — vilkas upprättande är obligatoriskt ifråga om större arbetsgivare — dels staten. Den nya lagen skall obligatoriskt äga tillämpning å egentliga fabriks- och gruvarbetare samt kan utsträckas till andra industriella företag för elektrisk och annan kraftalstring, byggnadsverksamhet, järnvägs- och spårvägstrafik samt transportverksamhet. Jordbruk, sjöfart, handel och husligt arbete omfattas däremot icke av den nya lagen.

Enligt hittills gällande lag har ersättning vid olycksfall skolat utgöra minst hälften av dagsinkomsten, dock så att den kunnat reduceras till en tredjedel efter tre månader. Den nya lagen höjer ersättningen till 60 procent av dagsinkomsten, men stadgar 180 dagar såsom maximiperiod, under vilken sjukpenning eller läkarvård lämnas. Vidare innehåller lagen inga bestämmelser om livränta — endast om begravningshjälp — men enligt fabrikslagen har efter tre års invaliditet ersättning kunnat utbytas i kapital för en gång, motsvarande högst 170 dagars lön; samma belopp har utgått vid dödsfall. Den nya lagen föreskriver jämväl ersättning för olycksfall utom arbetet. Moderskapsunderstöd föreskrives också i den nya lagen, varom i det föregående redan varit tal.

Flyktingar och arbetsförhållanden i Bulgarien.

Refugees and Labour Conditions in Bulgaria. (Studies and Reports, Series B /Economic Conditions/ nr 15.) 1926. VIII + 38 sid. Pris kr. 0: 75.

Sedan upprättandet år 1878 av furstendömet Bulgarien har ägt rum en stark inflyttning dit av bulgariska flyktingar från närliggande länder. Därjämte har efter världskriget Bulgarien liksom åtskilliga andra länder blivit en tillflyktsort för ryska och armeniska flyktingar. Dessa flyktingar kunna sägas tillhöra två olika kategorier: jordbruksarbetare från Tracien och Macedonien samt ägare av sådan jord i angränsande länder, vilken blivit konfiskerad eller expropriérad utan att ersättning därför kunnat erhållas. Till hjälp för dessa mer eller mindre utblottade flyktingar har den bulgariska staten upplåtit jord för bosättning och berett arbete samt även lämnat pekuniärt understöd, som dock icke kunnat bliva tillräckligt.

Majoriteten av flyktingarna har därför kommit att belasta den bulgariska arbetsmarknaden, och då de invandrades antal t. o. m. överstiger de inhemska arbetarnas, inses att en mycket allvarlig situation uppstått, yttrande sig bl. a. uti betydligt försämrade arbetsvillkor och en mycket utbredd arbetslöshet.

För att råda bot härpå har Bulgarien påkallat hjälp av folkförbundet och internationella arbetsbyrån. Hjälpen skulle gå ut på att anordna saneringsarbeten uti ohälsosamma distrikt, att skaffa bostäder, redskap och inventarier åt jordbruksarbetare samt att underlätta emigration till länder med gynnsammare ekonomiska förhållanden.

Arbetsbyrån har icke kunnat ställa sig likgiltig inför dessa förhållanden med hänsyn icke minst därtill, att Bulgariens allvarliga ansträngningar för att bringa den internationella arbetslagstiftningen i tillämpning hotas genom tillvaron av de i proletariska förhållanden nedsjunkna invandrarna. För de ryska och armeniska flyktingarnas del har i anslutning till arbetsbyrån upprättats en särskild organisation, som sedan mer än ett år varit verksam för att placera dem uti immi-

grationsländer. Vad i övrigt beträffar de i Bulgarien levande flyktingarna har byrån på platsen låtit genom egna tjänstemän och i samverkan med den bulgariska regeringen verkställa undersökningar. På grundval av dessa undersökningar har utarbetats förevarande studie, vilken redogör för flyktingarnas antal och läge, deras inflytande på arbetsförhållanden och sociallagstiftning samt de åtgärder, som föreslagits för att lösa flyktingsproblemet. Resultatet av undersökningarna sammanfattas såsom följer:

Det väsentligen utmärkande för flyktingsproblemet i Bulgarien är följande tre omständigheter.

1) I Bulgarien befinna sig för närvarande närmare 300 000 flyktingar, som det icke varit möjligt att placera i arbete; de utöva ett vidsträckt inflytande på det nationella livet, och deras närvaro utgör en fara i socialt hänseende.

2) Landets nuvarande ekonomiska ställning gör det omöjligt att finna sysselsättning för flyktingarna inom handeln och industrien. Denna stora ökning av de proletära elementen bildar ett hinder för en effektiv tillämpning av den sociala lagstiftningen och utgör en källa till allvarliga störningar på arbetsmarknaden.

3) Största delen av dessa flyktingar måste givas arbete inom lantbruket eller sättas i stånd försörja sig som hantverkare.

Flyktingsproblemet kan enligt vår mening endast lösas på följande sätt:

1) Genom behörigt skydd av bulgariska minoriteter utom landet i enlighet med minoritetstraktaterna samt under nationernas förbunds tillsyn och ledning. Dylikt skydd måste garanteras för att därigenom förekomma fara för ytterligare inflyttning.

2) Både nationernas förbund och internationella arbetsbyrån måste göra allt som i deras makt står för att få till stånd omedelbar utflyttning av ryska och armeniska flyktingar.

3) Nödiga mått och steg för värdering av de från Tracien och grekiska Macedonien kommande flyktingarnas egendom måste så fort som möjligt vidtagas, på det att flyktingarna må erhålla den ersättning de ha rätt till för att därmed kunna bestrida kostnaderna för bosättning.

4) De olika bulgariska organ, som äro ansvariga för understöd åt flyktingarna och bosättning, måste rekonstitueras på en grundval, som tryggar nödig samverkan och effektivitet.

5) Lagen om agrarreformer måste bringas i sträng tillämpning, så att jord erforderlig för bosättning av 30 000 flyktingsfamiljer tillhörande jordbruket erhålles så fort som möjligt.

6) I händelse av att Bulgarien bevisligen själv icke disponerar de nödiga medlen för flyktingarnas bosättning, måste möjligheterna för ett internationellt lån tagas under övervägande.

Stabilisering av arbetstillgången i Förenta staterna.

Stabilisation of Employment in the United States by J. R. Bellerby. (Studies and Reports, Series C /Employment and Unemployment/ nr 11.) 1926. XII + 112 sid. Pris kr. 2: —.

Författaren till detta arbete, Mr J. R. Bellerby, som är tjänsteman i internationella arbetsbyrån, har sedan några år varit sysselsatt med studiet av frågan om allmänna varuprisnivåns stabilisering huvudsakligen i syfte att förekomma konjunkturväxlingar. Förf. har tidigare utgivit två böcker behandlande samma ämne, nämligen *The Control of Credit as a Remedy for Unemployment* (London, P. S. King, 1924) och *Monetary Stability* (London, Macmillan, 1925). På grund av en inbjudan från vetenskapliga föreningar i Förenta staterna och med hjälp av ett särskilt anslag från arbetsbyrån sattes Mr Bellerby i tillfälle att på ort och ställe studera de företeelser, som behandlas i denna publikation. För innehållet är Mr Bellerby helt och hållet ansvarig.

Framställningen omfattar följande kapitel:

I. Åtgärder för arbetslöshetens lindrande: arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling.

II. Industriens stabilisering: standardisering, stabilisering av säsongyrken, samverkan inom resp. industrier.

III. Kreditreglering och konjunkturväxlingar: bankernas lönepolitik, Federal-Reservesystemet, konjunkturindices, den fria guldmarknaden, privatindustriens medverkan uti kreditpolitiken.

IV. Planläggning i förväg och finansiering av allmänna arbeten: administra-

tionsfrågan, finansieringen, amerikanska erfarenheter, statlig lagstiftning, unionsregeringens direktiv.

V. Statistik: indices för kreditregleringen, för planläggning av allmänna arbeten, för kreditreglering inom särskilda industrier samt för enskilda affärsföretag.

VI. Samverkan och samordning: konjunktur- och säsongfluktuationer, samverkan mellan industrien och centrala organ, mellan organen inbördes samt inom desamma.

Strävandena för samverkan inom stabiliseringspolitiken i Förenta staterna sammanfattas i arbetet sålunda:

I korthet sagt har samverkan inom stabiliseringspolitiken i Förenta staterna ägt rum efter följande linjer. För det första ha säsongfluktuationer i marknaden betraktats såsom fullkomligt åtskilda från konjunkturväxlingarna. För var av dessa två grupper av företeelser finnes ett särskilt stabiliseringsprogram, och ansvaret för genomförandet härav har lagts på olika organ; möjligheten av en samverkan mellan dessa olika organ är man dock angelägen framhäva.

Vidare ha lokala fluktuationer berörande särskilda marknader betraktats såsom en företeelse, vilken kräver sin särskilda behandling. Dock är det i detta fall svårare att tydligt angiva var gränsen går än ifråga om säsongfluktuationerna. Uppställandet av denna åtskillnad har icke desto mindre betydelse, såväl praktiskt som teoretiskt sett, genom att inom den lokala marknaden dels väcka känslan av ansvar för att säkerställa stabilisering inom sitt eget område, dels leda uppmärksamheten å att andra och mera vidsträckta stabiliseringsuppgifter finnas.

Det är i och för sistnämnda uppgifter som samverkan mellan lokala marknader och även olika grenar av industrien, inbegripet säsongindustrien, är av synnerligen stor betydelse.

Strävandena inom industrien att förminska konjunkturväxlingarna ha i stort sett betjänat sig av följande tre olika metoder: spridning av upplysningar bland allmänheten beträffande det faktiska affärsläget och den ekonomiska politiken inom ledande organisationer och kretsar; ökade möjligheter till inbördes samverkan mellan dessa organisationer; samt slutligen större sammanhållning inom resp. organisationer.

Möjligen kan en framställning av stabiliseringspolitiken såsom en organisk företeelse anses vila på ganska lös grund — för närvarande existerar nämligen bara en svag antydan till den samverkan, som måste förefinnas för att rörelsen med rätta skall kunna benämnas »organisk». Å andra sidan må man besinna, att någon slags organisation av marknaden alltid funnits; anarki kan nämligen aldrig sägas ha rått inom industripolitiken. Det har alltid funnits något slags ledarskap, och dess anvisningar ha förr eller senare beaktats. Vad som kanske alltför mycket betonats är *det medvetna* i den samverkan, som ägt rum inom industrien. Denna samverkan må tidigare ha varit i stor utsträckning framtvungen, medan här är fråga om en helt och hållet frivillig samverkan, vilken stöder sig på en grundlig kännedom om läget. Även om denna samverkan tillsvidare får betraktas såsom ett ideal, kan man dock otvivelaktigt skönja en tendens till utveckling i sådan riktning. Man måste dock ännu avvakta några år, innan ett slutligt omdöme härom kan fällas.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall vid ställningar, stegar, landgångar m. m.

I: 3. Vid *förstärkning av luckkarmar på en ångare* hade man på ett varv byggt ställningar i vanlig ordning. En av tvärstockarna i ställningarna ansåg man behöva förstärkning med en stålwire, fäst i en ovanför liggande skärstock. Under pågående arbete skulle skärstockarna lyftas bort med kran, även den i vilken nämnda stålwire var fastgjord. Men då glömde man att lossa wiren, varför tvärstocken följde med i lyftet, pressades mot luckkarmen och brast, varvid *en del av ställningen rasade.* Fem på ställningen arbetande kommo i fara, och två av dem *föllo ned i lastrummet.* Den ene skadades obetydligt i handen, men den andre träffades i huvudet av ett samtidigt nedfallande mothåll.

Anledningen till olyckan synes vara, att förmannen och basen i laget litat på varandra. Båda visste givetvis om wiren, men ingen av dem kom att tänka på den eller före lyftet giva order om dess lösgörande.

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

II: 7. Ett kabeltorn uppbärande kraftledningar skulle förstärkas. För arbetets utförande användes en *träställning*, som uppbars av en lina över ett block i tornet och var *höj- och sänkbar* medelst ett på marken placerat vindspel, försett med såväl enkel som dubbel utväxling. Omkoppling av kuggväxlarna skedde genom förskjutning i axiell led av två axlar, på vilka tre kugghjul voro fästade. En spärrarm skulle förhindra oavsiktlig urkuggning. På grund av felaktig montering av ett kugghjul och några stoppringar funktionerade spärrarmen ej alltid som avsett var.

Vid olyckstillfället skulle ställningen sänkas. För att kontrollera, om önskat läge erhållits, gick en arbetare in i ställningen, varvid denna *störtade till marken.* Troligen hade spärrarmen ej inlagts ordentligt, utan åkt ut ur sitt läge under firningen.

Arbetaren erhöll i fallet så svåra skador, att han senare avled.

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

VIII f: 1. Vid en sulfatfabrik hade, för kapning av ved för fabrikens personal, uppställts en *balanskapsåg* med lyftanordning. Klingan, som hade en diameter av 850 mm, var ej försedd med skyddsbåge. Kapbordet hade en höjd över marken av 0·5 m.

Olycksfallet tillgick troligen på följande sätt: En stock hade av en arbetare rullats ned på bordet men kommit snett för klingan, varvid arbetaren med en hake i vänster hand drog fram stocken och samtidigt med vänster fot sökt föra den mera vinkelrätt mot kapklingan. Han förlorade balansen och *föll över det låga kapbordet.* I fallet lyfte han upp klingan med högra handen och höll fast dess lyfthandtag. Vänstra handleden blev nästan avsågad, ävenså tillfogades han ett djupt sår i vänstra ljumsken. Under den c:a 1 km. långa transporten till sjukstugan var blodförlusten mycket stor, enär förband först anlades å sjukstugan, därefter fördes den skadade med automobil till sjukhus, där han samma dag avled.

Yrkesinspektören föreskrev utförandet av ett stadigt skydd, innan kapverket åter toges i bruk.

VIII l: 2. En arbetare skötte en *kollergång i* silhuset vid ett *pappersbruk.* För att avlägsna massa, som fastnat framför kollerstenarna, slog han ifrån drivremmen och satte sig med högra benet över kanten till kollergångens kar. Av någon anledning satte sig stenarna i gång, varvid *arbetarens högra ben fastklämdes* mellan karets vägg och en stenarna åtföljande skrapa, vilken fördes upp längs ena benet ända upp till ljumsktrakten, innan maskinen hann stannas av en annan arbetare. Den skadade fördes omedelbart till sjukhus, men avled vid ankomsten dit.

Undersökningen gav vid handen, att den till igångsättningsspaken hörande stänginrättningen icke var tillförlitlig, då denna endast bestod av en träslå, som insattes mellan väggen och spaken.

Anvisning om säkrare anordning lämnades av yrkesinspektören.

VIII ä: 1. I en *kvarns* undre våning var en *kuggväxel* för drivning av kvarnstenarna inmonterad. Intill kuggväxeln var en 1·5 m. hög lagerbock och ovanför denna en axelledning med remskiva för drivning av en fläkt.

En mjölnare, som var ensam i kvarnen, då olyckan skedde, antages under verkets gång hava stigit upp på lagerbocken för att lägga på fläktremmen, men halkat och fått *ena benet indraget i kuggväxelns ekrar*. Benet avslets ovanför knäet, men trots skadorna kunde han släpa sig upp till övre våningen, där han anträffades.

Arbetsgivaren överförde genast den skadade till sin bostad och tillkallade omedelbart provinsialläkare per telefon samt eftersände automobil för den skadades överförande till lasarett, där dock döden följde efter operationen samma kväll.

Olycksfallet förorsakades av en viss oförsiktighet av mjölnaren, enär kugghjulet var förskyddat just av den lagerbock, på vilken han klättrade upp. Vid olyckstillfället fanns ej anslag om förbud att pålägga remmen, då maskineriet var i gång.

Olycksfall genom fallande föremål eller ras.

X: 5. En kollastad ångare hade haft *eld i lasten* under resan. Släckningen skedde genom inpumpning av vatten. Innan lossningen kunde börja, måste länspumpning verkställas. Denna utfördes medelst en på en lucka uppställd pump. Lastrummet var härvid påluckat så när som på en sektion, genom vilken slangen fördes ned i rummet, där den mottogs av arbetsförmannen och två stuveriarbetare. Då slangen fördes fram till en i lasten för pumpningens underlättande anordnad ränna och då den på däcket upplagda bukten på slangen drogs ut, *rycktes pumpen ned i rummet, träffade därvid en av arbetarna i ryggen* och gav förmannen ett hårt slag av slangen. Båda förlorade medvetandet och fördes omedelbart i ambulans till sjukhus, där arbetaren avled efter tre dagar av skadorna. Förmannen lämnade sjukhuset samma dag.

Orsakerna till olycksfallet torde vara att söka däri, att pumpen ej var fastsurrad och att den 7·5 m långa, grova sugslangen saknade nödigt anhåll.

X: 6. Vid en sulfatfabrik kapades s. k. massakubbar i en *kapsåg*, uppställd i ett flishus. I cementgolvet fanns ett avlångt urtag för sågspånens samlande i ett underliggande rum, varifrån den borttransporterades i säckar av en arbetare.

Orsaken till olycksfallet har icke kunnat utrönas, men antages hava förorsakats av att en ovan kapare medtagit även krokiga massavedslängder vid försågningen och att en dylik svängt runt, förande med sig en avsågad kubb mot *klingan*, vilken i sin tur *nedslungade kubben genom det avlånga sågspånsurtaget*, varvid den torde hava träffat arbetaren.

Då arbetaren påträffades var han sanslös, och avled han samma dag på lasarettet.

Olyckan hade ej skett, om öppningen försetts med grovmaskigt skyddsnät.

Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1926.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
Yrkesinspektörerna			*eff. hkr.*										
I distriktet	102	6 514	4 998	93	43	101	3	84	969	6	—	—	22
II »	105	4 246	14 394	44	71	134	1	14	1 632	12	—	—	48
III »	59	1 151	10 274	31	25	92	—	10	815	9	2	4	12
IV »	197	6 346	29 744	65	71	173	—	13	617	3	1	1	44
V »	262	4 434	13 022	90	174	90	—	62	1 329	11	—	1	8
VI »	319	3 355	16 421	70	75	158	45	132	1 643	10	2	8	38
VII »	49	3 748	14 091	25	3	81	1	96	1 167	4	—	—	5
VIII »	149	5 588	71 343	81	97	69	—	14	1 708	9	—	5	5
IX »	71	2 805	12 024	47	53	78	—	18	1 364	10	1	1	16
Yrkesinspektrisen	443	19 297	—	171	65	—	—	—	—	—	—	3	—
Sprängämnesinspektören	18	842	2 660	40	86	—	—	—	[8] (36)	[8] (8)	—	—	—
Summa	**1 774**	**58 326**	**188 971**	[1] **757**	**763**	[2] **976**	[3] **50**	**443**	[4] **11 244**	[4] **74**	**6**	**23**	**198**
Underinspektörerna													
I distriktet	279	3 635	737	87	4	41	—	—	—	—	—	—	—
II »	620	981	11 604	104	55	125	—	—	—	—	—	—	—
III »	443	879	5 980	78	82	167	—	14	—	—	—	—	—
IV »	467	1 142	7 942	66	94	144	—	—	—	—	—	—	—
V »	890	1 026	10 336	134	104	63	—	2	—	—	—	—	—
VI »	391	2 879	1 667	99	52	48	—	6	—	—	—	—	—
VII »	405	796	9 374	68	35	74	—	4	—	—	—	—	—
VIII »	359	1 151	4 397	79	65	59	—	1	—	—	—	—	—
IX »	84	240	618	42	22	11	—	3	—	—	—	—	—
Summa	**3 938**	**12 729**	**52 655**	**757**	**518**	[5] **782**	—	**30**	—	—	—	—	—
härav: jordbruk	1 315	—	21 017	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	662	1 319	1 882	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 961	11 410	29 756	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	[6] **60**	**336**	—	**30**	**16**	—	—	—	[8] **1 499**	[8] **3**	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	1	35	150	1	—	—	—	—	71	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	9	1 569	21 364	14	1	—	—	—	97	1	—	—	—
Östra distriktet	18	312	3 868	6	—	—	—	—	41	—	—	—	—
Mellersta distriktet	9	327	2 248	8	—	—	—	—	60	—	—	—	—
Västra »	1	27	1 150	1	—	—	—	8	361	—	—	—	—
Södra »	40	1 004	1 568	19	6	—	—	11	301	1	—	—	—
Summa	**78**	**3 274**	**30 348**	[7] **49**	**7**	—	—	**19**	**931**	**2**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
S. J. säkerhetstjänsten, trafiktjänsten	55	800	—	19	14	—	—	—	367	—	—	—	—
rullande materiel	12		—	48	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	148	646	—	26	6	—	—	—	224	3	—	—	—
Summa	**215**	**1 446**	—	**93**	**27**	—	—	—	[8] **591**	[8] **3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna													
Norra distriktet	85	·	·	19	58	—	—	—	5	—	—	—	—
Östra »	12	·	·	15	12	—	—	—	9	—	—	—	—
Västra »	43	·	·	30	31	—	—	—	4	—	—	—	—
Södra »	—	·	·	—	—	—	—	—	10	4	—	—	—
Summa	**140**	·	·	**64**	**101**	—	—	—	[8] **28**	[8] **4**	—	—	—

[1] Härav 326 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 239 fall. — [3] Härav större besiktning i 10 fall. — [4] Av dessa olycksfall hava 10 273, därav 59 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 213 fall. — [6] Avser inspekterade härbärgen. — [7] Härav 16 för gruvingenjörerna. — [8] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under juli månad 1926.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3496	1 780	1 659	3 246	2 951	2 186	**6 742**	**4 731**	**3 845**
Stockholms län	2 664	1 130	1 033	390	548	310	**3 054**	**1 678**	**1 343**
Uppsala stad och län	340	261	241	120	130	85	**460**	**391**	**326**
Södermanlands län	428	278	190	319	301	198	**747**	**579**	**388**
Östergötlands län	1 133	433	382	421	367	229	**1 604**	**800**	**611**
Norrköping	465	165	151	112	118	77	**577**	**283**	**228**
Jönköpings län	251	123	100	177	143	97	**428**	**266**	**197**
Kronobergs län	56	18	15	42	40	28	**98**	**58**	**43**
Norra Kalmar län	110	52	44	34	41	26	**144**	**93**	**70**
Södra Kalmar län	331	168	156	144	115	70	**475**	**283**	**226**
Gotlands län	70	71	39	73	90	54	**143**	**161**	**93**
Blekinge län	498	219	173	232	256	136	**730**	**475**	**309**
Kristianstads län	793	589	436	273	508	201	**1 066**	**1 097**	**637**
Malmöhus län: Malmö	1 710	287	268	1 113	714	455	**2 823**	**1 001**	**723**
Lund	228	84	84	65	30	29	**293**	**114**	**113**
Landskrona	272	110	104	31	22	13	**303**	**132**	**117**
Hälsingborg	1 000	493	470	289	243	168	**1 289**	**736**	**638**
Ystad	236	140	123	65	43	28	**301**	**183**	**151**
Trelleborg	335	201	196	49	53	44	**384**	**254**	**240**
Eslöv	228	133	126	30	38	21	**258**	**171**	**147**
Skurup	51	41	38	13	23	11	**64**	**64**	**49**
Vellinge	100	63	63	22	20	15	**122**	**83**	**78**
Hallands län	246	121	89	86	144	60	**332**	**265**	**149**
Göteborgs och Bohus län	291	165	139	151	164	82	**442**	**329**	**221**
Göteborg	3 695	1 340	1 279	904	762	545	**4 599**	**2 102**	**1 824**
Älvsborgs län	466	152	95	87	141	55	**553**	**293**	**150**
Skaraborgs län	420	336	202	230	393	114	**650**	**729**	**316**
Värmlands län	156	132	88	125	198	95	**281**	**330**	**183**
Örebro län	510	271	207	219	298	168	**729**	**569**	**375**
Västmanlands län	480	282	216	259	246	156	**739**	**528**	**372**
Kopparbergs län	195	90	88	204	201	129	**399**	**291**	**217**
Gävle stad och län	441	180	180	124	117	88	**565**	**297**	**268**
Västernorrlands län	454	193	188	88	97	54	**542**	**290**	**242**
Jämtlands län	134	55	55	151	147	84	**285**	**202**	**139**
Västerbottens län	157	86	83	110	118	91	**267**	**204**	**174**
Norrbottens län	146	93	83	111	121	86	**257**	**214**	**169**
Tillsammans juli 1926	**22 636**	**10 335**	**9 083**	**10 109**	**9 941**	**6 288**	**32 745**	**20 276**	**15 371**
» juni 1926	*22 454*	*9 192*	*8 240*	*11 056*	*11 054*	*7 007*	*33 510*	*20 246*	*15 247*
» juli 1925	21 162	9 827	8 642	10 245	9 579	6 210	31 407	19 406	14 852
» » 1924	20 516	11 852	10 047	10 600	10 250	6 408	31 116	22 102	16 455
» » 1923	20 915	11 869	10 403	8 769	9 196	5 515	29 684	21 065	15 918

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juli 1926	juni 1926	juli 1925	juli 1926	juni 1926	juli 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 415	4 629	4 129	3 196	112	112	107	77	80	80
Industri och hantverk	5 617	5 950	1 503	1 318	396	537	427	88	89	85
Sjöfart och fiske	4 389	4 460	2 006	1 956	222	254	236	98	98	97
Handel och samfärdsel	2 252	2 401	1 071	1 011	224	221	233	94	91	94
Husligt arbete	—	—	—	—	—	.	.	—	.	.
Annat arbete	4 739	5 196	1 626	1 602	320	307	311	99	98	97
Summa	**21 412**	**22 636**	**10 335**	**9 083**	**219**	**244**	**215**	**88**	**90**	**88**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	401	415	1 113	346	37	40	39	31	34	35
Industri och hantverk	487	534	344	247	155	156	169	72	65	72
Sjöfart och fiske	273	295	163	146	181	186	156	90	94	88
Handel och samfärdsel	1 514	1 597	1 902	1 313	84	80	89	69	66	69
Husligt arbete	4 981	6 483	6 411	4 229	101	97	104	66	66	67
Annat arbete	778	785	8	7	.	.	.	.	.	.
Summa	**8 434**	**10 109**	**9 941**	**6 288**	**102**	**100**	**107**	**63**	**63**	**65**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 816	5 044	5 242	3 542	96	95	94	68	69	72
Jordbruk	4 688	4 915	5 197	3 499	95	94	93	67	68	72
Skogshushållning	128	129	45	43	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	6 104	6 484	1 847	1 565	351	447	370	85	83	82
Gruvdrift och malmförädling . . .	145	149	5	5	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	496	518	104	95	493	.	.	91	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 487	1 585	315	239	503	713	439	76	82	73
Trävaruindustri	341	351	47	40	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 864	1 982	782	714	253	354	341	91	92	90
Läder-, hår- och gummiindustri . .	124	141	14	12	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	159	167	15	8	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	246	266	78	52	.	237	.	.	58	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	356	382	202	139	189	276	153	69	62	82
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	57	65	32	30	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	79	85	35	29	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	82	87	12	9	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	668	713	206	193	346	525	488	94	88	83
Sjöfart och fiske	4 662	4 755	2 169	2 102	219	249	229	97	98	96
Handel och samfärdsel	3 766	3 998	2 973	2 324	134	128	138	78	75	78
Kontors-, bank- o. d. personal . .	441	448	101	80	444	418	.	79	68	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	910	965	224	203	431	378	488	91	69	84
Hotell- och restaurangpersonal . .	974	1 041	1 511	1 037	69	72	68	69	66	69
Transportarbetare	1 290	1 386	894	833	155	141	158	93	94	93
Allmän och litterär verksamhet . .	144	150	197	128	76	55	103	65	64	71
Ej särskilt specificerade	7	8	46	43	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	4 981	6 483	6 411	4 229	101	97	104	66	66	67
Annat arbete	5 517	5 981	1 634	1 609	366	359	364	98	98	97
Summa	**29 846**	**32 745**	**20 276**	**15 871**	**161**	**166**	**162**	**76**	**75**	**77**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 718 platser, varav 1 418 manliga och 300 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 862, 1 523 och 339 samt under nästlidna månad resp. 1 779, 1 378 och 401.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**4 500**	**4 084**	**3 153**	**129**	**45**	**43**	**149**	**5**	**5**	**496**	**102**	**93**	**1 551**	**303**	**227**
1	Stockholms stad	17	4	4	1	—	—	—	—	—	39	1	1	346	139	109
2	Stockholms län	1 377	942	874	53	4	4	—	—	—	39	8	4	99	23	15
3	Uppsala stad och län	149	190	173	—	—	—	—	—	—	5	2	2	11	2	2
4	Södermanlands län	144	182	101	—	—	—	—	—	—	4	—	—	52	10	6
5	Östergötlands län	338	277	231	16	15	13	7	—	—	209	8	8	71	10	7
6	Norrköping	69	46	33	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1	1
7	Jönköpings län	59	51	30	—	—	—	—	—	—	27	26	26	27	1	1
8	Kronobergs län	5	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	69	60	42	—	—	—	—	—	—	4	1	1	17	1	1
10	Gotlands län	44	51	21	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	—	—
11	Blekinge län	106	89	50	—	—	—	—	—	—	24	—	—	24	2	2
12	Kristianstads län	465	447	318	7	3	3	—	—	—	46	23	21	25	8	5
13	Malmöhus län: Malmö	37	32	22	—	—	—	—	—	—	3	—	—	171	18	12
14	Hälsingborg	116	91	74	1	—	—	3	—	—	4	—	—	32	3	2
15	Övriga anstalter	390	314	283	—	—	—	—	—	—	10	10	10	133	14	13
16	Hallands län	56	70	43	—	—	—	—	—	—	9	—	—	15	2	—
17	Göteborgs och Bohus län	77	93	70	—	—	—	—	—	—	8	—	—	12	—	—
18	Göteborgs stad	97	131	115	—	—	—	—	—	—	4	—	—	282	45	38
19	Älvsborgs län	78	83	38	—	—	—	—	—	—	29	1	1	52	13	4
20	Skaraborgs län	229	276	149	—	—	—	—	—	—	15	16	16	16	—	—
21	Värmlands län	47	71	33	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
22	Örebro län	178	188	131	10	2	2	74	5	5	3	4	2	61	1	—
23	Västmanlands län	220	252	186	1	—	—	63	—	—	—	—	—	35	1	1
24	Kopparbergs län	39	38	36	5	—	—	2	—	—	1	—	—	15	1	1
25	Gävle stad och län	15	15	15	1	1	1	—	—	—	3	—	—	13	2	2
26	Västernorrlands län	18	23	19	—	1	1	—	—	—	3	—	—	1	1	—
27	Jämtlands län	25	26	26	31	18	18	—	—	—	—	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	28	27	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3
29	Norrbottens län	8	8	7	2	1	1	—	—	—	—	—	—	4	2	2
	Kvinnliga avdelningen	**415**	**1 113**	**346**	—	—	—	—	—	—	**17**	**2**	**2**	**34**	**12**	**12**
1	Stockholms stad	4	4	4	—	—	—	—	—	—	16	2	2	30	7	7
2	Stockholms län	35	80	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	11	16	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	23	52	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	31	78	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	7	18	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	13	27	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	5	18	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	15	60	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	41	177	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	25	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3
14	Hälsingborg	3	16	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	20	51	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	6	27	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	36	47	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	2
19	Älvsborgs län	—	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	25	88	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	15	40	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	34	97	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	32	60	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	14	25	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	12	30	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	8	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
350	**47**	**40**	**1 982**	**782**	**714**	**119**	**12**	**10**	**128**	**3**	**2**	**104**	**7**	**4**	**265**	**57**	**49**	**54**	**28**	**28**	
34	18	14	501	300	271	13	3	2	3	1	1	14	—	—	46	32	32	10	1	1	1
35	3	3	228	42	34	6	4	4	3	—	—	6	—	—	31	4	4	—	—	—	2
5	2	2	6	6	6	1	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	1	—	—	—	3
15	1	1	10	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
28	2	2	136	29	29	1	—	—	1	—	—	3	—	—	15	—	—	2	—	—	5
11	1	1	78	10	10	—	—	—	46	1	1	4	—	—	7	—	—	—	—	—	6
11	1	1	16	5	4	2	1	1	4	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	7
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
5	1	—	13	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	9
—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
5	—	—	21	3	3	1	—	—	—	—	—	1	1	1	6	—	—	—	—	—	11
17	5	5	62	40	27	—	1	—	—	—	—	2	—	—	8	2	2	—	—	—	12
20	1	1	230	13	13	7	—	—	3	—	—	21	—	—	25	1	—	24	—	—	13
4	—	—	160	113	109	25	—	—	3	—	—	—	—	—	25	1	1	3	9	9	14
8	1	1	71	26	22	52	1	1	7	—	—	5	1	1	34	2	2	—	15	15	15
12	—	—	47	26	26	1	—	—	14	—	—	—	1	—	2	2	1	—	—	—	16
5	—	—	27	16	16	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	17
86	7	5	181	59	56	5	1	1	17	1	—	14	3	2	17	5	5	4	2	2	18
1	—	—	34	8	6	1	1	1	20	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	19
6	—	—	13	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	5	—	5	—	—	20
2	—	—	1	9	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	21
4	—	—	17	10	9	—	—	—	—	—	—	22	—	—	1	—	—	—	—	—	22
5	—	—	34	6	6	—	—	—	5	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	23
1	—	—	26	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
15	1	1	11	4	4	2	—	—	2	—	—	1	—	—	1	1	1	—	1	1	25
13	3	3	13	5	5	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	10	7	7	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	27
—	—	—	14	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
2	—	—	19	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**22**	**2**	**2**	**39**	**12**	**6**	**162**	**71**	**48**	**117**	**145**	**90**	**9**	**4**	**2**	
1	—	—	—	—	—	2	1	1	11	4	2	69	39	28	32	60	51	3	4	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	8	8	1	2	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	5	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	1	1	—	5	2	2	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	3	2	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	7	—	—	11	—	—	44	15	7	40	6	1	1	—	—	13
—	—	—	—	—	—	11	—	—	7	—	—	11	—	—	3	3	3	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	2	—	—	3	6	6	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	4	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	5	3	18	5	3	15	27	17	5	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	2	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	14	2	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**39**	**3**	**3**	**81**	**6**	**5**	**632**	**148**	**138**	**4460**	**2006**	**1956**	**305**	**59**	**49**
1	Stockholms stad	4	—	—	26	5	4	222	117	108	521	349	340	135	31	24
2	Stockholms län	3	—	—	5	—	—	43	4	4	71	19	19	14	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	1	1	1
4	Södermanlands län	—	—	—	2	—	—	15	—	—	67	15	15	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	2	—	—	24	4	4	6	—	—	6	2	2
6	Norrköping	7	—	—	12	—	—	1	1	1	108	57	57	—	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	2	1	1	—	—	—	7	3	3	248	117	117	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	9	1	—	—
11	Blekinge län	2	—	—	—	—	—	8	—	—	159	61	60	5	—	—
12	Kristianstads län	2	1	1	—	—	—	16	1	1	10	6	6	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	6	1	1	131	4	4	205	73	71	75	3	3
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	10	2	2	439	240	239	—	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	6	—	—	13	—	—	167	88	86	1	3	3
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	49	10	10	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	2	—	—	2	—	—	33	17	16	—	1	1
18	Göteborgs stad	11	1	1	13	—	—	80	9	9	1639	593	571	54	12	11
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	2	5	5	5	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	2	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	27	22	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	2
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	31	—	—	3	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	2	—	—	4	—	—	260	116	116	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	328	129	129	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	32	31	—	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	62	42	36	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**46**	**32**	**26**	**6**	**6**	**4**	**81**	**58**	**55**	**295**	**163**	**146**	**143**	**42**	**31**
1	Stockholms stad	18	1	1	3	3	1	15	38	36	188	104	93	61	26	20
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	1	3	3	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4	1	1
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	6	10	6	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	4	1	—	1	3	3	59	16	15	2	2	2	64	6	5
14	Hälsingborg	4	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
18	Göteborgs stad	9	11	10	2	—	—	1	—	—	64	29	27	4	1	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	4	4	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5	2	2	2
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
678	**144**	**141**	**87**	**47**	**42**	**1288**	**781**	**741**	**38**	**8**	**8**	**5**	**32**	**30**	**—**	**—**	**—**	**5 196**	**1 626**	**1 602**	
291	62	60	34	10	10	345	345	318	21	1	1	—	6	6	—	—	—	873	355	353	1
24	1	1	17	12	10	153	28	22	1	—	—	—	1	1	—	—	—	456	35	34	2
5	—	—	1	—	—	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	55	52	3
4	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	67	66	4
12	2	2	5	1	1	56	22	22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	243	61	61	5
11	1	1	—	2	2	34	10	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	49	34	34	6
6	—	—	1	—	—	12	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	33	33	7
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	11	11	8
2	—	—	1	2	1	11	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	22	22	9
—	—	—	1	—	—	6	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	10
10	—	—	—	—	—	35	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	58	53	11
12	2	2	—	—	—	14	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	44	39	12
103	2	2	3	1	1	118	45	45	1	—	—	—	—	—	—	—	—	526	93	93	13
5	—	—	1	3	3	33	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	18	18	14
17	10	10	3	2	2	44	80	80	2	1	1	—	12	12	—	—	—	485	192	192	15
2	1	—	3	1	1	11	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	20	7	7	16
1	—	—	—	—	—	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	35	35	17
139	45	45	1	4	3	258	161	157	11	5	5	5	13	11	—	—	—	777	243	242	18
5	—	—	4	3	2	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	38	38	19
7	—	—	—	—	—	20	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	28	28	20
—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	24	23	21
3	—	—	—	—	—	9	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	56	53	22
—	—	—	1	2	2	17	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	10	10	23
1	—	—	5	2	2	12	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	30	30	24
5	14	14	—	—	—	22	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	15	15	25
3	—	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	30	30	26
3	—	—	4	1	1	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	1	1	27
1	1	1	1	—	—	14	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	7	7	28
5	3	3	—	—	—	10	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	21	19	29
287	**80**	**62**	**954**	**1464**	**995**	**98**	**113**	**92**	**112**	**189**	**120**	**3**	**14**	**13**	**6 483**	**6 411**	**4 229**	**785**	**8**	**7**	
128	35	29	372	552	418	44	63	49	59	84	58	—	13	12	1 938	1 910	1 372	252	1	—	1
9	1	1	29	75	54	1	1	1	4	16	6	—	—	—	302	364	206	—	—	—	2
—	—	—	6	11	9	—	1	1	—	2	2	—	—	—	100	100	66	3	—	—	3
—	1	1	30	28	23	3	4	4	—	2	2	—	—	—	224	211	148	37	—	—	4
8	1	1	23	35	29	2	3	3	5	11	9	—	—	—	317	226	155	24	7	7	5
1	1	1	7	9	4	—	6	4	1	—	—	—	—	—	68	89	59	20	—	—	6
1	1	1	12	11	11	—	1	1	2	4	3	—	—	—	139	105	70	9	—	—	7
—	—	—	3	4	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	34	29	21	—	—	—	8
2	1	1	6	13	6	—	1	1	2	2	2	—	—	—	146	109	79	8	—	—	9
1	1	1	15	19	10	1	—	—	—	—	1	—	—	—	50	52	37	—	—	—	10
4	—	—	30	38	27	—	—	—	—	1	—	—	—	—	178	154	94	—	—	—	11
7	2	1	61	101	58	1	1	1	—	1	—	—	—	—	151	210	107	1	—	—	12
88	12	10	50	105	48	10	10	10	3	14	6	—	—	—	548	496	340	175	—	—	13
3	2	2	31	62	41	1	5	2	1	3	1	—	—	—	165	147	108	43	—	—	14
2	2	2	11	27	24	7	1	1	1	4	4	—	—	—	196	135	105	30	—	—	15
—	3	3	6	14	10	—	2	2	—	2	1	—	—	—	59	92	40	11	—	—	16
1	—	—	19	23	17	—	—	—	5	5	4	—	—	—	66	80	42	19	—	—	17
21	8	2	35	63	27	17	10	8	3	1	—	—	—	—	564	591	446	134	—	—	18
—	1	1	3	10	5	1	—	—	2	3	3	3	1	1	75	94	44	—	—	—	19
—	3	—	19	42	16	—	—	—	2	5	1	—	—	—	180	241	73	—	—	—	20
—	—	—	10	15	9	—	—	—	5	6	5	—	—	—	95	137	68	—	—	—	21
2	—	—	16	17	15	—	1	1	4	3	2	—	—	—	145	172	108	15	—	—	22
2	2	2	20	22	15	4	—	—	2	5	2	—	—	—	197	153	101	—	—	—	23
—	—	—	42	38	29	4	2	2	3	4	3	—	—	—	141	132	79	—	—	—	24
—	—	—	11	28	19	—	—	—	2	2	2	—	—	—	94	75	55	4	—	—	25
2	1	1	14	29	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	57	32	—	—	—	26
2	—	—	41	39	25	2	1	1	4	8	2	—	—	—	89	69	43	—	—	—	27
1	1	1	15	20	15	—	—	—	1	1	1	—	—	—	82	81	62	—	—	—	28
2	1	1	17	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	100	69	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1926.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	31	1 508	—	**1 508**	103	—	**103**	**6·8**	11·9
Bokbindareförbundet . . .	17	981	1 930	**2 911**	37	58	**95**	**3·3**	3·4
Bryggeriindustriarb.-förb. .	41	3 031	794	**3 825**	65	24	**89**	**2·3**	3·1
Byggnadsträarbetareförb. .	103	8 898	—	**8 898**	1 715	—	**1 715**	**19·3**	22·8
De förenade förbunden . .	40	2 530	613	**3 143**	289	98	**387**	**12·3**	10·6
Elektriska arbetareförb. . .	64	2 153	—	**2 153**	334	—	**334**	**15·5**	17·8
Gjutareförbundet	90	3 781	2	**3 783**	232	—	**232**	**6·1**	5·8
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	247	19 641	2 112	**21 753**	3 776	485	**4 261**	**19·6**	15·4
Gruvindustriarbetareförb. .	16	1 425	—	**1 425**	306	—	**306**	**21·5**	16·4
Handelsarbetareförb. . . .	115	6 227	2 153	**8 380**	596	56	**652**	**7·8**	8·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	13	221	383	**604**	44	66	**110**	**18·2**	12·8
Hattarbetare	4	61	63	**124**	9	29	**38**	**30·6**	6·5
Pälsvaruarbetare	9	160	320	**480**	35	37	**72**	**15·0**	14·1
Kommunalarbetareförb. . .	85	10 052	778	**10 830**	252	51	**303**	**2·8**	2·9
Litografiska förbundet . .	5	669	3	**672**	9	—	**9**	**1·3**	2·0
Livsmedelsarbetareförb. . .	63	5 733	1 664	**7 397**	507	165	**672**	**9·1**	10·9
Metallindustriarb.-förb. . .	209	69 131	3 160	**72 291**	6 128	150	**6 278**	**8·7**	8·4
Järnbruksarbetare . . .	60	17 612	39	**17 651**	1 528	1	**1 529**	**8·7**	9·6
Verkstadsarbetare . . .	149	51 519	3 121	**54 640**	4 600	149	**4 749**	**8·7**	8·0
Murareförbundet	36	2 325	—	**2 325**	63	—	**63**	**2·7**	4·3
Måleriarbetareförbundet . .	45	2 441	—	**2 441**	154	—	**154**	**6·3**	12·2
Pappersindustriarb.-förb. .	108	19 180	798	**19 978**	465	53	**518**	**2·6**	2·9
Sadelm.- o. tapetseraref. .	22	739	45	**784**	42	—	**42**	**5·4**	4·5
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	34	5 784	2 534	**8 318**	513	254	**767**	**9·2**	7·8
Skrädderiarbetareförb. . .	55	1 982	3 833	**5 815**	36	192	**228**	**3·9**	3·6
Stenindustriarbetareförb. .	81	4 874	—	**4 874**	233	—	[1] **233**	[1] **4·8**	22·4
Stuckatörförbundet . . .	1	34	—	**34**	4	—	**4**	**11·8**	2·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	205	17 259	5	**17 264**	3 294	—	**3 294**[1]	**19·1**	19·8
Textilarbetareförbundet . .	63	4 566	6 125	**10 691**	199	99	**298**	**2·8**	4·6
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	579	2 219	**2 798**	8	14	**22**	**0·8**	0·8
Transportarbetareförb. . .	53	4 484	27	**4 511**	690	—	**690**	**15·3**	17·3
Träindustriarbetareförb. . .	109	6 255	78	**6 333**	669	9	**678**	**10·7**	10·8
Tunnbinderiarbetareförb. .	16	258	—	**258**	14	—	**14**	**5·4**	4·9
Typografförbundet	28	966	20	**986**	55	2	**57**	**5·8**	5·3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	19	1 136	—	**1 136**	107	—	**107**	**9·4**	13·0
Summa	**2 024**	**208 843**	**29 276**	**238 119**	**20 939**	**1 776**	**22 715**	**9·5**	**9·9**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 102 450, vilket i genomsnitt motsvarar 4·5 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

[1] Nedgången i förhållande till föregående månad beror därpå, att i arbetslöshetssiffran icke medtagits några medlemmar i sådana avdelningar, som den 30 juni voro invecklade i konflikt.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925 juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1926 jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Sverige. Arbetslöshet, i %	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·5
Ansökn. per 100 lediga platser	159	162	156	154	172	246	226	273	247	191	163	162	166
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·11	·	·	3·07	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·	3·09
Norge. Arbetslöshet, i %	8·5	8·8	10·1	12·9	17·0	19·0	23·5	21·5	22 9	23·4	25·0	—	—
Arbetssök. per 100 led. platser	394	371	545	677	828	1 285	958	1 139	1 200	1 303	808	926	—
Danmark. Arbetslöshet, i %	9·1	8·3	9·8	10·6	13·5	20·5	31·7	30·1	27·5	21·4	[1] 16·6	[2] 15·6	[2] 16·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	24	23	26	28	35	51	85	85	80	64	50	45	—
Finland. Registr. arbetslösa	1 155	984	1 563	2 011	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273	887
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	233	258	306	307	326	405	329	368	313	276	371	223	177
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	12·3	11·2	11·4	11·4	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	[3] 13·2	12·9
bland arbetslöshetsförsäkrade	11·9	11·2	12·1	12·0	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	[3] 14·5	14·7
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 368	1 262	1 418	1 401	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	[3] 1675	1 699
Nederländerna. Arbetslösa, i %	6·7	8·3	8·5	7·6	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	6·5	[1] 6·8	[2] 6·6
Arbetslöshetsindex	5·7	7·0	7·2	6·5	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	5·2	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	5·8	5·1	3·9	2·6	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	—	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %.	3·5	3·7	4·3	4·5	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1	18·1
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	195	197	231	266	364	673	1 498	2 031	2 057	1 942	1 781	1 744	1 741
Ansökn. per 100 lediga platser	171	175	195	206	255	453	751	797	780	680	628	649	655
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	109·6	108·7	108·4	108·6	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	94·3	97·8	102·5	102·7
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	1·93	1·97	1·93	1·90	1·84	1·66	1·53	1·44	1·33	1·29	1·33	1·36	1·38
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	118	117	116	119	131	159	208	231	229	202	173	155	151
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	·	·	·	·	·	·	·	2·7	·	·	3.7
Ansökn. per 100 lediga platser	133	165	191	179	218	289	372	383	297	212	190	189	173
D:o å månadens sista dag	241	353	396	420	657	1 003	1 218	1 150	714	445	396	434	469
Arbetstillgång (medelgod = 100)	95	·	·	94	·	·	91	·	·	88	·	·	86
Frankrike. Underst. arbetslösa	626	637	581	618	523	557	645	534	775	543	432	409	489
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	86	80	72	83	86	112	122	156	126	109	98	98	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 771	1 960	941	883	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	1 839	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 169	814	1 026	910	2 002	3 672	5 097	4 990	4 702	4 067	2 000	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	172	175	186	195	213	239	311	359	358	346	321	304	—
Tjeckoslovakien. Oplacerade arbetssökande (i 1 000-tal)	40	42	45	42	40	·	48	62	62	64	66	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	19·0	17·9	15·2	14·3	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	18·0	16·7
Ansökn. per 100 lediga platser	·	·	·	·	·	·	·	369	403	288	239	206	212
Kanada. Arbetslöshet, i %	6·1	5·2	4·4	5·7	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·5	4·9	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	96·8	96·3	96·6	98·3	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0	103·7
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	90·1	89·3	89·9	90·9	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93·7	92·8	97·7	·
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	94·2	93·1	93·9	95·1	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	97·2	96·4	94·8	·
Australien. Arbetslöshet, i %	10·2	·	·	7·9	·	·	8·1	·	·	8·2	·	·	—
Nya Syd-Wales. Arbetslösa (i 1 000-tal)	12	11	8	8	8	7	5		5	5	6	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror. — [3] Häri ingå de kolgruvearbetare, vilka äro berättigade till arbetslöshetsunderstöd, men ej de, vilka lämnat arbetet på grund av kolstrejken.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1926. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Juli har medfört någon nedgång i prisnivån, beroende på en mindre prissänkning för särskilt smör, ägg samt kaffe och socker; för de båda senare varuslagen beror prisfallet på nedsättning i tullsatserna. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan föregående månad 18 varit föremål för *prissänkning* och 19, däribland mjöl och färsk fisk, för *prisstegring*, under det att medelpriserna å 19 varuslag äro fullt *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—juli 1926. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1926, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1925				År 1926			
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juni	Juli[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	176	179	176	176	172	170	165	165	165
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	168	170	169	169	165	160	157	157	156

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under juli visat en nedgång med en enhet. Det »ovägda» indextalet kvarstår däremot oförändrat. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1926, häfte 7, sid. 561. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1926, 172, motsvarande en stegring från juli 1914 av 72 % mot 73 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1926 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 564).

[1] Preliminära siffror.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1925	Juli 1925	Maj 1926	Juni 1926	Juli[2] 1926	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juli 1914—juli 1926	juli 1925—juli 1926
Mjölk: oskummad	l.	14	47	24	23	22	22	22	+ 46·7	− 4·3
handskummad	»	8	—	13	13	12	12	12	+ 50·0	− 7·7
separerad	»	6	23	9	9	8	8	8	+ 33·3	− 11·1
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	729	384	365	332	337	332	+ 42·5	− 9·0
mat- (lands-)	»	213	727	353	332	308	308	301	+ 43·3	− 9·3
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	266	262	250	248	247	+ 53·4	− 5·7
halvfet, »	»	121	500	182	178	173	175	174	+ 46·2	− 2·2
Margarin: växt-, bästa sort	»	185	433	178	178	163	163	163	+ 18·1	− 8·4
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	265	208	185	186	178	+ 29·9	− 14·4
» konserverade	»	187	716	273	—	—	—	—	—	—
Potatis: gammal	hl.	—	1271	987	1079	664	636	639	—	− 40·8
»	5 l.	28	71	58	65	46	44	44	+ 37·5	− 32·3
färsk	»	46	102	118	155	—	—	154	+ 49·5	− 0·6
Ärter, gula	kg.	81	78	50	50	47	47	47	+ 56·7	− 6·0
Bruna bönor	»	48	214	72	71	56	55	54	+ 17·4	− 23·9
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	× 75	48	49	48	48	49	+ 58·1	0·0
råg-, » » »	»	22	× 56	33	35	28	28	28	+ 33·3	− 20·0
rågsikt-, » » »	»	27	× 78	42	44	38	38	39	+ 44·4	− 11·4
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	99	50	50	46	46	46	+ 27·8	− 8·0
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	111	53	53	53	53	53	+ 35·9	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	77	78	72	72	72	+ 75·6	− 7·7
hårt, knäckebröd	»	—	—	99	100	93	93	93	—	− 7·0
mjukt, limpa, söt	»	38	96	70	71	66	66	66	+ 73·7	− 7·0
» » sur (»grovbröd»)	»	30	64	52	53	49	48	48	+ 54·8	− 9·4
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	161	162	157	157	157	+ 109·3	− 3·1
mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	116	85	86	80	79	80	+ 81·8	− 7·0
ligaste sort » » mjölk	»	60	167	99	100	94	94	95	+ 61·0	− 5·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	212	217	209	210	212	+ 79·7	− 2·3
soppkött	»	100	490	175	178	174	174	175	+ 80·4	− 1·7
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	255	259	254	255	255	+ 94·7	− 1·5
spädkalv	»	72	312	152	154	151	152	153	+ 121·7	− 0·6
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	241	260	248	249	247	+ 81·6	− 5·0
salt, svenskt	»	114	547	198	208	208	210	203	+ 67·8	− 2·4
Renkött, färskt, stek	»	119	557	247	—	213	—	—	—	—
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	249	251	238	238	239	+ 86·7	− 4·8
salt, svenskt »	»	140	619	256	258	249	249	248	+ 88·7	− 3·9
» amerikanskt »	»	—	—	236	235	242	240	242	—	+ 3·0
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	182	124	115	113	120	+ 60·0	− 3·2
gädda	»	108	333	204	205	162	166	188	+ 66·4	− 8·3
sill	»	84	110	78	97	70	84	100	+ 163·2	+ 3·1
strömming	»	88	114	74	72	69	68	66	+ 78·4	− 8·3
torsk	»	55	160	101	100	95	94	96	+ 74·5	− 4·0
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	155	157	142	144	154	+ 92·5	− 1·9
kolja	»	—	—	120	112	113	113	113	—	+ 0·9
salt: sill, prima	»	45	148	86	95	53	51	50	+ 16·3	− 47·4
strömming	»	80	105	52	52	56	55	50	+ 61·3	− 3·8
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	98	97	106	106	102	+ 78·9	+ 5·2
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	316	335	334	333	334	327	+ 108·3	− 2·1
Socker, bit-	»	67	× 133	78	76	74	72	67	+ 4·7	− 11·8
Salt (matsalt)	»	—	32	19	19	19	19	19	—	0·0
Svagdricka	l.	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	30	30	30	31	31	+ 55·0	+ 3·3
Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	8220	4980	4990	4640	4590	4570	+ 75·8	− 8·4
barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	6740	3750	3750	3510	3470	3420	+ 63·6	− 8·8
Bränntorv	100 kg.	196	896	441	457	424	425	418	+ 103·9	− 8·5
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	—	737	730	743	741	743	+ 89·5	+ 1·8
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	344	334	347	346	349	+ 52·4	+ 4·5
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	256	258	231	233	235	+ 62·1	− 8·9
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	278	278	271	273	275	+ 55·4	− 1·1

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Juli 1926.)

Allmänna sociala frågor.

BACKLUND, S. Sjömanskonferensen i Genève. Sjömannen 1926, nr 7.

BRADE, R. Übersicht der an deutschen Hochschulen im Jahre 1923 angefertigten Dissertationen über soziale Organisationen, besonders über Genossenschaften. Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 2.

DOBB, M. The dynamics of capitalism — a reply. Economica 1926, nr 17.

DUNKMANN, D. K. Individuum und Masse. Ein Beitrag zur Psychologie der industriellen Masse. Der Arbeitgeber 1926, nr 13.

JACOBI, C. Proletarkultur. Samfundets Krav 1926, nr 3.

KEISER, G. Koncernerne. Et Kapitel af vore Dages økonomiske Historie. Samfundets Krav 1926, nr 3.

MALMSTEN, K. Den minderåriga arbetskraften. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 27.

MARTIN, P. W. Overproduction and underconsumtion: A remedy. International Labour Review juli 1926.

REITZ. Revendications internationales des chauffeurs professionnels. Bulletin d'Information de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 6.

SANTESSON, C. G. Böra vi motarbeta tobaksbruket? Tirfing 1926, nr 5/6.

SCHMIDT, H. Über die vergleichsweise Fruchtbarkeit der Kulturvölker. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie 1926, nr 2.

TØNNESEN, E. De hygieniske forhold ombord. Norsk Skibsförertidende 1926, nr 7.

WALTHER, L. Some experiments in vocational psychophysiology. International Labour Review juli 1926.

WOLF, E. Die soziologischen Grundlagen der Wohlfahrtspflege und des Fürsorgeproblems. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 124, s. 513.

ZIMMERMANN, W. Psychische Wirkungen der Rationalisierung auf die Arbeiterschaft. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 28.

Arbetsvetenskapliga undersökningar inom byggnadsfacket. Byggnadsvärlden 1926, nr 27.

Sverige.

BRISMAN, S. Sveriges ekonomiska läge och utvecklingsmöjligheter särskilt med hänsyn till befolkningsfrågan. [Referat av föredrag.] Meddelanden från Handelskammaren i Gefle 1926, nr 1.

CEDERBLAD, N. Befolkningsfrågan i Sverige under äldre tider. Tiden 1926, nr 4.

EGGERT, E. Sjömännens insats för samhället. [Föredrag.] Sjömannen 1926, nr 7.

GEETE, E. Om livet i skogskojorna. Skogen 1926, nr 6.

HALLSTRÖM, G. Den gamla goda tiden. Verkstäderna 1926, nr 7.

HANSSON, S. Rallarnas tjugufemårsjubileum. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 28.

S[JÄLANDER], V. Statistik över offentliga nöjestillställningar i Stockholm. Statistisk Månadsskrift 1926, nr 5

ÅBERGSSON, ANNA. De svenska städernas trädgårdskolonier och möjligheten av deras inläggande i stadsplan. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 4.

L—T. Kravet på arbetarnas medbestämmanderätt. [Industriell demokrati.] Sv. Typograf-Tidning 1926, nr 14.

S. N. Kanal- och järnvägsbyggen samt rallarekårens uppkomst. Väg- och Vattenbyggaren 1926, nr 3.

Om motarbetandet av tobaksmissbruket. Historik och föreliggande förslag. Tirfing 1926, nr 5/6.

Amerikas förenta stater.

CARLESON, C. N. Amerikansk produktion och organisation. (I) Fackföreningsrörelsen 1926, nr 30.

EBELING, F. Was Ford und der »Amerikanismus» uns lehren. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 28.

Women in Illinois industries. Bulletin of the Women's Bureau 1926, nr 51.

Belgien.

Dispositions et mesures pour la sécurité des ouvriers des ports et docks. (Belgique.) Bulletin d'Information de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 6.

Danmark.

DALGAARD, K. Arbejderklassens økonomiske Kaar i Danmark i de sidste 50 Aar. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1926, nr 3.

Finland.

WARIS, H. Blick på settlementarbetet i Finland. Social Tidskrift 1926, nr 7.

Frankrike.

CARLESON, C. N. Fransk syndikalism. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 27.

LAMBERT, E., PIC, P. & GARRAUD, P. The sources and the interpretation of labour law in France. International Labour Review juli 1926.

Family allowances in France. Industrial and Labour Information 5 juli 1926.

Japan.

ALLEN, G. C. The population problem in Japan. Economica 1926, nr 17.

Kina.

BONIN, G. v. Über die rassenbiologischen Verhältnisse Chinas. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie 1926, nr 2.

Nederländerna.

De arbeidsovereenkomsten van kapitein en schepelingen in het zeevaartbedrijf (Verslag der Commissie tot regeling van—). Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 6.

Nederländska Indien.

KOCH, D. M. G. Soziale und wirtschaftliche Verhältnisse in Niederländisch-Indien. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

Norge.

»Norsk arbeide». [Propagandaförening för norska varor.] Arbeidsgiveren 1926, nr 12/13.

Det Statistiske Centralbyrå 1 juli 1876—1 juli 1926. Statistiske Meddelelser 1926, nr 6.

Ryssland.

OLBERG, P. Sovjetrysslands ekonomiska system. Tiden 1926, nr 4.

PETERS, C. Die Lage der russischen Arbeiterschaft. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 27.

Tyskland.

AUFHÄUSER, S. Arbeitsbehörden. Die Arbeit 1926, nr 7.

BERGER. Wirtschaftsrationalisierung und Facharbeiterfrage. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 25.

HEERMANN, H. Rassenhygiene und Steuergesetzgebung. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie 1926, nr 2.

LENZ, F. Die Einrichtung öffentlicher Eheberatungsstellen in Preussen. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie 1926, nr 2.

MENNICKE, C. Gewerkschaften und Betriebsräte. Die Arbeit 1926, nr 7.

NAPHTALI, F. Kartellpolitik. Die Arbeit 1926, nr 7.

STURMFELS, W. Die Auswahl der Hörer der Akademie der Arbeit. Die Arbeit 1926, nr 7.

UFERMANN, P. Die deutsche Schwereisenindustrie und die internationalen Eisenkartelle. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

WURM, MATHILDE. Die Milchproduktion in Deutschland und die Arbeiterschaft. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 28.

Statistik der Tätigkeit der Gewerbegerichte, der Kaufmannsgerichte und der vorläufigen Arbeitsgerichte im Jahre 1925. Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs 1926, nr 2.

Österrike.

Das Jugendgerichtsgesetz. Amtliche Nachrichten 1926, nr 6.

Arbetarskydd.

AUEL, C. B. Safety campaigns for plant and community. National Safety News 1926, nr 1.

BONSIB, R. S. When the injury heals. National Safety News 1926, nr 1.

BORINSKI, P. Ein rascher und einfacher Nachweis gesundheitsschädlicher Bleimengen im Wasser. Haus und Wohnung (Beibl. der »Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene») 1926, nr 12.

BRIGGS, G. M. In crushing plant and quarry. National Safety News 1926, nr 1.

[KALMUS, E.] Gewerbehygienische Bestrebungen im Auslande. [Referat av föredrag.] Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 11.

KÜPPER. Der Arbeiterschutz in der Apparatenkammer des Kinos und anderer Vorführungsräume für Zelluloidlaufbilder (Filme). Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 11.

LÖWY, J. Die chronische Kohlenoxydvergiftung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

MIX, M. I. The trend of accident prevention in the gas industry. National Safety News 1926, nr 1.

MOSES, H. W. The injured worker's viewpoint. National Safety News 1926, nr 1.

MÜLLER, B. Die Gefahren leerer Benzinfässer. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

NORTHRUP, R. B. Window cleaning fatalities. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 12.

OLIVER, J. W. The threefold problem of electric railway safety. National Safety News 1926, nr 1.

SANDEL, J. M. Unfallverhütung und Schutzkleidung in der Glasindustrie. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

SCHWARZ, L. Demonstration von Blutpräparaten Bleikrankheitsverdächtiger im Leuchtbild. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

SCHWEINSHEIMER, W. Bleivergiftungen im Zeitungsgewerbe. Neue Feststellungen. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 12.

SCHWEINSHEIMER, W. Erkrankungen durch Terpentin und andere Farben- u. Lackzusätse. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 12.

WALL, R. J. The pride that makes safe drivers. National Safety News 1926, nr 1.

WINTERHAGER. Berufsgefahren und Arbeiterschutz in Eisengiessereien. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 27.

Safety in foundries. National Safety News 1926, nr 1.

Visual education in industrial hygiene. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 12.

Sverige.

FÜRST, TH. Arbetarskydd och teknik. Teknisk Tidskrift 1926, nr 29.

FÜRST, TH. Die schwedische Vereinigung für Arbeiterschutz. (Föreningen för arbetarskydd.) Reichsarbeitsblatt 1926, nr 27.

[KOMMERSKOLLEGIUM.] Yttrande angående minderårigas användande till vissa farliga arbeten. Kommersiella Meddelanden 1926, nr 13/14.

Minderårigas och kvinnors arbete. Yttranden av Landssekretariatet till Socialstyrelsen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 26.

Amerikas förenta stater.

LANSBURGH, R. H. State-wide safety conference brings results. National Safety News 1926, nr 1.

MCGAUGHAN, E. An unusual safety record and a unique celebration. National Safety News 1926, nr 1.

Australien.

Industrial hygiene in Australia. International Labour Review juli 1926.

Ryssland.

Labour inspection in Russia in 1925. International Labour Review juli 1926.

Storbritannien.

HERBERT, A. Workshop accidents; Suggestions for a »Safety First» campaign. British Industries 1926, nr 13.

TEICHERT, H. Die englischen Arbeiterschutzvorschriften für Metallschleifereien. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

Tyskland.

REBENTISCH. Die Milzbrand-Statistik der Lederindustrie-Berufs-Genossenschaft 1906—1925. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 6.

SICKEL. Die Dampfkesselexplosionen des Jahres 1925. Die Wärme 1926, nr 26.

TELEKY, L. Der Unterricht in Gewerbehygiene und über Gewerbekrankheiten. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 12.

Arbetslön.

Holidays with pay: Luxemburg, South Africa, Czechoslovakia, Switzerland, United States. Industrial and Labour Information 21 juni 1926.

»Rationalisering» och lönenivå. Industria 1926, nr 14.

Sverige.

GARSTEN, B. De privatanställdas lönenivå. Bankvärlden 1926, nr 7.

OHLIN, B. Lönenivåns söndersplittring. Verkstäderna 1926, nr 7.

PÅHLMAN, D. Premielön [vid jordbruk] — ett litet försök. Landtmannen. Tidskrift för Landtmän 1926, nr 29.

Arbetsmonopol och lönenivåns söndersplittring. Industria 1926, nr 15.

Avtalsfrågan och dricksspenningssystemet. Restauratören 1926, nr 15.

Frankrike.

Le travail féminin à Paris, avant et depuis la guerre, dans les industries du vêtement. Bulletin du Ministère du Travail 1925, nr 10/12 & 1926, nr 1/3.

Schweiz.

Löhne verunfallter Arbeiter in einigen Industrien in den Jahren 1913 und 1918—1924. Sozialstatistische Mitteilungen 1926, nr 6.

Storbritannien.

LEVY, H. Die Gewinnbeteiligung der Arbeiter in England. Der Arbeitgeber 1926, nr 13.

Gewinnbeteiligung der Arbeitnehmer in England [enl. Committee on Industry and Trade, Survey of industrial relations, London.] Wirtschaftsberichte des Schweizerischen Handelsamtsblattes 1926, nr 14.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

MILHAUD, E. Die Bekämpfung der Erwerbslosigkeit. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

WIGFORSS, EVA. Invändningar mot en arbetslöshetsförsäkring. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 28—29.

Sverige.

NORDSTRÖM, G. H. Den senaste tidens arbetslöshet i våra städer. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 4.

T. A. K. Tjänstemannaorganisationernas Arbetslöshets-Kommitté. Bankvärlden 1926, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Schemes of guaranteed employment in the United States. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Nederländerna.

MORREN, H. J. De ontvikkeling van de werkloosheidsverzekering in Nederland. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 7/8.

Verslag van de vergadering der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen op Dinsdag 22 Juni 1926 te Maastricht. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 7/8.

Polen.

Measures against unemployment in Poland. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Storbritannien.

LAYTON, W. T. Kolkonflikten och utsikterna på arbetsmarknaden. Sv. Finanstidning 1926, nr 27.

Involuntary unemployment in Great Britain. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Prevention of unemployment in Great Britain. The uses of statistics. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Unemployed boys and girls in Great Britain. International Labour Review juli 1926.

Tyskland.

BROECKER, B. Der Weg zur Arbeitslosenversicherung. Arbeit und Beruf 1926, nr 13.

GOLDSCHMIDT. Zum Gesetz über die Fristen für die Kündigung der Angestellten. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 28.

HIRSCH, J. Can Germany's unemployment problem be solved? The Economic Review 1926, nr 3.

KLOTZ, F. Arbeitsmarktlage und landwirtschaftliche Arbeitsvermittlung. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 7.

SCHWANENGEL. Die Inanspruchnahme und Vermittlungstätigkeit der Arbeitsnachweise im Jahre 1925. Arbeit und Beruf 1926, nr 12.

WAUER, E. Die Erwerbslosigkeit der Jugend. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 7.

WOLF, C. Die Ergebnisse der Volkszählung am 16. Juni 1925 vom Standpunkt des Arbeitsmarktes. Arbeit und Beruf 1926, nr 13.

Österrike.

FORCHHEIMER, K. Die Reform der Arbeitslosenversicherung in Österreich. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 28.

GEHRKE, A. Vorstufen und Entwicklung des öffentlichen Arbeitsnachweises der Stadt Wien. Arbeit und Beruf 1926, nr 12.

SIEGEL, O. Die Reform der österreichischen Arbeitslosenversicherung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 28.

Arbetstid.

SCHLENKER, M. Die Arbeitszeitfrage. Der Arbeitgeber 1926, nr 14.

Hours of work: Germany, United States, Belgium, France, Australia, Poland. Industrial and Labour Information 21 juni 1926.

Night work in bakeries: Germany, Czechoslovakia. Industrial and Labour Information 21 juni 1926.

Zur internationalen Regelung der Arbeitszeit. Die U. S. S. R. und der ferne Osten. Der Arbeitgeber 1926, nr 14.

Australien.

South Australia and workers' spare time. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Schweiz.

[EIDG. ARBEITSAMT.] Freizeit- und Ruhezeitfragen. Wirtschaftsberichte des Schweizerischen Handelsamtsblattes 1926, nr 15.

Storbritannien.

H—T. Åttatimmarslagen för kolgruvorna — ett feldrag? Sv. Finanstidning 1926, nr 28/29.

Tyskland.

KLAUTZSCH. Die Arbeitszeit in Bäckereien und Konditoreien. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 27.

Bostadsförhållanden.

Finland.

Mönsterstadgar för bostadsaktiebolag. Social Tidskrift 1926, nr 7.

Frankrike.

BOSEN. Wohnungsgesetzgebung in Frankreich. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 25.

Nederländerna.

Nederlandsch Institut voor Volkshuisvesting en Stedebouw (Praeadviezen uitgebracht op de vergadering van 19 Juni 1926). Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 6.

Tyskland.

BRÄUTIGAM. Wohnungsnot und Zwangswirtschaft. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 26.

EBEL. Die Änderungen des Mieterschutzgesetzes und des Reichsmietengesetzes. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 26.

Fattigvård, barnaskydd och välgörenhet.

Sverige.

ERNBERG, H. Spädbarnshemmen. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1926, nr 4.

KLERCKER, KJ. O. AF. Läkaren och samhällets barnavård. Sv. Läkartidning 1926, nr 28.

NEESS, HANNA. Barnavärn i Landskrona. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1926, nr 4.

SÖDERBAUM, A. Förhållandet mellan fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1926, nr 4.

Föreningsväsen.

GARGAS, S. Die grüne Internationale. [Om internationell sammanslutning mellan jordbrukare.] Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 2.

HANSSON, S. Skandinavismen inom fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 29—30.

SASSENBACH, J. Die gewerkschaftliche Balkankonferenz in Sofia. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

International Arbejdsmandskongres i København 29. Juni—1. Juli. Arbejderen (Danmark) 1926, nr 2.

Die verschiedenen Richtungen in der internationalen Gewerkschaftsbewegung am 31. Dezember 1921 und 1924. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

Sverige.

CARLSSON, L. Industriförbundsprincipen på Landsorganisationens kongresser. Medlemsblad for Skandinavisk Sadelmager- og Tapetserer-Forbund juli 1926.

HAMMAR, H. G. Sveriges verkstadsförening åren 1896—1902, omfattande den »Keillerska» perioden. Verkstäderna 1926, nr 7.

LJUNGQUIST, O. Industriförbundsformens genomförande. Målarnes Facktidning 1926, nr 7.

SKÖLD, P. E. Jordbrukets organisationsproblem. Tiden 1926, nr 4.

SYDOW, HJ. v. Sveriges verkstadsförening och svenska arbetsgivareföreningen. Verkstäderna 1926, nr 7.
Samverkande Byggnadsfackförbunden. Grovarbetaren 1926, nr 2.
Sveriges verkstadsförenings trettioåriga verksamhet. Riktlinjer och resultat. Verkstäderna 1926, nr 7.
Ur Stockholms Bageriers Arbetsbyrås historia. Sv. Bageri-Tidskrift 1926, nr 4.

Italien.

CIMINO, E. Yrkesföreningslagstiftningen i Italien. Industria 1926, nr 15.

Kanada.

Trade union membership in Canada in 1925. The Labour Gazette 1926, nr 6.

Ungern.

ROTHENSTEIN, M. Die Geschichte der ungarischen Gewerkschaften. Die internationale Gewerkschafts-Bewegung 1926, nr 3.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

KIRK, P. T. R. The place of the church in industrial issues. The Labour Magazine juli 1926.
Conciliation and arbitration: Belgium, Germany, Italy, United States. Industrial and Labour Information 5 juli 1926.

Sverige.

EDSTRÖM, J. S. Verkstadsföreningen år 1905. Verkstäderna 1926, nr 7.
HASSLER, Å. Strejken och blockaden ur svensk rättslig synpunkt. [Referat av föredrag.] Industria 1926, nr 14.
MÖLLER, G. Ett fall och en återuppståndelse. [Om Stripakonflikten.] Tiden 1926, nr 4.
TJERNELD, J. Stämningar bland arbetsgivarna 1902. Verkstäderna 1926, nr 7.
Kampen imod de uorganiserede. Arbejdsgiveren (Danmark) 1926, nr 28.

Danmark.

Den danske højesteret fælder en knusende dom over fagforeningstyraniet. [Kolindsundsdomen.] Arbeidsgiveren (Norge) 1926, nr 12—13.

Italien.

Il divieto della serrata e dello sciopero nelle legge sulla disciplina giuridica dei rapporti collettivi di lavoro. Bollettino del Lavoro e della Previdenza Sociale 1926, nr 4.

Nederländerna.

Verbindendverklaring van collectieve arbeidsovereenkomsten (Advies van den Hoogen Raad van Arbeid over een voorontwerp tot —). Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 6.

Norge.

PEDERSEN, O. Striderna på den norska arbetsmarknaden. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 26.

Storbritannien.

CAMUZZI, S. Der Generalstreik in England. Der Arbeitgeber 1926, nr 14.
CLYNES, J. R. The political lessons of the strike. The Labour Magazine juli 1926.
LASKI, H. J. The general strike and the constitution. The Labour Magazine juli 1926.
MELSBACH. Der Arbeitskampf im Bergbau und der Generalstreik in England. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 26.
SCHLEEF, CAROLINE. Kolkrisen inför parlamentet. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 29.
TRACEY, H. The freedom of the press. The Labour Magazine juli 1926.
The general strike. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 7.
Kolkonkurrensen mellan England och Tyskland. [Referat av G. Werner. Der Kampf im englischen Bergbau. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 23—24.] Industria 1926, nr 14.
Kolstrejkens verkningar på det engelska näringslivet. [Redogörelse av generalkonsulatet i London.] Kommersiella Meddelanden 1926, nr 13—14.
Den nya kollagstiftningen i England. Industria 1926, nr 14.

Kooperation.

ARNFRED, J. TH. Kooperationen. [Föredrag.] Andelsbladet 1926, nr 29.
GIGNOUX, C. L'Organisation du travail. L'Émancipation 1926, nr 6.
TOTOMIANZ, V. Die Konsumenten als Gegner des Kapitalismus. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 29.

Sverige.

[ERIKSSON, K.] Kooperationens arbetarproblem. [Referat av föredrag.] Konsumentbladet 1926, nr 27.
HANSSON, S. Kooperationens arbetarproblem. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 27.
Kooperationen och fackföreningsrörelsen. Mål och Medel 1926, nr 7.
K[ooperativa] F[örbundet]s verksamhet 1925. Kooperatören 1926, nr 11.

Amerikas förenta stater.

SØRENSEN, S. Andelsbevægelsen i De Forenede Stater. Andelsbladet 1926, nr 27.
Der Stand der Konsumvereinsbewegung in den verschiedenen Ländern, 1924. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 27.

Danmark.

IVERSEN, M. Andelsbanken. Samfundets Krav 1926, nr 6.
Den gensidige Andels-Pensionsforening. Andelsbladet 1926, nr 29.

Ryssland.

KRETZER, P. Die Entwicklung des kleingewerblichen Genossenschaftswesens in der Sowjetunion. Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 2.

Einiges über die Genossenschaftsbewegung in Russland. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 30.

Storbritannien.

CASSAU, TH. Das Genossenschaftswesen in Grossbritannien. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 27.

The british congress at Belfast. International co-operative Bulletin 1926, nr 7.

Tyskland.

KASCH, A. The C. W. S. of German consumers' societies in 1925. International co-operative Bulletin 1926, nr 7.

Österrike.

SCHILDER, S. Das Genossenschaftswesen im neuen Agrarprogramm der österreichischen Sozialdemokratie. Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 2.

Levnadskostnader.

ESKILDSEN, J. E. Økonomisk sløseri og hvem betaler? [Om för många detaljhandlare.] Kooperatören 1926, nr 7.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Sverige.

FREDRIKSSON, N. Verkstadsindustriens utbildningsfrågor. Verkstäderna 1926, nr 7.

Nederländerna.

PRAK, J. L. Voorlichting bij de Beroepskeuze. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 7/8.

Norge.

HERSOG, O. Statens småbrukslärareskola i Norge. Landtmannen. Tidskrift för Landtmän 1926, nr 27.

Tyskland.

KNOFF, P. Die Berufsberatung der Schüler und Schülerinnen höherer Lehranstalten. Arbeit und Beruf 1926, nr 12.

KUNZE, K. Die Berücksichtigung wirtschaftlicher Belange bei der Berufsberatung. Arbeit und Beruf 1926, nr 13.

MENNE, A. Regelung des kaufmännischen Lehrlingswesens in Frankfurt a. M. Arbeit und Beruf 1926, nr 12.

RODIUS, H. Die Fortbildungsmassnahmen des Arbeitsamtes Düsseldorf für erwerbslose Jugendliche. Arbeit und Beruf 1926, nr 12.

SCHINDLER, E. Jugend und Beruf. I. Arbeit und Beruf 1926, nr 13.

Nykterhetsfrågan.

HERCOD, R. L'alcoolisme comme problème international. Revue internationale contre l'alcoolisme 1926, nr 3.

KOLLER, A. La lutte contre l'alcoolisme en 1924. Revue internationale contre l'alcoolisme 1926, nr 3.

Sverige.

GAHN, H. Systembolagens ekonomiska verksamhet. Tirfing 1926, nr 5/6.

NEUMAN, I. Alkoholister av lösdrivartyp och frågan om deras omhändertagande. Tidskrift för Nykterhetsnämnderna 1926, nr 3.

PETRÉN, A. Anslagsfrågor rörande nykterhetsnämndernas verksamhet och alkoholistvården inför 1926 års riksdag. Tidskrift för Nykterhetsnämnderna 1926, nr 3.

SØHR, [J. O.] Nykterhetsnæmnderne i Sverige og behandling av alkoholmisbruk her i landet. Sociale Meddelelser 1926, nr 5.

Nederländerna.

DON, A. Rationierung der Alkoholproduzenten und -verkäufer in Holland? Revue internationale contre l'alcoolisme 1926, nr 3.

Socialförsäkring.

MOULIN, G. Die französischen Gesetzentwürfe über Sozialversicherung im Vergleich mit der deutschen Sozialversicherung. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1926, nr 3.

Olika system för arbetslöshetsunderstöd. Industritidningen (Finl.) 1926, nr 12.

Sverige.

ANDERSSON, A. (Ringarum). Folkpensioneringsfrågan. Några synpunkter på besparingskommitténs förslag. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 7.

ANDERSSON, TH. Sjukkasselagstiftningen i Sverige 1923—26. Sv. Sjukkasse-Tidning 1926, nr 6.

ELLIOT, H. Pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 7.

KÄLLSTRÖM, N. Socialforsikringsforslag fremsat paa den svenske Rigsdag i 1926. Socialt Tidsskrift 1926, nr 6.

Frågor rörande pensionsförsäkringen vid 1926 års riksdag. Tidskrift för den svenska Pensionsförsäkringen 1926, nr 6.

Danmark.

SOMMER-ANDERSEN, [H. B.] Alderdomsforsikringskommissionens Betænkning. Socialt Tidsskrift 1926, nr 6.

Schweiz.

[Eidg. Arbeitsamt.] Die privaten Arbeitslosenkassen in der Schweiz. Wirtschaftsberichte des Schweizerischen Handelsamtsblattes 1926, nr 14.

Storbritannien.

Proposed reform of national health insurance in Great Britain. International Labour Review juli 1926.

Tyskland.

HÖLLING, D. W. Das neue Reichsknappschaftsgesetz. Der Arbeitgeber 1926, nr 14.

NIDDA, K. v. Kritisches. [Om missförhållanden inom den tyska socialförsäkringen.] Die Invaliditäts- und Altersversicherung 1926, nr 6—7.

Ungern.

Unemployment insurance bill in Hungary. Industrial and Labour Information 12 juli 1926.

Österrike.

Abänderung des österreichischen Arbeitslosenversicherungsgesetzes. Amtliche Nachrichten 1926, nr 6.

Finanzielle Gebarung der Arbeitslosenversicherung im Jahre 1925. Amtliche Nachrichten 1926, nr 6.

Ut- och invandring.

SCHORSCH, J. Der Wanderungskongress in London. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 14.

STERNHEIM, A. Het Internationaal Migratiekongres. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 7/8.

Le congrès ouvrier international des migrations. Chronique Mensuelle des Migrations 1926, nr 46.

Den internationale Vandringskongres. Arbejderen (Danmark) 1926, nr 4.

Weltwanderungskongress. (London, 22.—25. Juni 1926.) Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 28.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 12 juli—10 augusti 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
93.	K. kung. ang. statsbidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader	29 juni
359.	K. kung. om ändrad lydelse av § 8 mom. 1 i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 483) ang. allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse	29 »
368.	K. kung. ang. fastställande av det tal som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	13 juli
375.	K. kung. ang. tillämpning å fartyg av estnisk nationalitet av lagen den 27 nov. 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.	13 »
387.	K. socialstyrelsens kung. ang. formulär för anmälan om blyförgiftning inom måleriyrket	13 juni
390.	K. kung. rörande ändrad lydelse av § 3 i kungörelsen den 29 juni 1926 (nr 293) ang. statsbidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader	26 juli
398.	Lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag)	13 »
399.	K. förordning med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen)	13 »

Arbetsmarknaden under augusti månad 1926.

Under augusti månad nådde arbetsmarknadssiffrorna sitt hittills gynnsammaste läge under året. Genomsnittssiffran för antalet arbetsansökningar å varje hundratal lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket stannade sålunda vid 151 mot 161 under juli och 156 under motsvarande månad föregående år. Förbättringen synes framför allt vara föranledd av de relativt rikliga säsongarbeten, som den varma årstiden alltid för med sig i våra breddgrader. Särskilt var detta fallet med jordbruk och byggnadsverksamhet. Det industriella näringslivet tycktes arbeta fullt normalt utan några större störningar av det läge, som uppnåtts efter fredskrisens slut. Efterfrågan å fullgoda yrkesmän gjorde sig ännu gällande på skilda håll, varemot mera nämnvärda avskedanden av arbetskraft endast inrapporterades från de norrbottniska sågverksdistrikten. Antalet hjälpsökande arbetslösa ökades med omkring 500 personer och utgjorde vid månadens utgång omkring 11 350, av vilka i runt tal 1 700 voro anställda å statliga nödhjälpsarbeten. Därutöver torde omkring 1 500 ha varit sysselsatta vid rent kommunala eller statskommunala hjälpföretag. Någon kontant understödsverksamhet med statsbidrag förekom alltjämt icke, men en del kommuner utlämnade i mindre skala kontanta bidrag.

Vid jordbruket hade man under augusti mycket gott skördeväder, och efterfrågan å tillfällig arbetskraft för skördearbetet var mycket stor. Arbetsförmedlingskontoren i jordbruksdistrikten hade sålunda god arbetstillgång hela månaden och vid vissa tillfällen var det mycket svårt att uppbringa all erforderlig skördehjälp. — Anmälningar och efterfrågningar å platser för fast personal till stundande oktoberflyttning ingingo redan i stor utsträckning, och avtalstecknandet å kontoren underlättades mycket av de anställningskontrakt, som socialstyrelsen genom desamma tillhandahöllo allmänheten. Dessa kontrakt avse att efter legostadgans upphävande giva erforderlig stadga åt de personliga överenskommelserna vid jordbruket.

Efterfrågan å arbetskraft till industri och hantverk gällde i huvudsak erfaret och fackutbildat folk, varå brist flerstädes var för handen, medan överskottet å hantlangare och grovarbetare endast alltför obetydligt kunde reduceras. Byggnadsverksamheten påskyndades, speciellt vid städernas nybyggen, och lokala rapporter förelågo om brist på murare, målare och timmermän; särskilt de tvenne sistnämnda slagen av yrkesmän rönte vid denna tid av byggnadssäsongen livlig efterfrågan. Ställningen på den industriella arbetsmarknaden i övrigt var däremot praktiskt taget oförändrad, med undantag dock för den ovan nämnda sågverksdriften samt ett textilföretag i Halland, där avskedanden förekommit.

Omsättningen av sjöfolk var fortfarande mycket livlig, även om förmedlingsverksamheten något nedgick i förhållande till juli månad. Genom de

särskilda sjömansförmedlingarna tillsattes dock under månaden omkring 2 000 platser till sjöss.

För kontors- och affärsanställda medförde månaden ännu vissa tillfälliga arbetsmöjligheter i form av semestervikariat, men efterfrågan å hithörande arbetskraft var långt ifrån tillräcklig för att bereda sysselsättning åt det överskott av arbetssökande, som sedan länge förefunnits. De större arbetsförmedlingskontoren sade sig äga möjlighet tillgodose nästan varje behov av arbetskraft inom den merkantila branschen.

Som vanligt under augusti månad stegrades efterfrågan å husliga tjänare till följd av familjernas återvändande från semester- och landsvistelse. Tillgången å hembiträden ökades emellertid icke i samma proportion, varför ett underskott å duglig arbetskraft alltjämt kvarstod vid månadens slut. Den goda sommarsäsongen för restaurangerna medförde fortfarande relativt riklig tillgång å arbetstillfällen för hithörande arbetstagargrupper.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	*161*	*151*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	*96*	*107*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	*184*	*171*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·3*	*14·7*	*12·3*	*9·9*	*9·6*	*8·5*	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 743.

Åttonde internationella arbetskonferensen i Genève.

(Den 26 maj—5 juni 1926.)

Den internationella arbetskonferensens åttonde sammanträde hölls i Genève under tiden den 26 maj—5 juni 1926. Antalet representerade stater utgjorde 39, av vilka 28 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera arbetsgivar- och arbetarsidan. Hela antalet regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud med suppleanter och experter uppgavs uppgå till 245. Vid förra årets arbetskonferens voro företrädda 46 stater med 323 ombud och experter. Minskningen gentemot fjolåret torde förklaras därav, att de på dagordningen upptagna ämnena icke erbjödo samma allmänna intresse som förra gången.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 april 1926 deltogo i konferensen från svensk sida: såsom *regeringsombud* svenske ministern i Bern Einar Hennings och byråchefen J. A. E. Molin med socialrådet E. R. Sjöstrand såsom expert; såsom *arbetsgivarombud* direktören I. O. Larson med direktören A. Hj. Lagergren såsom expert och såsom *arbetarombud* landsorganisationens sekreterare E. Johansson med redaktören S. Backlund såsom expert.

Konferensens dagordning, sådan den beslutits av internationella arbetsbyråns styrelse, upptog egentligen endast ett ämne nämligen förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg.

Därjämte fick emellertid konferensen taga befattning med en del frågor av så att säga intern natur. En sådan fråga gällde sättet för granskning av de årsrapporter, som medlemsstaterna skola avgiva till arbetsbyrån enligt art. 408 i Versailles-traktaten. En annan innebar ändring i de provisoriska bestämmelserna rörande proceduren med s. k. dubbel läsning, som av 1924 års konferens införts i konferensens arbetsordning. Dessa bestämmelser hade i förändrad form, men med bibehållande av grundtanken däri, förelagts 1925 års konferenssammanträde, vilket emellertid återförvisade ärendet till arbetsbyråns styrelse. Likaså hade förra årets sammanträde hänskjutit till styrelsen en del andra frågor om ändring i arbetsordningen, av vilka två under form av positiva förslag nu framlades för konferensen, avseende dels sättet för val av medlemmar i särskilda utskott, dels vissa anordningar för val av utskottsmedlemmar inom regeringsgruppen.

För beredning av omförmälda frågor tillsatte konferensen fyra särskilda utskott, nämligen ett för varje av följande frågor: 1) emigrantinspektionen; 2) sättet för granskningen av årsrapporter; 3) den dubbla läsningsproceduren; 4) övriga reglementsändringar. I det följande redogöres under särskilda rubriker för dessa frågors behandling vid konferensen. Därefter lämnas en redogörelse för en del andra ärenden, som förehades vid konferensen.

1. Förenkling av inspektionen av emigranter å fartyg.

I den inbjudningsskrivelse till konferensen, som utgick den 20 maj 1925, redogjorde arbetsbyråns direktör för de skäl, som föranlett styrelsen att till 1926 sammankalla två på varandra följande konferenser, av vilka den senare skulle ägnas uteslutande åt sjöfartsfrågor. Vid valet av ämne för den första konferensen hade det befunnits lämpligt att draga nytta av närvaron i Genève av representanter för sjöfarten, och med hänsyn tagen härtill hade frågan om förenkling av emigrantinspektionen ombord å fartyg upptagits på dagordningen. Ett motiv för frågans upptagande var också, att man önskade fullfölja det arbete, vilket kunde sägas ha tagit sin början redan med tillsättandet av 1921 års emigrantkommission. Fråga hade visserligen uppstått, huruvida icke valet av förevarande ämne kunde leda in på områden, som fölle utanför arbetsorganisationens kompetens, men häremot gjordes gällande, att syftet icke vore att uppställa några regler rörande utrymme för passagerare ombord, säkerhet, hygien o. dyl. utan allenast att söka förenkla rådande anordningar för inspektion av emigranter till undvikande av slitningar och tvister rörande olika inspektörers befogenhet.

Som vanligt utsände arbetsbyrån i god tid före konferensen ett frågecirkulär till resp. regeringar för att med ledning av inkomna svar kunna utarbeta ett förslag att lägga till grund för konferensförhandlingarna.

I den svenska regeringens svar erinrades inledningsvis därom, att den kungl. förordningen den 4 juni 1884 om vad med avseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör innehåller åtskilliga föreskrifter om villkor för emigranters befordran. Däremot finnas inga föreskrifter om särskilda inspektörer, som skulle medfölja fartygen och ha till uppgift att bistå emigranterna och tillvarataga deras intressen. Veterligen hade ej heller några anmärkningar på senare tider framkommit mot sättet för befordran av emigranter å svenska fartyg. Uppenbart vore för övrigt, att sedan konkurrensen mellan rederibolagen skärpts genom de nya restriktiva immigrationsbestämmelsernas ikraftträdande i Förenta staterna, bolagen sökte på bästa möjliga sätt tillgodose emigranternas intressen under resan. Vad beträffar svenska fartyg och svenska emigranter syntes därför de i frågeformuläret åsyftade spörsmålen åtminstone för närvarande sakna intresse. Med hänsyn till det behov av internationella föreskrifter på området, som kunde finnas i andra länder, ville emellertid den svenska regeringen icke ställa sig avvisande till tanken på en eventuell konvention.

Ur svaren på de särskilda frågorna må nämnas, att regeringen ansåg ett konventionsförslag böra begränsas till att avse emigrantfartyg, varmed borde förstås varje passagerarfartyg, som användes i transoceansk fart för befordran av ett visst minimiantal emigranter, resande i tredje eller annan därmed jämförlig klass. Vad beträffar definitionen av begreppet emigranter, erinrades om att den år 1922 antagna rekommendationen angående ut- och invandringsstatistiken förordar avslutandet av överenskommelser mellan de

olika staterna i och för antagandet av en identisk definition å begreppet emigrant, men att Sverige funnit lämpligt att tills vidare förhålla sig avvaktande i detta hänseende. Utan att vilja definitivt binda sig för viss definition ville dock regeringen framhålla, att enligt svenskt språkbruk med uttrycket »emigrant» förstås person, som lämnar landet för att begiva sig till en annan världsdel i syfte att där bosätta sig.

I fråga om de metoder, som borde väljas för emigrantinspektionens förenkling, kunde regeringen icke förorda införandet i konventionen av en bestämmelse, varigenom en stat förpliktades att tillsätta inspektör ombord. Däremot ansågs det vara praktiskt att, såsom alternativt föreslagits, bestämma, att icke mer än en statlig inspektör borde finnas ombord å fartyget. Om regeringen i det land, vars flagga fartyget förde, icke gjorde bruk av sin rätt att tillsätta inspektör, syntes man icke böra vägra ett annat lands regering att tillsätta sådan tjänsteman ombord, förutsatt att avtal härom träffats mellan redaren och sistnämnda lands regering och att regeringen i fartygets flaggland formligen samtyckt härtill. Vad beträffar den ordning, i vilken olika intresserade stater härutinnan borde äga företräde, syntes antalet ombord varande emigranter böra vara normgivande. Inspektören borde vara av samma nationalitet som den stat, vars regering tillsatt honom.

Vad vidare beträffar inspektörens funktioner ansågs det, att han i främsta rummet borde ha till uppgift att övervaka tillämpningen av flagglandets lagar och förordningar. Vidare syntes den regering, som tillsatt inspektören, böra kunna uppdraga åt honom att övervaka tillämpningen av sådana överenskommelser, som kunde hava träffats mellan redaren och ett främmande lands regering, dock endast i den mån dessa överenskommelser icke vore stridande mot flagglandets lagar och tillika det främmande landets regering uttryckligen anhållit om inspektörens medverkan i detta syfte.

Vad beträffar den ställning och de kvalifikationer inspektören borde äga, syntes det den svenska regeringen icke ändamålsenligt att i konventionen föreskriva, att vederbörande skulle ha avlagt viss examen eller förvärvat liknande kompetens. Man föredrog att överlämna åt vederbörande regering att tillse, att inspektören ägde allmänbildning och erforderliga praktiska kunskaper, speciellt vad beträffar bekantskap med sociala problem och färdighet i utländska språk. Särskilt betonade man vikten av personlig lämplighet.

Självklart vore, att inspektören icke finge i någon mån inkräkta på befälhavarens myndighet, och kunde det möjligen vara lämpligt att meddela uttryckliga föreskrifter härom.

Regeringen ansåg önskvärt att, såsom ifrågasatts, bestämmelser meddelades om att en tolk skulle finnas ombord å varje fartyg, som förde visst minimital emigranter med särskilt språk; dock borde såsom tolk kunna godtagas en av passagerarna eller någon av fartygets besättning, som vore villig och kompetent att tjänstgöra i sådan egenskap.

Vad däremot beträffar förslaget om tillsättande av en särskild kvinnlig inspektör å fartyg med visst antal kvinnliga eller minderåriga emigranter,

ansågs föreskrift härom lämpligen böra införas i en särskild rekommendation, varjämte ifrågasattes, om icke hithörande uppgifter kunde anförtros åt någon ändock ombord anställd, härför kvalificerad person, exempelvis en sjuksköterska. Det ansågs tvivelaktigt, om åt de kvinnliga inspektörerna borde givas samma ställning och myndighet som åt de manliga, då kompetenstvister lätteligen kunde uppstå dem emellan.

Rörande de från övriga länder inkomna svaren på arbetsbyråns frågeformulär och det av arbetsbyrån för konferensen framlagda utkastet till konventionsförslag i ämnet må meddelas följande.

Flertalet regeringar hade uttalat sig för antagandet av ett konventionsförslag i det på dagordningen uppförda ämnet. Däremot rådde skilda meningar beträffande konventionens tillämplighetsområde och den innebörd, som borde givas åt begreppen »emigrantfartyg» och »emigrant». Med hänsyn härtill fann arbetsbyrån lämpligast att lämna åt vederbörande myndigheter i resp. länder att bestämma nämnda begrepp. Härvid kom också i betraktande, att konventionsutkastet i föreliggande skick icke föreskrev någon förpliktelse för regeringarna att tillsätta inspektörer och att med hänsyn därtill en strängare begreppsbestämning var mindre behövlig. I allmänhet kunde det ock antagas, att ett fartyg, som med hänsyn till inspektionen betraktades som emigrantfartyg i ett land, också skulle räknas till samma kategori i ett annat.

Såsom förut berörts, hade i frågeformuläret alternativt föreslagits, a) att staterna skulle förplikta sig att tillsätta inspektör ombord å varje emigrantfartyg förande dess flagga och b) att bestämmelse skulle meddelas om att ett emigrantfartyg icke finge ha mer än en statlig inspektör ombord. De inkomna svaren fördelade sig tämligen jämnt mellan dessa bägge alternativ, dock med en viss övervikt för det senare. Med hänsyn till de starka betänkligheter, som från vissa håll uttalats mot att pålägga staterna nya förpliktelser, bestämde sig arbetsbyrån för det senare alternativet. Härtill fogades dock det tillägget, att annan regering än den, som tillsatt inspektören, skulle vara oförhindrad att tillfälligtvis och på egen bekostnad låta en representant ombord åtfölja dess underåtar.

Mycket skilda åsikter gjorde sig gällande, huruvida rätten att tillsätta statlig inspektör skulle förbehållas flagglandet. I åtskilliga svar framhölls, att en bestämmelse i sådant syfte vore nödvändig. Andra svar gåvo däremot vid handen, att särskilda överenskommelser borde kunna träffas om inspektörens nationalitet, och flera regeringar uttalade sig för att nationaliteten skulle bestämmas enligt viss företrädesordning. Flertalet stater motsatte sig en anordning, enligt vilken flagglandet ensamt under alla förhållanden skulle vara berättigat bestämma, om inspektör skulle medfölja fartyget eller icke. Framhållas bör dock, att till minoriteten räknades så betydande sjöfartsländer som Storbritannien, Frankrike, Nederländerna och Japan.

Den lösning, som arbetsbyrån förordade i sitt utkast, gick ut på att inspektören i regel skulle tillsättas av flagglandets regering, även om han

icke nödvändigtvis behövde tillhöra detta land. Han kunde emellertid även tillsättas av annan regering enligt överenskommelse mellan flagglandet och ett eller flera andra länder, som hade undersåtar ombord. Om emellertid flagglandet eller annat land underlät att tillsätta inspektör, skulle rätten att utse sådan tillkomma de länder, vilkas hamnar fartyget angjorde i och för mottagandet av emigranter, och skulle det land, vars hamn först angjordes, ha företrädesrätt.

I fråga om inspektörens kvalifikationer uttalade sig de flesta stater i samma riktning som den svenska, nämligen att bestämmanderätten härutinnan borde överlämnas åt vederbörande regering.

Vad gäller inspektörens uppgifter var man i allmänhet ense om att han skulle övervaka tillämpningen av flagglandets lagar och förordningar rörande skydd för emigranter ombord. I övervägande mån uttalade sig också regeringarna för att inspektören skulle öva tillsyn över verkställigheten av överenskommelser, som träffats mellan redare och olika länders regeringar angående behandlingen av deras undersåtar; endast ett fåtal hade i likhet med den svenska uttalat sig för att såsom villkor skulle gälla, att vederbörande främmande regering uttryckligen anhållit om inspektörens medverkan. I anslutning till vad sålunda majoriteten yrkat, avfattade arbetsbyrån sitt utkast till konventionsförslag, men tillade därvid, att inspektören även skulle öva tillsyn över iakttagandet av bestämmelserna i upprättade kontrakt om befordran av emigranter samt att flagglandets regering skulle giva inspektören del av texten till alla lagar, överenskommelser och kontrakt, som kunde vara av betydelse för emigranternas ställning ombord.

Att inspektören icke finge inkräkta på befälhavarens befogenheter, därom rådde praktiskt taget enighet bland de tillfrågade regeringarna. Härom meddelades också uttryckligen föreskrifter i utkastet, och inspektörens uppgifter begränsades till att avse tillämpningen av sådana bestämmelser, som omedelbart rörde emigranternas skydd och välfärd ombord.

I arbetsbyråns utkast till konventionsförslag infördes dessutom ett särskilt stadgande om att inspektören efter varje resa skulle avgiva rapport icke blott till flagglandets regering, utan även till övriga intresserade regeringar.

De allra flesta regeringarna uttalade sig i likhet med den svenska för att en tolk skulle finnas ombord å varje fartyg, som förde ett visst antal emigranter med annat språk än fartygets officiella; denna uppgift skulle emellertid kunna läggas i händerna på inspektören eller någon av fartygets besättning eller en passagerare. Arbetsbyråns utkast upptog en bestämmelse i sådant syfte, vilken skulle komma till tillämpning, när antalet emigranter med visst främmande språk uppgick till minst 50. Då detta stadgande icke direkt berörde huvudsyftet med konventionen, nämligen emigrantinspektionens förenkling, avskildes det och infördes som första punkt i en föreslagen rekommendation.

Som andra punkt i rekommendationsförslaget upptogs en bestämmelse om

särskild kvinnlig funktionär för tillsyn och vård av kvinnliga och minderåriga emigranter. I princip hade en sådan anordning icke mött gensägelse från någon regering, men mycket skiljaktiga meningar rådde om de kvalifikationer, som borde fordras av den kvinnliga funktionären, och huru hon borde tillsättas. I rekommendationsförslaget nöjde sig arbetsbyrån med att angiva, att hon skulle vara vederbörligen kvalificerad och kunna utgöras av en sjuksköterska eller representant för någon erkänd institution till skydd och hjälp för emigranter. I enlighet med ett förslag av den polska regeringen bestämdes vidare, att sådan funktionär skulle vara obligatorisk, så snart bland emigranterna ombord på ett fartyg befunno sig minst 15 kvinnor eller minderåriga.

Vid remittering av detta ärende till utskottsbehandling uppstod debatt om arbetsorganisationens kompetens att befatta sig därmed. Understödd av sju andra arbetsgivarombud, däribland det svenska, föreslog den engelske arbetsgivarrepresentanten Snedden en resolution av följande lydelse: »att den internationella arbetsorganisationen icke är kompetent att syssla med frågor om reglering av emigranters befordran och att denna konferens följaktligen vägrar att diskutera frågan om förenkling av emigrantinspektionen ombord å fartyg». Som motiv för detta förslag anfördes, att den internationella arbetsorganisationen enligt fredsfördraget endast hade att befatta sig med frågor om reglering av vad däri beskrives såsom »arbetsvillkor». Under denna definition kunde inspektionen av emigranter ombord å fartyg icke anses falla. Jämväl anfördes ett uttalande av en högre engelsk jurist, vari uppställdes skillnad mellan reglering av arbetsvillkoren och åtgärder till förbättrande av de arbetande klassernas levnadsförhållanden. Sådana spörsmål som bostadsfrågan och levnadskostnadernas nedbringande vore av vital betydelse för arbetarklassen, men kunde icke anses falla inom del XIII av fredsfördraget. Fredsfördraget har till syfte att förbättra arbetsvillkoren för industriens löntagare, men då däri talas om »armod och umbäranden», är endast fråga om missförhållanden, som kunna härledas ur själva arbetsvillkoren, sådana dessa beskrivas i fördraget. Mr Snedden gjorde vidare gällande, att en emigrant icke nödvändigtvis vore att anse som arbetare; i själva verket hade det uppgivits, att på vissa linjer endast hälften av tredjeklasspassagerarna utgjordes av arbetare. I varje fall vore emigranter först och främst att anse som passagerare och kunde från redarnas synpunkt icke betraktas som arbetstagare. Talaren uppläste också en passus ur en vid internationella sjöfartskonferensen i London under april 1926 antagen resolution, vari uttalades ett beklagande av »internationella arbetsbyråns tydliga tendens att inblanda sig i andra sjöfartsfrågor än arbetarfrågor och med vilka den icke är kompetent att syssla». Han tillkännagav slutligen å de engelska skeppsredarnas vägnar, att de icke komma att deltaga i den sakliga diskussionen av denna fråga vare sig vid konferensens plenarsammanträden eller under utskottsbehandlingen.

Till bemötande härav framhöll det franska regeringsombudet Fontaine,

att ingen regering ifrågasatt arbetsbyråns kompetens att handlägga detta ärende. Enligt franska regeringens uppfattning vore här icke fråga om att reglera trafiken till sjöss eller att bestämma villkoren för fartygsägarnas ansvarighet gentemot emigranterna. Det vore endast fråga om att tillförsäkra emigranterna i egenskap av arbetare eller arbetssökande ett speciellt skydd från myndigheternas sida under transporten. I detta sammanhang citerade ock talaren den definition av »emigrant», som förordats av internationella ut- och invandringskonferensen i Rom 1924. Om man godtoge denna definition, vilken såsom emigrant betecknade den som lämnade sitt land för att söka arbete, kunde icke något tvivel finnas, att frågan om skydd för emigranter fölle inom internationella arbetsorganisationens kompetensområde. Till organisationens uppgifter hörde att bekämpa arbetslöshet, och enligt nyssnämnda definition kunde utan tvivel emigranten anses såsom en arbetslös.

Från flera arbetsgivarrepresentanters sida lämnades i övrigt den obestridda uppgiften, att de förhållanden, under vilka transport av emigranter ägde rum, helt och hållet förändrats på de sista tio eller femton åren och att deras förhållanden ombord numera vore likartade med övriga passagerares. Å den tyska regeringens vägnar förklarades, att den från början motsatt sig uppförandet av denna fråga på konferensens dagordning. Den tyska regeringens representanter ville emellertid icke undandraga sig att deltaga i ärendets behandling vid konferensen, men detta finge icke tolkas så, att de i princip erkände internationella arbetsorganisationens kompetens beträffande alla emigrationsfrågor, inbegripet sådana som icke hade något särskilt samband med löntagarnas levnadsförhållanden och arbete.

Vid anställd omröstning avslogs det framlagda resolutionsförslaget med 77 röster mot 23.

Det utskott, som tillsattes för denna frågas behandling, räknade 48 medlemmar; till ordförande valdes franske regeringsrepresentanten Gautier och till rapportör det spanska regeringsombudet Gascon y Marin. Från svensk sida inträdde i utskottet herrar I. Larson och E. Johansson.

Den förnämsta ändring, som av utskottet vidtogs i arbetsbyråns utkast, bestod däri, att andra länder än flagglandet icke tillerkändes rätt att tillsätta inspektör i annat fall än då överenskommelse därom träffats mellan resp. regeringar. Till förmån för flagglandets rätt härutinnan anfördes, att denna vore en naturlig konsekvens av principen, att fartygen bilda en del av flagglandets territorium, samt att en lösning på sådan grund vore enklast och mest praktisk. Å andra sidan gjordes gällande, att den nationella suveränitetsprincipen här icke kunde åberopas, då fråga icke vore om att på något sätt inkräkta på befälhavarens myndighet, och att i inspektörens uppgifter inginge icke allenast att övervaka tillämpningen av flagglandets lagar, utan även av internationella överenskommelser och kontrakt om befordran av emigranter. Bland flertalet utskottsmedlemmar rönte emellertid icke dessa synpunkter anslutning, och olika förslag om att på ett eller annat sätt begränsa flagglandets företrädesrätt avslogos.

Likväl bibehölls det av arbetsbyrån föreslagna stadgandet, att annan regering än den, som tillsatt inspektören, skulle vara oförhindrad att tillfälligtvis och på egen bekostnad låta representant åtfölja landets undersåtar, men tillades det, att denne representant endast skulle fungera såsom »observatör» och icke få inkräkta på den officielle inspektörens uppgifter.

Till stadgandet om inspektörens kvalifikationer gjordes ett tillägg, varvid från arbetarhåll lades viss vikt, nämligen att inspektören icke skulle få, vare sig direkt eller indirekt, vara förbunden med eller beroende av rederiet; detta skulle dock icke hindra, att skeppsläkaren undantagsvis och i nödfall kunde utses till inspektör.

De föreskrifter, som innehöllos i den av arbetsbyrån föreslagna rekommendationen, godkändes med vissa smärre ändringar. Vad beträffar tillsynen över kvinnliga emigranter förutsattes, att dessa skulle åtnjuta skydd icke endast i egenskap av emigranter, utan över huvud mot de faror och frestelser, som den s. k. vita slavhandeln erbjuder.

Mycket delade meningar rådde inom utskottet, huruvida den antagna texten skulle framläggas för konferensen under form av ett konventionsförslag eller av en rekommendation. Med den knappa majoriteten av 22 röster mot 20 beslöts välja den förra formen. Tillika beslöts — med allenast 21 röster mot 20 — att bestämmelserna i arbetsbyråns förslag till rekommendation skulle införlivas med konventionsförslaget såsom § 8 resp. 9.

Slutligen bör kanske omnämnas, att i utskottet väcktes förslag om att varje stat, som ratificerade konventionen och icke redan infört officiell inspektion av emigranter ombord å fartyg, skulle förplikta sig att inom viss tid vidtaga åtgärder härför. Detta förslag upptogs emellertid icke till behandling såsom fallande utanför konferensens dagordning.

Ur diskussionen vid första plenarbehandlingen den 3 juni må antecknas, att den italienske regeringsrepresentanten de Michelis hade flera anmärkningar att framställa mot förslaget, som han i det hela fann föga tillfredsställande. Speciellt framhöll han, att mera vidsträckta rättigheter i fråga om tillsättande av inspektör borde tillerkännas länder, vilkas undersåtar utgjorde en stor del eller majoriteten av emigranterna ombord å ett fartyg. Vidare ansåg han, att konventionsförslaget borde föreskriva förpliktelse att anordna inspektion eller innehålla vissa regler för emigranternas behandling ombord. Av en polsk regeringsrepresentant uttrycktes tvivel om konventionsförslagets effektivitet, så länge icke en enhetlig reglering av olika länders inspektionssystem kommit till stånd, och å arbetargruppens vägnar förklarade miss Bondfield, att förslaget endast sysslade med en ytterligt ringa del av ett stort problem. Bl. a. beklagade hon, att skyddet icke, såsom föreslagits i utskottet, utsträckts även till återvändande emigranter. Speciell vikt fäste hon vid skyddsbestämmelserna rörande kvinnor, men med hänsyn till den meningsskiljaktighet, som yppat sig om dessa bestämmelsers upptagande i konventionsförslaget, förklarade hon sig å sin grupps vägnar kunna

gå med på särskild omröstning härom för att icke äventyra hela förslagets antagande.

Yrkande om utbrytning ur konventionsförslaget av §§ 8 (tolkar) och 9 (skydd för kvinnor) framställdes också, men avslogs med 39 röster mot 37. Vid särskild omröstning om § 8 avslogs denna, medan § 9 jämte övriga *delar av utskottets förslag biföllos under form av ett konventionsförslag.*

Med hänsyn till det samband, som ansågs förefinnas mellan §§ 8 och 9 — vilka ju ursprungligen tillsammans bildat arbetsbyråns rekommendationsförslag — beslöts att återremittera den godkända texten till utskottet — en procedur, mot vilken vissa formella betänkligheter gjordes gällande. Utskottet föreslog följande dag, att § 9 skulle utbrytas och, såsom från början föreslagits, erhålla form av en rekommendation, vilket också konferensen biföll. Någon proposition å införande av § 8 i rekommendationen framställdes icke, emedan detta stadgande ansågs avfört från dagordningen genom resultatet av voteringen föregående dag. Det medgavs icke ens att stadgandet framfördes såsom tilläggsförslag till rekommendationen. Däremot ansåg sig konferensen oförhindrad att antaga en resolution av samma innehåll, vilket beslöts med 75 röster mot 19. Jämväl antogs med 48 röster mot 37 en resolution med anmodan till arbetsbyrån att företaga en undersökning av de principer och system för skydd, hjälp och inspektion av emigranter, som gälla i olika länder, samt speciellt av åtgärderna för tillämpning av konventionsförslaget.

Slutbehandlingen ägde rum den 5 juni och resulterade i att konventionsförslaget antogs med 72 röster mot 35, d. v. s. med knappt sådan majoritet, två tredjedels, som erfordras. Någon dubbel läsningsprocedur kom icke till användning vid detta förslags behandling i enlighet med vad konferensen beslutit rörande reglementet (se sid. 690). Rekommendationen antogs med 89 röster mot 19. Antecknas må, att de tyska regeringsrepresentanterna röstade mot konventionsförslaget, men förklarade sig kunna godkänna en rekommendation av samma innehåll.

Det sålunda definitivt antagna konventionsförslaget har till sina huvudsakliga delar följande lydelse:

Förslag till konvention angående förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg.

§ 1.

För tillämpningen av denna konvention skola i varje land av vederbörande myndighet meddelas definitioner av begreppen »emigrantfartyg» och »emigrant».

§ 2.

Varje medlem, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att, med nedanstående undantag, godtaga den principen, att den ombord på emigrantfartyg till emigranternas skyddande utövade officiella inspektionen skall tillkomma allenast *en* regering.

Denna bestämmelse utgör dock icke hinder för ett annat lands regering att tillfälligtvis och på egen bekostnad låta en representant ombord åtfölja sina såsom emigranter resande undersåtar; han skall dock endast fungera såsom observatör och får icke inkräkta på den officielle inspektörens uppgifter.

§ 3.

Om en officiell emigrantinspektör anställes ombord på ett emigrantfartyg, skall han i regel utnämnas av regeringen i det land, vars flagga fartyget för. Sådan inspektör kan likväl utses av annan regering, om överenskommelse därom träffats mellan regeringen i det land, vars flagga fartyget för, och en eller flera av de regeringar, vilkas undersåtar inbegripas bland emigranterna ombord å fartyget.

§ 4.

Vilka krav på praktiska kunskaper samt fackliga och moraliska kvalifikationer, som skola ställas på en inspektör, bestämmas av den regering, som är ansvarig för inspektörens utnämning.

En officiell inspektör må icke på något sätt vare sig direkt eller indirekt vara förbunden med eller beroende av fartygsägaren eller rederibolaget.

Nu angivna bestämmelse skall dock icke utgöra hinder för en regering att undantagsvis och i händelse av verkligt nödtvång utse skeppsläkaren till officiell inspektör.

§ 5.

Den officielle inspektören skall vaka över iakttagandet av de rättigheter, emigranterna äga enligt det lands lagar, vars flagga fartyget för, annan tillämplig lag, internationella överenskommelser eller kontrakten om emigranternas befordran.

Regeringen i det land, vars flagga fartyget för, skall, oavsett inspektörens nationalitet, delgiva denne texten till gällande lagar och förordningar rörande emigranters förhållanden samt till de gällande överenskommelser och kontrakt angående samma ämne, vilka meddelats regeringen.

§ 6.

Fartygsbefälhavarens befogenheter inskränkas icke genom denna konvention. Den officielle inspektören må på intet sätt göra intrång på befälhavarens befogenheter ombord och skall uteslutande befatta sig med att övervaka tillämpningen av lagar, förordningar, överenskommelser och kontrakt, vilka direkt angå emigranternas skydd och välfärd ombord.

§ 7.

Inom åtta dagar efter fartygets ankomst till destinationshamnen skall den officielle inspektören avgiva rapport till regeringen i det land, vars flagga fartyget för, och skall denna regering översända ett exemplar av rapporten till de övriga intresserade regeringar, som förut anhållit därom.

En avskrift av rapporten skall av den officielle inspektören överlämnas till fartygets befälhavare.

Den samtidigt antagna rekommendationen lyder, med bortseende från ingressen, sålunda:

Rekommendation angående skydd för emigrerande kvinnor och unga flickor ombord å fartyg.

Konferensen hemställer:

att då minst femton kvinnor eller unga flickor, vilka icke åtföljas av för dem ansvarig person, befordras såsom emigranter ombord å ett emigrantfartyg, en kvinna med lämpliga kvalifikationer och utan annan uppgift ombord skall tillsättas å fartyget för

att, utan intrång på befälhavarens befogenheter, lämna dessa emigranter den moraliska eller materiella hjälp, av vilken de kunna vara i behov.

Hon skall avgiva rapport till den myndighet, som utsett henne, och rapporten skall tillhandahållas intresserade regeringar.

2. Sättet för granskning av medlemsstaternas årsrapporter.

Vid sammanträde i januari 1926 antog internationella arbetsbyråns styrelse på förslag av den engelske regeringsrepresentanten en resolution av följande lydelse: »I betraktande av att de rapporter, som avgivas av medlemsstaterna enligt artikel 408 i Versailles-traktaten, äro av den största betydelse och att en omsorgsfull granskning av däri meddelade upplysningar är ägnad att belysa det praktiska värdet av konventionerna och att främja en allmän ratifikation av dem, hemställer styrelsen, att konferensen måtte utse en kommitté med uppgift att överväga lämpliga mått och steg för att göra det bästa och mest fullständiga bruk av dessa upplysningar och för att införskaffa sådana ytterligare uppgifter, som kunna anses önskvärda för att komplettera de redan tillgängliga.» Med cirkulärskrivelse den 4 mars 1926 hade denna resolution bragts till medlemsstaternas kännedom.

För behandling av denna fråga tillsattes vid konferensen ett utskott på 36 medlemmar med den engelske regeringsrepresentanten Wolfe som ordförande och rapportör. Från svensk sida deltog i utskottet envoyén Hennings med byråchefen Molin såsom suppleant samt direktör Larson.

Som bekant föreskrives i art. 408 av Versailles-traktaten, att medlemsstaterna årligen skola till arbetsbyrån avgiva rapporter rörande av resp. stater vidtagna åtgärder för genomförandet av de konventioner, till vilka de anslutit sig. Dessa rapporter skola vara uppställda i enlighet med av styrelsen lämnade anvisningar och innehålla de uppgifter styrelsen begärt. Direktören skall vid konferensens nästkommande sammanträde framlägga ett sammandrag av dessa rapporter. I enlighet härmed har förfarits under de gångna åren, och till följd av det stigande antalet ratifikationer har den del av direktörens årsredogörelse, som innehåller nyssnämnda sammandrag, tagit en allt större omfattning. Likväl har man ägnat mycket ringa uppmärksamhet häråt i den generaldebatt, som varje år ägt rum beträffande direktörens årsredogörelse. Orsaken härtill torde förnämligast ha varit, att konferensens medlemmar icke hunnit tränga i det betydande och ganska komplicerade material, som framlagts för dem.

Om önskvärdheten av en förberedande saklig behandling av det ifrågavarande materialet rådde på det hela taget i utskottet icke mer än en mening, och i princip uttalade sig utskottet redan från början för att en kommission borde tillsättas för att granska tillämpningen av ratificerade konventioner.

Rörande sättet för kommissionens tillsättning, dess uppgifter m. m. framlades för utskottet två inom arbetsbyrån utarbetade promemorior, som gingo ut på tillsättandet av en kommitté av 6 à 10 sakkunniga, utsedda av direktören med styrelsens godkännande. Kommitténs uppgift skulle vara att

granska årsrapporterna med aktgivande å däri förefintliga bristfälligheter och otydligheter samt även å skiljaktigheter uti konventionsbestämmelsernas tillämpning i olika länder. Över sitt arbete skulle kommittén avgiva rapport till direktören, vilken skulle framlägga rapporten för konferensen i förening med sammandraget av staternas årsrapporter. Av konferensen skulle varje år tillsättas ett utskott för att taga dessa handlingar under omprövning. I promemoriorna betonades den provisoriska karaktären av de sålunda föreslagna anordningarna.

Av vissa utskottsmedlemmar uttalades farhågor för att den av arbetsbyrån skisserade anordningen möjligen kunde inkräkta på medlemsstaternas suveräna ställning eller på de befogenheter, som i fredstraktaten tillerkänts andra organ. Man enades emellertid därom, att expertkommittén icke skulle ha någon dömande myndighet eller rätt att tolka konventionsbestämmelser eller att uttala sig till förmån för viss tolkning framför annan. Något intrång borde sålunda icke behöva befaras på de uppgifter, som tillkomma sådan undersökningskommission, som avses i fredstraktatens art. 411, eller den fasta mellanfolkliga domstolen i Haag. På grundval av den utredning, som verkställts inom arbetsbyrån, uppdrog utskottet följande grundlinjer för expertkommissionens arbete:

Kommitténs funktioner skulle uteslutande vara tekniska och icke juridiska. I art. 409 och följande av Versailles-traktaten föreskrivas som bekant de anordningar, som skola träda i tillämpning i händelse av klagomål, att bestämmelserna i ratificerade konventioner icke iakttagas; den nu föreslagna granskningsmetoden skiljer sig emellertid helt och hållet från det system av undersökningar och sanktioner, som föreskrives i sagda artiklar, och den skulle icke träda i tillämpning på grund av klagomål.

Vid sin granskning av medlemsstaternas årsrapporter skulle expertkommittén anteckna de fall, då lämnade upplysningar syntes vara otillräckliga att möjliggöra en riktig uppskattning av läget vare sig i allmänhet eller inom ett särskilt land. För att råda bot härpå kunde kommittén föreslå konferensen, att styrelsen skulle taga under övervägande en ändring uti rapportformuläret i syfte att göra innehållet i rapporterna mera koncist. Gällde anmärkningen ett särskilt land, kunde kommittén anmoda arbetsbyrån att per korrespondens infordra sådana ytterligare upplysningar, som enligt rapportformuläret kunde krävas. Vidare skulle kommittén i de fall, då granskningen visade, att konventionsbestämmelserna tolkades olika i olika länder, fästa uppmärksamheten härå. Slutligen skulle kommittén ha att avgiva en teknisk rapport till direktören, som skulle bringa densamma jämte sammandraget av årsrapporterna till konferensens kännedom.

Det kunde icke komma i fråga att inför kommittén inkalla representanter för regeringarna, utan skulle kommitténs rapporter uteslutande grunda sig på de upplysningar, som resp. stater vid konventionernas ratificering åtagit sig att lämna.

Den principfråga, som nu återstod för utskottet att avgöra, gällde vem som skulle utse ovanberörda organ och om granskningsarbetet skulle äga

rum i två instanser eller endast en. Vissa utskottsmedlemmar ansågo, att ett av konferensen varje år tillsatt utskott kunde göra tillfyllest och att det förberedande granskningsarbetet kunde överlämnas åt arbetsbyråns direktör och funktionärer. Häremot gjordes emellertid gällande, att direktörens uppgifter strängt begränsats i fredstraktaten och att han till följd av granskningen kunde utsättas för klander att ha överskridit sin befogenhet. Dessutom vore det önskvärt, att han, då det gällde en så svår och ömtålig uppgift, biträddes av ett fullständigt opartiskt organ, vars arbete vore av rent teknisk natur.

Som resultat av diskussionen framgingo två förslag, det ena formulerat av det schweiziska regeringsombudet Pfister, det andra av den holländske arbetsgivarrepresentanten Cort van der Linden. Enligt det förra skulle arbetsbyråns direktör med styrelsens godkännande utse en teknisk kommitté av sex sakkunniga för en tid av tillsvidare tre år. Det senare innebar, att konferensen årligen skulle tillsätta ett utskott för granskning av det enligt art. 408 upprättade sammandraget av årsrapporterna och att styrelsen skulle anmodas taga under övervägande lämpligheten av att för egen del tillsätta en expertkommitté med uppgift att förbereda nämnda utskotts arbete; om styrelsen icke funne lämpligt tillsätta en sådan kommitté, skulle den för 1927 års arbetskonferens framlägga skälen härför.

På grundval av en kompromiss mellan dessa bägge yrkanden beslöt utskottet för konferensen framlägga ett resolutionsförslag, vari ej mindre hemställdes, att varje år skulle tillsättas ett utskott för granskning av det enligt art. 408 upprättade sammandraget av årsrapporterna, än även styrelsen anmodades att försöksvis och för en tid av två eller tre år tillsätta en teknisk kommitté av sex eller åtta sakkunniga med uppgift att göra det bästa och mest fullständiga bruk av de i rapporterna lämnade upplysningarna och införskaffa de ytterligare uppgifter, som kunde finnas önskvärda för komplettering av de redan tillgängliga, samt att däröver avgiva rapport till direktören, som skulle överlämna denna rapport jämte nyssnämnda sammandrag till konferensen.

Plenarbehandlingen av detta ärende ägde rum den 4 juni. Ur den motivering för förslaget, som lämnades av rapportören, må anföras följande. Det vore icke obefogat, att av den föreslagna anordningen vänta sig mera stadga i konventionernas tillämpning och en mera allmän efterlevnad av desamma. Visserligen hade det invänts, att om man vidhölle kravet på närmare upplysningar om tillämpningen, antalet ratifikationer skulle bliva färre. Ett sådant argument kunde, om det på allvar framfördes, icke betyda annat än att stater, som verkställt ratifikation av konventioner, icke hade för avsikt att bringa dem i tillämpning och att de ville fördölja detta. Så vitt talaren hade sig bekant, hyste ingen stat sådana avsikter, och vore det oberättigat att genom framförandet av dylika argument misstänkliggöra staternas heder. Tvärtom trodde han, att alla stater med glädje skulle hälsa tillfället att få för världen visa, att de uppfyllde sina förpliktelser. Härigenom skulle icke endast det ömsesidiga förtroendet stärkas, utan det skulle också bliva möj-

ligt att definitivt vederlägga den ofta hörda förebråelsen att konventionerna stannade på papperet.

De flesta talarna understödde utskottsförslaget, men den belgiske regeringsrepresentanten professor Mahaim framförde en del betänkligheter. Han erinrade om att fredsfördraget redan innehöll föreskrifter om viss kontroll över konventionernas tillämpning. Den nu föreslagna påbyggnaden kunde synas vara helt oskyldig, men den innebure dock fröet till en fara för att de tillsatta sakkunniga skulle utveckla sig till ett slags inspektörer. Det bleve svårt för ett utskott vid konferensen att under den korta sammanträdestiden i detalj hinna göra sig förtroget med årsrapporternas innehåll, och utskottet kunde knappast därur draga andra slutsatser än de, vartill direktören redan kommit. Om fråga vore att komma till rätta med tredskande stater, vore den nu föreslagna anordningen icke lämplig; för sådant ändamål måste man stödja sig på exakta uppgifter och använda en annan procedur, och det vore ytterligt farligt att upprätta ett slags improviserat tribunal. En annan sak vore att låta sakkunniga utföra ett studium av staternas rapporter under tiden mellan konferenserna. En kommitté vid direktörens sida, som hade detta till uppgift och som kunde bistå styrelsen i dess arbete, vore i och för sig en anordning, som talaren ansåg sig kunna godkänna. Han slutade med att uttrycka den förhoppningen, att de farhågor, åt vilka han givit uttryck, icke måtte bliva verklighet.

Sedan ett yrkande av det spanska regeringsombudet greve de Altea om uteslutande av bestämmelsen om ett särskilt utskott vid konferensen avslagits, antogs resolutionsförslaget i något ändrad formulering med 66 röster mot 33. Resolutionen har följande lydelse:

I betraktande av att de rapporter, som avgivas av organisationens medlemsstater enligt art. 408 i Versailles-traktaten, äro av största betydelse och

att en omsorgsfull granskning av däri meddelade upplysningar är ägnad att belysa det praktiska värdet av konventionerna och att främja en allmän ratifikation av dem,

hemställer konferensen, att varje år av konferensen måtte tillsättas ett utskott för att granska de rapportsammandrag, som framläggas för konferensen i enlighet med art. 408.

Vidare anmodas internationella arbetsbyråns styrelse att tillsätta, försöksvis och för en tid av ett, två eller tre år, en teknisk expertkommitté, bestående av 6 eller 8 medlemmar, med uppgift att göra det bästa och mest fullständiga bruk av dessa upplysningar och att införskaffa sådana ytterligare uppgifter, som avses i de av styrelsen godkända frågeformulären och finnas önskvärda för att komplettera de redan meddelade, samt att däröver avgiva rapport till styrelsen, vilken rapport direktören efter samråd med styrelsen bifogar sitt sammandrag av årsrapporterna, som framlägges för konferensen enligt art. 408.

3. Frågan om den dubbla läsningsproceduren.

Denna fråga daterar sig från 1922 års konferenssammanträde, som i princip uttalade sig för att konferensens sammanträden växelvis skulle vara av förberedande och beslutande karaktär. Närmast i anledning härav antog arbetskonferensen år 1924 vissa provisoriska tilläggsbestämmelser till arbetsordningen, genom vilka infördes ett system med behandling av konventions-

förslag vid två på varandra följande konferenssammanträden eller med s. k. dubbel läsning. Följande år framlade arbetsbyråns styrelse för konferensen förslag om att göra denna anordning definitiv, men enighet härom hade icke uppnåtts inom styrelsen. Vid konferensen uttalades också starka betänkligheter mot att stadfästa en procedur, som enligt mångas uppfattning givit mindre tillfredsställande resultat. En del nya uppslag framfördes jämväl, varibland ett av det irländska regeringsombudet O'Rahilly, vilken ifrågasatte, om icke konventionsförslag och rekommendationer kunde vid en första session diskuteras förberedelsevis eller göras till föremål för en resolution för att vid den därpå följande sessionen föreläggas till definitivt avgörande. Konferensen beslöt att återremittera ärendet till styrelsen för förnyad utredning, och resultatet av denna utredning förelåg nu vid innevarande års konferens.

För ärendets behandling tillsattes ett utskott å 36 medlemmar med det belgiska regeringsombudet professor Mahaim som ordförande och rapportör. Det förslag, som framkommit från styrelsen och som till skillnad från proceduren med dubbel läsning betecknades såsom en procedur med »dubbel diskussion», kan sägas vara uppbyggt på här nedan angivna grunder.

Som allmän motivering för den nya proceduren anfördes det i belysning av erfarenheterna från 1925 års konferens erkända faktum, att då en formlig text antagits vid ett första konferenssammanträde, de regeringar eller fackliga organisationer, som av något skäl motsätta sig texten i dess antagna lydelse, icke sträva att få till stånd en sådan lösning, som underlättar ratifikation, utan i stället vidhålla och söka genomdriva sin egen mening vid andra läsningen samt sålunda kunna förledas att öva obstruktion. Vidare är det omöjligt att uppdraga en klar skiljelinje mellan formella och sakliga ändringsförslag och följden härav blir, att även ändringar, som måhända förvanska själva grundtanken i en konvention, måste upptagas till behandling. Det var på grund av denna erfarenhet, som tanken uppkom, att den första behandlingen av ett ärende skulle äga rum vid konferensen, redan innan någon text utarbetats. Tillfälle skulle därigenom erbjuda sig för regeringarna ävensom för arbetsgivare och arbetare att i förväg angiva de punkter, vid vilka de fäste största vikten, ävensom att framföra sina invändningar, och härtill kunde sedan hänsyn tagas vid utarbetandet av konventionsförslagets text. Innan nästa konferenssammanträde ägde rum, funnes också tillräcklig tid för vederbörande att utarbeta de ändringsförslag, som de ansågo nödvändiga för ratifikations underlättande.

I praxis komme den nya proceduren enligt styrelsens förslag att gestalta sig på följande sätt.

1) Då en fråga uppförts på konferensens dagordning, utarbetar arbetsbyrån en förberedande rapport, vilken redogör för lagstiftning och praxis i det föreliggande ämnet samt angiver de punkter, som komma i betraktande, därest konferensen skulle fatta beslut om att vid nästföljande sammanträde företaga ärendet till definitiv behandling.

2) Över den förberedande rapporten äger en generaldebatt rum vid konferensen, vare sig med eller utan föregående utskottsbehandling.

3) Efter generaldebatten anställes omröstning, icke om ett konventionsförslag eller en rekommendation, utan om en resolution, vari arbetsbyrån lämnas vissa anvisningar till ledning för dess under mellantiden före nästföljande konferens anställda enquête bland regeringarna.

4) I vederbörlig tid utsänder arbetsbyrån en frågeskrivelse till regeringarna för att inhämta deras mening om konferensens beslut.

5) På grundval av enquêten utarbetar arbetsbyrån en slutlig rapport med eventuellt utkast till konventionsförslag eller rekommendation.

Utskottet godkände denna metod i dess huvuddrag, men föreslog ett betydelsefullt tillägg till densamma. Medan enligt styrelsens förslag konferensen vid den första behandlingen endast skulle angiva de väsentliga punkterna, varom regeringarnas mening skulle inhämtas, och överlämnade till arbetsbyrån att utarbeta frågeformuläret, ansåg utskottet det vara lämpligt, att konferensen själv finge fatta beslut om formulärets lydelse på basis av ett utkast, fogat till arbetsbyråns förberedande rapport. Dock förutsattes det, att det skulle stå arbetsbyrån fritt att i den av konferensen beslutade texten till frågeformulär vidtaga nödiga formella ändringar. På detta sätt bleve det möjligt att med minsta möjliga tidsutdräkt expediera frågeformuläret till resp. regeringar. För att tillmötesgå ett från transatlantiska länder uttalat önskemål föreslog utskottet vidare en bestämmelse om att slutrapporten skulle delgivas regeringarna i så god tid, att de hade om möjligt tre månader på sig för granskning av densamma. Med hänsyn till art. 402 sista stycket i Versailles-traktaten befanns det också nödigt att till arbetsbyråns förslag foga det tillägget, att vid den första behandlingen konferensen skulle fatta formligt beslut med två tredjedels majoritet om ärendets uppförande på dagordningen för nästföljande konferens.

Av praktiska skäl föreslog slutligen utskottet, att den nya proceduren icke skulle tillämpas vid innevarande års bägge konferenssammanträden och ej heller med avseende å den på dagordningen för 1927 års konferens uppförda frågan om sjukförsäkring, vilken ju redan ägnats en förberedande behandling vid 1925 års konferens.

Utskottets utlåtande var enhälligt.

Vid plenarbehandlingen den 3 juni yppades icke heller något motstånd mot förslaget, utan bifölls det med samtliga avgivna 88 röster.[1] Ur debatten förtjänar antecknas, att det norska regeringsombudet Thorsen med glädje hälsade den nya proceduren såsom ägnad att underlätta ratificeringen. Mot konventionerna, sådana de hittills gestaltats, kunde i allmänhet riktas den anmärkningen, att de innehölle för stränga detaljbestämmelser och därigenom vållade svårigheter för den nationella lagstiftningens anpassning. Med den nya metoden bleve det möjligt för regeringarna att göra sina betänkligheter gällande på ett tidigare stadium och med mera styrka, så att vid utformningen av konventionerna den nödiga elasticiteten kunde ernås. Detaljstadgandena finge lämnas åt varje land eller — såsom det finska regeringsombudet Mannio ifrågasatt — åt överenskommelser gruppvis länderna emellan.

[1] Den förut provisoriskt gällande dubbla läsningsproceduren förföll i och med att utskottets förslag godkändes.

De beslutade nya bestämmelserna i konferensens arbetsordning ha följande lydelse:

Art. 6 i konferensens arbetsordning.

§ 4.

Då en fråga uppförts på konferensens dagordning, förelägger internationella arbetsbyrån konferensen en förberedande rapport med redogörelse för lagstiftning och praxis i olika länder. Denna rapport skall innehålla ett utkast till frågeformulär, och skall densamma av arbetsbyrån delgivas regeringarna före konferensens öppnande.

§ 5.

Konferensen gör denna rapport till föremål för överläggning antingen vid plenarsammanträde eller inom utskott. Finner konferensen, att ämnet lämpligen kan göras till föremål för ett konventionsförslag eller en rekommendation, skall den uppgöra ett så vitt möjligt preciserat frågeformulär att tillställas regeringarna.

Konferensen besluter därefter enligt art. 402, stycket 3 av Versailles-traktaten, huruvida frågan skall upptagas å dagordningen för nästföljande konferens.

§ 6.

Efter att i fall av behov ha gjort nödiga redaktionella ändringar i frågeformuläret, översänder arbetsbyrån detsamma till regeringarna inom en månad efter konferensens avslutning.

§ 7.

På grundval av regeringarnas svar utarbetar internationella arbetsbyrån en slutlig rapport, eventuellt innehållande ett utkast till konventionsförslag eller till rekommendation. Denna rapport översändes av arbetsbyrån till regeringarna och skall, om möjligt, komma dem till handa tre månader före öppnandet av nästa konferenssammanträde.

§ 8.

Konferensen besluter, huruvida den till grund för sin diskussion vill lägga de av arbetsbyrån utarbetade utkasten till konventionsförslag eller rekommendationer — — — (fortsättningen lika med nuvarande texten).

4. Övriga frågor om ändring i arbetsordningen.

Vid 1925 års konferenssammanträde hade väckts åtskilliga förslag avseende sättet för val av medlemmar i särskilda utskott (art. 7, E av arbetsordningen). Förslagen åsyftade att under en eller annan form giva förslagsutskottet större befogenheter ifråga om utskottens sammansättning än det för närvarande besitter. Enligt gällande bestämmelser är förslagsutskottet i sådant hänseende beroende av samtycke från resp. grupper (regerings-, arbetsgivar- och arbetarrepresentanter). Det' ifrågasattes nu, att inskränka den autonomi, som i praxis tillerkänts resp. grupper, något som dock arbetargruppen vid detta tillfälle bestämt motsatte sig. Konferensen remitterade frågan till arbetsbyråns styrelse, som efter verkställd utredning framlade ett förslag, uppgjort av Sir Louis Kershaw, vilket kunde sägas beteckna en kompromiss mellan de olika ståndpunkterna. Förslaget åsyftade att giva

alla delegerade och experter rätt att närvara vid de särskilda utskottens sammanträden med samma rättigheter som utskottsmedlemmarna undantagandes rösträtt.

Av 1925 års arbetskonferens hade därjämte till styrelsen hänskjutits ett förslag om vissa tilläggsbestämmelser till art. 21 av arbetsordningen rörande ändrade anordningar för val av utskottsmedlemmar inom regeringsgruppen. Förslaget gick ut på fastställande av en viss förberedande procedur vid valen, som skulle trygga en mera jämn och rättvis fördelning av utskottsplatserna mellan de olika regeringarna. Även i denna fråga framlade styrelsen för konferensen ett positivt förslag, vilket upptog grundtanken i det ursprungliga men ytterligare utvecklade densamma.

En annan betydelsefull reglementsfråga hade av 1925 års arbetskonferens hänskjutits till styrelsen, nämligen om ändring i bestämmelserna rörande arbetsgivar- och arbetargruppernas val av medlemmar i arbetsbyråns styrelse. Beträffande denna mycket ömtåliga fråga hade emellertid styrelsen icke funnit lämpligt att nu framlägga något förslag för konferensen.

För hithörande frågors behandling tillsatte konferensen ett utskott på 18 medlemmar, och valdes till ordförande i utskottet det venezueliska regeringsombudet Zumeta och till rapportör det holländska regeringsombudet Zaalberg.

Till grundval för sina förhandlingar tog utskottet de förslag, som hade framlagts av arbetsbyråns styrelse. Utskottet var emellertid väl medvetet om att dessa förslag icke betecknade någon verklig lösning av den fråga om utskottens sammansättning, som sedan flera år dryftats vid konferenserna. De svårigheter som mött torde framför allt ha sin grund däri, att regeringsgruppen, som till numerären är minst lika stark som de bägge övriga grupperna tillsammantagna, likväl icke i något utskott med undantag för förslagsutskottet, har rätt till större antal platser än vardera av dessa grupper. Detta medför att regeringsombuden ofta icke kunna beredas utskottsplatser i den utsträckning, som de önska, och det förekommer icke sällan, att en regering ser sig alldeles utestängd från utskotten.

Till belysande härav må anföras, att de 46 regeringsplatser i särskilda utskott, som vid förevarande sammanträde stodo till förfogande, fördelades bland 33 regeringar av 39 vid konferensen representerade på sätt, som visas av följande sammanställning:

	Antal regeringar	Summa platser
Tre platser per regering	1	3
Två » » »	11	22
En plats » »	21	21
	33	**46**

Tre platser tilldelades Storbritannien, *två:* Belgien, Brasilien, Frankrike, Indien, Irland, Italien, Japan, Polen, Spanien, Tjeckoslovakien och Tyskland, samt *en:* Argentina, Australien, Bulgarien, Chile, Danmark, Estland, Finland,

Jugoslavien, Kanada, Kuba, Lettland, Nederländerna, Norge, Peru, Rumänien, Schweiz, Sverige, Sydafrika, Ungern, Venezuela och Österrike. Vid fördelningen av de tillgängliga platserna tillämpades den av styrelsen föreslagna proceduren, såsom det synes icke utan framgång.

Vad beträffar förslaget om fastställande av viss procedur för utskottsval inom regeringsgruppen, ansågs denna fråga ännu icke mogen för definitiv omprövning, varför utskottet avhöll sig från att förorda visst sätt för dess lösning. Som nyss nämnts, tillämpades emellertid den av styrelsen föreslagna proceduren vid sammanträdet.

Missnöje hade också givit sig till känna bland vissa minoriteter inom arbetargruppen, vilka icke fått sina krav på representation i utskotten tillgodosedda. I viss mån kunde det av Sir Louis Kershaw utarbetade kompromissförslaget, varom ovan nämnts, anses råda bot å dessa missförhållanden, men det utgjorde dock icke någon för alla tillfredsställande lösning. Utskottet var emellertid enigt om att förorda detsamma för konferensen.

Även en del andra förslag framlades i utskottet, åsyftande att ytterligare utveckla metoderna för allsidigare representation i utskotten, däribland ett om proportionell valmetod. Dessa förslag ansågos likväl icke kunna upptagas till omprövning utan föregående utredning inom styrelsen.

Vid plenarbehandlingen den 4 juni godkändes utskottets rapport enhälligt. Det beslutade tillägget till art. 7, E av arbetsordningen har följande lydelse:

Art. 7.

E) Andra utskott.

3. Varje delegerad eller expert, som därtill skriftligen bemyndigats av resp. delegerad, skall ha rätt att närvara vid sammanträde med utskott, varom fråga är i detta stycke, och skall han ha samma rättigheter som utskottsmedlemmarna undantagandes rösträtt.

5. Andra frågor.

Protester mot *ombuds behörighet* hade som vanligt inkommit och gällde denna gång det indiska arbetsgivarombudet samt — för fjärde gången — det italienska (fascistiska) arbetarombudet. I bägge fallen godkändes fullmakterna, vad beträffar det italienska arbetarombudet dock först efter debatt och omröstning medelst namnupprop, som gav till resultat 73 röster för och 31 mot godkännande.

De tyska fackföreningarna i Tjeckoslovakien (Reichenbergföreningarna) hade inkommit med protest mot att någon expert icke utsetts att representera dem inom den tjeckoslovakiska arbetardelegationen. Då denna protest icke riktade sig mot det tjeckoslovakiska arbetarombudets eller expertens behörighet, fick vid saken bero, sedan förklaring inhämtats från vederbörande regeringsombud.

Av det schweiziska arbetarombudet Schürch hade föreslagits en resolution rörande arbetslöshetsfrågan, vilken antogs av konferensen med ett av det

tyska arbetarombudet Müller föreslaget tillägg rörande arbetsanskaffning för utländska arbetare.

Den av konferensen antagna resolutionen har följande lydelse:

I betraktande av att arbetslösheten i många länder ännu alltjämt bildar ett allvarligt problem och under uttryckande av den förhoppningen, att den stundande internationella ekonomiska konferensen skall finna effektiva metoder för mildrande av detta onda:

1. Anmodar konferensen internationella arbetsbyrån att göra de största ansträngningar för att få till stånd en mera vidsträckt tillämpning av sådana åtgärder, som avses i de rekommendationer och konventioner rörande arbetslöshet, vilka antagits vid föregående konferenssammanträden, nämligen:

a) meddelande genom regeringarna av alla tillgängliga upplysningar, statistiska likaväl som andra, rörande arbetslösheten och vidtagna eller planerade åtgärder för dess bekämpande;

b) upprättande och utvecklande av arbetslöshetsförsäkring samt utsträckande av försäkringens förmåner till utlänningar på villkor av ömsesidighet;

c) upprättande och utvecklande av offentlig arbetsförmedling samt internationell samverkan mellan de nationella institutionerna, speciellt i och för värvning gruppvis av arbetare för anställning i utlandet;

d) anordnande av allmänna arbeten i syfte att motverka fluktuationerna i det enskilda affärslivet.

2. Anmodar konferensen i samband med det förestående arbetsbyrån att hos vederbörande regeringar göra framställning om nödiga mått och steg för att arbetsanskaffning för utländska arbetare må företagas allenast av offentliga institutioner eller av organisationer utan vinstsyfte, underställda tillsyn av offentliga myndigheter, samt efter samråd med arbetsgivar- och arbetarorganisationer.

3. Anmodar konferensen arbetsbyråns styrelse att uppföra arbetslöshetsförsäkringen på dagordningen för ett snart kommande konferenssammanträde.

4. Antecknar konferensen, att resultaten av den av 1922 års konferens begärda undersökningen om säsongarbetslöshet komma att publiceras i serien »Studier och rapporter» under år 1927.

5. Tager konferensen del av de upplysningar, som lämnats i direktörens rapport rörande arbetet inom den blandade kommittén för ekonomiska kriser, och anhåller, att detta arbete må med kraft fortsättas både i syfte att i olika länder utveckla de statistiska serier, som benämnas »ekonomiska barometrar», och för att utfinna och bringa i tillämpning de bästa medlen att motverka konjunkturväxlingarna, vilka giva upphov till periodiska arbetslöshetskriser.

6. Anmodar konferensen arbetsbyrån särskilt att, i enlighet med vad direktören i sin rapport förmält sig ha för avsikt, inhämta den blandade kommitténs råd rörande dels de finansiella hindren mot förverkligande genom de offentliga myndigheternas försorg av förut omnämnda rekommendation angående anordnandet av allmänna arbeten, dels ett framställt förslag om möjligheten att minska konjunkturväxlingarna genom en rationell tariffering av järnvägarnas fraktsatser.

Det indiska arbetarombudet föreslog två resolutioner, den ena rörande tillsättandet av en korrespondent för arbetsbyrån i Indien — varom en resolution redan antagits vid 1922 års konferens — den andra rörande en undersökning genom arbetsbyrån av infödingars arbete och »färgat arbete» i Afrika och Amerika. Den förra resolutionen antogs enhälligt, varemot den senare föranledde en livlig debatt. Med hänsyn till att arbetsbyråns styrelse redan beslutat igångsätta en undersökning om infödingars arbete, inskränkte sig konferensen till att uttala sin sympati för denna och uttrycka en för-

hoppning, att en rapport i ämnet måtte kunna föreläggas 1927 års konferenssammanträde.

På förslag av det polska regeringsombudet Sokal antogs vidare en resolution, vari arbetsbyråns uppmärksamhet hänleddes på den alltmer aktuella frågan om en vetenskaplig organisation av arbetet.

Slutligen föreslog det belgiska arbetarombudet Mertens en resolution, vari konferensen, utan att uttala sig om den tolkning av åttatimmarskonventionen, som gjorts vid Londonkonferensen, konstaterade, att för de vid konferensen företrädda regeringarnas del några invändningar icke gjordes gällande mot ratifikation. I samband härmed uppmanades direktören att fortsätta sina ansträngningar att få till stånd ratifikation från sagda regeringars sida. Å arbetsgivargruppens vägnar motsatte sig hr Ørsted resolutionen på den grund, att Londonkonferensen konstitutionellt sett föll utanför arbetsorganisationens verksamhet. Ej heller föll det inom konferensens kompetens att förklara, att »några invändningar icke gjordes gällande mot ratifikation». Emellertid antogs resolutionen med 64 röster mot 21.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1925.

Inkomster och utgifter under år 1925 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 36 med 201 420 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor.[1]

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i k. kungörelserna den 30 juni 1916 (n:r 320) och den 16 maj 1918 (n:r 278) och avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring.

Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget, som avsetts för dessa senare ändamål. I dessa statsbidragsbelopp ingingo således även de understöd, som från statens sida lämnats för sjömansförmedlingsverksamhetens bedrivande i de kustorter, där särskilda organ för ifrågavarande förmedlingsgren upprättats på socialstyrelsens initiativ i enlighet med den vid andra internationella arbetskonferensen i Genua år 1920

[1] Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1925 se Soc. Medd. årg. 1926, sid. 221 ff.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1925.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten inalles	Anslag från staten därav för interlokal verksamhet m. m.	Anslag från landsting	Anslag från hushållningssällskap	Anslag från kommuner	Övriga inkomster, upplupen ränta, upptagna lån m. m.	Summa inkomster
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	33 624·65	20 640·00	—	—	200 000·00	139·95	233 764·60
Stockholms län	9 994·50	6 000·00	37 301·68	—	800·00	15 330·86	63 427·04
Uppsala stad och län	3 786·75	1 600·00	8 400·00	1 000·00	5 400·00	5 029·82	23 616·57
Södermanlands län	5 083·81	2 262·00	24 107·50	—	1 800·00	35·37	31 026·68
Östergötlands län	10 064·68	4 200·00	34 124·83	—	1 450·00	11 481·79	57 121·30
Norrköping	6 334·33	4 471·00	2 000·00	—	19 135·86	1 080·95	28 551·14
Jönköpings län	3 406·25	1 000·00	12 000·00	—	3 000·00	4 030·81	22 437·06
Kronobergs län	1 882·03	900·00	1 650·00	1 350·00	1 300·00	2 142·15	8 324·18
Norra Kalmar län	1 524·95	1 000·00	1 000·00	1 000·00	1 500·00	28·19	5 053·14
Södra Kalmar län	5 594·93	3 981·00	5 425·00	—	1 600·00	1 402·81	14 022·74
Gotlands län	1 001·10	594·00	4 393·25	—	900·00	1 651·99	7 946·34
Blekinge län	6 751·63	4 157·50	7 700·00	—	4 450·00	1 709·49	20 611·12
Kristianstads län	6 099·56	1 860·00	17 700·00	—	—	1 765·53	25 565·09
Malmö	14 491·58	9 000·00	4 000·00	—	51 682·87	3 725·00	73 899·45
Lund	1 721·68	700·00	1 500·00	—	5 757·15	—	8 978·83
Landskrona	2 501·10	1 647·00	1 500·00	—	9 248·15	—	13 249·25
Hälsingborg	16 335·10	13 860·00	1 500·00	—	23 700·00	—	41 535·10
Ystad	1 409·41	832·00	1 500·00	—	2 200·00	1 087·16	6 196·57
Trälleborg	1 602·72	900·00	1 500·00	—	6 358·76	—	9 461·48
Eslöv	1 394·74	800·00	1 500·00	—	4 995·38	—	7 890·12
Skurup	596·88	250·00	1 500·00	—	1 135·00	247·55	3 479·43
Vellinge	910·79	320·00	1 500·00	—	1 540·00	391·74	4 342·53
Hallands län	4 431·50	2 522·50	10 660·64	—	1 750·00	591·02	17 433·16
Göteb. o. Bohus län	4 704·44	2 201·50	9 200·00	—	1 800·00	127·76	15 832·20
Göteborg	34 535·80	28 600·00	—	—	62 045·40	11 437·79	108 018·99
Älvsborgs län	3 234·32	1 500·00	6 464 —	—	3 800·00	7 829·04	21 327·36
Skaraborgs län	5 151·14	1 800·00	12 200·00	—	7 050·00	6 184·62	30 585·76
Värmlands län	2 287·10	1 000·00	8 672·88	—	3 300·00	392·76	14 652·74
Örebro län	4 377·00	1 800·00	26 322·24	500·00	3 165·00	3 212·25	37 576·49
Västmanlands län	3 468·81	1 500·00	14 000·00	—	5 000·00	527·88	22 996·69
Kopparbergs län	2 677·97	800·00	9 175·00	1 000·00	1 150·00	1 416·09	15 419·06
Gävle stad och län	5 799·52	3 504·00	5 057·89	—	12 103·91	51·00	23 012·32
Västernorrlands län	4 158·96	2 769·00	3 665·00	1 200·00	3 740·00	4 540·13	17 304·09
Jämtlands län	4 664·31	1 000·00	4 700·00	1 500·00	2 100·00	3 082·18	16 046·49
Västerbottens län	2 710·28	1 400·00	5 250·00	500·00	2 025·00	524·61	11 009·89
Norrbottens län	2 975·15	1 900·00	6 000·00	—	2 800·00	2 485·74	14 260·89
Tillsammans	**221 289·47**	**133 271·50**	**293 169·91**	**8 050·00**	**459 782·48**	**93 684·03**	**1 075 975·89**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1925.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmaterial o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	162 182·62	9 793·36	2 404·13	2 554·06	31 277·67	3 434·93	6 871·92	218 518·69
Stockholms län . .	37 128·55	2 864·08	394·50	187·47	17 417·73	523·36	1 154·60	59 670·29
Uppsala stad o. län	12 546·50	1 476·61	119·00	436·11	3 770·71	286·86	332·86	18 968·65
Södermanlands län	22 892·60	2 470·97	88·00	133·70	2 756·95	344·71	1 697·91	30 384·84
Östergötlands län .	33 924·76	4 527·40	1 338·30	823·96	6 486·40	865·61	756·31	48 722·74
Norrköping	22 404·25	1 334·19	370·00	241·25	2 185·60	39·60	393·30	26 968·19
Jönköpings län . .	12 460·90	2 286·73	260·05	470·55	2 003·46	440·00	128·02	18 049·71
Kronobergs län . .	3 550·04	698·68	149·50	101·10	699·95	223·73	269·34	5 692·34
Norra Kalmar län .	2 750·00	444·40	53·00	95·89	655·00	555·22	420·61	4 974·12
Södra Kalmar län .	9 000·00	1 270·84	171·00	245·30	1 307·35	219·54	1 283·94	13 497·97
Gotlands län . . .	3 812·60	473·90	36·00	36·95	1 613·25	182·35	1 016·10	7 171·15
Blekinge län . . .	13 148·03	2 348·67	305·00	553·24	2 061·00	224·50	560·07	19 200·51
Kristianstads län .	15 608·71	3 420·71	343·75	145·99	2 678·55	607·31	281·93	23 086.95
Malmö	48 385·63	4 466·35	1 995·55	1 835·72	11 338·05	1 306·37	948·32	70 275·99
Lund	6 247·00	639·78	232·50	239·90	1 129·12	298·13	192·40	8 978·83
Landskrona	9 045·15	529·67	290·00	91·90	3 228·53	50·00	14·00	13 249·25
Hälsingborg . . .	34 168·29	1 885·73	447·00	122·04	4 737·91	11·21	392·58	41 764·76
Ystad	3 961·50	464·75	84·00	113·56	734·55	107·80	25·60	5 491·26
Trälleborg	4 511·72	343·01	179·21	133·79	1 696·33	25·00	2 572·42	9 461·48
Eslöv	4 758·00	466·62	233·60	86·45	2 244·44	40·15	60·86	7 890·12
Skurup	1 800·00	400·82	—	212·50	795·59	27·00	167·05	3 402·96
Vellinge	1 875·00	489·08	122·00	106·41	896·20	174·44	52·15	3 715·28
Hallands län . . .	12 010·66	1 539·32	213·75	246·71	1 621·15	538·08	621·79	16 791·46
Göteb. o. Bohus län	9 727·59	2 388·28	190·46	212·54	2 104·55	440·05	636·55	15 700·02
Göteborg	82 616·71	4 558·44	931·25	981·43	10 961·25	1 235·63	3 137·69	104 422·40
Älvsborgs län . .	10 760·44	1 428·25	261·00	320·43	3 941·25	8·40	2 730·82	19 450·59
Skaraborgs län . .	17 078·40	3 302·60	121·00	719·30	4 508·85	235·57	643·63	26 609·35
Värmlands län . .	10 079·51	987·32	96·00	200·55	2 422·00	469·59	397·77	14 652·74
Örebro län	24 752·49	2 509·72	222·00	387·10	6 288·35	1 017·39	1 986·72	37 163·77
Västmanlands län .	16 348·25	1 361·45	34·00	122·38	3 533·49	68·30	171·91	21 639·78
Kopparbergs län .	10 457·60	1 809·60	4·60	306·75	2 314·80	193·11	332·60	15 419·06
Gävle stad och län	16 665·31	1 950·75	476·00	222·30	1 853·75	677·15	1 167·06	23 012·32
Västernorrlands län	11 390·25	1 015·15	214·50	429·45	1 979·14	29·75	793·53	15 851·77
Jämtlands län . .	6 909·50	3 951·10	272·00	128·75	2 087·58	323·55	2 330·29	16 002·77
Västerbottens län .	5 691·50	1 494·05	96·00	314·72	2 034·09	435·05	534·25	10 599·66
Norrbottens län . .	8 119·96	971·82	62·00	458·85	1 148·00	32·45	440·88	11 233·96
Tillsammans	**708 770·02**	**72 364·20**	**12 810·65**	**14 019·10**	**148 512·59**	**15 691·39**	**35 517·78**	**1 007 685·73**

framlagda och av Sverige sedermera ratificerade konventionen angående arbetsförmedling för sjömän.

Samtliga anstalter utom Stockholm och Göteborg åtnjöto anslag från landsting. Dessa anslag härrörde helt från resp. läns landsting utom beträffande anstalten i Kristianstads län, som åtnjöt ett årsanslag från Malmöhus läns landsting å 1 500 kr. för upprätthållande av avdelningskontoren i Åstorp och Tomelilla, vilkas verksamhet i viss mån kommer sistnämnda län till godo.

Kommunala anslag till arbetsförmedlingsverksamheten anvisades av icke mindre än 164 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta, men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler.

Utöver dessa inkomster tillkommo vid åtta anstalter anslag från hushållningssällskap, varjämte i ett fall en enskild institution, nämligen Hjo sparbank, lämnade bidrag till verksamheten.

Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen icke medräknat verksamhetsberättelsernas siffror för »balans till nästföljande år», vilket förklarar att inkomst- och utgiftssidorna för flertalet anstalter icke sluta på samma belopp.

In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1925/26.

Sammanlagda antalet utlänningar, som under senaste invandringsåret ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Mottagna utlänningar			Avvisade	Avresta utlänningar			Deporterade	Inreseöverskott
	Immigranter	Andra resande	Summa		Emigranter	Andra resande	Summa		
1925 Juli . . .	18 590	14 177	32 767	2 000	8 784	17 715	26 499	919	6 268
Augusti .	22 421	17 052	39 473	1 774	7 539	12 978	20 517	940	18 956
September	26 721	23 081	49 802	1 429	7 200	12 485	19 685	855	30 117
Oktober .	28 685	19 427	48 112	1 965	7 674	13 264	20 938	909	27 174
November .	26 642	14 860	41 502	1 951	6 555	11 915	18 470	835	23 032
December .	21 089	11 216	32 305	1 932	8 840	12 663	21 503	595	10 802
1926 Januari .	19 072	10 661	29 733	1 662	5 286	9 795	15 081	532	14 652
Februari .	20 041	10 632	30 673	1 453	3 232	8 451	11 683	342	18 990
Mars . . .	29 504	15 182	44 686	1 404	3 457	8 982	12 439	938	32 247
April . . .	33 400	17 557	50 957	1 470	4 989	10 780	15 769	1 052	35 188
Maj . . .	33 533	19 244	52 777	1 731	5 861	13 660	19 521	1 063	33 256
Juni . . .	24 790	18 529	43 319	1 779	7 575	18 075	25 650	1 924	17 669
Summa 1925/26	**304 488**	**191 618**	**496 106**	**20 550**	**76 992**	**150 763**	**227 755**	**10 904**	**268 351**
1924/25	294 314	164 121	458 455	25 390	92 728	132 762	225 490	9 495	232 945

De under året mottagna utlänningarna ha enligt bestämmelserna i 1924 års invandringslag klassificerats sålunda:

»Quota immigrants»	157 432
»Non quota immigrants»	249 916
»Non immigrants»	88 758 = **496 106**

Inom gruppen »non quota immigrants» utgöres flertalet (c:a 150 000) av personer, som äro födda i annat amerikanskt land och sålunda stå utanför kvotrestriktionerna. Av de övriga voro 84 000 utlänningar, som varit bosatta i Förenta staterna och endast varit på besök i annat land; 11 000 voro hustrur eller barn till amerikanska medborgare samt återstoden präster, vetenskapsmän, studenter eller veteraner från världskriget, vilka enligt särskilda lagbestämmelser äga ingå i denna kategori.

Av kvotimmigranterna hade det stora flertalet (155 118) kommit från europeiska länder. Efter nationalitet fördelade sig dessa på följande sätt:[1]

	Års-kvot	Kvot-imm.		Års-kvot	Kvot-imm.		Års-kvot	Kvot-imm.
Albanien	100	119	Italien	3 845	3 807	Ryssland	2 248	2 057
Andorra	100	1	Jugoslavien	671	589	San Marino	100	78
Belgien	512	521	Lettland	142	137	Schweiz	2 081	1 910
Bulgarien	100	105	Liechtenstein	100	12	Spanien	131	160
Danmark	2 789	2 712	Litauen	344	390	Storbritannien	34 007	30 022
Danzig	228	216	Luxemburg	100	95	*Sverige*	*9 561*	*9 166*
Estland	124	116	Monako	100	7	Tjeckoslovakien	3 073	3 159
Finland	471	468	Nederländerna	1 648	1 590			
Frankrike	3 954	3 718	Norge	6 453	6 095	Turkiet	100	97
Grekland	100	112	Polen	5 982	6 386	Tyskland	51 227	50 956
Irland	28 567	27 590	Portugal	503	492	Ungern	473	563
Island	100	61	Rumänien	603	709	Österrike	785	902
						Summa	**161 422**	**155 118**

Förutom den av kvotlagstiftningen motiverade uppdelningen efter födelseland fördelas såväl in- som utvandrare i den amerikanska statistiken dels efter det land, varifrån de utvandrat (resp. destinationsland), dels efter raser och folkslag. Från Sverige har under året ankommit inalles 8 513 invandrare (mot 8 391 föregående år), medan till vårt land emigrerat 1 150 (1 167) personer. Antalet direkt från Sverige ankomna invandrare är som synes mindre än antalet svenskfödda kvotimmigranter, vilket tyder på att en ej så ringa del av de sistnämnda inkommit från annat land.

Vid grupperingen efter raser och folkslag ha liksom föregående år alla de skandinaviska folken sammanförts till en grupp. Då det just är denna uppdelning av främlingselementen, som ur den amerikanska befolkningspolitikens synpunkt tilldrager sig största intresset, återges denna statistik i sin helhet i tabellen å nästa sida.

---

[1] Beträffande orsaken till att kvotsiffran för en del land överskridits och för andra icke helt tagits i anspråk, hänvisas till vad därom anförts i Soc. Medd. årg. 1925, sid. 831.

In- och utvandrarnas fördelning efter raser och folkslag.

Raser och folkslag	1 juli 1925—30 juni 1926							1 juli 1924—30 juni 1925	
	Mottagna utlänningar			Avresta utlänningar			Över- eller under-skott	Immi-granter	Emi-granter
	Immi-granter	Andra resande	Summa	Emi-granter	Andra resande	Summa			
Skandinaver	19 418	9 456	28 874	4 188	8 942	13 130	+ 15 744	20 146	3 811
Finnar	674	1 099	1 773	560	1 752	2 312	— 539	689	476
Engelsmän	44 206	37 357	81 563	6 935	40 011	46 946	+ 34 617	50 580	9 108
Walesare	1 314	709	2 023	76	290	366	+ 1 657	1 167	81
Skottar	27 298	10 158	37 456	1 912	5 693	7 605	+ 29 851	27 503	2 555
Irländare	42 475	6 786	49 261	1 225	4 328	5 553	+ 43 708	42 661	1 432
Holländare o. flamländare	3 156	3 660	6 816	993	3 682	4 675	+ 2 141	3 189	1 238
Tyskar	58 675	15 741	74 416	4 509	12 377	16 886	+ 57 530	54 215	4 352
Fransmän	22 237	8 860	31 097	1 277	7 527	8 804	+ 22 293	23 240	1 261
Spanjorer	699	6 065	6 764	2 972	4 111	7 083	— 319	588	4 661
Portugiser	793	2 781	3 574	2 989	1 761	4 750	— 1 176	720	3 653
Nord-italienare	1 486	4 355	5 841	3 036	3 344	6 380	— 539	1 784	4 601
Syd-italienare	7 888	20 351	28 239	16 968	10 361	27 329	+ 910	5 512	22 651
Ryssar	938	1 411	2 349	581	950	1 531	+ 818	1 225	887
Polacker	3 175	2 109	5 284	2 823	2 268	5 091	+ 193	3 178	3 693
Litauer	393	369	762	439	479	918	— 156	329	527
Tjecker	2 494	1 636	4 130	1 468	1 598	3 066	+ 1 064	1 833	2 128
Slovaker	534	209	743	850	519	1 369	— 626	620	635
Rutener	505	283	788	65	178	243	+ 545	667	76
Magyarer	1 076	1 345	2 421	1 063	891	1 954	+ 467	885	1 030
Rumäner	319	520	839	1 302	857	2 159	— 1 320	391	1 343
Kroater och slovener	692	995	1 687	592	180	772	+ 915	520	767
Dalmatier och bosnier	75	200	275	545	676	1 221	— 946	51	467
Bulgarer och serber	532	837	1 369	1 681	1 069	2 750	— 1 381	418	1 741
Greker	1 385	2 852	4 237	5 188	1 457	6 645	— 2 408	1 068	6 659
Judar	10 267	3 622	13 889	341	925	1 266	+ 12 623	10 292	291
Syrier	488	805	1 293	260	435	695	+ 598	450	420
Turkar	197	141	338	201	123	324	+ 14	87	153
Armenier	741	293	1 034	90	159	249	+ 785	576	100
Indier	50	192	242	69	45	114	+ 128	45	91
Kineser	1 375	7 247	8 622	2 873	6 142	9 015	— 393	1 721	3 263
Japaner	598	5 180	5 778	1 201	9 190	10 391	— 4 613	682	1 170
Koreaner	52	30	82	27	55	82	—	26	31
Afrikaner (negrer)	894	2 491	3 385	865	1 871	2 736	+ 649	791	1 094
Sydamerikanare	2 519	4 541	7 060	1 404	3 988	5 392	+ 1 668	2 349	1 322
Mexikanare	42 638	17 147	59 785	3 158	2 179	5 337	+ 54 448	32 378	2 875
Kubaner	1 476	7 511	8 987	1 287	7 980	9 267	— 280	912	1 287
Övriga västindier	373	1 501	1 874	660	1 863	2 523	— 649	325	446
Oceanier	2	48	50	1	35	36	+ 14	3	7
Övriga folkslag	381	725	1 106	318	472	790	+ 316	498	345
Summa	**304 488**	**191 618**	**496 106**	**76 992**	**150 763**	**227 755**	**+ 268 351**	**294 814**	**92 728**

Enligt vad av tabellen framgår, har antalet utlänningar inom Förenta staterna — tillfälliga besökare däri medräknade — under redogörelseåret ökats med c:a 268 000. Ökningen kommer till allra största delen på de nord- och västeuropeiska folkraserna, som tillsammans visa ett överskott om c:a 207 000 personer. Vidare ha judarna, som i denna statistik redovisas såsom en särskild nationalitet, ökats med 12 600 och de av kvotlagen oberörda central- och sydamerikanarna med c:a 55 000 (mest mexikanare). De ost- och sydeuropeiska samt asiatiska folken visa däremot nästan genomgående minskning eller helt obetydliga överskott.

Beträffande in- och utvandrarnas yrkesfördelning föreligger en jämförelse med föregående år i efterföljande tablå.

Yrkesgrupper	1 juli 1924—30 juni 1925					1 juli 1925—30 juni 1926				
	Invandrare		Utvandrare		Överskott	Invandrare		Utvandrare		Överskott
	Antal	%	Antal	%		Antal	%	Antal	%	
Icke-kroppsarbetare	10 481	3·6	2 114	2·3	8 367	10 861	3·6	1 820	2·4	9 041
Yrkesarbetare	51 278	17·4	8 856	9·5	42 422	56 827	18·6	9 680	12·6	47 147
Jordbrukare	29 897	10·2	1 631	1·8	28 266	27 110	8·9	1 512	1·9	25 598
Grovarbetare	34 784	11·8	49 890	53·8	–15 106	43 543	14·3	33 107	43·0	10 436
Diverse yrken	49 130	16·7	8 254	8·9	40 876	51 240	16·8	10 710	13·9	40 530
Utan yrke (hustrur, barn etc.)	118 744	40·3	21 983	23·7	96 761	114 907	37·8	20 163	26·2	94 744
Summa	**294 314**	**100·0**	**92 728**	**100·0**	**201 586**	**304 488**	**100·0**	**76 992**	**100·0**	**227 496**

Ökningen av invandringsöverskottet faller, såsom av tabellen synes, nästan helt och hållet på grovarbetargruppen, som företer ett överskott av c:a 10 000, mot 15 000 personers minus föregående år.

Av de c:a 20 000 invandrare, som förvägrades inkomma i landet, utgjordes flertalet (14 000) av sådana, som ej kunde uppvisa vederbörligt inresetillstånd; huvudmassan av hithörande personer voro såsom naturligt är sådana, som landvägen sökt taga sig in i Förenta staterna. Den därnäst talrikaste kategorien utgjordes liksom tidigare år av personer, som befarades komma att ligga samhället till last. Antalet av sådan orsak avvisade uppgick till c:a 3 600, mot 3 000 förra året.

Vad till sist deporteringarna beträffar, har antalet härav drabbade utlänningar stigit från 9 500 till c:a 10 900. Bland de deporterade voro 4 582 personer, som ertappats utan att kunna uppvisa »immigration visa».

Den amerikanska emigrantkontrollen i europeiska hamnar.

Efter förhandlingar mellan Sveriges och Förenta staternas regeringar har numera överenskommelse träffats angående anordnande i Sverige av undersökning av sådana personer, som ämna emigrera från Sverige till Förenta staterna. Det nya systemet för undersökning av emigranter träder här i Sverige i tillämpning från och med den 1 september 1926. Enligt meddelande från Förenta staternas regering kommer ifrågavarande emigrantundersökning att anordnas efter i huvudsak följande linjer.

Vid vartdera av amerikanska generalkonsulatet i Stockholm och konsulatet i Göteborg komma att förordnas en läkare från Förenta staternas hälsovårdsmyndighet och en inspektör från dess immigrationsmyndighet för att utföra granskning av ansökningar om tillstånd att immigrera till Förenta staterna. Generalkonsulns och konsulns myndighet och funktioner ifråga om emigrantkontrollen skola förbli desamma som enligt immigrationslagen av 1924. De nya tjänstemännen äro ifråga om deras tjänsteställning att anse allenast såsom tekniska rådgivare åt de nämnda myndighetspersonerna.

Non-immigranter (turister, affärsresande o. d.) behöva i regel icke undergå undersökning inför dessa tjänstemän. Skulle emellertid konsuln hava giltig anledning betvivla deras egenskap av non-immigranter eller misstänka, att de äro behäftade med sådan sjukdom, som enligt gällande bestämmelser skulle utgöra hinder för deras landstigning i Förenta staterna, hänvisas också dessa resande till den strängare undersökningen. Alla egentliga invandrare (kvotimmigranter och non-kvotimmigranter) skola däremot undersökas av de nya tjänstemännen. Denna undersökning sker i samband med deras ansökning om immigrationstillstånd. Emigranter från det till amerikanska konsulatet i Malmö hörande distriktet skola såsom hittills ställa korrespondens och förfrågningar till konsuln i Malmö, vilken har att i bestämd ordning fastställa tiden, då vederbörande emigrant från distriktet skall inställa sig vid konsulatet i Göteborg för undergående av undersökning.

Det nya systemet innebär icke någon garanti för att personer, som godkänts vid undersökning här i Sverige, skola vinna tillträde till Förenta staterna, och utesluter ej heller den möjligheten, att enskilda emigranter kunna vid ankomsten till den amerikanska hamnen interneras för ytterligare undersökning. Att döma av på andra håll, särskilt i England och Irland, gjorda erfarenheter är emellertid enligt detta system risken synnerligen minimal för emigranterna att vid framkomsten till Förenta staterna bli vägrade tillträde eller bli kvarhållna för ytterligare undersökning. Enligt den nya anordningen skola undersökta emigranter uppföras av ångbåtsbolagen på särskilda märkrullor och undersökas vid ankomsten till amerikansk hamn

ombord på fartyget, varefter de få fritt landstiga, för så vitt icke vid undersökningen ombord särskilda omständigheter framkomma, som påfordra en grundligare undersökning.

Ett inspektionssystem av samma slag, som det nu i Sverige anordnade, har sedan någon tid tillämpats i Storbritannien, Irland, Nederländerna och Belgien och torde inom kort komma att införas även i en del andra europeiska stater, vilkas regeringar lämna sitt medgivande därtill. För att studera, hur systemet i praktiken fungerar, hade socialstyrelsens byråassistent för sjöfartsärenden, sjökaptenen Erik Eggert, vilken som expert deltog i internationella arbetskonferensens nionde sammanträde i juni 1926, på hemresan därifrån besökt Antwerpen och där genom svenska konsulatets bemedling beretts tillfälle att träda i förbindelse med såväl de belgiska som de amerikanska inspektionsmyndigheterna. Beträffande de härvid gjorda iakttagelserna har kapten Eggert i en efter besöket upprättad P. M. anfört bl. a. följande:

Vid Förenta staternas generalkonsulat i Antwerpen finnas anställda dels en läkare från amerikanska hälsovårdsdepartementet, dels en representant för den amerikanska immigrationsbyrån, vilka tjänstemän ha att granska och undersöka varje anhållan om immigrationstillstånd samt avgiva rapport häröver till generalkonsuln. Bemälda tjänstemän äga ingen exekutiv myndighet, kunna alltså ej avgöra, huruvida den sökande må givas inresetillstånd eller icke, utan hava endast att såsom sakkunniga och rådgivare i varje förekommande fall delgiva konsuln resultatet av undersökningen samt, om den sistnämnde medgivit visering av vederbörandes pass, förse detsamma med en särskild stämpel eller anteckning. Denna stämpel angiver för immigrationsmyndigheterna i invandringshamnen, att den resande godkänts av Förenta staternas representant i utvandringslandet, varför man i fråga om utvandrare, som inneha sålunda stämplade pass, numera nöjer sig med en synnerligen lindrig kontroll, i stort sett av samma slag som den, vilken tillämpas vid landstigningen av 1:a klasspassagerare. Visserligen utgör ett av konsuln godkänt och av experterna stämplat pass icke formellt ett definitivt inresetillstånd för emigranten, men i praktiken torde, efter vad som uppgavs, ett dylikt pass vara så gott som liktydigt med ett sådant tillstånd. Teoretiskt sett kan dock landstigning definitivt medgivas först efter genomgången efterkontroll i debarkeringshamnen, men denna kontroll torde huvudsakligen vara avsedd möta eventualiteter, som kunnat tillstöta under resan och varigenom exempelvis en utvandrares hälsotillstånd förändrats så, att hans tillträde till landet icke längre är önskvärt.

Det framhölls, att som Förenta staterna vore den makt, vilken hade största intresset av emigrationsfrågans lösning, måste de amerikanska statsmakterna alldeles särskilt ha sin uppmärksamhet fästad härå och skärskåda densamma från två synpunkter, dels med hänsyn till egna, dels till emigranternas intressen. Det är framför allt de sistnämnda, som man velat tillvarataga genom det nya systemets införande. Hittills har konsulns visering utgjort en skäligen osäker garanti för utvandrarens redlighet och ärbarhet, och det hände mycket ofta, att en emigrant trots denna visering nekades landstiga i Amerika, exempelvis till följd av otillfredsställande hälsotillstånd. För att skydda sig mot risken att utan ersättning vara skyldig återbefordra dylika passagerare ha ett flertal emigrantrederier, bland dem Röda stjärnlinjen i Antwerpen, anordnat en mycket noggrann kontroll av emigranternas hälsotillstånd, men som det finns andra rederier, vilka uraktlåtit vidtaga liknande försiktighetsmått, har följden blivit, att ett stort antal emigranter kasserats av de amerikanska hälsovårdsmyndigheterna och återsänts, varvid mången gång missförstånd uppstått mellan

vederbörande stater, varjämte de sålunda återsända emigranterna försatts i ett synnerligen prekärt läge. Trots den nya kontrollen vidmakthåller emigrantrederiet i Antwerpen åtminstone tills vidare sina tidigare anordningar för undersökning av emigranternas hälsotillstånd, och att ett sådant förfarande kan vara berättigat synes framgå av ett exempel, som anfördes av belgiska statens emigrationskommissarie. Bolagets läkare hade nämligen nyligen vid ett tillfälle nödgats kassera en passagerare, som redan erhållit amerikanske konsulns visa och experternas attest. Ovannämnda kommissarie framhöll emellertid, att det nya systemet, sedan detsamma i mars månad innevarande år infördes i Antwerpen, fungerat till allmän belåtenhet och att de amerikanska myndigheterna i vad angår lokaler och tjänstemän gjort sitt allra bästa för att klientelen skall känna förtroende för den nya institutionen; bl. a. har anställts en sjuksköterska för att tillhandagå kvinnliga emigranter vid undersökningen. Även undersökningsförfarandet och inhämtandet av upplysningar beträffande emigranterna handhavas på ett förträffligt sätt och under iakttagande av all den diskretion, som den ömtåliga sakens natur kräver, och som allmänt omdöme angavs, att de amerikanska myndigheterna icke sparat vare sig pengar eller möda för att få det hela så förstklassigt och tilltalande som möjligt.

Enligt det nu införda systemet inskränker sig undersökningen av emigranterna icke allenast till det enskilda fallet, utan omfattar alla de konsekvenser, som kunna uppstå för en familj, därigenom att någon av dess medlemmar utvandrar till främmande land. Tidigare har ofta inträffat, att en familjefader ensam emigrerat till Förenta staterna för att, sedan han därstädes väl lyckats skaffa sig sin utkomst, låta hustru och barn komma efter. Hustrun har då skyndat sig att realisera sådana ägodelar, som ej kunna medföras, och tillsammans med barnen avrest för att sammanträffa med mannen å hans nya verksamhetsfält. Allt har gått bra, tills det vid ankomsten till den amerikanska hamnen uppdagats, att hustrun eller något av barnen lider av någon fysisk eller psykisk defekt, som lägger hinder i vägen för deras tillträde till landet, varför de återsänts och familjen på så sätt försatts i elände och hjälplöshet samt hotats med fullständig upplösning. Med tillämpningen av det nya inspektionssystemet torde dylika missförhållanden helt kunna undvikas. Då en familjefader ämnar emigrera, anställes förutom den personliga undersökningen en ingående utredning beträffande var och en av de övriga familjemedlemmarna, och mannen erhåller icke passvisering förrän det ådagalagts, ej mindre att han själv äger alla de förutsättningar, vilka de amerikanska myndigheterna uppställa som villkor för tillträde till landet, utan även att samtliga familjemedlemmar äro fria från varje defekt, som kan tänkas lägga hinder i vägen för deras mottagande på amerikansk botten. Man kan sålunda ej längre påstå, att de amerikanska myndigheterna eller lagarna underlätta eller gynna upplösning av familjebandet, vilket man från konsulatets sida var angelägen att framhålla. För att ytterligare förebygga en dylik eventualitet erhåller varje person, som hos konsulatet gör framställning om passvisering för att utvandra till U. S. A., förständigande att icke försälja sina tillhörigheter eller vidtaga andra definitiva förberedelser för avresan, innan sådan visering medgivits. Då så skett, gäller den emellertid för fyra månader, varför vederbörande har god tid att göra sig och sina affärer i ordning.

Som ovan sagts, har det nya inspektionssystemet ännu ej vunnit tillämpning över allt, men fungerar sedan början av innevarande år förutom i Belgien jämväl i Holland och England. Med stöd av de knapphändiga upplysningar, jag lyckades förskaffa mig i Rotterdam och London, synes man emellertid vara lika belåten med detsamma i dessa platser som i Antwerpen. Enligt uppgift från amerikanska konsulatet i sistnämnda stad skulle systemet inom kort införas jämväl i fem större tyska hamnar, i Skandinavien och i Warschau.

Löneförhållandena inom sjömansyrket.

Utredningens syftemål. Med avseende på åren närmast före världskrigets utbrott har socialstyrelsen verkställt en specialundersökning rörande sjömansyrket i Sverige, varav del I, utgiven år 1914, redogör för fartygens storlek, trade, art och bemanning samt de mera allmänna förhållandena ombord, medan del II, som utkom år 1918, innehåller en redogörelse för sjöfolkets individuella förhållanden, bl. a. lönevillkoren, beträffande vilka vissa data meddelats t. o. m. år 1917. Till grund för undersökningen lågo uppgifter dels från vederbörande befälhavare, dels från besättningen (individuellt), dels från sjömanshusen. För senare år har endast mera sporadiskt statistik publicerats rörande detta område.[1] En komplettering av lönesiffrorna för tidigare år har därför framträtt som ett önskemål, så mycket mer som den officiella lönestatistiken numera utsträckts till att omfatta större delen av näringslivet.

För erhållande av material till en dylik undersökning, vilken på grund av tidsförhållandena måste givas en mycket begränsad omfattning, har socialstyrelsen i första hand hänvänt sig till de större sjömanshusen, till antalet 20, vilka efter särskilt formulär lämnat uppgifter om de genomsnittliga månadshyrorna beträffande olika kategorier av sjöfolk (utom befälhavare), dels för år 1925 och dels för år 1920. Dessa uppgifter avse emellertid endast sjömän å s. k. mönstringspliktiga fartyg, d. v. s. alla fartyg i trafik på utlandet samt passagerarfartyg i inre kustfart eller vidsträcktare fart, tillhopa upptagande omkring $^2/_3$ av den svenska handelsflottans besättning. För att erhålla kompletterande uppgifter för de återstående, vilka utgöras av personalen å skärgårds- och kanalbåtar, bogserbåtar o. d., ha anlitats de sjömansförmedlingar, vilka i anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen inrättats å inalles 27 platser.

Vidare ha utnyttjats de inom socialstyrelsen tillgängliga kollektivavtalen inom sjömansyrket, vilka utgöras dels av riksavtal för den större sjöfarten, ingångna mellan Sveriges redareförening å ena sidan och ett flertal sjöfolksorganisationer å den andra, dels av ett fyrtiotal lokalavtal, berörande kust- och inre fart. Nämnas må vidare, att för löneuppgifternas »vägning» vid uträknande av allmänna genomsnitt använts vissa av socialstyrelsens byråassistent för sjöfartsärenden sammanställda siffror, utvisande bemanningens storlek och sammansättning å över 2 500 fartyg och grundande sig på fartygsinspektörernas rapporter samt protokoll från sjöförklaringar och sjöförhör under de senaste åren.

[1] Se t. ex. »Svenska och engelska sjömanshyror», Soc. Medd. årg. 1923, sid. 595.

Månadshyror å mindre fartyg i lokal- och kanalfart. Härmed avses fartyg, som gå i skärgårds-, insjö- och kanaltrafik, ävensom bogserbåtar o. d., sålunda övervägande smärre fartyg med fåtalig besättning och föga genomförd arbetsfördelning. För vissa här mera talrikt företrädda bemanningskategorier, nämligen däckskarlar, eldare och maskinister (eller maskinskötare), utgjorde de genomsnittliga månadshyrorna åren 1924 och 1925 enligt sjömansförmedlingarnas uppgifter:

	1924	1925
Däcksmanskap (med kost ombord)	117 kr.	114 kr.
Eldare (» » »)	131 »	130 »
Maskinister (utan » »)	226 »	227 »

Närmare kännedom om lönevillkoren för nu nämnda och vissa andra bemanningskategorier erhålles av tab. 1, vilken innehåller ett sammandrag av de i de lokala kollektivavtalen fastställda månadshyrorna. Där hyran varierar med hänsyn till fartygens maskinstyrka e. d., ha i tabellen medtagits endast lägsta och högsta belopp. Med stöd av de faktiska lönesiffrorna ha även uträknats efter bemanningsnumerären »vägda» medeltal, varvid man gjort åtskillnad mellan å ena sidan kanal-, insjö- och skärgårdsfart, å den andra bogserbåtstrafik och s. k. begränsad fart (ångslupstrafik m. m.). Nämnas må, att de här avsedda lokalavtalen omfattade inalles c:a 2 200 sjömän, varav ungefär hälften inom kanal-, insjö- och skärgårdsfart.

För styrmän och maskinbefäl å här avsedda fartyg synas löneförmånerna understundom uppdelas i fast avlöning och tjänstgöringspengar. För styrmännens vidkommande tillkommer i en del fall även s. k. kapplake, d. v. s. andel i intjänta frakter.

Månadshyror å större fartyg i kusttrafik och utrikesfart. De av sjömanshusen lämnade uppgifterna omfatta styrmän och maskinbefäl samt de viktigare manskapskategorierna å såväl ång- och motorfartyg som å segelfartyg (med eller utan hjälpmaskin), de förra uppdelade i tvenne dräktighetsgrupper med gränsen dragen vid 3 000 dödviktston. Dessa uppgifter redovisas i tab. 2. För att erhålla riksmedeltal av de särskilda sjömanshusens uppgifter ha lokalsiffrorna »vägts» med det uppgivna antalet fartyg, å vilka besättning påmönstrats vid de olika sjömanshusen.

Sammanfattningssiffror för de olika sjöfolkskategorierna ha sedan framräknats genom att »väga» dessa specialtal med de bemanningssiffror, som erhållits vid den förut omnämnda sammanställningen av inspektionsrapporternas uppgifter m. m., varav huvudresultaten återges i tab. 3. Redovisade äro här inalles 2 625 fartyg, därav 1 853 ång- och motorfartyg under och 149 över 3 000 d. v.-ton samt 437 segelfartyg och 186 pråmfartyg med en besättning av resp. 16 013, 4 174, 1 658 och 383 eller tillhopa 22 228 sjömän. Här ingå icke befälhavare men eljest all personal, som vid uppgifternas avlämnande tillhörde besättningen. Beträffande kökspersonalen göres åtskillnad endast

Tab. 1. Månadshyror enligt kollektivavtal för manskap å fartyg i lokal- och kanalfart vid början av år 1926 (i kr.).

Område	Rorgängare	Övrigt däcksmanskap			Maskinister (å bogserbåtar o. d.)	Förste eldare	Eldare (andre)			Kollämpare	Prämskeppare	Prämkarlar
		begynnelselön	efter 6 (8) mån. tjänst	efter 12 mån. tjänst			begynnelselön	efter 6 (8) mån. tjänst	efter 12 mån. tjänst			
Med kost ombord.												
Luleå, Kalix och Haparanda distrikt	—	57—98	70—120	—	—	125—130	57—98	70—120	—	85—98	—	—
Sundsvalls och Härnösands distrikt	—	57—100	70—120	125	185—205	125—130	57—100	70—120	125	85—100	—	—
Hudiksvall med omnejd	—	90	120	—	170—190	120—130	90	120	—	90	—	—
Söderhamn » »	—	55—100	70—120	—	175—205	125—130	55—100	70—120	—	85—100	—	—
Gävle » »	—	—	—	—	175—205	—	—	—	—	—	—	—
Stockholmstrakten (Skärgården o. Mälaren m. m.)	140—145	90—95	112	135	180—210	140—145	90—100	112	135	—	—	—
Västervik med omnejd	130—135	85	—	—	170—200	130—135	85	—	—	—	—	—
Bohusläns skärgård	—	115	—	125	—	125—140	75	95	115	—	—	—
Vänern och Trollhätte kanal m. m.	—	100	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—
Göta kanal	130—140	75—100	90—100	105—130	180—190	120—130	75—100	90—100	105—140	—	—	—
Medeltal	**136**	**93**	**103**	**122**	**190**	**128**	**92**	**103**	**126**	**94**	—	—
Därav kanal-, insjö- och skärgårdsfart	134	93	100	122	185	125	92	99	126	98	—	—
bogserbåtstrafik o. begränsad fart	142	92	110	—	193	132	94	110	—	93	—	—
Utan kost ombord.												
Hudiksvall med omnejd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160—180	—
Gävle » »	—	—	—	—	215—235	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hamn	—	—	—	—	245—265	—	—	—	—	—	—	—
Stockholmstrakten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175—195	—
Linköping med omnejd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	185
Norrköping » »	230	—	—	—	300	230	—	—	—	—	200	—
Malmö hamn	—	175	225	—	—	—	175	225	—	—	—	—
Göteborgs hamn	—	—	—	—	250—265	—	175	—	195	—	—	—
Vänern och Trollhätte kanal m. m.	—	140—165	—	—	220—350	—	140—165	—	—	—	225	180—205
Göta kanal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	200—205
Medeltal (bogserbåtstrafik o. begränsad fart)	**230**	**168**	**225**	—	**258**	**230**	**174**	**225**	**195**	—	**201**	**195**

mellan manlig och kvinnlig personal, men i övrigt föreligga i primärmaterialet antalsuppgifter för varje förekommande yrkesspecialitet. Bland ångfartygen under 3 000 d. v.-ton finnas 626 bogser-, skärgårds- o. d. båtar, där någon fördelning av manskapet (utom kökspersonalen) i regel icke förekommer i annan mån än på kategorierna däcksfolk (jämte rorgängare) och maskinmanskap.

Av tabellen framgår vidare, att besättningen utgöres på ett större ång- eller motorfartyg (över 3 000 d. v.-ton) av i medeltal 28 man och på ett mindre av 9 man, medan genomsnittstalet för segelfartyg är 4 och för pråmfartyg 2, befälhavaren oberäknad (utom för pråmfartyg). Erinras må, att dessa siffror äro medeltal; i verkligheten äro variationerna mellan olika fartygsgrupper i detta hänseende av den art, att besättningsnumerärerna gradvis övergå i varandra. Belysande i detta hänseende är följande tablå, som utvisar lägsta och högsta bemanningsnumeräreu för vissa fartyg tillhörande olika dräktighetsgrupper, varvid för fartyg under 500 dödviktston siffrorna hämtats ur fartygsinspektörernas rapporter och för större fartyg ur Sveriges redareförenings medlemsmatrikel:

Dräktighetsgrupp (d. v.-ton):	under 200	200— 499	500— 899	900— 1 349	1 350— 1 799	1 800— 2 999	3 000— 4 499	4 500— 6 749	6 750 o. över
Bemanningsnumerär	3—8	5—14	12—17	13—18	15—19	17—22	18—26	20—34	26—70

Oaktat det betydande räknearbete, som ligger bakom de i tab. 2 meddelade talen, får deras värde icke överskattas. Särskilt gäller detta i fråga om löneförmånerna för styrmän och maskinbefäl, vilka ju måste förete betydande differenser med hänsyn till arbetets art och ansvar och vederbörandes personliga kvalifikationer, varemot manskapshyrorna i allmänhet äro mera ensartade. I stort sett torde man dock ur tabellen få en tämligen riktig uppfattning om, huru lönenivån för de särskilda sjöfolksgrupperna gestaltade sig dels vid toppunkten (år 1920), dels för närvarande (år 1925). Genomsnittliga löneminskningen 1920—1925 uppgår beträffande ång- och motorfartyg till 41 à 42 %, men för segelfartyg ända till 54 %. Den jämförelsevis starka nedgången för sistnämnda kategori uppges sammanhänga med segelfartens allmänna tillbakagång i förening med bristfällig facklig organisation å personalens sida.

För olika huvudgrupper av sjömän framgår månadshyrornas tillbakagång under femårsperioden av följande procentsiffror:

	Ång- och motorfartyg mindre	Ång- och motorfartyg större	Segelfartyg
Styrmän	41	42	53
Däcksmanskap	47	45	54
Radiotelegrafister	51	47	—
Maskinbefäl	32	29	—
Maskinmanskap	50	48	—
Kökspersonal	32	36	52

Däcks- och maskinmanskapet har sålunda fått vidkännas en starkare lönereducering än styrmännen, maskinbefälet och kökspersonalen.

Tab. 2. Genomsnittliga månadshyror enligt uppgifter från sjömanshusen (i kr., dessutom fri kost).

Yrkesspecialiteter	Ång- och motorfartyg						Segelfartyg (med och utan hjälpmaskin)		Medeltal för vissa sjömanshus (ång- och motorfartyg)									
	Under 3 000 d. v.-ton		3 000 d. v.-ton och däröver		Tillhopa				Stockholm		Malmö		Hälsingborg		Göteborg		Övriga (16)	
	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925	1920	1925
Förste styrmän . .	500	304	603	379	519	320	463	219	542	345	500	314	518	331	530	335	503	299
Andre styrmän . .	415	229	485	270	428	238	446	[1] 200	417	233	427	231	431	242	438	246	423	233
Tredje styrmän . .	367	206	414	218	378	211	—	—	393	200	373	210	370	207	384	214	367	212
Bästemän o. konst.	321	176	—	—	321	176	262	138	350	185	324	169	—	—	—	—	314	172
Rorgängare	337	178	—	—	337	178	—	—	395	190	289	171	—	—	347	177	271	171
Timmermän . . .	299	152	313	172	301	156	309	175	310	155	302	163	296	155	301	159	299	149
Båtsmän	292	155	315	169	296	158	295	122	303	157	295	157	291	163	295	159	294	157
Matroser	266	135	289	148	270	138	235	97	268	138	271	138	272	139	276	138	266	137
Lättmatroser . . .	178	102	180	115	179	105	160	75	180	99	179	103	180	108	180	106	177	106
Jungmän	106	49	104	60	105	51	92	43	105	48	113	49	107	52	102	51	107	52
Radiotelegrafister .	370	181	382	202	373	188	—	—	400	175	416	155	—	182	374	208	354	173
Förste maskinister	506	372	619	534	526	404	436	239	545	416	530	387	534	433	543	436	504	380
Andre maskinister	403	241	491	317	420	257	363	150	432	259	410	246	426	272	433	269	405	250
Tredje maskinister	341	220	415	246	358	227	—	—	362	205	392	263	400	236	328	233	388	235
Fjärde maskinister	—	—	366	203	366	203	—	—	360	195	—	195	—	235	—	—	370	201
Donkeymän	300	156	310	168	302	158	—	—	303	158	302	157	300	159	302	159	301	158
Förste motormän .	—	—	320	170	320	170	327	179	320	170	312	179	—	170	320	170	—	—
Eldare o. motormän	261	129	286	148	266	132	278	128	268	128	270	133	271	139	272	136	259	131
Smörjare	286	143	300	157	288	146	228	73	290	146	284	145	290	147	291	147	286	145
Kollämpare	185	91	200	100	188	93	—	—	192	81	190	92	190	94	190	97	182	96
Stuertar	297	220	366	267	308	229	297	148	303	230	308	208	314	237	322	248	303	216
Kockar	219	159	296	172	236	161	91	43	232	166	222	143	236	166	240	172	230	155
Restauratriser . .	230	154	326	190	243	159	—	—	254	165	186	135	213	167	265	162	223	156
Kokerskor	183	114	267	137	193	117	106	40	200	115	145	105	172	125	206	116	184	119
Mässpojkar	78	37	103	46	83	39	—	—	88	39	84	34	81	37	83	44	80	36
Samtliga	**279**	**163**	**311**	**183**	**286**	**170**	**204**	**94**	**291**	**168**	**278**	**163**	**274**	**170**	**291**	**174**	**278**	**165**
Antal fartyg	997	1 046	232	276	1 229	1 322	676	551	180	224	64	51	25	59	432	338	528	650

[1] Siffror med medieval stil äro baserade på ett fåtal primäruppgifter.

Tab. 3. Bemanningens storlek och sammansättning enligt fartygsinspektionens uppgifter m. m.

Yrkesspecialiteter	Ång- och motorfartyg				Segelfartyg		Prämfartyg	
	Under 3 000 d.v.-ton		3 000 d.v.-ton o. däröver		antal	%	antal	%
	antal	%	antal	%				
Däckspersonal	7 331	45·8	1 693	40·6	1 351	81·5	338	88·3
Förste styrmän[1]	1 040	6·5	149	3·6	94	5·7	—	—
Andre styrmän	466	2·9	149	3·6	44	2·7	—	—
Tredje styrmän	9	—	94	2·3	—	—	—	—
Bästemän och konstaplar	51	0·3	—	—	188	11·3	—	—
Rorgängare	452	2·8	—	—	—	—	—	—
Timmermän och båtsmän	411	2·6	237	5·7	231	13·9	—	—
Matroser	1 065	6·7	455	10·9	133	8·0	—	—
Lättmatroser	1 389	8·7	346	8·3	280	16·9	—	—
Jungmän	1 037	6·5	257	6·1	368	22·2	—	—
Annan däckspersonal	[2]1 411	8·8	6	0·1	13	0·8	—	—
Prämskeppare o. d.	—	—	—	—	—	—	338	88·3
Radiotelegrafister	51	0·3	71	1·7	—	—	—	—
Maskinpersonal	5 585	34·9	1 755	42·0	—	—	11	2·8
Förste maskinister	891	5·6	150	3·6	—	—	—	—
Andre maskinister	529	3·3	149	3·6	—	—	—	—
Tredje maskinister	22	0·1	124	3·0	—	—	—	—
Fjärde maskinister	28	0·2	57	1·4	—	—	—	—
Övriga maskinister[3]	521	3·3	—	—	—	—	—	—
Donkeymän	217	1·4	78	1·8	—	—	—	—
Förste motormän	27	0·2	6	0·1	—	—	—	—
Eldare o. motormän	2 826	17·6	822	19·7	—	—	—	—
Smörjare	274	1·7	163	3·9	—	—	—	—
Kollämpare	246	1·5	205	4·9	—	—	—	—
Annan maskinpersonal	4	—	1	—	—	—	11	2·8
Kökspersonal	3 040	19·0	613	14·7	307	18·5	34	8·9
Manliga	1 019	6·4	555	13·3	305	18·4	33	8·6
Kvinnliga	2 021	12·6	58	1·4	2	0·1	1	0·3
Övrig personal	6	—	42	1·0	—	—	—	—
Samtliga	16 013	100·0	4 174	100·0	1 658	100·0	383	100·0
Antal fartyg	1 853	—	149	—	437	—	186	—
Antal sjömän i genomsnitt per fartyg	9	—	28	—	4	—	2	—

[1] Inkl. ensam styrman.
[2] Därav 1 401 däckskarlar å mindre fartyg.
[3] Maskinbefäl å mindre fartyg samt maskinister och maskinskötare å bogserbåtar o. d.

För vissa viktigare bemanningsspecialiteter ha även från sjömansförmedlingarna avgivits lyresuppgifter, avseende åren 1924 och 1925, på grundval av vilka uträknats vissa riksmedeltal, som återfinnas i efterföljande tablå:

Genomsnittliga månadshyror enligt uppgifter från sjömansförmedlingskontoren (i kr., dessutom fri kost).

Yrkesspecialiteter	Ång- och motorfartyg		Segelfartyg (med och utan hjälpmaskin)	
	1924	1925	1924	1925
Bästemän och konstaplar	159	158	142	143
Matroser	135	135	110	110
Lättmatroser	108	107	83	84
Jungmän	52	52	44	44
Eldare och motormän	134	134	—	—
Kollämpare	93	93	—	—
Kockar	158	158	46	46
Kokerskor	126	128	45	45

Beträffande ång- och motorfartyg synas arbetsförmedlingskontorens siffror närmast hänföra sig till mindre fartyg (under 3 000 d.v.-ton).

Normgivande för månadshyrorna å de större ång- och motorfartygen äro numera i främsta rummet lönetarifferna i de riksavtal, som ingåtts mellan å ena sidan Sveriges redareförening och ett par enskilda rederier, å den andra Svenska sjömans- och eldareunionerna, Sveriges fartygsbefälsförening, Sveriges radiotelegrafistförening, Svenska maskinbefälsförbundet och Nya stewartföreningen. Ett sammandrag av dessa tariffer, sådana de gestaltade sig i början av år 1926, återfinnes beträffande styrmän, maskinbefäl, radiotelegrafister och *kökspersonal i tab. 4 och för däcks- och maskinmanskap i tab. 5.* Sammanställas medeltalsserierna i tab. 4 med de av sjömanshusen uppgivna förut redovisade medelhyrorna för samma kategorier, finner man, att särskilt vad angår befälsklasserna för de mindre fartygen (under 3 000 d.v.-ton) sjömanshusens genomsnittssiffror i allmänhet närmast motsvara kollektivavtalens begynnelselöner. Anledningen kan delvis vara, att sjömanshusens lönemedeltal sänkts därigenom, att bakom desamma ligga uppgifter från en del mindre fartyg, vilkas redare icke tillhöra redareföreningen och särskilt till befälspersonalen betala lägre löner än redareföreningens medlemmar.

Vad åter angår de i tab. 5 meddelade hyrorna för däcks- och maskinmanskap, stämma dessa genomgående väl överens med sjömanshusens genomsnittstal. I dessa fall uppvisa hyrorna också betydligt mindre växlingar än befälslönerna.

Tab. 4. Månadshyror enligt gällande kollektivavtal för styrmän, maskin- och kökspersonal m. fl. å fartyg anslutna till Sveriges redareförening (i kr., dessutom fri kost).

Yrkesspecialiteter	Under 3 000 d.v.-ton[1]											3 000 d.v.-ton och däröver[2]						
	Grundtariff		Specialtariff I[3]		Specialtariff II[4]		Specialtariff III[5]		Specialtariff IV[6]		Medeltal 1–4[7]	Grundtariff		Specialtariff I[3]		Specialtariff IV[6]		Medeltal gr. 5–7
	gr. 1	gr. 4	gr. 1	gr. 4	gr. 1	gr. 4	gr. 1	gr. 4	gr. 1	gr. 4		gr. 5	gr. 7	gr. 5	gr. 7	gr. 5	gr. 7	
1:e styrman:																		
begynnelselön	250	305	268	323	280	335	298	353	265	320	**300**	320	355	338	373	335	370	**343**
efter 2 år	265	320	283	338	295	350	313	368	280	335	**315**	335	370	353	388	350	385	**358**
» 5 år	280	335	298	353	310	365	328	383	295	350	**330**	350	385	368	403	365	400	**373**
» 7 år	295	350	313	368	325	380	343	398	310	365	**345**	365	400	383	418	380	415	**388**
» 10 år[8]	310	365	328	383	340	395	358	413	325	380	**360**	380	415	398	433	395	430	**403**
2:e styrman:																		
begynnelselön	205	225	213	233	225	245	233	253	215	235	**229**	240	266	248	274	250	276	**257**
efter 2 år	215	235	223	243	235	255	243	263	225	245	**239**	250	276	258	284	260	286	**267**
» 5 år	225	245	233	253	245	265	253	273	235	255	**249**	260	286	268	294	270	296	**277**
» 7 år	235	255	243	263	255	275	263	283	245	265	**259**	270	296	278	304	280	306	**287**
3:e styrman:																		
begynnelselön	—	175	—	175	—	185	—	185	—	180	**181**	185	210	185	210	190	215	**197**
efter 2 år	—	185	—	185	—	195	—	195	—	190	**191**	195	220	195	220	200	225	**207**
» 5 år	—	195	—	195	—	205	—	205	—	200	**201**	205	230	205	230	210	235	**217**
Radiotelegrafist:																		
begynnelselön	—	152	—	—	—	167	—	—	—	—	**160**	165	189	—	—	—	—	**175**
efter 2 år	—	162	—	—	—	177	—	—	—	—	**170**	175	199	—	—	—	—	**185**
» 5 år	—	172	—	—	—	187	—	—	—	—	**180**	185	209	—	—	—	—	**195**
» 7 år	—	182	—	—	—	197	—	—	—	—	**190**	195	219	—	—	—	—	**205**
» 10 år[8]	—	192	—	—	—	207	—	—	—	—	**200**	205	229	—	—	—	—	**215**
1:e maskinist:																		
begynnelselön	290	391	—	450	320	421	—	480	—	406	**368**	439	535	504	642	454	550	**502**
efter 2 år	305	406	—	465	335	436	—	495	—	421	**384**	454	550	519	657	469	565	**517**
» 5 år	320	421	—	480	350	451	—	510	—	436	**399**	469	565	534	672	484	580	**532**
» 8 år	335	436	—	495	365	466	—	525	—	451	**414**	484	580	549	687	499	595	**547**
» 12 år[8]	350	451	—	510	380	481	—	540	—	466	**429**	499	595	564	702	514	610	**562**
2:e maskinist:																		
begynnelselön	215	250	—	275	235	270	—	295	—	260	**247**	270	325	297	358	280	335	**303**
efter 2 år	225	260	—	285	245	280	—	305	—	270	**257**	280	335	307	368	290	345	**313**
» 5 år	235	270	—	295	255	290	—	315	—	280	**267**	290	345	317	378	300	355	**323**
» 8 år	245	280	—	305	265	300	—	325	—	290	**277**	300	355	327	388	310	365	**333**
3:e maskinist:																		
begynnelselön	—	205	—	215	—	215	—	225	—	210	**214**	205	255	215	268	210	260	**232**
efter 2 år	—	215	—	225	—	225	—	235	—	220	**224**	215	265	225	278	220	270	**242**
4:e maskinist:																		
begynnelselön	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	—	195	—	195	**195**
efter 2 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205	—	205	—	205	**205**
Stuert och kockstuert:[9]																		
begynnelselön	170	215	—	—	185	230	—	—	—	—	**201**	232	260	—	—	—	—	**247**
efter 2 år	185	225	—	—	200	240	—	—	—	—	**214**	242	270	—	—	—	—	**257**
» 5 år	195	235	—	—	210	250	—	—	—	—	**224**	252	280	—	—	—	—	**267**
» 7 år	205	245	—	—	220	260	—	—	—	—	**234**	262	290	—	—	—	—	**277**
» 10 år[8]	215	255	—	—	230	270	—	—	—	—	**244**	272	300	—	—	—	—	**287**
Kock:[9]																		
begynnelselön	—	155	—	—	—	165	—	—	—	—	**158**	159	167	—	—	—	—	**163**
efter 2 år	—	165	—	—	—	175	—	—	—	—	**171**	169	177	—	—	—	—	**173**
» 5 år	—	175	—	—	—	185	—	—	—	—	**181**	179	187	—	—	—	—	**183**
» 7 år	—	185	—	—	—	195	—	—	—	—	**191**	189	197	—	—	—	—	**193**
» 10 år[8]	—	195	—	—	—	205	—	—	—	—	**201**	199	207	—	—	—	—	**203**
Kockelev:																		
begynnelselön	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	55	—	—	—	—	**55**
efter 1 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	64	—	—	—	—	**64**

[1] Omfattar grupp 1 (500—899 d.v.-ton), gr. 2 (900—1 349), gr. 3 (1 350—1 799) och gr. 4 (1 800—2 999 d.v.-ton). — [2] Omfattar gr. 5 (3 000—4 499 d.v.-ton), gr. 6 (4 500—6 749) och gr. 7 (6 750 d.v.-ton och däröver). — [3] Avser fartyg i styckegodstrafik (för styrmän) eller motorfartyg (för maskinister). — [4] Avser fartyg i oceanfart. — [5] Avser styckegodstrafik (resp. motorfartyg) i oceanfart. — [6] Avser fartyg i Narvikstrade under november—mars. — [7] Häri ingå även vissa tillägg för fartyg i utomeuropeisk fart under mer än 6 mån. — [8] Inom samma rederi. — [9] Åtnjuter dessutom visst månadstillägg av 10—55 kr., beroende på antalet spisande passagerare.

Tab. 5. Månadshyror enligt gällande kollektivavtal för däcks- och maskinmanskap (i kr., dessutom fri kost).

Yrkesspecialiteter	Avtal mell. Sveriges redareförening och Svenska eldare- och sjömansunionerna			Avtal mell. Rederi-a.-b. Nordstjernan och Svenska sjömansunionen	Avtal mell. Stockholms rederi a.-b. Svea och Svenska eldare- och sjömansunionerna
	Under 3 000 d.v.-ton[1]		3 000 d.v.-ton och däröver		
	gr. 1	gr. 2—4	(gr. 5—7)		
Timmerman: med minst 48 mån. praktik[2]	155	155	170	170	155
med mindre praktik	143	143	158	158	143
Båtsman	155	155	170	170	155
Matros	135	135	149	149	135
Lättmatros: med minst 36 mån. praktik	104	112	123	123	112
med mindre praktik	80	93	103	103	93
Jungman: med minst 12 mån. praktik	43	55	64	64	55
med mindre praktik	33	45	55	55	45
Donkeyman	155	155	170	—	155
1:e motorman	155	155	170	—	155
Annan motorman	135	135	149	—	135
Smörjare	143	143	158	—	143
Eldare: med minst 12 mån. praktik[3]	135	135	149	—	135
med mindre praktik	99	112	123	—	112
Kollämpare: över 18 år	—	94	103	—	94
under 18 år	—	64	73	—	64
Motorelev	43	55	64	—	—

Ett sammandrag av månadshyrorna enligt redareföreningens avtal, sådana dessa tedde sig åren 1920 och 1925 i fråga om fartyg under och över 3 000 dödviktston, meddelas i tab. 6. För däcks- och maskinmanskap redovisas här lägsta resp. högsta lön enligt gällande tariffer, under det att för övriga kategorier framräknats medeltal av begynnelselönerna inom samtliga farter (tabellens minimisiffror), resp. begynnelselöner plus ålderstillägg (maximihyror).

Göres med stöd av hyressiffrorna i tab. 6 en beräkning av den avtalsenliga lönereduceringen mellan 1920 och 1925, erhållas för vissa viktigare kategorier av sjömän följande procenttal:

Fartyg	1:e styrman	2:e styrman	1:e maskinist	Matros	Stuert
under 3 000 d.v.-ton	40 %	48 %	27 %	50 %	24 %
3 000 d.v.-ton och däröver	40 %	48 %	16 %	50 %	23 %

Naturaförmåner. Vid bedömande av sjöfolkets lönenivå bör, som förut antytts, hänsyn tagas till, att med undantag för pråmskeppare o. d. samt personal å smärre bogserbåtar, ångslupar m. m. såväl befäl som manskap i

[1] Manskap å fartyg i oceanfart åtnjuter ett lönetillägg av 5 kr. per månad.
[2] Därav minst 24 mån. såsom timmerman till sjöss.
[3] Därav minst 6 mån. såsom eldare.

Tab. 6. Normala månadshyror enligt Sveriges redareförenings avtal åren 1920 och 1925 (i kr., dessutom fri kost).

Yrkesspecialiteter	Under 3 000 d.v.-ton		3 000 d.v.-ton och däröver	
	1920	1925	1920	1925
1:e styrman	467—527	280—340	555—615	338—398
2:e »	386—441	216—246	445—500	255—285
3:e »	360	175—195	389	197—217
1:e maskinist	464—504	342—402	575—615	487—547
2:e »	371—401	232—262	460—490	297—327
3:e »	341—351	205—215	403—413	230—240
4:e »	—	—	351—361	195—205
Timmerman	250—300	155	298—320	158—170
Båtsman	270—300	155	320	170
Matros	250—278	135	298	149
Lättmatros	180	80—112	180	103—123
Jungman	75—135	33—64	75—135	55—64
Donkeyman	270—300	155	320	170
1:e motorman	270—300	155	320	170
Annan »	225—255	135	275	149
Eldare	225—278	99—135	275—298	128—149
Smörjare	—	143	—	158
Kollämpare	138—190	64—94	210	73—103
Stuert	275—295	192—235	348—368	247—287
Kockstuert	200—220	170—215	—	—
Kock	198—218	152—195	270—290	163—203
Kockelev	—	—	55	64

regel åtnjuter fritt vivre ombord. För år 1925 har värdet av fri kost enligt sjömanshusens och sjömansförmedlingarnas uppgifter uppskattats till i medeltal c:a 64 kr. per månad för styrmän och maskinister och till c:a 56 kr. för manskap. Motsvarande medelsiffror för år 1920 ha befunnits utgöra resp. 103 och 78 kr. Till jämförelse må meddelas, att uti den förut omnämnda specialundersökningen omkring år 1911 medelkostnaden för kosthållningen ombord beräknats till 1·39 kr. per man och dag för befälspersonal och 1·34 för manskapet, motsvarande per månad resp. 42 och 40 kr. Sedan tiden före krigsutbrottet utgör alltså ökningen c:a 40 à 50 %, medan enligt socialstyrelsens statistik födoämnesprisen juli 1914—jan. 1926 ökats med 62 %. Där restauration icke finnes eller mathållning eljest ej kan beredas, utgår enligt gällande avtal kosthållsbidrag med 2 till 3 kr. per dag (för manskap).

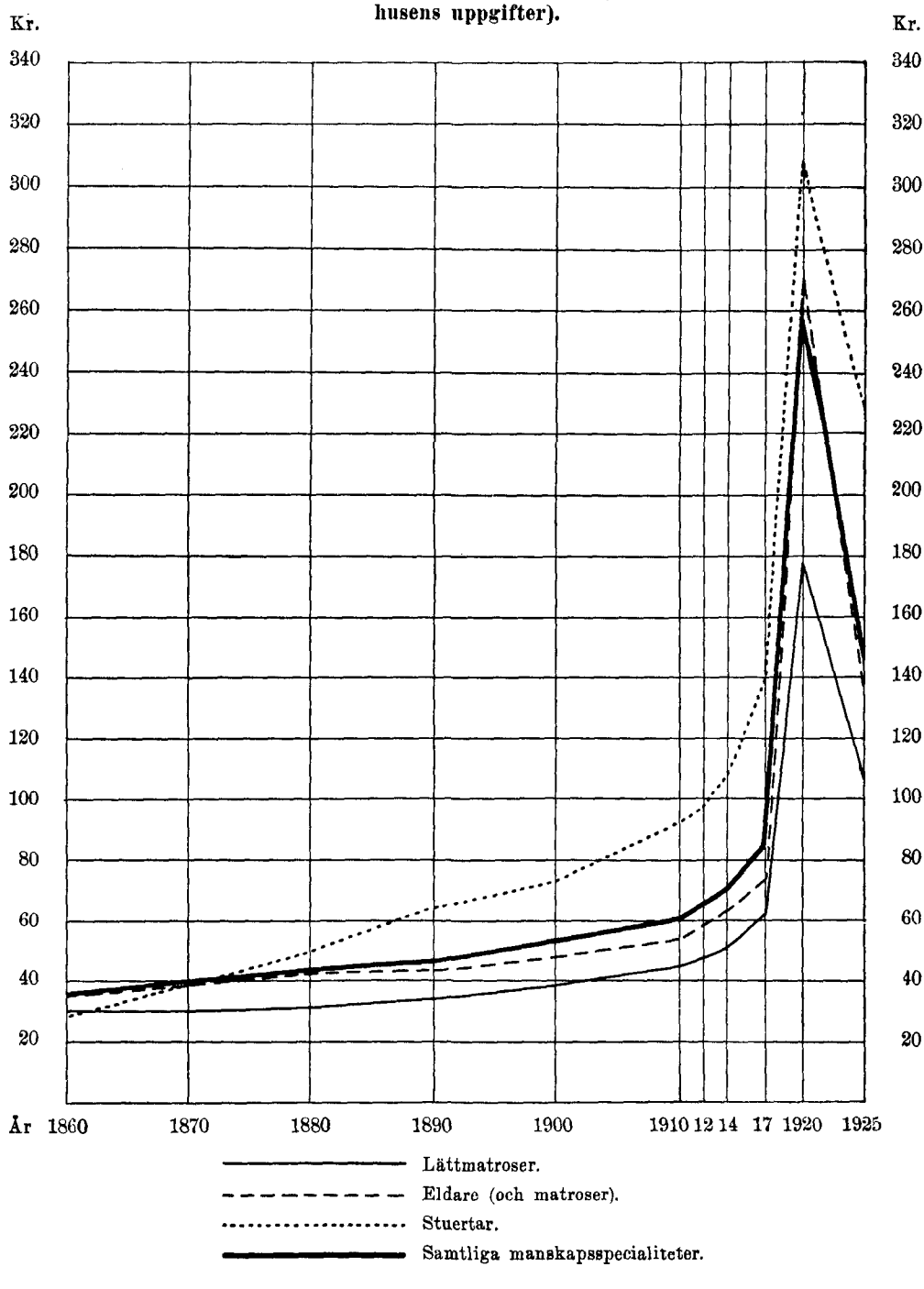
Nämnas må vidare, att enligt ett flertal kollektivavtal vissa sjöfolksgrupper erhålla fria uniformspersedlar etc., ävensom att å prâmfartyg o. d. pläga tillhandahållas köksutensilier, kojutrustning, lyse och vedbrand m. m.

Ersättning vid övertidsarbete. Vid bedömande av sjöfolkets ekonomiska läge förr och nu bör beaktas, att ersättningen för övertidsarbete torde ha ökats i vissa fall genom högre övertidstaxa samt såsom en konsekvens av den förkortning av sjöfolkets ordinarie arbetstid, som blivit en följd av den fr. o. m. 1920 gällande lagstiftningen om arbetstiden å svenska fartyg. Därigenom har reglering av de ordinarie arbetstimmarna skett såväl

Tab. 7. Normala månadshyror för vissa manskapskategorier åren 1860—1925.

Yrkesspecialiteter	Ång- och motorfartyg											Segelfartyg										
	1860	1870	1880	1890	1900	1910	1912	1914	1917	1920	1925	1860	1870	1880	1890	1900	1910	1912	1914	1917	1920	1925
Absoluta tal (kr.)																						
Bästemän o. konstaplar	46	53	58	58	67	74	80	85	109	321	176	35	42	47	55	59	69	72	75	109	262	138
Rorgängare	46	53	67	63	74	80	87	99	112	337	178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermän	43	49	48	55	62	70	77	79	89	301	156	33	43	47	49	58	65	67	80	98	309	175
Båtsmän	43	47	47	49	59	67	71	76	87	296	158	33	39	45	49	55	65	67	73	93	295	122
Segelmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	42	48	52	51	64	67	74	93	—	—
Matroser	36	39	39	43	49	55	59	64	75	270	138	28	36	40	45	49	53	57	64	76	235	97
Lättmatroser	30	30	31	34	39	45	48	51	62	179	105	23	27	31	36	39	41	46	50	63	160	75
Jungmän	16	20	22	24	27	28	31	33	41	105	51	16	19	22	25	26	30	30	33	42	92	43
Förste eldare	50	54	57	59	69	74	79	82	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eldare	36	39	43	44	48	54	59	63	74	266	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollämpare	26	30	32	31	34	39	41	45	50	188	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stuertar	28	39	49	64	78	92	97	108	141	308	229	30	38	42	50	56	62	66	77	110	297	148
Kockar	28	30	35	40	46	54	60	69	93	236	161	13	17	19	24	24	26	26	28	52	91	43
Medeltal	36	40	44	47	54	61	66	71	85	255	143	27	34	38	43	46	53	55	62	82	218	105
Relativa tal																						
Bästemän o. konstaplar	100	115	126	126	146	161	174	185	237	698	383	100	120	134	157	169	197	206	214	311	749	394
Rorgängare	100	115	146	137	161	174	189	215	243	733	387	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermän	100	114	112	128	144	163	179	184	207	700	363	100	130	142	148	176	197	203	242	297	936	530
Båtsmän	100	109	109	114	137	156	165	177	202	688	367	100	118	136	148	167	197	203	221	282	894	370
Segelmakare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	135	155	168	165	206	216	239	296	—	—
Matroser	100	108	108	119	136	153	164	178	208	750	383	100	129	143	161	175	189	204	229	271	839	346
Lättmatroser	100	100	103	113	130	150	160	170	207	597	350	100	117	135	157	170	178	200	217	274	696	326
Jungmän	100	125	138	150	169	175	194	206	256	656	319	100	119	138	156	163	188	188	206	263	575	269
Förste eldare	100	108	114	118	138	148	158	164	182	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eldare	100	108	119	122	133	150	164	175	206	739	367	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollämpare	100	115	123	119	131	150	158	173	192	723	358	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stuertar	100	139	175	229	261	329	346	386	504	1100	818	100	127	140	167	187	207	220	257	367	990	493
Kockar	100	107	125	143	164	193	214	246	332	843	575	100	131	146	185	185	200	200	215	400	700	331
Medeltal	100	111	122	131	150	169	183	197	236	708	397	100	126	141	159	170	196	204	230	304	807	389

Normala månadshyror för manskap å ång- och motorfartyg 1860—1925 (enligt sjömanshusens uppgifter).

beträffande arbetstiden till sjöss som framför allt av arbetstiden i hamn, där 8-timmarsdagen genomgående trätt i stället för den tidigare ofta brukliga 9- eller 10-timmarsdagen.

För övertidsarbete med lastning och lossning o. d. betalas enligt nämnda lag i timpenning å söckendag minst 1/150 och å helgdag minst 1/75 av den kontanta månadslönen. Enligt kollektivavtalen utgår för manskapet ofta ett visst belopp, normalt uppgående till kr. 0·65—1·00 å söckendag och kr. 1·00—1·50 å helgdag. Vanligen åtnjuta maskinisterna i dylika fall en något högre timpenning än eldare och däcksmanskap.

Sjömanshyror under åren 1860—1925. Uti socialstyrelsens förenämnda specialutredning finnes en på sjömanshusens uppgifter grundad sammanställning av de normala månadshyrorna fr. o. m. år 1860 t. o. m. år 1910 vart femte år samt för åren 1912, 1914 och 1917. På grundval av till förevarande undersökning införskaffat material ha dessa talserier fullföljts för åren 1920 och 1925, och resultatet framgår i absoluta och relativa tal av tab. 7. Framhållas må, att de generella genomsnittssiffrorna i detta fall äro enkla aritmetiska medeltal av specialtalen.

De indextal, vilka erhållits genom att sätta 1860 års hyror lika med 100, torde ge en tämligen klar bild av löneutvecklingen under ifrågavarande period och särskilt av de starka fluktuationerna under (1917) och närmast efter världskriget (1920). Sistnämnda år uppvisar i jämförelse med utgångsåret en lönestegring av ej mindre än 608 % för ångfartygens personal och 707 % för segelfartygens. Under de sedermera inträdande försämrade sjöfartskonjunkturerna ha hyrorna undergått en kraftig reducering och synas f. n. ha stabiliserats vid en nivå, som ligger i medeltal ungefär fyra gånger över de vid 1800-talets mitt gällande lönesatserna. Den starkaste löneförbättringen från 1860 till 1925 företer ångfartygens kökspersonal, vilket torde sammanhänga med den successiva övergången från kvinnlig till manlig arbetskraft. Betraktar man utvecklingen från åren närmast före kriget (1912—14), stannar ökningen fram till 1925 vid c:a 110 % för personalen å de maskindrivna fartygen och c:a 80 % för segelfartygens manskap. Dessa stegringstal överensstämma nära med dem, vilka ur socialstyrelsens lönestatistik framgått med avseende på övriga delar av näringslivet.

Månadshyrornas förskjutningar från år 1860 belysas också av vidstående diagram, vari inlagts lönekurvor dels för manskap i allmänhet å ång- och motorfartyg, dels för vissa viktigare kategorier av däcks-, maskin- och kökspersonal.

Sjömanshyror i främmande länder. Då det särskilt inom ett så internationellt betonat fack som sjömansyrket är av intresse att erfara, huru sjömanshyrorna (i regel begynnelselöner med fri kost ombord) ställa sig i olika länder, meddelas i tab. 8 en sammanställning häröver, grundad på material hämtat ur olika källor, nämligen den amerikanska tidskritten »Monthly Labor Review» (febr. 1926), den tyska »Wirtschaft und Statistik» (1925 n:r 21,

Tab. 8. Beräknade månadshyror omkring årsskiftet 1925/26 för sjömän i olika länder (i svenska kr. efter kurs i febr. 1926).

Yrkesspecialiteter[1]	Sverige[2]	Norge	Danmark	Tyska riket	Nederländerna	Belgien	Frankrike	Italien	Spanien	Storbritannien	Förenta staterna	
											Enskilda fartyg	Shipping Board
1:e styrmän	250—355	259—348	319—541	156—248	345—412	184—199	—	197—243	183—363	290—416	656	716
2:e styrmän	205—266	207—289	275—415	125—198	195—315	154—161	—	162—204	129—261	244—308	511	619
3:e styrmän	175—210	207	237	149	202	131	—	185	104—156	226	504	560
Timmermän	143—170	171	188—210	92—103	172	109	91	106	—	209	276	291
Båtsmän	155—170	163	197	92—103	172	101	91	107	78—104	190	269	276
Matroser	135—149	144	176	82	150	90	78	85	65—78	163	220	231
Lättmatroser	80—123	78	91	44	75	68	66	51	51—62	109	164	175
Jungmän	33—64	58	48	31	38	—	—	47	—	81	—	—
1:e maskinister	290—535	319—482	444—652	201—364	412—561	251—267	—	197—243	336—413	362—471	1 026	1 022
2:e maskinister	215—325	261—352	295—473	149—248	295—382	184—199	—	162—204	183—261	290—416	656	716
3:e maskinister	205—255	229—286	237—348	140—198	240—270	—	—	145—185	129—183	254—308	563	619
Donkeymän	155—170	163	197	99	172	101	—	107	—	190	—	—
Motormän	135—149	163	180	99	172	100	—	—	—	190	—	—
Eldare	99—149	148	180	94	157	94	85	91	70—78	172	231	242
Kollämpare	64—103	86	101—123	80	128	90	78	83	62—73	100—163	194	216
Stuertar	170—260	189—221	243—306	[3] 80	[3] 112	119—128	—	[3] 79	78—104	226	[4] 366	[4] 403
Kockar	150—167	129—146	179—225	103	217	104—120	—	93	104	190	414	407

[1] De olika specialiteterna äro i vissa fall ej fullt jämförliga, enär arbetsfördelningen icke är alldeles densamma inom olika länders handelsmariner.
[2] Enligt Sveriges redareförenings grundtariffer (begynnelselöner).
[3] Siffran avser uppassare.
[4] » » andre stuert.

1926 n:r 9) och den danska »The Scandinavian Shipping Gazette» (febr. 1926). Uppgifterna avse fartyg i utrikes fart eller vidsträcktare kusttrafik. Talen ge vid handen stora skiljaktigheter i lönenivån och torde i vissa fall böra upptagas med försiktighet, isynnerhet som betydande differenser kunna föreligga mellan en valutas internationella värde och dess inre köpkraft. De synas emellertid utvisa, att de svenska sjömännens löner ligga på ungefär samma nivå som de norska, danska, holländska och engelska, lägre än de amerikanska men högre än de tyska, franska, italienska m. fl.

I fråga om den inländska trafiken (kanal- och flodfart, hamntrafik m. m.) finnas lönesiffror tillgängliga endast för Tyskland. Enligt senaste reglering av tarifferna te sig månadshyrorna, omräknade i svenska kronor, som följer:

Styrmän	138—188 kr.	Skeppspojkar	54—98 kr.
Maskinbefäl	154—290 »	Eldare	101—165 »
Däcksmanskap	83—165 »		

Framhållas må, att de högre lönesiffrorna torde avse sådana fall, där personalen icke åtnjuter fri kost ombord.

Sociala frågor vid 1926 års riksdag.[1]

I. Arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet.

Arbetstidens begränsning. Lagen om arbetstidens begränsning samt de därmed sammanhörande lagarna rörande arbetstiden å fartyg och inom bageriyrket, vilka samtliga i sin nuvarande form gälla intill innevarande års utgång, ha med några smärre ändringar prolongerats för ytterligare fyra år (1927—1930).

Vad arbetstidslagen beträffar, hade socialstyrelsen i sitt den 2 november 1925 avgivna betänkande med förslag till lag om arbetarskydd inarbetat de nu gällande arbetstidsbestämmelserna i denna lag.[2] Då detta lagförslag emellertid ej kom att föreläggas årets riksdag, framlade Kungl. Maj:t proposition om förnyad arbetstidslag, vilken — bl. a. med hänsyn till önskvärdheten att kunna ratificera Washingtonkonventionen — skulle erhålla definitiv giltighet, varjämte vissa i konventionen ej upptagna undantag från tillämpningen av arbetstidslagstiftningen skulle uteslutas. Dessa undantag gällde arbete, som bedrives av staten, arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, samt arbetsföretag, vid vilka i regel icke användas flera än fyra arbetare. De nämnda ändringsförslagen gillades emellertid ej av riksdagen, som ansåg, att Sverige i avvaktan på en kommande revision av Washingtonkonventionen f. n. icke borde taga ställning till frågan om anslutning till konventionen.

I samband med förnyandet av sjöarbetstidslagen beslöt riksdagen — efter motion av herr Lindley (s) i första kammaren — att begära utredning rörande sådan ändring av bestämmelserna i nämnda lag, att sjöman å fartyg utan vaktindelning till skydd för överansträngning beredes viss sammanhängande vilotid under varje dygn.

---

[1] Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: *h* högern; *b* bondeförbundet; *f* frisinnade folkpartiet; *l* liberala partiet; *s* socialdemokratiska partiet; *k* kommunistiska gruppen.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 1043.

I bagerilagen företog riksdagen på utskottets förslag den ändringen, att tiden för arbetets början framflyttades en timme från kl. 6 till kl. 5 f. m. och i samband därmed även tidpunkterna för vissa förberedande arbeten. Den av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde att omfatta även s. k. familjebagerier och bagerier vid offentliga inrättningar avslogs däremot av riksdagen.

Legostadgans upphävande. Sedan riksdagen år 1919 upphävt vissa bestämmelser i legostadgan, har frågan om en definitiv revision av ifrågavarande lagstiftning varit föremål för ett par riksdagsskrivelser. Närmast med anledning av skrivelse från 1924 års riksdag framlade Kungl. Maj:t efter utredning av socialstyrelsen[1] proposition till lag om upphävande av legostadgan, vilken oförändrad antogs av riksdagen. En närmare redogörelse för nämnda lag finnes införd i föregående häfte av denna tidskrift (sid. 601).

Lag om förbud för barn att idka viss försäljning. Efter framställning från skolöverstyrelsen och i huvudsaklig överensstämmelse med ett inom socialstyrelsen utarbetat förslag framlade Kungl. Maj:t proposition till lag angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning, vilken proposition oförändrad antogs av riksdagen. Enligt denna lag, som innebär en avsevärd utvidgning och skärpning av hittills gällande reglering i ämnet, förordningen den 4 dec. 1896, kan, där anledning därtill förekommer, barn under 16 år förbjudas att inom stads, köpings eller municipalsamhälles område till salu utbjuda eller utdela tryckalster, blommor, kramvaror eller annat. Undantag härifrån göres dock för av barn över 12 år bedriven försäljning i handelsbod samt beträffande barn över 12 år, som å söckendag under tiden mellan klockan 8 f. m. och 7 e. m. antingen biträder någon av sina föräldrar och står under dennes omedelbara tillsyn eller som försäljer eller utdelar tidningar. Sådant förbud skall beslutas av den myndighet, som utövar samhällets beslutanderätt, sedan hälsovårdsnämnden, skolrådet eller folkskolestyrelsen samt barnavårdsnämnden hörts, och därefter fastställas av vederbörande länsstyrelse. Undantag från meddelat förbud kunna för visst tillfälle meddelas av länsstyrelse. Vidare kan den lokala polismyndigheten efter vederbörande skol- och barnavårdsmyndighets hörande meddela undantag i sådana individuella fall, då särskilda skäl tala därför och menliga verkningar därav icke kunna befaras uppkomma.

Arbetslöshetens bekämpande. Efter framställning från arbetslöshetskommissionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten anvisa ett extra reservationsanslag av 8 milj. kr. för budgetåret 1926/27, vilket belopp även beviljades av riksdagen. Vid behandlingen av nämnda anslag upptog statsutskottet till granskning frågan om tillämpningen av de tidigare av riksdagen godkända direktiven för meddelande av arbetslöshetsunderstöd, detta med anledning av att regeringen och arbetslöshetskommissionen i ett aktuellt fall — rörande anvisning av arbetslösa till Stripa gruva under rådande arbetskonflikt — kommit till olika uppfattning om tillämpningen av dessa direktiv. Utskottet fann sig i denna fråga böra ansluta sig till den av arbetslöshetskommissionens majoritet hävdade uppfattningen och gjorde i anslutning därtill följande uttalande:

»I sammanhang härmed finner sig utskottet böra erinra om riksdagens i skrivelsen nr 291 år 1922 gjorda uttalande, 'att det allmännas vederbörande organ hava skyldighet noga tillse, att denna verksamhet' — som angavs vara 'en provisorisk, av fri behovsprövning i varje särskilt fall beroende anordning' — 'i görligaste mån begränsas; att dess bedrivande sker med hänsyn till nuvarande tids svåra finansiella förhållanden; och att densamma ingenstädes upprätthålles längre än nödvändigt'.

Då skilda uppfattningar gjort sig gällande i fråga om den rätta tillämpningen av de nuvarande direktiven, vill utskottet sammanfattningsvis i förtydligande syfte framhålla:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 1004.

att vid allmän konflikt inom ett yrkesområde all statens hjälpverksamhet bör upphöra och yrkets samtliga arbetare i landet, respektive orten, avstängas från statlig arbetslöshetshjälp;

att på enahanda sätt, som nyss sagts, skall förfaras beträffande sådan 'partiell' konflikt, om vilken gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom yrkesområdet ifråga; samt

att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till därav berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren anses skäliga. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas endast vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.

Beträffande spörsmålet om arbetshänvisning erinras, att vid Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars 1922, innefattande vissa jämkningar i dittills gällande direktiv och deras tillämpning, föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet uttalade sig angående frågan, om ett blockerat arbete kunde anses som lämpligt arbetstillfälle, och därvid yttrade, att 'sådana fall för visso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetaregrupps blockadpåbud'. Både före och efter riksdagsbeslutet 1922 har ock, tydligen med tillämpning av sagda princip, sådan arbetshänvisning förekommit.

Vidare gäller, att av arbetslöshetskommissionen i förenämnda frågor fattat beslut skall genast träda i verkställighet och äga tillämpning till dess detsamma blivit beträffande huvudsaken vederbörligen prövat.»

Den av utskottet föreslagna motiveringen, mot vilken reservation anförts av samtliga socialdemokratiska ledamöter, godkändes med 84 röster mot 50 i första samt 114 mot 104 röster i andra kammaren. Beslutets omedelbara följd blev som bekant den socialdemokratiska regeringens avgång och ersättande med en av de borgerliga vänsterpartierna bildad ministär.

Internationell arbetarlagstiftning. I en till riksdagen avlåten proposition hade Kungl. Maj:t begärt riksdagens yttrande rörande vissa vid internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925 fattade beslut, nämligen dels en konvention angående nattarbete i bagerier, dels tre förslag till konventioner och fyra rekommendationer, vilka rörde frågan om ersättning för olycksfall i arbete och om ersättning för yrkessjukdomar[1]. Beträffande det första konventionsförslaget hade socialstyrelsen i sitt den 26 november 1925 avgivna betänkande med förslag till reviderad lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete (Statens off. utr. 1925, nr 34) tillstyrkt anslutning för Sveriges del till konventionen och föreslagit sådana ändringar i nämnda lagstiftning, som synts erforderliga härför. I sin med socialstyrelsens förslag i huvudsak överensstämmande proposition hade Kungl. Maj:t även uttalat sig för ratificering av konventionen. Sedermera beslöt emellertid internationella arbetsbyråns styrelse på sitt sammanträde i januari 1926 att göra en hänvändelse till mellanfolkliga domstolen i frågan, huruvida internationella arbetsorganisationen äger befogenhet att utarbeta och föreslå regler, som i och för tillförsäkrande av skydd åt vissa lönarbetare samtidigt och vid sidan härav ha avseende på arbetsgivares personliga arbete.[2] På grund härav ansåg riksdagen liksom Kungl. Maj:t, att Sverige i avvaktan på resultatet av den gjorda hänvändelsen f. n. icke borde biträda det ifrågavarande konventionsförslaget.[3]

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 605 och 683.

[2] Jfr sid. 728.

[3] Anmärkas må även, att riksdagen vid sitt ovan omförmälda beslut att prolongera »bagerilagen» icke godtagit de ändringar, som av Kungl. Maj:t föreslagits till möjliggörande av ratificering.

Rörande de övriga konferensbesluten, vilka behandlades i samband med de i det följande berörda *socialförsäkringsfrågorna*, hade socialstyrelsen efter yttrande av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen avgivit utlåtande. I huvudsaklig överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t och de nämnda myndigheterna förordat beslöt riksdagen att biträda förslagen till konventioner angående ersättning för olycksfall i arbete samt angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete, men att lämna utan åtgärd de trenne rekommendationerna rörande ersättning för olycksfall i arbete samt konventionsförslaget och rekommendationen rörande yrkessjukdomar, vilken sistnämnda fråga torde komma att bli föremål för närmare utredning.

II. Socialförsäkring m. m.

Olycksfallsförsäkringen. Beträffande olycksfallsförsäkringen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen i olika propositioner dels ändringar i vissa av olycksfallsförsäkringslagstiftningens materiella bestämmelser, dels en genomgripande reformering av den sociala olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation, i vilket hänseende Kungl. Maj:t i väsentliga punkter anslutit sig till det av statens besparingskommitté i betänkande den 19 februari 1925 framlagda förslaget till organisation av olycksfallsförsäkringen. Regeringsförslaget innebar en monopolisering av olycksfallsförsäkringen till en i privatekonomiska former organiserad centralanstalt, benämnd riksförsäkringsanstalten, som skulle avlösa det nuvarande ämbetsverket med samma benämning och de enskilda ömsesidiga försäkringsbolagen. Den nya riksförsäkringsanstalten, vars förvaltningskostnader helt skulle bestridas av arbetsgivarna, föreslogs skola stå under ledning av en stämma, riksförsäkringsstämman, bestående av 30 ledamöter, av vilka 16 skulle representera staten, 7 arbetsgivarna och 7 arbetarna, och skulle medlemmarna av sistnämnda två grupper utväljas av arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, resp. landsorganisationen. Den närmaste ledningen skulle omhänderhavas av en styrelse på 7 ledamöter, varav 6 skulle tillsättas av riksförsäkringsstämman och den sjunde, som tillika skulle vara anstaltens chef, av de 6 andra ledamöterna. Det nuvarande försäkringsrådet skulle bibehållas och i vissa avseenden förstärkas.

Det särskilda utskott, vartill ärendet hänvisats, medgav, att olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation med försäkringens splittring på flera försäkringsinrättningar vore behäftad med vissa bristfälligheter, som särskilt framträda i viss olikformighet beträffande skaderegleringen, en icke önskvärd ojämnhet ifråga om premiesättningen, svårigheter för samarbete med andra socialförsäkringsgrenar och högre kostnader, än som vore erforderliga, därest försäkringen vore koncentrerad till en centralanstalt. Ehuru utskottet ansåg, att åtgärder borde vidtagas för undanröjande av dylika olägenheter, ansåg det sig icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet uttalade den meningen, att därest den föreslagna centralanstaltens samtliga förvaltningskostnader skulle bestridas av arbetsgivarna, det måste från deras sida framstå såsom ett berättigat krav att erhålla ett bestämmande inflytande på dennas förvaltning. Det framhölls även som en brist hos omorganisationsförslaget, att de mindre arbetsgivarna, bland vilka en stor del tillhöra jordbruket, knappast skulle bliva representerade i riksförsäkringsstämman, oaktat de utgöra omkring $^5/_6$ av landets samtliga arbetsgivare. Med organisationsförslagets avstyrkande uttalade utskottet såsom sin uppfattning, att en definitiv lösning av den sociala olycksfallsförsäkringens organisationsfråga borde föregås av en prövning av motionsvis utav herrar v. Koch (f) och Bäckström (f) i riksdagen framförda förslag, vilka inneburo, att de ömsesidiga försäkringsbolagen skulle fortbestå, men skaderegleringen centraliseras, åtminstone i vad densamma avser viktigare ersättningsfrågor.

I fråga om sådana av Kungl. Maj:t föreslagna ändringar i olycksfallsförsäkringens materiella bestämmelser, som icke sammanhängde med omorganisationen, tillstyrkte

utskottet i väsentliga delar riksdagen att godkänna Kungl. Maj:ts förslag. På grund av frågans samband med organisationsspörsmålet avstyrktes av Kungl. Maj:t framlagt förslag om borttagande av den s. k. karenstiden (nu 35 dagar), men då utskottet hade funnit det önskvärt, att denna borttogs eller begränsades, förordades, att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t att efter närmare utredning vid nästa riksdag framlägga nytt förslag härutinnan. Däremot tillstyrkte utskottet förslag om att sjukpenning skall beräknas efter intervallsystem, om utsträckning av föräldrars rätt till livränta samt om höjning av den högsta arbetsförtjänst, efter vilken ersättning beräknas (förut 2 400 kr.), dock endast till 3 000 kr. om året, under det att Kungl. Maj:t föreslagit höjning till 3 300 kr. Vidare tillstyrktes Kungl. Maj:ts förslag dels om borttagande av bestämmelsen, att arbetare med högre årsinkomst än 9 000 kr. samt barn under 12 år skulle vara undantagna från olycksfallsförsäkringen, dels om utsträckning av skadad arbetares rätt att erhålla särskilda hjälpmedel till lindrande av menliga följder av olycksfall. Dessa förslag avsågo att möjliggöra för Sverige att ratificera den internationella konventionen angående ersättning för olycksfall i arbete. Utskottet tillstyrkte dylik ratificering och föreslog även, att Sverige skulle biträda konventionen angående lika behandling av in- och utländska arbetare med avseende på ersättning för olycksfall i arbete (se ovan).

Utskottsförslaget åtföljdes av flera reservationer. De socialdemokratiska utskottsledamöterna (med ett undantag) förordade omedelbart antagande av Kungl. Maj:ts förslag, högermännen reserverade sig i huvudsak mot de av utskottet föreslagna detaljändringarna i olycksfallsförsäkringen.

Vid det omfattande ärendets föredragning i riksdagen biföll denna till alla delar utskottsförslaget. Beträffande motiveringen till avslaget å den ifrågasatta omorganisationen av olycksfallsförsäkringen anslöt sig andra kammaren till ett i utskottet av herr Hamrin (f) gjort yrkande, gående ut på ett förordande av olycksfallsförsäkringens centralisering i den nuvarande riksförsäkringsanstalten.

Sjukkasseväsendet. Sedan nu gällande lagstiftning om sjukkassor 1910 genomfördes och grunderna för statsbidrag åt sådana sjukkassor fastställdes, har ett omfattande utredningsarbete bedrivits för den sociala sjukförsäkringens reformering. I detta hänseende må här endast erinras om det år 1919 av den s. k. socialförsäkringskommittén framlagda förslaget angående allmän (obligatorisk) sjukförsäkring samt de reformförslag i ämnet, som år 1925 framfördes av statens besparingskommitté.

Med utgångspunkt från besparingskommitténs betänkande framlade Kungl. Maj:t i två propositioner till 1926 års riksdag förslag till sjukkasselagstiftningens reformering. I anslutning till besparingskommitténs mening ansågs på grund av kostnadsskäl obligatorisk sjukförsäkring för närvarande ej kunna genomföras. Regeringsförslaget avsåg allenast en omläggning av det nuvarande frivilliga sjukkasseväsendet, vars påtagliga brister skulle avhjälpas, utan att hinder därigenom uppstode för ett eventuellt framtida genomförande av obligatorisk sjukförsäkring, på samma gång som sjukkasseväsendet skulle bliva lämpat att tjäna som organ jämväl för andra socialförsäkringsgrenar.

Enligt gällande lag skall i registrerad sjukkassas stadgar finnas bestämmelse om dess verksamhetsområde. Intet hindrar emellertid, att verksamhetsområde upptager hela riket, något som också ej sällan förekommer, och på samma ort kan sjukkasseverksamhet bedrivas av hur många kassor som helst. För att råda bot på den splittring, som till följd härav kommit att kännetecknа sjukkasseväsendet och som gåve anledning till farhågor för sjukkasseverksamhetens framtida utveckling, såframt ej förebyggande åtgärder vidtoges, föreslog nu Kungl. Maj:t i fråga om sjukkasseväsendets organisation en koncentrering av verksamheten till s. k. enhetskassor. Enhetskassesystemet skulle genomföras därigenom, att som villkor för åtnjutande av statsbidrag skulle föreskrivas, att kassan skulle hava sin verksamhet begränsad till ett på visst sätt lokalt bestämt område, så att kassan som regel ej skulle äga som med-

lemmar mottaga eller behålla personer, vilka hörde hemma inom annan statsunderstödd kassas område. Å andra sidan skulle tillträde till en kassa i princip vara öppet för envar inom kassans verksamhetsområde mantalsskriven person.

Beträffande de prestationer, som en kassa skulle lämna för att erhålla statsunderstöd, innebar förslaget, att sjukhjälpstiden för samma sjukdom eller en sammanhängande följd av sjukdomar skulle vara minst 3 år (mot minst 90 dagar under varje tidsperiod av 12 månader enligt nu gällande lag) och den minsta dagliga sjukpenning, för vilken statsbidrag skulle erhållas, 1 krona. Moderskapshjälp med minst 1 kr. om dagen under en i förhållande till den nu stadgade väsentligt förlängd tid ansågs böra göras till en obligatorisk prestation av sjukkassorna.

Sjukkasseväsendets anknytning till olycksfallsförsäkringen ansågs böra ske bland annat genom en bestämmelse, att registrerad sjukkassa skulle kunna åtaga sig att bestämma och utgiva ersättningar till skadad arbetare jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Som ersättning för de skärpta krav, som skulle ställas på sjukkassorna, skulle statsbidraget ökas. De viktigaste bestämmelserna härutinnan inneburo, att det i förhållande till antalet medlemmar beräknade bidraget skulle höjas från 2 till 3 kr. per år och sjukdagsbidraget från 25 till 80 öre per sjukdag.

Med anledning av Kungl. Maj:ts förslag väcktes i riksdagen ett flertal motioner.

Andra särskilda utskottet, dit ärendet hänvisats, fann i likhet med Kungl. Maj:t, att den svenska sjukkasserörelsen ej fyller kraven på en tillfredsställande social sjukförsäkring. Utskottet ansåg emellertid, att de önskemål, som man ville tillgodose med det föreslagna enhetskassesystemet, kunde vinnas utan en så starkt ingripande omgestaltning av sjukkasserörelsen, som regeringsförslaget innebar. För att förbereda en utveckling till ökad enhetlighet förordade utskottet, att endast sjukkassa med lokalt begränsat verksamhetsområde skall få registreras och att registrering skall vägras ny kassa, vars sociala uppgift kan anses fylld av redan befintlig sådan. Där två eller flera kassor äro verksamma, kan enligt utskottets mening anknytning ske till den redan nu på flera platser förekommande organisationsformen med s. k. centralförsamlingar, bildade av sjukkassor inom visst område med uppgift att tillvarataga kassornas gemensamma intressen. Dessa lokalförsamlingar skulle kunna ombildas till distriktssjukkassor med uppgift att meddela sjukvårdsförsäkring och att övertaga sjukförsäkringen för den sjukhjälpstid, som överstiger 90 eller 100 dagar per år, samt likaväl som lokala enhetskassor tjänstgöra som organ för annan socialförsäkring. Skulle i en framtid obligatorisk sjukförsäkring befinnas önskvärd, skulle dylika kassor jämväl bli lämpliga bärare av en sådan försäkring.

Utskottet ansåg sig sålunda ej kunna förorda regeringsförslaget, men hemställde, att riksdagen med avslag å detsamma ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning, i vad mån en omorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet enligt de av utskottet angivna riktlinjer kan ske samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Efter debatt i båda kamrarna, varunder socialministern förklarade, att han för sin del icke ville motsätta sig den linje, som utskottet förordat, biföllo båda kamrarna utskottsförslaget om skrivelse angående utredning.

Moderskapsunderstöd åt kvinnor i industriellt arbete. Det för socialförsäkringsfrågorna tillsatta särskilda utskottet fick under sin behandling jämväl en av regeringen framlagd proposition angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Propositionen avsåg att under vissa villkor bereda kvinna, som genom tillämpning av 19 § i lagen om arbetarskydd förhindras att arbeta eller avhåller sig därifrån, moderskapsunderstöd med belopp bestämt i visst förhållande till kvinnans årliga arbetsförtjänst. Förslaget mötte kritik från åtskilliga håll, bl. a. av den grund, att detsamma ej tog någon hänsyn till understödsbehovet och befarades kunna medföra ett överflyttande på staten av den underhållsskyldighet, som enligt lagen om barn

utom äktenskap åligger barnafadern. Utskottet föreslog i anledning härav, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära förnyad utredning i frågan, varvid särskilt borde tagas under övervägande, huruvida icke vid understödsbeloppets avvägande behovsprincipen skulle kunna tillämpas och den föreslagna understödstiden (åtta veckor) inskränkas samt staten tillförsäkras återkravsrätt gentemot vederbörande barnafäder och bidragsskyldighet åläggas de kommuner, vilkas fattigvårdsutgifter genom den tilltänkta understödsverksamheten komme att lättas. Skrivelse i sådant syfte beslöts också av riksdagen.

III. Fattigvård m. m.

Fattigvårdslagen och barnavårdslagen. Förslag om ändringar i dessa lagar framlades i en proposition och ett flertal motioner. Med vissa av utskottet företagna ändringar antog riksdagen Kungl. Maj:ts förslag, som förutom en del förtydliganden och kompletteringar av vissa paragrafer i fattigvårdslagen huvudsakligen hade till syfte att nedbringa antalet tvister, som icke hava annat föremål än ersättningsbeloppets storlek.

IV. Nykterhetsfrågan.

Anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna. Efter framställning från socialstyrelsen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet bevilja ett nytt anslag, avsett för en tid av fyra år, å 150 000 kr., därav för budgetåret 1926/27 45 000 kr., vilket bifölls av riksdagen.[1] Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle understöd åt nykterhetsnämnder ej såsom hittills begränsas till kommuner, där särskilt utsedd nykterhetsnämnd finnes, utan även kunna beviljas, där vederbörande kommun utsett särskild ledamot av fattigvårdsstyrelse att vara föredragande i nykterhetsnämndsärende. Liksom utskottet ansåg emellertid riksdagen, att understöd skulle kunna beviljas varje kommun, som visar nit och intresse för den ifrågavarande verksamheten.

Rusdrycksla gstiftningen. I huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t framlagt förslag antogs av riksdagen ny förordning angående *tillverkning och beskattning av brännvin m. m.*

Lagen angående *olovlig befattning med spritdrycker och vin*, vilken enligt beslut av 1925 års riksdag skulle äga giltighet till och med den 30 juni 1926, har med en mindre ändring prolongerats på ytterligare två år. Detsamma gäller lagen angående *förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin.*

För riksdagens behandling av de från folkfrisinnat håll väckta motionerna om *utminuteringskvantitetens sänkning* från 4 till 3 liter i månaden har redogörelse lämnats i nr 5 av denna tidskrift (sid. 378).

V. Jord- och egnahemsfrågor.

Bland de jord- och egnahemsfrågor, som förevarit vid innevarande års riksdag, äro ur social synpunkt att särskilt nämna de nya lagar, som avse egnahems- och småbruksrörelsens främjande genom beredande av möjlighet till upplåtelser å publik jord.

Den nya åborätten. Den vid riksdagen, efter proposition antagna lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord är av i huvudsak följande lydelse.

Kronan upplåter till brukaren en besittningsrätt för obegränsad tid, kallad åborätt. Den upplåtna rättigheten är ärftlig och förytterlig. Avtal om jords upplåtande under

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 779.

åborätt träffas av länsstyrelsen och skall upprättas i skriftlig form. Sedan åborätt upplåtits, skall byggnad, stängsel eller annan för stadigvarande bruk avsedd anläggning å fastigheten såsom tillbehör hänföras till åborätten. Till åbo må antagas allenast svensk medborgare, som råder över sig och sin egendom. I vissa fall — såsom då åborätten förvärvats av nära anförvant till den förutvarande åbon — kan förvärvaren bli antagen till åbo utan hinder av minderårighet. Har åborätten övergått till åbons make eller annan honom närstående person, äger länsstyrelsen ej vägra att godtaga denne såsom åbo, med mindre han finnes vara därtill uppenbart olämplig. Överlåtelse av åborätt skall ske skriftligen. Den som annorledes än genom upplåtelse åtkommit åborätt, har att inom viss tid hos länsstyrelsen söka att bliva antagen till åbo. Försummas sådan ansökan och uraktlåter förvärvaren trots vitesföreläggande att fullgöra dylikt åliggande, äger länsstyrelsen förordna, att åborätten med tillbehör skall säljas å offentlig auktion. Om sökande ej är behörig att antagas till åbo, skall länsstyrelsen giva honom lämpligt rådrum att överlåta åborätten till annan. Försittes sålunda förelagd tid eller kan den, till vilken åborätten överlåtits, ej antagas till åbo, skall åborätten likaledes säljas å offentlig auktion.

Åbon skall vara bosatt å fastigheten, såvida ej länsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter medgiver undantag. Han skall vidare bruka fastigheten såsom en enhet för sig, ha fastigheten försedd med nödiga byggnader, hålla fastigheten i gått stånd och ha de nödiga byggnaderna brandförsäkrade till fulla värdet. I annan mån än från kronans sida medgivits, äger åbon ej nyttja fastighetens skog eller taga torv från torvmosse. Om åbon åsidosätter sina skyldigheter och vad han i sådant hänseende låtit komma sig till last icke är av ringa betydenhet, är åborätten förverkad och kronan berättigad att efter uppsägning skilja åbon från åborätten, vilken därefter skall säljas å offentlig auktion.

För åborätten skall erläggas avgäld. Denna, som i regel bestämmes för tjugu år i sänder, fastställes i naturaprodukter, men utgår i penningar efter senast bestämda medelmarkegångspris. Avgäldens bestämmande sker efter uppskattning av den behållna avkastning, som under medelgoda år erhålles av fastigheten, därest den brukas på sätt, som bäst överensstämmer med dess läge, storlek och beskaffenhet. Har vid bestämmandet av avgäld för ny avgäldstid avkastningens värde ökat eller minskat, skall hänsyn till ändringen tagas blott i den mån det är uppenbart, att den tillkommit utan åbons åtgärd eller vållande. I regel får avgälden ej höjas med mera än 20 % av den förut gällande avgälden. Ny avgäld fastställes av en för länet i dess helhet eller viss del därav utsedd s. k. avgäldsnämnd.

Efter utgången av första avgäldstiden äger åbon inlösa fastigheten, om ej vid åborättens upplåtande gjorts annat förbehåll. Ansökan därom skall göras hos länsstyrelsen. Lösen för fastigheten bestämmes av avgäldsnämnden och skall sättas till fastighetens värde med frånräknande av den förbättring, som vunnits genom åbon. Det åligger åbon att, inom 90 dagar efter det beslut om fastställande av lösen vunnit laga kraft, till länsstyrelsen gälda lösen vid påföljd, om det underlåtes, att ansökningen skall anses ha förfallit. Sedan lösen erlagts, utfärdar länsstyrelsen köpebrev å fastigheten.

Under vissa förutsättningar är emellertid kronan berättigad återtaga fastigheten, dock endast då åborätten övergått till ny innehavare. Har åborätten förvärvats av nära anförvant till den förutvarande åbon, kan återtagande dock ej ske, med mindre den nye innehavaren icke kan godtagas såsom åbo. Vid återtagandet skall kronan utgiva full lösen för åborätten med vunnen jordförbättring, för byggnader och andra tillbehör till åborätten samt för utsäde och gröda å fastigheten. För vissa fordringar äger kronan retentionsrätt i åbon tillhöriga lösören och byggnader. Hos länsstyrelsen skall föras bok över samtliga under åborätt upplåtna fastigheter inom länet. I boken skall beträffande varje fastighet antecknas dess namn och beteckning i övrigt, åbons namn, den årliga avgälden m. m.

I samband med ovan refererade lag ha sådana ändringar vidtagits i de av riksdagen

antagna allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att åbo skall kunna erhålla lån för uppförande eller inlösen av byggnad å fastigheten under samma villkor, som gälla för lån till annan egnahemsbyggare.

Upplåtelse av ecklesiastik jord. Nu gällande bestämmelser om försäljning av kyrklig jord, som innefattas i den ecklesiastika boställsordningen den 9 december 1910, äga avseende å allenast jord under prästboställen. Vid innevarande års riksdag antogs, efter proposition av Kungl. Maj:t, ett förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, vilket förslag i första hand åsyftar beredande av ökade möjligheter för lägenhetshavare med egna hem å kyrklig jord att med äganderätt förvärva den till lägenheterna hörande jorden. Emellertid erfordras för lagens promulgerande godkännande jämväl av kyrkomötet. Förslaget är av i huvudsak följande innehåll:

Äger någon, som för brukande eller bostadsändamål innehar lägenhet å kyrklig jord, därå beläget för stadigvarande bruk avsett boningshus, vilket lämnar nöjaktig bostad åt honom och hans familj, må tillstånd meddelas till överlåtelse å innehavaren av det till lägenheten hörande området, såvida icke försäljningen anses medföra olägenhet för fastighet, vartill lägenheten hör, för annan närbelägen kyrklig fastighet eller eljest för det allmänna. Såsom förutsättning för att sådant tillstånd skall kunna meddelas gäller, att det lägenhetshavaren tillhöriga boningshuset fanns å området uppfört den 1 januari 1926 och att minst en fjärdedel av det värde, området med därå befintliga byggnader äger, belöper på lägenhetshavarens byggnader. Överlåtelsen må ock omfatta till jorden hörande byggnad, som finnes å området. Vid bestämmandet av köpeskillingen för området skall ej medräknas värdet av förbättring som området vunnit genom arbete eller kostnad, som lägenhetshavaren eller hans företrädare nedlagt därå, utöver vad honom ålegat enligt vad vid upplåtelsen avtalats eller uppenbarligen varit förutsatt.

Ansökan om friköp skall ingivas till länsstyrelsen, vilken, efter det utredning i föreskriven ordning verkställts, insänder handlingarna till kammarkollegium, som meddelar beslut. Över kollegiets beslut i sådana ärenden får klagan föras hos Kungl. Maj:t inom 60 dagar. I fråga om område, som blivit eller anses böra bliva planlagt för bebyggande i den ordning särskilt är stadgat, tillkommer dock prövningsrätten Kungl. Maj:t.

Vidare stadgas, att upplåtelse under tomträtt av tomt å till kyrklig jord hörande område, som i stadgad ordning blivit planlagt för bebyggande, må äga rum, där Konungen för särskilt fall finner skäligt sådant medgiva.

VI. Bostadsfrågan.

Lån till främjande av bostadsproduktionen. I proposition föreslog regeringen, att till beredande av nya lån ur statens bostadslånefond må för år 1927 disponeras högst 8 milj. kr. I motion i andra kammaren yrkade herr Järte (h) m. fl. dels en nedsättning av det begärda beloppet till 3 milj. kr., dels en sådan ändring av bestämmelserna rörande räntevillkoren för nya lån, att de låneförmedlande kommunerna medgåves rätt att för sin garanti uppbära en riskränta å högst 1 1/2 % samt räntefriheten under början av kreditperioden upphävdes. Riksdagen satte maximibeloppet till 6 milj. kr., men följde i övrigt Kungl. Maj:ts förslag.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Mellanfolkliga domstolens utslag i frågan om arbetsgivarlagstiftningen. Såsom i denna tidskrift tidigare omnämnts (sid. 243), hade internationella arbetsbyråns styrelse efter framställning från arbetsgivargruppen begärt ett uttalande av mellanfolkliga domstolen i Haag beträffande arbetsorganisationens befogenhet att i konventioner och rekommendationer intaga sådana bestämmelser, som innebure inskränkningar i en arbetsgivares rätt att själv utföra visst arbete. Frågan hade aktualiserats särskilt med hänsyn till vissa stadganden i den vid 1925 års konferens antagna konventionen angående nattarbete i bagerier.[1] Domstolen har nu vid sitt i juli 1926 avhållna elfte ordinarie sammanträde behandlat denna kompetenstvist och därvid biträtt den av arbetskonferensens majoritet intagna ståndpunkten. Domstolens utslag har formulerats som följer:

»Domstolen anser, att internationella arbetsorganisationen har befogenhet att utarbeta och framlägga förslag till bestämmelser, vilka, i syfte att skydda vissa arbetare, samtidigt och tillika ha avseende å det arbete, som utföres av arbetsgivaren personligen.»

I sin motivering till utslaget anför domstolen bl. a., att internationella arbetsorganisationen enligt Versaillesfördraget icke äger befogenhet att påtvinga de särskilda staterna några beslut, utan att varje regering äger full frihet att ratificera eller icke, men att däremot i organisationens uppgift ligger att syssla med arbetarskyddsfrågan i hela dess vidd, varmed i många fall måste följa, att även det arbete en arbetsgivare personligen utför underkastas viss reglering. Som ett särskilt påtagligt exempel härpå framhålles den i fredsfördraget hävdade principen om söndagsvilans lagfästande (art. 427, mom. 5), som enligt sakens natur måste innefatta även en inskränkning i en arbetsgivares rätt att personligen bedriva sin rörelse. Liknande exempel kunna anföras från flera områden av den nationella och internationella arbetarlagstiftningen (butikstängningslagarna, förbuden mot fosfor och blyvitt m. m.).

Ändringar i den ryska arbetarlagstiftningen. Enligt meddelande i tidningspressen har arbetsekonomiavdelningen inom högsta folkhushållningsrådet utarbetat en rad ändringar till ett av lagkommissionen antaget förslag till ny arbetarlagstiftning.

De väsentligaste ändringarna avse enligt tidningsmeddelandet semestrar, antagande och avskedande av arbetskraft, skolkning, minderårigas löner samt övertidsarbete. I fråga om skolkning anser högsta folkhushållningsrådet nödvändigt stadga rätt för arbetsgivaren att avskeda arbetare eller tjänsteman, som utan giltig orsak försummat tre dagar å rad eller tre dagar under loppet av en månad. Vidare kan avskedas arbetare eller tjänsteman, som till följd av tillfällig förlust av arbetsförmågan icke infinner sig till arbetet under loppet av två månader, under det att denna tidrymd enligt lagkommissionens förslag samt enligt gällande lag är fyra månader.

Högsta folkhushållningsrådet föreslår vidare, att arbetare och tjänstemän, som stämts inför rätta eller valts till statliga eller fackliga kongresser och konferenser, bibehålla endast avtalslönen i stället för medelarbetslönen enligt gällande bestämmelser. Arbetare och tjänstemän, som på order av militära myndigheter utkallats i ärenden i sammanhang med fullgörandet av militär tjänstgöringsskyldighet, skulle enligt lagkommissionens förslag bibehålla medelarbetslönen. Arbetsekonomiavdelningen föreslår, att denna paragraf helt uteslutes.

Betalning till minderåriga bör enligt avdelningens mening icke utgå liksom för hel arbetsdag, utan endast för den faktiska arbetstiden. Emellertid skall ackordsarbete betalas efter samma grunder för minderåriga och fullvuxna.

För övertidsarbete utgår enligt lagkommissionen 50 % tillägg för de första två arbetstimmarna samt 100 % för överskjutande tid och för arbete på helgdagar. Enligt arbetsekonomiavdelningens förslag betalas allt övertidsarbete med 50 % och endast i det fall, att arbetaren eller tjänstemannen icke erhåller andra dagar eller timmar i utbyte. — Enligt lagkommissionen utgör arbetstiden

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 612 ff.

dagen före veckans vilodag och före en rad helgdagar 6 timmar; enligt högsta folkhushållningsrådets mening förkortas arbetstiden endast dagen före veckans vilodag. — Enligt gällande lag och lagkommissionens förslag tillerkännes arbetare och tjänsteman, som varit anställd under minst 5½ månader, semester under minst 2 veckor årligen. Enligt arbetsekonomiavdelningen kan semester tillerkännas arbetare och tjänsteman, som varit anställd över 11 månader.

Enligt högsta folkhushållningsrådets förslag uteslutes föreskriften om obligatorisk registrering av antagen arbetskraft hos arbetskommissariatets organ. Avskedande av arbetare sker icke med arbetarkontrollkommitténs utan administrationens samtycke. Avskedade arbetare eller tjänstemän kunna klaga hos arbetarkontrollkommittén inom en månad efter avskedandet.

Arbetsekonomiavdelningens förslag medför en väsentlig förändring av de bestämmelser, enligt vilka arbetsgivaren av den anställde icke kan fordra annat slags arbete än det, för vilket han anställts; enligt förslaget kan även annat, mot vederbörandes kvalifikationer svarande arbete åläggas, om icke hela arbetsdagen upptages av sådant arbete, varför han anställts.

Det förtjänar anmärkas, att enligt förslaget åläggande av penningstraff kan förekomma icke endast i sådana fall, som avses i allmänna lagbestämmelser, utan även i sådana, som avses i speciella reglementen. — Avräkningen för fabrikskommitténs underhåll må enligt förslaget icke överstiga 2 %, under det att lagkommissionen fastställt en differentiering av dessa avdrag. — Slutligen anser arbetsekonomiavdelningen icke ändamålsenligt att tillerkänna förbundsrepublikernas arbetskommissariat rätt att utfärda tilläggsbestämmelser. Enligt avdelningens mening kan dylik decentralisering skapa svårigheter för hela sovjetunionen omfattande företag genom att medföra olikformighet i arbetarlagstiftningen inom unionens territorium.

— Arbetarskydd —

Internationell Rödakorskonferens för främjandet av sjömännens hälsovård. En internationell Rödakorskonferens för befrämjandet av hälsovården bland sjömän hölls i Oslo, Bergen och Trondhjem under dagarna 28 juni—5 juli. Konferensen var organiserad av Norges Röde Kors, som på detta område utfört ett banbrytande arbete framför allt genom upprättandet av läkarstationer för sjömän i ett 20-tal hamnar. Bland deltagarna voro representanter för nationernas förbund (ordföranden i förbundets hygieniska kommitté, prof. Madsen från Köpenhamn, och dr Norman-White, souschef i hygieniska avd.), internationella arbetsbyrån (vicedirektören Butler och sekreteraren Thorsson), internationella transportarbetarfederationen (danska eldarunionens ordf. E. Jacobsen), internationella Rödakorsligan i Paris (dr Humbert), rödakorsföreningar och hälsovårdsmyndigheter i flertalet viktigare sjöfartsländer. Från Sverige närvoro marinöverläkaren Nilson, prof. Almkvist vid Karolinska institutet och docenten med. dr Hans Davide.

Vid konferensens öppnande, vilket ägde rum i Oslouniversitetets aula i närvaro av representanter för Norges regering och riksdag, framfördes bl. a. en hälsning från internationella arbetsbyrån, vars representant, Mr Butler, därvid i korthet redogjorde för de åtgärder, som från internationella arbetsorganisationens sida redan vidtagits för befrämjandet av sjömännens hälsa och välfärd samt de vägar på vilka arbetsorganisationen ytterligare skulle kunna samarbeta med Rödakorsligan för befordrandet av internationell samverkan på ifrågavarande område.[1]

Sedan under de följande dagarna olika sidor av problemet blivit belysta genom talrika föredrag av läkare och andra sakkunniga, antog konferensen enhälligt en resolution, i vilken betonas nödvändigheten av en vidare utveckling av det arbete för sjömännens hälsa och välfärd, som under de senaste åren ägt rum i vissa länder. I synnerhet föreslås upprättandet av välfärdsbyråer, öppna för sjömän av alla nationaliteter i alla hamnstäder jorden runt. Dessa byråer, till vilkas upprättande initiativet skulle tagas av de olika sjöfartsländernas Röda kors i samråd med andra intresserade organisationer och vilka skulle förläggas centralt vid hamnarna, utmärkta med ett internationellt kännetecken, skulle hava till huvudsaklig uppgift att lämna läkarvård eller upplysning om var lämplig (eventuellt gratis) behandling kan erhållas, förmedla post samt giva upplysningar om logi-, rekreations- och förströelsemöjligheter på orten.

[1] Jfr också den av internationella arbetsbyrån nyligen utgivna publikationen: Protection of the Health of Seamen against Venereal Disease.

Resolutionen innehåller vidare ett förslag om att den internationella Rödakorsligan skulle inbjuda internationella arbetsbyrån, nationernas förbunds hälsovårdsorganisation och andra intresserade internationella organisationer till samarbete genom tillsättandet av en permanent kommitté, som skulle låta anordna sakkunniga undersökningar av följande frågor:

a) Möjligheter för förbättrad läkarvård åt sjömän (t. ex. genom standardisering av fartygens medicinkistor, läkarböcker för sjömän,[1] en internationell code för läkarråd per radio, utbildning av fartygsbefäl i första hjälp vid olycksfall och användandet av medicinförrådet, hälsovårdspropaganda bland sjömän, etc.).

b) Sundhets- och välfärdsförhållanden ombord och i hamnarna: beredandet av förströelse- och rekreationsmöjligheter för sjömän av alla nationaliteter, sociala förhållanden i hamnarna, fartygsbibliotek, filmer, etc.

Ett av de mest uppmärksammade föredragen under konferensen hölls av direktör Salvesen i Norsk rederforbund, som talade om »Seamen's Welfare and Social Conditions particularly in large foreign ports». Direktör Salvesen lämnade därvid en ingående redogörelse för den undersökning, som med biträde av bl. a. norska konsulära myndigheter utförts av den av internationella arbetsbyråns rådgivande sjöfartskommission i fjol tillsatta underkommittén, ävensom det förslag till åtgärder för avhjälpandet av de i rapporten konstaterade missförhållandena, som i anslutning härtill framfördes vid den senaste internationella arbetskonferensen gemensamt av de norska och kanadensiska redarrepresentanterna och den franske sjömansrepresentanten. Som man torde erinra sig, antog arbetskonferensen enhälligt en resolution, innehållande dels en anmodan till arbetsbyrån om att fortsätta undersökningen av sjöfolkets sociala förhållanden i hamnarna samt fästa de olika regeringarnas uppmärksamhet på den ovannämnda rapporten, dels ock en begäran om att arbetsbyråns styrelse skulle taga under övervägande möjligheten att uppställa denna fråga på dagordningen för en av de närmaste arbetskonferenserna för att om möjligt få till stånd en rekommendation i ämnet.

Arbetarskyddslagstiftningen i Japan. Enligt meddelande i internationella arbetsbyråns veckotidskrift »Industrial and Labour Information» ha de ändringar i 1911 års japanska fabrikslag, som omförmälas uti den i föregående häfte införda recensionen av arbetsbyråns publikation »Industriella förhållanden och arbetslagstiftning i Japan», trätt i kraft från och med den 1 juli 1926.

— Arbetslöner —

Löneutvecklingen i den amerikanska storindustrien. National Industrial Conference Board har i en nyligen utgiven specialpublikation, »Wages in the United States», utvidgat och fullföljt sina föregående undersökningar rörande arbets- och löneförhållandena inom Förenta staterna. Huvudvikten lägges liksom tidigare på storindustrien, men därtill ha denna gång även fogats vissa uppgifter rörande löneläget vid järnvägar, gas- och elektricitetsverk, antracitgruvor och byggnadsverksamhet, varför undersökningen nu kan anses ge en bild av löneutvecklingen inom Förenta staternas hela näringsliv. Undersökningens planläggning och metod har varit densamma som vid de tidigare utredningarna, för vilka mera ingående redogörelser lämnats i Sociala Meddelanden (årg. 1925, sid. 293).

Av den nu framlagda undersökningen framgår, att lönenivån under de senaste åren hållit sig synnerligen konstant. Genomsnittliga timförtjänsten inom de 25 industrigrenar, som räknats representera storindustrien, har sedan mitten av 1923 hållit sig mellan 55·5 och 56·2 cents. Denna stabilitet är så mycket mera påfallande, som arbetsmarknadsläget under samma tid undergått ej obetydliga förskjutningar. En av Nat. Ind. Conf. Board utarbetad sysselsättningsindex visar, att antalet inom storindustrien sysselsatta arbetare, om juni 1920 sättes = 100, vid mitten av 1923 var omkring 90, men på eftersommaren 1924 nedgått till 71, för att i början av 1926 åter ha stigit till 85. Om dessa konjunkturväxlingar icke varit starka nog att påverka lönenivån, så synas de i stället lämnat spår efter sig i fråga om arbetstidens längd. Den genomsnittliga faktiska veckoarbetstiden, som under tredje kvartalet 1923 utgjorde 48·6 timmar, hade nämligen vid samma

[1] En dylik på norska, utarbetad av Norska Rödakorsets expert dr Harald Engelsen, förelåg vid konferensen. (Laegebok for sjömenn, utgitt av Norges Röde Kors, Oslo 1926.)

tid 1924 nedgått till 45·4 timmar, men var i början av 1926 åter uppe i 48·7 timmar. Genomsnittsinkomsten per vecka har därför också fluktuerat betydligt mera än timlönerna.

En översiktlig sammanställning av nämnda undersökningsresultat lämnas i nedanstående tablå, där löneutvecklingen från 1914 till 1926 uttryckts genom indextal och genomsnittssiffrorna för juli 1914 samt första kvartalet 1926 därjämte angivits i absoluta tal ($ och cents).

Timlöner	1914 juli	1920 3 kv.	1921 3 kv.	1922 3 kv.	1923 3 kv.	1924 3 kv.	1925 1 kv.	1925 3 kv.	1926 1 kv.
Manl. yrkesarb.	100 (28·0 c.)	248	206	198	224	227	228	231	229 (64·2 c.)
» grovarb.	100 (20·3 c.)	271	208	198	229	232	231	231	234 (47·5 c.)
Kvinnl. arbetare	100 (15·4 c.)	273	232	227	256	252	256	249	256 (39·5 c.)
Samtliga »	**100 (24·5 c.)**	**247**	**205**	**198**	**225**	**228**	**228**	**227**	**227 (55·7 c.)**
Veckolöner									
Manl. yrkesarb.	100 (14·16 $)	239	182	189	215	205	219	215	223 (31·55 $)
» grovarb.	100 (10·71 $)	258	181	187	215	207	229	216	226 (24·21 $)
Kvinnl. arbetare	100 (7·84 $)	238	203	198	224	208	226	215	221 (17·85 $)
Samtliga »	**100 (12·54 $)**	**240**	**181**	**187**	**214**	**203**	**216**	**212**	**217** (27·27 $)
Levnadskostnadsindex[1]	*100*	*202*	*163*	*155*	*162*	*163*	*166*	*168*	*169*
Indextal för realinkomst									
Manl. yrkesarb.	100	118	111	122	132	126	132	128	132
» grovarb.	100	127	111	120	132	127	138	128	133
Kvinnl. arbetare	100	118	124	128	138	128	136	128	130
Samtliga »	**100**	**119**	**111**	**120**	**132**	**125**	**130**	**126**	**128**

Sätter man lönerna i förhållande till levnadskostnaderna, såsom i tablån jämväl skett, visar det sig, att den genomsnittliga reallönen under 1925 och 1926 visserligen varit något högre än under depressionsperioden 1924, men dock ej kommit upp till samma nivå som vid mitten av 1923, då lönarbetarnas realinkomster synas ha nått sin höjdpunkt.

Att märka är emellertid, att de i det föregående berörda medeltalen, som utgöra ett genomsnitt för samtliga arbetargrupper, uppenbarligen influerats därav, att den okvalificerade och lägre avlönade arbetskraften under senare år utgjort en relativt större del av arbetsstyrkan än tidigare. Tar man yrkes- och grovarbetare samt manliga och kvinnliga arbetare var för sig, bliva, såsom av tablån även synes, indextalen för de särskilda arbetarkategorierna genomgående högre än medeltalet för hela industrien.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 10 845 mot 11 751 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	479	20	Närings- o. njutningsmedelsind.	159	41
Skogshushållning	276	67	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	89	29
Gruvdrift och malmförädling	1 532	626	Trämasse- och pappersindustri	27	5
Jord-, sten- och glasindustri	710	295	Grafisk industri	41	3
Metall- och maskinindustri	1 024	490	Industri och hantverk, ej spec.	314	100
Trävaruindustri	932	510	Sjöfart och fiske	129	15
Byggnadsverksamhet	674	54	Handel och samfärdsel m. m.	634	112
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	65	6	Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 638	1 032
Textilindustri	82	16			
Beklädnadsindustri	40	7	Summa	**10 845**	**3 428**

[1] Siffrorna grunda sig på en av Nat. Ind. Conf. Board verkställd indexberäkning, som något skiljer sig från Förenta staternas officiella levnadskostnadsindex.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 juli 2 101 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 031 samt vid statens järnvägars automobilvägar 70. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 33, mot 37 den 1 juli.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 200 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 363 arbetare. Härförutom uppburo 64 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juli till 386 700 kronor samt under årets sju första månader till sammanlagt c:a 3·1 miljoner.

— Kooperation —

Konsumentkooperationens ställning i olika länder. Konsumtionsföreningarnas utbredning och betydelse i vissa länder år 1924 framgår av efterföljande sammanställning:

	Antal konsumtionsföreningar	Konsumtionsföreningarnas medlemsantal	Omsättning, 1 000 kr., i konsumtionsföreningarna	i partihandelsföreningarna
Ryssland	22 641	7 104 831	2 275	581
Storbritannien och Irland	1 314	4 702 868	2 968	1 537
Tyskland	1 553	4 240 071	417	167
Italien	1 385	2 975 060	122	—
Frankrike	1 716	2 500 000	495	70
Ungern	1 965	1 021 229	96	42
Polen	1 091	775 269	72	19
Tjeckoslovakien	553	657 252	138	91
Österrike	128	475 520	71	33
Schweiz	838	381 422	223	110
Rumänien	3 159	369 369	21	4
Finland	571	365 656	204	110
Danmark	1 804	337 500	·	127
Sverige	1 875	292 464	234	82
Belgien	54	270 189	74	23
Nederländerna	345	151 808	·	17
Norge	432	100 836	73	17
Lettland	229	80 000	11	18
Estland	268	78 547	24	12
Litauen	263	61 580	7	4
Bulgarien	65	49 961	5	9
Kanada	15	42 718	17	·
Spanien	173	37 259	20	2
Förenta staterna	116	30 000	45	2

Uppgifterna avse i regel endast de till vederbörande centralorganisationer anslutna föreningarna.
(Schweiz. Konsum-Verein.)

— Föreningsväsen —

Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1924. Hela antalet fackligt organiserade arbetare vid 1924 års utgång har enligt fackföreningsinternationalens årsbok för 1925 beräknats till c:a 36 miljoner, fördelade på olika länder och organisationsriktningar som av vidstående tabell framgår.

Tabellen utvisar i jämförelse med föregående år en minskning av antalet fackföreningsmedlemmar med c:a 400 000. Nedgången beror framför allt på Tyskland, vars siffror minskats med 2·3 miljoner. Betydande minskning företer också Frankrike (c:a 300 000) och Polen (över 200 000), medan ökning redovisats framför allt i Ryssland (över 2 miljoner). Bland länder med relativt kraftig medlemsökning märkas också Tjeckoslovakien, Japan och Sverige.

Beträffande förskjutningarna mellan de olika organisationsriktningarna torde observeras, att de amerikanska, irländska, indiska och japanska landsorganisationerna samt »Deutscher Beamtenbund», som tidigare hänförts till kategorien »andra organisationer», nu överförts till kolumnen »fackföreningsinternationalen närstående», vilken följaktligen kommit att upptaga en fierdubbelt större medlemssiffra än föregående år.

ANTALET FACKLIGT ORGANISERADE ARBETARE DEN 31 DECEMBER 1924.

	Fackföreningsinternationalen		Konfessionella organisationer	Syndikalistiska organisationer	Kommunistiska organisationer	Andra organisationer	Summa organiserade arbetare	I % av befolkningen
	Formellt anslutna	Närstående						
Amerikas för. stater	—	2 893 117	—	57 600	—	676 021	**3 606 738**	3·5
Argentina	—	—	—	60 000	—	60 000	**120 000**	1·4
Australien	—	—	—	—	—	729 155	**729 155**	12·7
Belgien	576 285	—	149 841	—	—	—	**726 126**	9·6
Brasilien	—	—	—	4 000	—	100 000	**104 000**	0·3
Bulgarien	14 803	—	—	—	35 000	—	**49 803**	1·0
Chile	—	—	—	12 000	150 000	—	**162 000**	4·3
Danmark	237 028	69 130	—	—	—	—	**306 158**	9·4
Egypten	—	—	—	—	—	12 000	**12 000**	0·1
Estland	—	5 000	—	—	25 000	—	**30 000**	2·7
Finland	—	—	—	—	—	47 312	**47 312**	1·4
Frankrike	553 770	—	101 276	—	250 000	163 000	**1 068 046**	2·7
Grekland	—	56 680	—	—	—	—	**56 680**	1·0
Indien	—	100 000	—	—	—	95 800	**195 800**	0·1
Irland	—	148 501	—	—	—	—	**148 501**	3·4
Island	—	—	—	—	—	4 000	**4 000**	4·2
Italien	234 520	—	—	—	—	2 000 000	**2 234 520**	5·1
Japan	—	17 000	—	—	11 000	202 000	**230 000**	0·4
Jugoslavien	25 600	—	3 000	—	10 000	25 400	**64 000**	0·5
Kanada	117 010	40 000	25 000	11 500	—	8 471	**201 981**	2·3
Kina	—	—	—	—	—	300 000	**300 000**	0·1
Kuba	—	—	—	—	—	100 000	**100 000**	3·5
Lettland	14 982	—	—	—	4 500	19 385	**38 867**	2·4
Litauen	—	—	23 250	—	5 000	—	**28 250**	1·3
Luxemburg	13 637	—	450	—	—	—	**14 087**	5·4
Memel	1 753	1 177	—	—	—	964	**3 894**	2·6
Mexiko	—	750 000	10 000	16 000	—	62 000	**838 000**	6·2
Nederländerna	184 154	—	144 825	7 539	14 050	167 346	**517 914**	7·3
Nederl. Indien	—	—	—	—	—	60 000	**60 000**	0·1
Norge	—	—	—	1 800	—	92 767	**94 567**	3·6
Nya Zeeland	—	—	—	—	—	96 821	**96 821**	8·8
Palestina	14 835	—	—	—	—	—	**14 835**	2·0
Peru	—	—	—	—	—	25 000	**25 000**	0·5
Polen	294 397	—	185 000	—	—	59 692	**539 089**	1·9
Portugal	—	—	—	36 000	—	—	**36 000**	0·6
Rumänien	32 863	—	—	—	14 000	—	**46 863**	0·3
Ryssland	—	—	—	—	6 604 684	—	**6 604 684**	5·0
Schweiz	151 502	—	10 211	—	—	100 000	**261 713**	6·7
Spanien	213 578	—	40 000	200 000	—	—	**453 578**	2·1
Storbritannien	4 342 982	—	—	—	—	1 188 018	**5 531 000**	13·6
Sverige	360 337	—	—	35 000	—	56 313	**451 650**	7·5
Sydafrika	2 670	—	—	—	—	25 000	**27 670**	0·3
Tjeckoslovakien	343 733	220 576	123 769	—	210 611	770 767	**1 669 456**	12·3
Tyskland	4 446 951	228 694	1 100 000	50 000	—	1 074 355	**6 900 000**	11·5
Ungern	127 526	—	115 359	—	—	25 000	**267 885**	3·3
Österrike	828 088	39 552	80 128	—	—	96 300	**1 044 068**	16·0
Summa 1924	**13 183 004**	**4 569 427**	**2 112 109**	**471 439**	**7 333 845**	**8 442 887**	**36 062 711**	·
» 1923	15 321 692	1 168 429	2 354 583	404 700	5 245 889	11 980 027	**36 475 320**	·
» 1922	18 574 330		3 025 525	825 758	5 358 064	13 144 933	**40 928 610**	·
» 1921	22 411 826		3 759 106	1 254 217	7 069 000	11 778 983	**46 273 132**	·

I förhållande till hela befolkningen företedde, såsom av tabellen jämväl synes, Österrike det största antalet organiserade arbetare (16 %). Därnäst följa i angiven ordning Storbritannien, Australien, Tjeckoslovakien, Tyskland, Belgien, Danmark, Nya Zeeland, Sverige, Nederländerna och Schweiz. (Die internationale Gewerkschaftsbewegung.)

— Levnadskostnader —

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn. Vidstående tabell lämnar, i anslutning till i Sociala Meddelanden förut regelbundet publicerade sammanställningar av samma slag, en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter i detaljhandeln i Stockholm, Oslo och Köpenhamn.[1] I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna i resp. lands mynt dels för juli 1914, dels för *januari, april och juli 1926. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att* priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna efter evalvering till svenskt mynt omräknats i förhållande därtill. Medelkurserna i Stockholm för 100 norska och danska kronor voro under januari 1926: n = 76·15, d = 92·83, under april 1926: n = 80·85, d = 97·88 samt under juli 1926: n = 82·01, d = 99·05.

Tabellen utvisar, att — såsom naturligt är med hänsyn till den svenska valutans högre kursläge — de absoluta priserna i Stockholm både under januari och april 1926 voro, med undantag för bröd och kol samt i april även koks, genomgående lägre än i Oslo. Detta var även förhållandet i juli, med undantag likaledes för ovannämnda varuslag ävensom fotogen. I förhållande till Köpenhamn lågo stockholmsnoteringarna vid ovannämnda tidpunkter lägre för ungefär hälften av de redovisade varuslagen; för vetemjöl, bröd, gödkalvstek, färskt fläsk, socker, fotogen och kol samt under april och juli även för koks voro köpenhamnspriserna dock lägre.

Efter omräkning till en enhetlig valuta var i januari 1926 prisstegringen, mätt med antalet här redovisade varor, som stigit mest sedan tiden före världskriget, högst i Köpenhamn och lägst i Stockholm. För 11 av de 18 varuslag, för vilka uppgifter meddelas för alla tre städerna, uppvisade Köpenhamn de högsta stegringssiffrorna, varemot i Oslo ökningen var störst för 5 varuslag och i Stockholm för 2. De lägsta stegringstalen vid samma tidpunkt uppvisade Oslo för 10 varuslag och Köpenhamn och Stockholm för vardera 4. I april 1926 utvisade Köpenhamn de högsta stegringstalen för 12 varuslag och i juli för 10, varemot prisfördyringen i Oslo vid ovannämnda tidpunkter var störst för endast 3 resp. 4 varuslag samt i Stockholm för 3 varuslag både i april och i juli. Julisiffrorna visa, att prisstegringen i Köpenhamn var anmärkningsvärt stor för mjölk, ägg, ärter, vetemjöl, havregryn, sötlimpa, salt fläsk, kaffe och kol, i Oslo för margarin, soppkött och gödkalvstek. Ringa prisförhöjning uppvisar Stockholm för mjölk, smör, margarin och socker, Oslo för ägg, ärter, vetemjöl, havregryn, sötlimpa och koks samt Köpenhamn för soppkött, gödkalvstek, färskt fläsk och fotogen.

Sammanfattande indextal för livsmedelskostnaderna hava icke publicerats för Köpenhamns vidkommande. För Stockholm och Oslo åter voro de (inberäknat kostnaderna för bränsle och lyse) för sistlidna juli månad resp. 156 och 196.

Indextalen för de totala levnadskostnadernas förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1926 i de tre skandinaviska länderna voro: Sverige 172, Norge 221 och Danmark 184.

— Ut- och invandring —

Lättnader i invandringsbestämmelserna för amerikanska krigsveteraner. Den 26 maj 1926 stadfästes av presidenten en av kongressen antagen lag angående tillträde till Förenta staterna och naturalisation därstädes av vissa utländska medborgare, som deltagit i världskriget på Amerikas sida.

Med en utländsk veteran (alien veteran) menas enligt ifrågavarande lag en från vinnande av amerikansk medborgarrätt enligt den allmänna lagens stadganden icke utesluten person, som tjänat i Förenta staternas armé under tiden från den 5 april 1917 till den 12 november 1918 och som därefter erhållit vederbörligt avsked (honorable discharge). Lagen bestämmer, att utländsk veteran, som önskar invandra, skall betraktas såsom en »non-quota»-immigrant och således icke, såsom vanliga immigranter, behöva vänta på sin tur att få komma in i landet. För övrigt skall han vara underkastad bestämmelserna i 1924-års immigrationslag, dock med det undantaget, att han

[1] Beträffande tidpunkten för uppgifternas insamlande samt förekommande skiljaktigheter i kvalitetsbestämningar hänvisas till Soc. Medd. årg. 1921, sid. 1036.

MINUTHANDELSPRISER Å LIVSMEDEL I STOCKHOLM, OSLO OCH KÖPENHAMN.

Varuslag	Stockholm				Oslo				Köpenhamn			
	1914	1926			1914	1926			1914	1926		
	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli
	Pris i svenskt mynt (öre)				Pris i norskt mynt (öre)				Pris i danskt mynt (öre)			
Mjölk, oskummad . . l.	17	26	26	24	19	40	35	35	19	37	35	33
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	327	331	327	256	438	447	455	235	378	368	343
Margarin, växt- . . . »	139	170	164	162	[1]140	[1]280	[1]251	[1]251	125	183	171	172
Ägg, färska . . . . . tj.	150	363	199	191	180	408	281	263	150	493	232	240
Potatis . . . . . 5 l.	35	56	53	48	35	60	56	56	25	56	56	—
Ärter, gula[11] . . . . kg.	26	45	42	42	40	72	69	72	40	92	83	82
Vetemjöl . . . . . »	32	47	46	47	[2] 32	[2] 59	[2] 55	[2] 55	26	41	40	41
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	38	37	38	20	46	42	42	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	48	47	46	36	64	55	51	39	78	70	67
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	81	81	81	24	48	45	44	[3] 24	[3] 60	[3] 56	[3] 56
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	122	119	117	—	96	92	90	40	93	83	83
Nötkött, färskt: stek . »	125	231	216	227	132	370	350	345	—	[4]312	[4]290	[4]312
soppkött »	102	185	170	167	126	301	286	267	125	178	163	177
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	275	263	264	141	408	364	336	[5] 125	[5]179	[5]169	[5]190
spädkalv »	101	165	150	151	83	223	170	191	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	288	271	277	145	432	315	321	[6] 140	[7]205	[7]195	[7]191
salt . . . . . »	150	294	275	277	160	459	369	349		[8]309	[8]283	[8]284
Kaffe, Santos[10] . . . »	166	348	344	335	214	490	467	463	210	[9]518	[9]506	[9]507
Socker, bit- . . . . . »	64	69	68	62	57	97	92	92	43	60	58	58
Fotogen, Water White l.	18	30	30	32	18	31	33	29	18	25	22	22
Kol . . . . . hl.	239	375	375	405	180	350	333	371	170	359	294	325
Koks, gasverks- . . . »	133	247	259	280	165	300	250	275	125	280	238	261
	Relativa tal efter omräkning till sv. kronor (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	153	153	141	100	158	147	153	100	179	179	174
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	133	135	133	100	130	141	146	100	149	153	145
Margarin, växt- . . . »	100	122	118	117	100	152	145	147	100	136	134	136
Ägg, färska . . . . . tj.	100	242	133	127	100	173	126	120	100	305	151	159
Potatis . . . . . 5 l.	100	160	151	137	100	131	129	131	100	208	220	—
Ärter, gula . . . . . kg.	100	173	162	162	100	138	140	148	100	213	203	203
Vetemjöl . . . . . »	100	147	144	147	100	141	138	141	100	146	150	158
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	136	132	136	100	175	170	170	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	141	138	135	100	136	122	117	100	185	177	169
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	203	203	203	100	154	150	150	100	233	229	229
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	185	180	177	—	—	—	—	100	215	203	205
Nötkött, färskt: stek . »	100	185	173	182	100	214	214	214	—	—	—	—
soppkött »	100	181	167	164	100	182	183	174	100	132	128	140
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	190	181	182	100	221	209	196	100	133	132	150
spädkalv »	100	163	149	150	100	205	165	189	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	193	182	186	100	227	176	181	100	136	136	135
salt . . . . . »	100	196	183	185	100	219	186	179		205	198	201
Kaffe, Santos . . . . »	100	210	207	202	100	174	177	178	100	229	236	239
Socker, bit- . . . . . »	100	108	106	97	100	130	130	132	100	130	133	133
Fotogen, Water White l.	100	167	167	178	100	133	150	133	100	128	122	122
Kol . . . . . hl.	100	157	157	169	100	148	149	169	100	196	169	189
Koks, gasverks- . . . »	100	186	195	211	100	138	122	137	100	208	186	207

[1] Gräddmargarin — [2] Amerikanskt vetemjöl. — [3] »Sigtebrød.» — [4] »Oksekød, skært Kød.» — [5] »Kalvekød, Forkød.» — [6] »Bov- og Brystflæsk.» — [7] »Fersk Svinebov.» — [8] »Saltet Brystflæsk.» — [9] Medelpris av olika kaffesorter. — [10] I Stockholm obränt, i Oslo och Köpenhamn bränt kaffe. — [11] I Oslo och Köpenhamn skalade ärter.

befrias från att erlägga någon »head tax» ($ 8) eller avgift för immigrantvisum. Om han i övrigt är berättigad inkomma i landet, skall han icke heller kunna uteslutas i följd av 1917 års immigrationslags bestämmelser, med mindre det rör sig om däri uppräknade smittosamma sjukdomar, polygami, prostitution, o. s. v.

Enligt nu ifrågavarande lag skola vidare en utländsk veterans maka och ogifta barn under 18 år också betraktas såsom »non-quota»-immigranter, om de inkomma till landet i veteranens sällskap eller ämna sig dit inom sex månader, sedan denne själv anlänt till Förenta staterna.

Immigrantvisum må utställas till veteranen inom utgången av ett år efter lagens ikraftträdande. Utländsk veteran skall, sedan han bosatt sig i landet, vara berättigad att när som helst inom utgången av två år efter lagens antagande bliva upptagen till amerikansk medborgare på samma sätt och på samma villkor, som skulle gällt en dylik utlänning, om han sökt bliva naturaliserad före vapenstilleståndet, dock att personlig inställelse nu fordras. Härigenom få dessa personer tillfälle att omedelbart bliva hörda inför en naturalisationskommissionär och på så vis befriade från att avgiva eljest föreskriven »Declaration of Intention» (d. v. s. ingiva det s. k. första papperet).

Orsaken till att man inrangerar dessa veteraner under rubriken »non-quota»-immigranter är den, att en hel del dylika veteraner efter kriget lämnat Förenta staterna för att besöka sina familjer i hemlandet och nu önska återvända, men skulle, om de hade att gå den vanliga för immigranter bestämda vägen, i de flesta fall få vänta ända upp till ett år, om icke flera, innan de kunnat få resa.

I detta sammanhang har jämväl utfärdats en annan lag, genom vilken Shipping Board bemyndigats att låta dylika veteraner jämte hustru och barn fara över å amerikanska skepp på särskilt billiga befordringsvillkor.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under augusti månad 1926.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 490	1 788	1 638	4 121	3 982	2 846	**7 611**	**5 770**	**4 484**
Stockholms län	1 728	1 001	870	597	618	350	**2 325**	**1 619**	**1 220**
Uppsala stad och län	606	424	314	178	178	124	**784**	**602**	**438**
Södermanlands län	924	647	397	439	502	276	**1 363**	**1 149**	**673**
Östergötlands län	1 853	796	620	655	472	311	**2 508**	**1 268**	**931**
Norrköping	629	249	236	165	161	115	**794**	**410**	**351**
Jönköpings län	387	177	126	218	202	97	**605**	**379**	**223**
Kronobergs län	80	50	38	80	100	57	**160**	**150**	**95**
Norra Kalmar län	118	78	61	45	54	31	**163**	**132**	**92**
Södra Kalmar län	342	112	99	216	129	92	**558**	**241**	**191**
Gotlands län	105	96	62	58	61	33	**163**	**157**	**95**
Blekinge län	492	286	238	312	281	169	**804**	**567**	**407**
Kristianstads län	853	748	552	467	478	278	**1 320**	**1 226**	**830**
Malmöhus län: Malmö	1 965	599	517	1 318	878	604	**3 283**	**1 477**	**1 121**
Lund	417	267	264	123	85	71	**540**	**352**	**335**
Landskrona	347	203	188	37	28	19	**384**	**231**	**207**
Hälsingborg	975	510	483	277	239	157	**1 252**	**749**	**640**
Ystad	179	135	120	81	42	30	**260**	**177**	**150**
Trälleborg	332	266	243	51	42	38	**383**	**308**	**281**
Eslöv	291	223	209	25	34	17	**316**	**257**	**226**
Skurup	79	73	66	27	36	21	**106**	**109**	**87**
Vellinge	201	220	192	13	13	10	**214**	**233**	**202**
Hallands län	336	206	147	104	138	64	**440**	**344**	**211**
Göteborgs och Bohus län	385	128	101	162	161	94	**547**	**289**	**195**
Göteborg	3 877	1 392	1 320	1 110	973	720	**4 987**	**2 365**	**2 040**
Älvsborgs län	462	134	107	120	190	96	**582**	**324**	**203**
Skaraborgs län	1 303	804	548	368	631	186	**1 671**	**1 435**	**734**
Värmlands län	208	117	89	172	278	133	**380**	**395**	**222**
Örebro län	697	256	183	304	382	241	**1 001**	**638**	**424**
Västmanlands län	508	308	221	300	282	181	**808**	**590**	**402**
Kopparbergs län	237	87	84	214	211	142	**451**	**298**	**226**
Gävle stad och län	361	120	116	154	147	117	**515**	**267**	**233**
Västernorrlands län	427	201	186	85	99	48	**512**	**300**	**234**
Jämtlands län	129	76	69	232	237	169	**361**	**313**	**238**
Västerbottens län	160	71	68	179	173	131	**339**	**244**	**199**
Norrbottens län	188	131	126	128	130	92	**316**	**261**	**218**
Tillsammans augusti 1926	**25 671**	**12 979**	**10 898**	**13 135**	**12 647**	**8 160**	**38 806**	**25 626**	**19 058**
» juli 1926	*22 636*	*10 335*	*9 083*	*10 109*	*9 941*	*6 288*	*32 745*	*20 276*	*15 371*
» augusti 1925	24 097	11 601	9 636	13 375	12 381	8 123	37 472	23 982	17 759
» » 1924	22 607	12 942	10 280	12 140	12 888	8 028	34 747	25 830	18 308
» » 1923	23 730	13 102	10 760	11 539	12 090	7 219	35 269	25 192	17 979

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**7 775**	**6 755**	**5 081**	**110**	**68**	**58**	**208**	**7**	**7**	**410**	**72**	**69**	**1 649**	**243**	**179**
1	Stockholms stad	28	—	—	—	—	—	—	—	—	33	1	—	323	90	74
2	Stockholms län	1 111	912	790	6	3	3	—	—	—	3	—	—	61	8	6
3	Uppsala stad och län	419	304	208	4	4	4	1	—	—	10	2	1	15	4	3
4	Södermanlands län	559	547	314	—	—	—	—	—	—	6	—	—	80	15	13
5	Östergötlands län	1 088	586	414	3	—	—	18	1	1	201	45	45	65	6	6
6	Norrköping	245	128	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	3	3
7	Jönköpings län	227	143	95	—	—	—	—	—	—	6	5	5	13	4	4
8	Kronobergs län	29	25	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2
9	Kalmar län	130	88	60	—	—	—	—	—	—	3	—	—	13	1	1
10	Gotlands län	79	73	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
11	Blekinge län	159	122	82	—	—	—	—	—	—	13	4	4	7	3	1
12	Kristianstads län	569	643	467	1	—	—	—	—	—	36	10	9	22	14	3
13	Malmöhus län: Malmö	112	224	166	—	—	—	—	—	—	6	—	—	238	14	9
14	Hälsingborg	116	226	203	3	—	—	7	—	—	7	—	—	37	—	—
15	Övriga anstalter	738	1 044	966	4	—	—	—	—	—	12	—	—	149	14	11
16	Hallands län	94	137	81	—	—	—	—	—	—	7	—	—	17	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	82	67	42	—	—	—	—	—	—	6	—	—	11	—	—
18	Göteborgs stad	106	110	91	—	—	—	—	—	—	9	—	—	322	29	21
19	Älvsborgs län	68	51	29	—	—	—	—	—	—	22	5	5	49	14	9
20	Skaraborgs län	1 096	769	523	1	—	—	—	—	—	4	—	—	24	—	—
21	Värmlands län	66	45	25	—	—	—	—	—	—	18	—	—	5	—	—
22	Örebro län	269	196	130	24	5	5	114	6	6	2	—	—	86	2	2
23	Västmanlands län	282	244	157	2	—	—	52	—	—	1	—	—	34	2	2
24	Kopparbergs län	34	24	23	9	3	3	14	—	—	3	—	—	19	3	2
25	Gävle stad och län	7	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	14	4	2
26	Västernorrlands län	2	5	4	1	10	—	—	—	—	1	—	—	3	4	1
27	Jämtlands län	24	19	16	47	42	42	—	—	—	—	—	—	4	2	—
28	Västerbottens län	30	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4
29	Norrbottens län	6	5	4	2	1	1	2	—	—	1	—	—	3	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**601**	**1 143**	**347**	—	—	—	—	—	—	**20**	—	—	**45**	**9**	**9**
1	Stockholms stad	—	1	1	—	—	—	—	—	—	20	—	—	39	9	9
2	Stockholms län	48	80	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län	15	20	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	71	116	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	52	71	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	10	28	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	12	23	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	20	55	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	85	147	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
14	Hälsingborg	8	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	31	60	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	14	36	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	44	33	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	2	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	2	24	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	52	148	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	12	44	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	38	87	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	23	38	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	9	11	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	9	25	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	18	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	5	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
361	**57**	**39**	**1 753**	**677**	**580**	**132**	**14**	**10**	**135**	**2**	**—**	**104**	**10**	**7**	**242**	**38**	**25**	**55**	**20**	**20**	
37	20	11	464	347	277	15	9	6	6	—	—	11	1	1	36	6	6	8	1	1	1
12	3	3	73	15	14	2	1	1	—	—	—	7	—	—	6	1	—	1	—	—	2
1	8	6	9	4	4	2	1	1	—	—	—	1	—	—	7	5	4	—	—	—	3
32	2	2	8	3	2	4	1	1	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	4
24	1	1	124	32	32	—	—	—	1	—	—	2	—	—	15	1	1	1	—	—	5
10	—	—	69	8	8	—	—	—	39	—	—	5	—	—	7	—	—	—	—	—	6
7	—	—	23	7	7	2	—	—	2	—	—	2	1	—	6	—	—	—	—	—	7
—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	8
10	3	2	16	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	2	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3	—	—	7	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	11
17	1	—	51	20	18	—	1	—	—	1	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	12
20	5	4	276	35	26	5	—	—	6	—	—	22	1	1	37	—	—	19	—	—	13
4	—	—	130	5	5	43	—	—	3	—	—	3	1	—	19	—	—	6	2	2	14
8	—	—	80	19	19	46	—	—	4	1	—	9	1	1	32	—	—	—	14	14	15
17	—	—	66	28	28	—	—	—	22	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	16
9	—	—	21	7	7	—	—	—	14	—	—	1	—	—	2	1	—	4	—	—	17
96	5	1	187	76	65	10	1	1	16	—	—	16	2	1	19	5	5	8	3	3	18
1	—	—	26	6	6	—	—	—	17	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	19
7	1	1	7	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	21	13	4	5	—	—	20
3	1	1	1	12	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	21
6	3	3	22	5	4	—	—	—	—	—	—	17	1	1	1	—	—	1	—	—	22
5	—	—	21	2	2	1	—	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	23
3	—	—	19	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
11	—	—	12	4	3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	25
5	2	2	13	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
1	—	—	2	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
8	2	2	14	9	9	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	28
4	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	**4**	**4**	**18**	**4**	**1**	**34**	**5**	**2**	**202**	**81**	**61**	**176**	**133**	**83**	**13**	**5**	**5**	
1	—	—	—	4	4	4	4	1	3	2	—	89	37	28	44	37	28	5	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	2	2	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	10	6	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	1	—	—	4	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	3	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	4	4	6	4	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	5	—	—	15	—	—	56	28	20	74	10	4	3	—	—	13
—	—	—	—	—	—	7	—	—	3	—	—	3	—	—	3	3	2	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	2	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	—	20	3	1	13	37	31	5	3	3	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3	2	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	6	12	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	2	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	5	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**39**	—	—	**89**	**10**	**8**	**715**	**129**	**124**	**4310**	**1877**	**1827**	**277**	**51**	**42**
1	Stockholms stad	7	—	—	31	9	8	238	95	90	449	234	230	125	19	15
2	Stockholms län	1	—	—	1	—	—	43	1	1	51	22	20	8	—	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	1	—	—	3	3	3	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	1	—	—	20	—	—	64	3	3	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	3	—	—	40	5	5	5	—	—	5	2	1
6	Norrköping	11	—	—	11	—	—	3	—	—	98	62	62	3	2	2
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	—	—	—	—	—	7	—	—	202	71	71	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	15	18	14	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	150	78	76	5	2	2
12	Kristianstads län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	17	11	11	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	11	—	—	163	3	3	202	107	101	59	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	12	1	1	444	256	255	—	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	9	—	—	16	1	1	142	71	71	5	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	61	31	28	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	2	—	—	4	—	—	41	17	16	1	—	—
18	Göteborgs stad	11	—	—	13	1	—	87	17	17	1639	519	503	45	19	15
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	3	—	—
20	Skaraborgs län	1	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—	—	4	3	3
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	39	31	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	31	1	1	2	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	2	—	—	2	—	—	200	85	85	3	1	1
26	Västernorrlands län	1	—	—	1	—	—	—	—	—	340	139	139	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	21	20	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	115	92	90	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**54**	**40**	**36**	**14**	**3**	—	**95**	**62**	**56**	**285**	**154**	**185**	**151**	**28**	**24**
1	Stockholms stad	14	10	7	11	3	—	25	45	42	151	98	87	63	18	17
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	4	1	—	1	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	3	—	—
6	Norrköping	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	1	1	2	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	13	—	—	1	—	—	58	7	5	1	1	—	72	5	4
14	Hälsingborg	5	2	2	—	—	—	—	—	—	8	6	6	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	7	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	13	18	17	—	—	—	—	—	—	46	27	21	6	3	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	4	4	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	—	1	1	3	5	5	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	4	4	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
719	**138**	**134**	**75**	**87**	**33**	**1327**	**799**	**749**	**38**	**3**	**2**	**6**	**18**	**17**	**2**	**2**	**2**	**5 140**	**1 952**	**1 885**	
312	83	82	34	11	11	402	371	341	18	—	—	—	—	—	1	—	—	912	491	485	1
21	2	1	4	4	3	80	13	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	236	16	15	2
2	—	—	—	—	—	6	3	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	121	86	77	3
4	1	1	—	—	—	14	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	71	58	4
13	2	2	6	1	1	49	19	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	188	95	95	5
9	3	3	1	—	—	42	15	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	49	28	28	6
3	—	—	—	—	—	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	13	13	7
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	22	22	8
2	—	—	3	1	1	12	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	12	11	9
—	1	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	10
10	2	2	—	—	—	24	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	62	60	11
15	4	4	—	—	—	12	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	96	41	38	12
102	3	3	4	—	—	130	67	64	3	—	—	—	—	—	—	—	—	549	137	137	13
3	—	—	2	1	1	20	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	12	12	14
14	15	15	2	—	—	67	34	33	3	1	1	—	—	—	—	—	—	504	172	150	15
5	—	—	3	—	—	13	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	7	7	16
3	1	1	—	—	—	14	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	33	33	17
159	12	11	5	8	7	272	196	192	9	2	1	6	18	17	—	2	2	842	367	367	18
4	—	—	—	—	—	20	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	57	57	19
9	—	—	1	—	—	22	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	14	14	20
1	—	—	—	—	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	19	19	21
7	—	—	—	1	1	12	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	35	29	22
1	1	1	2	—	—	20	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	46	46	23
1	—	—	3	3	3	17	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	37	36	24
3	5	5	—	1	1	24	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	13	13	25
3	—	—	1	1	1	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	29	29	26
7	—	—	3	5	3	11	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	3	3	27
—	—	—	—	—	—	13	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	12	11	28
5	3	3	—	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	19	17	29
350	**106**	**76**	**1143**	**1306**	**918**	**134**	**158**	**129**	**162**	**127**	**81**	**1**	**11**	**9**	**8 744**	**9 262**	**6 178**	**942**	**6**	**6**	
157	54	39	451	502	370	67	100	78	79	42	32	1	11	9	2 520	3 002	2 091	377	1	1	1
7	—	—	54	50	43	—	—	—	13	12	6	—	—	—	462	472	276	—	—	—	2
—	—	—	12	8	8	—	—	—	2	—	—	—	—	—	144	150	110	5	—	—	3
1	1	1	22	22	19	4	2	2	1	3	—	—	—	—	293	356	206	41	—	—	4
7	2	1	37	44	37	3	1	1	8	16	10	—	—	—	489	327	224	35	5	5	5
—	—	—	8	7	6	—	2	2	—	—	—	—	—	—	129	140	98	11	—	—	6
3	—	—	18	19	12	1	1	1	3	5	2	—	—	—	176	140	71	3	—	—	7
—	—	—	4	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	86	48	—	—	—	8
—	—	—	14	16	13	—	—	—	—	1	1	—	—	—	221	143	106	14	—	—	9
1	—	—	11	8	8	1	—	—	2	—	—	—	—	—	40	40	24	—	—	—	10
3	2	2	16	27	20	1	1	1	1	—	—	—	—	—	267	193	129	—	—	—	11
7	2	2	58	55	38	6	3	3	2	—	—	—	—	—	294	260	176	1	—	—	12
98	17	13	71	94	47	5	18	16	13	4	2	—	—	—	664	680	489	161	—	—	13
5	7	7	32	36	19	2	4	4	2	4	2	—	—	—	161	170	112	37	—	—	14
5	2	1	19	21	21	11	6	6	—	—	—	—	—	—	257	188	153	31	—	—	15
2	—	—	6	8	5	—	1	1	1	1	1	—	—	—	64	90	51	13	—	—	16
—	—	—	17	24	20	—	—	—	7	5	4	—	—	—	78	91	56	9	—	—	17
33	12	6	46	42	16	20	11	6	5	3	—	—	—	—	714	792	618	181	—	—	18
5	—	—	2	13	4	—	—	—	3	4	2	—	—	—	102	145	81	—	—	—	19
1	2	—	14	43	15	—	—	—	—	4	1	—	—	—	294	421	140	—	—	—	20
—	—	—	12	23	11	—	—	—	2	4	3	—	—	—	144	206	109	—	—	—	21
—	—	—	24	21	15	5	2	2	1	1	—	—	—	—	212	262	184	18	—	—	22
4	2	1	15	29	23	4	2	2	4	6	3	—	—	—	247	204	137	—	—	—	23
2	—	—	42	41	27	4	2	2	5	2	2	—	—	—	152	155	105	—	—	—	24
—	—	—	12	14	14	—	—	—	4	1	1	—	—	—	123	118	90	5	—	—	25
1	—	—	12	22	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	68	30	—	—	—	26
3	—	—	75	70	58	—	2	2	4	9	9	—	—	—	138	128	91	—	—	—	27
2	1	1	21	23	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	131	101	—	—	—	28
3	2	2	18	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	104	72	—	—	—	29

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					aug. 1926	juli 1926	aug. 1925	aug. 1926	juli 1926	aug. 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	7 583	7 885	6 823	5 139	116	112	123	75	77	76
Industri och hantverk	5 488	5 892	1 279	1 068	461	396	465	84	88	82
Sjöfart och fiske	4 246	4 310	1 877	1 827	230	222	253	97	98	96
Handel och samfärdsel	2 307	2 442	1 046	977	233	224	234	93	94	92
Husligt arbete	2	2	2	2	.	—	.	.	—	.
Annat arbete	4 696	5 140	1 952	1 885	263	320	342	97	99	96
Summa	**24 322**	**25 671**	**12 979**	**10 898**	**197**	**219**	**208**	**84**	**88**	**83**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	592	601	1 143	347	53	37	59	30	31	37
Industri och hantverk	603	672	346	257	194	155	189	74	72	73
Sjöfart och fiske	233	235	154	135	153	181	193	88	90	90
Handel och samfärdsel	1 818	1 941	1 736	1 237	112	84	131	71	69	76
Husligt arbete	6 611	8 744	9 262	6 178	94	101	97	67	66	67
Annat arbete	920	942	6	6	.	.	.	.	.	.
Summa	**10 777**	**13 135**	**12 647**	**8 160**	**104**	**102**	**108**	**65**	**63**	**66**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 175	8 486	7 966	5 486	107	96	113	69	68	70
Jordbruk	8 066	8 376	7 898	5 428	106	95	112	69	67	70
Skogshushållning	109	110	68	58	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	6 091	6 564	1 625	1 325	404	351	399	82	85	80
Gruvdrift och malmförädling . . .	194	208	7	7	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	413	430	72	69	.	493	.	.	91	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 586	1 694	252	188	672	503	468	75	76	72
Trävaruindustri	350	362	57	39	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 588	1 753	681	584	257	253	330	86	91	85
Läder-, hår- och gummiindustri . .	127	150	18	11	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	167	169	7	2	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	270	306	91	68	.	.	.	.	.	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	389	418	171	108	244	189	228	63	69	69
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	63	68	25	25	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	87	93	40	36	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	97	103	13	8	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	760	810	191	180	424	346	512	94	94	85
Sjöfart och fiske	4 479	4 545	2 031	1 962	224	219	248	97	97	96
Handel och samfärdsel	4 125	4 383	2 782	2 214	158	134	170	80	78	82
Kontors-, bank- o. d. personal . .	420	428	79	66	.	444	.	.	79	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 026	1 069	244	210	438	431	523	86	91	88
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 119	1 218	1 343	951	91	69	102	71	69	75
Transportarbetare	1 361	1 461	957	878	153	155	160	92	93	93
Allmän och litterär verksamhet . .	192	200	130	83	154	76	165	64	65	73
Ej särskilt specificerade	7	7	29	26	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	6 613	8 746	9 264	6 180	94	101	97	67	66	67
Annat arbete	5 616	6 082	1 958	1 891	311	366	403	97	98	96
Summa	**35 099**	**38 806**	**25 626**	**19 058**	**151**	**161**	**156**	**74**	**76**	**74**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 745 platser, varav 2 433 manliga och 312 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 506, 2 172 och 334 samt under nästlidna månad resp. 1 718, 1 418 och 300.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1926.

Förbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	29	1 396	—	**1 396**	73	—	**73**	5·2	6·8
Bokbindareförbundet . . .	21	1 196	2 369	**3 565**	56	69	**125**	3·5	3·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	41	3 041	778	**3 819**	56	16	**72**	1·9	2·3
Byggnadsträarbetareförb. .	102	9 384	—	**9 384**	1 060	—	**1 060**	11·3	18·7
De förenade förbunden . .	46	2 902	686	**3 588**	275	116	**391**	10·9	12·0
Elektriska arbetareförb. . .	60	2 045	—	**2 045**	244	—	**244**	11·9	16·4
Gjutareförbundet	93	3 935	2	**3 937**	318	—	**318**	8·1	6·3
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	243	19 444	2 443	**21 887**	3 440	552	**3 992**	18·2	19·9
Gruvindustriarbetareförb. .	17	1 276	—	**1 276**	280	—	**280**	21·9	21·5
Handelsarbetareförb. . . .	116	6 223	2 201	**8 424**	680	125	**805**	9·6	7·8
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	14	321	488	**809**	40	82	**122**	15·1	19·6
Hattarbetare	*5*	*74*	*172*	***246***	*5*	*52*	***57***	***23·2***	*27·8*
Pälsvaruarbetare	9	247	316	**563**	35	30	**65**	11·5	16·1
Kommunalarbetareförb. . .	81	8 670	691	**9 361**	419	11	**430**	4·6	2·7
Litografiska förbundet . .	7	819	4	**823**	12	—	**12**	1·5	1·3
Livsmedelsarbetareförb. . .	60	6 472	2 664	**9 136**	418	199	**617**	6·8	9·0
Metallindustriarb.-förb. . .	201	69 085	3 270	**72 355**	5 566	150	**5 716**	7·9	8·7
Järnbruksarbetare . . .	54	16 997	43	**17 040**	1 549	30	**1 579**	9·3	8·7
Verkstadsarbetare . . .	147	52 088	3 227	**55 315**	4 017	120	**4 137**	7·5	8·7
Murareförbundet	37	2 414	—	**2 414**	76	—	**76**	3·1	2·6
Måleriarbetareförbundet . .	37	1 618	—	**1 618**	30	—	**30**	1·9	6·0
Pappersindustriarb.-förb. .	103	17 269	645	**17 914**	231	54	**285**	1·6	2·7
Sadelm.- o. tapetseraref. .	21	708	43	**751**	48	—	**48**	6·4	5·4
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	35	5 581	2 302	**7 883**	602	210	**812**	10·3	9·2
Skrädderiarbetareförb. . .	58	2 158	4 053	**6 211**	113	293	**406**	6·5	3·5
Stenindustriarbetareförb. .	77	4 750	—	**4 750**	307	—	**307**	6·5	5·0
Stuckatörförbundet . . .	2	49	—	**49**	6	—	**6**	12·2	14·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	184	16 538	5	**16 543**	2 326	—	**2 326**	14·1	19·9
Textilarbetareförbundet . .	59	4 367	5 447	**9 814**	156	126	**282**	2·9	3·2
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	568	2 094	**2 662**	3	10	**13**	0·5	0·8
Transportarbetareförb. . .	52	4 313	27	**4 340**	540	—	**540**	12·4	14·7
Träindustriarbetareförb. . .	108	6 340	115	**6 455**	528	22	**550**	8·5	10·9
Tunnbinderiarbetareförb. .	15	251	—	**251**	12	—	**12**	4·8	5·4
Typografförbundet	21	3 685	311	**3 996**	150	23	**173**	4·3	5·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	16	931	—	**931**	83	—	**83**	8·9	9·1
Summa	**1 966**	**207 749**	**30 638**	**238 387**	**18 148**	**2 058**	**20 206**	**8·5**	**9·6**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 101 719, vilket i genomsnitt motsvarar 5·0 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925 juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1926 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Sverige. Arbetslöshet, i %	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	[1] 9·6	8·5
Ansökn. per 100 lediga platser	162	156	154	172	246	226	273	247	191	163	162	166	161
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·07	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·	3·09	·
Norge. Arbetslöshet, i %	8·8	10·1	12·9	17·0	19·0	23·5	21·5	22 9	23·4	25·0	23·8	21·8	—
Arbetssök. per 100 led. platser	371	545	677	828	1 285	958	1139	1 200	1 303	808	926	720	617
Danmark. Arbetslöshet, i %	8·3	9·8	10·6	13·5	20·5	31·7	30·1	27·5	21·4	16·6	[1] 14·8	[2] 16·3	[2] 17·4
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	23	26	28	35	51	85	85	80	64	50	45	46	49
Finland. Registr. arbetslösa	984	1 563	2 011	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273	887	949
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	258	306	307	326	405	329	368	313	276	371	223	177	192
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	11·2	11·4	11·4	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	13·2	12·9	13·2
bland arbetslöshetsförsäkrade	11·2	12·1	12·0	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	14·5	14·7	14·6
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 262	1 418	1 401	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	1 675	1 699	1 664
Irland. Arbetslöshet, i % [3]	·	·	11·7	·	·	14·1	15·0	15·2	13·5	13·0	12·8	12·3	—
Nederländerna. Arbetslösa, i %	8·3	8·5	7·6	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	6·5	6·3	[1] 5·9	7·3
Arbetslöshetsindex	7·0	7·2	6·5	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	5·2	4·9	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	5·1	3·9	2·6	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	3·2	3·3	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %	3·7	4·3	4·5	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1	18·1	17·7
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	197	231	266	364	673	1 498	2 031	2 057	1 942	1 781	1 744	1 741	1 652
Ansökn. per 100 lediga platser	175	195	206	255	453	751	797	780	680	628	649	655	578
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	108·7	108·4	108·6	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	[1] 94·4	[1] 94·7	[1] 98·8	[1] 98·9	99·1
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	1·97	1·93	1·90	1·84	1·66	1·53	1·44	1·33	1·29	1·33	1·36	1·37	1·46
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	117	116	119	131	159	208	231	229	202	173	155	151	152
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	·	·	·	·	·	·	2·7	·	·	2·4	·
Ansökn. per 100 lediga platser	165	191	179	218	289	372	383	297	212	190	189	173	—
D:o å månadens sista dag	353	396	420	657	1 003	1 218	1 150	714	445	396	434	469	587
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	94	·	·	91	·	·	88	·	·	86	·
Frankrike. Underst. arbetslösa	637	581	618	523	557	645	534	775	543	432	409	489	354
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	80	72	83	86	112	122	156	126	109	98	98	83	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 960	941	883	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	1 839	1 051	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	814	1 026	910	2 002	3 672	5 097	4 990	4 702	4 067	2 000	1 383	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	175	186	195	213	239	311	359	358	346	321	304	—	—
Tjeckoslovakien. Oplacerade arbetssökande (i 1 000-tal)	42	45	42	40	·	48	62	62	62	[1] 66	—	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	17·9	15·2	14·3	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	[1] 18·5	16·7	15·7
Ansökn. per 100 lediga platser	·	·	·	·	·	·	369	403	288	239	206	212	184
Kanada. Arbetslöshet, i %	5·2	4·4	5·7	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·3	4·9	4·1	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	96·3	96·6	98·3	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0	103·7	104·2
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	89·3	89·9	90·9	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93·7	92·8	91·7	91·3	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	93·1	93·9	95·1	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	[1] 97·3	96·4	95·5	95·1	—
Australien. Arbetslöshet, i %	·	·	7·9	·	·	8·1	·	·	8·2	·	·	—	·
Nya Syd-Wales. Arbetslösa (i 1 000-tal)	11	8	8	8	7	5	6	5	5	6	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror. — [3] Uppgifterna äro hämtade ur International Labour Review.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1926. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Augusti har att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisväxlingar antingen i uppåtgående eller nedåtgående riktning, men de inträffade förändringarna ha i regel varit helt obetydliga och motvägt varandra. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juli 18 varit föremål för *prissänkning* och 17 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å 22 varuslag äro *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—augusti 1926. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1926, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								År 1925				År 1926[1]			
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli	Aug.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	176	179	176	176	172	170	165	165	167
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	168	170	169	169	165	160	157	156	156

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under augusti månad varit oförändrad; det »ovägda» indextalet har däremot stigit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1926, häfte 7, sid. 561. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1926, 172, motsvarande en stegring från juli 1914 av 72 % mot 73 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1926 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 564).

[1] Preliminära siffror för juli och augusti.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1925	Aug. 1925	Juni 1926	Juli[2] 1926	Aug.[2] 1926	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	aug. 1913—aug. 1926	aug. 1925—aug. 1926
Mjölk: oskummad	l.	14	47	24	23	22	22	22	+ 57·1	− 4·3
handskummad	»	8	—	13	13	12	12	12	+ 50·0	− 7·7
separerad	»	6	23	9	9	8	8	8	+ 33·3	− 11·1
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	729	384	399	337	332	338	+ 46·3	− 15·3
mat- (lands-)	»	213	727	353	363	308	301	313	+ 47·6	− 13·8
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	266	262	248	247	246	+ 49·1	− 6·1
halvfet, »	»	121	500	182	179	175	174	172	+ 41·0	− 3·9
Margarin: växt-, bästa sort	»	135	433	178	178	163	163	163	+ 19·0	− 8·4
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	265	225	186	178	198	+ 38·5	− 12·0
» konserverade	»	137	716	273	—	—	—	—	—	—
Potatis: gammal	hl.	—	1271	937	1050	636	639	612	—	− 41·7
»	5 l.	28	71	58	61	44	44	42	+ 44·8	− 31·1
färsk	»	46	102	113	71	—	154	60	+ 93·5	− 15·5
Ärter, gula	kg.	81	78	50	50	47	47	47	+ 51·6	− 6·0
Bruna bönor	»	48	214	72	69	55	54	54	+ 17·4	− 21·7
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	× 75	48	49	48	49	49	+ 58·1	0·0
råg-, » » »	»	22	× 56	33	33	28	28	28	+ 27·3	− 15·2
rågsikt-, » » »	»	27	× 73	42	42	38	39	39	+ 44·4	− 7·1
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	99	50	50	46	46	46	+ 27·8	− 8·0
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	111	53	53	53	53	53	+ 29·3	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	77	78	72	72	72	+ 75·6	− 7·7
hårt, knäckebröd	»	—	—	99	99	93	93	93	—	− 6·1
mjukt, limpa, söt	»	38	96	70	71	66	66	65	+ 71·1	− 8·5
» » sur (»grovbröd»)	»	30	64	52	52	48	48	48	+ 60·0	− 7·7
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	161	161	157	157	156	+ 105·3	− 3·1
mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	116	85	86	79	80	79	+ 88·1	− 8·1
ligaste sort » » mjölk	»	60	167	99	100	94	95	94	+ 56·7	− 6·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	212	219	210	212	212	+ 69·6	− 3·2
soppkött	»	100	490	175	181	174	175	175	+ 71·6	− 3·3
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	255	258	255	255	255	+ 91·7	− 1·2
spädkalv	»	72	312	152	156	152	153	153	+ 112·5	− 1·9
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	241	252	249	247	243	+ 77·4	− 3·6
salt, svenskt	»	114	547	198	208	210	203	202	+ 71·2	− 2·9
Renkött, färskt, stek	»	119	557	247	—	—	—	—	—	—
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	249	255	238	239	239	+ 75·7	− 6·3
salt, svenskt »	»	140	619	256	262	249	248	247	+ 72·7	− 5·7
» amerikanskt »	»	—	—	236	240	240	242	244	—	+ 1·7
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	132	127	113	120	125	+ 68·9	− 1·6
gädda	»	108	333	204	210	166	188	201	+ 79·5	− 4·3
sill	»	84	110	78	95	84	100	84	+ 121·1	− 11·6
strömming	»	88	114	74	65	68	66	67	+ 81·1	+ 3·1
torsk	»	55	160	101	100	94	96	98	+ 81·5	− 2·0
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	155	162	144	154	160	+ 100·0	− 1·2
kolja	»	—	—	120	113	113	113	117	—	+ 3·5
salt: sill, prima	»	45	148	86	85	51	50	60	+ 33·3	− 29·4
strömming	»	80	105	52	55	55	50	55	+ 83·3	0·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	98	97	106	102	101	+ 87·0	+ 4·1
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	316	335	333	334	327	326	+ 98·8	− 2·1
Socker, bit-	»	67	× 133	78	76	72	67	66	− 1·5	− 13·2
Salt (matsalt)	»	—	32	19	19	19	19	19	—	0·0
Svagdricka	l.	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	30	30	31	31	31	+ 47·6	+ 3·3
Ved: björk-, osågad, hemkörd (per famn)	famn	2560	8220	4980	4910	4590	4570	4520	+ 78·0	− 7·9
barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	6740	3750	3680	3470	3420	3410	+ 65·5	− 7·3
Bränntorv	100 kg.	196	896	441	448	425	418	423	+ 114·7	− 5·6
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	—	787	728	741	743	780	+ 95·0	+ 7·1
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	344	330	346	349	398	+ 69·4	+ 20·6
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	256	251	233	235	246	+ 51·9	− 2·0
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	278	274	273	275	285	+ 49·2	+ 4·0

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Augusti 1926.)

Allmänna sociala frågor.

BACKLUND, S. Internationella arbetskonferensen 1926. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 31—33.

BRAUWEILER, H. Staat und Wirtschaft. Der Arbeitgeber 1926, nr 15/16.

CLARK, L. D. Rights of employees to their inventions. Monthly Labor Review juni 1926.

ELIASBERG, W. Richtungen und Entwicklungstendenzen in der Arbeitswissenschaft. I. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 56, s. 66.

HAAS, R. Die Einwirkung von Betriebstörungen auf die Wirtschaftlichkeit der Unternehmungen. Technik und Wirtschaft 1926, nr 8.

OLK, F. Arbeitstakt und Arbeitsrhythmus. I. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 33.

PLAUT, P. Zur Soziologie der Arbeitgeber. Die Arbeit 1926, nr 8.

POTTHOFF, H. Der Begriff des Arbeitsrechts. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 33.

RESPONDEK, E. Sowjetistische und faschistische Arbeiterpolitik. Der Arbeitgeber 1926, nr 15.

VIERKANDT, A. Die Macht des Unternehmers in soziologischer Beleuchtung. Der Arbeitgeber 1926, nr 16.

WOLFF, M. J. Soziale Spaltung. Der Arbeitgeber 1926, nr 16.

The eight session of the international labour conference. International Labour Review aug. 1926.

8:e och 9:e internationella arbetskonferenserna. Industria 1926, nr 16.

Sverige.

Den statliga bränslebesparingsverksamhetens utsträckning till att omfatta jämväl landstingens anstalter. Sveriges Landstings Tidskrift 1926, nr 4.

Amerikas förenta stater.

ÖSTERBERG, S. E. De industriella standardiseringssträvandena i Förenta staterna. I. Teknisk Tidskrift 1926, nr 34.

Index of productivity of labor in the steel, automobile, shoe and paper industries. Monthly Labor Review juli 1926.

Number and deaths of children as related to occupation of father. Monthly Labor Review juni 1926.

Italien.

REWENTLOW, R. Wolken am faschistischen Horizont. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 31.

Ryssland.

SCHWARZ, S. Mauserung des Bolschewismus. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 32.

Tyskland.

HARTIG, V. Stand der Volksbildung in Deutschland. Die Arbeit 1926, nr 8.

NÖRPEL, C. Det tyska driftsrådssystemet. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 33.

Zur Landarbeiterfrage. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 29.

Arbetarskydd.

BÖHME, A. & LUCANUS. Die Verbreitung von Staubveränderungen bei arbeitenden Gesteinshauern. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.

DEVENDORF, N. L. Accident statistics reveal the weak spots. National Safety News aug. 1926.

FÖRSTER. Vorbeugung gewerblicher Erkrankungen durch verbesserte Spritzapparate. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.

HEUBNER, W. Zur Frage der chronischen Kohlenoxydvergiftung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.

KORITNIG, O. Th. Unfallsgefahren im Dampfkesselbetrieb — eine Folge des Dampfkesselgesetzes. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 15/16.

KUBIK, J. Über perforierende Augenverletzungen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.

LA FOUNTAINE, C. L. Train and train service accidents. National Safety News aug. 1926.

MONTGOMERY, H. J. If I were a foreman. National Safety News aug. 1926.

NEUBAUER. Akajounüsse und Gefahren bei ihrer Verwendung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.

NILSSON, G. Bortskaffande av damm vid sandpappersputsmaskiner. Arbetarskyddet 1926, nr 8.

NORTHRUP, R. B. Window cleaning accidents. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 2.

RYAN, J. T. The european mine inspector. National Safety News aug. 1926.

SCHOENEICH. The prevention of drowning. Industrial Safety Survey 1926, nr 3.

SHAUB, R. D. Developing the safety habit in a hydro-electric station. National Safety News aug. 1926.

STRUVE. Kippsicherheit fahrbarer Auslegerkrane. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 14.

WEISS, R. Notapotheken und Verbandkästen für die erste Hilfe. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.
ZAPS. Einige Betrachtungen zu den Grundsätzen für die Sicherheit bei Lichtspielvorführungen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.
K. Die Automobilisierung des Grubenrettungswesens. Die Feuerwehr. (Beibl. der Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene) 1926, nr 13.
M. Motalin. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 7.
Benzol (Safe practice sheets No. 4). National Safety News aug. 1926.

Sverige.

FÜRST, TH. Die schwedische Vereinigung für Arbeiterschutz (Föreningen för arbetarskydd). Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 15/16.

Amerikas förenta stater.

BRIGGS, G. M. The DeVilbiss safety partnership. National Safety News aug. 1926.
ROBB, C. E. Safety work saves 100 000 lives since 1913. National Safety News aug. 1926.

Indien.

Women and child labour in Indian factories. Industrial and Labour Information 1926, nr 8.

Japan.

Industrial hygiene in Japan. International Labour Review aug. 1926.
Labour conditions in Japan. Industrial and Labour Information 1926, nr 8.

Nederländerna.

HARTMANN, F. L. Das gewerbehygienische Museum in Amsterdam. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 14.

Palestina.

Employment of young persons in Palestine in 1925. International Labour Review aug. 1926.

Tyskland.

FEIG, IRMGARD. Aus den Jahresberichten der Gewerbeaufsichtsbeamten für die Jahre 1923 und 1924. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik juli 1926.
HARTMANN, F. L. Industrielle Wohlfahrtspflege. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 15/16.
KLEIN. Kropf und soziale Lage. Haus und Wohnung (Beibl. der Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene) 1926, nr 13.
MATTUTAT. Gewerbeaufsicht und Arbeiterschutz in Würtemberg im Jahre 1925. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 33.
ULRICHS. German boiler inspection associations. Industrial Safety Survey 1926, nr 3.
Bericht der Gewerbeinspektoren über ihre Amtstätigkeit im Jahre 1924. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 15/16.
Dispositions et mesures pour la sécurité des ouvriers des ports et docks [allemands]. Bulletin de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 7.

Arbetslön.

RIES, L. W. Die Bedeutung der Leistungslöhne in der Landwirtschaft. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 29.

Amerikas förenta stater.

HOHMAN, E. P. Wages, risk and profits in the whaling industry. The Quarterly Journal of Economics aug. 1926.

Finland.

Lantarbetarnas löneförhållanden åren 1924—1925. Social Tidskrift 1926, nr 8.

Frankrike.

PICARD, R. The legal minimum wage of women home workers in France. International Labour Review aug. 1926.

Ryssland.

Les salaires des cheminots russes. Bulletin de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 7.

Storbritannien.

Produktionsvillkoren vid brittiska varv. Industria 1926, nr 16.

Tyskland.

TRAPP, MARGARETE. Die tarifliche Regelung der Hausarbeiter-(Heimarbeiter-)löhne und ihre Beachtung. Die Arbeit 1926, nr 8.
Salaires des dockers des ports maritimes allemands. Bulletin de la Fédération Int. des Ouvriers du Transport 1926, nr 7.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

FUSS, H. Unemployment in 1925. International Labour Review aug. 1926.

Sverige.

Arbetslöshetsfrågan. Det nya Sverige 1926, nr 7.

Finland.

KUUSI, E. Den nya lagen om arbetsförmedling Finsk Kommunaltidskrift 1926, nr 4.

Norge.

Läget på den norska arbetsmarknaden. Industria 1926, nr 16.

Tyskland.

BRASCH, H. D. Die Entwicklung der deutschen Erwerbslosigkeit. Technik und Wirtschaft 1926, nr 8.
BROECKER, B. Arbeitsbeschaffung und Erwerbslosenunterstützung. Die Arbeit 1926, nr 8.
BROECKER, B. Was geschieht für die ausgesteuerten Erwerbslosen? Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 32.
JÜLICH. Arbeitsvermittlung und Erwerbslosenfürsorge. Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
JÜLICH, H. Die Verwaltung der Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 33.
KUNZE, K. Bewahrung und Förderung erwerbsloser Jugendlicher in Leipzig. Arbeit und Beruf 1926, nr 15.

LEHMANN. Gelegenheitsarbeit Erwerbsloser. Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
LÜTTICH, A. Die gewerbsmässige Stellenvermittlung. Arbeit und Beruf 1926, nr 15.
MEHEREN, v. Ein Plan zur reichsgesetzlichen Regelung der Wandererfürsorge. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 32.
SCHEPP, J. Verbands-Stellenvermittlung als berufsständische Selbstverwaltung. Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
STÜBCHEN-KIRCHNER. Grundsätzliches zur Nach- und Umschulung von Arbeitslosen. Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
WEIGERT, O. Arbeitsbeschaffung und Reichsregierung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 29.
VORDERWINKLER, K. Ueberleitung von Industriearbeitern zur Landwirtschaft. Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
BR. Die Inangriffnahme der Notstandsarbeiten. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 31.
Arbetslöshetsproblemet i Tyskland. Industria 1926, nr 16.
Die Bedeutung des Geburtenausfalls während des Krieges. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 32.
Notstandsarbeiten und Arbeitsbeschaffung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 33.

Österrike.

KELLER, H. Arbeitsmarktpolitik in Österreich. Arbeit und Beruf 1926, nr 15.

Arbetstid.

GRÜNEWALD, M. Wochen-Ende und Gesundheit. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 31.
LANKES, A. Der internationale Gerichtshof und das Verbot der Nachtarbeit in den Bäckereien. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 34.
THOMAS, A. The eight-hour day: »Taking a reckoning». International Labour Review aug. 1926.
WITT, U. Welche Bedeutung hat die Londoner Arbeitszeitkonferenz für Deutschland? Arbeit und Beruf 1926, nr 14.
Arbetstidskonventionens ratifikation. Industria 1926, nr 17.
Haagdomstolen och arbetsgivarearbetet. Industria 1926, nr 17.

Frankrike.

Det franske forslag om lovfæstede arbeidsferier. Arbeidsgiveren (Norge) 1926, nr 16/17.

Tyskland.

STILLER. Die Durchführung der Verordnung über den Achtstundentag und die mit ihr gemachten Erfahrungen. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 30.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

S[ILÉN], G. Byggnadsverksamheten i Stockholm januari—juni 1926. Statistisk Månadsskrift 1926, nr 6.

Amerikas förenta stater.

Volume of building construction, 1914 to 1925. Monthly Labor Review juli 1926.

Danmark.

T. E. Några byggnadsprojekt från dansk bygge- og boligudsstilling. Byggnadsvärlden 1926, nr 35.

Tjeckoslovakien.

GRIMLUND, O. Bostadsnöd och hyresgäströrelse i Tjeckoslovakien. Vår Bostad 1926, nr 8.

Tyskland.

NATUSCH. Das neue Mieterschutzgesetz. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 8.
WAHRBURG. Landarbeiterwohnungsbau und Arbeitsbeschaffung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 32.
WÖLZ, O. Arbeitsbeschaffung und Wohnungsbau. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 30.

Österrike.

SPIEGELBERG, O. Wiener Wohnungsnot und Neuerungen im Wohnhausbau. Haus und Wohnung (Beibl. der Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene) 1926, nr 15/16.

Fattigvård och barnaskydd.

MEDIN, O. Om späda barns skydd mot tuberkulos. Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1926, nr 1.
WEILAND, RUTH. Nachwirkungen des Weltkongresses für Kinderhilfe in Genf. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 6.

Sverige.

BENJAMIN, S. Några drag ur barnavårdsmannens verksamhet. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 8.
ELLBURG, J. C. Några för arbetshemmens verksamhet aktuella spörsmål. Sv. Landstings Tidskrift 1926, nr 4.
ISBERG, H. Den sociala barnavårdens utveckling och den nya barnavårdsnämndens verksamhetsområde. Sv. Läkartidningen 1926, nr 31.
SJÖBERG, E. Samhällets barnavård. Sv. Läkartidningen 1926, nr 34.
SÖDERBAUM, A. Förhållandet mellan fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd. Tidskrift för Fattigvård 1926, nr 4.
THAM, K. G. Det nya systemet med nedsättning av sjukhusavgifter i Stockholm. Tidskrift för Fattigvård 1926, nr 4.

Amerikas förenta stater.

KLINTBERG, GERTRUD AF. Hjälparbete i U. S. A. Några iakttagelser vid en studieresa 1926. Tidskrift för Fattigvård 1926, nr 4.

Tyskland.

Sächsische Landeswohlfahrtstagung. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 7.

Föreningsväsen.

SENGHOFER, F. Gewerkschaftliche Jugendbildung. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 16.
Opposition mot fackföreningsinternationalismen. Industria 1926, nr 16.

Sverige.

HANSSON, S. Inför landsorganisationens kongress. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 31—34.
HOLKE, K. Landsorganisationen och fackföreningarnas stadgeväsen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 34.
Brytningstecken inom arbetarerörelsen. Industria 1926, nr 16.

Frankrike.

PUGET, H. Le droit des associations. La reconnaissance comme établissement d'utilité publique. Le Musée Social 1926, nr 7/8.

Italien.

Faschistisches Arbeitsrecht. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 32.
Trade union legislation in Italy. Industrial and Labour Information aug. 1926.

Japan.

The present situation of Japanese Labour Unions. International Labour Review aug. 1926.

Schweiz.

Der neueste Stand der Gewerkschaften. Wirtschaftsberichte des Schw. Handelsamtsblattes 1926, nr 17.

Storbritannien.

Nva fackföreningslagar i England. Industria 1926, nr 16.

Tyskland.

MEESMANN. Die Berufsgenossenschaften. Der Arbeitgeber 1926, nr 15.
Rückblick auf den Bremer Verbandstag. Metallarbeiter-Zeitung 1926, nr 34.

Österrike.

LEICHTER, O. Ein neues Parteiprogramm. Die Gewerkschaften in dem Programmentwurf. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 16.

Jord- och egnahemsfrågan.

Erhaltung der Landwirtschaft. Wirtschaftsberichte des Schw. Handelsamtsblattes 1926, nr 17.

Sverige.

CENTERWALL, S. Jordfrågor vid 1926 års riksdag. Hem i Sverige 1926, nr 2.

Storbritannien.

BUXTON, N. Labour and the land. The Labour Magazine aug. 1926.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

POSPISCHIL, K. Gewerkschaftliche Kämpfe und Konsumenteninteresse. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 15.
Statstjänstens arbetsfredsproblem. Sv. Trafiktidning 1926, nr 34.

Sverige.

BACKLUND, S. The general strike in Sweden in 1909. The Labour Magazine aug. 1926.
GEBE. Obligatorisk skiljedomstol i arbetstvister. Lokomotivmännens Tidning 1926, nr 16.
Blockadkulturens kulmen. Byggnadsvärlden 1926, nr 34.
Byggnadsträarbetarnas monopolsystem. Industria 1926, nr 17.

Norge.

OLSEN, H. Lærdommer. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 5/6.
SKAGEN, A. Kommunearbeiderstreiken i Oslo. Industritidningen 1926, nr 15.
SMITH, R. H. Conciliation procedure in the administration of justice in Norway. Monthly Labor Review juni 1926.
Efter generalstreiken. Meddelelsesblad 1926, nr 5/6.
Omkring storlockoutens avslutning. Meddelelsesblad 1926, nr 5/6.
Vårens tariffrevisjoner. Lockoutens avblåsning for de 5 hovedindustrier. Meddelelsesblad 1926, nr 5/6.

Rumänien.

Conflictele colective de muncă din 1925. Buletinul Muncii 1926, nr 4/6.

Ryssland.

Labour disputes in Soviet Russia. International Labour Review aug. 1926.

Storbritannien.

BAUER, O. Den engelske generalstreiks lærdommer. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 5/6.
REID, L. J. Kolkonflikten och den engelska industrien. Teknisk Tidskrift 1926, nr 34.
Den biskopliga medlingen i engelska kolstrejken. Industria 1926, nr 16.
Coal-mining industry dispute. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 8.
Der englische Bergarbeiterstreik und die deutsche Arbeiterschaft. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 34.

Tyskland.

ANTHES, H. G. Die rechtliche Bedeutung des »Gesetzes über die Fristen für die Kündigung von Angestellten». Der Arbeitgeber 1926, nr 15.
FLATOW, G. Tarifvertrag und Zwangsinnung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 29.
HUTH, H. Streiks und Aussperrungen im Jahre 1925. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 32.
W. H. Das neue Kündigungsgesetz für Angestellte. Die deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 31.

Österrike.

SCHIDL, V. Der Entwurf eines Personalvertretungsgesetzes für die Bundesangestellten. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 16.

Kooperation.

HEDBERG, A. International co-operative statistics. International co-operative Bulletin 1926, nr 8.

JENSEN, M. Den internationale co-operative Sommerskole i Manchester 1926. Andelsbladet 1926, nr 35.

Sverige.

Den kooperativa inlåningen. Industria 1926, nr 17.

Amerikas förenta stater.

Causes of failure of certain cooperative societies. Monthly Labor Review juli 1926.

Landwirtschaftliches Genossenschaftswesen in den Vereinigten Staaten. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 35.

Belgien.

HAUGE, C. M. Andelsbevægelsen i Belgien. Andelsbladet 1926, nr 35.

S[TOLPE], H. Kooperationen i Belgien. Kooperatören 1926, nr 12.

Genossenschaftsfragen in Belgien. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 35.

Frankrike.

BUGNON, E. L'enseignement coopératif en France. Revue des Études Coopératives 1926, nr 19.

Schweiz.

Das genossenschaftliche Seminar. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 35.

Storbritannien.

GIDE, CH. La coopération anglaise dans ses rapports avec le socialisme et la politique. Revue des Études Coopératives 1926, nr 19.

Levnadskostnader.

MOORE, H. L. Pantaleoni's problem in the oscillation of prices. The Quarterly Journal of Economics aug. 1926.

Amerikas förenta stater.

Cost of bringing up a child. Monthly Labor Review juli 1926.

Finland.

JOHANSON, V. F. Markegångspris i Finland åren 1731—1870. I. Statistiska Översikter 1926, nr 7.

TURPEINEN, O. Om behövligheten av en särskild livsmedelslag. Social Tidskrift 1926, nr 8.

Schweiz.

E. S. Die Bewegung der Teuerungskurve in Basel. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 31.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Amerikas förenta stater.

Recent developments in adult workers' education in the United States. Monthly Labor Review juli 1926.

Danmark.

Ungdommen. Arbejdsgiveren 1926, nr 35.

Tyskland.

ASMANN, A. Zur Frage der Lehrlingsausbildung. Metallarbeiter-Zeitung 1926, nr 32.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

NEUMAN, I. Alkoholister av lösdrivartyp och frågan om deras omhändertagande. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1926, nr 3.

T. Till frågan om organisationen av rusdrycks-handeln Tidskrift för systembolagen 1926, nr 7.

Om pilsnerdricka som orsak till fylleri. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1926, nr 4.

Norge.

Spritreceptfrågan i Norge. Tidskrift för systembolagen 1926, nr 7.

Socialförsäkring.

ROSENBERG. Das deutsch-österreichische Übereinkommen über Sozialversicherung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 29.

Public pensions for aged dependents. Monthly Labor Review juni 1926.

Sjätte nordiska kongressen för arbetarförsäkring. Gjallarhornet 1926, nr 15.

Svimning och olycksfall. Arbetarskyddet 1926, nr 8.

Sverige.

ANDERSSON, A. (Ringarum). Kommunerna och allmänna pensionsförsäkringen. Tidskrift för Fattigvård 1926, nr 4.

KAHLMETER, G. Pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 8.

Frågan om fortsatt utredning rörande den sociala olycksfallsförsäkringens organisation. Arbetarskyddet 1926, nr 8.

Sjukkassornas reformering. Vårt liv 1926, nr 8.

Storbritannien.

HEYER, F. Der heutige Stand der sozialen Versicherung in England. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 56, s. 160.

LIPPMANN. Die englische Hinterblicbenen- und Altersversicherung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 30.

TUCKWELL, GERTRUDE M. National health insurance from the labour point of view. The Labour Magazine aug. 1926.

Tyskland.

FETTE, R. Die Schädigung der Invalidenversicherung durch die Angestelltenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 34.

LIMBERTZ, H. Die Knappschaftsgesetznovelle. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 31.

STEINER, E. Die Altersversicherung der selbständig Erwerbstätigen. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 15.

Ut- och invandring.

Frankrike.

OUALID, W. Die Einwanderung nach Frankreich und ihre Probleme. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik. B. 56, s. 102.

Tyskland.

KNOLL, A. Auswanderung oder Innenkolonisation. Die Arbeit 1926, nr 8.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 augusti—10 september 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
403.	K. kung. ang. tillämpning å fartyg av lettisk nationalitet av lagen ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.	10 aug.
411.	K. kung. om övervakande av utlänningar i riket	4 sept.
412.	K. kung. om ändrad lydelse av kung. den 8 juni 1917 ang. vissa åtgärder för utövande av tillsyn över utlänningar i riket	4 »

Arbetsmarknaden under september månad 1926.

Den gynnsamma utveckling å arbetsmarknaden, som kännetecknat de senare månaderna, synes under september ha mött ett visst bakslag. Antalet ansökningar om arbete har nämligen under denna månad undergått en kraftig stegring, som endast till en del motsvaras av ökat utbud å lediga platser. På 100 sådana platser kommo sålunda 158 ansökningar, mot 151 förra månaden och 154 i september 1925. Att september sålunda visar ett i förhållande till föregående månad stigande relationstal är en nästan enastående företeelse i den svenska arbetsförmedlingsstatistiken, där den första höstmånaden så gott som alltid uppvisar årets gynnsammaste siffror. Enligt arbetslöshetskommissionens uppgifter hade antalet hjälpsökande under månaden ökats från 11 200 till 11 900 eller med c:a 6 %, vilket måhända i viss mån beror på att den under hösten väntade utvidgningen av hjälpverksamheten stimulerat de arbetslösa att punktligt anmäla sig, men delvis nog också betyder en faktisk försämring av marknadsläget. Orsakerna härtill torde vara att söka både inom och utom riket.

Den svenska järnindustrien, som alltsedan fredskrisen haft stora svårigheter att kämpa med, har genom kolstrejken i England fått sin avsättning på detta land praktiskt taget lamslagen, och även försäljningen dit av trä, trämassa och papper har blivit lidande. Å andra sidan synes pappersfabrikationen ha i viss mån stimulerats av den långvariga strejken inom den norska pappersindustrien, varför sålunda en förskjutning på världsmarknaden till Sveriges förmån kunnat konstateras. Textilindustrien har rapporterat driftsinskränkningar i form av reducering av arbetsveckan, i stort sett såsom följd av den starka konkurrensen från utländska fabrikat, vilkas avsättning gynnas av lägre arbetskostnader. Sjöfarten har på grund av situationen i England i huvudsak koncentrerats på östersjötrafik.

Ser man på orsakerna inom landet, kan man konstatera, att jordbrukets arbetsmarknad företett ett förhållandevis stort överskott av arbetssökande. I vad det gäller tillfällig arbetskraft förklaras detta till en del av den minskade betodlingen, men även i fråga om fasta arbetare och särskilt statfolk har arbetstillgången flerstädes betecknats som mindre god. Tydligt är, att den tidigare överflyttningen av arbetskraft från jordbruket till industrien nu förbytts i en motsatt strömning.

Utöver vad inledningsvis sagts rörande förhållandena inom den industriella arbetsmarknaden, torde kunna tilläggas, att de mekaniska verkstäderna, som hittills ständigt ökat sin arbetarstam, i en del fall hade känning av stagnation i arbetstillgången och måste vidtaga avskedanden. En icke tillfredsställd efterfrågan å kvalificerade yrkesmän kvarstod alltjämt, medan arbetslösheten koncentrerade sig på äldre och mindre yrkesdugligt folk. Arbetskonflikten inom stenindustrien förblev alltjämt olöst, och

från Bohuslän rapporterades, att en del med jordbruksarbete tidigare förtrogna stenarbetare sökte sig tillbaka till detta arbetsområde. I Norrbotten synas de redan entledigade sågverksarbetarna under månaden kunnat skaffa sig tillfälliga arbeten i oväntat stor utsträckning.

Livligheten på bostadsmarknaden kom även att märkbart påverka arbetstillgången för hithörande arbetstagargrupper. Byggnadshanteringens yrkesmän voro därför fullt sysselsatta med reparationer och färdigställningsarbeten; måleriarbetarna, som kanske kraftigast få känning av arbetssäsongernas växlingar, syntes vara mest efterfrågade. — Den på sina håll osedvanligt kraftiga omflyttningen mellan olika lägenheter medförde en arbetsanhopning för transport- och expressarbetarna under månadens senare hälft.

Inom handel och samfärdsel kunde man inregistrera ett stigande antal arbetsansökningar för kontors- och affärsfolk, som under semestervikariaten under sommarmånaderna haft tillfällig sysselsättning.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	*161*	*151*	*158*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	*96*	*107*	*126*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	*184*	*171*	*172*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·8*	*14·7*	*12·3*	*9·9*	*9·6*	*8·6*	*8·2*	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 813.

Nionde internationella arbetskonferensen i Genève.

(Den 7—24 juni 1926.)

Då dagordningen skulle uppgöras för internationella arbetskonferensens överläggningar år 1926, förelåg en enhällig hemställan från internationella arbetsbyråns paritetiska sjöfartskommission, att vissa frågor rörande sjöfolkets arbetsförhållanden måtte upptagas vid en snart stundande konferens, och framhöllos särskilt två ämnen såsom lämpliga därför. Uppförandet av sjöfartsfrågor jämsides med andra spörsmål på programmet för ett konferenssammanträde mötte emellertid stora betänkligheter, då de förra alltid ansetts kräva behandling av specialister på sjöfartens område, vilka i allmänhet icke kunde förväntas äga förutsättningar för deltagande i överläggningarna om de konstitutionella och allmänt sociala spörsmål, som i regel upptaga de vanliga årssammanträdena. För undvikande härav beslöt arbetsbyråns styrelse att under år 1926, utöver det så att säga ordinarie konferenssammanträdet, anordna ett särskilt sammanträde, som uteslutande skulle ägnas åt sjöfartsfrågor.

Sistnämnda konferenssammanträde ägde rum under dagarna den 7—24 juni 1926. Representerade voro 38 stater, av vilka 27 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud och ett ombud från vardera arbetsgivar- och arbetarsidan. Till jämförelse må erinras, att vid sjöfartskonferensen i Genua 1920 endast 27 stater voro representerade. Hela antalet regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud med suppleanter och experter uppgavs till 271.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 april deltogo i konferensen från svensk sida: såsom *regeringsombud* svenske ministern i Bern Einar Hennings och byråchefen J. A. E. Molin med socialrådet E. R. Sjöstrand, byråchefen N. G. Nilsson och byråassistenten, sjökaptenen E. A. F. Eggert såsom experter; såsom *arbetsgivarombud* direktören i Sveriges redareförening, sjökaptenen O. A. Nordborg med tjänstemännen hos nämnda förening e. o. hovrättsnotarien H. F. Reuterskiöld och Gösta Malmström såsom experter; såsom *arbetarombud* landsorganisationens sekreterare E. Johanson med förtroendemannen för svenska eldarunionen S. Lundgren, förtroendemannen för svenska sjömansunionen N. Olsson och redaktören S. Backlund såsom experter.

Konferensens dagordning upptog följande två frågor:

I. Internationell kodifikation av reglerna för sjöfolkets anställningsvillkor.

II. Allmänna principer för tillsyn å sjöfolkets arbetsförhållanden.

Dessutom skulle vid konferensen förrättas nya val till paritetiska sjöfartskommissionen. Vidare må bland övriga på den egentliga dagordningen icke uppförda frågor, som förekommo vid sammanträdet, särskilt nämnas ett för-

slag från arbetarhåll om upptagande vid ett följande konferenssammanträde av frågan om arbetstidens reglering till sjöss.

För beredning av de på dagordningen uppförda frågorna tillsatte konferensen fyra utskott, av vilka tre hade att behandla var sitt av de tre utkast till konventionsförslag i kodifikationsfrågan, som framlagts av arbetsbyrån, medan det fjärde fick på sin lott inspektionsfrågan. Nämnda tre utkast rörde sig om följande spörsmål: 1) ingående och upplösning av sjömäns anställningsavtal; 2) sjömäns hemförskaffande; 3) bestraffning av sjömän för disciplinära och kriminella förseelser. På grund av det samband, som förefanns mellan dessa frågor, beslöts att en särskild kommitté, bestående av sex medlemmar från vart av de för kodifikationsfrågan tillsatta utskotten, skulle upptaga de för alla tre utskotten gemensamma spörsmålen till behandling.

Beslutet om kodifikationsfrågans uppdelning på tre utskott föregicks av en principdebatt, som närmast gällde, huruvida arbetsbyråns utkast till konventionsförslag eller ett från arbetsgivarsidan härrörande förslag skulle läggas till grund för konferensförhandlingarna. I det följande kommer uppmärksamhet först att ägnas åt denna debatt, varjämte lämnas en återblick över frågans förhistoria.

I. Kodifikation av reglerna för sjöfolkets anställningsvillkor.

I regel brukar förslagsutskottet strax vid sammanträdets början framlägga förslag om tillsättande av vissa särskilda utskott för beredning av de på dagordningen uppförda frågorna. Denna gång hemställde emellertid utskottet såsom nyss berörts att, innan beslut fattades härom, konferensen måtte uttala sig, huruvida den ville lägga arbetsbyråns konventionsutkast till grund för överläggningarna. Anledningen härtill var, att arbetsgivargruppen ingivit två resolutionsförslag av följande lydelse:

1. Att formen för och innehållet av en internationell sjömanslagstiftning skola bibehållas, sådana de bestämts vid internationella sjöfartskonferensens första sammanträde i Genua 1920, och att grundvalen för lagbestämmelserna skola vara de principer, som för närvarande äro allmänt erkända;
2. att, då de principer, som ligga till grund för avtalet med besättningen och upprätthållandet av disciplin ombord å fartyget, äro oskiljaktigt förenade, den internationella lagstiftningen nödvändigtvis måste innehålla bestämmelser rörande bägge dessa ämnen.

Syftet med dessa yrkanden var att, med förbigående av arbetsbyråns utkast, återfalla på ett förslag till internationell sjömanslagstiftning, som tidigare framlagts av arbetsgivarsidan i paritetiska sjöfartskommissionen. Till stöd härför anfördes först och främst, att arbetsbyrån vid konventionsutkastens upprättande icke förfarit i enlighet med det uppdrag, som 1920 års konferens lämnat. Till belysande av denna meningsskiljaktighet må här lämnas några kortfattade upplysningar om ärendets förberedande behandling.

Utgångspunkten för diskussionen bildar följande av Genuakonferensen

antagna resolution i anslutning till en av vederbörande utskott framlagd rapport i kodifikationsfrågan:

Konferensen godkänner de slutsatser, som förelagts densamma rörande »möjligheten att utarbeta en internationell sjömanslag», samt bekräftar möjligheten och nödvändigheten av en sådan lag; och i syfte att få till stånd ett bättre skydd för sjömännens och redarnas liksom allmänhetens intressen i frågor berörande den internationella sjöfarten, anmodar konferensen arbetsbyrån att med minsta möjliga uppskov företaga de undersökningar, som äro nödvändiga för upprättandet av en internationell sjömanslag efter de i utskottets rapport uppdragna linjerna.

Samtidigt uttrycker konferensen den förhoppningen, att det skall bliva möjligt för internationella arbetsbyrån att avlägga rapport över arbetets fortgång senast vid 1921 års internationella konferens och att det också skall bliva möjligt för styrelsen att uppföra på dagordningen för en snart stundande konferens sådana för konventionsförslag eller rekommendationer lämpade ämnen, som främja den internationella kodifikationen av sjömanslagarna.

Redan från början synas två motsatta uppfattningar ha gjort sig gällande om innehållet av eventuella internationella regler på området. Några tänkte sig, att dessa regler skulle föra den internationella lagstiftningen vidare i vissa hänseenden, medan andra ville begränsa dem till att genomföra större enhetlighet i gällande lagar och kodifiera sådana stadganden, som voro gemensamma för flertalet av dem. I utskottsrapporten vid 1920 års konferens gjordes gällande, att »reglerna borde avfattas i elastiska ordalag och, om deras innehåll icke alltid kunde svara mot det maximum av lagstadganden, som förefunnes i ett visst land, det dock skulle utgöra maximum av de bestämmelser, som vore gemensamma för ett stort antal länder». Detta uttalande jämte ett annat om att »varje kodifikation, som försökes, måste först äga rum inom sådana områden, där en viss likformighet redan existerar mellan olika länders lagar», anfördes vid innevarande konferens såsom argument mot en internationell lagstiftning, som sträckte sig utöver den nationella.

Å andra sidan hade utskottet — om också med vissa reservationer — uttalat, att »kodifikationen också måste tillgodose behovet av internationella åtgärder på sådana områden, där ett nationellt framgående därförutan vore omöjligt eller svårt». Mot den uppfattningen, att de internationella reglerna skulle inskränka sig till en kompilation av redan gällande, allmänt antagna lagbestämmelser, kunde även framhållas, att utskottet uttalat sig för att de konventionsförslag berörande arbetstiden till sjöss, arbetslöshet m. m., som behandlades vid konferensen och som oförnekligen sträckte sig längre än den i flesta länder gällande lagstiftningen, kunde ingå såsom del av en internationell kodex. I den nyss återgivna resolutionen hade också 1920 års konferenssammanträde förordat, att — till fullföljande av kodifikationsarbetet — för konventionsförslag eller rekommendationer lämpliga ämnen skulle uppföras på dagordningen för en följande konferens.

Till belysning av denna frågas behandling efter Genuakonferensen och fram till 1926 må meddelas följande.

Utskottet hade förutsett, att kodifieringsarbetet måste bliva ganska omfattande och draga långt ut på tiden, samt anvisade följande fem punkter såsom närmast ägnade för utredning: 1) förhyrningsavtal; 2) bostäder för sjömän ombord; 3) disciplinfrågor; 4) slitandet av tvister mellan enskild sjöman och hans arbetsgivare; 5) socialförsäkring för sjömän och möjligheten av ömsesidighet i detta hänseende mellan olika länder.

I enlighet med ett beslut av den paritetiska sjöfartskommissionen av år 1920 grep sig arbetsbyrån först an med frågan om förhyrningsavtal, och med biträde av prof. Ripert utarbetades ett förslag till internationella regler härom. Detta förslag underställdes kommissionen vid dess sammanträde i London 1923, och på begäran av redarna enades man då om att förslaget skulle kompletteras med en del bestämmelser om straff för avtalsbrott. Emellertid hade vid samma tillfälle kommissionen utbett sig tid att studera förslaget, innan den i detalj uttalade sig därom, samtidigt som den uttalade sin uppskattning av det utförda arbetets värde.

Senare ingåvo redarnas representanter i kommissionen till arbetsbyrån vissa anmärkningar mot byråns förslag. Jämväl internationella sjömanskonferensen i Hamburg 1924 framförde en del erinringar i anledning därav.

Frågan kom på nytt före i kommissionen vid dess sammanträde i San Sebastian 1924, då ett nytt förslag, innefattande jämväl disciplinära och kriminella straffbestämmelser, förelåg från arbetsbyrån, som däröver begärde kommissionens uttalande. Oaktat en del kritik framkom, förklarade sig kommissionen på det hela taget till förmån för frågans upptagande vid konferensen, men det beslöts samtidigt, att bägge sidornas representanter skulle lämnas ytterligare tillfälle att överväga saken och att inkomma med ändringsförslag. Strax därefter beslöt arbetsbyråns styrelse, att frågan om kodifikation av regler för sjöfolks anställningsvillkor skulle uppföras på dagordningen för 1926 års konferenssammanträde. Arbetsbyrån gick nu i författning om att med ledning av den förda diskussionen utarbeta ett nytt förslag, vilket, på samma gång det stödde sig på gällande lagbestämmelser i olika länder, representerade ett försök att bringa dessa upp i nivå med de mest framskridna ländernas lagstiftning. Förslaget avfattades också med tanke på att kunna uppdelas på flera konventionsförslag, en idé som framförts i kommissionen.

Strax före följande sammanträde med kommissionen i Paris 1925 erhöll arbetsbyrån från redarnas representanter ett från byråns förslag ganska avvikande utkast, och i ett åtföljande brev förklarades byråns förslag vara oantagligt, emedan det innehöll bestämmelser, stridande mot på detta område gällande nationella lagar. Redarna ansågo för sin del, att förslaget endast borde innehålla sådana regler av allmänt principiell natur, som kunna anses gemensamma för nu gällande lagstiftning, och att tillämpningen i detalj av dessa regler skulle lämnas åt den nationella lagstiftningen. Till samma uppfattning anslöt sig kommissionens majoritet, och en subkommitté, bestående av M. de Rousiers och Mr Havelock Wilson såsom representanter för arbetsgivar- resp. arbetarsidan, utarbetade ett förslag, som närmast an-

slöt sig till redarnas utkast; i vissa detaljfrågor föredrog dock subkommittén arbetsbyråns utkast framför redarnas.

I betraktande av att subkommitténs förslag icke godkändes av arbetarrepresentanterna i sjöfartskommissionen med undantag av Mr Havelock Wilson, ansåg sig arbetsbyrån sedermera böra med den sedvanliga frågeskrivelsen till regeringarna utsända texten icke blott till subkommitténs, utan jämväl till byråns eget och redarnas ursprungliga förslag.

I den rapport, som förelades innevarande konferens, hade, såsom redan omnämnts, arbetsbyrån i överensstämmelse med uppfattningen bland flertalet av de tillfrågade regeringarna uppdelat ämnet på tre konventionsförslag. Då arbetsgivarna yrkade på återgång till den tanke, som enligt deras uppfattning legat bakom Genuaresolutionen, nämligen sammanfattandet av alla bestämmelser om förhyrningsavtalet i en enda kodex, följde därav, att de jämväl motsatte sig ämnets uppdelning på tre utskott; formligt yrkande härom framställdes också under överläggningen, men återtogs, sedan huvudyrkandet avslagits. Debatten, som icke utmärkte sig för någon större klarhet, kom jämväl att röra sig om andra anmärkningar mot arbetsbyrån, såsom mot byråns uppfattning i den grundläggande frågan om vad som avses med begreppet »kodifikation», mot gången av det utredningsarbete, som anbefallts av konferensen 1920, m. m.

Den fundamentala meningsskiljaktighet om själva syftet med kodifikationsarbetet, som redan vid Genuakonferensen givit sig till känna och behandlats i det föregående, belystes under principdebatten från arbetsgivarsynpunkt speciellt av de engelska representanterna Cuthbert Laws och Dr Bisschop, medan arbetsbyråns talan fördes av dess direktör, understödd av åtskilliga arbetarrepresentanter. De regeringsrepresentanter från England, Nederländerna och Tyskland, som hade ordet, yttrade sig mera förbehållsamt i själva principfrågan, men anslöto sig huvudsakligen av praktiska skäl till uppdelningen på tre konventionsförslag. Det belgiska regeringsombudet Devos och den franske regeringsexperten Girault trädde däremot bestämt in för att kodifikationen borde beteckna ett framsteg ur arbetarskyddssynpunkt, dock behövde den icke i alla punkter motsvara de mest framskridna ländernas lagstiftning.

Anmärkningarna mot sättet för hela detta ärendes beredning framfördes med särskild styrka av Bisschop. Han ansåg, att det inom 1925 års subkommitté utarbetade förslaget bort underställas paritetiska sjöfartskommissionen i dess helhet för förnyad beredning och i syfte att söka få till stånd en sammanjämkning inom denna sakkunnigekorporation — i stället hade de tre föreliggande, inbördes skiljaktiga förslagen utan vidare utsänts till regeringarna i förening med frågecirkuläret. Han framhöll också, att det av Genuakonferensen givna uppdraget måste anses förutsätta en sammanställning och en bearbetning av de olika ländernas lagar såsom grundval för det vidare arbetet på lagarnas internationella kodifiering. Såsom en sådan grund-

val ville han icke godkänna den samling av lagtexter, som förelagts konferensen vid dess öppnande.[1]

Då dessa anmärkningar framställdes i den slutreplik, för vilken Dr Bischop lämnats ordet, gavs därpå intet svar, men torde svaret få anses innehållet i ett föregående anförande av arbetsbyråns direktör, i vilket denne erinrade, att arbetsgivarnas motförslag och subkommittens därpå grundade utkast framkommit så sent som 1925, då beslut redan fattats om kodifikationsfrågans uppförande på konferensens dagordning. I ett sådant sakernas läge hade arbetsbyrån icke kunnat göra annat än för regeringarna framlägga hela ärendet i dess föreliggande skick för att med stöd av inkomna svar utarbeta sina förslag. Om också grundtanken i dessa avveke från arbetsgivargruppens uppfattning, hade dock på ett tidigare stadium från arbetsgivarhåll icke rests några avgörande invändningar mot sättet för ärendets beredning — som också lämnats utan anmärkning av regeringarna — och de utkast, som nu förelades konferensen, stödde sig i själva verket på omfattande utredningar inom arbetsbyrån.

Resultatet av debatten blev, att arbetsgivargruppens bägge resolutionsförslag förkastades, det första med 78 röster mot 27, det andra med 73 röster mot 23. Vidare beslöts att lägga arbetsbyråns tre utkast till grund för förhandlingarna och att hänvisa dem till var sitt utskott.

1. Ingående och upplösning av sjömäns anställningsavtal.

Till svar på arbetsbyråns frågecirkulär i kodifikationsfrågan avlät svenska regeringen den 28 februari 1926 en skrivelse, vari först gjordes några allmänna uttalanden i ämnet, varefter beträffande de särskilda frågepunkterna hänvisades till en bifogad sammanställning av uttalanden från socialstyrelsen, kommerskollegium och landssekretariatet ävensom till bilagda yttranden av vissa representativa sammanslutningar bland redare och sjöfolk. I vissa avseenden representerade de uttalanden, till vilka i skrivelsen hänvisades, divergerande synpunkter i ämnet, men ansåg sig regeringen genom att framlägga handlingarna i ärendet på detta sätt bereda största rättvisa åt olika intressen.

I regeringens allmänna uttalande, vilket avsåg bägge de på dagordningen uppförda huvudfrågorna, gavs ett livligt erkännande åt det initiativ, som från arbetsbyråns sida tagits i riktning mot åstadkommande av en såvitt möjligt tillfredsställande och likformig lagstiftning rörande sjöfolkets arbetsförhållanden. Vidare åberopades, att Sverige sökt tillgodose önskemålet om en internationell sjömanslag genom ett intimt samarbete på området med de övriga nordiska länderna. Den nya svenska sjömanslagen av år 1922 — vilken syntes i princip motsvara vad som kommit till uttryck i arbetsbyråns på sin tid preliminärt utarbetade förslag till internationell sjömanslag — hade självfallet tagit sikte på de i de nordiska länderna rådande förhållandena. En del andra författningar av social natur rörande sjöfarten, såsom spisordning, sjöarbetstidslag m. m., hängde på det intimaste samman med klimat, lev-

[1] *Seamen's Articles of Agreement* (Studies and Reports, Series P, No. 1).

nadsvanor o. s. v. inom landet. Det kunde därför anses förklarligt, att Sverige hyste en viss tvekan inför en omgestaltning av lagstiftningen i förevarande avseende, i den mån densamma skulle såsom konsekvenser medföra någon mera genomgripande förändring av en med hänsyn till nationella förhållanden och i samarbete med grannländerna utarbetad lagstiftning, som därjämte delvis först nyligen trätt i tillämpning. Såsom en lämplig ram för begränsning av de förpliktelser, som kunde bliva följden av en eventuell internationell lagstiftning, ville regeringen för egen del angiva den lagstiftning och administrativa praxis, som i vårt land framvuxit under samarbete mellan företrädare för skilda intressen och under hänsynstagande till de förhållanden av olika natur, med vilka den svenska sjöfarten haft att räkna.

I samma riktning gingo de uttalanden av mer allmän innebörd, som gjorts av socialstyrelsen och kommerskollegium. Sistnämnda ämbetsverk ansåg sig härvid böra erinra om att i fråga om mönstringsbestämmelser förelåge ett utarbetat, ännu ej slutligen prövat förslag av 1917 års sjömanshuskommitterade, med hänsyn till vilket förhållande det ej lämpligen läte sig göra att nu taga definitiv ställning till en del med berörda bestämmelser sammanhängande detaljspörsmål.

Sveriges redareförening gjorde i sitt yttrande samma synpunkter gällande, som sedermera förfäktades av arbetsgivargruppen under principdebatten och för vilka härovan redogjorts. Sveriges fartygsbefälsförening ansåg, att införandet av lika eller ensartade bestämmelser i alla länder rörande sjöfolks anställningsvillkor ovillkorligen måste undanröja en stor del svårigheter för alla parter, och förordade, att sådana bestämmelser måtte internationellt genomföras. Svenska maskinbefälsförbundet yrkade, att utöver gällande svensk lag på internationell väg skulle upprättas effektiva bemanningsregler och förbättrade bestämmelser om bostäder ombord å fartyg.

I det följande lämnas en redogörelse för innehållet i arbetsbyråns utkast till konventionsförslag angående sjömäns tjänsteavtal med indelning efter paragraferna i utkastet.

§ 1.

»Fartyg» definieras på samma sätt som i förut antagna sjöfartskonventioner, nämligen såsom farkoster av alla slag, vilka vanligen användas i sjöfart till havs, oberoende av om de ägas av det allmänna eller av enskilda. Från bestämmelserna undantogos dock fartyg under 100 bruttoton och krigsfartyg, liksom också fiskebåtar sysselsatta i kustfart. Kommerskollegium fann användandet av en lika omfattande definition som i tidigare konventioner olämpligt, enär undantag i vårt land bleve nödvändiga för anpassning efter bl. a. mönstringsförordningens tillämplighetsområde. Ej heller vore mönstringsförordningen tillämplig å fiskefartyg; 1917 års sjömanshuskommitterade hade dock på sin tid föreslagit dess tillämplighet på »sådant med fiske eller annan fångst sysselsatt fartyg, vars resor sträcka sig bortom en meridian, som ligger 5 grader öster om Greenwich».

Definitionen å »sjömän» var avfattad så, att därunder skulle inbegripas alla, som anställts för tjänst ombord och införts i mönstringsrullan. På yrkande av en del regeringar hade undantagits befälselever och elever å skolskepp.

»Befälhavare» angavs avse den som leder reseföretaget och ansvarar för fartygets navigering.

§ 2.

I denna paragraf uttrycktes den allmänt antagna grundsatsen, att anställningsavtal, som ingåtts att träda i tillämpning, innan ett tidigare avtal utlöpt, skulle anses ogiltigt. Den engelska regeringen hade emellertid ansett praktiska svårigheter möta mot ett generellt genomförande av denna regel.

§ 3.

Här stadgades först och främst, att avtalshandlingarna skulle undertecknas av såväl redaren eller hans representant (befälhavaren) som av sjömannen. I enlighet med vad som gäller enligt de flesta nationella lagar, krävdes vidare, att representant för offentlig myndighet skulle vara närvarande, då avtal ingås. Denne representant, som skulle påteckna avtalet, hade närmast till uppgift att tillgodose sjömannens intressen. Han skulle alltså, innan sjöman tilläts underskriva handlingarna, övertyga sig om att denne ägde kännedom om de allmänna tjänsteförhållandena och avtalets olika bestämmelser; varje avtal, som icke sålunda påtecknats, skulle vara ogiltigt. Från svensk sida hade socialstyrelsen ansett det icke skäligen kunna begäras, att mönstringsförrättaren skulle förvissa sig om att sjömannen ägde en mera ingående kännedom om de rättigheter och skyldigheter, vilka vore förbundna med avtalet; däremot syntes det böra föreskrivas, att avtalet före undertecknandet skulle uppläsas för sjömannen. Vidare hade kommerskollegium anmärkt, att bristande medverkan från myndighetens sida i Sverige icke medförde avtalets ogiltighet, men väl straff för underlåtenheten; socialstyrelsen hade ansett, att denna omständighet i varje fall icke borde regleras i förevarande sammanhang.

För besättningens komplettering i undantagsfall föreslogos av arbetsbyrån särskilda bestämmelser.

§ 4.

Avtalet skulle icke få innehålla några bestämmelser, genom vilka parterna på förhand överenskomma att avvika från vanliga regler angående domsrätt i tvistefrågor rörande avtalet. Detta stadgande avsåg att utgöra ett skydd mot att sjömännen genom införande av en skiljedomsklausul i avtalet skulle avhända sig rätten att få tvist prövad i regelmässig och betryggande väg. Både socialstyrelsen och kommerskollegium hade ställt sig tveksamma gentemot ett dylikt stadgande.

§ 5.

I denna paragraf föreslogs, att varje sjöman skulle av vederbörande myndighet kostnadsfritt tillhandahållas en bok (sjöfartsbok) för anteckning om alla på- och avmönstringar; i denna finge icke införas något betyg rörande sjömannens tjänstedugglighet. Anteckningarna i boken skulle göras av representant för offentlig myndighet. Det överlämnades åt den nationella lagstiftningen att stadga, om sjöfartsboken skulle förvaras av sjömannen själv eller lämnas i befälhavarens vård, men i sistnämnda fall skulle sjömannen beredas tillfälle att när som helst taga del därav. De svenska myndigheterna hade ansett, att anteckningarna i sjöfartsboken — undantagandes vid dess utfärdande — borde verkställas av befälhavaren och kontrolleras av mönstringsförrättaren.

§ 6.

Sjöman skulle kunna anställas för bestämd tidrymd, på obestämd tid eller för viss resa. Vidare föreslogs att maximum för avtalstiden i första fallet skulle vara 1 1/2 år samt att dylikt avtal ej skulle få förlängas tidigare än 45 dagar före utlöpandet.

I fråga om avtalets obligatoriska innehåll hade de tillfrågade regeringarna varit så gott som eniga. Då bestämmelserna härom i arbetsbyråns utkast med endast få ändringar och tillägg godkändes av konferensen, må hänvisas till den i slutet av

detta kapitel införda texten till det antagna konventionsförslaget. Av de svenska myndigheterna anmärktes, att vad som föreslogs till införande i avtalshandlingarna till viss del redan vore i svensk lagstiftning föreskrivet.

§ 7.

Enligt vad nära nog alla regeringar tillstyrkt, stadgades här, att avtalet skulle i överensstämmelse med landets lagstiftning antecknas å eller fogas till sjömansrullan. Den engelska regeringen hade dock icke funnit sig övertygad om nödvändigheten härav.

§ 8.

Den nationella lagstiftningen skulle meddela sådana bestämmelser, som möjliggjorde för sjömannen att ombord inhämta noggrann kännedom om anställningsvillkoren; anslag rörande de allmänna tjänsteförhållandena skulle finnas uppsatt å lätt tillgänglig plats.

Mot att, såsom ifrågasatts, sjöman skulle äga taga del av besättningslistan (sjömansrullan), hade ett flertal regeringar opponerat sig. Mera gynnsamt stämd syntes man vara för att själva avtalsvillkoren skulle finnas tillgängliga, exempelvis genom anslag; åtskilliga regeringar ansågo dock, att denna fråga borde lämnas åt den nationella lagstiftningen. Mot att besättningen bereddes möjlighet taga del av reglementariska föreskrifter om levnads- och arbetsförhållandena ombord, gjordes i princip intet motstånd gällande, ej heller mot att besättningen skulle äga tillgång till en samling av lagar och förordningar, reglerande anställningen och arbetet till sjöss.

Av de svenska myndigheterna anmärktes, att avskrift av avtalet finnes intagen i den s. k. motboken, vilket syntes tillräckligt. I princip restes ingen invändning mot att besättningen finge del av reglementariska föreskrifter, lagar och förordningar, något som också i viss utsträckning redan var tillgodosett.[1]

§ 9.

I denna paragraf meddelades först en del tämligen självklara regler om upphörande av avtal, som slutits för bestämd tid eller för viss resa. I fråga om upphörande av avtal på obestämd tid föreskrevs en uppsägningstid av minst 24 timmar; uppsägningen skulle kunna ske skriftligen eller muntligen, och det överlämnades åt den nationella lagstiftningen att bestämma de undantagsfall, då uppsägningen skulle vara utan verkan, ävensom villkoren för skadestånd vid bristande uppsägning eller vid uppsägning i syfte att tillfoga den andra parten förlust.

§ 10.

Denna paragraf angav de omständigheter, som skulle verka avtalets upplösning: parternas ömsesidiga samtycke, sjömannens död, fartygets förolyckande eller sjöovärdighet, meddelat avsked åt sjömannen och inträdd rätt för honom att lämna fartyget. Rörande dessa punkter var icke någon meningsskiljaktighet att anteckna mellan regeringarna.

§ 11.

Till skydd mot godtyckligt avsked angåvos de fall, då befälhavaren eller redaren skulle hava rätt avskeda sjömannen: oduglighet i yrkeshänseende; fysisk oförmåga härledande sig från självförvållad skada eller sjukdom eller ådragen under olovlig bortovaro från fartyget; olovlig frånvaro; svårare disciplinförseelse; anklagelse för brott, inbegripet smuggling; uraktlåtenhet från sjömannens sida att fullgöra avtalsmässiga åligganden, som enligt landets lag äro av väsentligare betydelse.

[1] Enligt § 42, st. 2 i mönstringsförordningen kan sjöman i visst fall påkalla mönstringsförrättarens medverkan till sjömansrullans företeende. Enligt 11 § av sjömanslagen skall exemplar av gällande kollektivavtal finnas tillgängligt å fartyget.

Orsaken till avskedandet skulle antecknas i sjömansrullan; landets lagstiftning skulle angiva de villkor, under vilka en olagligen avskedad sjöman skulle kunna erhålla skadestånd från redaren, samt innehålla regler beträffande förfarandet, avsedda att bereda sjömannen snabb gottgörelse.

§ 12.

Sjömannen skulle äga att hos vederbörande myndighet begära tillstånd att omedelbart lämna fartyget i följande fall: förändringar i resan, vilka kunde medföra fara för sjömannens liv, hälsa eller övriga intressen; fartygets övergång till annan nationalitet; underlåtenhet från befälhavarens sida att ställa sig till efterrättelse lagar och förordningar rörande fartygets säkerhet; krigs- eller smittofara, om vilken sjömannen vid avtalets ingående icke kunnat äga kännedom; sjukdom eller skada, som drabbat sjömannen under resan utan hans förvållande och som kräver vård i land; underlåtenhet från redarens eller befälhavarens sida att fullgöra avtalsmässiga åligganden, som enligt landets lag äro av väsentligare betydelse, sjömannen obetaget att söka utfå skadestånd.

De engelska och franska regeringarna ansågo sig kunna godkänna ett principstadgande i paragrafens syfte men ville överlämna åt den nationella lagstiftningen att bestämma de fall, då rätten att lämna fartyget skulle inträda.

Jämfört med svensk lag voro de föreslagna bestämmelserna i ett par fall längre gående.

§ 13.

I denna paragraf föreskrevs, att i varje fall anteckning om avtalets upphörande skulle göras i sjömannens sjöfartsbok samt, om endera parten så yrkade, bestyrkas av vederbörande myndighet.

Sjömannen skulle under varje förhållande äga rätt att av befälhavaren erhålla ett särskilt intyg rörande sin tjänsteduglighet eller åtminstone ett intyg om fullgörandet av skyldigheterna enligt avtalet.

§ 14.

Den nationella lagstiftningen skulle meddela erforderliga bestämmelser för att garantera konventionens efterlevnad, speciellt vad beträffar straff för överträdelse av de obligatoriska föreskrifterna om avtals ingående och upphörande. Dessutom föreskrevs rapportskyldighet ifråga om utfärdade straffbestämmelser och deras tillämpning.

Det särskilda utskott, som tillsattes för denna fråga, räknade 36 medlemmar med det engelska regeringsombudet Wolfe såsom ordförande och det belgiska regeringsombudet Devos såsom rapportör. Från svensk sida inträdde envoyén Hennings (med byråchefen Molin som suppleant), direktör Nordborg (suppleant hovrättsnotarien Reuterskiöld) och, såsom suppleant inom arbetargruppen, herr Lundgren.

Utskottet företog en genomgripande omarbetning av arbetsbyråns utkast. Vägledande härför synes ha varit en önskan att finna en medelväg mellan de två ståndpunkter ifråga om konventionsförslagets förhållande till den nationella lagstiftningen, för vilka redogjorts i det föregående. Det nya förslag, som framgick ur arbetet, avsåg sålunda å ena sidan att bereda en grundval för lagstiftningen i sådana länder, där önskvärdheten av förbättringar är mera framträdande, å andra sidan att åvägabringa ett visst mått av likformighet mellan de olika ländernas lagstiftning.

I nästan alla punkter framträdde meningsskiljaktigheter, och utskottet hade att behandla icke mindre än 80 ändringsförslag.

§ 1 i arbetsbyråns utkast, vari konventionens tillämplighetsområde angavs, innehöll bestämmelser, som voro gemensamma för de tre konventionsutkasten, och hänsköts för den skull till förut omnämnda kommitté av medlemmar från samtliga de tre första utskotten. Som resultat framgick ett förslag, som fördelades på två paragrafer, av vilka den första bestämde tillämplighetsområdet och den andra innehöll definitioner. Under hänvisning i övrigt till själva texten må här framhållas, att tillämplighetsområdet högst betydligt inskränktes genom att ytterligare undantag stipulerades för kustfart, lustjakter, mindre indiska fartyg (Indian country craft), alla slags fiskefartyg samt fartyg nyttjade i trafik mellan närliggande länder (home trade) under viss dräktighet, fastställd i nationell lagstiftning.

Det må anmärkas, att under krigsfartyg icke skulle innefattas sådana hjälpfartyg, som först vid krigstillfälle införlivas med örlogsflottan. Såsom en ersättning för att undantagsbestämmelserna utsträcktes till fartyg sysselsatta med havsfiske, föreslogs en resolution med uppmaning till regeringarna att verkställa utredning i frågan om anställningsavtal å fiskefartyg. Ett förslag om att uttryckligen undantaga av staten ägda fartyg, nyttjade i det allmännas tjänst, bogserbåtar och bärgningsfartyg avslogs på den grund, att flertalet dylika fartyg komme att omfattas av de andra undantagsbestämmelserna. Beträffande personer med fast statsanställning å fartyg anmärktes, att de även föllo utanför den i konventionen givna definitionen å »sjöman», vilken förutsatte de anställdas införande i rullan.

§ 2 i arbetsbyråns utkast utelämnades, emedan den däri uttryckta principen ansågs framgå ur allmänt antagna rättsregler.

§ 3 i utkastet underkastades en fullständig omarbetning. Föreskriften, att avtalet skulle undertecknas av bägge parterna, bibehölls, och i princip stadgades, att vederbörande myndighet skulle öva tillsyn över påmönstringen samt att säkerhet skulle finnas för att sjömannen förstode betydelsen av avtalets stadganden, men lämnades det åt den nationella lagstiftningen att bestämma om nödiga formaliteter och garantier till skydd för parterna vid avtalets ingående. En passus tillfogades emellertid om beredande av tillfälle för sjömannen och hans rådgivare att granska avtalet, innan det undertecknades.

Till § 4 fogades på yrkande bl. a. från svensk sida det tillägget, att fasthållandet vid de vanliga reglerna angående domsrätt över avtalet icke skulle utesluta hänvisning till skiljedom.

Ur § 5 i byråns utkast utmönstrades alla detaljbestämmelser, och i stället föreskrevs generellt, att sjömannen skulle tilldelas en handling med uppgifter om hans anställningsförhållanden ombord; formaliteterna lämnades åt den nationella lagstiftningen. Dock tillfogades, att handlingen icke skulle innehålla något omdöme om sjömannens tjänst eller någon uppgift om hans lön.

De ändringar, som vidtogos med § 6, voro av mindre genomgripande art.

Maximibestämmelsen för varaktigheten av avtal på bestämd tid och förbudet mot avtalets förnyande tidigare än 45 dagar före utlöpandet fingo emellertid utgå med hänsyn till svårigheten att genomföra ensartade regler härutinnan. Föreskrifterna om avtalets obligatoriska innehåll bibehöllos med en del uppmjukningar. Ett stadgande om uppgift å besättningens numerär gjordes beroende av föreskrift härom i landets lag, varförutom i utskottsrapporten lämnades den upplysningen, att stadgandet icke åsyftade att pålägga redaren någon kontraktsmässig förpliktelse ifråga om besättningens storlek. Likaså uppmjukades föreskriften om uppgift å plats och tid för sjömannens inställelse i tjänsten ombord genom tillägget »om möjligt». På grund av yrkande från svenskt håll beslöts också, att spisordningens införande i avtalet ej skulle erfordras, då nationell lag på annat sätt sörjde för sjömännens utspisning. En punkt om villkoren för uppsägning av avtal på obestämd tid omformulerades därhän, att uppsägningstiden icke skulle vara kortare för redaren än för sjömannen.

I en ny punkt, som energiskt påyrkades från arbetarhåll, föreskrevs upptagande av villkoret om årlig semester med lön efter ett års tjänst hos samma rederibolag, för så vitt landets lag föreskriver sådan semester.

I § 7 vidtogs sådan ändring, att det lämnades åt den nationella lagstiftningen att bestämma, om sjömansrulla skulle föras ombord.

Medan byråns utkast i § 8 stadgade, att anslag rörande anställningsvillkoren skulle finnas uppsatt, lämnade utskottets förslag frihet åt den nationella lagstiftningen att föreskriva andra, samma syfte tjänande åtgärder.

De f. ö. tämligen självklara reglerna i § 9 av utkastet om utlöpande av avtal på bestämd tid och för viss resa upptogos icke av utskottet. Bestämmelserna om uppsägning av avtal på obestämd tid preciserades därhän, att uppsägningen endast skulle hava verkan i lossnings- eller lastningshamn. I olikhet med utkastet beslöts vidare, att uppsägning endast kunde ske skriftligen. De bestämmelser, som hänförde sig till skadestånd, uteslötos.

Stadgandena i § 10 lämnades i sak orubbade med den formella förändringen, att hänvisningen till de positiva bestämmelserna i de bägge följande paragraferna (se nedan) utgick. Den enda meningsskiljaktighet, som yppade sig, gällde, huruvida fartygets fullständiga sjöovärdighet skulle angivas som grund för avtalets hävande. Ett förslag att utelämna punkten såsom ägnad att leda till tvistigheter om avtalets bestånd förkastades, och man angav sig förutsätta, att fartyget skulle vederbörligen ha förklarats fullständigt sjöovärdigt.

Då alltför stora praktiska svårigheter ansågos möta mot att, såsom föreslagits i §§ 11 och 12, i konventionen angiva de fall, då sjömannen kunde på lagliga grunder avskedas resp. påkalla omedelbar avmönstring, överlämnades åt den nationella lagstiftningen att bestämma dessa fall. I samband härmed konstaterades, att med det i konventionsförslaget flerstädes förekommande uttrycket »nationell lagstiftning» förstås icke blott lagar, dekret och förordningar, utan jämväl vad som i England går under namnet »common law».

På förslag bl. a. från svensk sida beslöts, att i konventionsförslaget såsom § 13 införa ett från de nordiska ländernas sjömanslagstiftning hämtat stadgande om rätt för sjömannen att erhålla entledigande, då han erhållit befordran å annat fartyg eller annan omständighet inträffat, som gör det till ett väsentligt intresse för honom att bliva fri från anställningen (35 § av svenska sjömanslagen).

§ 14 (§ 13 i arbetsbyråns utkast) bibehölls praktiskt sett oförändrad. I utskottets rapport lämnades det förtydligandet, att med den föreskrivna anteckningen om avtalets upphörande endast åsyftades att konstatera tjänsteförhållandets upphörande men icke att angiva orsakerna härtill.

I § 15 (§ 14 i arbetsbyråns utkast) uteslöts hänvisningen till straffbestämmelser för överträdelse av de obligatoriska föreskrifterna om avtals ingående och upplösning — detta för att undvika, att denna passus kunde tolkas såsom en hänvisning till ett annat (då ännu icke existerande) konventionsförslag om straffsanktioner.

Stadgandet om rapportskyldighet uteslöts likaså, emedan föreskrifterna i art. 408 av Versaillestraktaten ansågos för ändamålet tillräckliga och dessutom praktiska svårigheter kunde möta att, såsom föreslagits av arbetsbyrån, angiva den utsträckning, i vilken utfärdade straffbestämmelser tillämpats.

Plenarbehandlingen av denna fråga ägde rum den 22 och 23 juni. Ur den ganska livliga debatten utgick utskottsförslaget i det närmaste oförändrat, endast med ett par omredigeringar av §§ 4 och 5. Bland de yrkanden, som framställdes men avslogos, må nämnas: fakultativ tillämpning av konventionen å kustfartyg; ändring i definitionen å »sjöman» till att omfatta även ombord anställda, som icke införts å sjömansrullan; ändring av § 4 därhän, att skiljedomsförfarandet skulle regleras genom lag; fakultativt införande av betyg i sjöfartsboken; slopandet av bestämmelsen om årlig semester; möjlighet till muntlig uppsägning av avtal likaväl som skriftlig; utelämnande av § 13.

Till sist är i detta sammanhang att omnämna, att vid behandling tidigare av konventionsförslaget angående sjömäns hemförskaffning beslutits, att i § 1 — vilken skulle vara likalydande för samtliga tre konventionsförslagen — stipulera undantag jämväl för »statens fartyg i annan än handelsfart».

Vid slutvotering den 24 juni antogs konventionsförslaget med samtliga avgivna 95 röster.

Det sålunda definitivt antagna förslaget har, bortsett från inledning och avslutande bestämmelser, följande lydelse:

Förslag till konvention angående sjömäns anställningsavtal.

§ 1.

Denna konvention äger tillämpning å alla sjögående fartyg, som äro registrerade i någon av de fördragsslutande staterna, samt å sådana fartygs redare, befälhavare och sjömän.

Konventionen skall icke äga tillämpning å:
krigsfartyg,
staten tillhörande fartyg i annan än handelsfart,
fartyg, nyttjade i inländsk kustfart,
lustjakter,
vissa indiska fartyg (Indian country craft),
fiskefartyg,
fartyg med en dräktighet understigande 100 bruttoton eller 300 kubikmeter och ej heller å fartyg nyttjade i grannlandstrafik (home trade) med dräktighet understigande det tontal, som för denna speciella trafik föreskrivits i nationell lagstiftning, gällande vid tiden för denna konventions antagande.

§ 2.

Vid tillämpning av denna konvention skola efterföljande beteckningar ha den betydelse, som nedan angives:

a) under beteckningen »fartyg» inbegripes varje slag av fartyg eller båt, vare sig i allmän eller enskild ägo, som i vanliga fall nyttjas i fart till havs;

b) under beteckningen »sjöman» inbegripes varje person, som i vad egenskap som helst är använd eller anställd ombord och som införts å sjömansrullan, med undantag likväl av befälhavare, lotsar, elever å skolfartyg samt med lärlingskontrakt anställda lärlingar; uteslutna äro även personer tillhörande besättningen å krigsfartyg och andra personer i fast statsanställning;

c) under beteckningen »befälhavare» inbegripes varje person, som för befäl över och är ansvarig för ett fartyg, med undantag av lotsar;

d) med beteckningen »fartyg i grannlandstrafik» avses fartyg, som inom de geografiska gränser, vilka fastställts genom nationell lag, nyttjas i trafik mellan ett land och hamnarna i ett angränsande land.

§ 3.

Anställningsavtalet undertecknas av redaren eller dennes representant samt sjömannen. Tillfälle att granska avtalet skall, innan det undertecknas, beredas sjömannen och eventuellt hans rådgivare.

De förhållanden, varunder sjömannen undertecknar avtalet, skola bestämmas i landets lag i syfte att tillförsäkra kontroll från vederbörande offentliga myndighets sida.

Förestående bestämmelser angående avtals undertecknande skola anses iakttagna, därest vederbörande myndighet intygar, att avtalets bestämmelser i skrift företetts för densamma och att de bekräftats av såväl redaren eller hans representant som sjömannen.

Landets lag skall meddela föreskrifter till tryggande, att sjömannen förstår betydelsen av avtalets bestämmelser.

Avtalet må icke innehålla något som strider mot landets lag eller denna konvention.

Landets lag skall föreskriva sådana ytterligare formaliteter eller garantier beträffande avtalets slutande, som kunna anses nödiga för att skydda redarens och sjömannens intressen.

§ 4.

Lämpliga åtgärder skola i enlighet med landets lag vidtagas till tryggande, att avtalet icke kommer att innehålla någon bestämmelse, genom vilken parterna på förhand överenskomma att i fråga om avtalet avvika från vanliga regler angående jurisdiktionen.

Denna bestämmelse må icke tolkas så, att den utesluter anlitande av skiljedom.

§ 5.

Varje sjöman bör tilldelas en handling, som angiver hans tjänsteuppgifter ombord.

Handlingens form, de uppgifter, som däri skola införas, och sättet, på vilket detta skall ske, bestämmes av landets lag.

Denna handling må icke innehålla något omdöme om sjömannens tjänstgöring eller någon uppgift om hans hyra.

§ 6.

Avtalet kan ingås antingen för bestämd tidrymd eller för viss resa eller, om landets lag så medgiver, för obestämd tid.

Avtalet skall tydligt angiva varje parts rättigheter och skyldigheter.

Uppgifter skola i varje fall lämnas om:

1) sjömannens till- och förnamn, hans födelsedag eller ålder samt födelseort;

2) ort och dag för avtalets slutande;

3) namn å det eller de fartyg, varå sjömannen förbinder sig att tjäna;

4) besättningens antal, därest så föreskrives i landets lag;

5) den eller de resor, som skola företagas, om dessa vid avtalets ingående kunna angivas;

6) den tjänst, vari sjömannen skall användas;

7) såvitt möjligt, plats och tid för sjömannens inställelse i tjänsten ombord;

8) de födoämnen, som skola tillhandahållas sjömannen, för så vitt icke landets lag öreskriver annat system i förevarande avseende;

9) hyrans belopp;

10) avtalets upplösning, d. v. s.:

a. om avtalet ingåtts för bestämd tid, dagen för avtalets utlöpande;

b. om avtalet ingåtts för viss resa, destinationshamnen och den tidrymd efter ankomsten, varefter sjömannen har rätt att lämna tjänsten;

c. om avtalet ingåtts för obestämd tid, de villkor, under vilka vardera parten kan uppsäga avtalet, samt uppsägningstiden, förutsatt likväl, att denna tid icke skall vara kortare för redaren än för sjömannen;

11) årlig semester med lön efter ett års tjänst hos samma redare, om landets lag föreskriver sådan semester;

12) andra förhållanden, som landets lag må föreskriva.

§ 7.

Om landets lag föreskriver, att sjömansrulla skall föras ombord, bör i lagen även meddelas föreskrift, att avtalet skall antecknas å eller fogas till rullan.

§ 8.

För att bereda sjömannen tillfälle att taga kännedom om beskaffenheten och omfattningen av sina rättigheter och skyldigheter skall landets lagstiftning innehålla bestämmelser, som möjliggöra för sjömannen att ombord inhämta noggrann kännedom om sina anställningsvillkor; detta må ske genom anslående av avtalets bestämmelser å lätt tillgänglig plats eller på annat lämpligt sätt.

§ 9.

Avtal för obestämd tid kan upplösas i lossnings- eller lastningshamn genom att endera parten uppsäger detsamma, förutsatt att i avtalet angiven uppsägningstid, som ej må understiga 24 timmar, blir iakttagen.

Uppsägningen skall ske skriftligen; landets lag skall föreskriva sådant sätt för uppsägningens verkställande, som är ägnat att förebygga efterföljande tvister mellan parterna.

Landets lag bör angiva de exceptionella omständigheter, varunder uppsägning, även om den gjorts i vederbörlig ordning, icke skall leda till avtalets upplösning.

§ 10.

Avtal, vare sig för viss resa eller för bestämd eller obestämd tid, skall anses vara vederbörligen hävt genom:

a) parternas ömsesidiga överenskommelse;
b) sjömannens död;
c) fartygets förolyckande eller iråkade fullständiga sjöovärdighet;
d) varje annan orsak, som må föreskrivas i landets lag eller denna konvention.

§ 11.

Landets lag skall angiva de omständigheter, under vilka redaren eller befälhavaren må omedelbart avskeda en sjöman.

§ 12.

Landets lag skall också angiva de omständigheter, under vilka sjömannen må begära omedelbart entledigande.

§ 13.

Visar sjöman för redaren eller hans representant, att han kan få befäl över fartyg eller befordran till styrman eller maskinist eller till annan högre grad, än den han innehar, eller att efter tjänstens antagande inträffat annan omständighet, som gör det till ett väsentligt intresse för honom att bliva fri från tjänsten, äger han att erhålla entledigande, om han utan ökad utgift för redaren samt till dennes eller hans representants belåtenhet sätter annan duglig och pålitlig man i sitt ställe.

I fall, som nu nämnts, äger sjömannen utfå hyra för den tid han varit i tjänst.

§ 14.

Oavsett anledningen till avtalets utlöpande eller hävande skall anteckning härom göras i den handling, som utlämnats till sjömannen enligt § 5, och i sjömansrullan samt, om endera parten så yrkar, bestyrkas av vederbörande myndighet.

Sjömannen äger alltid att, oavsett vad som föreskrives i § 5, från befälhavaren erhålla ett särskilt intyg rörande beskaffenheten av hans arbete eller åtminstone, huruvida han fullgjort sina åligganden enligt avtalet.

§ 15.

Landets lagstiftning bör föreskriva sådana åtgärder, som äro ägnade att trygga efterlevnaden av stadgandena i denna konvention.

Vid behandlingen av den av utskottet föreslagna *resolutionen* rörande utredning av frågan om anställningsavtal å fiskefartyg framställde arbetargruppen ett ändringsförslag, vilket antogs med 55 röster mot 25. I resolutionen anmodas arbetsbyråns styrelse att på dagordningen för en snart stundande sjöfartskonferens uppföra frågan om tjänsteavtal för havsfisket liksom för andra grenar av sjöfarten, vilka uteslutits ur konventionsförslaget.

(Forts.)

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1925.

I. Undersökningens syftemål och omfattning.

Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på de undersökningar angående löneförhållandena inom vissa verksamhetsområden, som tidigare utförts för åren 1913—1924, och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen t. o. m. år 1925 för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och samfärdsel i enskild drift, kommunala verk och byggnadsarbeten samt banker och försäkringsanstalter.[1] I samband härmed ha verkställts vissa beräkningar rörande löneläget för olika dyrortsgrupper och inom dessa för särskilda, mera betydande orter, ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan företag, som uteslutande eller huvudsakligen arbeta för export, och hemmamarknadsindustrien. Dessutom meddelas i det följande i likhet med föregående år vissa kompletterande uppgifter angående tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete.

Insamlandet av uppgifterna för industri, handel och samfärdsel har skett på samma sätt som förut, genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare. Uppgifterna om hantverkslönerna hava liksom tidigare erhållits genom anlitande av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. För att möjliggöra en mera exakt fördelning än tidigare av de representerade företagen på export- och hemmamarknadsindustri hava de för arbetsgivarna avsedda formulären så till vida utvidgats, att vissa uppgifter begärts om företagens avsättningsförhållanden och beroende av den utländska konkurrensen. I övrigt har samma metod tillämpats som vid föregående löneundersökningar, varom en utförlig redogörelse återfinnes i Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 871 ff.

I ett föregående häfte av denna tidskrift har publicerats en preliminär redogörelse för 1925 års undersökning, i vad den avser den genomsnittliga lönestegringen t. o. m. nämnda år för de olika näringsgrenarna tillsammantagna.[2] Då de slutgiltigt beräknade siffror, som nu framläggas, endast förete smärre differenser från de preliminära beräkningarna, kan i fråga om den allmänna löneutvecklingen väsentligen hänvisas till den föregående utredningen. De i det följande meddelade tabellerna innehålla därutöver uppgifter om genomsnittslöner per år och per timme samt den genomsnittliga arbetstiden inom olika näringsgrenar och större näringsgrupper ävensom indextal för löneutvecklingen sedan 1913, varjämte i särskilda avdelningar läm-

[1] Soc. Medd. årg. 1925, sid. 717 ff.
[2] Soc. Medd. årg. 1926, sid. 368 ff.

nas redogörelser för lönernas storlek inom olika dyrortsgrupper och å vissa viktigare orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

Såsom vid tidigare tillfällen påpekats, måste de på grundval av arbetsgivarnas uppgifter beräknade siffrorna för de särskilda näringsgrenarna bedömas med viss försiktighet, beroende på olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Uppgifter för år 1925 hava nämligen icke alltid kunnat erhållas från de tidigare representerade företagen, varemot materialet för redogörelseåret innesluter lönesiffror från åtskilliga arbetsgivare, som förut icke varit med i undersökningen. Därjämte är tänkbart, att ett eller annat företag, vars lönenivå avvikit från den inom resp. näringsgren gängse, under de senare åren förändrat sin arbetsstyrka i förhållande till övriga företag och därigenom kommit att vid medeltalsberäkningar väga tyngre eller lättare, än år 1913 varit fallet. Vissa kontrollberäkningar, som företagits, synas emellertid giva vid handen, att man åtminstone för de viktigare näringsgrenarna ej behöver ifrågasätta, att materialets grad av representativitet i högre grad förändrats under de år, som förflutit, sedan den grundläggande utredningen verkställdes. Däremot torde beräkningarna rörande det genomsnittliga löneläget och löneutvecklingen inom näringslivet ej oväsentligt påverkas av, att vissa större näringsgrupper äro företrädda i undersökningen i något växlande utsträckning under olika år och att således fördelningen av det redovisade arbetarantalet på dessa grupper växlar från det ena räkningstillfället till det andra. På grund av det summariska redovisningssättet nödgas man även räkna med en viss bristfällighet beträffande de av arbetsgivarna å frågeformuläret lämnade uppgifterna angående medeltalet arbetare per dag under verksamhetstiden. Även ett tillnärmelsevis riktigt fastställande härav förutsätter nämligen för flertalet företag ganska omfattande kalkyler. Vid granskning av löneblanketterna har emellertid viss kontroll över de lämnade uppgifterna kunnat genomföras, sedan från och med år 1922 sådana uppgifter erhållits, att antalet arbetare kunnat ställas i relation till av dem utförda arbetstimmar, fördelade på det antal dagar företaget varit i gång under verksamhetsåret.

De från arbetsförmedlingsanstalterna erhållna uppgifterna rörande vid slutet av år 1925 gällande löner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete grunda sig på uppskattningar av den gällande normala lönen och avse således ej — såsom arbetsgivarnas lönesiffror för arbetare och förvaltningspersonal — faktiska arbetsförtjänster. I fråga om de i hotellrörelse och husligt arbete här redovisade torde den normala tidlönen i huvudsak sammanfalla med den med tjänsten förenade penninginkomsten, medan beträffande hantverks- och transportarbetare de meddelade uppgifterna endast beteckna gällande lönesatser vid ordinarie arbetstid och även som sådana äro att anse såsom minimital. Hänsyn har således ej tagits varken till övertids- och ackordsarbete eller till andra dyrtidstillägg än sådana, som innebära en ökning av den egentliga arbetslönen och ej sammanhänga med arbetarens personliga förhållanden. Härtill kommer slutligen,

att flera av här redovisade yrkesgrenar omfatta olika avlönade specialiteter och att anledning därför finnes att antaga, att uppgiftslämnarna å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

II. Löneförhållandena för förvaltningspersonal i enskild tjänst.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 3 516 företag, vilka redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 52 155 personer. Antalet redovisade män och kvinnor inom olika personalgrupper och den i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek meddelas i efterföljande tab. 1, varuti därjämte för fullständighetens skull ånyo återgivas de procentuella löneförändringar, som beräknats hava ägt rum under perioden 1913—1925.

Tab. 1. Den i enskild tjänst anställda förvaltningspersonalens löneförhållanden åren 1913—1925.

	Medelantal anställda		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %								
						1913—1925			1920—1925			1924—1925		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk personal	10 654	347	5 618	2 783	5 528	+ 79	+ 131	+ 83	−14	− 1	−14	+0·0	+0·1	+0·0
Kontorspersonal	22 750	10 295	4 491	2 726	3 941	+ 94	+ 117	+ 91	−17	−14	−18	+0·3	−1·7	−0·4
Industri . . .	10 850	4 793	4 174	2 446	3 644	+ 88	+ 117	+ 84	−15	−12	−16	−0·1	−3·1	−0·9
Handel . . .	3 099	2 287	3 947	2 690	3 413	+ 76	+ 134	+ 78	−27	−13	−26	−2·4	−0·0	−2 5
Samfärdsel .	2 976	130	4 506	2 920	4 440	+ 108	+ 102	+ 107	−21	−21	−21	+0·8	−6·1	+0·3
Banker . . .	4 687	1 817	5 191	3 112	4 610	+ 106	+ 116	+ 103	−19	−19	−18	+2·3	−1·3	+1·5
Försäkring .	1 138	1 268	6 065	3 280	4 597	+ 96	+ 106	+ 92	− 3	−12	− 8	−0·5	+0·2	+0·4
Butikspersonal .	3 435	4 674	3 060	2 101	2 507	+ 133	+ 138	+ 116	−14	−14	−16	+0·1	+0·5	+0·4
Summa	36 839	15 316	4 688	2 537	4 053	+ 100	+ 124	+ 98	−16	−14	−18	+0·0	−1·4	−0·6

Det ligger i sakens natur, att inom de särskilda personalgrupperna förekomma åtskilliga skiljaktigheter i fråga om såväl lönenivå som löneutveckling. Med hänsyn till det relativt ringa antal här avsedda löntagare, det inom varje grupp merendels kunnat bliva fråga om, lämpa sig dessa siffror dock i allmänhet icke att läggas till grund för några jämförelser i lönehänseende olika näringsgrenar emellan. Endast i fråga om den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer handeln den lägsta genomsnittliga lönenivån för manliga löntagare och industrien den lägsta för kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade såväl manliga som kvinnliga kontorspersonalen. Den genomsnittliga inkomstökningen under perioden 1913—1925 har beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdsel, banker och försäkringsanstalter samt beträffande kvinnlig inom handel och industri, minst däremot inom handeln i fråga om manliga löntagare och vid

försäkringsanstalterna i fråga om kvinnliga, om man bortser från de fåtaliga kontorsanställda kvinnorna inom samfärdseln. — Vid en jämförelse åter med 1920 års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper för både manlig och kvinnlig kontorspersonal. Lönereduktionen ägde väsentligen rum under åren 1921—1923, medan lönenivån under de bägge senaste åren synes ha helt stabiliserat sig.

III. Arbetare inom industri, handel och samfärdsel.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Antalet redovisade arbetare vid 1925 års löneundersökning utgör 270 216 gentemot 273 146 föregående år, 239 688 vid 1923 års undersökning och 216 986 år 1922. Att de båda senaste löneundersökningarna omfatta så många flera arbetare, än fallet var de närmast föregående åren, torde väsentligen vara att tillskriva en viss utvidgning av näringslivet efter kristidens depression men även ett ökat intresse från uppgiftslämnarnas sida för socialstyrelsens lönestatistik.

För att erhålla ett koncentrerat uttryck för den industriella verksamhetens omfattning inom näringslivet har i årets lönestatistik verkställts en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som hänföra sig till 92·0 % av samtliga redovisade arbetare, ge vid handen, att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare under redogörelseåret uppgått till c:a 2 200 timmar. Under nära hälften eller 46·5 % av denna tid har arbetet utförts på ackord, medan återstoden utnyttjats till tidlöns-(inkl. övertids-)arbete. Erinras må därom, att under ackordsarbete inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten.

Såsom redan i den preliminära redogörelsen meddelas, har den genomsnittliga årsinkomsten per arbetare år 1925 beräknats till 2 365 kr. vid samtliga i undersökningen representerade företag. Härav utgjorde 2 246 kr. eller 95·0 % avlöning för arbete å ordinarie tid och återstoden eller 119 kr. (5 %) ersättning för övertidsarbete, värdet av naturaförmåner o. d. Den totala årslönen betecknar en ökning från 1913 med 117 % — men en nedgång med 27 % från år 1920, då lönerna lågo på sin högsta nivå — såsom närmare framgår av tab. 2, vilken härmed återgives i slutgiltigt skick med hänsyn till den jämkning, de tidigare publicerade preliminära siffrorna fått erfara vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts.

Fluktuationerna i den genomsnittliga årsförtjänsten ha under perioden 1913—1925 varit väsentligt olika inom olika näringsgrenar, såsom framgår av efterföljande tab. 3 (sid. 777 ff). Endast genomsnittstal för samtliga i undersökningen representerade företag inom resp. näringsgrenar hava här redovisats.

Inkomstökningen per år och arbetare har från 1913—1925 varit högst för flottningsarbetare, för vilka indextalet är 506, en siffra, som emellertid bör ses i samband med den omläggning av arbetsorganisationen inom ifråga-

varande näringsgren, som ägt rum sedan utgångsåret 1913, i det att arbetstiden per år och arbetare avsevärt förlängts genom att flottningsarbetarna numera i större utsträckning än förr under tiden mellan de egentliga flottningskampanjerna sysselsättas med reparations- och strömbyggnadsarbeten o. d. Närmast på löneskalan följa päls- och skinnvarufabriker, lastning och lossning, kommunala verk och byggnadsarbeten, bagerier, hatt- och mössfabriker, gummivarufabriker, kvarnar, »annan» livsmedelsindustri samt bryggerier och läskedrycksfabriker, inom vilka näringsgrenar indextalen växla mellan 286 och 246. Lägst per år och arbetare har ökningen av den faktiska årsförtjänsten från 1913—1925 varit inom följande industrigrenar: porslins-, kakel-och lergodsfabriker (161), kolgruvor (176), glasbruk (177), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (180), pappersmassefabriker (185) samt stenbrott och stenhuggerier (189).

Tab. 2. Arbetarpersonalens arbetstids- och löneförhållanden åren 1913—1925.

	Medeltal arbetstimmar[1] pr år		Löneinkomst per år, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			Löneinkomst per timme, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %		
	antal	därav på ackord, %	1913	1920	1925	1913–25	1920–25	1924–25	1913	1920	1925	1913–25	1920–25	1924–25
Män över 18 år	2 249	44·8	1 241	3 607	2 651	+ 114	− 27	+ 2·3	0·45	1·65	1·18	+ 162	− 28	+ 3·5
Kvinnor över 18 år . . .	2 179	58·5	651	2 136	1 539	+ 136	− 28	+ 1·4	0·24	0·98	0·71	+ 196	− 28	+ 1·4
Minderåriga .	2 138	44·0	485	1 456	1 047	+ 116	− 28	+ 6·5	0·18	0·69	0·48	+ 167	− 30	+ 2·1
Tillsammans	**2 230**	**46·6**	**1 093**	**3 247**	**2 371**	**+ 117**	**− 27**	**+ 2·5**	0·40	1·49	1·06	**+ 165**	**− 29**	**+ 2·9**
Arbetare utan angivet kön	2 202	30·1	1 079	2 797	1 865	+ 73	− 33	− 6·2	0·30	1·14	0·79	+ 163	− 31	− 3·7
Samtliga arbetare . .	**2 230**	**46·5**	**1 091**	**3 237**	**2 365**	**+ 117**	**− 27**	**+ 2·5**	0·40	1·49	1·06	**+ 165**	**− 29**	**+ 2·9**

Såsom redan av den preliminära redogörelsen framgått, nådde inkomststegringen under här berörda period sin högsta punkt inom flertalet näringsgrenar år 1920. Sedan dess har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, som för närvarande i genomsnitt kan uppskattas till c:a 27 %. Den ojämförligt större delen av denna inkomstreduktion ägde rum under år 1922, medan minskningen under 1921 och 1923 merendels inskränkte sig till några få procent. Under de båda senaste åren (1924 och 1925) har nedgången för flertalet näringsgrenar avstannat och i vissa fall förbytts i en mer eller mindre markerad stegring.

Inkomstreduktionen sedan toppåret har emellertid varit olika inom de särskilda, i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna. En jämförelse mellan siffrorna i tab. 3 och tidigare i Soc. Medd. meddelade uppgifter[2] ger vid han-

[1] Inkl. övertid. — [2] Soc. Medd. årg. 1921, sid. 587 ff.

den, att årsförtjänsterna sedan dess minskats mest inom följande näringsgrenar: kolgruvor (49 %), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (46 %), torvindustri (39 %), pappersmassefabriker (39 %), skofabriker (39 %), glasbruk (38 %), flottning (38 %) samt sågverk och hyvlerier (38 %).

Den stabilisering i lönenivån mot ett nytt jämviktsläge, som utmärkte åren 1923 och 1924, har åtminstone för flertalet näringsgrenar gjort sig gällande även under redogörelseåret. De flesta under året träffade kollektivavtalen lära sålunda inneburit status quo eller en mindre förhöjning av gällande lönesatser. Såsom närmare framgår av tab. 3, hava fluktuationerna i de faktiska årsförtjänsterna inom olika näringsgrenar i regel varit av samma omfattning som föregående år och liksom då medfört både höjningar och sänkningar, varvid dock en svag tendens till höjning varit övervägande. En närmare granskning av tabellen under jämförelse med lönestatistiken för föregående år visar, att årsinkomsterna i allmänhet förblivit praktiskt taget oförändrade inom grupperna malmbrytning och metallindustri (undantag gruvor och anrikningsverk, järn-, stål- och kopparverk samt guld- och silvervarufabriker), träindustri, pappers- och grafisk industri, läder-, hår- och gummivaruindustri (undantag päls- och skinnvarufabriker samt »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri), byggnadsverksamhet (undantag målning och glasmästeri) samt handel och varulager.

Inom vissa andra näringsgrupper har däremot inträtt en ej oväsentlig lönestegring. Detta var sålunda fallet inom grupperna jord- och stenindustri (undantag kolgruvor, porslins-, kakel- och lergodsfabriker samt glasbruk), livsmedelsindustri (undantag bagerier samt choklad- och karamellfabriker), kemisk-teknisk industri (undantag sprängämnesfabriker), kommunala verk och byggnadsarbeten samt samfärdsel. Betraktar man stegringen bland de olika specialgrenarna, giva siffrorna vid handen, att arbetarnas årsinkomster under redogörelseåret ökats mest inom följande näringsgrenar: päls- och skinnvarufabriker (25 %), mellansvenska gruvor och anrikningsverk (17 %), bryggerier och läskedrycksfabriker (13 %), tändsticksfabriker (13 %), kvarnar (12 %), hatt- och mössfabriker (11 %), lastning och lossning (9 %), stenbrott och stenhuggerier (8 %) samt byggnadsämnesindustri (8 %). Vid bedömande av den kraftiga ökningen i årsinkomsterna inom vissa av ovannämnda näringsgrenar bör emellertid hänsyn tagas till de arbetsinställelser, som rådde under jämförelseåret 1924 och som (särskilt för päls- och skinnvaruindustrien och bryggerierna i Stockholm) voro av avsevärd betydelse för inkomstens gestaltning sistnämnda år.

De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen på grund av försämrade avsättningsförhållanden, arbetsinställelser o. d. fått åtnöja sig med lägre årsinkomster än föregående år, voro: kolgruvor (— 11 %), choklad- och karamellfabriker (— 10 %), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (— 8 %), guld- och silvervarufabriker (— 6 %) samt spinnerier, väverier o. d. (— 5 %).

De i tab. 3 angivna lönesiffrorna för män, kvinnor och minderåriga tillsammantagna ge en bild av löneutvecklingen inom varje industri men kunna icke användas för jämförelser med avseende på lönenivån inom olika indust-

(Forts. å sid. 782.)

Tab. 8. Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1925.

Näringsgrenar (siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar[1] per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per timme					Genomsnittlig löneinkomst per år		
				ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal (1913 =100)		kr.	indextal (1913 =100)
Malmbrytning o. metallindustri (584)	**69 448**	**2 232**	**61·8**	—	—	—	—	—	.	**2 442**	**200**
män	60 986	2 240	61·9	0·95	1·25	1·14	1·16	—	.	2 586	197
kvinnor	2 420	2 166	58·8	0·61	0·83	0·74	0·75	—	.	1 673	259
minderåriga	5 541	2 174	55·4	0·42	0·64	0·54	0·54	—	.	1 228	215
Gruvor o. anrikningsverk (45)	**7 555**	**2 135**	**64·6**	—	—	—	—	—	.	**2 857**	**198**
män	7 114	2 136	65·9	0·96	1·58	1·37	1·41	224	2 906	2 962	194
minderåriga	418	2 123	41·7	0·51	0·65	0·57	0·57	211	.	1 191	186
Därav i											
Mellersta Sverige (41)	4 815	2 179	59·7	—	—	—	—	—	.	2 062	181
män	4 460	2 184	60·5	0·74	1·12	0·97	0·99	202	2 106	2 139	180
minderåriga	332	2 137	48·8	0·43	0·62	0·52	0·53	221	.	1 106	202
Norra Sverige (4)	2 740	2 063	78·0	—	—	—	—	—	4 066	4 255	228
män	2 654	2 063	74·9	1·56	2·18	2·03	2·11	260	4 149	4 344	222
minderåriga	86	2 071	15·2	0·69	0·97	0·73	0·73	243	1 508	1 517	198
Järn-, stål- o. kopparverk (42)	**13 939**	**2 268**	**65·6**	—	—	—	—	—	**2 074**	**2 193**	**191**
män	12 989	2 276	66·7	0·76	1·05	0·96	1·00	244	2 147	2 272	194
minderåriga	899	2 155	49·8	0·38	0·62	0·50	0·51	255	1 067	1 095	194
Järn- o. stålmanufaktur (113)	**6 605**	**2 237**	**48·5**	—	—	—	—	—	**2 098**	**2 156**	**200**
män	5 040	2 275	48·7	0·93	1·18	1·05	1·07	243	2 375	2 441	202
kvinnor	657	2 119	46·9	0·58	0·69	0·61	0·61	321	1 281	1 290	242
minderåriga	773	2 095	49·0	0·39	0·58	0·49	0·49	288	1 016	1 019	229
Mekaniska verkstäder (289)	**31 999**	**2 243**	**61·5**	—	—	—	—	—	**2 454**	**2 515**	**204**
män	28 718	2 248	62·0	1·00	1·26	1·17	1·18	251	2 565	2 626	198
kvinnor	616	2 189	51·7	0·67	1·04	0·86	0·86	358	1 872	2 051	306
minderåriga	2 321	2 179	58·6	0·42	0·66	0·56	0·56	267	1 219	1 338	230
Elektriska verkstäder (27)	**5 611**	**2 207**	**63·0**	—	—	—	—	—	**2 402**	**2 491**	**231**
män	4 370	2 201	59·5	1·10	1·33	1·24	1·26	293	2 653	2 760	244
kvinnor	628	2 201	83·2	0·61	0·82	0·79	0·79	247	1 721	1 746	222
minderåriga	613	2 249	67·3	0·45	0·66	0·59	0·59	268	1 327	1 338	234
Metallmanufaktur (52)	**3 498**	**2 234**	**56·8**	—	—	—	—	—	**2 282**	**2 318**	**208**
män	2 597	2 240	56·8	1·06	1·26	1·17	1·18	246	2 601	2 636	207
kvinnor	390	2 149	47·3	0·68	0·88	0·77	0·78	339	1 648	1 656	272
Guld- och silvervarufabriker (16)	**241**	**2 206**	**50·7**	—	—	—	—	—	.	**2 702**	**221**
män	158	2 200	58·8	1·32	1·63	1·50	1·51	244	3 309	3 313	201
Jord- och stenindustri (198)	**21 372**	**2 078**	**54·3**	—	—	—	—	—	.	**1 963**	**198**
män	18 627	2 084	55·8	0·87	1·10	0·99	1·03	—	.	2 100	200
kvinnor	733	1 950	63·0	0·44	0·68	0·59	0·60	—	.	1 148	165
minderåriga	1 755	2 050	35·0	0·38	0·57	0·44	0·45	—	.	934	221
Kolgruvor (7)	**3 160**	**1 873**	**46·9**	—	—	—	—	—	**1 517**	**1 727**	**176**
män	2 977	1 864	48·3	0·69	1·01	0·84	0·95	198	1 553	1 772	167
Torvindustri (19)	**609**	**1 808**	**87·4**	—	—	—	—	—	**1 289**	**1 316**	**223**
män	521	1 880	86·7	0·73	0·75	0·75	0·76	195	1 408	1 431	171

[1] Inkl. övertid.

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per timme					Genomsnittlig löneinkomst per år		
				ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal (1913 =100)		kr.	indextal (1913 =100)
Stenbrott och stenhuggerier (27)	**4 582**	**2 290**	**79·7**	—	—	—	—	—	·	**1 754**	**189**
män	4 163	2 289	79·5	0·92	0·82	0·84	0·84	290	·	1 800	213
Byggnadsämnesindustri (102)	**7 771**	**2 153**	**51·7**	—	—	—	—	—	**2 370**	**2 398**	**226**
män	7 184	2 145	51·4	0·96	1·33	1·15	1·16	305	2 450	2 490	229
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker (13)	**1 851**	**1 967**	**59·5**	—	—	—	—	—	·	**1 755**	**161**
män	1 071	2 011	58·6	0·96	1·17	1·08	1·09	202	2 150	2 233	155
kvinnor	476	1 879	73·9	0·54	0·71	0·67	0·67	216	·	1 186	142
Glasbruk (30)	**3 399**	**2 022**	**39·8**	—	—	—	—	—	**1 573**	**1 699**	**177**
män	2 711	2 037	46·8	0·77	1·03	0·89	0·96	213	1 807	1 962	165
minderåriga	606	1 965	11·2	0·32	0·43	0·33	0·34	243	650	661	176
Kristall- o. småglasbruk (16)	2 309	1 923	41·6	—	—	—	—	—	1 341	1 422	—
män	1 718	1 925	51·4	0·69	0·96	0·83	0·88	—	1 592	1 696	—
Fönsterglasbruk (3)	132	1 771	69·6	—	—	—	—	—	1 758	1 915	—
män	132	1 771	69·6	0·80	1·08	0·99	1·08	—	1 758	1 915	—
Buteljglasbruk (7)	918	2 294	33·1	—	—	—	—	—	2 142	2 381	—
män	836	2 299	36·2	0·87	1·19	0·99	1·10	—	2 264	2 526	—
Träindustri (300)	**24 829**	**2 124**	**68·0**	—	—	—	—	—	·	**1 978**	**215**
män	21 082	2 136	69·9	0·83	0·99	0·94	0·99	—	·	2 132	219
kvinnor	319	2 227	34·3	0·65	0·70	0·67	0·68	—	·	1 522	269
minderåriga	3 002	2 026	58·7	0·38	0·56	0·48	0·49	—	·	1 000	198
Flottning (7)	**1 732**	**2 355**	**64·6**	—	—	—	—	—	**2 291**	**2 347**	**506**
män	1 684	2 355	64·3	0·81	1·09	0·99	1·00	250	2 318	2 372	505
Sågverk o. hyvlerier (131)	**17 101**	**2 080**	**77·3**	—	—	—	—	—	**1 756**	**1 895**	**194**
män	14 377	2 095	78·7	0·73	0·95	0·91	0·97	231	1 878	2 046	194
minderåriga	2 308	1 987	68·6	0·39	0·56	0·51	0·52	236	1 015	1 034	191
Snickeri- och möbelfabriker (137)	**5 207**	**2 185**	**42·3**	—	—	—	—	—	**2 028**	**2 106**	**202**
män	4 528	2 189	45·0	0·93	1·10	1·01	1·02	249	2 187	2 272	202
minderåriga	536	2 129	21·1	0·34	0·49	0·37	0·38	211	795	834	190
Annan trävaruindustri (25)	**789**	**2 214**	**48·4**	—	—	—	—	—	**2 076**	**2 104**	**227**
män	493	2 202	58·5	1·04	1·22	1·15	1·16	258	2 506	2 553	204
Pappers- och grafisk industri (278)	**28 970**	**2 285**	**47·8**	—	—	—	—	—	·	**2 333**	**198**
män	23 194	2 293	51·5	1·05	1·08	1·06	1·11	—	·	2 550	197
kvinnor	2 745	2 270	35·7	0·66	0·72	0·68	0·69	—	·	1 559	229
minderåriga	2 128	2 226	22·9	0·40	0·56	0·44	0·44	—	·	990	202
Pappersmassefabriker (66)	**12 655**	**2 262**	**63·7**	—	—	—	—	—	**2 114**	**2 301**	**185**
män	11 945	2 267	64·8	0·83	1·07	0·99	1·04	242	2 172	2 368	183
minderåriga	540	2 206	32·9	0·42	0·63	0·49	0·50	250	1 075	1 109	199
Pappersbruk och pappfabriker (40)	**8 916**	**2 264**	**59·4**	—	—	—	—	—	**1 991**	**2 160**	**201**
män	6 827	2 285	58·7	0·83	1·05	0·96	1·01	259	2 139	2 324	201
kvinnor	789	2 147	68·5	0·50	0·64	0·59	0·60	261	1 274	1 277	218
minderåriga	484	2 156	54·2	0·43	0·53	0·49	0·49	272	1 046	1 061	211

Näringsgrenar (siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per timme					Genomsnittlig löneinkomst per år		
				ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal (1913 =100)		kr.	indextal (1913 =100)
Annan pappersindustri (37)	**1 574**	**2 204**	**13·5**	—	—	—	—	—	**1 903**	**1 987**	**242**
män	718	2 245	11·5	1·16	1·47	1·19	1·21	237	2 620	2 681	205
kvinnor	550	2 249	17·9	0·70	0·82	0·72	0·73	281	1 575	1 638	234
Grafisk industri (135)	**5 825**	**2 383**	**8·3**	—	—	—	—	—	**2 590**	**2 764**	**229**
män	3 704	2 402	4·9	1·40	1·70	1·42	1·46	221	3 303	3 528	222
kvinnor	1 236	2 374	20·0	0·68	0·88	0·72	0·73	221	1 681	1 735	229
minderåriga	839	2 320	5·6	0·39	0·52	0·39	0·40	250	905	921	232
Livsmedelsindustri (347)	**20 127**	**2 312**	**18·3**	—	—	—	—	—	·	**2 685**	**229**
män	13 194	2 379	5·5	1·21	1·52	1·23	1·31	—	·	3 120	228
kvinnor	5 998	2 193	47·5	0·75	0·83	0·79	0·83	—	·	1 822	247
minderåriga	935	2 129	25·4	0·45	0·48	0·46	0·47	—	·	1 007	219
Kvarnar (37)	**1 469**	**2 384**	**0·6**	—	—	—	—	—	**3 095**	**3 221**	**247**
män	1 439	2 390	0·4	1·33	1·22	1·33	1·36	296	3 127	3 258	247
Pressjästfabriker (10)	**331**	**2 232**	**1·2**	—	—	—	—	—	**2 752**	**2 951**	**234**
män	294	2 202	0·4	1·33	2·04	1·34	1·40	326	2 872	3 081	230
Bagerier (93)	**2 485**	**2 349**	**6·0**	—	—	—	—	—	**2 913**	**2 969**	**263**
män	1 602	2 390	0·4	1·44	2·49	1·45	1·46	298	3 446	3 503	249
kvinnor	764	2 301	15·4	0·93	0·92	0·92	0·94	324	2 128	2 158	262
Råsockerbruk o. raffinaderier (26)	**4 183**	**2 381**	**8·3**	—	—	—	—	—	**2 271**	**2 399**	**193**
män	3 806	2 402	5·7	0·99	1·31	1·01	1·04	274	2 357	2 494	191
kvinnor	288	2 200	44·7	0·59	0·79	0·68	0·70	318	1 489	1 534	250
Choklad- o. karamellfabriker (20)	**1 822**	**2 132**	**27·9**	—	—	—	—	—	**1 484**	**1 509**	**223**
män	347	2 227	1·0	1·20	1·38	1·20	1·23	262	2 651	2 724	205
kvinnor	1 066	2 108	32·7	0·61	0·68	0·63	0·63	274	1 320	1 335	206
minderåriga	409	2 113	39·3	0·43	0·46	0·44	0·44	314	928	931	237
Bryggerier o. läskedrycksfabriker (92)	**4 665**	**2 352**	**5·5**	—	—	—	—	—	**2 711**	**3 182**	**246**
män	3 557	2 384	2·7	1·26	2·20	1·29	1·49	287	2 984	3 541	236
kvinnor	1 035	2 253	16·2	0·79	1·19	0·86	0·93	310	1 896	2 090	262
Tobaksfabriker (11)	**3 019**	**2 150**	**81·4**	—	—	—	—	—	**1 934**	**2 142**	—
män	638	2 277	59·6	1·12	1·48	1·34	1·47	—	2 998	3 351	—
kvinnor	2 311	2 122	88·9	0·67	0·82	0·81	0·87	—	1 676	1 849	—
Slakterier o. konservfabriker (39)	**1 257**	**2 386**	**8·7**	—	—	—	—	—	**2 604**	**2 692**	**243**
män	878	2 383	3·0	1·29	1·20	1·29	1·32	287	3 028	3 147	242
kvinnor	303	2 437	24·6	0·69	0·90	0·74	0·75	326	1 800	1 821	—
Annan livsmedelsindustri (19)	**896**	**2 399**	**2·0**	—	—	—	—	—	**2 615**	**2 761**	**247**
män	633	2 420	1·0	1·28	1·83	1·29	1·33	283	3 031	3 211	241
Textil- o. beklädnadsindustri (317)	**33 606**	**2 167**	**52·0**	—	—	—	—	—	·	**1 618**	**221**
män	10 510	2 206	28·7	0·93	1·05	0·96	0·99	—	·	2 204	198
kvinnor	18 027	2 153	67·8	0·63	0·66	0·65	0·66	—	·	1 429	223
minderåriga	4 098	2 127	47·2	0·38	0·47	0·42	0·43	—	·	904	213

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per timme					Genomsnittlig löneinkomst per år		
				ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal (1913 =100)		kr.	indextal (1913 =100)
Spinnerier, väverier o. d. (162)	**25 554**	**2 141**	**49·5**	—	—	—	—	—	**1 450**	**1 517**	**216**
män	8 927	2 192	24·6	0·87	0·92	0·88	0·92	263	1 895	2 013	199
kvinnor	12 358	2 115	68·8	0·55	0·63	0·61	0·62	270	1 280	1 315	203
minderåriga	3 373	2 101	46·6	0·38	0·49	0·43	0·43	269	902	918	214
Skrädderier o. sömnadsfabriker (135)	**6 708**	**2 265**	**59·1**	—	—	—	—	—	·	**1 953**	**235**
män	1 378	2 317	54·8	1·48	1·42	1·45	1·45	284	3 319	3 331	223
kvinnor	4 693	2 247	61·4	0·81	0·74	0·76	0·77	350	·	1 682	271
minderåriga	591	2 280	51·8	0·39	0·41	0·40	0·40	286	·	884	221
Hatt- och mössfabriker (20)	**1 344**	**2 234**	**66·9**	—	—	—	—	—	**1 699**	**1 746**	**249**
män	205	2 132	46·3	1·12	1·46	1·28	1·28	213	2 720	2 917	188
kvinnor	976	2 256	78·4	0·73	0·71	0·72	0·72	267	1 600	1 648	269
Läder-, hår- o. gummivaruindustri (126)	**10 396**	**2 174**	**56·8**	—	—	—	—	—	·	**2 076**	**225**
män	5 470	2 210	53·4	1·05	1·27	1·17	1·18	—	·	2 621	207
kvinnor	2 868	2 142	69·8	0·66	0·77	0·74	0·75	—	·	1 604	217
minderåriga	1 542	2 090	43·8	0·46	0·59	0·52	0·52	—	·	1 091	293
Garverier (31)	**1 352**	**2 277**	**45·0**	—	—	—	—	—	**2 281**	**2 364**	**210**
män	1 167	2 285	45·0	0·92	1·28	1·08	1·11	264	2 444	2 538	219
Päls- o. skinnvarufabriker (17)	**410**	**2 230**	**33·6**	—	—	—	—	—	**2 286**	**2 359**	**286**
män	207	2 314	51·5	1·34	1·27	1·30	1·31	252	3 006	3 012	223
kvinnor	159	2 161	14·7	0·87	0·57	0·83	0·88	326	1 777	1 917	294
Skofabriker (44)	**5 861**	**2 096**	**63·9**	—	—	—	—	—	**1 973**	**1 989**	**228**
män	2 884	2 134	64·4	1·13	1·25	1·21	1·21	242	2 567	2 592	199
kvinnor	1 780	2 071	70·0	0·61	0·79	0·73	0·74	239	1 514	1 529	192
minderåriga	900	2 020	48·8	0·39	0·58	0·49	0·49	327	983	990	269
Gummivarufabriker (6)	**1 848**	**2 283**	**55·4**	—	—	—	—	—	**2 005**	**2 078**	**248**
män	824	2 311	33·6	1·00	1·42	1·14	1·17	308	2 591	2 705	207
kvinnor	763	2 287	84·5	0·60	0·75	0·73	0·74	—	1 649	1 696	—
Annan hithörande ind. (28)	**925**	**2 272**	**42·2**	—	—	—	—	—	·	**2 080**	**180**
män	388	2 286	46·0	1·12	1·25	1·18	1·18	241	2 663	2 694	193
Kemisk-teknisk ind. (122)	**10 479**	**2 336**	**33·9**	—	—	—	—	—	·	**2 127**	**238**
män	6 831	2 373	26·4	1·03	1·25	1·09	1·12	—	·	2 549	219
kvinnor	2 634	2 263	57·5	0·64	0·70	0·67	0·68	—	·	1 442	237
minderåriga	1 014	2 223	35·8	0·44	0·58	0·49	0·49	—	·	1 062	249
Färg-, olje- o. parfymfabriker (45)	**1 577**	**2 353**	**14·2**	—	—	—	—	—	**2 123**	**2 230**	**240**
män	873	2 367	6·7	1·14	1·43	1·16	1·20	293	2 702	2 837	236
kvinnor	522	2 324	25·8	0·65	0·78	0·68	0·70	333	1 574	1 636	277
Konstgödningsfabriker (10)	**1 489**	**2 412**	**24·6**	—	—	—	—	—	**2 608**	**2 762**	**199**
män	1 422	2 419	24·7	1·04	1·42	1·14	1·17	244	2 675	2 835	193
Sprängämnesfabriker (9)	**706**	**2 282**	**51·4**	—	—	—	—	—	**2 244**	**2 341**	**192**
män	543	2 306	48·9	0·97	1·24	1·10	1·15	240	2 526	2 645	207
Tändsticksfabriker (13)	**4 930**	**2 252**	**62·2**	—	—	—	—	—	·	**1 809**	**238**
män	2 639	2 279	44·3	0·93	1·18	1·04	1·06	286	·	2 264	215
kvinnor	1 723	2 229	89·1	0·54	0·67	0·66	0·66	314	·	1 353	227
minderåriga	568	2 196	61·0	0·55	0·56	0·55	0·56	350	·	1 081	255

Näringsgrenar (siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst per timme					Genomsnittlig löneinkomst per år		
				ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal (1913 =100)		kr.	indextal (1913 =100)
Annan kemisk-teknisk industri (45)	1 777	2 383	18·3	—	—	—	—	—	2 203	2 301	197
män	1 354	2 439	16·8	1·02	1·07	1·03	1·06	230	2 461	2 582	203
Byggnadsverksamhet (221)	7 755	2 154	47·8	—	—	—	—	—	·	3 585	231
män	7 667	2 154	48·2	1·36	2·01	1·67	1·68	—	·	3 612	232
minderåriga	86	2 143	11·8	0·55	0·75	0·57	0·58	—	·	1 206	204
Egentligt byggnadsarb. (148)	6 835	2 159	48·4	—	—	—	—	—	3 512	3 525	232
män	6 784	2 159	48·6	1·34	1·95	1·64	1·64	298	3 526	3 543	233
Målning och glasmästeri (73)	920	2 118	43·4	—	—	—	—	—	4 024	4 029	230
män	883	2 116	45·0	1·46	2·57	1·96	1·97	308	4 123	4 144	232
Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m. (166)	16 234	2 346	18·0	—	—	—	—	—	3 197	3 432	268
män	16 119	2 347	18·1	1·80	1·76	1·39	1·43	298	3 218	3 446	265
minderåriga	115	2 248	7·0	0·60	1·10	0·63	0·64	376	1 417	1 434	311
Kraft-, belysnings- o. vattenverk (112)	4 402	2 421	8·7	—	—	—	—	—	3 163	3 316	—
män	4 361	2 421	8·7	1·28	1·93	1·84	1·89	—	3 182	3 336	—
minderåriga	41	2 393	1·5	0·49	1·05	0·50	0·50	—	1 182	1 208	—
Byggnads- o. anläggningsarbeten (48)	7 202	2 327	28·3	—	—	—	—	—	3 170	3 273	—
män	7 128	2 328	28·4	1·25	1·78	1·39	1·43	—	3 187	3 291	—
minderåriga	74	2 168	10·4	0·67	1·11	0·72	0·72	—	1 548	1 560	—
Spårvägsdrift (6)	4 630	2 242	0·6	—	—	—	—	—	3 385	3 788	—
män	4 630	2 242	0·6	1·51	1·87	1·51	1·54	—	3 385	3 788	—
Handel och varulager (480)	5 361	2 349	8·3	—	—	—	—	—	·	2 501	229
män	4 054	2 341	8·0	1·18	1·40	1·20	1·22	298	2 782	2 835	230
kvinnor	793	2 353	14·4	0·73	0·80	0·74	0·76	345	1 725	1 772	287
minderåriga	469	2 411	0·3	0·40	0·89	0·40	0·41	293	·	962	231
Samfärdsel (148)	21 178	2 341	19·3	—	—	—	—	—	·	2 915	244
män	21 039	2 341	19·4	0·98	1·62	1·10	1·25	—	·	2 928	242
minderåriga	139	2 387	6·9	0·39	0·59	0·40	0·41	—	·	993	185
Järnvägsdrift (enskild) (81)	16 763	2 426	6·0	—	—	—	—	—	2 355	2 751	233
män	16 636	2 427	6·0	0·97	1·13	0·98	1·14	300	2 365	2 764	230
minderåriga	127	2 381	7·6	0·39	0·59	0·40	0·41	228	956	1 000	187
Åkerirörelse (20)	314	2 509	0·2	—	—	—	—	—	2 882	3 121	242
män	302	2 512	0·2	1·24	2·05	1·24	1·28	298	2 975	3 208	246
Lastning o. lossning (47)	4 101	1 992	85·2	—	—	—	—	—	3 249	3 572	283
män	4 101	1 992	85·2	1·24	1·79	1·74	1·79	289	3 249	3 572	282
Tvättinrättningar (10)	461	2 334	22·5	—	—	—	—	—	1 918	2 003	—
män	89	2 554	—	1·26	—	1·26	1·27	—	3 206	3 288	—
kvinnor	357	2 310	28·9	0·73	0·75	0·73	0·73	—	1 673	1 731	—
Samtliga grupper (3 297)	270 216	2 230	46·5	0·96	1·10	1·02	1·06	265	2 246	2 365	217
män	208 862	2 249	44·8	1·05	1·28	1·13	1·18	262	2 501	2 651	214
kvinnor	36 896	2 179	58·5	0·67	0·71	0·70	0·71	296	1 501	1 539	236
minderåriga	20 838	2 138	44·0	0·41	0·57	0·48	0·48	267	1 022	1 047	216

rier, enär för bedömande härav hänsyn måste tagas till arbetarstammens skiljaktiga sammansättning i fråga om ålder och kön. Lönestandarden måste sålunda beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga var för sig. De härför erforderliga lönesiffrorna återfinnas jämväl i tabellen.

På grundval av nämnda siffror har utarbetats vidstående diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per år och per arbetstimme för *vuxna manliga* arbetare inom olika näringsgrenar.

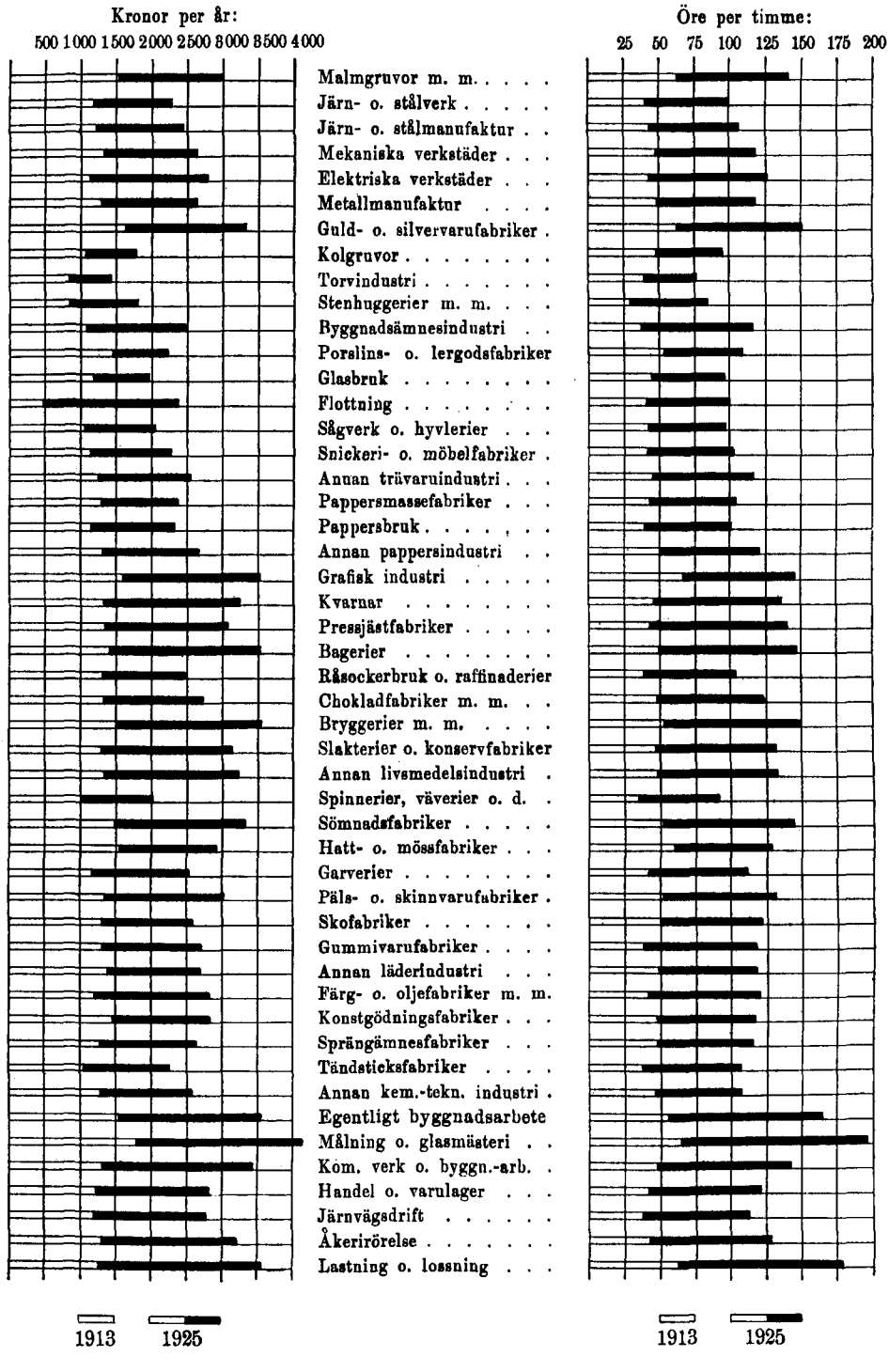
I fråga om årsinkomsterna uppvisade arbetarna inom målning och glasmästeri samt spårvägsdrift de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 4 144 och 3 788 kr., varefter kommo lastning och lossning (3 572 kr.), egentligt byggnadsarbete (3 543 kr.), bryggerier och läskedrycksfabriker (3 541 kr.), grafisk industri (3 528 kr.), bagerier (3 503 kr.), tobaksfabriker (3 351 kr.), kraft-, belysnings- och vattenverk (3 336 kr.), skrädderier och sömnadsfabriker (3 331 kr.) samt guld- och silvervarufabriker (3 313 kr.). De lägsta årssiffrorna förete torvindustri, kristall- och småglasbruk, kolgruvor, stenbrott och stenhuggerier samt fönsterglasbruk, där arbetarna i genomsnitt förtjänat resp. 1 431, 1 696, 1 772, 1 800 och 1 915 kr. De låga årsförtjänsterna inom dessa industrier sammanhänga dels med de dåliga konjunkturer, som uppgivas ha varit rådande inom flertalet av dessa branscher, och dels med, att hithörande företag i stor utsträckning äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.[1] Omvänt äro bland näringsgrenar med hög lönenivå storstadsföretagen särdeles talrika.

Bland de *vuxna kvinnliga* arbetarna uppvisade år 1925 bageriarbeterskorna den högsta genomsnittliga årsinkomsten, 2 158 kr. Därefter kommo arbeterskorna vid bryggerier och läskedrycksfabriker, mekaniska verkstäder, päls- och skinnvarufabriker, tobaksfabriker, slakterier och konservfabriker, handel och varulager, elektriska verkstäder, grafisk industri samt tvättinrättningar. Den lägsta medelförtjänsten per år har beräknats för de kvinnliga arbetarna vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker, pappersbruk och pappfabriker, järn- och stålmanufaktur, spinnerier, väverier o. d., choklad- och karamellfabriker samt tändsticksfabriker eller resp. 1 186, 1 277, 1 290, 1 315, 1 335 och 1 353 kr.

De i tab. 3 meddelade lönesiffrorna för *minderåriga* arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten, mekaniska verkstäder samt inom den elektriska industrien anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning arbetare, tillhörande de yngsta årsklasserna och till stor del kvinnliga.

[1] Jfr sid. 793 ff.

Genomsnittliga löneinkomster per år och arbetstimme för vuxna manliga arbetare.

De i det föregående meddelade siffrorna kunna sägas belysa löneförhållandena huvudsakligen ur lönarbetarklassens synpunkt. Den faktiska arbetsförtjänsten under exempelvis ett år utgör nämligen först och främst ett mått på de medel arbetaren har till sitt förfogande för livsuppehälle under perioden i fråga. Betraktar man däremot såsom företagaren arbetslönen som en del av produktionskostnaderna, blir arbetskostnaden per utgjord arbetstimme det bästa statistiska hjälpmedlet för bedömande av arbetslönens inverkan på produktionens ekonomiska förutsättningar. För en allsidig lönestatistik är det således nödvändigt att komplettera uppgifterna angående årslönerna med en beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per utgjord arbetstimme.[1] I tab. 3 meddelas därför även uppgifter angående arbetarnas *timförtjänster* under år 1925. Då uppgifter härom ej inhämtats tidigare än år 1921, har det ej varit möjligt att exakt följa utvecklingen längre tillbaka än från detta år. Enär emellertid möjligheten att direkt kunna jämföra fluktuationerna i års- och timförtjänsten vid olika tidpunkter med varandra är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingens verkliga omfattning och karaktär, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per utgjord arbetstimme under åren 1913 (utgångsåret) och 1920 (toppåret) verkställts på grundval av föreliggande uppgifter angående dagsinkomsten under sistnämnda år inom olika näringsgrenar och vissa med ledning av arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd.[2]

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att genomsnittsinkomsten per timme år 1925 var 1·06 kr. eller 165 % högre än år 1913, men att den faktiska årsförtjänsten under 1925 stannade vid ett belopp, som med 117 % översteg 1913 års siffra. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid, uppgick medelförtjänsten per timme till 1·02 kr., medan återstoden eller 4 öre utgjorde ersättning för övertid, naturaförmåner o. d. Skiljaktigheterna mellan års- och timförtjänsternas inbördes förhållande framträda ännu kraftigare inom de olika näringsgrenarna. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är förnämligast att söka i den under perioden minskade arbetstiden per år och arbetare, beroende väsentligen på införandet av 8-timmarsdagen men även på depressionen. Däremot hava under redogörelseåret arbetskonflikter endast i ringa grad påverkat den industriella verksamhetens omfång.

Sedan år 1920, då timförtjänsten för flertalet näringsgrupper låg som högst, har densamma minskats med i genomsnitt 29 %, medan motsvarande tillbakagång i den genomsnittliga årsförtjänsten stannade vid ett belopp, som med 27 % understeg 1920 års siffra. Den ojämförligt största delen av denna reduktion i lönerna ägde rum under år 1922, medan minskningen under 1921 och 1923 i regel inskränkte sig till några få procent. Under de

---

[1] Vid sidan av års- och timinkomsten vore det givetvis av intresse att beräkna den genomsnittliga arbetsinkomsten per dagsverke. En ungefärlig föreställning härom kan vinnas med utgångspunkt från nyssnämnda uppgifter, men för att erhålla erforderligt material för en exakt beräkning, är man betänkt på att å frågeformuläret för 1926 års lönestatistik införa en fråga om totalantalet utgjorda dagsverken. — [2] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 910.

båda senaste åren har nedgången i huvudsak avstannat och för flertalet näringsgrenar t. o. m. förbytts i en mer eller mindre markerad stegring.

En närmare granskning av timförtjänsterna under åren 1924 och 1925 ger vid handen, att dessa icke helt följt samma utvecklingslinje som årsinkomsterna. För vissa industrier, såsom vid mellansvenska gruvor och anrikningsverk samt tändsticksfabriker, har exempelvis stegringen i fråga om årsinkomsterna skärpts därigenom, att den faktiska arbetstiden ökats under redogörelseåret i jämförelse med föregående år. En motsatt tendens har gjort sig gällande bl. a. vid kolgruvor, porslins-, kakel- och lergodsfabriker, glasbruk, snickerier och möbelfabriker samt spinnerier och väverier, där den genomsnittliga arbetstiden per år synes ha minskats, samtidigt som timförtjänsten ökats eller förblivit oförändrad.

Timförtjänsterna ställa sig väsentligt olika allt eftersom avlöningsformen är *tid- eller ackordslön*. För samtliga i tab. 3 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 0·96 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·10 kr. eller 15 % mer. Motsvarande tal för vuxna män och kvinnor voro resp. 1·05 och 1·23 (differens 17 %) samt 0·67 och 0·71 kr. (6 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid starkt av arbetets växlande art samt det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare inom olika industrigrenar. Inom sådana näringsgrenar, där styckl̈önsarbetet är av större betydelse, finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete i regel håller sig mellan 20 och 35 % av tidlönen. Även om inom det stora flertalet industrigrenar ackordsförtjänsterna äro betydligt högre än tidlönerna, råder dock inom vissa industrier ett motsatt förhållande, t. ex. inom skrädderibranschen samt päls- och skinnvarufabriker, där redovisade tid- och ackordslöner till god del avse olika arbetargrupper och de yrkesskickligaste och högst avlönade arbetarna flerstädes åtnjuta tidlön.

De högsta genomsnittliga timförtjänsterna vid ackordsarbete för *vuxna manliga* arbetare förekommo — bortsett från de industrier, där ackordsarbete endast i rena undantagsfall påfordras — inom målning och glasmästeri och utgjorde i genomsnitt kr. 2·57, varefter kommo Nordsveriges gruvindustri, egentligt byggnadsarbete, kraft-, belysnings- och vattenverk, lastning och lossning samt kommunala byggnads- och anläggningsarbeten med resp. kr. 2·18, 1·95, 1·93, 1·79 och 1·73. Vid bedömande av dessa genomsnittssiffror bör emellertid beaktas, att de företrädesvis avse företag å dyrare orter.[1] De lägsta ackordsförtjänsterna förekommo inom torvindustri, stenbrott och stenhuggerier, spinnerier och väverier, sågverk samt kristall- och småglasbruk, där de vuxna manliga arbetarna i genomsnitt förtjänade resp. kr. 0·75, 0·82, 0·92, 0·95 och 0·96 i timmen på ackordsarbete. Siffrorna giva vidare vid handen, att de vuxna arbetarnas timförtjänster vid ackordsarbete sedan år 1924 ökats mest inom följande näringsgrenar: »annan» pappersindustri (20 %), hatt- och mössfabriker (18 %), päls- och skinnvarufabriker (12 %), lastning och lossning (10 %), glasbruk (8 %) samt gruvor och anrikningsverk (i Mellansverige) (7 %).

[1] Beträffande arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper hänvisas till sid. 793 ff.

Vad tidlönerna beträffar, uppvisade nordsvenska gruvarbetare, spårvägsmän, skrädderiarbetare och målare de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen resp. kr. 1·56, 1·51, 1·48 och 1·46 per timme, varefter kommo arbetare vid bagerier, grafisk industri, päls- och skinnvarufabriker samt egentligt byggnadsarbete med resp. kr. 1·44, 1·40, 1·34 och 1·34. De lägsta timlönerna ha — i fråga om vuxna manliga arbetare — beräknats för kolgruvor, kristall- och småglasbruk, torvindustri, sågverk och fönsterglasbruk, för vilka desamma utgjorde resp. kr. 0·69, 0·69, 0·73, 0·73 och 0·80. Stegringen i timlönssatserna sedan år 1924 var mest betydande inom torvindustrien (33 %), vid kvarnar (13 %), vid lastning och lossning (13 %) samt vid bryggerier (10 %).

De *kvinnliga* arbetarnas ackordsförtjänster voro högst vid bryggerier (kr. 1·19 per timme), mekaniska verkstäder (kr. 1·04), bagerier (kr. 0·92), slakterier och konservfabriker (kr. 0·90), metallmanufaktur (kr. 0·88) samt grafisk industri (kr. 0·88), lägst vid päls- och skinnvarufabriker (kr. 0·57), spinnerier och väverier (kr. 0·63), pappersbruk och pappfabriker (kr. 0·64), tändsticksfabriker (kr. 0·67), choklad- och karamellfabriker (kr. 0·68) samt järn- och stålmanufaktur (kr. 0·69). Den största ökningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna påträffas vid elektriska verkstäder (17 %), mekaniska verkstäder (14 %), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (13 %), »annan» pappersindustri (11 %), bryggerier (8 %) samt pappersbruk och pappfabriker (7 %).

De högsta tidlönerna för kvinnliga arbetare förekommo vid bagerier (kr. 0·93), päls- och skinnvarufabriker (kr. 0·87), skrädderier och sömnadsfabriker (kr. 0·81) samt bryggerier och läskedrycksfabriker (kr. 0·79), de lägsta inom pappersbruk och pappfabriker (kr. 0·50), järn- och stålmanufaktur (kr. 0·53), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (kr. 0·54), tändsticksfabriker (kr. 0·54) samt spinnerier och väverier (kr. 0·55). Störst har ökningen i tidlöner från år 1924 till år 1925 varit för den kvinnliga arbetarstammen vid bryggerier (13 %), pappersbruk och pappfabriker (9 %), metallmanufaktur (8 %) samt päls- och skinnvarufabriker (7 %).

En jämförelse mellan de *minderåriga* arbetarnas timförtjänster inom olika näringsgrenar är däremot av skäl, som förut blivit anförda i samband med deras årsinkomster, mera vansklig och torde icke heller ha någon större betydelse för syftet med förevarande undersökning.

Som nämnts hava de preliminära siffror rörande den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna år 1925 för samtliga näringsgrenar tillsammantagna, vilka meddelades i ett föregående häfte av denna tidskrift, fått erfara en mindre jämkning vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts. Med hänsyn härtill återgivas ånyo de indextal, som angiva den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913 till 1925 — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — jämte motsvarande levnadskostnadsindextal:

Indextal	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Levnadskostnader	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176
Löneinkomster per timme	100	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263
Löneinkomster per år och arbetare	100	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216
Reallön[1]	100	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123

I övrigt hänvisas till det i samma häfte reproducerade diagrammet, vars uppritning icke röner märkbar inverkan av den företagna jämkningen av indextalen.

IV. Hantverks- och transportarbetare samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

(Enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna.)

De genomsnittliga lönebeloppen för nämnda yrkesgrenar meddelas i omstående tab. 4, varuti ävenledes beräknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1925.

För de till hantverk och samfärdsel[2] hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar, varemot de inom restaurangrörelse och husligt arbete anställda — förutom kost och logi — åtnjuta månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de yrkesgrupper, som hänförts till hantverk och samfärdsel, är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor, bland de till restaurangrörelse och husligt arbete räknade däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Bland hotellväsendets övriga yrkesspecialiteter hava ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricks-penningsystemet.

Såsom av tabellen framgår, äro löneuppgifterna för olika yrken ganska växlande. Bland *hantverksarbetarna* har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 61 kr. per vecka, beräknats för murare, målare och bagare, medan bleck- och plåtslageriarbetare samt byggnadsträarbetare komma upp till 57 kr. Motsvarande lönesatser för närmast föregående år utgjorde resp. 60, 58, 62, 56 och 57 kr.

Då emellertid den vanligaste avlöningsformen inom byggnadsfacket i vårt land åtminstone å större orter är ackord, torde den faktiska arbetsförtjänsten både för målare och egentliga byggnadsarbetare flerstädes ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med tab. 3 (sid. 781) ger även vid handen, att de faktiska löneinkomsterna för ifrågavarande arbetarkategorier i genomsnitt överstiga för 1925 meddelade tidlöner med resp. 56 och 34 %, låt vara att de båda serierna av uppgifter representera ett rätt

[1] D. v. s. årsinkomsten reducerad till 1913 års prisnivå. — [2] Angående löneförhållandena inom sjömansyrket, se Soc. Medd. årg. 1926 sid. 705 ff.

Tab. 4. Löneförhållanden 1914—1925 för hantverks- och transportarbetare samt för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

(Enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter.)

Yrkesgrupp	Avlöning i kr.					Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			
	1914	1920	1921	1924	1925	1914—1925	1920—1925	1921—1925	1924—1925
Hantverk och samfärdsel (beräknad veckoavlöning)									
Stenhuggeriarbetare	28	74	67	52	53	+ 89	−28	−21	+ 2
Bleck- och plåtslageriarbetare	28	84	82	56	57	+104	−32	−30	+ 2
Möbel- och finsnickeriarbetare	24	68	53	48	48	+100	−29	− 9	± 0
Murare	32	90	85	60	61	+ 91	−32	−28	+ 2
Byggnadsträarbetare	28	87	82	57	57	+104	−34	−30	± 0
Måleriarbetare	30	82	79	58	61	+103	−26	−23	+ 5
Herrskrädderiarbetare	26	78	69	53	53	+104	−32	−23	± 0
Skomakeriarbetare	21	77	67	44	43	+105	−44	−36	− 2
Bageriarbetare	27	83	81	62	61	+126	−27	−25	− 2
Hamn- och stuveriarbetare	31	75	69	51	53	+ 71	−29	−23	+ 4
Åkeriarbetare	20	65	56	40	40	+100	−38	−29	± 0
Tvätterskor och strykerskor	13	35	30	26	24	+ 85	−32	−20	− 8
Springpojkar	6	21	17	14	15	+150	−29	−12	+ 7
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)									
Hotelldrängar m. fl.	28	82	74	61	60	+114	−27	−19	− 2
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	18	52	44	37	37	+106	−29	−16	± 0
Hushållerskor	23	62	53	45	44	+ 91	−29	−17	− 2
Husjungfrur	16	43	37	32	32	+100	−26	−14	± 0
Ensamjungfrur	16	48	41	35	34	+113	−29	−17	− 3
Köksor	18	45	39	36	36	+100	−20	− 8	± 0
Tvätt- och rengöringsarbeterskor (dagspenning, vartill kommer fri kost)	1·62	4·61	4·02	3·71	3·63	+124	−21	−10	− 2

olika urval av orter. Även inom skrädderiyrket råder ett likartat förhållande, vilket förklarar, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 3 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt c:a 70 kr. per vecka (d. v. s. sex arbetsdagar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 4) ej nådde högre än till 53 kr. Ba-

geriarbetarna åter arbeta endast mot tidlön,[1] men översteg trots detta den faktiska arbetsinkomsten den uppgivna normallönen med c:a 15 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i, att den förstnämnda företrädesvis avser större bagerier å dyrare orter.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållanden, som alltsedan krigsåren varit rådande i hamnarna och ännu i viss utsträckning fortfara. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, kan den genomsnittliga veckolönen för riket i dess helhet beräknas ha utgjort 53 kr. år 1925 mot 51 kr. närmast föregående år och 31 kr. år 1914. På grund av den ojämna arbetstillgången och då åtminstone i de stora hamnarna tidlönsarbete[2] förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 3 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till kr. 1·79 per timme eller nära 86 kr. per vecka.

Genomsnittslönen för åkeriarbetare har beräknats till 40 kr. per vecka eller samma belopp som närmast föregående år, mot 20 kr. år 1914. Den faktiska löneinkomsten ställer sig emellertid även beträffande denna arbetarkategori väsentligt högre.

Bland de till *hotell- och restaurangrörelse* hänförda yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, beräknats åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle ha stigit från 28 kr. per månad år 1914 till 60 kr. år 1925. Under år 1924 uppgick motsvarande avlöningsbelopp till 61 kr.

Beträffande de i *husligt arbete* anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga yrkesspecialiteter icke synes förete nämnvärda skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har ökats från 23 till 44 kr. per månad, för husjungfrur från 16 till 32 kr., för ensamjungfrur från 16 till 34 kr. och för köksor från 18 till 36 kr. Under år 1924 utgjorde motsvarande lönesatser resp. 45, 32, 35 och 36 kr. per månad. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har för året beräknats till kr. 3·63 mot kr. 3·71 under närmast föregående år och kr. 1·62 år 1914.

Vad löneutvecklingen under perioden 1914—1925 i stort sett beträffar, framgår av de relativa talen i tabellen, att ökningen för hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 69 och 150 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till 101 %, under det att löneökningen för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen är något större och i genomsnitt för samtliga hithörande grupper kan uppskattas till 104 %. Den genomsnittliga ökningen för de till ovannämnda huvudgrupper hörande yrkena samt för tvätt- och rengöringsarbeterskor kan sättas till ungefär 103 % eller något lägre än den siffra (117 %), som med

[1] Jfr tab. 3, sid. 779. — [2] Jfr. tab. 3, sid. 781.

år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, samfärdsel, handel och varulager.

Vid en jämförelse med 1924 års lönesatser finner man, att lönenivån under redogörelseåret praktiskt taget förblivit oförändrad för hantverks- och transportarbetare, medan en svag tendens till sänkning av lönerna kan konstateras för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen.

Till komplettering av ovan meddelade uppgifter angående den normala kontanta lönen för i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda meddelas i efterföljande tablå — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmånerna.

Värde av kost och logi per månad:	Absoluta tal						Indextal					
	Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1925	1914	1925	1914	1925	1914	1925	1914	1925	1914	1925
Stockholm	33	80	—	—	33	80	100	242	—	—	**100**	**242**
Östra Sverige	33	56	31	53	32	53	100	170	100	171	**100**	**166**
Småland och öarna	32	53	30	48	31	49	100	166	100	160	**100**	**158**
Södra Sverige	33	51	32	43	33	47	100	155	100	134	**100**	**142**
Västra Sverige	37	52	20	52	30	52	100	141	100	260	**100**	**173**
Norra Sverige	30	51	33	62	32	58	100	170	100	188	**100**	**181**
Hela riket	**33**	**54**	**30**	**52**	**31**	**52**	**100**	**164**	**100**	**173**	**100**	**168**

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 52 kr. år 1925, vilket innebär en stegring av 68 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till början av år 1926 utgjorde 74 %. I en del större städer har dock ifrågavarande värde uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 80 kr. Sedan 1924 har det beräknade månatliga värdet av kost och logi ökats med 2 kr. eller 4 %.

V. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper och särskilda orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Såsom av föregående redogörelse framgår, har huvudsyftet med densamma varit icke att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar utan att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En summarisk föreställning om olika arbetarkategoriers lönestandard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsin-

komster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, hava, såsom förut antytts, i sin tur influerats bl. a. av resp. företags förläggning inom olika landsdelar och ortsgrupper, vilka företett olikheter i lönehänseende liksom i fråga om levnadskostnader. Men därjämte synas resp. företags avsättningsområden och beroende av den utländska konkurrensen särskilt under de senaste åren blivit av väsentlig betydelse för de olika industriföretagens lönestandard.

Lönedifferenser av förstnämnda slag hava tidigare påvisats, bl. a. i en redogörelse för vissa resultat av socialstyrelsens löneundersökning för år 1922 (jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 361 ff.). Härvid meddelades såväl för materialet i dess helhet som för de särskilda näringsgrenarna den genomsnittliga lönestandarden för manliga arbetare inom olika grupper av orter, fördelade i enlighet med socialstyrelsens gruppering av orter i riket efter levnadskostnadernas storlek år 1919, och påvisades siffermässigt sammanhanget mellan medellönerna och förläggningsortens dyrhetsgrad. Sedan emellertid år 1925 verkställts ny dyrortsgruppering, avseende förhållandena året förut, befanns det nödvändigt att förnya 1922 års undersökning (jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 735 ff.). Även i redogörelseårets lönestatistik ha dessa beräkningar upprepats. I det följande jämföras således de genomsnittliga löneförhållandena efter 1925 års klassificering för de särskilda dyrortsgrupperna med varandra och utföres denna jämförelse även för de särskilda näringsgrenarna. Därjämte har årets lönestatistik ytterligare utvidgats så till vida, att särskilda beräkningar verkställts angående de lokala variationerna i lönesatserna även *inom* resp. dyrortsgrupp. I likhet med föregående år har dessutom ett försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den industrigrupp, som huvudsakligen arbetar för den utländska marknaden, å den andra den, som tillgodoser hemmamarknaden. Beräkningarna angående lönernas anpassning efter dyrortsförhållandena avse i fråga om förvaltningspersonalen såväl män som kvinnor, men beträffande arbetarna endast vuxna män.[1] Att de i tabellerna över arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper meddelade speciella lönesiffrorna något avvika från de i denna undersökning förut publicerade allmänna medeltalen beror på, att vid här verkställd bearbetning av materialet frångragits järnvägspersonal och vissa andra kategorier av arbetare och förvaltningspersonal, som ej kunnat fördelas på olika dyrortsgrupper. Observeras bör, att sådana lönesiffror, som gälla färre arbetare eller kontorsanställda o. d. än 150 och vilka därför knappast torde kunna tillmätas någon representativ betydelse, i tabellerna betecknats med medievalstil.

Den i enskild tjänst anställda förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat för hithörande personalgrupper lämnas i efterföljande texttablå, som visar den ge-

[1] En kompletterande redogörelse för kvinnliga arbetares löneinkomster år 1925 inom olika industrigrenar och ortsgrupper är under utarbetande, och skall resultatet härav meddelas i ett följande häfte av Soc. Medd.

Tab. 5. Genomsnittlig löneinkomst år 1925 för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

Ortsgrupp:	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket
Antal anställda:								
Teknisk personal	**692**	**691**	**1 384**	**1 160**	**1 420**	**2 098**	**2 126**	**9 571**
män	686	688	1 371	1 140	1 350	2 038	2 005	9 278
kvinnor	6	3	13	20	70	60	121	293
Kontorspersonal	**870**	**977**	**1 737**	**2 004**	**3 527**	**4 904**	**8 198**	**22 217**
män	726	813	1 339	1 354	2 307	3 243	4 573	14 355
kvinnor	144	164	398	650	1 220	1 661	3 625	7 862
Butikspersonal	**149**	**205**	**499**	**776**	**924**	**1 828**	**3 950**	**7 831**
män	117	156	300	298	447	482	1 557	3 357
kvinnor	32	49	199	478	477	846	2 393	4 474
Samtliga grupper	**1 711**	**1 873**	**3 620**	**3 940**	**5 871**	**8 330**	**14 274**	**39 619**
män	1 529	1 657	3 010	2 792	4 104	5 763	8 135	26 990
kvinnor	182	216	610	1 148	1 767	2 567	6 139	12 629
Genomsnittlig löneinkomst:	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*	*Kr.*
Teknisk personal	**5 090**	**5 333**	**5 331**	**5 334**	**5 238**	**5 410**	**6 067**	**5 481**
män	5 117	5 342	5 355	5 380	5 370	5 487	6 255	5 565
kvinnor	1 913	2 980	2 826	2 760	2 711	2 777	2 965	2 825
Kontorspersonal	**3 727**	**3 578**	**3 553**	**3 425**	**3 305**	**3 562**	**4 065**	**3 701**
män	4 062	3 907	3 939	3 937	3 782	4 159	4 904	4 275
kvinnor	2 043	1 951	2 255	2 357	2 405	2 397	3 007	2 653
Butikspersonal	**1 799**	**2 100**	**2 059**	**2 122**	**2 315**	**2 272**	**2 834**	**2 519**
män	1 891	2 313	2 305	2 568	2 775	2 899	3 610	3 067
kvinnor	1 463	1 423	1 688	1 844	1 883	1 915	2 329	2 107
Samtliga grupper	**4 111**	**4 064**	**4 027**	**3 780**	**3 617**	**3 822**	**4 023**	**3 897**
män	4 369	4 354	4 421	4 379	4 194	4 523	4 989	4 568
kvinnor	1 937	1 846	2 082	2 151	2 276	2 247	2 742	2 464

nomsnittliga årsinkomsten för manlig och kvinnlig förvaltningspersonal inom sju olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna. Till jämförelse meddelas indextal, visande levnadskostnadernas differenser i fråga om de angivna ortsgrupperna i enlighet med 1925 års dyrortsgruppering.[1]

	Förvaltningspersonalens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.) manliga	kvinnliga	Indextal (Riksmedeltal = 1 000) Årsinkomst manliga	kvinnliga	Levnadskostnader Gruppgränser	Medeltal cirka
Ortsgrupp A	4 369	1 937	956	786	t. o. m. 930	880
» B	4 354	1 846	953	749	931— 990	960
» C	4 421	2 082	968	845	991—1 050	1 020
» D	4 379	2 151	959	873	1 051—1 110	1 080
» E	4 194	2 276	918	924	1 111—1 170	1 140
» F	4 523	2 247	990	912	1 171—1 230	1 200
» G	4 989	2 742	1 092	1 113	1 231 o. däröver	1 310
Hela riket	**4 568**	**2 464**	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**1 000**

[1] Ortsgrupperna A—B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C—E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm med förstäder jämte ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Tablån ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att även andra faktorer bestämma lönesättningen. Särskilt anmärkningsvärt är, att den genomsnittliga skillnaden mellan högsta dyrortsgruppen (Stockholm) och övriga orter i fråga om såväl löner som levnadskostnader är större än skillnaden mellan de övriga ortsgrupperna inbördes. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde sammanhänga med det summariska sätt, på vilket uppgifterna till lönestatistiken redovisas, i det att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen fördelats i förevarande undersökning, framgår av vidstående tab. 5, vari ävenledes angivits, huru många anställda varje medeltal avser.

Lönenivån för de tre kategorier av förvaltningspersonal, som här redovisas, synes i ungefär samma grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. Både för män och kvinnor framträda karakteristiska variationer av lönebeloppens storlek allt efter resp. företags lokalisering.

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. För vuxna manliga arbetare giver en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna följande resultat:

	Vuxna manliga arbetares genomsnittliga löneinkomst, kronor		Indextal (Riksmedeltal = 1000)			
			Inkomst		Levnadskostnader	
	per år	per timme	per år	per timme	Gruppgränser	Medeltal cirka
Ortsgrupp A . . .	1 940	0·92	737	786	t. o. m. 930	880
» B . . .	2 124	0·96	807	821	931— 990	960
» C . . .	2 329	1·03	885	880	991—1 050	1 020
» D . . .	2 515	1·11	955	949	1 051—1 110	1 080
» E . . .	2 687	1·20	1 021	1 026	1 111—1 170	1 140
» F . . .	2 894	1·29	1 099	1 103	1 171—1 230	1 200
» G . . .	3 692	1·61	1 402	1 376	1 231 o. däröver	1 310
Hela riket	**2 633**	**1·17**	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**1 000**

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa en genomgående stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Avstånden mellan dyrortsgruppernas lönesiffror synas därjämte i regel vara ungefär lika med motsvarande skillnader i fråga om beräknade levnadskostnader. Vad beträffar de sex lägre dyrortsgrupperna A—F visar sålunda en jämförelse mellan dessa inbördes en ganska god överensstämmelse beträffande de genomsnittliga lönernas och levnadskostnadernas variationer, medan i förhållande till riksmedeltalen lönerna genomgående ligga ej oväsentligt lägre än de beräknade levnadskostnaderna. Däremot kan liksom beträffande förvaltningspersonalen ett motsatt förhållande konstateras i fråga om den högsta dyrortsgruppen (G), som får sin prägel av förhållandena i Stockholm med omnejd, i det den för denna dyrortsgrupp beräknade genomsnittliga lönenivån i förhållande till riket i sin helhet ligger högre,

Tab. 6. Genomsnittliga löneinkomster per år och per arbets-

	Näringsgrenar	Antal redovisade arbetare							
		Dyrortsgrupp							Hela riket
		A	B	C	D	E	F	G	
1	**Malmbrytning och metallindustri**	**4 559**	**9 090**	**12 173**	**5 168**	**7 164**	**9 554**	**10 595**	**58 303**
	därav:								
2	Gruvor och anrikningsverk	909	1 751	1 766	—	305	—	2 383	7 114
3	Järn-, stål- och kopparverk	1 470	4 857	5 274	1 249	—	—	—	12 850
4	Järn- och stålmanufaktur	774	1 098	618	382	1 671	138	358	5 039
5	Mek. o. elektriska verkstäder	1 126	1 146	4 301	3 339	4 876	8 619	7 137	30 544
6	Metallmanufaktur	280	238	214	194	243	792	636	2 597
7	**Jord- och stenindustri**	**6 734**	**1 631**	**3 507**	**601**	**992**	**258**	**83**	**13 806**
	därav:								
8	Kolgruvor	2 164	—	813	—	—	—	—	2 977
9	Stenbrott och stenhuggerier	431	153	1 095	—	289	—	15	1 983
10	Byggnadsämnesindustri	1 793	942	680	451	487	122	68	4 543
11	Glasbruk	1 924	525	262	—	—	—	—	2 711
12	**Träindustri**	**2 053**	**4 671**	**4 302**	**4 367**	**3 413**	**1 679**	**493**	**20 978**
	därav:								
13	Sågverk och hyvlerier	1 015	3 958	3 537	3 552	1 633	435	143	14 273
14	Snickeri- och möbelfabriker	828	696	572	810	871	505	246	4 528
15	**Pappers- och grafisk industri**	**2 874**	**6 234**	**5 870**	**2 086**	**1 842**	**2 129**	**2 112**	**23 147**
	därav:								
16	Pappersmassefabriker	1 874	2 674	4 663	1 508	993	90	96	11 898
17	Pappersbruk och pappfabriker	982	3 539	992	96	37	1 181	—	6 827
18	Grafisk industri	—	7	135	407	752	590	1 813	3 704
19	**Livsmedelsindustri**	**1 882**	**289**	**1 197**	**2 212**	**1 650**	**2 547**	**2 712**	**12 489**
	därav:								
20	Kvarnar	28	32	134	325	315	87	—	921
21	Bagerier	—	43	124	76	383	463	513	1 602
22	Råsockerbruk o. raffinaderier	1 695	42	473	996	65	350	185	3 806
23	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	59	71	317	380	425	990	1 265	3 507
24	Tobaksfabriker	—	—	45	73	152	118	250	638
25	**Textil- och beklädnadsindustri**	**493**	**1 299**	**1 306**	**1 061**	**3 219**	**2 342**	**790**	**10 510**
	därav:								
26	Spinnerier, väverier o. d.	452	1 299	1 267	864	2 746	2 093	205	8 926
27	Skrädderier och sömnadsfabriker	41	—	29	136	398	235	539	1 378
28	**Läder-, hår- och gummivaruindustri**	**240**	**370**	**984**	**1 479**	**1 651**	**349**	**392**	**5 465**
	därav:								
29	Skofabriker	65	—	179	1 044	1 266	77	253	2 884
30	**Kemisk-teknisk industri**	**325**	**347**	**2 257**	**2 037**	**674**	**708**	**456**	**6 804**
	därav:								
31	Tändsticksfabriker	173	60	1 123	1 228	—	55	—	2 639
32	**Byggnadsverksamhet**	**250**	**359**	**198**	**326**	**720**	**1 597**	**2 523**	**5 973**
	därav:								
33	Egentligt byggnadsarbete	250	356	153	266	610	1 333	2 122	5 090
34	Målning och glasmästeri	—	3	45	60	110	264	401	883
35	**Kommunala verk o. byggnadsarb. m. m.**	**103**	**51**	**539**	**1 901**	**2 772**	**4 236**	**5 885**	**15 487**
	därav:								
36	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	103	51	220	770	879	1 197	509	3 729
37	Byggnads- o. anläggningsarb.	—	—	319	934	1 471	1 877	2 527	7 128
38	Spårvägsdrift	—	—	—	197	422	1 162	2 849	4 630
39	**Handel och varulager**	**56**	**70**	**276**	**308**	**556**	**1 011**	**1 466**	**3 743**
40	**Samfärdsel (utom järnvägsdrift)**	**—**	**146**	**458**	**260**	**1 116**	**1 429**	**994**	**4 403**
	därav:								
41	Lastning och lossning	—	146	458	260	1 085	1 373	779	4 101
42	**Tvättinrättningar**	—	—	—	—	—	**27**	**62**	**89**
43	**Samtliga grupper**	**19 569**	**24 557**	**33 067**	**21 806**	**25 769**	**27 866**	**28 563**	**181 197**

timme år 1925 för vuxna manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper.

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor																
per år								per timme								
A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	
1 877	**2 065**	**2 395**	**2 501**	**2 662**	**2 703**	**3 395**	**2 577**	0·89	0·92	1·06	1·07	1·19	1·24	1·53	1·16	1
1 780	1 974	2 487	—	3 548	—	4 415	2 962	0·85	0·87	1·15	—	1·84	—	2·12	1·41	2
1 844	2 091	2 459	2 585	—	—	—	2 262	0·88	0·94	1·06	1·05	—	—	—	0·99	3
2 072	2 062	2 219	2 547	2 616	2 739	3 746	2 441	0·91	0·91	0·98	1·12	1·14	1·23	1·69	1·07	4
1 758	2 110	2 297	2 483	2 613	2 701	3 065	2 634	0·90	0·95	1·04	1·08	1·16	1·24	1·35	1·18	5
2 304	1 995	2 533	2 186	2 707	2 712	3 072	2 636	0·94	0·92	1·11	0·95	1·32	1·22	1·34	1·18	6
1 806	**2 219**	**2 075**	**2 495**	**2 595**	**2 895**	**4 293**	**2 045**	0·93	0·99	0·88	1·11	1·14	1·37	1·74	0·97	7
1 649	—	2 099	—	—	—	—	1 772	1·00	—	0·86	—	—	—	—	0·95	8
1 932	2 317	1 941	—	2 609	—	4 524	2 085	0·86	1·00	0·84	—	1·08	—	1·96	0·90	9
2 095	2 182	1 909	2 619	2 736	3 780	4 242	2 283	0·94	0·98	0·84	1·16	1·16	1·58	1·69	1·01	10
1 795	2 256	2 603	—	—	—	—	1 962	0·92	1·02	1·14	—	—	—	—	0·96	11
1 863	**2 006**	**2 083**	**2 115**	**2 246**	**2 408**	**3 359**	**2 134**	0·86	0·95	0·97	1·00	1·05	1·05	1·49	0·99	12
1 894	2 031	2 023	2 077	2 046	2 036	3 454	2 047	0·91	0·96	0·96	0·99	0·99	1·05	1·43	0·97	13
1 783	1 843	2 410	2 284	2 521	2 575	3 269	2 272	0·82	0·89	1·01	1·05	1·10	1·12	1·47	1·02	14
1 994	**2 307**	**2 401**	**2 784**	**2 775**	**2 857**	**3 716**	**2 551**	0·90	1·01	1·04	1·18	1·17	1·21	1·54	1·11	15
1 976	2 220	2 458	2 754	2 523	2 335	2 377	2 370	0·91	0·98	1·07	1·18	1·07	1·01	1·05	1·04	16
2 020	2 375	2 060	2 619	2 473	2 618	—	2 324	0·87	1·04	0·89	0·99	1·03	1·10	—	1·01	17
—	2 485	2 932	2 996	3 160	3 495	3 860	3 528	—	1·00	1·23	1·25	1·33	1·46	1·59	1·46	18
2 420	**2 404**	**2 641**	**2 763**	**3 328**	**3 360**	**3 789**	**3 110**	1·00	1·06	1·10	1·16	1·37	1·42	1·63	1·31	19
2 272	1 702	2 860	3 116	3 306	3 319	—	3 090	0·94	0·71	1·26	1·32	1·35	1·43	—	1·30	20
—	2 856	2 758	2 894	3 669	3 429	3 768	3 503	—	1·31	1·12	1·25	1·50	1·42	1·59	1·46	21
2 431	2 254	2 409	2 520	2 499	2 748	2 713	2 494	0·99	0·95	1·00	1·07	1·03	1·14	1·33	1·04	22
2 949	2 719	2 828	2 936	3 441	3 605	3 984	3 550	1·23	1·15	1·15	1·20	1·38	1·50	1·73	1·49	23
—	—	2 677	2 889	2 811	3 562	3 836	3 351	—	—	1·20	1·21	1·30	1·55	1·66	1·47	24
1 804	**1 871**	**2 021**	**2 198**	**2 155**	**2 265**	**3 530**	**2 204**	0·82	0·85	0·92	0·99	0·97	1·08	1·54	0·99	25
1 793	1 871	1 976	2 133	2 023	2 123	2 482	2 013	0·81	0·85	0·89	0·95	0·93	0·98	1·15	0·92	26
2 042	—	2 331	2 826	2 875	3 417	3 909	3 331	0·92	—	1·21	1·31	1·23	1·46	1·69	1·45	27
2 149	**2 267**	**2 418**	**2 511**	**2 815**	**2 738**	**3 249**	**2 621**	0·95	1·02	1·06	1·16	1·27	1·26	1·48	1·19	28
2 683	—	2 382	2 337	2 748	2 457	3 027	2 592	1·16	—	1·08	1·12	1·27	1·25	1·45	1·21	29
2 447	**2 258**	**2 345**	**2 505**	**2 569**	**3 224**	**2 939**	**2 547**	1·00	0·98	1·04	1·08	1·15	1·35	1·27	1·12	30
2 366	2 235	2 059	2 399	—	3 137	—	2 264	—	—	1·04	1·04	—	1·39	—	1·06	31
2 686	**2 039**	**2 745**	**2 946**	**3 211**	**3 301**	**4 493**	**3 654**	1·15	1·05	1·33	1·36	1·46	1·57	2·04	1·69	32
2 686	2 034	2 695	3 018	3 172	3 281	4 358	3 569	1·15	1·05	1·34	1·40	1·45	1·54	1·97	1·64	33
—	2 750	2 912	2 627	3 430	3 400	5 203	4 144	—	1·14	1·29	1·18	1·57	1·74	2·40	1·97	34
2 305	**2 370**	**2 481**	**2 822**	**3 043**	**3 226**	**3 997**	**3 402**	0·90	0·95	1·03	1·21	1·29	1·40	1·70	1·40	35
2 305	2 370	2 790	2 982	3 116	3 078	3 922	3 135	0·90	0·95	1·15	1·24	1·27	1·29	1·61	1·30	36
—	—	2 268	2 557	2 869	3 201	4 004	3 291	—	—	0·93	1·13	1·25	1·36	1·72	1·43	37
—	—	—	3 453	3 498	3 420	4 004	3 788	—	—	—	1·42	1·45	1·59	—	1·54	38
1 624	**2 056**	**2 487**	**2 615**	**2 467**	**2 771**	**3 275**	**2 859**	0·78	0·89	1·05	1·11	1·14	1·18	1·36	1·22	39
—	**2 667**	**2 689**	**3 819**	**3 490**	**3 517**	**4 106**	**3 547**	—	1·47	1·80	1·67	1·86	1·66	1·84	1·76	40
—	2 667	2 689	3 819	3 509	3 538	4 323	3 572	—	1·47	1·80	1·67	1·89	1·68	1·96	1·79	41
—	—	—	—	—	**3 004**	**3 404**	**3 282**	—	—	—	—	—	1·20	1·31	1·27	42
1 940	**2 124**	**2 329**	**2 515**	**2 687**	**2 894**	**3 692**	**2 633**	0·92	0·96	1·03	1·11	1·20	1·29	1·61	1·17	43

än vad differensen i levnadskostnader tyckes betinga, även om vederbörlig hänsyn tages till, att för en uppåt obegränsad grupp sådan som grupp G medelläget i dyrhetshänseende är högre (medelindextal c:a 1 310), än den undre gränsen för levnadskostnadsindex anger.

En bild av i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar erhålles genom tab. 6 å sid. 794—795. Endast den totala löneinkomsten per år och timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare varje särskilt lönemedeltal avser.

Man finner, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper, om också i växlande grad, även göra sig gällande inom de särskilda näringsgrenarna. Den genomsnittliga timförtjänsten visar således med få undantag en tendens till stegring med växande levnadskostnader. Mest framträdande bland dessa undantag är gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, enär järnvägarna, som förut anförts, vid denna undersökning helt måste lämnas å sido. Beräkningen av antalet arbetstimmar vid lastnings- och lossningsarbete är emellertid förenad med stora svårigheter, och torde stuveribolagen, som här äro de mest betydande uppgiftslämnarna, sannolikt å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

En närmare granskning av tabellens siffror ger vid handen, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrier icke alltid motsvaras av en genomgående olikhet i lönestandard utan i viss mån bestämmes av industriernas förläggning i dyrortshänseende. Sålunda hava de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid järn- och stålverk, kolgruvor, stenhuggerier och glasbruk till allra största delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader, medan åter relativt många arbetare vid kommunala verk och anläggningsarbeten samt inom handel och varulager haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och övriga större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedeltalen. Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan givetvis ej undgå att utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri, bagerier, sömnadsfabriker, egentligt byggnadsarbete samt målning och glasmästeri, vilka, vad de redovisade företagen angår, huvudsakligen äro förlagda till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till de billigare orterna, exempelvis stenbrott och stenhuggerier, byggnadsämnesindustri samt spinnerier och väverier. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som resp. industriorters prisdyrhet eller prisbillighet i fråga om livsförnödenheter. Belägg härpå gives i följande båda kapitel.

Arbetarpersonalens löner å vissa viktigare orter. Den föregående undersökningen har endast avsett medellönerna inom olika dyrortsgrupper, tagna var för sig. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisations- och avsättningsförhållanden för särskilda företag etc. För att, i den mån så ske kan, utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget har i omstående tab. 7 sammanförts ett antal löneuppgifter för vissa viktigare orter, där inom någon eller några näringsgrenar sysselsättes ett större antal (i regel minst 200) vuxna män, fördelade på flera särskilda företag. Liksom i fråga om tab. 6 redovisas i tab. 7 endast den totala löneinkomsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. d.) per år och per timme.

En närmare granskning av tab. 7 ger åtskilliga kompletterande uppgifter till de i tab. 6 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper. Den i sistnämnda tabell framträdande ojämnheten i medellönerna inom metallmanufaktur för ortsgrupperna D, E och F torde sålunda delvis kunna föras tillbaka till det relativt höga löneläget inom den till E-orten Eskilstuna lokaliserade metallindustrien. E-gruppsbageriernas förhållandevis höga genomsnittslöner förklaras väsentligen därigenom, att de närmast återspegla löneläget för bagerierna i Malmö. Inom spinnerier och väverier synes lönenivån å F-orterna Göteborg, Mölndal och Norrköping vara lägre än å E-orterna Malmö och Gävle. Medellönen för samtliga till E-gruppen räknade orter bestämmes emellertid för spinnerier och väverier liksom för sömnadsfabriker väsentligen av löneläget i textilindustristaden Borås, där de genomsnittliga timlönerna inom dessa industrier närmast synas motsvara löneläget inom ortsgrupp D. De relativt höga lönerna inom grupp E för skofabriksarbetare synas bero på de i Malmö och Örebro gällande lönesatserna, som t. o. m. ligga något över motsvarande löner i det i levnadskostnadshänseende något dyrare Göteborg. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet, som kan förefinnas på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter. Ett bidrag till belysning av sistnämnda faktors återverkan å löneläget meddelas i följande kapitel.

Arbetslönerna inom export- och hemmamarknadsindustri. De i undersökningen ingående företagen hava efter samråd med sakkunniga å olika områden och med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av den utländska konkurrensen fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen hava hänförts de företag, som till övervägande grad äro sysselsatta med tillverkning av produkter, vilka föras utom landets gränser. Hemmamarknadsindustrien omfattar företag med lokalt begränsad avsättning eller som arbeta för den inhemska marknaden utan att hava nämnvärd känning av utländsk konkurrens. Till den »blandade» gruppen hava slutligen räknats övriga företag.

Tab. 7. Manliga industriarbetares löneinkomster å vissa orter år 1925.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst per år	per timme
Ortsgrupp G.		
Stockholm (22 208)	3 652	1·56
Järn- och stålmanufaktur	3 746	1·69
Mekaniska verkstäder	3 141	1·37
Elektriska verkstäder	2 835	1·31
Metallmanufaktur	3 073	1·36
Snickeri- och möbelfabriker	3 451	1·50
Kartongvarufabriker, bokbinderier o. d.	3 067	1·41
Grafisk industri	3 853	1·58
Bagerier	3 776	1·59
Bryggerier och läskedrycksfabriker	4 130	1·77
Slakterier och konservfabriker	3 734	1·54
Spinnerier, väverier o. d.	2 464	1·14
Skrädderier och sömnadsfabriker	3 948	1·70
Skofabriker	3 027	1·45
Färg-, olje- och parfymfabriker	2 919	1·27
Egentligt byggnadsarbete	4 364	1·97
Målning och glasmästeri	5 203	2·40
Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 975	1·64
Kommunala byggnads-o. anläggningsarb.	4 043	1·74
Spårvägsdrift	4 004	—
Handel och varulager	3 281	1·36
Åkerirörelse	3 362	1·34
Ortsgrupp F.		
Göteborg (14 129)	2 984	1·36
Järn- och stålmanufaktur	2 817	1·24
Mekaniska verkstäder	2 656	1·25
Snickeri- och möbelfabriker	2 755	1·17
Pappersbruk och pappfabriker	2 810	1·15
Kartongvarufabriker, bokbinderier o. d.	2 720	1·19
Grafisk industri	3 989	1·65
Bagerier	3 460	1·42
Choklad- och karamellfabriker	2 821	1·32
Bryggerier och läskedrycksfabriker	3 654	1·53
Spinnerier, väverier o. d.	2 312	1·05
Skrädderier och sömnadsfabriker	3 467	1·49
Skofabriker	2 457	1·25
Egentligt byggnadsarbete	3 334	1·54
Målning och glasmästeri	3 348	1·78
Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 262	1·39
Kommunala byggnads-o. anläggningsarb.	3 375	1·43
Spårvägsdrift	3 420	1·59
Handel och varulager	2 724	1·18
Åkerirörelse	2 984	1·18
Norrköping (2 525)	2 486	1·10
Mekaniska verkstäder	2 478	1·08
Snickeri- och möbelfabriker	2 405	1·06
Grafisk industri	2 922	1·22
Bryggerier och läskedrycksfabriker	3 403	1 37
Spinnerier, väverier o. d.	2 043	0·93
Egentligt byggnadsarbete	3 226	1·56
Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 015	1·28
Kommunala byggnads-o. anläggningsarb.	2 390	1·07
Handel och varulager	2 736	1·18
Södertälje (1 290).		
Mekaniska verkstäder	2 822	1·24
Mölndal (457).		
Spinnerier, väverier o. d.	2 025	0·99
Ortsgrupp E.		
Malmö (4 572)	3 008	1·30
Järn- och stålmanufaktur	2 769	1·15
Mekaniska verkstäder	2 589	1·15
Snickeri- och möbelfabriker	2 668	1·17
Grafisk industri	3 187	1·33
Bagerier	4 152	1·67
Choklad- och karamellfabriker	2 770	1·20
Bryggerier och läskedrycksfabriker	3 450	1·42
Spinnerier, väverier o. d.	2 947	1·30
Skrädderier och sömnadsfabriker	3 136	1·32
Skofabriker	2 556	1·26
Egentligt byggnadsarbete	3 337	1·42
Målning och glasmästeri	3 473	1·54
Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 329	1·37
Kommunala byggnads-o. anläggningsarb.	3 137	1·37
Spårvägsdrift	3 541	1·46
Handel och varulager	2 683	1·19
Åkerirörelse	2 848	1·15
Gävle (524).		
Mekaniska verkstäder	2 367	1·05
Snickeri- och möbelfabriker	2 400	1·13
Spinnerier, väverier o. d.	2 178	1·08
Spårvägsdrift	3 122	1·30
Örebro (992).		
Skofabriker	2 785	1·26
Borås (2 123).		
Spinnerier, väverier o. d.	1 947	0·89
Skrädderier och sömnadsfabriker	2 680	1·19
Eskilstuna (2 808).		
Järn- och stålmanufaktur	2 594	1·14
Mekaniska verkstäder	2 758	1·24
Metallmanufaktur	2 777	1·43
Uppsala (531).		
Mekaniska verkstäder	3 130	1·10
Linköping (208).		
Mekaniska verkstäder	2 167	0·98
Snickeri- och möbelfabriker	2 329	1·05
Ortsgrupp D.		
Hälsingborg (257).		
Mekaniska verkstäder	2 965	1·27
Grafisk industri	2 799	1·15
Bryggerier och läskedrycksfabriker	2 908	1·20
Jönköping (915).		
Snickeri- och möbelfabriker	2 597	0·84
Grafisk industri	2 879	1·21
Tändsticksfabriker	2 345	1·00
Trollhättan (986).		
Järn-, stål- och kopparverk	2 781	1·14
Mekaniska verkstäder	2 528	1·11

Det ligger i sakens natur, att stora detaljsvårigheter möta vid ett försök till exakt uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens egen natur och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald variationer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen växlar med konjunkturerna. Med hänsyn härtill har man funnit det nödvändigt att komplettera den i dagligt tal vanliga tvådelningen av industriföretagen i en export- och en hemmamarknadsgrupp medelst en »blandad» grupp, väsentligen bestående av företag, som — utan att själva vara i högre grad exporterande — dock i sin lönesättning märkbart påverkas av den utländska konkurrensen. Beträffande de svårigheter primärmaterialets art lägger i vägen för en exakt klassificering, kan nämnas, att i de fall, då ett företag tillverkar en viss specialitet för export och en annan uteslutande avses för hemmamarknaden, föreligger ofta endast totalredovisning angående löneförhållandena etc. utan specifikation på olika tillverkningsgrenar.

De å årets löneblanketter erhållna uppgifterna angående produktionens art hava emellertid möjliggjort en rationellare fördelning av de redovisade företagen än tidigare varit möjligt. Omläggningen har särskilt avsett hemmamarknadsgruppen, som i årets lönestatistik »renodlats» genom, att från densamma kunnat avskiljas vissa företagsgrupper, vilka indirekt beröras av prisläget på exportmarknaden därigenom, att de på sin egen marknad ha att kämpa med kännbar utländsk konkurrens. Härigenom har den procentuella fördelningen av arbetarantalet undergått den förändringen, att den »blandade» företagsgruppen avsevärt ökat i storlek.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i efterföljande texttabell, som visar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående vuxna arbetarna på exportindustri (Exp.), hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och timme för nämnda tre arbetargrupper. För att erhålla jämförbara siffror har dessutom i tabellen verkställts en omräkning av föregående års lönestatistiska uppgifter efter samma principer, som legat till grund för grupperingen av redogörelseårets material.

År	Antal arbetare				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per år				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per timme			
	Tillhopa	Därav (i %)			Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	Därav		
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.
1924	210 344	28·8	25·0	46·2	2 592	2 318	2 345	2 895	1·14	1·06	1·02	1·25
1925	208 862	29·4	26·0	44·6	2 651	2 434	2 351	2 969	1·18	1·11	1·06	1·29

Såsom av fjolårets lönestatistik framgår, synes jämvikt ha rått på lönemarknaden under tiden före världskriget, i det både den genomsnittliga tim-

förtjänsten och den faktiska årsinkomsten praktiskt taget var densamma inom här särskilda näringsgrupper. De därpå följande krisårens betydande lönestegringar resulterade i en anmärkningsvärd särskillnad mellan lönenivåerna inom hemmamarknadsindustrien å ena sidan samt exportindustrien å den andra, beroende icke endast på en olikformig utveckling av lönesatserna utan även på förskjutningar i den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare.

Under år 1924 synes emellertid den nu skisserade skiljaktiga utvecklingen hava avstannat och efterträtts av en viss utjämning i lönehänseende mellan de båda industrigrupperna. Denna tendens har gjort sig gällande även under år 1925, varigenom skillnaden mellan export- och hemmamarknadsindustrien i fråga om de genomsnittliga årslönerna nedgått från 25 % föregående år till 22 % under redogörelseåret. Då de båda industrigrupperna varit ungefär lika väl sysselsatta under året, beror angivna närmande på, att timlönerna för de båda industrigrupperna under året undergått en mindre höjning, som varit något större för export- än för hemmamarknadsindustrien, varigenom skillnaden i timlöner minskats till 16 % från 18 % föregående år.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Det nordiska socialpolitiska samarbetet. Jämsides med den utveckling av de mellanfolkliga förbindelserna på det socialpolitiska området, som ägt rum efter världskriget, har hos oss och i våra grannländer ökad uppmärksamhet ägnats det socialpolitiska samarbetet de nordiska staterna emellan. Sina första och starkaste impulser har detta samarbete sannolikt fått från den ökade samhörighetskänsla, som genom världskriget framväxte i de neutrala nordiska länderna och tog sig uttryck bl. a. i upprepade möten mellan stats- och regeringscheferna i dessa länder. Senare ha de regelbundet återkommande internationella arbetskonferenserna otvivelaktigt i sin ordning bidragit att fördjupa samkänslan mellan de nordiska länderna, vilkas representanter här självfallet kommit att bilda en genom mångahanda gemensamma intressen förenad grupp. Att så skulle bliva förhållandet stod klart redan under förberedelserna till den första arbetskonferensen i Washington, och vid den socialpolitiska konferens, som anordnades i Köpenhamn i april 1919, behandlades bl. a. också denna fråga.[1] För fullföljande av det nordiska samarbetet skulle enligt en vid samma konferens uppgjord plan i vart och ett av de ifrågavarande länderna tillsättas dels en permanent socialpolitisk kommission, dels en specialkommission för förberedande av samarbetet vid arbetskonferensen. I vårt land kommo sådana kommissioner också till stånd, varemot den norska regeringen ställde sig mera betänksam mot den planerade organisationen och som sin mening uttalade, att det erforderliga samarbetet hellre borde ske i mera fria former, eftersom förhållandena vid varje särskilt tillfälle det påkallade. På ett nordiskt ministermöte i Oslo i början av 1920 beslöts också, att samarbetet tills vidare skulle läggas efter dessa riktlinjer, och i enlighet härmed ha sedermera vid olika tillfällen anordnats konferenser rörande olika frågor, varjämte en regelbunden utväxling av trycksaker m. m. ägt rum mellan de ämbetsverk, som i de olika länderna handlägga socialpolitiska ärenden (i Sverige socialstyrelsen).

En ytterligare utveckling av denna samverkan har ägt rum under detta år, då representanter för samtliga de nordiska länderna varit samlade i Köpenhamn till en orienterande överläggning

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 358 och 583.

om formerna för fortsatt samarbete på det socialpolitiska området. Vid mötet, som ägde rum den 29 och 30 juni, närvoro:

För Sverige: Statsrådet och chefen för socialdepartementet J. Pettersson samt generaldirektören och chefen för socialstyrelsen E. G. Huss.

För Norge: Statsrådet och chefen för socialdepartementet Morell samt byråcheferna i socialdepartementet G. Størvold och G. H. A. Wiesener.

För Danmark: Socialministern F. J. Borgbjerg, finansministern C. V. Bramsnaes, förmannen för arbetarförsäkringsrådet, f. d. departementschefen H. Vedel, departementschefen i socialministeriet J. Bülow och kontorschefen i socialministeriet R. Lassen.

För Island: Chargé d'affaires J. Krabbe.

För Finland: Referendarierådet Niilo A. Mannio.

Erkännande önskvärdheten av att samarbetet på det socialpolitiska området fortsättes, beslöt mötet att såsom resultat av förhandlingarna godtaga följande uttalanden:

1. Samarbetet på de särskilda områdena inom de sociala administrationsgrenarna i de nordiska länderna fortsättes, och skall man söka utveckla det i hittills anlitade former eller på annat sätt, som kan anses önskvärt.

2. Det utbyte av upplysningar om sociallagstiftningen, som nu äger rum mellan centralförvaltningarna, bör vidare utvecklas dels genom skriftliga redogörelser, utväxlade centralförvaltningarna emellan, angående innehållet av lagar, lagförslag, kommissionsbetänkanden och andra nya anordningar på det socialpolitiska området samt angående huru bestående anordningar ha blivit genomförda och verkat i praktiken, dels genom periodiska översiktsartiklar i de officiella sociala tidskrifterna och dels genom tillfälliga muntliga överläggningar mellan representanter för centralförvaltningarna angående aktuella socialpolitiska spörsmål. Detta samarbete bör försiggå så enkelt som möjligt, helst genom en enda ämbetsman från varje lands centraladministration.[1]

3. Bland de spörsmål, som böra göras till föremål för förhandling, framhålles möjligheten av att genom överenskommelser åvägabringa likaberättigad ställning för de fem ländernas medborgare i vart och ett av de övriga länderna i fråga om den sociala lagstiftningen och därmed i samband stående ersättningsfrågor samt möjligheten för avslutande av överenskommelser mellan de nordiska länderna i sådana fall, där den internationella arbetsorganisationens konventioner hänvisa till säranordningar länderna emellan.

4. Angående viktigare spörsmål rörande den internationella arbetsorganisationen anser man det önskligt, att samarbete mellan de nordiska länderna kommer till stånd. Särskilt synes det önskligt, att det, innan regeringarna avgiva svar på frågeschemata angående de på konferensernas dagordning upptagna frågorna, kommer till stånd muntlig förhandling mellan representanter för de nordiska länderna till ömsesidig orientering.

Därjämte uttalade sig mötet, med hänsyn till att den interparlamentariska konferensens nordiska grupp på dagordningen för sitt sammanträde i Köpenhamn i augusti 1926 såsom överläggningsämne upptagit socialförsäkringen, att beträffande detta ämne för varje land skulle utarbetas en kort översikt över de olika socialförsäkringslagarna, dessas inbördes förhållanden och deras förhållande till de gällande fattigvårdslagarna.[2]

Slutligen beslöts, på inbjudan av svenska regeringen, att man i början av november skulle hålla ett möte i Stockholm till behandling av det på dagordningen för den tionde arbetskonferensen uppförda spörsmålet om sjukförsäkring samt behandling av socialförsäkringens allmänna principer.

— Arbetslöner —

Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1926. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarnas till arbetsgivarföreningen insända uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1926 års första kvartal följande förändringar i lönenivån:

[1] Såsom förmedlare av här åsyftade upplysningsverksamhet ha av svenska och norska regeringarna utsetts resp. byråchefen A. Molin och expeditionschefen Th. G. Thorsen.

[2] Dylika översikter ha även numera på uppdrag av resp. regeringar utarbetats i de olika länderna (för Sverige av byråchefen Theofil Andersson).

Öre per timme	Köpenhamn 1914	Köpenhamn 1925 4 kv.	Köpenhamn 1926 1 kv.	Övriga orter 1914	Övriga orter 1925 4 kv.	Övriga orter 1926 1 kv.	Hela landet 1914	Hela landet 1925 4 kv.	Hela landet 1926 1 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	204	188	54·8	166	154	61·3	187	174
Icke yrkesarbetare	47·5	161	148	40·8	143	130	45·5	150	138
Tillsammans	61·0	184	170	48·2	152	140	55·0	167	155
Kvinnliga arbetare	32·3	101	96	25·7	90	84	29·6	97	92
Samtliga arbetare	54·4	163	152	44·9	143	131	50·2	153	142

Den av deflationen föranledda sänkningen av arbetslönerna innebar, såsom av tabellen framgår, en nedgång med c:a 7 % i förhållande till föregående kvartal.

I augusti 1926 ha, i anslutning till de alltjämt sjunkande levnadskostnaderna, arbetslönerna ytterligare sänkts med för flertalet arbetargrupper 5 %, vadan genomsnittslönen för närvarande kan uppskattas till c:a 1·56 för manliga yrkesarbetare, 1·24 à 1·25 för grovarbetare och 83 öre för kvinnliga arbetare.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 11 194 mot 10 845 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	365	268	Närings- o. njutningsmedelsind.	154	49
Skogshushållning	317	38	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	47	26
Gruvdrift och malmförädling .	1 635	869	Trämasse- och pappersindustri	13	7
Jord-, sten- och glasindustri .	663	359	Grafisk industri	38	9
Metall- och maskinindustri .	995	457	Industri och hantverk, ej spec.	306	96
Trävaruindustri	1 105	475	Sjöfart och fiske	97	18
Byggnadsverksamhet	660	93	Handel och samfärdsel m. m.	622	152
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	74	11	Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 951	1 462
Textilindustri	99	57			
Beklädnadsindustri	53	19	Summa	**11 194**	**4 465**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 augusti 1 819 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 756 samt vid statens järnvägars automobilvägar 63. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 32, mot 33 den 1 augusti.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 290 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 241 arbetare. Härförutom uppburo 99 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under augusti till 318 900 kronor samt under årets åtta första månader till sammanlagt c:a 3·4 miljoner.

— Kollektivavtal och arbetsinställelser —

Förhandlingsordning för kooperativa företag. Vid landsorganisationens kongress i början av september 1926 förelåg bl. a. till avgörande ett förslag om uppgörande av särskild förhandlingsordning för arbetstvister vid kooperativa företag. Frågan om en dylik förhandlingsordning har i Sverige liksom andra länder aktualiserats genom den kooperativa rörelsens starka utveckling under de senaste åren, varmed följt, att de kooperativa företagen alltmer utvecklats till stor-

drift och kommit att sysselsätta en allt talrikare personal, vars arbetsförhållanden måst regleras genom kollektivavtal på samma sätt som hos enskilda arbetsgivare. De konflikter, som härvid stundom uppkommit, hava ofta visat sig ägnade att framkalla splittring och obehag inom de kooperativa föreningarna, då medlemmarna, som själva till stor del äro organiserade arbetare, slitas mellan å ena sidan sina intressen som kooperatörer och arbetsgivare samt å andra sidan sin känsla av solidaritet gentemot de för förbättrade arbetsvillkor kämpande löntagarna. Särskilt tillspetsade bli dessa svårigheter naturligtvis i de fall, där konflikten leder till arbetsnedläggelse med därav följande blockad mot det kooperativa företaget. För att söka så långt möjligt undvika dylika komplikationer inleddes i början av detta år förhandlingar mellan å ena sidan kooperativa förbundet, å andra sidan landssekretariatet och de fackförbund, som ha kollektivavtal med kooperativa föreningar. Och som resultat av dessa förhandlingar träffades den 23 augusti den överenskommelse, som sedermera underställdes landsorganisationens kongress och av denna godkändes.

Den sålunda antagna överenskommelsen lyder som följer:

»I syfte att medverka till att alla meningsskiljaktigheter skola kunna biläggas utan störande arbetsinställelse, har mellan undertecknade organisationer träffats följande överenskommelse:

1. Parterna tillsätta efter de grunder, som nedan anges, en förlikningsnämnd, till vilken tvister enligt punkt 3 skola inrapporteras. Förlikningsnämnden har att söka medla i tvister och söka få till stånd uppgörelse mellan de tvistande parterna.

2. Kooperativa förbundet och landsorganisationen i Sverige utse vardera 3 ledamöter i förlikningsnämnden. Dessa äga, om de därom enas, att utse opartisk ordförande för ledning av nämndens arbete vid tillfällen, nämnden kan finna detta lämpligt och erforderligt. Eljest utses ordförande och sekreterare inom nämnden.

3. Förlikningsnämnden har till uppgift att upptaga till behandling alla tvister, som icke kunna lösas vid förhandlingar mellan kooperativa företag och fackorganisationer. Det åligger nämnden att skyndsamt taga inkommet ärende till prövning och att söka på allt sätt främja en överenskommelse mellan parterna.

4. Undertecknade organisationer äro eniga om, att ingen arbetsinställelse av något slag får förekomma förrän tvisten varit underställd förlikningsnämnden och denna vidtagit alla åtgärder, som densamma funnit möjliga för att få tvistefrågan löst.

5. Denna överenskommelse gäller till den 1 januari 1928 med 3 månaders ömsesidig uppsägningstid. Verkställes ej uppsägning, prolongeras överenskommelsen att gälla ytterligare ett år i sänder.»

Förhandlingsordningen avser, som av ovanstående framgår, ingen definitiv lösning av uppkommande tvister genom obligatorisk skiljedom e. d., men torde dock medföra en stark garanti för arbetsfreden på det ifrågavarande området genom att parterna tvingas att, innan arbetsinställelse tillgripes, hänskjuta tvisten till sina resp. huvudorganisationer, vilka kunna förväntas komma att använda allt sitt inflytande för att förebygga öppna konflikter på det kooperativa området.

— Nykterhetsfrågan —

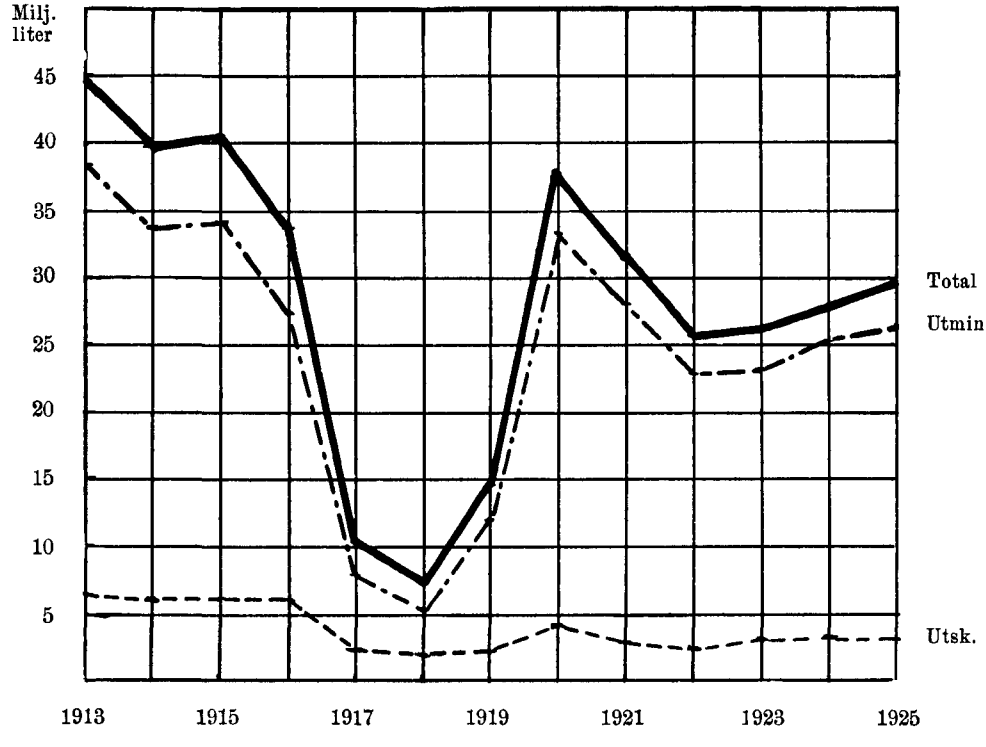
Rusdrycksförsäljningen under 1925. Omsättningen av spritdrycker visade enligt kontrollstyrelsens redogörelse under 1925 någon ökning mot föregående år. Den totala försäljningen (utan reduktion till s. k. normalstyrka, 50 %) uppgick nämligen till 29·7 miljoner liter, mot 28·5 miljoner år 1924. Omsättningens växlingar under hela perioden 1913—1925 framgår av omstående diagram.

Den avgjort största delen av dessa spritdrycker såldes såsom av diagrammet synes genom utminutering, d. v. s. mot motbok. Hela antalet motboksinnehavare i riket uppgick vid 1925 års utgång till 1 076 780, motsvarande 17·8 % av hela befolkningen. Beträffande det relativa antalet motboksinnehavare kan en påtaglig skillnad konstateras mellan de olika landsdelarna. De högsta frekvenstalen påträffas sålunda i stockholmstrakten samt i södra och sydvästra Sverige och de lägsta i norra Sverige samt i Värmland, Närke och Västmanland (Bergslagen). En mellanställning intaga östra Sverige i övrigt samt Småland och öarna. Att detta förhållande ingalunda är beroende av någon tillfällighet framgår av följande sammanställning av relativa antalet motboksinnehavare de senaste sju åren:

Område	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Stockholmstrakten	20·22	21·76	22·70	23·14	23·58	24·09	25·24
Södra Sverige	22·31	22·05	21·59	20·32	20·15	20·65	21·07
Sydvästra Sverige	20·10	20·44	19·56	19·49	19·65	19·92	20·26
Östra Sverige	16·98	17·31	16·89	16·76	17·00	17·70	18·10
Småland o. öarna	16·70	16·85	16·24	15·32	15·13	15·47	15·79
Bergslagen	15·17	15·65	15·55	14·91	14·85	14·64	15·34
Norra Sverige	12·17	12·38	11·88	11·13	11·04	11·47	11·69
Hela riket	**17·45**	**17·79**	**17·41**	**16·90**	**16·94**	**17·32**	**17·79**

Bland rikets 119 kontrollområden funnos 8, där antalet motboksinnehavare understeg 12 % av befolkningen, medan å andra sidan 18 områden uppvisade en frekvens över 24 %. De lägsta siffrorna företedde Piteå, Östersunds och Umeå kontrollområden med 9·6—9·7 %, den högsta Nynäshamns med 46 %; beträffande sistnämnda fall är emellertid att märka, att åtskilliga personer, tillhörande annat kontrollområde, erhållit inköpsrätt hos bolaget i fråga.

SPRITDRYCKSFÖRSÄLJNINGEN ÅREN 1913—1925

Motböckernas inköpskapacitet (d. v. s. den i genomsnitt per motbok och månad medgivna inköpsrätten å spritdrycker) utgjorde för hela riket 2·46 liter. Hos 20 bolag understeg kapacitetssiffran 2 liter, hos 34 bolag utgjorde den 2—2·5 liter, hos 49 bolag 2·5—3 liter och hos 16 bolag mer än 3 liter. Motsvarande siffror för tidigare år äro ej tillgängliga utom för 1924 och senare delen av 1923, men att inköpskapaciteten alltifrån sommaren 1920 till slutet av 1925 successivt nedgått synes framgå därav, att relativa antalet motböcker med begränsad inköpsrätt under sagda år oavbrutet ökats. Medelsiffran för hela riket var vid 1925 års slut 72·6 % (70·1 % bland män och 98·1 % bland kvinnor), mot 71·3 % vid årets början och endast 23·7 % den 1 januari 1920.

Inköpsmängden per motbok utgjorde under 1924 i medeltal för hela riket 25 liter. De olika kontrollområdena företedde även härvidlag stora inbördes skiljaktigheter, från 9 (Skellefteå) till 34 liter i medelinköp.

Statsverkets inkomster av rusdrycksförsäljningen (försäljnings- och tillverkningsskatter av olika slag, inlevererade vinstmedel samt kronoutskylder från bolagen) uppgingo sammanlagt till 103·5 miljoner kronor, mot 100·3 miljoner år 1924 och 98·5 miljoner år 1923. Därtill komma de inkomster, som tillförts statsverket i form av kronoutskylder från partihandlare m. fl., uppgående enbart för aktiebolaget Vin- och spritcentralen med dotterbolag till c:a 2·57 miljoner kronor.

— Ut- och invandring —

Ut- och invandring under 1925. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik ha under år 1925 utvandrat 11 948 och invandrat 5 053 personer (mot 10 671 resp. 5 942 år 1924), motsvarande 1·98 (1·77) och 0·84 (0·99) per 1 000 invånare.

Utvandringen har således, i jämförelse med året förut, ökats ej alldeles oväsentligt, utan att dock ens tillnärmelsevis uppnå 1923 års siffra. Invandringen har varit mindre än vanligt; under innevarande sekel är det endast året 1918, som uppvisar ett lägre antal immigranter, och relativt taget är 1925 års invandringstal t. o. m. en smula lägre än 1918 års. Nettoutvandringen har följaktligen varit större än vad i senare tider varit vanligt.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm rotemännen), och de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 157) efter uppgifter från länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter:

Antal utvandrare	Män	Kvinnor	Summa
enligt prästerskapet	5 912	3 700	**9 612**
» länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter .	5 557	3 397	**8 954**
Överskott enligt prästerskapets redovisning	355	303	**658**

Tablån utvisar ett högre antal emigranter till länder utom Europa enligt prästerskapets uppgifter än enligt länsstyrelsernas och de norska och danska myndigheternas. Till detta överskott, som år 1925 uppgick till något mer än 7 %, hava större eller mindre bidrag lämnats av alla län utom Jämtlands och Västerbottens.[1]

Av de olika länen ha Hallands och Värmlands under 1925 visat det högsta utvandringstalet, i båda fallen 3·56 ‰. I alla län utom fem — Gotlands, Malmöhus, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens — har utvandringen överstigit medeltalet för de tio föregående åren. Invandringen har åter i alla län utom två — Uppsala och Jämtlands — understigit genomsnittstalet för det föregående årtiondet. Invandringsöverskott förekom icke i något län.

De emigrerades och immigrerades fördelning efter yrken belyses av följande relativa tal:

Åren	Utvandrarna, %						Invandrarna, %					
	Jordbruk m. m.	Industri- o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Tjänare	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt
Årl. 1915—1924	28·17	34·48	7·76	11·39	8·55	9·65	22·89	31·20	8·47	11·74	25·70
År 1921 . . .	23·21	29·25	8·46	14·28	10·69	14·11	22·51	27·75	9·85	7·73	32·16
1922 . . .	30·78	31·14	8·84	10·82	8·77	9·65	22·70	26·54	11·28	10·65	28·83
1923 . . .	32·36	38·42	7·37	5·93	7·69	8·23	19·96	29·78	7·45	12·77	30·04
1924 . . .	30·55	30·08	9·01	8·07	10·78	11·51	18·87	31·03	8·80	13·03	28·27
1925 . . .	36·31	26·58	6·49	9·47	8·13	13·02	18·03	31·07	9·44	10·92	30·54

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1925 kan framhållas, att den ökning av utvandringen, som visat sig i förhållande till året förut, till stor del kommer på jordbruksarbetarnas del. Industrien och gruppen »arbetare av obestämt slag» företer däremot relativt färre

[1] Beträffande sannolika orsaker till överskottet, se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 754.

emigranter än föregående år. Kvinnornas andel i utvandringen under redovisningsåret var täm ligen låg. På 1 000 manliga utvandrare kommo nämligen endast 747 kvinnor, mot 846 i medeltal under föregående tioårsperiod. För åren 1923 och 1924 voro motsvarande siffror dock ännu lägre, 439 resp. 714 kvinnor mot 1 000 män.

Övervakandet av utlänningar i riket. Kungörelsen den 11 december 1925, som hittills legat till grund för kontrollen över utlänningar i vårt land, har från den 1 oktober 1926 ersatts med en ny författning, utfärdad av Kungl. Maj:t den 4 sistlidne september. Tidpunkten för de nya bestämmelsernas införande sammanfaller med ikraftträdandet av den vid årets riksdag godkända nya handelstraktaten med Tyskland. Denna traktat innehåller bl. a. en bestämmelse om upphävande av passviseringstvånget för undersåtar i de kontraherande staterna, och det är närmast denna omständighet, som föranlett utfärdandet av den nya författningen.

Hittills har nämligen den ur arbetsmarknadssynpunkt erforderliga regleringen av invandringen i Sverige utövats genom passviseringen. Alla viseringsansökningar från sådana utlänningar, som önskat inkomma i riket för att här taga arbetsanställning, hava underställts socialstyrelsen, som haft att undersöka, huruvida den utländska arbetskraften i föreliggande fall kunnat anses behövlig eller icke, och på grund därav till- eller avstyrkt ansökningen. Överenskommelse om viseringstvångets upphävande har under senare år träffats med vissa stater, men dessa ha — om man frånser Norge och Danmark — varit sådana länder, varifrån någon större invandring av arbetssökande till Sverige ej är att förvänta (Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Italien, m. fl.). Däremot har viseringstvånget upprätthållits gentemot de stater, från vilka man kunnat befara större tillströmning av arbetssökande, såsom Finland, Tyskland och Polen.

Av de viseringsansökningar, som handlagts inom socialstyrelsen, har det övervägande flertalet avsett invandrare av tysk nationalitet, och i och med att dessa befriats från viseringstvånget, har uppstått ett oavvisligt behov av nya regulativ å invandringen av utländska arbetssökande. Såsom framgått av socialstyrelsens tidigare publicerade utredningar i detta ämne (Sociala Meddelanden 1926, nr 7), har man överallt i Europa och icke minst i Tyskland omgärdat den inhemska arbetsmarknaden med starka skyddsskrankor, och införandet av liknande restriktioner i Sverige är sålunda ingalunda oförenligt med den reciprocitet, som i olika traktater tillförsäkrats utländska medborgare. De nya svenska kontrollbestämmelserna äro tvärtom att anse som avsevärt lindrigare än motsvarande restriktioner t. ex. i Tyskland, där en utlänning har att skaffa sig icke endast arbetstillstånd, utan även tillstånd att förhyra bostad, vilket senare är beroende av de kommunala myndigheterna och av dem kan förvägras, varigenom ett av statsmyndigheterna beviljat arbetstillstånd faktiskt blir utan värde.

Enligt den nya kungörelsen skall i fråga om sådana utlänningar, som alltjämt äro underkastade viseringstvång, meddelad visering tillika gälla som tillstånd att inom riket mottaga arbetsanställning, där ej annat uttryckligen angivits vid viseringen. Invandrare från sådana länder, som äro fritagna från visering, äro däremot skyldiga att, om de resa till Sverige för att här taga arbetsanställning, hos socialstyrelsen begära särskilt arbetstillstånd. Denna angelägenhet bör som regel ordnas före inresan. Utlänning, som ankommer till riket, utan att på sitt pass ha anteckning härom, kan nämligen av gränspolisen avvisas, därest han icke kan lämna tillfredsställande upplysningar om ändamålet med sin resa eller anledning finnes att antaga, att syftet är att här i riket taga arbetsanställning.

För utlänningar från sådana länder, vilka tidigare undantagits från viseringstvånget, innebär den nya kungörelsen en inskränkning i den tidigare obeskurna rätten att taga anställning i Sverige. Enligt kungörelsens övergångsbestämmelser skall dock i fråga om dylik utlänning, som vid kungörelsens ikraftträdande vistas i Sverige, anses såsom hade arbetstillstånd redan utfärdats.

För att bereda polismyndigheterna ökad möjlighet att kontrollera de nya bestämmelsernas efterlevnad har samtidigt ett tillägg gjorts till kungörelsen den 8 juni 1917 angående vissa åtgärder för utövande av tillsyn över utlänningar i riket. Den anmälningsskyldighet, som enligt nämnda kungörelse åligger hyresvärd eller bostadsinnehavare, vilken mottager utlänning till härbärgerande, har sålunda utsträckts att gälla även den som i sitt arbete anställer utlänning. Anmälan skall göras såväl då utlänningen tillträder som då han lämnar anställningen, i båda fallen inom en tid av tolv timmar.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under september månad 1926.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 876	2 303	2 047	5 368	4 699	3 534	**9 244**	**7 002**	**5 581**
Stockholms län	3 034	1 280	1 218	687	723	373	**3 721**	**2 003**	**1 591**
Uppsala stad och län	816	612	500	302	265	211	**1 118**	**877**	**711**
Södermanlands län	1 048	651	533	692	706	492	**1 740**	**1 357**	**1 025**
Östergötlands län	2 185	1 058	893	1 176	871	591	**3 361**	**1 929**	**1 484**
Norrköping	660	284	276	257	277	174	**917**	**561**	**450**
Jönköpings län	416	180	144	396	258	177	**812**	**438**	**321**
Kronobergs län	76	46	31	143	150	79	**219**	**196**	**110**
Norra Kalmar län	118	72	51	66	64	40	**184**	**136**	**91**
Södra Kalmar län	402	159	145	223	147	100	**625**	**306**	**245**
Gotlands län	85	69	56	115	101	69	**200**	**170**	**125**
Blekinge län	534	295	205	374	319	171	**908**	**614**	**376**
Kristianstads län	938	757	538	661	627	389	**1 599**	**1 384**	**927**
Malmöhus län: Malmö	2 128	493	459	1 545	1 137	744	**3 673**	**1 630**	**1 203**
Lund	288	139	116	134	110	72	**422**	**249**	**188**
Landskrona	262	128	113	59	58	29	**321**	**186**	**142**
Hälsingborg	826	316	286	381	271	206	**1 207**	**587**	**492**
Ystad	229	163	143	132	74	56	**361**	**227**	**199**
Trälleborg	308	169	166	79	43	42	**387**	**212**	**208**
Eslöv	215	136	114	34	69	20	**249**	**205**	**134**
Skurup	122	78	76	64	66	49	**186**	**144**	**125**
Vellinge	184	102	96	51	38	25	**235**	**140**	**121**
Hallands län	393	230	166	173	172	98	**566**	**402**	**264**
Göteborgs och Bohus län	438	133	113	239	163	120	**677**	**296**	**233**
Göteborg	4 019	1 278	1 214	1 436	1 270	903	**5 455**	**2 548**	**2 117**
Älvsborgs län	403	127	106	133	216	106	**536**	**343**	**212**
Skaraborgs län	1 218	487	304	532	721	230	**1 750**	**1 208**	**534**
Värmlands län	302	152	134	261	300	184	**563**	**452**	**318**
Örebro län	806	402	339	458	514	365	**1 264**	**916**	**704**
Västmanlands län	642	383	320	487	456	298	**1 129**	**839**	**618**
Kopparbergs län	383	133	132	292	266	201	**675**	**399**	**333**
Gävle stad och län	447	194	193	229	202	175	**676**	**396**	**368**
Västernorrlands län	338	177	167	140	120	74	**478**	**297**	**241**
Jämtlands län	140	75	70	383	281	241	**523**	**356**	**311**
Västerbottens län	173	79	77	246	190	158	**419**	**269**	**235**
Norrbottens län	237	144	139	158	131	96	**395**	**275**	**235**
Tillsammans september 1926	**28 689**	**13 474**	**11 680**	**18 106**	**16 075**	**10 892**	**46 795**	**29 549**	**22 572**
» augusti 1926	*25 671*	*12 979*	*10 898*	*13 135*	*12 647*	*8 160*	*38 806*	*25 626*	*19 058*
» september 1925	26 926	13 424	11 456	17 824	15 711	11 004	44 750	29 135	22 460
» » 1924	24 104	15 550	13 046	17 042	16 610	10 960	41 146	32 160	24 006
» » 1923	24 581	16 523	13 717	15 047	14 948	9 591	39 628	31 471	23 308

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**9 447**	**6 547**	**5 206**	**151**	**93**	**89**	**387**	**39**	**39**	**450**	**33**	**31**	**1 749**	**239**	**191**
1	Stockholms stad	36	3	2	1	—	—	—	—	—	53	2	—	342	111	92
2	Stockholms län	2 061	1 180	1 126	20	4	4	6	—	—	23	—	—	97	4	1
3	Uppsala stad och län	627	445	342	3	—	—	2	—	—	13	—	—	17	3	3
4	Södermanlands län	555	541	428	1	—	—	—	—	—	11	—	—	76	2	2
5	Östergötlands län	1 399	853	689	21	16	15	20	3	3	203	28	28	53	3	3
6	Norrköping	261	162	156	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1	1
7	Jönköpings län	226	122	92	—	—	—	—	—	—	5	—	—	13	3	3
8	Kronobergs län	39	31	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	149	90	64	—	—	—	—	—	—	1	—	—	18	2	2
10	Gotlands län	57	47	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	157	161	79	—	—	—	—	—	—	10	—	—	21	5	3
12	Kristianstads län	629	655	453	3	—	—	—	—	—	30	2	2	34	16	8
13	Malmöhus län: Malmö	74	98	82	—	—	—	—	—	—	4	—	—	318	8	6
14	Hälsingborg	85	88	70	1	—	—	3	—	—	4	—	—	31	3	3
15	Övriga anstalter	684	566	490	2	4	4	—	—	—	13	—	—	124	14	11
16	Hallands län	129	147	85	—	—	—	2	—	—	14	—	—	22	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	86	58	40	—	—	—	—	—	—	18	—	—	10	3	3
18	Göteborgs stad	102	99	91	—	—	—	—	—	—	10	—	—	321	32	28
19	Älvsborgs län	101	64	47	2	1	1	—	—	—	6	1	1	63	9	5
20	Skaraborgs län	1 040	444	264	1	—	—	—	—	—	3	—	—	25	2	1
21	Värmlands län	93	51	42	2	6	4	44	22	22	20	—	—	1	—	—
22	Örebro län	324	219	162	27	6	5	130	14	14	2	—	—	56	1	1
23	Västmanlands län	411	351	288	1	—	—	54	—	—	1	—	—	32	4	4
24	Kopparbergs län	34	18	18	18	5	5	123	—	—	3	—	—	21	3	3
25	Gävle stad och län	6	3	2	17	25	25	2	—	—	2	—	—	12	3	3
26	Västernorrlands län	8	18	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—
27	Jämtlands län	43	19	16	28	23	23	—	—	—	—	—	—	7	2	2
28	Västerbottens län	28	12	11	3	3	3	—	—	—	—	—	—	2	2	2
29	Norrbottens län	3	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**1 367**	**2 075**	**920**	**1**	**1**	**1**	—	—	—	**47**	—	—	**45**	**12**	**9**
1	Stockholms stad	3	7	7	—	—	—	—	—	—	46	—	—	38	10	7
2	Stockholms län	71	128	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	75	64	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	135	206	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	186	220	141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	12	20	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	27	59	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	7	27	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	16	47	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	12	26	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	17	83	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	157	225	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	26	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	2
14	Hälsingborg	19	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	66	126	56	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	38	63	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	76	33	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	11	13	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	1	22	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	80	215	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	33	50	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	102	150	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	123	157	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	20	22	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	6	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	38	37	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	27	28	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
405	**63**	**45**	**2 093**	**797**	**688**	**118**	**21**	**15**	**133**	**3**	**3**	**107**	**18**	**8**	**264**	**53**	**48**	**61**	**8**	**8**	
30	25	16	554	435	349	17	5	4	7	—	—	14	6	—	44	15	15	6	4	4	1
24	1	1	186	17	15	9	—	—	—	—	—	10	—	—	15	2	2	2	—	—	2
2	—	—	10	5	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	3
45	9	8	21	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
17	1	1	127	12	12	3	—	—	1	—	—	1	—	—	14	1	1	—	—	—	5
10	1	1	73	7	7	—	—	—	36	—	—	10	1	1	7	—	—	—	—	—	6
4	1	1	22	—	—	2	—	—	1	—	—	2	1	1	3	2	2	4	—	—	7
—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	8
15	2	2	21	3	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
3	—	—	9	4	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	11
16	3	1	57	11	11	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	12
23	7	6	328	23	14	3	8	3	3	—	—	12	—	—	42	—	—	26	—	—	13
4	1	—	99	5	5	21	—	—	3	—	—	1	—	—	11	—	—	2	1	1	14
9	1	1	91	32	32	47	1	1	7	—	—	6	—	—	33	7	7	—	—	—	15
14	—	—	57	34	34	—	—	—	30	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	16
8	—	—	43	19	19	—	—	—	17	—	—	1	1	—	6	—	—	4	2	2	17
119	7	6	188	86	76	7	4	4	13	2	2	19	6	5	22	16	14	8	1	1	18
3	—	—	16	7	7	1	—	—	10	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	19
5	—	—	7	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	28	7	5	4	—	—	20
3	—	—	3	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	21
5	3	1	17	7	7	—	—	—	—	—	—	26	1	—	1	—	—	2	—	—	22
2	—	—	18	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	23
10	—	—	33	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
10	—	—	23	15	15	—	3	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	25
13	—	—	9	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
1	1	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	—	—	—	27
6	—	—	12	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
4	—	—	64	36	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**1**	**1**	—	—	—	**25**	**7**	**5**	**58**	**12**	**9**	**221**	**103**	**77**	**239**	**127**	**82**	**20**	**2**	**2**	
1	1	1	—	—	—	3	3	2	13	2	1	99	60	42	78	37	28	10	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	4	7	4	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	7	7	1	—	—	2	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	9	7	7	14	6	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	9	1	1	7	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1	2	—	—	4	1	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	7	7	1	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	7	—	—	14	—	—	49	18	13	58	9	3	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	10	—	—	5	—	—	3	—	—	9	3	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	2	—	—	4	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	1	1	8	—	—	20	1	1	15	26	19	8	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	15	4	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	2	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	8	8	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**43**	**7**	**6**	**89**	**10**	**10**	**730**	**126**	**111**	**4462**	**1824**	**1763**	**322**	**68**	**56**
1	Stockholms stad	7	2	1	25	6	6	240	99	86	457	234	220	180	36	26
2	Stockholms län	1	—	—	2	—	—	31	—	—	55	7	7	7	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	2	—	—	3	2	2	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	4	—	—	30	—	—	75	18	18	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	3	—	—	44	1	1	5	1	1	4	3	3
6	Norrköping	7	—	—	13	—	—	5	2	2	112	59	59	5	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	2	2	2
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	2	—	—	—	—	—	5	—	—	216	100	91	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	10	8	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	15	—	—	164	77	77	2	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	26	9	9	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	—	—	12	—	—	160	4	4	279	131	130	48	6	6
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	8	1	—	445	179	174	1	1	1
15	Övriga anstalter	2	—	—	6	—	—	13	1	1	144	63	63	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	5	1	1	66	25	25	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	3	3	3	2	—	—	4	—	—	48	16	16	—	—	—
18	Göteborgs stad	10	—	—	13	4	4	99	14	13	1680	526	506	54	11	10
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	3	—	—
20	Skaraborgs län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	1	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	20	14	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	1	—	—	13	—	—	1	—	—	2	1	—
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	27	—	—	4	—	—	4	2	2
24	Kopparbergs län	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	3	—	—	1	—	—	218	113	113	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	263	121	121	1	—	—
27	Jämtlands län	2	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	1	—	—	2	—	—	50	37	36	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	113	78	75	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**58**	**23**	**19**	**9**	**8**	**5**	**104**	**99**	**89**	**263**	**136**	**121**	**181**	**24**	**19**
1	Stockholms stad	18	7	4	7	5	2	33	81	74	139	71	64	87	16	13
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	1	1	—	—	—	3	1	1	—	—	—	3	1	1
6	Norrköping	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	21	1	1	—	—	—	59	11	11	2	3	2	78	2	2
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	3	3	2	9	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	3	3	2	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	8	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	11	3	2	2	—	—	1	—	—	85	47	40	4	2	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	3	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	2	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
780	**178**	**166**	**110**	**45**	**41**	**1419**	**1027**	**935**	**45**	**6**	**5**	**7**	**24**	**22**	**3**	**1**	**—**	**5 314**	**2 244**	**2 194**	
415	122	111	47	14	11	422	532	466	22	3	2	—	6	6	2	—	—	955	643	630	1
25	2	2	7	4	4	114	32	31	1	—	—	1	1	1	—	—	—	337	24	22	2
1	—	—	1	—	—	11	8	8	1	—	—	—	—	—	1	—	—	114	148	139	3
3	—	—	2	1	1	9	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	214	74	70	4
13	—	—	4	1	1	54	23	23	1	1	1	—	—	—	—	—	—	198	111	111	5
5	4	4	1	—	—	32	36	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	56	10	10	6
3	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	49	43	7
1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	13	13	8
—	—	—	5	2	2	17	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	24	24	9
2	—	—	—	—	—	6	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	8	8	10
7	—	—	3	—	—	30	10	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	104	37	35	11
12	3	3	2	2	2	16	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	44	12
95	2	2	6	—	—	121	86	86	4	—	—	—	—	—	—	—	—	567	120	120	13
2	—	—	3	—	—	24	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	19	18	14
8	10	10	3	—	—	48	15	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	365	191	189	15
5	1	1	2	—	—	13	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	32	18	18	16
4	1	—	1	—	—	17	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	166	28	28	17
138	28	28	9	9	9	316	203	190	9	—	—	5	17	15	—	1	—	877	212	212	18
3	—	—	—	—	—	14	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171	42	42	19
10	1	1	1	—	—	19	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	67	26	26	20
1	—	—	1	1	1	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	91	48	47	21
6	1	1	1	—	—	13	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	146	145	22
2	—	—	—	3	3	23	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	17	17	23
6	1	1	6	2	2	14	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	86	85	24
2	—	—	—	—	—	22	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	24	24	25
1	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	25	25	26
6	—	—	5	6	5	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	20	20	27
2	1	1	—	—	—	15	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	11	11	28
2	1	1	—	—	—	9	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	20	18	29
444	**100**	**75**	**1536**	**1111**	**850**	**141**	**215**	**179**	**235**	**124**	**96**	**—**	**28**	**27**	**12080**	**11856**	**8 295**	**1 081**	**11**	**11**	
191	56	42	571	290	225	66	122	105	115	46	32	—	28	27	3 353	3 850	2 851	497	5	5	1
5	2	1	67	25	21	—	—	—	16	6	6	—	—	—	507	553	291	1	—	—	2
—	—	—	9	15	14	—	—	—	2	3	3	—	—	—	210	183	146	6	—	—	3
1	—	—	24	25	22	2	3	2	9	10	9	—	—	—	468	454	330	37	—	—	4
20	3	2	51	52	40	2	3	3	13	12	10	—	—	—	841	558	374	34	6	6	5
1	—	—	15	13	6	2	7	4	1	—	—	—	—	—	184	233	152	22	—	—	6
2	—	—	19	17	16	1	1	1	3	3	3	—	—	—	322	173	135	13	—	—	7
—	—	—	13	9	9	—	—	—	1	1	—	—	—	—	121	112	64	—	—	—	8
3	—	—	15	13	11	1	1	1	4	1	1	—	—	—	232	148	115	13	—	—	9
—	—	—	19	13	12	—	—	—	3	2	2	—	—	—	76	56	43	—	—	—	10
1	—	—	24	31	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	329	202	134	—	—	—	11
10	—	—	77	58	48	3	2	2	3	2	1	—	—	—	395	332	237	3	—	—	12
131	20	14	104	103	61	9	34	25	20	7	4	—	—	—	848	901	598	132	—	—	13
2	1	1	43	29	23	3	4	2	3	1	1	—	—	—	251	219	167	21	—	—	14
5	1	1	17	15	12	14	13	13	—	1	1	—	—	—	402	296	205	53	—	—	15
2	1	1	12	5	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	108	98	72	6	—	—	16
3	—	—	24	23	14	—	—	—	6	5	5	—	—	—	116	93	77	5	—	—	17
45	11	8	69	29	12	21	19	16	13	2	1	—	—	—	903	1 116	802	218	—	—	18
5	—	—	12	25	16	—	—	—	2	1	—	—	—	—	112	165	86	—	—	—	19
1	1	1	23	36	8	—	—	—	3	2	1	—	—	—	409	451	168	2	—	—	20
—	—	—	18	14	12	1	2	1	4	5	3	—	—	—	204	227	141	—	—	—	21
1	—	—	35	19	18	4	—	—	1	—	—	—	—	—	277	341	270	28	—	—	22
4	1	1	34	38	32	3	1	1	3	2	2	—	—	—	315	255	172	—	—	—	23
—	—	—	53	39	33	4	2	2	2	2	2	—	—	—	212	200	152	—	—	—	24
1	1	1	38	27	27	2	1	1	1	—	—	—	—	—	169	160	137	10	—	—	25
4	1	1	34	30	26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	87	79	43	—	—	—	26
4	—	—	68	77	70	1	—	—	4	8	7	—	—	—	262	157	142	—	—	—	27
—	—	—	31	23	22	—	—	—	3	2	2	—	—	—	184	136	114	—	—	—	28
2	1	1	17	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133	108	77	—	—	—	29

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1926	aug. 1926	sept. 1925	sept. 1926	aug. 1926	sept. 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	9 254	9 598	6 640	5 295	145	116	137	80	75	79
Industri och hantverk	6 263	6 629	1 417	1 203	468	461	357	85	84	82
Sjöfart och fiske	4 396	4 462	1 824	1 763	245	230	245	97	97	97
Handel och samfärdsel	2 526	2 683	1 348	1 225	199	233	191	91	93	91
Husligt arbete	3	3	1	—	.	.	.	—	.	.
Annat arbete	4 798	5 314	2 244	2 194	237	263	292	98	97	98
Summa	**27 240**	**28 689**	**13 474**	**11 680**	**213**	**197**	**201**	**87**	**84**	**85**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 349	1 368	2 076	921	66	53	71	44	30	47
Industri och hantverk	755	827	394	298	210	194	186	76	74	74
Sjöfart och fiske	250	263	136	121	193	153	251	89	88	95
Handel och samfärdsel	2 401	2 537	1 602	1 246	158	112	162	78	71	80
Husligt arbete	9 296	12 030	11 856	8 295	101	94	104	70	67	73
Annat arbete	1 047	1 081	11	11	.	.	.	.	.	.
Summa	**15 098**	**18 106**	**16 075**	**10 892**	**113**	**104**	**113**	**68**	**65**	**70**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	10 603	10 966	8 716	6 216	126	107	122	71	69	72
Jordbruk	10 453	10 814	8 622	6 126	125	106	121	71	69	72
Skogshushållning	150	152	94	90	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	7 018	7 456	1 811	1 501	412	404	325	83	82	80
Gruvdrift och malmförädling . . .	378	387	39	39	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	483	497	33	31	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 721	1 794	251	200	715	672	383	80	75	73
Trävaruindustri	396	406	64	46	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 932	2 093	797	688	263	257	286	86	86	84
Läder-, hår- och gummiindustri . .	127	143	28	20	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	178	191	15	12	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	296	328	121	85	271	.	.	70	.	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	456	503	180	130	279	244	211	72	63	72
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	78	81	10	10	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	95	101	30	25	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	95	98	18	15	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	783	834	225	200	371	424	372	89	94	89
Sjöfart och fiske	4 646	4 725	1 960	1 884	241	224	245	96	97	97
Handel och samfärdsel	4 927	5 220	2 950	2 471	177	158	175	84	80	85
Kontors-, bank- o. d. personal . .	498	503	92	75	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 182	1 224	278	241	440	438	411	87	86	85
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 525	1 646	1 156	891	142	91	140	77	71	80
Transportarbetare	1 446	1 560	1 242	1 114	126	153	125	90	92	92
Allmän och litterär verksamhet . .	270	280	130	101	215	154	202	78	64	77
Ej särskilt specificerade	6	7	52	49	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	9 299	12 033	11 857	8 295	101	94	104	70	67	73
Annat arbete	5 845	6 395	2 255	2 205	284	311	341	98	97	98
Summa	**42 338**	**46 795**	**29 549**	**22 572**	**158**	**151**	**154**	**76**	**74**	**77**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 273 platser, varav 1 806 manliga och 467 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 442, 1 952 och 490 samt under nästlidna månad resp. 2 745, 2 433 och 312.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1926.

Förbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	30	1 572	—	**1 572**	83	—	**83**	5·3	5·2
Bokbindareförbundet . . .	15	925	1 824	**2 749**	47	44	**91**	3·3	3·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	41	3 048	788	**3 836**	55	15	**70**	1·8	1·9
Byggnadsträarbetareförb. .	102	9 216	—	**9 216**	919	—	**919**	10·0	11·3
De förenade förbunden . .	43	2 849	666	**3 515**	286	100	**386**	11·0	10·9
Elektriska arbetareförb. . .	62	2 862	—	**2 862**	258	—	**258**	9·0	12·9
Gjutareförbundet	95	4 080	2	**4 082**	277	—	**277**	6·8	7·9
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	237	18 330	2 280	**20 610**	3 030	334	**3 364**	16·3	18·3
Gruvindustriarbetareförb. .	16	1 638	16	**1 654**	159	5	**164**	9·9	21·9
Handelsarbetareförb. . . .	118	6 260	2 202	**8 462**	477	94	**571**	6·7	9·6
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	13	224	394	**618**	29	62	**91**	14·7	15·7
Hattarbetare	4	60	65	**125**	4	29	**33**	26·4	21·2
Pälsvaruarbetare	9	164	329	**493**	25	33	**58**	11·8	12·8
Kommunalarbetareförb. . .	78	8 469	737	**9 206**	173	85	**258**	2·8	5·0
Litografiska förbundet . .	7	726	3	**729**	6	—	**6**	0·8	1·5
Livsmedelsarbetareförb. . .	63	5 646	2 143	**7 789**	519	224	**743**	9·5	6·7
Metallindustriarb.-förb. . .	199	69 524	3 316	**72 840**	6 025	133	**6 158**	8·5	7·9
Järnbruksarbetare . . .	54	17 287	65	**17 352**	1 804	2	**1 806**	10·4	9·3
Verkstadsarbetare . . .	145	52 237	3 251	**55 488**	4 221	131	**4 352**	7·8	7·5
Murareförbundet	31	1 655	—	**1 655**	84	—	**84**	5·1	3·1
Måleriarbetareförbundet . .	38	2 410	—	**2 410**	33	—	**33**	1·4	2·5
Pappersindustriarb.-förb. .	110	19 171	768	**19 939**	349	51	**400**	2·0	1·7
Sadelm.- o. tapetseraref. .	19	660	41	**701**	30	—	**30**	4·3	6·4
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	33	5 668	2 287	**7 955**	616	172	**788**	9·9	10·3
Skrädderiarbetareförb. . .	59	1 945	4 405	**6 350**	96	287	**383**	6·0	6·2
Stenindustriarbetareförb. .	74	4 198	—	**4 198**	196	—	**196**	4·7	6·9
Stuckatörförbundet . . .	1	40	—	**40**	—	—	—	0·0	12·2
Sågverksindustriarb.-förb. .	194	17 371	4	**17 375**	2 456	—	**2 456**	14·1	14·7
Textilarbetareförbundet . .	60	4 605	5 808	**10 413**	246	145	**391**	3·8	4·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	582	2 213	**2 795**	8	10	**18**	0·6	0·5
Transportarbetareförb. . .	50	3 129	27	**3 156**	385	27	**412**	13·1	12·4
Träindustriarbetareförb. . .	105	6 313	110	**6 423**	514	16	**530**	8·3	8·4
Tunnbinderiarbetareförb. .	16	259	—	**259**	16	—	**16**	6·2	4·8
Typografförbundet	21	3 627	311	**3 938**	229	28	**257**	6·5	4·5
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	16	896	2	**898**	78	—	**78**	8·7	8·6
Summa	**1 956**	**207 898**	**30 347**	**238 245**	**17 679**	**1 832**	**19 511**	**8·2**	**8·6**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 85 758, vilket i genomsnitt motsvarar 4·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925 aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1926 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
Sverige. Arbetslöshet, i %	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	[1] 8·6	8·2
Ansökn. per 100 lediga platser	156	154	172	246	226	273	247	191	163	162	166	161	151
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·07	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·	3·09	·	·
Norge. Arbetslöshet, i %	10·1	12·9	17·0	19·0	23·5	21·5	22·9	23·4	25·0	23·8	21·8	18·8	20·3
Arbetssök. per 100 led. pl. (manl.)[3]	545	677	828	1 285	958	1139	1 200	1 303	808	926	720	617	921
Danmark. Arbetslöshet, i %	9·8	10·6	13·5	20·5	31·7	30·1	27·5	21·4	16·6	14·8	[1] 15·8	[2] 17·4	[2] 17·7
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	26	28	35	51	85	85	80	64	50	45	46	49	49
Finland. Registr. arbetslösa	1 563	2 011	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273	857	949	1 212
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	306	307	326	405	329	368	313	276	371	223	177	192	179
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	11·4	11·4	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	13·2	12·9	13·2	13·3
bland arbetslöshetsförsäkrade	12·1	12·0	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	14·5	14·7	14·6	14·2
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 418	1 401	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	1 675	1 699	1 664	1 606
Irland. Arbetslöshet, i %	·	11·7	·	·	14·1	15·0	5·2	13·5	13·0	12·8	12·3	11·3	9·7
Nederländerna. Arbetslösa, i %	8·5	7·6	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	6·5	6·3	5·9	[1] 6·9	—
Arbetslöshetsindex	7·2	6·5	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	5·2	4·9	45·7	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	3·9	2·6	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	3·2	[1] 3·2	3·1	[2] 2·7	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %	4·3	4·5	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1	18·1	17·7	16·7
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	231	266	364	673	1 498	2031	2 057	1 942	1 781	1 744	1 741	1 652	1 548
Ansökn. per 100 lediga platser	195	206	255	453	751	797	780	680	628	649	655	578	557
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	108·4	108·6	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	94·4	94·7	98·8	98·9	99·1	99·7
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	1·93	1·90	1·84	1·66	1·53	1·44	1·33	1·29	1·33	1·36	1·37	1·46	1·50
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	116	119	131	159	208	231	229	202	173	155	151	152	151
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	·	·	·	·	·	2·7	·	·	2·4	·	·
Ansökn. per 100 lediga platser	191	179	218	289	372	383	297	212	190	189	173	202	—
D:o å månadens sista dag	396	420	657	1 003	1 218	1150	714	445	396	434	469	587	600
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	94	·	·	91	·	·	88	·	·	86	·	·
Frankrike. Underst. arbetslösa	581	618	523	557	645	534	775	543	432	409	489	354	362
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	72	83	86	112	122	156	126	109	98	98	83	78	—
Estland. Oplac. arbetssökande	941	883	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	1 839	1 051	893	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 026	910	2 002	3 672	5 097	4990	4 702	4 067	2 000	1 383	936	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	186	195	213	239	311	359	358	346	321	304	289	265	—
Tjeckoslovakien. Oplacerade arbetssökande (i 1 000-tal)	45	42	40	·	48	62	62	[1] 64	66	69	69	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	15·2	14·3	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	18·5	16·7	15·7	14·9
Ansökn. per 100 lediga platser	·	·	·	·	·	369	403	288	239	206	212	184	170
Kanada. Arbetslöshet, i %	4·4	5·7	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·3	4·9	4·1	2·3	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	96·6	98·3	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0	103·7	104·2	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	89·9	90·9	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93 7	92·8	91·7	91·3	89·8	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	93·9	95·1	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	97·3	96·4	95·5	95·1	93·5	—
Australien. Arbetslöshet, i %	·	7·9	·	·	8·1	·	·	8·2	·	·	6·7	·	·
Nya Syd-Wales. Arbetslösa	8 500	8 000	8 500	7 000	5 000	6000	5 500	5 500	6 000	8 000	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror. — [3] Den i denna tidskrift förut meddelade uppgiften, att siffrorna skulle avse arbetare av båda könen, har berott på ett misstag, som rättats genom ett förtydligande i senaste nummer av »Statistiske Meddelelser».

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1926.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 oktober 1926. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 20. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 824—825) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 836—839) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har även under det nu gångna kvartalet kvarstått oförändrat i 22 öre per liter för oskummad, 12 öre för handskummad och 8 öre för separerad vara. Endast å ett fåtal orter ha prisförskjutningar ägt rum, som dock icke åstadkommit någon förändring av medeltalet. Priset på oskummad mjölk har sålunda å en del platser sjunkit med ända till 3 öre, under det att för några orter uppgång konstaterats från 2 till 5 öre per liter. De nuvarande medelpriserna, vilka äro orubbade sedan sistlidne februari, äro de lägsta som förekommit sedan början av år 1917.

Smörpriserna förete i likhet med vad fallet var under förra kvartalet inga större förskjutningar.

Priserna å *ost* ha sjunkit något, särskilt å helfet ost. Att ostnoteringarna å åtskilliga orter varit något lägre under de senaste månaderna än förut beror delvis på att, sedan den i föregående kvartalsredogörelse omnämnda kungörelsen angående kontroll å osthandeln trätt i kraft, prisnoteringar lättare erhållits på åsyftade kvaliteter.

Äggnoteringarna förete under det nu gångna kvartalet en för årstiden ovanlig prisutveckling, i det att fortsatta prisfall ägde rum även under juli, som utvisar det lägsta medelpriset för året, vilket under vanliga förhållan-

den brukar nås redan i maj. Först i augusti började äggen stiga i pris, och denna prisstegring ökades ännu mera i september. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·78, 1·98 och 2·37 kr. per tjog; juninoteringen var 1·86 kr. Att prisfallet på ägg pågått längre än vanligt under den gångna delen av året torde delvis sammanhänga med den avsevärt stegrade importen av utländska ägg, huvudsakligen från Danmark. Importens nettoökning uppgick nämligen under månaderna januari—augusti till 5 milj. ägg.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 1·54 kr. per 5 l. och har sedan som vanligt sjunkit mycket raskt; sålunda var priset i augusti 60 öre och i september 47 öre per 5 l. Till belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden åren 1914—1926.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
						(Öre per 5 liter)							
juli	103	131	106	202	342	143	282	164	180	264	286	155	154
augusti . . .	56	43	45	90	132	61	100	84	58	95	88	71	60
september . .	36	29	37	59	92	53	72	63	45	58	58	51	47

Som synes, ställa sig årets priser något lägre än fjolårets. Under normala förhållanden förete potatispriserna endast smärre fluktuationer under vinterns lopp, varför man torde ha anledning förvänta, att det kommande konsumtionsårets priser på flertalet orter ej i högre grad skola avvika från de under september rådande.

Ifråga om *mjöl* sjönko priserna i början av kvartalet, men ha sedermera åter stigit. Medelpriserna för september voro desamma som för juni med undantag för vetemjöl, som låg 1 öre lägre per kg. En del ytterligare prishöjningar ha emellertid inträtt efter mitten på september — då de för indexräkningen använda noteringarna inhämtades — såsom följd av stigande spannmålsnoteringar. *Brödpriserna* ha varit så gott som oförändrade.

Även minutpriserna å *kött* och *fläsk* ha under kvartalet varit i det närmaste stillastående, dock med någon sänkning för fårkött. Priserna å levande djur, avsedda till slakt, visa nedgång utom beträffande nötkreatur. Priserna å kalvar ha sålunda sjunkit med c:a 7 %, å får med c:a 19 % och å svin med c:a 6 %. Nötkreaturspriserna förete en svag stegringstendens.

Ifråga om *färsk fisk* uppvisa flertalet fisksorter höjda priser sedan juni månad. Gädda utvisar en uppgång med 34 öre per kg., abborre med 13 öre, rödspotta med 12 öre etc. Medelpriset å *salt sill*, som i juli utgjorde 50 öre per kg., steg i augusti med 10 öre och synes på grund av årets mindre goda fångster tendera kraftigt uppåt; under september var medelpriset uppe i 81 öre per kg., och å en del orter hade priset mer än fördubblats på några månader.

Kaffepriserna ha sjunkit något, huvudsakligen med anledning av den utav årets riksdag beslutade tullsänkningen, 10 öre per kg. för obränd vara, vilken trädde i kraft den 1 juli. Medelpriset, som i juni utgjorde 3·34 kr. per kg., sjönk i juli till 3·27 kr. och i augusti till 3·26 kr., vilket pris kvarstod oförändrat i september. Prissänkningen har emellertid varit synnerligen

växlande å olika orter, från 1 och ända upp till 33 öre per kg. Oförändrat under tiden juni—september eller t. o. m. höjt har kaffepriset efter tullsänkningen blivit å 10 av styrelsens 49 rapportorter, sänkning med mindre än 10 öre per kg. har inträtt å 21 orter samt med 10 öre eller mera, d. v. s. minst motsvarande tullsänkningens belopp, allenast å 18 orter. Beaktas bör emellertid, att obränt kaffe numera försäljes i ganska ringa utsträckning i detaljhandeln. Det kan därför möjligen ha inträffat, att den viktigare konsumtionsartikeln bränt kaffe bättre följt partiprisets till följe tullsänkningen och även oberoende av denna inträffade nedgång än den obrända varan. Omöjligheten att erhålla noteringar å en fix, över hela landet och hos olika handlande gångbar kvalitet av bränt kaffe har emellertid nödgat styrelsen att alltjämt bibehålla noteringen av den obrända varan.

Även *sockret* har i år varit föremål för riksdagsbehandling, i det att sockerskatten sänkts med 6 öre per kg. Som en följd härav sänktes partipriset å bitsocker den 1 juli med motsvarande belopp, varefter tendensen åter varit stigande genom inverkan av världsmarknadens konjunkturer. Partipriset låg sålunda vid tiden för septemberuppgifternas insamlande endast 3 öre lägre än vid juli månads ingång. Betraktar man prisutvecklingen inom detaljhandeln, visar det sig, att detaljpriserna sjunkit mera än partipriserna. Medelpriset å bitsocker, som i juni utgjorde 72 öre per kg., sjönk i juli med 5 öre per kg. och i augusti med ytterligare 1 öre, varefter priset steg med 1 öre per kg. i september till 67 öre d. v. s. samma pris som i juli 1914. Sockerprisets nedgång har varit genomgående för samtliga 49 ombudsorter. Sänkningen har uppgått till 6 öre och däröver å 16 orter, till 4—5 öre å 21 orter; 10 orter redovisade 3 öres sänkning, under det att prisfallet å 2 orter inskränkt sig till 1—2 öre per kg.

Vad vidare *bränsle* och *lyse* beträffar, ha vedpriserna ytterligare sjunkit något, varemot kol- och kokspriserna stigit; vid kvartalets slut förete emellertid även vedpriserna å många orter stigande tendens. Beaktas de olika noterade varornas genomsnittliga betydelse inom privathushållen, äro dock prisfallen under kvartalet något övervägande. I detta sammanhang torde omnämnas, att kolnoteringarna under det gångna kvartalet å åtskilliga orter avse tyska eller polska kol, sedan kolstrejken hindrat import från England.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med september 1926, meddelas i tabellen å sid. 818 tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som användes vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Såsom tidigare framhållits är det efter hyresregleringens upphörande omöjligt att redan vid indexberäkningstillfället den 1 oktober medtaga i beräkningarna de under det då inträdande nya hyresåret gällande genom-

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1926.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Mejeriprod., ägg o. margarin (9 varuslag)	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedelcirkulation (enligt Cassel)
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
Senare halvåret	106	114	97	102	108	108	**106**	**105**	125
1915	123	129	126	116	131	129	**126**	**121**	133
1916	153	127	169	169	148	176	**157**	**139**	155
1917	202	160	197	211	219	257	**208**	**181**	207
1918	319	199	432	354	245	367	**319**	**270**	298
1919	392	262	456	315	270	392	**348**	**320**	324
1920	317	292	348	268	241	461	**321**	**298**	321
1921	238	234	255	224	208	310	**245**	**237**	288
1922	167	178	191	186	193	204	**186**	**180**	249
1923	160	156	177	166	173	192	**171**	**163**	237
1924	164	158	170	175	187	186	**174**	**164**	224
1925	160	170	188	186	182	171	**176**	**168**	212
1:a kv.	163	177	181	188	188	177	**179**	**170**	214
2:a kv.	153	173	188	181	187	174	**176**	**169**	211
3:e kv.	156	169	193	190	181	167	**176**	**169**	213
4:e kv.	167	159	188	186	171	164	**172**	**165**	210
1926 1:a kv.	153	158	188	183	170	166	**170**	**160**	210
2:a kv.	142	159	187	172	167	165	**165**	**157**	209
3:e kv.	143	159	186	179	163	171	**167**	**156**	209
Juli	140	160	187	177	163	165	**165**	**156**	210
Aug.	143	159	187	180	161	171	**167**	**156**	210
Sept.	146	158	185	181	164	176	**168**	**157**	207

snittshyrorna. Av denna anledning har det gångna hyresårets stegringssiffra (88 %) fått kvarstå oförändrad. Sedan Kungl. Maj:t beslutat allmän hyresräkning å ett antal orter i samband med mantalsskrivningen innevarande höst, måste de preliminära resultaten av densamma avvaktas, innan omräkning sker; detta kan icke bliva fallet förrän vid beräkningstillfället den 1 nästkommande april.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 samt årg. 1922, sid. 155.

Vidstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 till oktober 1926.

Den nu slutförda undersökningen visar, att priserna å övervägande antalet hithörande varuslag sjunkit sedan föregående kvartal. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 84 % (mot 87 % ett kvartal tidigare).

Beklädnadsartiklar. (Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1924	1925	Okt. 1925	Jan. 1926	April 1926	Juli 1926	Okt. 1926
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	3·90	3·85	3·85	3·80	3·75	3·75	3·70
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·90	0·90	0·90
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·75	11·10	10·65	10·55	10·45	10·40	10·20
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	153·00	154·00	154·00	153·00	153·00	151·00	149·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	97·00	96·00	96·00	95·00	95·00	94·00	93·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	147·00	147·00	147·00	147·00	147·00	146·00	143·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	89·00	90·00	90·00	89·00	88·00	88·00	87·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·40	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35	3·25
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·45	3·40	3·40	3·40	3·30	3·25	3·20
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·70	3·65	3·65	3·60	3·60	3·55	3·45
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·20	2·20	2·25	2·25	2·25	2·25
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·85	4·00	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·75
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·50	13·50	13·50	13·25	13·25	13·00	13·00
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·50	25·25
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	18·75	18·50	18·50	18·50	18·25	18·25	18·00
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	18·50	18·25	18·25	18·25	18·25	18·00	18·00
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	10·75	10·75	10·75	10·75	10·75	10·50
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	6·85	6·75	6·75	6·75	6·70	6·65	6·60

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, sid. 947). Resultatet av den omräkning, som nu företagits av de båda sistnämnda skatteposterna, har blivit en sänkning av skatteindexen med 2 enheter eller till 183. Skattepostens nedgång har framkallats av det vid årets riksdag fattade beslutet om sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten, under det att årets landstingsskatter genomsnittligt utvisa någon höjning.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Siffran har icke undergått någon förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen från juli 1914 till oktober 1926 uppgår sålunda fortfarande till 80 % (se tabellen å nästa sida).

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 818 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel,

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1925		1926			
									juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.
Inventarier (möbler, köksaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	180	179	174	175	173	171	170
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	157	155	153	152	150	150	149
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	189	189	189	189	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	219	219	219	219	216	216	216
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	175	175	175	175	175	178	178
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	205	205	206	206	206	210	210
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	197	197	197	197	197	197	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179	177	177
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**182**	**181**	**180**	**180**	**179**	**180**	**180**

bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 oktober 1926 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt (sid. 821).

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1926, 71 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 171. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 420 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 1 enhet eller cirka 0·3 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna bränsle och lyse, beklädnad samt skatter.

Sänkningen beror i främsta rummet på beklädnadsprisernas nedgång, vilken, som förut omnämnts, omfattar de flesta hithörande varuslag och betingat beklädnadsindexens fall med 3 enheter. Livsmedels- och hyresposterna samt posten »övriga utgifter» kvarstå vid detta tillfälle *oförändrade*. I

		Födo- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Be-klädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	·
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**178**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	— 0·5
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**	— 1·0
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**	— 0·3
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**	— 0·9
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**	— 0·7
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**	— 0·5
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**	— 0·3

detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel, bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 824—825 angivna och för september månad insamlade.

Levnadskostnadsindexens nedgång under det gångna kvartalet innebär 1 % sänkning av dyrtidstilläggen å de för statens befattningshavare utgående lönerna, vadan alltså dyrtidstilläggen under det nu ingångna kvartalet komma att utgå med 17 % för reglerade och 35 % för oreglerade verk. För befattningshavare hos Stockholms stad likasom för personalen vid de enskilda järnvägarna medför indexens fall denna gång ingen ändring, varemot de i Göteborgs stads tjänst anställda få i likhet med statens befattningshavare vidkännas en sänkning av dyrtidstilläggen med 1 %.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	
	Juli	2:dra halvåret											2:a kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	100	106	140	179	283	330	307	239	181	163	166	168	155	153
Södertälje	100	106	138	178	273	319	298	229	174	158	158	161	151	149
Uppsala	100	108	142	185	281	334	314	249	184	165	169	172	156	156
Nyköping	100	104	138	180	268	319	293	229	173	159	159	164	152	151
Eskilstuna	100	105	136	183	267	319	289	228	170	157	158	165	153	152
Linköping	100	107	143	188	277	330	306	243	187	172	169	173	160	158
Norrköping	100	105	138	179	267	320	298	230	177	162	163	166	153	152
Motala	100	104	146	190	280	332	310	240	181	166	164	171	158	155
Jönköping	100	104	141	179	271	326	304	237	177	162	165	168	156	153
Växjö	100	105	142	178	267	322	300	233	182	168	168	170	161	155
Kalmar	100	104	140	182	260	297	277	222	172	155	157	165	156	153
Västervik	100	103	136	175	261	307	291	223	171	156	156	163	152	150
Visby	100	106	137	170	249	305	289	229	175	157	158	164	159	155
Karlskrona	100	105	145	181	253	303	284	229	180	164	162	169	158	156
Kristianstad	100	108	149	192	283	318	296	236	178	163	165	174	160	159
Malmö	100	104	142	187	281	318	295	233	181	166	163	171	161	161
Lund	100	105	145	186	278	312	292	230	178	160	160	164	155	154
Landskrona	100	106	146	189	275	325	306	244	184	166	165	171	163	167
Hälsingborg	100	105	145	185	276	313	293	236	179	161	164	170	160	161
Ystad	100	105	148	188	281	312	297	231	178	159	163	167	159	158
Halmstad	100	106	146	187	274	310	290	232	178	161	162	168	157	156
Göteborg	100	106	147	192	299	337	318	254	191	178	176	180	167	160
Lysekil	100	105	139	180	268	312	297	229	177	163	167	170	159	152
Vänersborg	100	104	143	186	285	330	303	241	183	168	171	171	160	156
Borås	100	106	145	187	282	322	306	243	190	174	176	177	164	161
Tidaholm	100	103	142	177	260	307	285	233	178	162	163	168	157	152
Karlstad	100	108	143	182	274	327	311	240	181	169	169	168	157	155
Örebro	100	107	142	182	267	321	300	231	174	158	160	164	152	150
Kopparberg	100	107	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—	—
Västerås	100	105	142	182	276	333	307	233	173	157	161	167	154	151
Falun	100	105	139	180	275	326	308	245	180	163	165	169	157	153
Domnarvet[2]	100	105	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	137	180	268	328	302	238	172	157	160	167	153	150
Gävle	100	107	142	184	278	325	312	244	178	161	166	169	157	153
Söderhamn	100	108	140	184	280	334	317	249	184	169	172	176	165	162
Sundsvall: staden	100	105	144	184	282	337	318	241	180	166	168	166	153	157
sågverksdistr.	100	103	143	189	283	333	317	246	184	169	172	169	157	160
Nyland	100	103	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	139	181	270	317	305	252	187	162	161	163	155	155
Umeå	100	106	141	187	269	324	308	248	187	176	177	178	170	168
Luleå	100	104	137	182	270	322	310	249	190	167	169	169	163	164
Boden	100	107	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	128	168	257	323	309	251	187	162	161	167	152	153
Kiruna	100	104	130	169	262	325	316	263	196	170	168	172	161	160
Samtliga orter	**100**	**105**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**168**	**157**	**156**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar. Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	
													2:a kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	119	117	124	123	122	120	121	120	121	120	118	118
Södertälje	105	108	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101	102	102
Uppsala	102	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	103	99	101
Nyköping	98	99	97	98	98	99	97	95	96	97	96	97	96	97
Eskilstuna	101	103	100	104	101	103	100	99	98	99	99	102	101	101
Linköping	96	97	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99	98	98
Norrköping	100	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	103	102	102
Motala	93	94	97	98	97	97	97	95	95	96	94	96	95	94
Jönköping	95	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	93	92	91
Värnamo	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	89	89
Växjö	89	88	89	86	86	89	88	86	89	91	90	89	90	88
Kalmar	102	101	102	102	97	94	94	95	97	97	97	100	101	101
Västervik	93	93	91	90	90	89	91	88	90	90	90	91	91	91
Visby	97	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	93	96	95
Karlskrona	101	100	103	100	93	95	95	97	101	101	99	101	101	101
Kristianstad	96	96	101	100	99	94	94	95	94	95	95	98	97	97
Malmö	101	101	103	105	105	101	100	100	103	104	102	104	105	106
Lund	99	99	102	101	101	96	97	96	99	98	97	98	98	99
Landskrona	99	97	102	101	99	99	100	100	101	100	99	100	102	105
Hälsingborg	99	98	102	101	101	97	97	98	99	98	99	100	101	103
Ystad	98	96	100	99	99	93	94	93	95	94	96	96	97	98
Halmstad	101	99	102	101	99	95	95	96	97	97	97	98	98	99
Varberg	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	92	92	92
Göteborg	102	102	106	107	112	107	108	108	108	111	109	109	108	105
Lysekil	101	101	101	100	100	99	101	99	101	102	104	104	103	100
Vänersborg	99	98	100	100	103	101	99	100	100	101	102	100	100	98
Borås	98	99	102	101	102	98	100	100	104	105	105	103	103	101
Lidköping	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	97	95	95
Tidaholm	97	97	100	96	95	94	94	97	98	98	98	98	99	96
Karlstad	99	101	100	98	99	100	102	100	100	103	102	99	99	99
Arvika	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	99	98	97
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	99	96	96
Örebro	100	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	98	97	96
Kopparberg	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	100	101	104	102	98	97	97	99	100	99	98
Falun	99	99	98	98	100	101	101	103	100	100	100	100	100	99
Avesta	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	93	93	93
Domnarvet [1]	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	95	97	99	100	98	98	94	95	96	98	96	95
Mora	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	98	98	99
Gävle	101	101	101	101	102	101	104	102	99	99	101	101	100	98
Söderhamn	96	97	95	97	98	99	101	101	99	100	101	100	102	101
Sundsvall: staden	104	103	105	104	106	108	108	104	103	105	105	101	100	104
sågverksdistr.	98	98	99	101	101	101	103	101	100	101	102	98	98	101
Nyland	100	98	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	98	99	102
Östersund	102	102	101	101	101	101	104	109	107	102	101	99	101	102
Umeå	97	95	94	96	93	95	96	98	99	102	102	100	102	102
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	110	112	112
Luleå	103	104	101	104	103	105	108	110	111	107	108	105	109	111
Boden	101	103	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	106	107	110	117	119	123	122	116	115	116	113	115
Kiruna	118	116	107	107	111	117	122	129	127	121	119	119	119	120
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1925) och per månad (september 1925—september 1926)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	× 38	47	44	35	25	23	24	24
2	handskummad	»	8	8	× 24	—	26	20	13	12	13	13
3	separerad	»	6	6	× 19	23	19	13	9	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 587	729	657	496	375	366	374	384
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 546	727	651	486	358	350	350	353
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 372	624	524	389	277	275	289	266
7	halvfet, »	»	121	119	× 332	500	374	267	178	187	203	182
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	433	376	293	178	184	178	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	725	681	578	428	320	271	274	265
10	» konserverade	»	137	151	615	716	533	393	348	260	279	273
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 1200	1271	963	947	699	771	986	937
12	»	5 l.	28	30	× 68	71	60	60	47	50	61	58
13	färsk	»	46	80	237	102	191	124	119	180	187	113
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 66	78	69	58	48	50	51	50
15	Bruna bönor	»	48	49	× 173	214	130	83	97	72	88	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 50	× 75	91	71	52	45	44	48
17	råg-	»	22	23	× 41	× 56	56	46	31	27	30	33
18	rågsikt-	»	27	29	—	× 73	73	63	44	38	40	42
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 82	99	101	72	52	50	48	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 73	111	176	85	61	53	54	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 73	96	111	108	86	75	73	77
22	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	139	132	110	97	95	99
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 75	96	105	93	73	65	64	70
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 49	64	71	65	50	44	46	52
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 180	230	254	217	172	157	156	161
26	mjukt, bil bakat med vatten	»	43	46	× 88	116	128	113	88	77	77	85
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 144	167	145	129	103	90	91	99
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	567	563	398	301	223	209	204	212
29	soppkött	»	100	95	507	490	333	243	175	169	167	175
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	546	512	493	377	280	256	247	255
31	spädkalv	»	72	70	357	312	274	204	155	149	144	152
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	626	600	431	310	233	225	223	241
33	salt, svenskt	»	114	118	546	547	385	264	193	184	181	198
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	509	557	442	348	270	264	239	247
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 388	605	449	321	250	214	197	249
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 404	619	470	338	263	227	204	256
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	364	275	204	192	189	236
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	211	202	191	166	140	132	135	132
39	gädda	»	108	110	317	333	312	260	211	209	212	204
40	sill	»	34	35	149	110	102	92	79	67	72	78
41	strömming	»	38	39	123	114	106	91	70	61	66	74
42	torsk	»	55	57	196	160	139	119	100	94	100	101
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	295	244	219	199	169	154	154	155
44	kolja	»	—	—	—	—	152	134	113	111	120	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	145	148	120	87	77	59	70	86
46	strömming	»	30	31	100	105	74	65	51	45	46	52
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	293	223	156	113	97	83	90	98
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 307	316	331	210	219	244	281	335
49	Socker, bit-	»	67	65	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96	78
50	Salt (matsalt)	»	—	10	31	32	31	26	21	20	19	19
51	Svagdricka	l.	6	6	14	16	16	17	15	14	14	15
52	Fotogen, Water White	»	20	21	—	71	60	53	38	32	31	30
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170	4980
54	barr- »storfamn» : 3·56 kbm)	»	2040	2110	6620	6740	8230	5620	3820	3880	3850	3750
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	1035	896	964	659	460	449	441	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	—	—	2069	1286	948	840	782	737
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	—	—	1664	703	444	414	389	344
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	—	—	1177	452	326	310	303	256
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	—	—	1249	481	356	337	326	278

[1] Före 1918 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	April 1926	Maj 1926	Juni 1926	Juli 1926	Aug. 1926	Sept. 1926	Höjning (+) eller sänkning (—) i % sept. 1913—sept. 1926	Höjning (+) eller sänkning (—) i % sept. 1925—sept. 1926	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre			
23	23	24	23	23	22	22	22	22	22	22	22	22	+ 57·1	— 4·3	1
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	+ 50·0	0·0	2
9	9	9	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8	+ 33·3	— 11·1	3
413	410	394	363	335	351	343	336	332	337	332	338	338	+ 42·6	— 18·2	4
375	369	361	340	311	312	309	309	308	308	301	313	316	+ 46·3	— 15·7	5
261	261	260	261	260	259	257	252	250	248	246	245	241	+ 46·1	— 7·7	6
178	177	178	177	177	175	175	173	173	175	174	172	173	+ 40·7	— 2·8	7
177	177	176	176	174	174	174	165	163	163	163	163	162	+ 17.4	— 8·5	8
250	330	397	397	318	290	252	190	185	186	178	198	237	+ 53·9	— 5·2	9
—	278	290	294	278	273	—	—	—	—	—	—	234	+ 66.0	—	10
804	696	692	688	701	701	702	690	664	636	639	612	717	—	— 10·8	11
51	47	47	46	46	47	47	47	46	44	44	42	47	+ 74·1	— 7·8	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	60	—	—	—	13
49	49	48	48	48	48	47	47	47	47	47	47	47	+ 51·6	— 4·1	14
69	69	66	64	64	63	60	57	56	55	54	54	54	+ 14·9	— 21·7	15
46	45	44	48	49	47	46	47	48	48	49	48	47	+ 51·6	+ 2·2	16
29	26	26	27	28	27	26	27	28	28	28	28	28	+ 27·3	— 3·4	17
38	35	35	38	38	37	36	37	38	38	39	39	38	+ 40·7	0·0	18
50	49	48	48	48	47	47	46	46	46	46	46	46	+ 27·8	— 8·0	19
53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	53	+ 29·3	0·0	20
76	75	74	73	73	72	72	72	72	72	72	72	72	+ 75·6	— 5·3	21
98	96	95	94	94	94	93	93	93	93	93	93	93	—	— 5·1	22
70	67	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	+ 73·7	— 5·7	23
51	50	48	49	49	49	49	49	49	48	48	48	48	+ 60·0	— 5·9	24
160	159	155	155	156	156	157	156	157	157	157	156	155	+ 106·7	— 3·1	25
85	83	80	80	80	80	80	79	80	79	80	79	79	+ 83·7	— 7·1	26
98	97	94	95	95	94	94	94	94	94	95	94	93	+ 55·0	— 5·1	27
219	216	213	212	212	212	210	209	209	210	212	212	210	+ 66·7	— 4·1	28
181	179	177	177	177	177	176	174	174	174	175	175	175	+ 68·3	— 3·3	29
257	256	254	256	256	256	254	254	254	255	255	255	254	+ 91·0	— 1·2	30
155	154	152	156	155	153	152	152	151	152	153	153	153	+ 106·8	— 1·3	31
242	231	225	231	235	240	246	248	248	249	247	243	236	+ 76·1	— 2·5	32
203	198	194	192	195	197	200	205	208	210	203	202	195	+ 63·9	— 3·9	33
—	214	247	256	256	252	249	245	213	—	—	—	—	—	—	34
261	259	255	254	253	250	245	242	238	238	239	239	239	+ 73·2	— 8·4	35
269	267	264	262	260	258	253	251	249	249	248	247	246	+ 70·8	— 8·6	36
253	257	254	251	249	248	248	247	242	240	242	244	245	—	— 3·2	37
132	131	134	138	140	142	143	135	115	113	120	125	126	+ 68·0	— 4·5	38
211	209	200	203	201	206	210	188	162	166	188	201	200	+ 81·8	— 5·2	39
83	78	79	82	73	59	59	68	70	84	100	84	77	+ 97·4	— 7·2	40
71	78	79	87	87	89	84	79	69	68	66	67	66	+ 69·2	— 7·0	41
103	100	99	102	101	100	99	99	95	94	96	98	97	+ 76·4	— 5·8	42
163	154	151	156	160	162	158	148	142	144	154	160	156	+ 95·0	— 4·3	43
118	116	115	122	119	118	118	117	113	113	113	117	116	—	— 1·7	44
74	72	72	71	63	61	59	56	53	51	50	60	81	+ 80·0	+ 9·5	45
51	50	51	51	51	53	53	53	56	55	50	55	53	+ 71·0	+ 3·9	46
98	101	105	106	107	106	106	107	106	106	102	101	101	+ 87·0	+ 3·1	47
333	334	335	334	336	335	335	334	333	334	327	326	326	+ 102·5	— 2·1	48
77	71	72	74	74	74	72	73	74	72	67	66	67	0·0	— 13·0	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
30	30	30	30	31	31	31	31	30	31	31	31	31	+ 47·6	+ 3·3	52
4850	4810	4800	4790	4780	4750	4700	4670	4640	4590	4570	4520	4520	+ 76·6	— 6·8	53
3650	3630	3610	3600	3580	3560	3550	3530	3510	3470	3420	3410	3450	+ 68·3	— 5·5	54
442	438	438	438	438	447	445	445	424	425	418	423	433	+ 119·8	— 2·0	55
726	732	739	738	742	744	743	742	743	741	743	780	811	+ 102·8	+ 11·7	56
325	330	336	342	345	347	349	350	347	346	349	398	424	+ 82·0	+ 30·5	57
236	228	227	229	230	231	233	233	231	233	235	246	259	+ 61·9	+ 9·7	58
258	257	260	265	267	271	272	272	271	273	279	288	298	+ 58·5	+ 15·5	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	24	24	24	22	22	22	23	23	23	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	12	11	11	—	—	—
3	separerad	»	9	9	9	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	327	333	333	334	341	341	332	343	343	315	326	328
5	mat- (lands-)	»	297	303	300	319	325	323	296	316	322	304	310	306
6	Ost: helfet	»	266	270	261	264	262	257	256	254	249	279	278	277
7	halvfet	»	176	180	179	188	192	193	192	200	196	200	200	200
8	Margarin, växt-	»	162	164	163	166	164	164	163	160	160	163	160	160
9	Ägg: färska	tjog	191	251	284	188	201	248	166	178	217	164	169	220
10	konserverade	»	—	—	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	893	—	871	500	—	881	529	—	—	672	—	813
12	»	5 l.	48	40	50	35	—	53	46	—	53	35	—	45
13	färsk	»	125	58	—	153	70	—	180	56	—	145	53	—
14	Ärter, gula	kg.	42	42	43	40	40	40	38	39	39	38	38	38
15	Bruna bönor	»	49	49	50	49	51	51	51	52	50	59	59	59
16	Mjöl: vete-	»	47	47	46	50	47	47	47	47	46	49	48	47
17	råg-	»	28	28	28	29	30	29	27	26	27	30	30	29
18	rågsikt-	»	38	39	38	41	39	39	38	39	38	40	40	39
19	Gryn: havre-	»	46	46	46	44	45	45	43	43	42	48	48	48
20	ris-	»	52	54	53	48	58	60	53	50	51	52	52	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	64	64	64	62	62	62	60	62	62	59	61	59
22	knäckebröd	»	103	103	103	97	97	97	80	81	91	78	77	77
23	limpa, söt	»	81	81	78	68	66	66	74	76	73	56	65	65
24	» sur	»	64	64	61	52	52	49	50	50	50	48	49	55
25	Vetebröd: skorpor	»	176	176	172	129	129	129	175	175	173	146	144	144
26	mjukt, bakat med vatten	»	80	81	78	79	79	79	78	79	79	62	61	60
27	mjukt, » » mjölk	»	117	117	117	107	104	96	108	110	108	79	78	78
28	Nötkött, färskt: stek	»	227	231	228	212	212	212	220	216	219	211	212	212
29	soppkött	»	167	171	173	172	172	172	156	162	168	176	177	177
30	Kalvkött: gödkalv	»	264	261	257	250	250	250	233	228	230	238	234	234
31	spädkalv	»	151	150	152	159	160	160	150	152	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	312	273	250	292	291	278	247	229	229	250	250	244
33	salt	»	226	218	198	—	—	185	206	213	200	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	277	277	273	260	260	258	222	223	228	247	246	245
36	salt, svenskt	»	277	280	276	267	262	254	225	227	231	250	250	250
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	142	160	148	125	144	150	108	117	—	75	85	79
39	gädda	»	220	238	226	194	211	215	179	190	212	174	187	181
40	sill	»	—	85	81	80	84	85	—	—	73	—	—	90
41	strömming	»	91	100	78	81	72	78	51	62	67	72	93	68
42	torsk	»	137	149	149	140	144	140	139	125	129	134	140	138
43	rödspotta	»	160	169	158	178	181	168	191	155	163	170	177	181
44	kolja	»	134	137	139	124	130	126	128	131	139	109	120	120
45	[1]) salt: sill	»	52	67	84	43	41	80	40	37	85	38	70	90
46	strömming	»	69	85	71	—	—	—	—	—	50	—	—	—
47	Kabeljo	»	98	97	100	100	105	96	95	92	93	120	120	118
48	Kaffe	»	335	333	326	329	334	334	329	332	342	323	327	327
49	Socker	»	62	61	63	67	63	65	68	66	67	67	66	67
50	Salt	»	20	20	20	17	17	17	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	21	21	22	15	15	15	19	19	17	12	12	12
52	Fotogen	»	32	32	32	32	32	32	30	30	30	30	30	30
53	Ved: björk-	famn	4900	5020	5110	4810	4310	4530	4810	4720	4770	4450	4320	4240
54	barr-	»	3240	3240	3290	3010	3010	3010	3140	3090	3030	2780	2980	2950
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	850	950	800	850	975	813	825	875	800	800	850
57	eng. hushålls-	»	405	440	470	—	—	—	375	—	525	—	400	400
58	Koks: gasverks-	»	280	293	293	175	245	250	307	307	324	200	200	235
59	eng. kamin-	»	290	315	315	340	340	385	—	—	—	267	275	—

[1] Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
21	21	21	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	—	—	—	2
6	6	6	8	8	8	8	8	8	7	7	7	8	8	8	6	6	6	3
319	326	329	324	328	329	326	336	335	323	326	327	344	350	350	317	317	323	4
309	321	321	294	301	304	299	322	320	302	309	313	285	299	302	271	279	281	5
245	245	245	253	258	256	280	277	253	257	257	257	243	243	242	259	239	233	6
190	168	164	178	181	176	213	213	196	173	173	173	166	164	164	194	192	189	7
160	160	160	163	163	160	167	160	160	160	160	160	166	166	166	160	160	160	8
176	197	217	151	186	217	164	190	245	159	164	215	167	182	229	180	184	188	9
—	—	—	—	—	—	—	—	228	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
714	—	964	533	—	667	—	—	863	600	600	633	485	480	—	630	—	595	11
47	43	53	48	—	53	56	—	50	39	35	44	36	40	48	45	—	50	12
163	66	—	161	66	—	184	63	—	172	52	—	160	50	—	168	71	—	13
43	42	41	39	39	40	40	40	40	35	36	35	50	50	45	50	50	50	14
57	57	56	50	50	50	58	57	55	48	47	49	55	55	55	65	65	65	15
49	47	47	47	47	46	49	48	47	49	47	46	47	47	46	48	48	47	16
31	31	29	29	30	29	31	33	29	28	28	27	29	31	29	28	28	27	17
41	41	40	39	40	38	40	39	38	38	38	37	38	39	38	39	39	38	18
45	45	45	45	45	45	50	45	45	45	45	45	45	50	45	50	50	50	19
59	56	55	60	60	60	49	49	48	50	50	50	50	50	50	57	57	57	20
60	60	60	75	75	74	70	70	65	64	63	63	90	90	90	82	80	80	21
85	75	76	101	101	100	100	100	95	85	88	92	100	100	100	90	90	90	22
72	72	73	70	70	69	71	71	71	68	68	67	65	65	65	54	54	53	23
47	47	46	48	48	48	51	51	51	57	57	61	44	44	44	41	41	40	24
174	174	174	188	188	188	176	176	176	129	129	131	155	155	155	147	147	147	25
86	86	86	74	74	74	90	90	90	67	67	68	78	78	78	—	—	—	26
107	107	107	93	94	94	109	109	109	—	—	—	90	90	90	65	65	64	27
228	228	228	198	199	199	218	221	223	195	202	200	203	195	195	200	198	195	28
177	177	176	177	177	179	195	197	197	168	169	170	176	173	175	170	170	170	29
282	282	282	249	250	250	270	257	269	237	235	238	213	213	213	223	223	221	30
150	150	150	150	150	150	—	—	—	133	141	144	132	134	136	126	127	128	31
288	288	288	276	260	250	305	272	273	246	246	241	210	205	211	230	228	221	32
—	—	—	228	220	212	175	167	192	197	203	207	—	—	—	200	183	175	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
260	260	260	222	224	222	246	246	246	216	218	214	212	210	211	220	220	220	35
260	260	260	236	239	232	258	253	250	215	228	208	230	221	217	230	230	230	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
129	133	131	138	142	148	118	140	125	127	126	138	125	125	125	95	100	97	38
202	218	217	208	207	203	200	213	198	184	195	200	185	200	203	146	166	163	39
100	87	80	100	89	73	100	88	63	—	60	76	90	77	76	—	75	72	40
76	73	83	64	64	68	60	61	62	61	63	63	75	75	75	54	63	63	41
134	136	130	115	132	113	115	100	100	—	125	108	100	100	100	90	75	75	42
153	161	155	150	160	150	140	151	150	138	160	150	149	150	150	128	137	136	43
121	126	124	122	127	125	125	131	125	111	120	118	99	100	100	102	99	95	44
40	57	80	40	60	83	40	69	91	32	70	78	50	72	90	52	73	75	45
—	—	—	—	—	—	47	57	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
104	106	100	104	108	108	100	100	100	98	92	98	120	120	120	—	—	—	47
341	337	339	322	322	321	343	336	329	335	332	332	330	329	329	342	338	338	48
65	64	66	67	66	67	65	64	66	66	67	69	68	68	70	68	66	69	49
20	20	20	20	20	20	18	19	19	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	14	14	14	15	15	15	51
30	30	30	30	30	30	32	32	32	29	29	29	32	32	32	31	32	32	52
4630	4630	4630	4170	4140	4090	4670	4630	4570	4300	4030	4030	4900	4300	4300	3650	3650	3650	53
3560	3560	3560	3200	3140	3260	3930	3900	3680	3240	3150	3150	3250	2900	2900	2390	2390	2390	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
750	850	850	700	750	750	780	780	780	715	715	715	700	700	750	760	—	—	56
—	—	—	367	375	388	350	380	380	388	388	388	—	—	—	413	—	—	57
205	205	230	223	230	228	265	265	295	250	250	250	200	195	195	255	—	—	58
275	315	415	268	275	308	295	345	345	250	250	250	300	275	325	300	—	—	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	18	18	18	22	22	22	20	20	20	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	9	8	8	8	8	8	7	7	7	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	325	329	329	332	336	339	316	328	323	317	329	324
5	mat- (lands-)	»	288	313	308	288	303	305	280	299	304	298	301	307
6	Ost: helfet	»	230	239	235	269	271	260	267	264	267	280	282	271
7	halvfet	»	190	185	190	—	—	—	—	—	—	187	187	200
8	Margarin, växt-	»	160	160	160	160	160	160	163	160	160	175	175	175
9	Ägg: färska	tjog	151	156	191	161	185	209	149	167	195	146	176	222
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	700	—	725	750	—	729	714	—	1036	600	—	600
12	»	5 l.	40	—	50	42	—	48	39	39	58	50	—	50
13	färsk	»	99	53	—	128	53	—	170	70	—	196	62	—
14	Ärter, gula	kg.	58	56	56	38	38	38	43	44	45	49	49	49
15	Bruna bönor	»	60	60	60	45	45	45	50	50	50	50	50	50
16	Mjöl: vete-	»	50	50	47	47	47	45	48	49	47	51	51	49
17	råg-	»	31	31	28	24	24	22	28	29	28	28	28	28
18	rågsikt-	»	40	40	39	37	37	35	40	41	40	42	42	40
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	45	45	45	45	45	45	50	50	50
20	ris-	»	55	57	57	51	49	50	59	60	60	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	76	76	76	82	89	89	76	76	76
22	knäckebröd	»	100	100	100	93	93	93	103	100	100	115	115	115
23	limpa, söt	»	50	50	50	58	58	58	50	50	50	50	50	50
24	» sur	»	40	40	40	37	37	37	41	41	41	40	40	40
25	Vetebröd: skorpor	»	150	150	150	128	127	126	140	140	140	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	70	70	63	63	63	94	94	94	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	80	80	80	78	78	78	100	100	100	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	196	197	197	189	188	188	190	190	190	178	180	182
29	soppkött	»	177	177	177	163	163	163	160	160	160	155	158	159
30	Kalvkött: gödkalv	»	234	232	228	247	245	250	250	250	250	200	200	200
31	spädkalv	»	150	149	149	147	149	149	150	150	150	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	234	231	220	212	204	185	250	250	250	206	204	192
33	salt	»	173	170	180	—	—	—	188	188	175	193	200	174
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	218	214	208	217	211	209	228	243	250	211	211	213
36	salt, svenskt	»	224	223	205	239	231	226	225	225	231	211	213	215
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	148	150	125	140	150	150	63	68	69	161	180	180
39	gädda	»	188	200	197	198	200	163	145	173	177	230	250	213
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
41	strömming	»	64	60	63	93	100	65	47	72	53	53	64	72
42	torsk	»	90	90	93	50	55	50	48	54	55	114	124	107
43	rödspotta	»	150	150	149	143	150	150	—	—	—	193	196	175
44	kolja	»	125	125	125	121	127	114	—	—	—	135	134	129
45	[1]) salt: sill	»	46	50	100	30	75	75	50	72	100	45	40	80
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	120	100	—	—	—	113	100	100	115
48	Kaffe	»	323	326	321	341	337	337	340	340	340	347	347	347
49	Socker	»	67	66	68	65	64	65	68	67	68	69	68	70
50	Salt	»	20	20	20	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	12	12	12	12	12	12
52	Fotogen	»	30	32	32	29	29	29	30	30	30	31	30	30
53	Ved: björk-	famn	3720	3720	3720	3530	3530	3530	4200	4200	4000	5530	5530	5280
54	barr-	»	2360	2360	2360	2910	2910	2900	3200	3200	3200	4010	4010	4270
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	650	800	850	675	675	—	700	700	800	800	800	—
57	eng. hushålls-	»	325	400	500	—	—	—	275	338	350	375	450	450
58	Koks: gasverks-	»	240	275	300	190	210	190	193	208	233	250	250	300
59	eng. kamin-	»	260	275	300	225	225	225	193	213	238	300	300	315

[1]) Se anm. sid. 826.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
23	22	22	20	20	20	22	22	22	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	15	15	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	8	8	6	6	6	8	8	8	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
336	340	340	308	313	315	312	322	319	316	316	319	320	330	325	316	320	321	4
278	300	300	299	303	305	—	—	—	300	303	305	—	—	—	—	—	—	5
258	258	240	272	267	275	247	247	244	252	249	246	238	244	240	258	258	263	6
162	168	162	178	185	182	160	160	160	148	165	165	177	173	183	—	—	—	7
173	173	160	170	174	177	163	161	167	170	170	174	160	160	160	160	160	160	8
156	164	202	155	203	226	162	205	225	155	198	208	166	193	222	162	200	218	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
583	—	717	—	—	700	—	—	600	—	—	600	—	—	681	—	—	591	11
40	—	43	—	—	50	—	—	41	—	—	40	—	—	45	—	—	39	12
138	53	—	103	53	—	83	46	—	80	45	—	77	50	—	70	45	—	13
50	50	50	49	49	46	49	49	50	49	49	49	48	49	49	52	52	52	14
60	58	50	48	48	42	45	45	47	46	48	46	51	51	49	51	52	49	15
51	51	49	46	48	46	48	48	47	48	49	47	49	48	48	48	48	47	16
31	31	30	25	25	26	30	29	29	30	30	30	28	26	26	30	30	29	17
42	42	41	35	37	36	39	39	38	39	40	40	40	39	39	38	39	39	18
49	49	45	46	46	47	43	43	44	40	40	41	45	45	45	46	46	46	19
52	54	56	60	60	60	50	50	51	40	43	40	51	49	48	60	60	60	20
86	86	86	97	92	92	91	90	82	93	94	88	100	97	100	91	91	89	21
99	99	99	107	107	115	119	119	120	110	110	111	121	121	121	107	107	103	22
59	59	60	39	39	39	47	48	48	39	39	39	49	49	49	51	51	51	23
42	40	41	35	35	35	38	38	38	32	32	32	38	38	38	38	38	38	24
170	160	162	175	175	175	168	168	168	125	125	125	136	136	137	139	139	139	25
—	—	—	—	—	—	74	74	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
100	100	100	96	95	95	122	121	121	70	70	70	85	85	85	73	73	73	27
219	215	220	187	186	185	250	250	250	250	250	249	225	225	225	207	206	207	28
182	184	183	156	161	164	206	206	206	198	200	199	200	200	200	185	184	185	29
250	250	250	245	240	248	300	300	300	258	258	257	298	287	290	250	250	250	30
143	138	139	165	162	161	165	165	165	188	188	186	201	193	190	152	150	150	31
248	246	243	296	250	261	241	—	293	250	250	250	289	269	261	—	—	290	32
171	176	179	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
234	234	235	222	220	220	225	228	230	216	210	210	260	245	240	204	204	204	35
233	233	235	240	245	250	270	260	263	250	240	240	270	270	270	244	242	238	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
112	107	104	119	133	133	138	138	144	143	138	128	—	—	—	140	—	150	38
177	156	158	181	205	200	250	250	250	245	250	246	233	225	225	228	235	235	39
—	—	—	—	80	74	137	103	101	143	118	102	123	125	113	119	85	78	40
60	54	33	56	50	50	85	92	98	78	75	78	—	—	—	77	84	80	41
32	31	32	53	45	46	59	77	83	72	70	67	56	59	60	55	56	59	42
109	115	115	118	150	120	175	178	175	138	144	148	125	125	125	141	141	130	43
—	—	—	100	125	122	125	125	125	131	150	150	—	—	—	94	—	90	44
49	48	80	65	75	81	43	40	65	40	90	90	40	38	75	61	62	73	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
320	315	300	350	338	340	322	320	325	313	308	298	357	357	356	321	321	324	48
69	68	69	66	64	66	63	62	64	62	62	63	65	64	66	66	65	66	49
20	20	20	15	15	15	18	17	17	16	16	16	18	18	17	16	16	16	50
14	14	14	11	11	11	12	12	12	11	11	11	12	12	12	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	29	29	29	31	31	31	29	29	29	29	29	29	52
3910	3880	3950	4540	4660	4790	6680	6580	6640	5850	5850	5850	6800	6800	6800	5480	5480	5610	53
2510	2510	2510	3780	3780	3780	5880	5840	5840	4720	4720	4720	5600	5600	5600	4540	4540	4900	54
—	—	—	400	400	400	563	560	560	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
650	650	—	700	800	800	725	775	800	740	—	800	675	—	800	750	900	900	56
300	350	400	375	425	475	335	384	435	350	—	400	320	360	400	370	425	450	57
240	240	240	210	210	240	215	215	235	200	200	200	205	205	205	215	230	230	58
240	240	263	260	260	280	250	250	275	250	250	260	250	250	250	305	305	305	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	20	20	20	19	19	18	21	21	21
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	6	6	6	10	10	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	302	314	308	336	341	341	326	330	331	346	345	347
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	300	301	301	293	304	301	298	300	302
6	Ost: helfet	»	244	242	242	255	258	258	216	216	216	235	235	240
7	halvfet	»	168	173	172	175	178	178	166	166	165	140	140	140
8	Margarin, växt-	»	160	160	160	160	160	160	170	170	170	167	167	167
9	Ägg: färska	tjog	166	189	218	178	184	212	160	183	207	158	199	242
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	600	525	—	667	400	—	600	—	—	600
12	»	5 l.	—	—	43	29	—	40	25	—	33	—	—	39
13	färsk	»	83	52	—	68	48	—	65	41	—	65	39	—
14	Ärter, gula	kg.	50	50	50	53	53	55	51	51	51	50	50	50
15	Bruna bönor	»	50	50	50	50	50	50	54	56	56	45	45	45
16	Mjöl: vete-	»	50	48	47	46	46	45	48	47	46	49	48	47
17	råg-	»	30	30	30	28	27	26	27	26	25	30	27	27
18	rågsikt-	»	38	38	38	37	37	37	39	38	37	41	40	39
19	Gryn: havre-	»	45	45	45	45	45	45	47	47	46	45	45	44
20	ris-	»	50	50	50	45	50	50	55	55	55	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	90	90	90	88	88	87	75	75	75	70	70	70
22	knäckebröd	»	119	119	119	110	110	110	103	105	105	80	80	80
23	limpa, söt	»	45	50	50	49	49	49	49	48	50	101	101	100
24	» sur	»	36	37	37	39	38	38	42	41	41	51	51	51
25	Vetebröd: skorpor	»	140	140	140	119	126	126	125	125	125	160	160	151
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	75	75	75	105	105	104
27	mjukt, » » mjölk	»	73	73	73	80	80	80	100	100	100	111	111	111
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	190	190	202	203	202	188	188	188	238	236	236
29	soppkött	»	163	163	165	180	183	181	161	161	159	186	186	186
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	248	248	248	—	—	—	265	265	265
31	spädkalv	»	138	138	138	155	154	153	162	161	160	149	150	150
32	Fårkött: färskt	»	225	225	225	237	235	235	200	200	198	253	270	261
33	salt	»	—	—	—	228	225	225	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	219	221	218	230	229	224	207	205	205	256	255	255
36	salt, svenskt	»	250	250	250	266	263	261	240	238	235	261	263	264
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	—	—	—	—	—	167	156	178
39	gädda	»	213	213	213	225	—	250	—	—	—	238	231	235
40	sill	»	—	—	—	98	79	69	—	64	44	80	70	74
41	strömming	»	72	61	58	—	80	75	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	50	50	49	49	60	65	34	30	30	71	56	73
43	rödspotta	»	118	157	163	135	144	150	133	126	125	165	163	160
44	kolja	»	125	125	125	82	83	94	73	71	75	80	83	84
45	[1])salt: sill	»	43	43	78	48	48	90	46	50	54	40	40	83
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	100	100	83	78	78	90	90	90
48	Kaffe	»	310	305	305	333	335	334	310	314	315	323	322	322
49	Socker	»	66	65	66	66	65	67	66	65	66	65	64	65
50	Salt	»	17	17	17	16	16	16	18	18	18	20	20	15
51	Svagdricka	l.	9	9	9	13	13	13	13	13	13	16	16	16
52	Fotogen	»	31	31	31	26	25	25	30	30	30	29	29	29
53	[2]) Ved: björk-	famn	6050	6050	6050	5060	5180	5140	5400	5400	5200	6000	6000	6000
54	barr-	»	5700	5700	5700	3980	4070	4120	4300	4300	4200	4700	4700	4700
55	Bränntorv	100 kg.	300	300	300	350	350	350	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	680	720	720	775	800	800	725	850	850	745	795	795
57	eng. hushålls-	»	310	280	300	320	350	350	290	450	450	340	430	430
58	Koks: gasverks-	»	200	225	225	254	260	260	220	250	250	190	190	210
59	eng. kamin-	»	240	233	227	254	260	260	275	—	325	315	345	345

[1]) Se anm. sid. 826. [2]) Halmstad: bokved juli och september 53·90 samt augusti 53·40 kr. juli och augusti 60·00 samt september 56·00 kr. per famn.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
20	20	20	18	20	20	21	21	21	16	16	16	18	18	18	23	23	23	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	2
—	5	5	10	10	10	8	8	8	6	6	6	5	5	5	10	10	10	3
355	355	356	331	339	336	338	342	342	320	333	328	332	344	338	323	338	334	4
276	297	289	245	288	282	271	303	299	295	302	295	285	304	299	285	303	306	5
230	230	230	243	230	225	219	226	226	190	190	190	231	225	219	248	248	239	6
165	165	165	—	150	150	158	160	157	145	145	135	—	—	—	158	158	160	7
160	160	160	160	160	160	169	169	169	165	165	168	160	168	165	167	167	167	8
152	165	192	157	170	208	168	198	244	149	179	218	138	157	193	168	189	221	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	840	—	—	—	—	—	685	638	—	813	375	—	438	541	—	637	11
—	—	43	—	—	40	—	—	46	43	43	45	—	—	50	43	—	38	12
86	45	—	114	40	—	109	61	—	101	51	—	—	62	—	135	45	—	13
55	55	55	54	51	51	49	49	49	35	35	35	49	48	49	45	45	50	14
65	50	50	58	56	58	55	55	55	58	50	50	50	54	51	55	55	55	15
50	48	47	48	49	47	49	49	46	48	48	47	45	45	44	49	48	47	16
31	29	27	27	26	26	28	28	27	25	25	25	28	28	28	27	27	26	17
43	40	39	38	39	38	39	39	37	38	38	38	37	37	36	40	40	39	18
50	45	45	45	45	45	44	44	44	45	45	45	44	44	44	45	45	45	19
50	50	50	50	50	50	62	62	58	45	45	45	58	59	61	60	56	58	20
76	77	76	80	84	90	79	79	80	88	82	75	80	80	80	67	68	70	21
84	84	83	110	110	110	111	111	109	90	95	86	93	95	89	95	98	98	22
68	68	68	65	65	65	79	79	81	71	71	71	78	69	68	72	72	74	23
54	54	54	50	50	50	52	52	53	56	56	56	65	60	48	53	53	53	24
153	153	153	175	140	140	157	157	161	121	121	121	165	160	158	154	154	153	25
82	82	82	65	60	50	78	78	75	59	59	59	85	75	75	86	86	86	26
83	83	83	100	75	75	101	101	103	71	71	71	100	93	93	111	111	111	27
220	220	220	213	213	213	225	225	225	220	220	220	213	213	213	212	211	213	28
200	200	200	188	188	188	190	191	191	177	177	177	163	163	163	174	174	174	29
250	250	250	250	250	250	245	244	244	238	238	238	228	235	238	250	250	250	30
180	180	180	150	150	150	138	138	139	139	140	140	113	132	138	—	150	148	31
226	250	250	250	250	250	253	253	253	248	250	245	248	250	250	259	258	255	32
—	—	—	200	200	200	—	—	—	258	263	—	200	200	200	—	175	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
250	250	250	238	238	238	230	230	229	242	250	247	238	247	250	250	250	250	35
280	280	280	250	250	250	230	230	230	258	255	255	238	223	223	250	250	250	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	125	113	125	139	136	140	80	83	96	138	—	150	142	139	150	38
—	—	—	150	155	160	226	228	224	149	150	150	194	196	200	185	194	200	39
—	—	53	100	79	73	100	82	76	60	66	61	—	89	67	100	83	78	40
—	—	—	—	—	—	85	85	88	80	78	78	81	—	—	76	78	76	41
45	45	51	—	75	75	63	66	65	—	—	85	—	—	100	110	110	113	42
144	145	141	170	156	169	160	159	153	180	151	144	151	160	150	177	176	167	43
66	65	64	88	81	95	91	95	98	91	85	89	83	94	86	118	122	124	44
60	74	76	50	50	95	40	57	78	40	60	86	43	50	75	30	70	90	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	92	90	89	97	98	97	90	90	94	100	100	100	120	120	120	47
344	344	344	318	310	310	330	330	330	310	310	310	330	330	325	334	338	338	48
69	65	67	67	66	68	67	68	70	65	64	65	66	65	66	69	68	69	49
20	20	20	19	19	19	18	18	18	20	20	20	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	18	18	18	51
30	30	30	30	30	30	30	30	30	29	30	30	31	32	32	32	32	32	52
6100	6100	6100	4800	4800	4800	5430	5420	5470	4330	4450	4450	4090	4090	4270	4630	4510	4510	53
4900	4900	4900	4080	4080	4080	3720	3720	3740	3140	3260	3260	2580	2580	3030	3440	3320	3440	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	413	450	450	—	—	—	—	—	—	55
650	750	800	—	—	850	780	800	783	750	750	750	750	750	725	725	725	750	56
255	300	—	—	—	400	363	400	—	375	400	400	—	—	—	350	450	450	57
—	—	—	220	220	280	245	250	280	225	245	245	240	233	233	190	190	220	58
250	283	250	—	—	300	283	290	290	240	280	280	—	265	265	275	275	275	59

per famn; ribbved juli och augusti 32·00 samt september 28·50 kr. per famn. Varberg: bokved

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	23	23	23	22	22	22	20	20	20	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	11	11	11	—	—	—
3	separerad	»	8	8	8	10	10	10	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	349	350	348	327	340	350	326	333	330	309	319	317
5	mat- (lands-)	»	281	302	312	266	294	314	301	317	307	301	311	310
6	Ost: helfet	»	226	239	239	234	228	228	190	193	190	258	246	227
7	halvfet	»	175	165	177	173	175	180	150	150	150	184	178	166
8	Margarin, växt-	»	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	190	198	240	213	205	243	154	174	234	188	196	232
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	600	—	571	625	—	—	600	—	611	500	—	762
12	»	5 l.	35	—	42	40	—	35	35	—	36	—	—	42
13	färsk	»	205	56	—	182	36	—	134	43	—	145	49	—
14	Ärter, gula	kg.	48	48	48	48	47	47	40	40	40	37	37	37
15	Bruna bönor	»	58	57	59	50	50	50	40	40	40	45	45	45
16	Mjöl: vete-	»	49	49	48	48	48	46	46	46	44	48	46	45
17	råg-	»	28	28	28	27	27	26	26	27	26	28	28	26
18	rågsikt-	»	38	40	3[illegible]	38	38	37	36	37	36	39	38	37
19	Gryn: havre-	»	45	46	45	45	45	45	45	45	45	41	40	40
20	ris-	»	58	52	60	45	45	45	39	44	47	53	52	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	57	56	58	60	60	60	58	59	59	51	52	52
22	knäckebröd	»	92	88	89	80	80	80	78	78	78	81	82	82
23	limpa, söt	»	69	63	69	70	69	69	71	71	71	78	74	74
24	» sur	»	50	40	40	50	50	50	35	35	35	58	57	57
25	Vetebröd: skorpor	»	160	180	160	150	150	150	126	126	121	165	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	71	65	65	60	60	60	85	74	78	81	74	74
27	mjukt, » » mjölk	»	—	71	71	86	86	86	114	114	109	84	89	87
28	Nötkött, färskt: stek	»	215	216	212	220	220	220	204	209	204	207	207	207
29	soppkött	»	178	176	175	179	180	180	180	179	179	168	168	168
30	Kalvkött: gödkalv	»	243	236	236	260	256	258	235	236	235	228	229	229
31	spädkalv	»	140	135	143	124	136	133	138	141	141	153	153	153
32	Fårkött: färskt	»	250	250	246	220	246	244	255	239	240	251	250	251
33	salt	»	—	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	245	246	246	250	250	250	249	250	247	247	247	246
36	salt, svenskt	»	250	250	250	242	240	250	240	250	240	245	250	245
37	» amerikanskt	»	250	248	245	250	250	250	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	125	150	145	150	152	150	112	112	89	129	134	130
39	gädda	»	197	200	201	164	186	200	200	207	210	186	214	211
40	sill	»	—	91	84	80	95	91	93	74	73	—	84	73
41	strömming	»	70	70	70	88	87	89	67	68	72	62	62	62
42	torsk	»	102	100	103	117	100	100	100	102	103	142	143	148
43	rödspotta	»	—	143	143	168	170	170	157	169	157	172	155	153
44	kolja	»	103	101	104	139	125	120	117	121	122	126	125	129
45	[1]) salt: sill	»	46	68	81	50	70	78	40	60	78	31	52	76
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	111	108	100	100	100	100	97	97	100	96	92	93
48	Kaffe	»	336	329	336	302	308	316	310	303	303	331	326	328
49	Socker	»	70	68	69	66	65	66	68	67	67	65	65	67
50	Salt	»	20	20	20	15	15	15	20	20	20	15	16	16
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	31	34	33	31	31	31	30	29	29	28	28	28
53	[2]) Ved: björk-	famn	3780	3780	3780	4800	4450	4450	4750	4700	4870	5160	4730	4700
54	barr-	»	2470	2470	2470	4000	3380	3380	3760	3760	3950	3740	3810	3770
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	—	785	—	750	750	650	783	800	750	800	800
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	400	350	500	450	350	440	440
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	275	250	250	230	220	220	230	—	250
59	eng. kamin-	»	300	300	275	300	—	—	275	308	300	275	317	325

[1]) Se anm. sid. 826. — [2]) Söderhamn: plank-knubb 32·00 kr., splitved 49·00, knubbved

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
22	22	22	24	23	23	21	21	21	25	25	22	25	25	25	25	25	25	1
12	12	12	—	—	—	—	—	—	12	12	10	15	15	15	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	7	7	7	—	—	—	12	12	11	10	10	10	3
340	355	353	331	336	337	324	333	325	353	350	350	336	342	344	350	350	350	4
320	335	338	290	304	310	303	316	311	337	335	335	303	322	343	340	340	350	5
235	235	232	250	250	200	220	230	213	239	239	240	239	239	234	240	240	233	6
165	167	167	173	170	170	173	167	173	150	150	150	163	163	163	—	—	180	7
164	164	163	160	160	160	165	165	160	160	160	160	162	160	161	160	160	160	8
186	199	253	191	209	243	194	206	234	212	217	255	202	222	267	205	218	264	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
705	—	805	—	—	—	595	—	700	—	—	571	—	500	—	—	—	—	11
41	35	46	—	—	42	35	—	44	—	—	39	43	40	50	50	40	49	12
257	67	—	235	71	—	225	65	—	251	79	—	198	61	—	—	67	—	13
44	45	44	40	40	40	39	39	40	50	50	50	41	42	42	47	47	45	14
57	56	55	57	55	55	50	50	50	55	55	55	46	46	47	57	57	57	15
48	50	49	49	49	47	48	48	47	50	50	50	48	49	47	49	51	49	16
25	26	26	26	25	24	26	26	25	30	30	30	26	27	26	28	29	27	17
38	39	39	38	38	37	38	39	38	40	40	40	38	39	38	38	40	38	18
45	45	45	47	47	47	44	44	44	50	50	50	41	41	41	45	45	45	19
43	43	44	47	47	47	53	50	48	60	60	60	54	52	52	57	57	57	20
54	53	53	55	55	59	59	60	60	60	60	60	56	56	56	66	66	66	21
89	89	88	78	78	78	76	80	75	75	75	75	84	84	84	86	86	86	22
84	84	85	65	65	65	60	60	60	59	59	59	75	78	78	84	84	83	23
—	—	—	52	55	55	—	—	—	—	—	—	56	55	57	—	—	—	24
139	140	139	160	160	160	164	164	164	175	175	175	166	163	166	202	203	200	25
89	91	89	76	76	77	69	69	69	83	83	83	85	86	85	95	94	94	26
90	90	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	109	109	98	99	99	27
260	260	250	235	235	230	211	209	209	250	250	250	213	213	205	234	235	219	28
175	175	176	195	195	190	177	180	184	190	190	190	186	186	182	188	188	179	29
263	263	263	280	280	270	237	245	235	300	300	300	254	255	254	302	297	305	30
150	150	150	185	185	183	133	138	134	185	185	185	153	155	146	192	194	187	31
260	262	256	215	—	203	236	240	239	278	278	231	250	240	230	283	262	222	32
—	—	—	—	—	—	200	250	250	—	—	—	200	200	200	190	190	210	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
260	260	260	235	240	240	230	230	230	250	250	250	245	245	242	260	261	259	35
253	252	251	240	240	240	230	230	230	250	250	250	248	252	248	258	256	265	36
200	238	233	—	—	—	—	—	—	240	240	240	—	—	—	245	243	245	37
150	153	150	125	125	133	135	138	138	135	150	150	68	70	86	75	79	90	38
200	201	231	220	244	250	191	207	213	214	231	225	205	230	210	160	200	200	39
—	—	—	—	—	75	—	60	60	—	85	83	—	—	—	—	—	—	40
65	60	66	68	70	66	60	58	55	61	60	66	37	41	41	30	30	34	41
125	125	125	125	125	125	138	142	145	135	144	140	150	150	150	125	125	125	42
186	219	225	150	169	175	148	163	151	154	198	171	180	200	200	150	150	150	43
124	125	118	125	125	118	128	130	127	125	125	125	150	150	150	125	125	125	44
46	54	70	40	55	70	50	50	63	54	50	55	36	37	80	53	50	85	45
48	50	50	—	—	—	—	48	45	48	40	40	35	35	35	—	—	—	46
—	—	—	100	100	100	100	100	107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
353	354	353	325	325	325	323	310	320	328	328	328	320	305	310	335	335	335	48
68	67	69	63	62	63	67	67	69	70	70	70	66	65	66	70	69	70	49
20	20	20	15	15	15	16	18	18	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
15	15	15	—	—	18	15	15	15	—	—	—	15	15	12	13	13	13	51
30	30	30	30	30	30	30	30	30	35	35	35	28	28	28	33	33	33	52
4450	4450	4390	3780	3780	3780	3920	3920	3920	3530	3530	3530	4340	4270	4200	3950	3830	3950	53
2850	2850	2910	2520	2520	2520	2670	2670	2670	2390	2390	2390	3100	3060	3100	2490	2490	2490	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
700	700	700	725	725	850	750	750	850	750	750	750	750	775	775	800	800	800	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	375	375	375	475	475	57
300	300	300	300	300	350	300	300	350	—	—	—	256	279	284	300	300	325	58
325	325	342	—	—	—	—	—	—	350	350	350	225	255	255	300	300	300	59

29·40, brädved 28·50 kr. per famn under hela kvartalet.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	25	30	30	26	29	28	25	25	25	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	15	15	13	14	14	12	13	13	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	343	346	345	344	349	353	357	362	362	330	343	348
5	mat- (lands-)	»	331	335	341	327	331	345	345	353	360	316	325	328
6	Ost: helfet	»	248	251	246	236	229	232	250	243	243	240	240	240
7	halvfet	»	179	174	174	169	160	163	185	170	170	177	173	177
8	Margarin, växt-	»	160	161	160	162	163	161	160	162	165	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	201	222	290	201	220	288	200	218	282	203	243	287
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	750	714	738	666	554	643	800	—	—	691	661	796
12	»	5 l.	45	45	47	42	38	45	53	49	70	46	38	63
13	färsk	»	270	69	—	253	60	—	—	102	—	312	114	—
14	Ärter, gula	kg.	49	49	48	47	46	46	48	48	47	50	50	50
15	Bruna bönor	»	53	52	49	51	50	49	61	61	63	50	50	50
16	Mjöl: vete-	»	47	48	47	48	49	47	50	50	50	50	50	49
17	råg-	»	27	27	28	27	28	28	—	30	29	32	33	32
18	rågsikt-	»	37	38	38	38	38	38	40	40	40	41	42	41
19	Gryn: havre-	»	43	44	43	44	44	44	49	48	48	45	45	45
20	ris-	»	60	57	53	58	54	55	—	53	53	51	54	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	65	66	65	65	65	65	57	59	58	66	67	69
22	knäckebröd	»	75	75	75	73	75	75	83	85	84	89	88	88
23	limpa, söt	»	76	72	72	70	70	70	73	80	77	68	68	68
24	» sur	»	65	65	65	—	—	—	—	65	—	63	63	63
25	Vetebröd: skorpor	»	153	150	150	154	154	153	145	144	144	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	84	84	84	85	84	85	75	90	90	73	73	73
27	mjukt, » » mjölk	»	97	97	97	95	95	95	80	95	—	88	88	88
28	Nötkött, färskt: stek	»	226	232	223	215	212	209	200	200	200	205	202	201
29	soppkött	»	179	180	174	168	167	165	180	180	180	163	164	162
30	Kalvkött: gödkalv	»	269	272	259	246	238	232	200	200	200	326	337	329
31	spädkalv	»	166	165	163	155	158	153	150	150	150	165	161	158
32	Fårkött: färskt	»	248	250	219	230	225	203	200	200	175	218	215	207
33	salt	»	220	220	200	205	200	200	—	—	—	215	207	190
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	250	249	250	243	247	248	249	250	250	239	241	243
36	salt, svenskt	»	253	258	253	245	258	249	250	250	250	252	254	250
37	» amerikanskt	»	240	241	240	237	237	242	248	248	247	240	240	240
38	Fisk, färsk: abborre	»	161	150	150	140	124	129	—	—	—	139	136	150
39	gädda	»	200	200	200	178	181	179	—	—	—	194	212	211
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	49	43	48	44	39	43	52	47	40	77	69	72
42	torsk	»	—	150	150	—	—	—	—	—	—	125	125	125
43	rödspotta	»	—	200	200	—	—	—	—	—	—	144	143	148
44	kolja	»	—	150	150	—	—	—	—	—	—	125	125	125
45	[1]) salt: sill	»	65	78	95	60	72	93	90	62	77	60	60	74
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	309	318	313	313	314	319	350	357	350	327	326	327
49	Socker	»	65	65	65	65	65	65	71	70	70	72	71	72
50	Salt	»	20	20	20	18	19	18	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	13	14	14	14	—	—	20	20	20	20
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	33	30	33	38	38	38
53	[2])Ved: björk-	famn	4380	4380	4280	3550	3550	3550	3760	3760	3530	3800	3910	3910
54	barr-	»	3150	3090	3340	2710	2900	2900	2820	2820	2820	2740	2840	2840
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	750	750	850	—	—	—	850	950	950	900	900	900
57	eng. hushålls-	»	350	350	450	—	—	—	400	450	450	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	325	375
59	eng. kamin-	»	300	300	300	—	—	—	225	250	200	300	325	375

[1]) Se anm. sid. 826. Kramfors: norsk isterfetsill. — [2]) Sundsvall: staden: bräd- och samt augusti 31·50 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd- och ribbved (medelpris) under famn. Vilhelmina: bakar under hela kvartalet 13·40 kr. per famn. Luoss.—Kiir. ab. har tillbjörkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
26	26	26	25	25	25	25	28	28	26	26	26	26	26	26	**22**	**22**	**22**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**12**	**12**	**12**	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	**8**	**8**	**8**	3
341	353	352	350	350	350	360	360	362	365	362	361	343	345	357	**332**	**338**	**338**	4
330	349	363	307	306	313	340	340	350	338	342	351	327	334	337	**301**	**318**	**316**	5
250	250	250	247	253	247	278	278	270	240	240	239	250	242	235	**246**	**245**	**241**	6
200	200	200	175	167	167	200	188	197	—	—	—	—	—	—	**174**	**172**	**173**	7
160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	161	162	160	**163**	**163**	**162**	8
215	241	288	245	250	273	236	260	300	217	226	279	212	222	285	**178**	**198**	**237**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**234**	10
867	—	800	—	—	—	775	775	775	903	—	1050	—	—	—	**639**	**612**	**717**	11
53	—	53	70	—	70	50	42	51	55	53	59	56	49	58	**44**	**42**	**47**	12
—	75	—	—	—	—	206	95	—	—	71	—	—	69	—	**154**	**60**	—	13
50	50	50	62	62	62	60	61	60	53	53	53	53	53	55	**47**	**47**	**47**	14
75	75	75	74	74	73	69	73	72	64	63	64	68	67	67	**54**	**54**	**54**	15
51	51	50	50	50	50	50	50	48	52	53	53	51	51	50	**49**	**48**	**47**	16
30	30	30	30	30	30	32	32	30	30	30	30	—	—	27	**28**	**28**	**28**	17
40	40	39	39	40	40	40	42	40	41	41	40	40	40	40	**39**	**39**	**38**	18
50	50	50	54	54	54	50	50	50	44	45	45	50	50	50	**46**	**46**	**46**	19
50	50	50	63	63	63	53	55	56	50	53	50	51	51	51	**53**	**53**	**53**	20
75	75	75	71	72	72	68	69	67	65	65	65	68	67	69	**72**	**72**	**72**	21
85	85	85	86	86	86	91	90	91	83	84	83	80	80	78	**93**	**93**	**93**	22
72	72	72	80	80	80	60	60	60	73	73	72	79	79	79	**66**	**66**	**66**	23
50	50	50	—	—	—	60	60	60	54	50	50	—	—	—	**48**	**48**	**48**	24
200	200	200	175	175	175	200	200	200	178	178	178	166	166	166	**157**	**156**	**155**	25
100	95	95	75	75	75	90	90	95	—	—	—	100	100	100	**80**	**79**	**79**	26
—	—	—	—	—	—	124	125	125	—	—	—	—	—	—	**95**	**94**	**93**	27
188	191	195	175	175	175	194	190	178	196	194	182	213	213	208	**212**	**212**	**210**	28
144	146	148	150	150	150	154	151	140	151	153	150	158	160	157	**175**	**175**	**175**	29
—	—	—	—	—	—	300	346	350	260	259	255	315	290	290	**255**	**255**	**254**	30
147	147	146	150	—	—	139	139	138	157	156	149	150	149	146	**153**	**153**	**153**	31
250	250	250	—	—	180	225	210	194	232	210	194	226	222	208	**247**	**243**	**236**	32
—	—	—	—	—	—	195	174	180	200	180	160	—	180	185	**203**	**202**	**195**	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
249	250	250	250	245	250	251	251	250	235	235	238	286	290	282	**239**	**239**	**239**	35
260	250	250	250	250	250	262	265	264	248	250	249	288	284	286	**248**	**247**	**246**	36
250	250	250	233	232	232	247	248	250	244	246	245	259	260	264	**242**	**244**	**245**	37
55	100	100	106	100	100	57	71	75	63	---	75	72	69	73	**120**	**125**	**126**	38
113	200	200	106	100	100	150	169	175	111	—	138	130	140	153	**188**	**201**	**200**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**100**	**84**	**77**	40
39	46	60	—	—	60	54	50	69	51	50	58	62	59	56	**66**	**67**	**66**	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**96**	**98**	**97**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**154**	**160**	**156**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**113**	**117**	**116**	44
60	60	60	90	90	90	78	74	95	77	76	85	88	87	93	**50**	**60**	**81**	45
—	—	—	—	75	75	56	58	56	52	50	50	47	54	52	**50**	**55**	**53**	46
—	—	—	—	—	—	125	125	—	—	—	—	—	—	—	**102**	**101**	**101**	47
310	310	310	300	300	300	340	342	344	324	327	317	305	311	303	**327**	**326**	**326**	48
69	68	69	76	75	75	70	70	68	70	70	70	71	70	70	**67**	**66**	**67**	49
20	20	20	22	22	22	21	21	21	22	22	22	17	18	18	**19**	**19**	**19**	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	21	21	21	**15**	**15**	**15**	51
35	35	35	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	**31**	**31**	**31**	52
3560	3560	3560	2440	2440	2440	3800	3800	4210	3560	3560	3560	4980	4980	4980	**4570**	**4520**	**4520**	53
2670	2670	2670	2070	2070	2070	2970	2970	3440	2850	2850	2850	3920	3920	3920	**3420**	**3410**	**3450**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**418**	**423**	**433**	55
—	—	—	—	—	—	725	725	725	—	—	—	900	900	900	**743**	**780**	**811**	56
—	—	—	—	—	—	375	375	475	—	—	—	—	—	—	**349**	**398**	**424**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	320	—	**235**	**246**	**259**	58
325	300	300	—	—	—	258	258	258	—	—	—	450	450	450	**279**	**288**	**298**	59

ribbved (medelpris) under hela kvartalet 23·90 kr. per famn; plankved juli och september 31·10 hela kvartalet 18·10 kr. per famn; plankved juli 23·60, augusti och september 24·20 kr. per handahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna under hela kvartalet

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	78	79	78	75	75	73	73	74	74
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	66	67	66	65	65	63	67	68	68
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	53	54	53	50	50	48	58	59	57
» 3. Mindre feta	38	38	34	35	35	35	44	48	47
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	84	83	82	80	80	78	81	82	82
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	72	71	67	70	70	68	70	71	71
» 2. Mindre feta	50	48	44	55	55	55	57	58	57
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	77	78	77	—	—	—	77	77	77
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	74	74	70	—	—	—	73	73	73
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	66	66	62	65	65	63	70	70	70
» 3. Mindre köttiga	52	52	48	50	50	48	63	63	63
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	82	81	80	—	—	—	73	74	74
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	70	69	68	—	—	—	67	68	68
» 2. Mindre feta	47	45	41	—	—	—	56	57	56
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	45	45	45
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	99	98	102	106	100	98	109	110	106
» (70—90 »)				106	100	98	83	85	86
Skummjölkskalvar	64	63	61	91	85	83	51	52	55
Får:									
Yngre, feta	97	85	74	94	90	90	83	75	70
Äldre, »	77	65	74	84	80	80	62	54	51
Lamm	—	—	—	—	—	—	94	86	81
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	127	123	121	125	124	120	115	113	110
Rena, större svin (100—170 kg.)	123	119	117	115	114	110	112	112	109
Suggor	75	75	75	95	93	83	89	93	90
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	2 146	3 297	3 679	201	220	295	928	901	1 050
Gödkalvar	1 099	938	1 108	570	483	529	1 004	760	567
Spädkalvar	304	184	167	253	249	186	342	308	300
Får och lamm	189	277	248	67	89	139	379	609	489
Svin	2 063	1 739	1 180	528	568	639	1 099	877	812
Spädgrisar	118	117	40	8	12	9	—	—	—
Hästar och föl	70	53	97	24	30	43	26	33	35
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	3 972	4 017	4 473	215	229	307	—	—	—
Gödkalvar	10 142	8 186	8 981	238	481	542	—	—	—
Spädkalvar	2 604	1 785	1 645	367	334	302	—	—	—
Får och lamm	4 007	5 551	8 422	79	93	146	—	—	—
Svin[4]	13 161	11 385	11 032	535	571	647	—	—	—
Spädgrisar	166	97	50	9	13	10	—	—	—
Hästar och föl	177	112	188	32	42	59	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
68	67	68	—	—	—	77	77	76	72	75	—	—	—	—
63	63	63	—	—	—	67	69	70	68	68	68	73	70	68
50	50	50	—	—	—	60	61	60	58	58	58	65	68	59
43	43	43	—	—	—	50	53	52	48	48	48	55	54	53
33	33	33	—	—	—	40	40	40	—	—	—	100	100	100
80	80	80	—	—	—	87	87	90	86	88	88	—	—	—
70	70	70	—	—	—	80	83	83	79	82	83	83	82	80
55	55	55	—	—	—	68	68	68	73	73	73	75	74	73
38	38	38	—	—	—	63	63	63	—	—	—	125	125	125
71	71	72	—	—	—	79	80	76	77	75	75	—	—	—
68	68	68	—	—	—	72	75	72	71	70	70	73	73	73
63	63	63	—	—	—	72	75	72	65	67	67	68	68	68
55	55	55	—	—	—	65	66	66	58	57	58	60	60	60
—	—	—	—	—	—	54	55	54	—	—	—	138	138	138
70	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
63	63	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	70	68
53	53	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	63	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	111	104	—	—	—	81	75	78	—	—	—	94	93	93
101	106	99	—	—	—				—	—	—	83	80	80
65	71	75	—	—	—	—	—	—	82	80	80	65	65	65
85	71	67	—	—	—	83	83	78	—	—	—	103	98	97
70	62	59	—	—	—	60	60	55	—	—	—	63	63	63
—	74	77	—	—	—	123	113	97	—	—	—	—	—	—
123	118	114	—	—	—	115	113	114	110	109	111	115	—	111
115	110	106	—	—	—	110	110	112	109	109	111	111	—	—
82	78	74	—	—	—	66	69	74	65	66	74	64	62	67
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
300	408	460	227	260	281	70	125	175	362	434	488	2 169	1 740	2 435
						726	824	848						
						342	479	652						
[2] 825	[2] 749	[2] 629	90	59	37	1 056	1 165	848	471	461	398	2 181	1 475	1 648
[3] 289	[3] 266	[3] 271	72	67	59	236	241	162	439	362	315	533	284	207
145	181	126	28	8	42	806	914	550	396	356	306	1 582	1 476	1 183
390	463	499	387	417	427	3 628	3 899	3 560	1 528	1 504	1 664	4 042	3 423	3 258
2	5	—	—	—	—	5	10	1	2	—	—	2	6	18
17	23	44	6	9	14	51	50	68	10	8	23	32	14	27
320	428	475	269	302	330	656	906	850	359	428	433	—	—	—
[2] 930	[2] 867	[2] 762	341	235	232	1 081	1 210	908	471	461	398	—	—	—
[3] 454	[3] 391	[3] 404	424	309	283	394	422	422	439	362	315	—	—	—
232	344	363	578	647	701	841	950	610	396	356	306	—	—	—
407	492	536	491	514	549	2 913	3 461	3 125	1 064	1 033	1 329	—	—	—
16	12	6	5	—	—	5	10	2	2	—	—	—	—	—
25	33	51	11	9	17	53	49	71	10	8	23	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—sept. 1926.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1925) och per månad (juli 1925—sept. 1926) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	Apr. 1926	Maj 1926	Juni 1926	Juli 1926	Aug. 1926	Sept. 1926
Kor:																									
Extra prima [1]	61	61	309	282	167	112	80	85	84	88	92	94	90	89	87	84	81	79	78	77	79	77	78	78	77
Kl. 1.	55	53	262	236	148	99	70	74	73	76	80	81	77	76	74	72	71	70	69	69	70	68	69	69	68
» 2. . . .	50	48	233	203	127	86	60	63	63	66	70	70	69	67	64	63	61	59	58	58	60	59	59	59	57
» 3. [2] . . .	41	36	184	141	96	64	46	47	44	49	52	52	51	49	47	46	47	47	48	48	49	47	48	48	46
Kvigor (o. *stutar*):																									
Extra prima [3]	66	66	339	301	185	125	92	96	93	97	101	102	99	97	95	91	88	86	85	87	88	86	86	85	86
Kl. 1.	60	58	289	257	163	112	82	86	80	85	89	88	87	86	84	82	79	78	77	78	79	78	78	79	77
» 2. . . .	50	47	231	198	126	85	64	66	64	67	70	70	68	68	66	65	64	64	64	65	66	65	64	63	62
Tjurar:																									
Extra prima [4]	65	63	315	267	166	121	86	89	82	86	91	92	87	86	84	82	81	79	78	79	80	76	78	79	77
Kl. 1.	62	58	278	234	152	108	77	80	73	76	81	82	77	75	74	73	74	73	73	74	73	72	73	74	72
» 2. . . .	58	54	259	215	139	102	74	75	68	72	78	78	72	69	68	67	68	68	69	69	69	67	69	70	67
» 3. [2] . . .	50	44	218	175	120	81	59	62	55	59	65	64	61	58	58	57	57	58	58	58	58	56	59	59	58
Oxar:																									
Extra prima [5]	63	61	342	295	186	120	87	94	90	93	97	98	96	93	90	88	86	84	80	80	83	81	82	81	80
Kl. 1. [6] . . .	57	54	293	258	159	105	70	75	73	78	82	82	79	77	75	73	73	70	68	68	70	69	71	70	68
» 2. [7] . . .	48	45	230	200	123	83	53	54	52	60	64	63	62	60	58	56	55	55	55	55	56	55	55	54	52
Kalvar:																									
Sötmjölks- (90—100 kg.) [8]	73	67	299	285	241	182	129	115	109	105	105	102	101	97	104	106	104	100	96	95	97	96	90	87	89
(70— 90 ») [9]	67	62	281			157	117																		
Skummjölks- [10]	57	49	243	226	173	121	80	77	76	76	78	75	74	73	76	79	76	74	72	71	73	72	65	64	63
Får:																									
Yngre [11] . . .	58	55	299	257	178	113	82	85	73	88	96	95	86	81	85	84	76	81	94	96	95	95	94	89	83
Äldre [12] . . .	53	47	278	236	157	96	69	64	62	67	71	69	62	58	62	62	62	67	68	69	69	69	67	63	64
Svin:																									
Slakterisvin [13]	82	74	220	359	242	172	134	103	96	128	128	134	129	127	130	134	132	124	121	120	123	124	119	118	115
Rena, större [14]	81	71	172	348	236	164	128	96	93	125	126	132	127	125	128	131	129	122	119	116	118	119	115	115	115
Suggor	68	58	221	279	165	109	91	72	70	91	85	90	93	93	90	89	92	92	87	81	76	72	68	69	72

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och jan.—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1914 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., jan.—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922, febr. 1923—dec. 1924 och aug.—okt. 1925 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) juli—sept. 1926 endast St. och G. — [11]) nov.—dec. 1921 samt april—dec. 1925 endast St. och G. — [12]) nov. 1921—mars 1922 samt mars 1924—dec. 1925 endast St. och G. [13]) aug. 1926 endast St. och M. — [14]) aug.—sept. 1926 endast St. och M.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg juli 1925—september 1926.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Juli 1925	Aug. 1925	Sept. 1925	Okt. 1925	Nov. 1925	Dec. 1925	Jan. 1926	Febr. 1926	Mars 1926	April 1926	Maj 1926	Juni 1926	Juli 1926	Aug. 1926	Sept. 1926
Stockholm.															
Abborre, stor. .	101	89	103	100	100	103	114	148	156	121	72	79	85	—	75
liten .	63	53	55	68	53	66	71	83	121	61	26	46	50	—	47
Braxen	85	76	85	101	83	85	93	—	125	123	88	80	85	—	79
Gädda, levande.	—	—	168	171	150	181	183	—	—	—	112	106	151	—	173
slaktad.	190	180	145	150	129	148	153	188	211	148	92	95	125	—	148
Gös	195	199	238	215	244	248	230	246	294	234	163	145	155	—	234
Hälleflundra, stor	157	192	200	177	151	181	198	166	181	158	150	161	168	—	190
liten	122	—	170	120	128	127	151	130	150	116	110	—	—	—	170
Id	88	66	80	88	—	83	—	—	115	70	45	63	—	—	—
Kolja, svensk .	69	76	71	97	90	108	86	89	96	105	78	88	85	—	76
Kungsflundra .	110	—	100	88	125	100	112	99	91	70	64	100	—	—	95
Lake, stor . .	—	—	—	138	124	131	130	154	125	114	75	—	—	—	—
insjö- liten . .	—	—	—	93	95	92	98	138	—	95	—	—	—	—	—
Lax, färsk . .	373	405	292	340	450	383	300	425	688	613	505	311	331	—	350
Piggvar	103	115	145	150	184	174	204	208	216	170	115	105	130	—	130
Röding	242	217	222	212	189	247	255	250	—	257	270	216	225	—	207
Rödspotta, stor.	105	106	101	100	90	111	104	94	88	74	59	93	113	—	90
liten	63	88	80	81	110	75	81	55	68	44	39	67	—	—	71
Sik, stor . . .	174	179	158	169	120	148	156	158	173	156	137	125	135	—	130
liten . . .	155	—	85	128	100	120	145	100	—	170	118	80	—	—	—
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . .	—	50	46	50	50	66	51	23	25	21	—	—	—	—	49
Sjötunga, stor .	148	136	168	192	200	174	225	225	209	130	128	154	168	—	163
liten	75	75	109	150	155	137	175	151	144	85	91	109	128	—	95
Slätvar	—	148	—	140	175	168	200	200	210	163	135	115	—	—	—
Strömming . .	69	62	45	66	68	80	69	57	61	46	27	40	56	—	54
Torsk, m. huvud	40	55	48	52	48	45	49	50	53	45	45	55	45	—	53
svensk huvudlös	78	85	121	139	100	95	91	98	108	81	59	80	93	—	121
Vitling, stor. .	25	29	26	30	30	38	37	34	34	26	25	30	33	—	28
liten .	—	20	—	20	25	30	25	25	20	—	—	18	—	—	—
Ål, levande, stor	364	284	269	264	325	321	344	338	350	359	330	289	281	—	263
liten	251	238	240	237	285	265	315	280	300	299	271	244	231	—	174
Göteborg.															
Sill, stor . .	95	54	38	40	40	51	41	24	26	38	47	68	71	34	27
» blandad .	—	36	27	38	32	40	28	19	17	14	—	—	59	24	17
» liten . .	27	14	23	—	—	25	15	12	11	18	—	—	—	—	—
Kolja, stor . .	53	59	80	83	89	98	78	80	75	83	62	75	55	77	68
» halvstor	38	38	59	62	73	87	68	71	63	73	50	57	41	56	55
» liten . .	21	20	32	32	35	44	47	53	46	46	25	28	18	29	32
Vitling	14	12	17	17	25	28	30	32	23	26	24	21	11	15	14
Torsk, stor . .	31	57	81	92	64	47	45	58	51	43	28	42	47	76	71
» liten . .	9	11	23	29	35	31	27	27	23	25	16	18	13	18	19
Långa	62	68	61	81	89	80	77	82	76	81	87	66	64	83	78
Gråsik	19	25	33	37	43	43	35	43	37	26	18	33	25	25	31
Tunga, röd . .	107	141	156	162	171	166	203	214	174	90	96	130	128	139	160
» äkta .	385	461	607	618	385	362	307	435	398	272	203	255	338	448	608
Piggvar	253	282	323	355	313	284	211	234	243	238	188	182	244	288	294
Slätvar	209	253	260	209	228	184	165	216	208	224	150	125	148	210	234
Rödspotta . .	98	100	83	73	97	113	124	115	92	56	73	90	102	95	79
Hälleflundra . .	154	166	162	168	142	162	168	157	169	137	157	170	137	161	175
Makrill	50	47	60	104	49	—	—	—	—	261	90	36	43	49	46
Tillförsel:															
Antal båtar .	1923	1914	3440	2239	1459	1274	1 580	1 320	1 532	1 102	2 332	2 688	1 765	1 982	3521
» lådor .	21 551	28 974	44 798	35 530	30 816	22 664	48 428	92 899	41 898	16 784	24 762	20 664	24 479	30 507	53 195

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	Juli	Aug.	Sept.
Uppsala:			
Makrill . . .	116	125	142
Vitling . . .	—	100	90
Nyköping:			
Braxen . . .	80	—	90
Makrill . . .	110	120	—
Sjötunga . .	180	180	200
Eskilstuna:			
Gös	212	237	241
Linköping:			
Braxen . . .	146	138	—
Gös	215	250	261
Hälleflundra	254	250	254
Id	138	150	—
Kummel . .	138	170	150
Makrill . . .	116	132	129
Röding . . .	297	300	300
Sik	200	197	197
Sjötunga . .	181	174	202
Vitling . .	78	76	78
Ål	331	329	304
Norrköping:			
Vitling . . .	77	77	72
Motala:			
Sjötunga . .	158	158	154
Jönköping:			
Sik	200	200	200
Visby:			
Flundra . .	73	83	88
Gös	250	275	—
Hälleflundra	280	—	—
Kummel . .	186	190	191
Makrill . . .	150	—	100
Sik	233	250	238
Sjötunga . .	214	198	200
Ål	—	—	250
Malmö:			
Ål	350	331	325
Halmstad:			
Flundra . .	80	79	74
Vitling . . .	56	60	55
Göteborg:			
Makrill . . .	86	85	89
Vitling . . .	59	66	63
Vänersborg:			
Makrill . . .	85	81	92
Filipstad:			
Braxen . . .	—	113	—
Lake	—	—	100
Makrill . . .	120	—	—
Sjötunga . .	135	125	125
Arvika:			
Gös	200	200	—
Hälleflundra	259	260	260
Västerås:			
Gös	203	244	240
Hälleflundra	250	252	253
Makrill . . .	105	110	—
Avesta:			
Havslax . .	138	—	125
Hälleflundra .	238	250	250
Söderhamn:			
Gös	200	225	225
Hälleflundra	250	250	—
Lax	413	400	400
Sik	188	200	200
Sjötunga . .	150	150	150
Vitling . . .	113	100	—
Ål	200	200	200
Kramfors:			
Laxöring . .	—	350	300
Sik	—	200	172
Luleå:			
Braxen . . .	60	60	68
Id	60	60	68
Sik	160	177	200
Malmberget:			
Sik	132	169	133
Kiruna:			
Röding . . .	182	176	177
Sik	155	174	158

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i det föregående meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna under tredje kvartalet 1926 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att det prisfall, som framträtt i fråga om detaljpriserna, i ännu högre grad gjort sig gällande beträffande partipriserna. Av de varugrupper, som direkt påverka den allmänna levnadskostnadsnivån, ha särskilt de vegetabiliska livsmedlen samt textilvarorna företett en tydlig nedgång under det sista kvartalet. I fråga om animaliska livsmedel samt bränsle

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvarot	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1925	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159
dec./jan. 1926	174	164	156	148	154	161	142	168	144	162	124	202	129	149
juni/juli »	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
juli/aug. »	·	156	148	138	149	154	137	158	144	141	120	188	120	143
aug./sept. »	·	156	147	137	149	152	136	157	142	143	120	185	121	143
sept./okt. »	171	157	146	138	146	151	135	156	141	143	116	181	123	142

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	168	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
» 1925	168	186	177	191	162	181	261	179	243	257	502	272	213	178	252	275	346	203
dec./jan. 1926	163	188	171	190	168	180	221	179	208	225	562	266	181	178	227	230	346	187
juni/juli »	156	188	168	187	185	180	194	179	201	207	562	267	165	185	215	211	329	182
sept./okt. »	156	188	166	184	183	180	—	—	—	—	—	—	·	·	·	·	·	·

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1920	270	302	262	·	·	252	·	341	453	217	·	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	·	219	·	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	·	184	·	302	366	187	·	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	·	169	·	334	419	173	·	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	124	366	492	173	·	518	169	143	133	146
» 1925	176	261	219	1168	148	173	138	390	505	[1] ·	168	596	174	146	134	150
dec./jan. 1926	174	236	194	1178	173	175	141	421	534	[1] ·	167	649	178	155	131	152
juni/juli »	172	221	184	1152	183	170	141	485	579	171	162	650	175	150	131	157
juli/aug. »	·	·	·	1161	177	170	142	·	637	·	162	649	·	151	130	·
aug./sept. »	·	·	·	1190	181	172	143	·	681	·	161	652	·	—	—	·
sept./okt. »	171	—	·	1181	188	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

[1] De tidigare publicerade siffrorna för juni och december 1925 äro på grund av en omläggning av indexberäkningen icke fullt jämförliga med indexsiffran för juni 1926.

har tendensen varit mera svävande, men indexsiffran låg dock den 1 oktober lägre än i juli. Härvid bör dock beaktas, att man räknat med oförändrade, nominella priser på engelska stenkol, av vilka importen sedan några månader upphört på grund av kolstrejken. Priserna på tyska och polska kol av motsvarande kvalitet ha visat en mycket kraftig stegring. För lädervaror hade priserna gått upp.

Jämföres utvecklingen i Sverige, Norge och Danmark (*tab. B* och *C*), finner man enligt senast tillgängliga jämförbara uppgifter, att Sverige alltjämt har att uppvisa den lägsta totalindexen; därnäst kommer Danmark. Skillnaden mellan de tre länderna har dock under senaste året avsevärt minskats, såsom en följd av den starka stegringen i grannländernas valutor. Även indexsiffrorna för de särskilda huvudposterna äro i allmänhet lägst i Sverige. Undantag bildar allenast bostadsposten, som i både Norge och Danmark är lägre än i vårt land. I fråga om bränsle och lyse samt kläder står Danmark högst, Norge däremot beträffande livsmedel, skatter och »övriga utgifter». Såsom tidigare i denna publikation påpekats, äro de i tab. B upptagna danska gruppindextalen i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för juli 1926: livsmedel 159; bostad 185; bränsle och lyse 215; kläder, skodon och tvätt 210; skatter, kontingenter o. d. 253; övriga utgifter 177.

Efter vad man av *tab. C* kan finna, har den allmänna prisutvecklingen i de länder, som publicerat statistik för de senaste månaderna, i allmänhet gått snarare i stigande än fallande riktning. En höjning av levnadskostnaderna redovisas sålunda i Finland,' Storbritannien, Tyskland, Belgien, Polen och Italien, under det Schweiz liksom Sverige företett ett svagt prisfall.

Tidskriftsöversikt.

(September 1926.)

Allmänna sociala frågor.

ATZLER, E. Aufgaben und Ziele der Arbeitsphysiologie. Die Arbeit 1926, nr 9.

BRISSENDEN, P. F. Labor economics. [Recension av S. Blum.] The American Economic Review sept. 1926.

EASTMAN, M. International aspects of the coal question. Unity 1926, nr 6.

GJESSING, KIRSTEN. Arbejdsgiverens frie Dispositionsret. Socialt Tidsskrift 1926, nr 7/8.

HIPPLER, W. Die Fabrikarbeit als Lebensfrage für das Abendland. Der Arbeitgeber 1926, nr 18.

OVERGAARD, C. Forholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Arbejdsgiveren 1926, nr 38.

PETTERSSON, J. Den elfte internationella penitentiärkongressen i London år 1925. Fångarnas Vän 1926, nr 7/8.

SCHOULTZ, G. v. Intressekontoret. Industritidningen 1926, nr 16.

WEBB, S. The end of laissez-faire. [Recension av J. M. Keynes.] The Economic Journal sept. 1926.

WEIGL, K. Die Arbeitskonferenzen in Genf. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 18.

Den andra maritima arbetskonferensen i Genève. Nautisk Tidskrift 1926, nr 9.

Etat des ratifications des conventions internationales du travail (30 juin 1926). Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 4/6.

Nordisk socialpolitisk samarbeide. Sociale Meddelelser 1926, nr 6.

Les raisons d'être de l'association internationale pour le progrès social. L'Avenir du Travail sept. 1926.

Sverige.

WICKSELL, S. D. Sveriges framtida befolkning under olika förutsättningar. Ekonomisk Tidskrift 1926, nr 4/5.

Amerikas förenta stater.

ANDREWS, J. B. & SEAGER, H. R. Les progrès de la législation du travail aux États-Unis. L'Avenir du Travail sept. 1926.

A study of villagers in the United States. Monthly Labor Review aug. 1926.

Australien.

Industriella förhållanden i Australien. Industritidningen 1926, nr 16.

Uniform arbetslagstiftning i de australiska staterna. Industria 1926, nr 18.

Belgien.

SAXE, J. The truth about the belgian state railways. The Labour Magazine sept. 1926.

Frankrike.

L'application des lois ouvrières en Algérie. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 4/6.

Ostafrika.

Labour in Tanganyika. International Labour Review sept. 1926.

Ryssland.

OLBERG, P. Lantarbetarna i Sovjetryssland. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 36.

Tjeckoslovakien.

MÜLLER, A. Erfahrungen mit dem tschechischen Betriebsrätegesetz. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 18.

Tyskland.

FETSCHER. Über den Austausch von Gesundheitszeugnissen vor der Ehe. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 8.

RADEMACHER, W. Die »kalte Sozialisierung». [Statsdriftens konkurrens med privatindustrien.] Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 37.

Das Angebot der Industriellen. (Ein Vortrag des Generaldirektors Dr. Silverberg.) Metallarbeiter-Zeitung 1926, nr 38.

Die Rede Silverbergs auf der Tagung des Reichsverbandes der Industrie. (»Deutsches Unternehmertum in der Nachkriegszeit».) Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 37.

Soziale Fürsorge und wirtschaftliche Verantwortung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 39.

Zur Mitgliederversammlung des Reichsverbandes der deutschen Industrie. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 38.

Österrike.

LEICHTER, KÄTHE. Eine Erhebung über die Lebensverhältnisse der Hausgehilfinnen. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 18.

Arbetarskydd.

AHRENDT. Gefährlichkeit gewisser Brühdenapparate in Backöfen. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.

ASHE, S. W. The three stages of safety work. National Safety News sept. 1926.
BREZINA, E. Neueres über gewerbliche Vergiftungen. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 17.
BRIGGS, G. M. Where the management's influence keeps accident rates low. National Safety News sept. 1926.
DEVENDORF, N. L. Using the plant publication in accident prevention. National Safety News sept. 1926.
GARDINER, L. H. Dobbin comes back in the accident records. National Safety News sept. 1926.
GRAHAM-ROGERS, C. T. Safety in industry through visual education. Industrial Hygiene Bulletin sept. 1926.
GUTMANN. Entnebelungsanlagen in Färbereien. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.
HILDEBRANDT, H. Untersuchung über die Wirkung der Unfallverhütungsbilder. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.
KEEL, C. F. Oxygene et prevention des accidents. Chronique de la Sécurité Industrielle juli/aug. 1926.
KOLLMORGEN, F. The optical aspects of goggles. National Safety News sept. 1926.
KROPP, L. The foreman's part in accident prevention. National Safety News sept. 1926.
MARTELL, P. Über Entnebelungsanlagen. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.
MARTENS, H. A. Grösse und Bekanntgabe der Unfallverhütungsbilder. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.
MAYER, MAY R. The modern treatment of carbon monoxide poisoning. Industrial Hygiene Bulletin sept. 1926.
MEYER, P. Gefahren bei der Herstellung und Verarbeitung von Zellhorn (Zelluloid). Reichsarbeitsblatt 1926, nr 35.
NORTHRUP, R. B. Perils of the screw driver. Industrial Hygiene Bulletin sept. 1926.
PUKE, H. Undervisning i tekniskt arbetarskydd. [Referat efter K. Hauck.] Arbetarskyddet 1926, nr 9.
REEDER, J. Pavement markings for directing traffic. National Safety News sept. 1926.
RHEINFELS. Die Arbeitschutz-Kartei und die Einordnung des Unfallschutzes und der Gewerbehygiene in die Internationale Dezimal-Klassifikation. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 35.
RITZMANN. Die Frau in der Arbeitsaufsicht. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 36.
WENZEL. Berufsgefahren in der Textilindustrie und ihre Bekämpfung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 35.
WILCOX, R. W. The trend of industrial medical practice. National Safety News sept. 1926.

Amerikas förenta stater.

FISH, C. T. From the Andes to the Catskills with Ley construction men. National Safety News sept. 1926.
STEWART, E. Are accidents increasing? Monthly Labor Review aug. 1926.
Industrial accident prevention conference, Washington, D. C. Monthly Labor Review aug. 1926.

Nederländerna.

GORTER, R. A. Der nationale Unfallverhütungskongress 1926 in Amsterdam. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 35.

Schweiz.

HAFNER, K. Die gewerbliche Unfallverhütung in der Schweiz. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 36.

Storbritannien.

Welfare work in the british coal industry. Monthly Labor Review aug. 1926.

Tyskland.

LEHNHARDT. Landwirtschaftliche Kinderarbeit. Arbeit und Beruf 1926, nr 17.
STEMPFLE. Unfallverhütungs-Propaganda auf landwirtschaftlichen Ausstellungen in Bayern. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 31.
TROSCHEL, G. Die Sonderausstellung für landwirtschaftliche Unfallverhütung in Breslau. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 35.
Das Reichsversicherungsamt will die freie Berichterstattung der Berufsgenossenschaften unterbinden! [Rätten till kritik mot yrkesinspektionen.] Einigkeit 1926, nr 39.

Arbetslön.

ERIKSSON, A. Ackordssystemet och den tekniska utvecklingen. Byggmästaren 1926, nr 17.
GRAHAM, F. D. Relation of wage rates to the use of machinery. The American Economic Review sept. 1926.
VANNER, A. De höga lönernas hemlighet. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 35.
Industriella kostnadsfrågor i arbetarpressen. Verkstäderna 1926, nr 9.
Lönen och produktionen. Industria 1926, nr 19.

Sverige.

KARLSON, H. De kommunalanställdas pensionsfråga. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 9.
THULIN, G. G. De kvinnliga statstjänstemännen i Sverige efter 1925 års omgestaltningar. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926, nr 2.

Amerikas förenta stater.

Wage payment legislation. Monthly Labor Review aug. 1926.

Danmark.

»Lönenedsättning med sysselsättningsgaranti.» Industria 1926, nr 18.

Finland.

WARONEN, E. De kommunala befattningshavarnas änke- och pupillkassefråga. Social Tidskrift 1926, nr 9.

Frankrike.

Les caisses de compensation agreees d'allocations familiales. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 4/6.

Norge.

Arbeidspriser i skogbruket. Statistiske Meddelelser 1926, nr 7/8.

Kommunale lønninger. Kommunalt Tidsskrift 1926, nr 6.

Ryssland.

OLBERG, P. Der Reallohn in Sowjetrussland. Die Arbeit 1926, nr 9.

SCHWARZ, S. Die neueste Lohnentwicklung in Russland. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 36.

Storbritannien.

BEER, MARGRIETA. Le système anglais des comités de salaires (trade boards). L'Avenir du Travail sept. 1926.

Ungern.

KOVÁCS, N. Salaires industriels en 1925. Revue Hongroise de Statistique 1926, nr 8.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige.

S. Bör staten grunda storindustri i syfte att förekomma arbetslöshet? Sunt Förnuft 1926, nr 5.

Amerikas förenta stater.

BERGER. Arbeitsmarktpolitik in den Vereinigten Staaten von Amerika. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 33.

Danmark.

HØST, H. Om Arbejdsløsheden i Aarene 1910—25. Socialt Tidsskrift 1926, nr 7/8.

Nederländerna.

RHIJN, A. A. VAN. Een interessante rechtsvraag. [Om skyldighet att anlita offentlig arbetsförmedling.] Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 9.

Schweiz.

Die Altersgliederung der Arbeitslosen Ende Juli 1926. Sozialstatistische Mitteilungen 1926, nr 8.

Tyskland.

ANDRÉE, R. Der Facharbeitermangel im Baugewerbe und die Möglichkeiten seiner Behebung. Arbeit und Beruf 1926, nr 16.

BENDA. Zur Umschulungsfrage. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 34.

DIGEL. Berufswechsel einschl. Stellenwechsel im gleichen Beruf. Arbeit und Beruf 1926, nr 16.

NAPHTALI, F. Arbeitslosigkeit und Preispolitik. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 37.

OLK, F. Rationalisierung und Arbeitsmarkt. Die Arbeit 1926, nr 9.

SEEMANN. Notstandsarbeiten im oldenburgischen Moor. Arbeit und Beruf 1926, nr 16.

SYRUP. Arbeitsmarkt, produktive Erwerbslosenfürsorge und Arbeitsbeschaffung. Der Arbeitgeber 1926, nr 17.

Die gewerbsmässige Stellenvermittlung im Jahre 1925. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 36.

Zur Lage der deutschen Wirtschaft. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 36.

Österrike.

SPIELMANN, M. L. Historische Entwicklung des paritätischen Arbeitsnachweises der graphischen und papierverarbeitenden Gewerbe. Arbeit und Beruf 1926, nr 17.

Arbetstid.

Zur internationalen Regelung der Arbeitszeit. Der Arbeitgeber 1926, nr 18.

Tyskland.

BOLZ, W. Beurlaubungen und Fehlstunden nach statistischen Aufzeichnungen. Der Arbeitgeber 1926, nr 18.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

—L. Byggnadsindustrien och bostadsmarknaden. Byggnadsvärlden 1926, nr 39.

Tecken som varsla om ofärd. [Situationen på hyresmarknaden.] Sveriges Fastighetsägaretidning 1926, nr 19.

Danmark.

SAND, E. Den reviderede Statsboligfondslov: Boligloven af 1926. Socialt Tidsskrift 1926, nr 7/8.

Nederländerna.

ENGER, M. Boligspørsmålet i Holland. Bolig og Bygg 1926, nr 5/6.

Storbritannien.

ALDRIDGE, H. R. Boligspørsmålet i Britannia. Bolig og Bygg 1926, nr 5/6.

Tyskland.

MOURSUND, H. Boligspørsmålet i Tyskland. Bolig og Bygg 1926, nr 5/6.

Fattigvård och barnaskydd.

GUMPERT, F. Wohlfahrtsbriefmarken in Deutschland und im Auslande. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 36.

Sverige.

FJÄLLBÄCK HOLMGREN, KARIN. Ett nytt socialt reformförslag. [Lösdrivarlagen.] Herta 1926, nr 7.

KOCH, R. v. »Arbetsovilliga och samhällsvådliga.» Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 5.

Norge.

CONRADI, F. S. Nye veier i forsorgen for trengende. Sociale Meddelelser 1926, nr 6.

Tyskland.

OBERWARTH, LILLIE. Verein »Unterkunft für hilfsbedürftige Wöchnerinnen und deren Säuglinge» in Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 9.

SIMONS, GERDA. Fürsorge für hilfsbedürftige Minderjährige. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 34.

Föreningsväsen.

HANSSON, S. Fackföreningsinternationalen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 38.

HANSSON, S. Ett fyrtioårsjubileum. Den första skandinaviska fackföreningskongressen år 1886. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 35.

JOUHAUX, L. The twenty-fifth anniversary of the I. F. T. U. (International Federation of Trade Unions). The Labour Magazine sept 1926.

SASSENBACH, J. Die internationale Gewerkschaftsbewegung und ihre Aufgaben. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 38.

The trade union movement in the Balkan States. International Labour Review sept. 1926.

Sverige.

LJ[UNGQUIS]T, O. »Monopol». Målarnas Facktidning 1926, nr 9.

[Metallindustriarbetar-]Förbundets 15:e kongress. Metallarbetaren 1926, nr 38.

Landsorganisationskongressen. Industria 1926, nr 19.

Redogörelse för landsorganisationens nionde kongress. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 37.

Solidaritet och monopolism. Industria 1926, nr 19.

Den svenske faglige Landsorganisations 9. Kongres. Arbejderen 25 sept. 1926.

Amerikas förenta stater.

Organization and membership of american trade-unions, 1926. Monthly Labor Review aug. 1926.

Danmark.

LEIS. De samvirkende Fagforbunds Generalforsamlinger. Arbejderen 4 sept. 1926.

Italien.

ARIAS, G. Trade union reform in Italy. International Labour Review sept. 1926.

Norge.

Kritikk og samling. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 7/8.

Storbritannien.

BOWEN, J. W. Civil service trade unionism. The Labour Magazine sept. 1926.

Gruvarbetarefederationens och gruvägareförbundets historia. Industritidningen 1926, nr 16.

Tyskland.

KRÜGER, W. Employers' associations in Germany. International Labour Review sept. 1926.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

CHRISTERSON, T. Om kooperativt skogsbruk. Skogen 1926, nr 8.

[JACOBSSON, L.] Arrendatorernas nuvarande kreditförhållanden inom jordbruket synnerligen otillfredsställande. Lantarbetaren 1926, nr 9.

L—D, E. Förhållandet mellan jordägare och arrendatorer. Landtmannen 1926, nr 37.

Amerikas förenta stater.

TOMLINSON, F. L. La bonnification et la colonisation des terres aux Etats-Unis. Revue internationale des institutions économiques et sociales 1926, nr 2.

Indien.

The punjab peasant and the moneylender. International Labour Review sept. 1926.

Storbritannien.

REW, H. Le fermage en Angleterre. Revue internationale des institutions économiques et sociales 1926, nr 2.

SCHLEEF, CAROLINE. Den engelska arbetarrörelsens jordpolitik. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 36.

Tyskland.

POTTHOFF, H. Freizeit und Siedlung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 34.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

[HASSLER, Å.] Strejk och blockad ur rättslig synpunkt. Verkstäderna 1926, nr 9.

Sverige.

Förlikningsnämnd för fackliga angelägenheter. Överenskommelse mellan kooperationen och fackföreningsrörelsen. Konsumentbladet 1926, nr 38.

Murare-självsvåldet. Byggnadsvärlden 1926, nr 39.

Danmark.

SACHS, A. Om Forhandlingsretten [mellem Staten og dens Tjenestemænd] i Danmark. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926, nr 2.

Blokaden imod Burmeister & Wains Staalstøberi. Arbejdsgiveren 1926, nr 39.

Finland.

LINTURI, A. Den nya lagen om medling i arbetstvister och de första erfarenheterna av dess tillämpning i praktiken. Social Tidskrift 1926, nr 9.

Hamnarbetarstrejkerna. Industritidningen 1926, nr 16.

Frankrike.

Statistique des conventions collectives de travail en 1925. Bulletin du Ministère du Travail 1926, nr 4/6.

Italien.

CIMINO, E. Arbetsdomstolar och strejk- och lockoutbestraffning i Italien. Industria 1926, nr 18.

Norge.

Eksport-tariffene. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 7/8.

Retten till sympatistreik. Meddelelsesblad 1926, nr 7/8.

Storbritannien.

CAMPBELL, R. Industrial strife. Some causes and remedies. Unity 1926, nr 6.

PINKERNEIL, F. A. Bemerkungen über den englischen Bergarbeiterstreik. Der Arbeitgeber 1926, nr 18.

ROBERTSON, D. H. A narrative of the general strike of 1926. The Economic Journal sept. 1926.

Coal-mining industry dispute. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 9.

Fackföreningsinitiativ till industriell fredsliga. Industria 1926, nr 18.

Riks- eller distriktsavtal vid de engelska kolgruvorna? Industria 1926, nr 19.

Stark beskäring av strejkposteringsrätten i England. Industria 1926, nr 19.

En straffpredikan av en engelsk fackföreningsledare. Industria 1926, nr 18.

Tyskland.

BERTELSMANN, F. Die Unabdingbarkeit von Tarifverträgen, ein Vorteil oder ein Nachteil für die Arbeitnehmer? Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 37.

POTTHOFF, H. Die Verschärfung der Streikhaftung von Gewerkschaften. Metallarbeiter-Zeitung 1926, nr 35.

E. N. Fiasko des staatlichen Schlichtungswesens. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 39.

K. S. Kommunale Arbeitgeberpolitik. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 39.

K. S. Der Reichsmanteltarifvertrag für die Gemeindearbeiter 1926. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 35.

Die Einigungsverhandlungen in der Beamtenbewegung gescheitert. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 39.

Die rechtliche Stellung des Notstandsarbeiters. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 36.

Sozialpolitische Probleme des Baugewerbes. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 39.

Statistik der Schlichtungsbehörden für 1925. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 33.

Kooperation.

KOED, H. Handelens Organisation. Andelsbladet 1926, nr 39.

Sverige.

K. F:s kongress. Kooperatören 1926, nr 13/14.

Amerikas förenta stater.

Cooperative workshops in the United States. Monthly Labor Review aug. 1926.

Danmark.

VOIGT, F. Købmandsforeningerne og Brugsforeningerne. Andelsbladet 1926, nr 39.

Norge.

Avsløringene om Norges Kooperative Landsforening. Handelsstandens Maanedsskrift 1926, nr 8.

Storbritannien.

Bergarbeiterstreik und Konsumgenossenschaften in Grossbritannien. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 36.

Levnadskostnader.

Die Brotpreisverhältnisse in nordeuropäischen Städten im Vergleiche zur Schweiz. Wirtschaftsberichte des Schw. Handelsamtsblattes 1926, nr 18.

Sverige.

ODHE, T. Galoschkartellen. Kooperatören 1926, nr 15.

Frankrike.

Mouvements comparés des prix de gros et des prix de détail de quelques denrées. Bulletin de la statistique générale de la France 1926, nr 4.

Tyskland.

GURADZE, H. Die Brotpreise und Kosten des Lebensbedarfs in Berlin im ersten Halbjahr 1926. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 125, s. 157.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

MÜNCH, H. Berufsberatung für Erwerbsbeschränkte. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 33.

POPPELREUTER, W. Werkspolitische Fragen der psychotechnischen Begutachtung. Der Arbeitgeber 1926, nr 18.

Sverige.

Klara linjer i lärlings- och kompetensfrågorna. Sv. Skoltidning 1926, nr 18.

Redogörelse för Sveriges hantverksorganisations yrkesutbildningsverksamhet 1 juli 1925—30 juni 1926. Sv. Hantverkstidning 1926, nr 17.

Amerikas förenta stater.

Training and placement methods in civilian rehabilitation. Monthly Labor Review aug. 1926.

Tyskland.

FRIEDRICH, A. Fähigkeitsschulung und Werksgesundung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 34.

REINECKE. Massnahmen zur Hebung der Ausbildung der Lehrlinge in der Düsseldorfer

Eisen- und Stahlindustrie. Arbeit und Beruf 1926, nr 16.

VORMANN, F. Auslese, Ausbildung und Prüfung des Industrielehrlings. Der Arbeitgeber 1926, nr 17.

Nykterhetsfrågan.

Amerikas förenta stater.

WILLEBRANDT, M. W. & FOSTER, LOUISE T. Report on the enforcement of prohibition laws in the United States. Revue internationale contre l'alcoolisme 1926, nr 4.

Tyskland.

REINHARDT, L. Akademische Tradition und studentische Trinksitten der deutschen akademischen Jugend. Revue internationale contre l'alcoolisme 1926, nr 4.

Socialförsäkring.

SIDVALL, S. Sjätte nordiska arbetarförsäkringsmötet i Helsingfors 9—11 augusti 1926. Arbetarskyddet 1926, nr 9.

Sverige.

SCHAGER, F. O. Pensionsförsäkringsfonden. Sunt Förnuft 1926, nr 5.

Pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 9.

Sjukförsäkringens omorganisation. [Sjukkasseförbundets yttrande.] Sv. Sjukkasse-Tidning 1926, nr 8.

Danmark.

BORBERG, L. P. Bedømmelse af Sygdom og Invaliditet. Socialt Tidsskrift 1926, nr 7/8.

KUHN, J. Lægeattester. [Genmäle mot L. P. Borberg.] Socialt Tidsskrift 1926, nr 7/8.

Finland.

HARTMAN, J. Den sociala olycksfallsförsäkringens organisation i Finland. Nordisk Försäkringstidskrift 1926, nr 4.

Tyskland.

BRANDES. Das Reichsknappschaftsgesetz in neuer Fassung. Metallarbeiter-Zeitung 1926, nr 35.

JANSCHEK, A. Reichsknappschaftsgesetz. Arbeiterrecht u. Arbeiterversicherung (Beilage der Gewerkschafts-Zeitung) 1926, nr 9.

Die Finanzpolitik der Sozialversicherung. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 38.

Hohe Krankenziffern im Bergbau als Folge des neuen Reichsknappschaftsgesetzes. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 37.

Die neue Lehre zur Unfallneurose. Zentralblatt für Reichsversicherung 1926, nr 9.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 september—10 oktober 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
420.	K. kung. ang. uppgifter för hyresräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1927	23 sept.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1926.

Den försämring av arbetsmarknadsläget, som framträdde i arbetsförmedlingsanstalternas septemberrapporter, har fortgått även under oktober. Efterfrågan å arbetskraft betecknas nästan genomgående såsom minskad icke blott i förhållande till föregående månad, utan även i jämförelse med oktober 1925. Antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser, som sistnämnda månad uppgick till 172, hade nu ökats till 186. Septembersiffran var i år 158, mot 154 förra året. Arbetslöshetskommissionen hade också känning av den ökade arbetsbristen, i det att antalet anmälda hjälpsökande, som i slutet av september utgjort ej fullt 12 000 (jfr sid. 909), under oktober beräknas ha stigit till c:a 15 500. Av dessa voro vid kommissionens nödhjälpsarbeten sysselsatta c:a 1 940 arbetare, mot 1 660 vid månadens början. Fackföreningarnas arbetslöshetsstatistik, vars senaste tillgängliga siffror hänföra sig till den 30 september, vittnar likaså om att det allmänna läget i år varit sämre än under fjolåret.

Ser man på utvecklingen inom de olika yrkesgrupperna, kan först konstateras, att jordbruket nästan överallt företett sämre arbetstillgång än vad man normalt brukar kunna räkna med. Detta är till en del — i de södra landskapen — att tillskriva den nedlagda betodlingen, men har också gått ut över den fast anställda personalen. Både gifta och ogifta jordbruksarbetare ha sålunda, enligt uppgifter från olika landsdelar, i stor utsträckning blivit utan platser vid höstflyttningen.

Inom industrigruppen har i förhållande till föregående månad en påfallande minskning av arbetstillgången gjort sig gällande särskilt inom byggnadsfacken. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft har dock inom denna bransch hållit sig gynnsammare än i oktober 1925. Däremot företer metallindustrien en avsevärd försämring. Särskilt från Stockholm har det framhållits, att bland de arbetslösa inom denna industri, som tidigare huvudsakligen utgjorts av mindre kvalificerade, yngre eller överåriga arbetare, nu även inrangerats åtskilliga fullgoda yrkesmän. Från gruv- och järnbruksdistrikten ha också inrapporterats nya driftsinskränkningar. För sådana slag av grovarbete, som äro beroende av väderleken, har den jämförelsevis tidiga kölden uppenbarligen vållat åtskilligt avbräck. I Norrbotten började redan isläggningen, vilket medförde trävaruskeppningarnas inställande och därmed följande ökning av arbetslösheten.

Sjöfarten hör också till de näringar, som uppvisat en betänklig och för årstiden något tidig nedgång. Sannolikt står depressionen här till stor del i samband med den engelska kolkonflikten och de därav vållade bunkringssvårigheterna. Bland annat uppgives dessa ha verkat därhän, att fartyg på in- och utgående i Östersjön använt sig av Kielkanalen i stället för vägen

genom Öresund, vilket särskilt medfört minskad förhyrningsfrekvens i Hälsingborg. Från sjömanshusen redovisades under månaden inalles 2 014 påmönstrade och 2 198 avmönstrade sjömän, mot 2 644 resp. 2 528 under september.

Grupperna handel och samfärdsel samt husligt arbete uppvisade på det hela taget ungefär samma läge som för ett år sedan. För butikspersonalen får arbetstillgången kanske betecknas som sämre än 1925; för transportarbetarna var konjunkturläget i gengäld något bättre.

Vid den i Stockholm inrättade särskilda ungdomsförmedlingen, där det under sommarmånaderna efter skolavslutningen rådde överflöd på arbetssökande, har omsättningen fortfarande varit livlig, men tillbud och efterfrågan nu gått någorlunda jämnt upp utom beträffande vissa slag av lärlingar, i fråga om vilka ett mindre överskott alltjämt förefunnits.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	*161*	*151*	*158*	*186*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	*96*	*107*	*126*	*138*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	*184*	*171*	*172*	*210*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	$^{31}/_{1}$	$^{28}/_{2}$	$^{31}/_{3}$	$^{30}/_{4}$	$^{31}/_{5}$	$^{30}/_{6}$	$^{31}/_{7}$	$^{31}/_{8}$	$^{30}/_{9}$	$^{31}/_{10}$	$^{30}/_{11}$	$^{31}/_{12}$
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·8*	*14·7*	*12·3*	*9·9*	*9·6*	*8·6*	*8·3*	*9·1*	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 934.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1926

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet år 1926 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen insamlats genom socialstyrelsens ombud i orterna. Av ombuden, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, äro 22 föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär inkommit från 2 102 arbetsgivare med 272 379 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1926, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 324 arbetsgivare med 49 299 arbetare (18 %),
såsom *oförändrad* av 1 330 arbetsgivare med 160 037 arbetare (59 %) och
såsom *sämre* av 448 arbetsgivare med 63 043 arbetare (23 %).

Av de redovisade arbetarna ha 36 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan 39 % haft medelgod och 25 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 38, 37 och 25 samt för tredje kvartalet 1925 resp. 37, 36 och 27.

Arbetstillgångens växlingar under den senaste tioårsperioden framgår av nedanstående tablå, i vilken mycket god arbetstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång.[1]

Kvartal	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
I	4·02	3·88	3·23	2·71	3·76	1·80	2·12	2·96	3·03	2·91	3·01
II	4·16	3·74	3·38	3·06	3·83	1·87	2·62	3·19	3·12	3·11	3·09
III	4·15	3·65	3·42	3·29	3·27	2·11	2·89	3·24	3·04	3·07	3·06
IV	4·17	3·50	3·14	3·48	2·34	2·14	2·87	3·17	2·98	3·08	—
Medeltal	**4·18**	**3·69**	**3·29**	**3·14**	**3·30**	**1·98**	**2·63**	**3·14**	**3·04**	**3·04**	—

Konjunktursiffran för tredje kvartalet angiver arbetstillgången för den rapporterande industrien i sin helhet såsom medelgod. En jämförelse med mot-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 880 ff.

svarande kvartal föregående år giver vid handen, att ställningen är oförändrad, medan läget i förhållande till andra kvartalet innevarande år uppvisar någon om ock ringa försämring.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1926			2:a kvartalet 1926			3:e kvartalet 1925		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning	126	107	96	95	106	101	122	113	94
Övriga näringsgrenar	172	171	184	185	177	189	168	177	186
Samtliga »	**158**	**151**	**161**	**166**	**162**	**163**	**154**	**156**	**162**

Med ledning av tabellen å sid. 854—855, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Konjunktursiffror				
	3:e kvart. 1926	2:a kvart. 1926	1:a kvart. 1926	4:e kvart. 1925	3:e kvart. 1925
Malmbrytning och metallindustri	2·77	2·94	3·07	3·05	3·02
Jord- och stenindustri	2·78	2·66	2·27	2·40	2·72
Trävaruindustri	3·22	3·32	2·70	2·96	3·24
Pappers- och grafisk industri	3·62	3·69	3·60	3·62	3·45
Livsmedelsindustri	3·32	3 17	3·09	3·36	3·35
Textil- och beklädnadsindustri	3·09	2·94	2·93	2·94	2·80
Läder- hår- och gummivaruindustri	3·00	2·83	2·77	3·02	3·16
Kemisk-teknisk industri	3·19	3·23	3·20	3·26	3·27

Konjunktursiffrorna för industriens specialbranscher återfinnas i den efterföljande huvudtabellen.[1]

Granskar man närmare ställningen inom det industriella näringslivet i vårt land med ledning av det inkomna rapportmaterialet, omfattande närmare trehundratusen arbetstagare, kan man konstatera, att de förskjutningar i arbetstillgången under rapportkvartalet, som icke få sin förklaring i arbetssäsongernas regelbundna växlingar, till stor del ha sin orsak i de rubbningar, som den engelska konflikten skapat på världsmarknaden. Härav föranledda förändringar i arbetstillgången torde emellertid endast vara störningar av övergående natur, vilka man vid den väntade avvecklingen av konflikten tror helt skola försvinna. Arbetsfreden inom landet synes däremot vara ostörd, med undantag dock för gat- och kantstensindustrien, som allt sedan 1 juni

[1] Motsvarande siffror för tiden tredje kvartalet 1915—tredje kvartalet 1925 återgivas i Soc. Medd. årg. 1925, sid. 882—885, varefter de för de följande kvartalen finnas införda i den fortlöpande kvartalsstatistiken över arbetstillgången.

ligger nere till följd av att uppgörelse om nytt kollektivavtal icke kunnat träffas.

Arbetstillgången inom huvudgruppen *malmbrytning och metallindustri* rönte inverkan av de ovan berörda förhållandena på den engelska marknaden, vilka verkat hämmande på avsättningen av svenskt malm, järn och stål. För malmgruvorna var läget i det stora hela dock icke sämre än tidigare, enär avsättningen på sina håll visade stegring under kvartalets sista månad. Konjunkturerna för förädlingsindustri samt järn- och stålmanufaktur betecknades däremot såsom ogynnsammare, vilket bl. a. tillskrevs den hårda utlandskonkurrensen, som i viss mån syntes intensifierad inför den förestående internationella kartellbildningen mellan kontinentens stora järnproducenter. Den pessimistiska uppfattning, som flertalet arbetsgivare inom denna bransch givit uttryck åt, bekräftas dock icke av järnverksföreningens produktionsstatistik, som för alla de viktigare slagen av järn och stål redovisar högre produktionssiffror än under motsvarande tid förra året. Inom verkstadsindustrien kunde man jämväl konstatera en viss avmattning, utan att dock avskedanden eller arbetstidsreduceringar behövde vidtagas i större utsträckning. Ställningen var sålunda alltjämt medelgod, vilket även var fallet med skeppsvarven. Det gynnsammaste läget inom denna industrigrupp uppvisade emellertid den elektromekaniska industrien, som på grund av verksamhetens snabba uppsving efter depressionens slut icke kunnat uppbringa all den yrkesskickliga arbetskraft, som behövdes.

Inom *jord- och stenindustrien* kunde för de skånska kolgruvorna antecknas en tillfällig ökning av arbetstillgången såsom följd av kolimportens nedgång. De stenbrott och stenhuggerier, som voro oberörda av den ovan omnämnda konflikten inom branschen, rapporterade för kvartalet enstaka förbättringar, utan att dock arbetstillgången något nämnvärt kom att i sin helhet överstiga konjunkturläget »mindre god». Cementfabriker och kalkbruk uppvisade gynnsammare siffror än föregående kvartal, och avsättningen var i en del fall ganska livlig på grund av förmånlig försäljningssäsong. Tegelbruk och torvmossar hade mot kvartalets slut känning av arbetstillgångens sedvanliga minskning vid denna årstid; i förhållande till motsvarande kvartal i fjol synes läget också vara försämrat.

Trävaruindustrien hade medelgod arbetstillgång, även om man kunde konstatera någon nedgång sedan föregående kvartal. Denna nedgång kom nästan helt på sågverken, medan snickerifabrikerna uppvisade förbättrade siffror. För sågverkens del torde lägets förändring delvis kunna tillskrivas förhållandena på den engelska marknaden. Mot kvartalets slut visade avsättningen en något gynnsammare tendens, men avskedanden och permitteringar inrapporterades dock från olika platser. Förbättringen av konjunktursiffran för snickeri- och möbelfabrikerna sammanhänger därmed, att hithörande företag i många fall räkna tredje kvartalet såsom sin högsäsong. Efterfrågan å inredningsarbeten i de under uppförande varande bostadshusen kulminerar alltid då, och möbelfabrikanterna gynnas av den vid höstflyttningen livligare bosättningen.

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete										Konjunktursiffra
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig		
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
	Malmbrytn. o. metallind.													
1	Malmgruvor	45	7 731	—	—	8	568	13	4 289	7	1 459	17	1 415	2·52
2	Malmförädlingsverk	56	21 987	—	—	7	4 114	12	5 075	21	7 370	16	5 428	2·86
3	Järn- och stålmanufaktur	70	8 223	4	366	12	1 298	22	2 839	30	3 003	12	717	2·71
4	Mekaniska verkstäder	235	33 396	5	919	65	8 705	90	14 708	55	6 022	20	3 042	2·95
5	Skeppsvarv	18	6 166	—	—	4	2 255	3	2 841	4	581	7	489	3·11
6	Elektromekanisk industri	21	7 362	—	—	6	3 155	8	2 559	6	1 501	1	147	3·18
7	*Annan metallindustri*	55	4 255	3	131	13	1 118	21	1 296	11	1 315	7	395	2·88
	Jord- och stenindustri													
8	Kolgruvor	7	1 968	—	—	—	—	4	747	2	861	1	360	2·20
9	Torvindustri	21	587	1	23	5	112	7	298	4	94	4	60	2·90
10	Stenbrott o. -huggerier	41	2 973	2	74	7	330	13	994	8	293	11	1 282	2·18
11	Kakel- o. porslinsind.	14	2 152	—	—	—	—	3	711	8	1 167	3	274	2·20
12	Tegelbruk	83	3 750	1	26	13	902	31	1 834	26	716	12	272	2·92
13	Glasbruk	24	2 881	1	44	6	715	11	1 441	5	553	1	128	3·00
14	Cementfabriker, kalkbruk	39	4 810	—	—	14	2 264	13	2 114	9	346	3	86	3·36
	Trävaruindustri													
15	Sågverk	198	26 117	3	627	58	9 699	79	11 652	41	3 478	17	661	3·24
16	Snickeri- o. möbelfabr.	125	5 793	10	342	46	2 329	35	1 510	23	1 280	11	332	3·18
17	Annan trävarufabrikation	12	421	—	—	3	172	2	85	2	77	5	87	2·81
	Pappers- o. grafisk ind.													
18	Trämassefabriker	75	17 276	7	2 517	43	9 141	21	4 783	3	533	1	302	3·75
19	Pappersbruk	36	9 638	2	1 075	21	4 820	7	2 093	5	1 268	1	382	3·51
20	Bokbinderier m. m.	42	2 804	3	218	20	1 594	11	641	5	217	3	134	3·55
21	Boktryckerier o. graf. anst.	83	5 552	3	151	36	2 803	31	2 139	9	261	4	198	3·44
	Livsmedelsindustri													
22	Kvarnindustri	22	1 360	—	—	6	517	10	477	6	366	—	—	3·11
23	Bagerier	36	2 060	—	—	16	1 223	11	520	7	254	2	63	3·41
24	Sockerindustri	13	1 445	—	—	3	1 218	2	128	—	—	8	99	3·71
25	Choklad- o. konfektfabr.	22	2 913	—	—	6	1 250	9	769	4	598	3	296	3·02
26	Bryggerier och bränncrier	62	3 573	2	62	15	767	37	2 318	8	426	—	—	3·13
27	Tobaksfabriker	11	2 881	—	—	5	1 072	5	1 665	1	144	—	—	3·32
28	Annan livsmedelsindustri	43	2 077	7	480	21	998	10	454	4	138	1	7	3·87
	Textil- o. beklädnadsind.													
29	Bomullsindustri	44	14 396	1	397	19	3 719	17	6 989	5	2 030	2	1 261	3·00
30	Jute- och linneindustri	10	2 921	—	—	—	—	1	327	5	1 441	4	1 153	1·72
31	Ylleindustri	50	7 768	4	478	15	2 188	15	3 155	7	1 218	9	729	3·06
32	Trikåfabriker	31	4 406	3	317	20	3 694	6	310	2	85	—	—	3·96
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	60	6 381	6	382	21	2 592	22	2 511	6	432	5	464	3·81
34	Annan hithör. industri	57	3 868	3	129	23	1 530	21	1 179	8	965	2	65	3·18
	Läder-, hår- o. gummiind.													
35	Garverier o. läderfabriker	20	1 454	—	—	6	515	8	516	3	378	3	45	3·03
36	Skofabriker	48	6 112	1	71	11	1 004	18	2 310	10	1 239	8	1 488	2·50
37	Gummivarufabriker	5	3 345	—	—	3	3 060	2	285	—	—	—	—	3·91
38	*Annan hithör. industri*	28	1 233	—	—	10	408	10	436	4	283	4	106	2·93
	Kemisk-teknisk industri													
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	28	1 287	—	—	7	315	16	784	5	188	—	—	3·10
40	Konstgödningsfabriker	7	758	—	—	6	562	1	196	—	—	—	—	3·74
41	Tändsticksfabriker	9	5 269	—	—	—	—	8	5 164	—	—	1	105	2·96
42	Annan hithör. industri	29	3 510	—	—	19	1 914	8	1 271	2	325	—	—	3·45
43	**Byggnadsverksamhet**	68	3 761	4	342	25	1 343	20	1 478	11	441	8	157	3·34
44	**Kraft-, belysn.- o. vattenv.**	39	5 619	2	254	9	788	20	2 993	6	1 401	2	183	2·92
45	**Handel och varulager**	36	1 940	—	—	14	655	16	1 189	5	91	1	5	3·29
46	**Land- och sjötransport**	24	6 200	—	—	6	834	11	3 938	6	1 328	1	100	2·89
47	*Summa* 3:dje kv. 1926	**2 102**	**272 379**	**78**	**9 425**	**673**	**88 260**	**741**	**106 011**	**389**	**46 166**	**221**	**22 517**	**3·06**
48	» 2:dra » »	2 165	277 581	64	9 212	729	96 921	801	101 625	395	49 704	185	20 119	3·09
49	» 1:sta » »	1 976	252 263	52	10 549	516	77 903	687	92 760	430	45 888	291	25 163	3·01
50	» 4:de » 1925	1 983	251 860	76	15 222	594	80 970	670	84 904	392	49 608	251	21 156	3·08
51	» 3:dje » »	2 076	269 784	82	13 425	652	85 444	732	98 449	380	51 177	230	21 289	3·07

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
5	2 008	33	3 463	7	2 260	9	2 237	27	4 427	9	1 067	—	—	17	1 350	28	6 381	1
3	501	45	17 416	8	4 070	7	2 699	28	6 249	21	13 039	—	—	13	2 075	43	19 912	2
7	957	41	4 416	22	2 850	9	1 717	40	3 811	21	2 695	—	—	35	2 468	35	5 755	3
34	3 515	138	17 039	63	12 842	46	3 845	127	15 959	62	13 592	6	760	168	22 940	61	9 696	4
—	—	11	5 112	7	1 054	2	619	12	4 913	4	634	—	—	14	5 702	4	464	5
5	375	8	5 354	8	1 633	2	2 984	8	2 353	11	2 025	1	2 058	15	4 094	5	1 210	6
15	1 078	32	1 839	8	1 338	7	227	36	2 552	12	1 496	1	37	37	2 890	17	1 328	7
1	310	6	1 658	—	—	3	913	4	1 055	—	—	—	—	3	833	4	1 135	8
1	23	7	203	13	361	—	—	16	462	5	125	—	—	12	355	9	232	9
4	402	22	1 358	15	1 213	2	74	21	1 357	18	1 542	—	—	22	1 897	19	1 076	10
2	24	7	1 752	5	376	1	7	6	801	7	1 344	—	—	9	1 045	5	1 107	11
1	26	48	2 128	34	1 596	2	64	60	2 301	21	1 385	1	26	49	1 763	33	1 961	12
6	497	16	2 010	2	374	4	465	11	1 299	9	1 117	—	—	17	1 681	7	1 200	13
3	1 046	23	3 336	13	428	4	783	24	3 616	11	411	—	—	15	1 199	24	3 611	14
17	2 865	130	19 018	51	4 234	25	3 706	144	19 725	29	2 686	—	—	104	14 163	94	11 954	15
38	1 867	63	2 817	24	1 109	15	492	86	4 202	24	1 099	2	40	93	4 164	30	1 589	16
—	—	7	291	5	130	—	—	7	297	5	124	—	—	8	344	4	77	17
4	1 508	65	14 659	6	1 109	15	4 936	53	11 198	7	1 142	1	165	43	9 514	31	7 597	18
1	86	30	8 588	5	964	5	890	26	7 606	5	1 142	—	—	20	4 684	16	4 954	19
13	1 444	26	1 114	3	246	14	1 231	24	1 177	4	396	1	121	36	2 450	5	233	20
16	681	50	3 787	17	1 084	20	1 353	52	3 817	11	382	3	58	61	4 606	19	888	21
3	214	16	991	3	155	3	62	16	1 143	3	155	—	—	10	611	12	749	22
7	654	26	1 345	3	61	6	416	21	1 372	9	272	—	—	31	1 800	5	260	23
3	737	7	696	3	12	1	605	4	741	8	99	—	—	2	128	11	1 317	24
3	372	14	2 109	5	432	3	1 007	13	1 389	6	517	—	—	15	2 295	7	618	25
5	145	45	2 943	12	485	2	349	49	2 820	11	404	—	—	43	2 572	19	1 001	26
1	141	10	2 740	—	—	2	295	9	2 586	—	—	—	—	9	2 614	2	267	27
10	629	28	1 337	5	111	6	607	33	1 327	4	143	—	—	26	1 156	17	921	28
10	2 193	31	11 997	3	206	14	3 905	25	9 000	5	1 491	1	556	34	11 466	9	2 374	29
—	—	7	2 291	3	630	1	327	1	74	8	2 520	—	—	5	1 045	5	1 876	30
16	3 174	27	4 018	7	576	15	3 457	22	3 029	13	1 282	—	—	35	6 120	15	1 648	31
10	596	19	3 728	2	82	14	3 369	15	955	2	82	—	—	28	3 369	3	1 037	32
12	917	37	4 466	11	998	15	966	38	4 261	7	1 154	2	206	44	5 021	14	1 154	33
10	1 094	42	2 388	5	386	6	742	46	2 758	5	368	2	84	42	2 869	13	915	34
4	461	14	961	2	52	1	33	15	1 349	4	72	—	—	13	763	7	691	35
6	826	32	4 250	10	1 036	4	246	28	3 745	16	2 121	2	244	38	4 641	8	1 227	36
—	—	4	3 075	1	270	—	—	4	3 075	1	270	—	—	4	1 500	1	1 845	37
8	256	15	771	5	206	5	184	19	876	4	173	3	119	18	714	7	400	38
3	154	19	874	6	259	—	—	24	1 095	4	192	—	—	13	750	15	537	39
2	187	5	571	—	—	—	—	7	758	—	—	—	—	5	494	2	264	40
—	—	—	—	9	5 269	—	—	8	5 164	1	105	—	—	1	1 416	8	3 853	41
3	312	22	2 468	4	730	6	611	22	2 710	1	189	—	—	18	2 231	11	1 279	42
23	1 623	30	1 717	15	421	15	1 074	31	1 866	22	821	8	668	47	2 800	13	293	43
4	358	27	4 089	8	1 172	3	584	26	3 247	10	1 788	—	—	15	1 879	24	3 740	44
7	358	27	1 556	2	26	3	122	32	1 796	1	22	—	—	14	766	22	1 174	45
3	755	15	4 605	6	840	7	1 096	10	3 744	7	1 360	—	—	16	3 729	8	2 471	46
329	**35 369**	**1 327**	**183 344**	**446**	**53 666**	**324**	**49 299**	**1 330**	**160 037**	**448**	**63 043**	**34**	**5 142**	**1 317**	**152 966**	**751**	**114 271**	47
492	49 848	1 314	182 920	359	44 813	345	52 606	1 356	162 963	464	62 012	27	4 420	1 301	151 726	837	121 435	48
251	32 163	1 137	154 739	588	65 361	328	53 572	1 165	145 953	483	52 738	30	8 031	1 099	126 875	847	117 357	49
321	40 791	1 113	156 453	549	54 616	343	60 122	1 180	139 531	460	52 207	25	7 189	1 174	139 692	784	104 979	50
352	43 615	1 314	183 841	410	42 328	338	55 000	1 249	156 817	489	57 967	45	9 355	1 326	153 175	705	107 254	51

Gruppen *pappers- och grafisk industri* intager sedan åtskillig tid tillbaka den gynnsammaste ställningen inom det svenska näringslivet i fråga om arbetstillgångens storlek. Trämassefabrikerna, som här dominera, betecknade läget under rapportkvartalet såsom ännu gynnsammare än i fjol, och siffrorna för arbetstillgångens förskjutningar i förhållande till föregående kvartal peka ävenledes i förmånlig riktning. Exportkvantiteterna för den tilländalupna delen av året betraktas såsom rekordmässiga, och utvidgnings- och nybyggnadsverksamheten för ökning av industriens produktionskapacitet var mångenstädes livlig. För pappersbrukens del hade arbetskonflikten inom motsvarande bransch i Norge verkat i gynnsam riktning i fråga om försäljningssiffror och priser, medan den engelska gruvstriden även här varit hämmande. Boktryckerier och bokbinderier hade oförändrat gynnsam ställning med bättre siffror än i fjol.

Livsmedelsindustriens arbetstillgång undergår sällan några större förskjutningar. Vid kvarnarna var rörelsen något livligare än föregående kvartal, medan bryggerierna efter sommarsäsongens slut hade något mindre omsättning. Den mest anmärkningsvärda förskjutningen förelåg emellertid inom råsockerfabrikationen, som till följd av sockerbetsodlingens nedskärning till en tiondel av fjolårets areal måste begränsas till endast tre fabriker, därav två i Skåne och en på Gotland. Förarbetena för kampanjen ha därför inskränkts till dessa tre fabriker, medan raffinaderierna bedrevo verksamheten i normal omfattning.

Inom *textilindustrien* förmärktes under kvartalets lopp vissa tecken till stagnation bl. a. genom förkortning av arbetstiden. Trots dessa tecken å tillbakagång visa dock kvartalssiffrorna en förbättring, märkbar inom såväl ylle- som bomulls- och trikåbranscherna. Ställningen rapporteras gynnsammare i jämförelse med såväl föregående kvartal som motsvarande tid i fjol. Inom jute- och linneindustrien voro siffrorna däremot avgjort ogynnsammare. Beklädnadsyrkena hade alltjämt tryggad arbetstillgång. — Betraktar man konjunktursiffran för textil- och beklädnadsindustrien i sin helhet, kan man konstatera, att denna siffra för första gången sedan början av år 1924 överstiger lägessiffran för medelgod tillgång å arbete. Uteslutet är icke, att de vidtagna och nu förestående valutastabiliseringarna i en del europeiska länder komma att stärka ställningen för speciellt textilindustrien, vilken varit utsatt för en på sina håll mycket kännbar konkurrens.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* uppvisade garverierna förbättrat läge, och även skofabrikerna hade en något gynnsammare konjunktursiffra. Gummifabrikernas ställning var i stort sett oförändrad under kvartalet.

Den *kemisk-tekniska industrien* arbetade under samma gynnsamma förhållanden som tidigare med undantag för tändsticksfabrikerna, vilka fr. o. m. mitten av augusti inskränkt arbetstiden till fem dagar per vecka.

Nionde internationella arbetskonferensen i Genève.

2. Sjömäns hemförskaffning.

Till svar på arbetsbyråns frågepunkter rörande sjömäns hemförskaffning meddelade flertalet regeringar, att de voro gynnsamt stämda för en internationell reglering av de viktigare frågor, som framställde sig i detta sammanhang, och deras uppfattning i speciella punkter var ock till stor del samstämmig. Sålunda syntes de flesta vara ense om, att ansvaret för bestämmelsernas tillämpning borde påvila offentlig myndighet i det land, där fartyget var registrerat, oavsett sjömannens nationalitet.

Från svensk sida anmärkte socialstyrelsen, att även om det i allmänhet kunde anses önskvärt, att tillfälle till hemresa bereddes sjöman, som avmönstrats i främmande hamn, någon förpliktelse i sådant hänseende knappast syntes böra fastställas annat än i vissa angivna fall, såsom vid olagligt avskedande, väsentlig förändring av resan, fartygets övergång till annan nationalitet m. m. Under angivande av de fall, då enligt lag svensk sjöman har rätt till fri hemresa med underhåll, påpekade kommerskollegium, att någon sådan ömsesidig överenskommelse om tillförsäkrande i vissa fall åt utländsk sjöman av motsvarande förmåner, varom stadgas i 42 § sjömanslagen, ännu icke ingåtts; dock hade deklarationer angående ömsesidigt understödjande av nödställda sjömän avgivits beträffande vissa länder.

I de fall, då skyldighet att föranstalta om hemförskaffande föreligger, ansågo de svenska myndigheterna, att denna skyldighet borde åligga myndighet i fartygets hemland; kostnaderna borde i sådant fall icke bestridas av sjömannen.

Beträffande innehållet i det av arbetsbyrån för konferensen framlagda utkastet till konventionsförslag må meddelas följande:

§ 1 överensstämde med motsvarande paragraf i utkastet till konvention om tjänsteavtal.

§ 2. Varje sjöman, som under avtalstiden eller vid dess utgång lämnat fartyget, skulle återförskaffas till anställningshamnen; dock skulle han, om han så önskade, återsändas till hemlandet, såvida kostnaden härigenom icke ökades.

Sådan hemförskaffning skulle anses ha ägt rum, om lämplig anställning som besättningsman beretts honom å fartyg med destination som ovan sagts.

§ 3. Kostnaderna för hemförskaffningen skulle icke påvila sjömannen, såvida han icke lagligen avskedats eller genom eget förvållande lämnats kvar i land.

§ 4. Kostnaderna för hemförskaffningen skulle åtminstone omfatta utgifterna för själva transporten samt för logi och föda under resan ävensom för underhåll i land under tiden före hemresans anträdande.

Då sjöman hemförskaffas i egenskap av besättningsman, skulle han vara berättigad till ersättning för det arbete, han utfört under resan.

§ 5. Vederbörande myndighet i det land, vars flagga fartyget för, skulle vara pliktig svara för hemförskaffning av sjöman utan hänsyn till hans nationalitet ävensom att i fall av behov förskottera honom respengar.

Det särskilda utskott, som tillsattes för denna frågas beredning, bestod av 24 medlemmar med det italienska regeringsombudet Ingianni som ordförande och det irländska regeringsombudet Deegan som rapportör. Från svensk sida inträdde herr Lundgren i egenskap av suppleant inom arbetargruppen.

Såsom resultat av utskottets arbete framlades för konferensen ett konventionsförslag, en rekommendation och en resolution.

Rörande konventionsförslagets tillämplighetsområde och definitioner (§§ 1 och 2) hänvisas till vad som anförts beträffande motsvarande bestämmelser i det föregående konventionsförslaget.

Den i § 2 av arbetsbyråns utkast stipulerade rätten till hemförskaffning bibehölls såsom allmän regel, men det lämnades fritt åt den nationella lagstiftningen att bestämma om hemförskaffning antingen till hemlandet eller till anställningshamnen eller till utgångshamnen för resan. Såsom komplement föreslogs en ny bestämmelse, enligt vilken en sjöman jämväl skulle kunna återsändas till det land, vars flagga fartyget för, eller till en hamn närbelägen anställningshamnen, varjämte hemförskaffningsskyldighet icke skulle föreligga ifråga om utländsk sjöman, som tagits ombord och lämnat fartyget i främmande land. Ett förslag från arbetsgivarhåll om att inskränka hemförskaffningsskyldigheten till sjömän, anställda å fartyg tillhörande deras eget land, återtogs. En del ändringar av väsentligen formell innebörd vidtogos ock i denna paragraf.

Bestämmelserna i § 3, om i vilka fall sjömannen skulle bära kostnaderna för hemförskaffningen, ändrades därhän, att de fall angåvos, då sjöman, som kvarlämnades, icke skulle bära kostnaderna, nämligen när han skadats under tjänsten eller lidit skeppsbrott eller drabbats av sjukdom, som icke ådragits med avsikt eller av försumlighet, eller avskedats i främmande hamn på grund av annan omständighet, varför han ej anses ansvarig.

Den enda ändring av saklig innebörd, som i övrigt vidtogs, nämligen i § 5 av arbetsbyråns utkast, åsyftade att uttryckligen begränsa den flagglandets myndigheter åliggande skyldigheten att övervaka hemförskaffningen. Någon uttrycklig föreskrift om i vad mån kostnaderna för hemförskaffningen skulle bestridas av skeppsredaren eller vederbörande regering, meddelades icke av det uppgivna skäl, att konventionsförslaget endast åsyftade att säkerställa sjömannens rättigheter. Starka betänkligheter uttalades särskilt från tysk sida mot att staten härigenom skulle kunna få vidkännas en oskälig börda, men man ansåg sig kunna lämna detta spörsmål åt den nationella lagstiftningen. Att det allmännas rätt att av redaren söka gottgörelse för havda kostnader lämnats oförkränkt ansågs f. ö. framgå av nyss omförmälda ändring av § 5 i utkastet.

Det anmärktes i utskottsrapporten, att även om flagglandets myndigheter vore närmast ansvariga för hemförskaffningen, detta icke uteslöt, att annat lands myndighet, exempelvis konsul, jämväl vore kompetent att inskrida.

Av framställningen angående det föregående konventionsförslaget framgår, att befälhavare samt sjömän anställda medelst lärlingskontrakt icke omfattades

av utskottets konventionsförslag. Till ersättning beslöts att förelägga konferensen ett förslag till rekommendation, vari hemställdes till regeringarna att träffa anstalter för att tillförsäkra sagda kategorier rätt till hemförskaffning. Jämväl föreslogs en resolution, vari regeringarna uppmanades att vidtaga enahanda åtgärder beträffande fiskare.

Plenarbehandlingen ägde rum den 21 och 23 juni. Under principdebatten anmärktes från japansk sida, att konventionsförslaget icke innehöll några närmare bestämmelser om vem som skulle svara för kostnaderna för hemförskaffning. Envoyén Hennings ställde sig — under hänvisning till den svenska lagens bestämmelser — betänksam mot att, såsom i förslaget skett, hemförskaffningsskyldigheten skulle utsträckas till sådana fall, då avtalet med sjömannens fulla samtycke ingåtts att utlöpa i främmande hamn eller då en utländsk sjöman anställts i fartygets hemland; sådan skyldighet förelåg till och med om sjömannen avskedats på grund av någon förseelse. Visserligen skulle sjömannen under sist angivna förutsättning själv bära kostnaden, men då staten förpliktats att förskottera respengarna, komme denna utgift också i många fall att stanna på staten.

Detaljbehandlingen rörde sig, bortsett från den förut berörda frågan om tillämplighetsområdet, uteslutande om § 3 i utskottsförslaget (§ 2 i arbetsbyråns utkast). På yrkande från tyskt regeringshåll beslöts först och främst att införa en föreskrift om att i nationell lag skulle bestämmas, vem som hade att svara för kostnaderna för hemförskaffning. Den av utskottet införda kompletterande bestämmelsen (se ovan) hade erhållit en otillfredsställande formulering och mötte även i sak talrika gensägelser, särskilt vad beträffar undantagsbestämmelsen för utländska sjömän, som tagits ombord och lämnat fartyget i »främmande land».[1] På yrkande från arbetarhåll beslöts först att utesluta hela det här ifrågavarande stycket, men då detta beslut, om det vidhållits, skulle ha medfört, att utländska sjömän ifråga om hemförskaffning jämställts med inländska, och då det blev uppenbart, att en sådan ståndpunkt måste äventyra konventionsförslagets antagande, återupptogs frågan. Upprepade försök gjordes sedan att finna en formulering, som bättre svarade mot konferensens önskningar. Sedan för andra gången ett fattat beslut upprivits — med användande av presidentens extraordinära förslagsrätt enligt art. 6, § 10 av arbetsordningen — vanns till sist enighet därom, att hemförskaffningsrätt skulle tillerkännas utländsk sjöman, som anställts i hamn, tillhörande hans eget land, medan det i övrigt lämnades åt den nationella lagstiftningen eller, i brist därpå, åt avtalet att bestämma om sådan sjömans rätt till hemförskaffning.

Vid slutvoteringen avgåvos 76 röster för och 22 röster mot konventionsförslaget, varför detta nådde erforderlig två tredjedels majoritet. De svenska regeringsombuden avhöllo sig från att rösta. Det sålunda definitivt antagna förslagets huvudsakliga bestämmelser ha följande lydelse:

[1] Det upplystes under debatten, att med »främmande land» avsågs annat land än fartygets hemland.

Förslag till konvention angående hemförskaffning av sjömän.

§ 1.

Denna konvention äger tillämpning å alla sjögående fartyg, som äro registrerade i någon av de fördragsslutande staterna, samt å sådana fartygs redare, befälhavare och sjömän.

Konventionen skall icke äga tillämpning å:
krigsfartyg,
staten tillhörande fartyg i annan än handelsfart,
fartyg, nyttjade i inländsk kustfart,
lustjakter,
vissa indiska fartyg (Indian country craft),
fiskefartyg,
fartyg med en dräktighet understigande 100 bruttoton eller 300 kubikmeter och ej heller å fartyg nyttjade i grannlandstrafik (home trade) med dräktighet understigande det tontal, som för denna speciella trafik föreskrivits i nationell lagstiftning, gällande vid tiden för denna konventions antagande.

§ 2.

Vid tillämpning av denna konvention skola efterföljande beteckningar ha den betydelse, som nedan angives:

a) under beteckningen »fartyg» inbegripes varje slag av fartyg eller båt, vare sig i allmän eller enskild ägo, som i vanliga fall nyttjas i fart till havs;

b) under beteckningen »sjöman» inbegripes varje person, i vad egenskap som helst, som är använd eller anställd ombord och som införts å sjömansrullan, med undantag likväl av befälhavare, lotsar, elever å skolfartyg samt med lärlingskontrakt anställda lärlingar; uteslutna äro även personer tillhörande besättningen å krigsfartyg och andra personer i fast statsanställning;

c) under beteckningen »befälhavare» inbegripes varje person, som för befäl över och är ansvarig för ett fartyg, med undantag av lotsar;

d) med beteckningen »fartyg i grannlandstrafik» avses fartyg, som inom de geografiska gränser, vilka fastställts genom nationell lag, nyttjas i trafik mellan ett land och hamnarna i ett angränsande land.

§ 3.

Varje sjöman, som under avtalstiden eller vid dess utgång lämnar fartyget, har rätt att bliva återförskaffad till sitt hemland eller till anställningshamnen eller till utgångshamnen för resan, allt enligt bestämmelser i den nationella lagstiftningen, som skall innehålla härför erforderliga föreskrifter, inbegripet bestämmelser om, vem kostnaden för hemförskaffningen skall drabba.

Sjömans hemförskaffning skall anses tryggad, då honom beretts lämplig anställning å fartyg med destination i enlighet med vad i första stycket angives.

Sjöman skall anses hemförskaffad, om han landsatts i sitt hemland eller i anställningshamnen eller i närbelägen hamn eller i utgångshamnen för resan.

Beträffande de villkor, under vilka en utländsk sjöman, som anställts å fartyget i annat land än sitt hemland, har rätt till hemförskaffning, skall gälla vad som föreskrives i den nationella lagstiftningen eller i brist därpå i avtalet. Föreskrifterna i de tre föregående styckena av denna paragraf skola emellertid äga tillämpning på sjöman, som anställts i sitt eget hemland.

§ 4.

Kostnaderna för hemförskaffningen skola icke drabba sjömannen, såvida han lämnats i land på grund av:

a) skada liden i tjänsten;
b) skeppsbrott;
c) sjukdom som ej ådragits med avsikt eller av försumlighet;
d) avsked på grund av omständighet, som icke kan läggas honom till last.

§ 5.

Kostnaderna för sjömannens hemförskaffning böra innefatta alla utgifter för själva transporten samt för logi och föda under resan ävensom för hans underhall intill den för hemresan bestämda tidpunkten.

Då sjöman hemförskaffas i egenskap av besättningsman, är han berättigad till ersättning för det arbete han utför under resan.

§ 6.

Vederbörande myndighet i det land, där fartyget är registrerat, skall, i de fall då denna konvention äger tillämpning, vara pliktig övervaka hemförskaffningen av sjömän utan hänsyn till deras nationalitet och att, om så erfordras, förskottera dem respengar.

Utskottets förslag till rekommendation angående hemförskaffning av befälhavare samt sjömän anställda medelst lärlingskontrakt antogs utan diskussion med 62 röster mot 19.

Rekommendationen har följande lydelse:

Rekommendation angående hemförskaffning av befälhavare samt lärlingar.

Konferensen hemställer, att regeringarna måtte vidtaga åtgärder för att trygga hemförskaffning av befälhavare samt medelst särskilt lärlingsavtal anställda sjömän, som icke omfattas av bestämmelserna i det vid nionde internationella arbetskonferensen antagna konventionsförslaget angående hemförskaffning av sjömän.

Likaså antogs, med 72 röster mot 17, utskottets förslag till *resolution* angående hemförskaffning av fiskare.

3. Bestraffning av sjömän för disciplinära och kriminella förseelser.

Frågan om disciplinära och kriminella straff utgjorde egentligen utgångspunkten för hela den diskussion, som vid Genuakonferensen 1920 fördes i kodifikationsfrågan. Redan i arbetslagstiftningskommissionen vid fredskonferensen hade saken varit på tal i anledning av ett förslag från Andrew Furuseth, ordförande i »International Seamen's Union of America», om att handelsflottans sjömän skulle tillförsäkras rätt att lämna ett fartyg, då detta vore i säker hamn.[1] I Genua fattades ej vidare beslut i ämnet, än att det skulle upptagas i samband med den av konferensen anbefallda utredningen rörande sjöfolkets anställningsavtal. Såsom förut omnämnts, var det i den paritetiska sjöfartskommissionen, som arbetsbyråns första förslag till in-

[1] Till stöd för yrkandet anfördes de för sjömännen gynnsamma lagbestämmelser i detta hänseende, som gälla i Förenta staterna.

ternationella regler om nämnda avtal på yrkande av redarna kompletterades med disciplinära och kriminella straffbestämmelser.

De svar, som ingingo på den av arbetsbyrån utsända frågeskrivelsen rörande detta ämne, visade, att flertalet regeringar voro gynnsamt stämda för frågans behandling vid konferensen. Den engelska regeringen ansåg emellertid, att med hänsyn till den stora skiljaktigheten mellan olika länders lagar straffbestämmelserna tills vidare lämpligen borde överlämnas åt den nationella lagstiftningen. Den tyska regeringen förkastade också tanken på en internationell reglering av straffstadgandena.

Vid utarbetandet av sitt utkast till konventionsförslag i ämnet avskilde arbetsbyrån frågan om de straffbestämmelser, som hänföra sig till anställningsavtalets ingående och upphörande; en allmänt hållen föreskrift härom upptogs, såsom förut nämnts, i det av byrån framlagda konventionsförslaget angående dylika avtal. Här ifrågavarande konventionsutkast innehöll därför huvudsakligen bestämmelser avseende tjänsten ombord och upptog även en del regler angående de mycket omtvistade frågorna om straff för rymning, förrymd sjömans återförande ombord o. dyl.

Den teoretiska grundval, på vilken hela utkastet vilade, utgjordes av den uppställda skillnaden mellan sådana föreskrifter, »som meddelats i det allmännas intresse», och sådana, som meddelats »i redarnas eller sjömännens eller i bägges intresse». Kodifikationsarbetet gällde närmast de förra, och Genuakonferensen hade också uttalat, att de borde vara såvitt möjligt desamma i olika länder. Bland de regeringar, som givit svar å arbetsbyråns frågeskrivelse, hade dock endast den franska föreslagit någon verklig definition av de grundläggande begreppen. I anslutning till det av Genuakonferensen uppställda kriteriet å de bägge slagen av föreskrifter ansåg sig arbetsbyrån emellertid böra nöja sig med ovan citerade distinktioner.

I anslutning härtill och i överensstämmelse med det stora flertalet ingångna svar innehöll arbetsbyråns utkast den bestämmelsen, att varje överträdelse av föreskrift, meddelad i det allmännas intresse, skulle vara straffbar. Allt efter förseelsens art skulle straffet vara av kriminell eller disciplinär karaktär.

Innehållet av arbetsbyråns utkast framgår av efterföljande, paragrafvis uppställda redogörelse.

I § 1 meddelades enahanda föreskrifter som i motsvarande paragraf av utkasten till konvention om sjömäns anställningsavtal och hemförskaffning.

§ 2. Varje överträdelse av lagbestämmelserna till skydd för allmänna intressen i samband med sjömannens anställningsavtal skulle anses utgöra en lagstridig handling; dylika förseelser skulle uppdelas på två huvudgrupper: kriminella förseelser, som vore underkastade kriminell bestraffning, och disciplinförseelser, som vore underkastade disciplinstraff.

Kriminella bestraffningar finge ådömas allenast av domstol efter laga rättegång. Disciplinstraff kunde åläggas av befälhavaren eller på dennes begäran av administrativ myndighet.

§ 3. Rymning, olovlig frånvaro och vägran att åtlyda given befallning skulle i princip anses såsom disciplinförseelser. Dock kunde dessa förseelser vara att anse som

kriminella, dels då de äventyrade de ombordvarandes, fartygets eller lastens säkerhet, dels då de åtföljdes av våld eller myteri.

Som kriminell förseelse skulle jämväl anses om sjöman övergåve fartyget, då detta vore till sjöss eller under pågående resa befunne sig i främmande hamn. Övergåve befälhavaren fartyget, skulle detta alltid anses som en kriminell förseelse.

Kriminell bestraffning finge även ådömas för vägran att åtlyda given befallning, om förseelsen begåtts i samverkan mellan flera.

§ 4. Befälhavaren skulle vidtaga alla nödiga mått och steg för att protokollföra ombord begångna förseelser och i lämplig handling närmare angiva dem.

I saknad av vederbörlig domstol skulle befälhavaren verkställa undersökning, förhöra den anklagade, låta honom få framföra sitt försvar samt upptaga och ante kna utsagor av vittnen.

§ 5. I den händelse en begången förseelse i enlighet med landets lag kunde medföra fängelsestraff, hade befälhavaren rätt att hålla den anklagade i arrest, om denne befunne sig ombord; befälhavaren finge även hålla den anklagade i fängsligt förvar, om denne icke omedelbart kunde överlämnas till myndigheterna.

Sjöman, som gått i land, kunde icke arresteras utom på uttrycklig order av vederbörande myndighet.

Befälhavaren finge ej heller egenmäktigt låta med våld ombord återföra sjöman, som gjort sig skyldig till olovlig frånvaro eller rymning. Likväl kunde han i de fall och i den ordning, landets lagstiftning eller internationella överenskommelser föreskreve, hänvända sig till vederbörande lokala myndighet eller konsul för att få sådan sjöman återförd ombord.

§ 6. Disciplinära förseelser skulle vara underkastade de bestraffningar, som i enlighet med konventionen funnes föreskrivna i landets lagstiftning. Dessa bestraffningar finge åläggas av befälhavaren, då fråga vore om lindrigare förseelser eller förseelser, som begåtts till sjöss och påkallade omedelbar bestraffning; i övriga fall skulle de åläggas av vederbörande myndighet. I landets lag föreskriven procedur skulle tillförsäkra sjömannen rätt att föra sin talan och inkalla vittnen. Dessutom skulle sjömannen hava rätt att vädja till högre instans.

§ 7. Landets lagstiftning skulle fastställa de olika straff, som med hänsyn till förseelsens mer eller mindre svåra beskaffenhet finge åläggas sjöman. Disciplinstraffen skulle vara tydligt skilda från de bestraffningar, som voro avsedda för kriminella förseelser.

Följande regler skulle iakttagas:

1) Sjöman finge ej tilldelas kroppslig bestraffning.

2) Disciplinarrest finge ej överstiga åtta dagar.

3) Sjöman, som ådömts frihetsstraff för en disciplinär förseelse eller en kriminell förseelse av rent maritim natur, skulle såvitt möjligt varken ombord eller i land hållas inspärrad tillsammans med vanliga förbrytare.

4) Då ålagd bestraffning medförde förlust av hyra, finge sådant hyresbelopp ej tillgodokomma redaren annat än såsom skadestånd och i den mån sjömannen vore skyldig sådant. I alla andra fall skulle förverkad hyra tillfalla staten eller någon offentlig välfärdsinrättning och användas till förmån för sjömän.

5) Sjömans personliga tillhörigheter finge ej beläggas med kvarstad eller tagas i beslag. Om de kvarlämnats ombord, skulle befälhavaren däröver upprätta förteckning samt överlämna dem till vederbörande myndighet, från vilken sjömannen kunde återfordra dem. Om tillhörigheterna ej återfordrades inom viss i landets lagstiftning föreskriven tid, skulle de försäljas och försäljningssumman inbetalas till staten eller en offentlig välfärdsinrättning och användas till förmån för sjömän.

Det för behandling av denna fråga tillsatta särskilda utskottet räknade 24 medlemmar med den franske regeringsexperten Girault som ordförande och förste rapportör samt den holländske regeringsexperten Sandberg

som andre rapportör. Från svensk sida inträdde i utskottet herrar Nordborg och Olsson.

Inom utskottet gjorde sig redan i början gällande vitt skilda meningar beträffande det viktiga spörsmålet, i vad mån rymning, olovlig frånvaro och vägran att åtlyda givna befallningar skulle anses som disciplinförseelser eller av kriminell natur. Man tillsatte en förlikningskommitté, men denna fann det vara omöjligt att få till stånd någon överenskommelse om klassificeringen av nämnda förseelser. Som följd härav måste § 3 i arbetsbyråns utkast strykas, och hela konventionsutkastet erhöll ett mera begränsat syfte, nämligen att meddela vissa skyddsföreskrifter för sjömän ifråga om kriminella och disciplinära bestraffningsåtgärder.

I det av utskottet för konferensen framlagda konventionsförslaget omformulerades § 2 i arbetsbyråns utkast så, att det överlämnades åt den nationella lagstiftningen att bestämma, huruvida en överträdelse av de till skydd för allmänna intressen uppställda lagbestämmelserna skulle anses för en lagstridig handling i konventionens mening, samt vidare så, att dylik förseelse icke skulle kunna föreligga i annat fall, än då det gällde kränkandet av en lagbestämmelse med nyss angivet syfte. Därjämte föreslogs den ändringen att disciplinära bestraffningar endast skulle kunna påläggas i enlighet med nationell lag eller förordning. I § 4 av utkastet infördes en hänvisning till nationell lagstiftning i bestämmelserna om rannsakning av ombord begångna förseelser.

I § 5 tillfogades det förtydligandet, att en person skulle kunna tagas i fängsligt förvar ombord — strafformen arrest omnämndes icke — endast för kriminell förseelse medförande fängelsestraff. Utöver vad av arbetsbyrån föreslagits, uppställdes såsom villkor härför, att den brottsliges beteende utgjorde en fara för fartyget, lasten eller de ombordvarande. Bestämmelserna i andra stycket om återförande ombord av sjöman, som gjort sig skyldig till olovlig frånvaro eller rymning, fingo utgå såsom en konsekvens av tredje paragrafens slopande.

Bestämmelsen i § 7, mom. 2 av utkastet, rörande högsta varaktigheten av disciplinarrest, ströks.

Slutligen infördes en ny paragraf rörande straff för befälhavare, som överskridit sina befogenheter ifråga om åläggandet av bestraffningar eller upprätthållandet av disciplinen ombord eller som eljest gjort sig skyldig till handling, som enligt landets lag måste anses konstituera ett missbruk av hans myndighet.

Därjämte föreslog utskottets majoritet en resolution, i vilken arbetsbyråns styrelse inbjöds att uppdraga åt byrån att fortsätta sina undersökningar rörande straff i olika länder för överträdelser av sjömäns tjänsteavtal med särskilt avseende fästat vid, huru lagstiftningarna karakterisera och straffa dylika förseelser (olovlig frånvaro, övergivande av tjänstgöring, övergivande av fartyg, lydnadsvägran, enkel eller kvalificerad rymning).

Arbetsbyrån borde vidare hopbringa upplysningar rörande lagstiftning och lagtolkning i olika länder samt särskilt studera de senaste lagstift-

ningarna, vari nya tillvägagångssätt i förevarande avseende kommit till synes.

Resultatet av dessa undersökningar skulle underställas paritetiska sjöfartskommissionen i och för prövning av de åtgärder i ämnet, som kunde finnas lämpliga vidtagas på internationell väg.

Plenarbehandlingen ägde rum den 21 och 22 juni. Från såväl arbetsgivar- som arbetarhåll framställdes mycket grava anmärkningar mot utskottsförslaget, och flera, delvis rätt ingripande förändringar beslötos däri. På yrkande av det belgiska regeringsombudet Devos infördes i förslaget den av franska regeringen ursprungligen föreslagna definitionen å föreskrifter, vilkas överträdande skulle anses konstituera en lagstridig handling, nämligen sådana som icke kunde sättas ur kraft genom parternas fria vilja.

En mycket livlig diskussion uppstod rörande frågan, om såsom villkor för brottslig sjömans tagande i fängsligt förvar ombord borde uppställas, att hans beteende utgjorde en fara för fartyget, lasten eller de ombordvarande. Arbetsgivarna önskade, att detta villkor skulle utgå, men härom framställt yrkande avslogs. Slutligen vanns majoritet för en av det spanska regeringsombudet greve de Altea föreslagen ny text, enligt vilken fängsligt förvar alltid skulle kunna tillgripas, då den brottslige utgjorde en fara för fartyg, last eller ombordvarande, men eljest endast om sådan åtgärd vore nödvändig enligt landets lag. Från arbetarhåll anmäldes dock missnöje mot stadgandet i dess nya lydelse.

Det mest genomgripande ändringsförslag, som framställdes, utgick från den engelska regeringsdelegationen och gällde införandet av en ny paragraf av följande lydelse: »Denna konvention äger icke tillämpning å rymning och olovlig frånvaro». Redan i utskottet hade från engelskt regeringshåll framförts starka betänkligheter mot en internationell reglering av bestämmelserna rörande rymning o. dyl. Såsom motiv härför anfördes, att dessa bestämmelser, som grunda sig på en långvarig tradition och avpassats efter de särskilda förhållandena inom varje lands handelsflotta, uppvisa betydande skiljaktigheter länderna emellan. Då emellertid en följd av detta förslags antagande skulle ha blivit, att de i konventionsförslaget till skydd för sjömännen uppställda reglerna icke skulle ha ägt tillämpning å en så viktig grupp av förseelser som rymning och olovlig frånvaro, framkallade förslaget starkt motstånd, särskilt från arbetarhåll. Vid anställd votering avslogs också yrkandet med 51 röster mot 35.

Sedan konventionsförslaget i dess nya lydelse återförvisats till redaktionsutskottet, samlade det vid slutvotering den 23 juni 62 ja-röster gentemot 36 nej-röster. Då sålunda erforderlig två tredjedels majoritet icke uppnåtts, förföll förslaget. Emellertid beslöts samtidigt att, med användande av den möjlighet arbetsordningen erbjuder, återremittera texten till redaktionsutskottet i och för omformulering till ett rekommendationsförslag. Icke heller i detta nya skick vann förslaget konferensens bifall; endast 38 röster avgåvos för detsamma gentemot 50 avslagsröster. Flertalet inom arbetargruppen röstade mot förslaget av det uppgivna skäl, att man i rådande läge

icke ville binda sig vid något beslut utan föredrog att hålla hela frågan öppen.

Vad beträffar den av utskottet föreslagna *resolutionen*, bifölls denna med 54 röster mot 32.

II. Allmänna principer för tillsyn å sjöfolkets arbetsförhållanden.

Vid sitt femte sammanträde (1923) antog internationella arbetskonferensen en rekommendation angående de allmänna grunddragen för yrkesinspektionen. Denna avsåg emellertid närmast industriarbetarnas förhållanden, och då den knappast lät sig tillämpas å sjöfarten, antogs vid samma konferens en resolution, vari arbetsbyråns styrelse anmodades att taga under omprövning möjligheten att på dagordningen för ett kommande konferenssammanträde uppföra frågan om ett särskilt inspektionssystem för handelsflottan. Denna fråga hade då redan väckts inom paritetiska sjöfartskommissionen och blev även föremål för en resolution, som föreslogs från japanskt arbetarhåll vid arbetskonferensens sjätte sammanträde (1924).

Då arbetsbyråns styrelse på hemställan av paritetiska sjöfartskommissionen upptog denna fråga på dagordningen för innevarande konferens, klargjordes, att frågan gällde icke endast däcksbesättning utan även maskin- och intendenturpersonal. Liksom vid behandlingen av frågan om yrkesinspektionens allmänna grunddrag avsågs med förevarande ämne icke att få fastslagna några bestämda regler rörande inspektionens organisation i varje land, utan allenast att med ledning av gällande föreskrifter och praxis uppställa vissa grundväsentliga principer för en effektiv organisation av inspektionen av sjöfolkets arbetsförhållanden.

På grund av traditionella och för sjöfartsyrket utmärkande förhållanden företer sjöfartsinspektionen i olika länder en från yrkesinspektionen helt och hållet avvikande struktur. Endast i sådana länder, som uppbyggt denna inspektion på alldeles ny grundval, ha alla hithörande funktioner lagts i händerna på en och samma tjänstemannakår. Att förorda en omläggning av sjöfartsinspektionen i riktning mot exempelvis yrkesinspektionen kunde därför icke komma i fråga. Såväl med hänsyn härtill som till den komplicerade beskaffenheten av hithörande spörsmål ansåg arbetsbyrån, att konferensens beslut borde taga formen av en rekommendation.

Ur de inkommande svaren på det utsända frågecirkuläret må här endast omnämnas, att det stora flertalet regeringar ställde sig gynnsamma mot tanken på en rekommendation, avseende att för sjöfolkets del komplettera den år 1923 antagna rekommendationen angående yrkesinspektionen. Den belgiska regeringen gjorde dock gällande, att syftet borde begränsas till upprättandet av inspektion i sådana länder, som ännu icke vore i besittning därav eller endast hade ett ofullkomligt inspektionssystem, medan i andra länder den existerande organisationen borde lämnas i stort sett orubbad. Denna erinran fann dock arbetsbyrån icke strida mot grundtanken i den

rekommendation, som man hade för avsikt att förelägga konferensen. Den engelska regeringen höll däremot före, att det överhuvud icke vore möjligt att lämna anvisning å några enhetliga principer för inspektionens anordning i betraktande av de betydande skiljaktigheter, som i detta avseende förefinnas mellan olika länder. I stället borde man enligt dess mening inrikta sig på att få till stånd en effektiv tillsyn över efterlevnaden av redan antagna konventioner och rekommendationer berörande sjöfolkets arbetsförhållanden. Den indiska regeringen uttalade tvivel, huruvida det vore möjligt att uppställa allmänna principer för reglerandet av en så komplicerad lagstiftningsfråga.

Den svenska regeringen hänvisade, liksom beträffande kodifikationsfrågan, till yttranden avgivna av socialstyrelsen, kommerskollegium, landssekretariatet och vissa representativa sammanslutningar bland redare och sjöfolk. I samband härmed erinrade regeringen, att Sverige ifråga om tillsyn å fartyg och besättningens arbetsförhållanden äger en synnerligen modern lagstiftning, varför man icke kunde undgå att hysa en viss tvekan inför en omgestaltning av denna lagstiftning.

Socialstyrelsen ansåg sig kunna förorda en rekommendation ej blott ur allmän socialpolitisk synpunkt utan även med hänsyn därtill, att rekommendationen sannolikt skulle få ett innehåll, som väl motsvarades av de svenska förhållandena i förevarande avseende. Beträffande omfattningen av den ifrågasatta rekommendationen var styrelsen emellertid tveksam, huruvida ej frågecirkuläret visade benägenhet att gripa över alltför olikartade verksamhetsområden. Möjligen skulle det enligt styrelsens mening vara lämpligt att begränsa rekommendationen till att väsentligen avse tillsynen å säkerhet och sundhet i avseende å sjöfolkets arbets- och levnadsförhållanden samt den praktiskt taget därmed måhända oundvikligt förbundna kontrollen å sjösäkerheten, d. v. s. till vad som utgör fartygsinspektionens huvudsakliga uppgifter.

Kommerskollegium hade ej heller i princip något att erinra mot en rekommendation, dock endast för så vitt det gällde förhållanden, som redan vore reglerade genom lagstiftning eller överensstämde med principerna för denna eller ock avsåge andra förhållanden än sådana, som betingade en särlagstiftning på grund av specifikt svenska förhållanden. Jämväl förutsattes, att konferensen icke toge befattning med själva föreskrifterna om vad i ena eller andra avseendet skulle gälla utan inskränkte sig till frågan, huru kontrollen över föreskrifternas behöriga iakttagande skulle utövas.

I landssekretariatets yttrande framhölls bl. a., att en effektiv inspektion och kontroll jämväl borde omfatta bemanningen, så att ett fartyg ej tillätes att gå till sjöss utan en både kvantitativt och kvalitativt fullgod besättning.

Rörande de olika punkterna i det av arbetsbyrån med ledning av inkomna svar upprättade utkastet till rekommendation må vara tillräckligt att hänvisa till efterföljande redogörelse för utskottsbehandlingen samt den i fortsätt-

ningen införda texten till den slutligt antagna rekommendationen, vilken i nära nog allt väsentligt överensstämmer med utkastet.[1]

Det särskilda utskott, som hade att behandla denna fråga, bestod av 36 medlemmar med det spanska regeringsombudet greve de Altea som ordförande och den tyske regeringsexperten Neitzel som rapportör. Från svensk sida inträdde i utskottet herrar Nordborg och Johanson.

Till utskottet hänvisades en av arbetsgivargruppen vid konferensen föreslagen resolution av innehåll, att rekommendationen skulle begränsas till de principer, som äro gemensamma för redan existerande inspektionssystem, samt att den endast skulle gälla sådana länder, som ännu icke inrättat någon inspektion. Utskottet avvisade emellertid denna resolution.

Punkt 1 av utkastet innehöll en uppräkning av inspektionens föremål (arbets- och vilotider, nattarbete, anställningsvillkor till sjöss för kollämpare och eldare, manskapets bostadsförhållanden ur hygienisk synpunkt, säkerhetsåtgärder, fartygets hygieniska förhållanden och allmänna säkerhetstillstånd, sjömännens påmönstring, avmönstring och hemförskaffning, förpliktelser beträffande sjuka, skadade eller avlidna sjömän samt arbetslöshetsersättning i händelse av fartygets förolyckande). Emellertid beslöt utskottet stryka denna passus. Härmed avsågs dock icke att inskränka inspektionens uppgifter, utan ansågs det tvärtom möjligt, att inspektionen, allteftersom den utvecklades, kunde komma att inrikta sig på nya föremål. Den före uppräkningen av inspektionsföremålen angivna begränsning till anställningstiden (sedermera omformulerat av redaktionsutskottet) beslöt utskottet giva en vidsträckt tolkning, så att därunder även skulle innefattas sådan tid, då sjömannen icke var i aktiv tjänst, exempelvis då han hemförskaffades.

Beträffande punkt 2 angav arbetsbyråns vice direktör syftet vara, att däri omnämnda sekundära uppgifter endast skulle kunna anförtros inspektionsmyndigheterna genom nationell lag eller förordning.

Till bestämmelsen i punkt 6 rörande förbindelse med yrkesinspektionens myndigheter fogades det inskränkande tillägget »i frågor av ömsesidigt intresse».

I punkt 9 mom. a) uteslöts en förekommande exemplifiering å fartygens uppdelning enligt det avsedda ändamålet (oceangående fartyg eller kustfartyg, passagerar- eller lastfartyg, fartyg för havs- eller kustfiske). Någon inskränkning i uppdelningsschemat avsågs härmed icke, utan tvärtom ville man underlätta ytterligare uppdelning. På grund av erinran, att tillhandahållandet av de i samma punkt mom. c), d) och e) begärda uppgifterna kunde möta svårigheter, inskötos i inledningen till punkten orden: »och så långt som är förenligt med landets administrativa praxis». Därjämte tillades ett nytt mom. f) av innehåll, att upplysning jämväl skulle meddelas rörande verkställigheten av bestämmelserna i internationella konventioner om sjömäns arbetsförhållanden, antingen under form av årsrapporter enligt art. 408 av Versaillestraktaten eller i annan lämplig form.

[1] Se efterföljande text till den antagna rekommendationen, där punkterna 1—22 svara mot samma punkter i utkastet.

Man var i utskottet överens om, att punkt 10 som allmän regel endast skulle hänföra sig till hemlandets fartyg i egna farvatten samt att inspektion i främmande farvatten endast kunde äga rum i den mån sådan tillåts i resp. lands lag. På grund av invändningar mot inspektion i öppen sjö infogades det tillägget, att de undantagsfall, då sådan var tillåten, skulle angivas i landets lag och att härför skulle fordras tillstånd av vederbörande sjöfartsmyndighet.

I punkt 12 infördes genom beslut med 15 röster mot 12 det begränsande tillägget, att inspektionsmyndigheternas befogenhet att förbjuda ett fartyg att lämna hamn endast skulle kunna utövas efter bemyndigande av vederbörande överordnade myndighet. — Likaså beslöts i punkt 15 den ändringen, att vederbörande centrala myndighet och icke inspektionsmyndigheterna skulle ha rätt att på vissa villkor medgiva undantag från bestämmelserna rörande sjömäns arbetsförhållanden.

Ur punkt 18 mom. a) uteslöts ett stycke, enligt vilket vid inspektion, som anställdes på grund av klagomål från sjöman, det på intet sätt skulle antydas för redaren eller dennes representant, att inspektionen utfördes till följd av klagomålet. Detta beslut motiverades därmed, att momentet i övrigt stadgar, att klagomål, varom fråga är, skola behandlas som absolut konfidentiella.

Till punkt 19 fogades ett stadgande om önskvärdheten av att personer, som haft anställning till sjöss, skulle kunna, permanent eller för viss tid, utnämnas till inspektörer.

Utskottet beslöt stryka punkt 23 i utkastet, innehållande förbud för inspektörer att tillhöra fackföreningar eller andra yrkesorganisationer, som räkna medlemmar bland de personer, vilkas arbetsförhållanden inspektörerna äro satta att inspektera.

Från utskottsförhandlingarna torde i övrigt måhända böra omnämnas, att förslag framställdes om straff för opåkallade anmälningar till inspektionsmyndigheterna från befälhavarens eller besättningens sida. Detta förslag avslogs med 20 röster mot 12, varvid framhölls, att rekommendationen icke utgör hinder för sådant förslags förverkligande i ett enskilt land.

Plenarbehandlingen ägde rum den 19 juni. Ett enda ändringsyrkande framställdes, av det norska arbetsgivarombudet Odfjell, gällande det förut omnämnda förslaget om straff för opåkallade anmälningar till inspektionsmyndigheterna. Yrkandet avslogs, och rekommendationsförslaget antogs oförändrat. Vid slutvotering den 22 juni samlade det 96 röster mot 6 och nådde sålunda erforderlig två tredjedels majoritet.

Den antagna rekommendationen har i huvudsak följande lydelse:

Rekommendation angående de allmänna grunddragen för inspektionen av sjöfolkets arbetsförhållanden.

I betraktande av att, bland metoder och grundsatser av särskild och trängande vikt för arbetarnas fysiska, moraliska och intellektuella välfärd, Versaillestraktaten och de

andra fredsfördragen förplikta internationella arbetsorganisationen att ägna särskild uppmärksamhet åt inspektionen av arbetsförhållandena för att trygga verkställigheten av lagar och förordningar till skydd för arbetarna;

i betraktande av att internationella arbetskonferensen å sitt femte sammanträde (oktober 1923) antog en »rekommendation angående de allmänna grunddragen för yrkesinspektionen för att trygga verkställigheten av lagar och förordningar till skydd för arbetarna»;

i betraktande av att nämnda rekommendation huvudsakligen är grundad på den erfarenhet, som vunnits vid inspektion av industriella företag, och att det skulle bliva synnerligen svårt att tillämpa densamma eller ens anpassa den efter sjömännens arbete, vilket till sin beskaffenhet och utförande i grund skiljer sig från fabriksarbete;

i betraktande av att betydelsen av inspektionen av sjöfolkets arbetsförhållanden kommer att ökas i den mån lagstiftningen för sjömännens skydd utvecklas i olika länder och nya konventioner angående sjömännens arbetsförhållanden antagas av konferensen; samt

i betraktande av att det av ovannämnda skäl och för att ställa vunnen erfarenhet till medlemsstaternas förfogande till hjälp vid upprättande eller omorganisation av deras system för inspektion av sjöfolkets arbetsförhållanden, måste anses önskvärt att fastställa de allmänna grundsatser, som i praktiken visat sig vara mest ägnade att trygga genomförandet av åtgärder till sjöfolkets skydd;

hemställer generalkonferensen, att varje medlem av organisationen måtte taga följande grundsatser under övervägande:

I. Inspektionens omfattning.

1) Den eller de myndigheter, vilka i varje land ha sig ålagd tillsynen å sjömännens arbetsförhållanden, böra såsom förnämsta uppgift ha att trygga verkställigheten av alla lagar och förordningar rörande sådana förhållanden och skyddandet av sjömännen under utövningen av deras yrke.

2) I den mån det kan finnas lämpligt och möjligt, må åt inspektionsmyndigheterna, med hänsyn till den erfarenhet de vinna under fullgörandet av sina huvuduppgifter, även kunna anförtros andra, sekundära uppgifter av social natur, växlande med hänsyn till uppfattning, seder och traditioner i olika länder, under villkor likväl:

a) att dessa uppgifter icke på något sätt kunna göra intrång på fullgörandet av inspektörernas huvuduppgifter;

b) att de icke på något sätt kunna kompromettera den auktoritet och opartiskhet, som är nödvändig för inspektörerna i deras förhållande till redare och sjömän.

II. Inspektionens organisation.

Konferensen hemställer:

3) att överallt, där det är förenligt med administrativ praxis, till tryggande av största möjliga enhetlighet vid tillämpningen av lagar och förordningar rörande sjömäns arbetsförhållanden, de olika tjänsteorgan, som svara för tillsynen över dylika lagars och förordningars tillämpning, måtte underställas en och samma centrala myndighet;

4) att, där vedertagen administrativ praxis icke medgiver dylik centralisation av tillsynen, de olika myndigheter, vilkas verksamhet helt eller delvis avse sjöfolkets skyddande, måtte sättas i tillfälle att draga nytta av varandras erfarenheter och att reglera sina arbetsmetoder enligt de gemensamma grundsatser, som kunna anses mest effektiva;

5) att för nämnda ändamål nära förbindelse och ständigt samarbete måtte upprättas mellan dessa olika myndigheter, i den mån det är förenligt med administrativ praxis och på sätt som i varje land anses lämpligast (utbyte av rapporter och upplysningar, periodiska konferenser m. m.); och

6) att regelbunden förbindelse i frågor av ömsesidigt intresse måtte upprätthållas mellan de olika myndigheterna för tillsyn å sjömännens och industriarbetarnas arbetsförhållanden.

III. Inspektionsmyndigheternas rapporter.

Konferensen hemställer:

7) att en årlig allmän rapport över tillsynen å sjömännens arbetsförhållanden måtte utgivas av trycket av centralmyndigheten eller genom samverkan mellan de olika myndigheter, som svara för utövandet av denna tillsyn;

8) att denna årliga rapport måtte innehålla en förteckning över gällande nationella lagar och förordningar rörande sjömännens arbetsförhållanden och tillsynen däröver jämte de ändringar däri, som trätt i kraft under året;

9) att densamma även måtte innehålla statistiska tabeller med nödiga kommentarer rörande inspektionens organisation och verksamhet, meddelande så vitt möjligt och så långt som är förenligt med landets administrativa praxis, upplysning beträffande följande punkter:

a) antalet i sjöfart använda fartyg, underställda olika former av inspektion, varvid dessa fartyg böra indelas efter typ (mekaniskt framdrivna fartyg och segelfartyg) och varje kategori ytterligare uppdelas efter det ändamål, för vilket fartyget nyttjas;

b) antalet å varje kategori av fartyg faktiskt anställda sjömän;

c) antalet fartyg, som besökts av inspektörerna, med uppgift om besättningarnas storlek;

d) antalet och arten av förseelser, som konstaterats av inspektörerna, och de ålagda straffen;

e) antalet olycksfall i arbete, som drabbat sjömän, samt dessa olycksfalls beskaffenhet och orsaker;

f) de åtgärder, som vidtagits för genomförande av bestämmelserna i internationella arbetskonventioner rörande sjömäns arbetsförhållanden samt den utsträckning, i vilken dessa bestämmelser kommit till tillämpning, antingen i form av sådan årsrapport, som ingives till internationella arbetsbyrån enligt art. 408 av fredsfördraget, eller i annan lämplig form.

IV. Inspektörens befogenheter och åligganden.

A. Rätt att inspektera.

Konferensen hemställer:

10) att inspektionsmyndigheterna, efter att ha styrkt sin identitet, måtte äga att enligt landets lag:

a) utan föregående tillkännagivande när som helst, dag eller natt, inspektera fartyg, förande landets flagga, i egna eller främmande territorialvatten, ävensom i undantagsfall, fastställda i landets lag, samt efter inhämtat tillstånd av vederbörande sjöfartsmyndighet, i öppen sjö, börande dock tiden och sättet för inspektions utförande avpassas så, att därigenom såvitt möjligt undvikes allvarlig olägenhet för fartygets utnyttjande;

b) utan vittnen utfråga besättningen och andra, vilkas uttalanden kunna betraktas som önskvärda, företaga alla efterforskningar, som de kunna anse nödvändiga, samt påfordra framläggandet av alla skeppspapper eller dokument, som enligt författningarna skola föras och som hänföra sig till inspektionens föremål;

11) att landets lag måtte stadga, att inspektörerna medelst ed eller på annat med varje lands administrativa praxis eller sedvänja överensstämmande sätt skola förbinda sig att, vid äventyr av straff eller lämplig disciplinär åtgärd, icke yppa de affärshemligheter, som de kunna erhålla kännedom om under utövningen av sina funktioner.

B. Rätt till tvångsåtgärder.

Konferensen hemställer:

12) att inspektionsmyndigheterna måtte givas befogenhet att i allvarliga fall, då fara föreligger för besättningens hälsa eller säkerhet, efter inhämtat tillstånd av vederbörande sjöfartsmyndighet förbjuda fartyg att lämna hamn, innan nödiga åtgärder vidtagits ombord å fartyget till efterkommande av gällande lagbestämmelser, under förbehåll likväl av vädjorätt till högre administrativ myndighet eller till domstol i överensstämmelse med lagstiftningen i olika länder;

13) att förbud för fartyg att lämna hamn måtte betraktas som en åtgärd av utomordentligt allvarlig beskaffenhet, vilken endast får tillgripas såsom en sista utväg, då alla andra inspektionsmyndigheten till buds stående legala medel att skaffa respekt för lagen använts utan verkan;

14) att inspektionsmyndigheterna måtte givas befogenhet att i särskilda fall föreskriva omedelbara åtgärder till tryggande av tillämpningen av lagar och förordningar rörande sjömäns arbetsförhållanden, under förbehåll likväl av vädjorätt till högre administrativ myndighet eller till domstol i överensstämmelse med lagstiftningen i varje land;

15) att den centrala myndigheten måtte givas befogenhet att i särskilda fall medgiva undantag från visst bestämt stadgande i lag eller förordning rörande sjömäns arbetsförhållanden, då myndigheten gjort sig förvissad om att stadgandet praktiskt taget efterkommits eller att dess iakttagande icke är nödvändigt med hänsyn till omständigheterna i det förevarande fallet, förutsatt likväl att de åtgärder, som vidtagits, eller de bestämmelser, som träffats, för syftet ifråga äro minst lika effektiva som ett strängt iakttagande av stadgandet.

C. Rätt att påkalla inspektion.

Konferensen hemställer:

16) att landets lag måtte stadga rätt för befälhavaren att påkalla inspektion i alla fall, där han så finner nödigt;

17) att landets lag måtte stadga rätt för medlemmarna av besättningen att under angivna villkor påkalla inspektion i alla fall där fråga är om de hygieniska förhållandena ombord, fartygets säkerhet eller regleringen av sjömännens arbetsförhållanden.

D. Redares och sjömäns samverkan med inspektionsmyndigheterna.

Konferensen hemställer:

18) att, i den mån så är förenligt med administrativ praxis i varje land och på sätt som anses lämpligast, redare och sjömän måtte anmodas att samverka vid tillsynen över genomförandet av lagar och förordningar rörande sjömäns arbetsförhållanden.

Särskilt vill konferensen fästa de olika ländernas uppmärksamhet på följande metoder för samverkan:

a) det är av väsentlig betydelse, att sjömännen beredas alla möjligheter att, vare sig direkt eller genom vederbörligen bemyndigade representanter, hos inspektionsmyndigheterna fritt anmäla varje lagöverträdelse ombord på det fartyg, å vilket de äro anställda, samt att inspektionsmyndigheten snarast möjligt undersöker den fråga, som klagomålet avser, ävensom att klagomålen av inspektionsmyndigheten behandlas som absolut konfidentiella;

b) för att åvägabringa fullständig samverkan av redare och sjömän samt deras resp. organisationer med inspektionsmyndigheterna samt för att förbättra de förhållanden, som äro av betydelse för sjömännens hälsa och säkerhet, är det önskvärt, att inspektionsmyndigheterna tid efter annan med representanter för redarnas och sjömännens

organisationer rådgöra om bästa sättet att uppnå nämnda syften. Det är även önskvärt, att blandade kommissioner av redare och sjömän upprättas och att dessa beredas tillfälle att samverka med de olika myndigheter, som övervaka tillämpningen av lagar och förordningar rörande sjöfolkets arbetsförhållanden.

E. Garantier beträffande inspektionsorganen.

Konferensen hemställer:

19) att inspektörerna måtte utses på sådant sätt, att de ingiva såväl redarna som sjömännen fullt förtroende och att av dem för sådant ändamål bör krävas:

a) egenskaper som borga för absolut opartiskhet vid fullgörandet av deras uppgifter;

b) *erforderlig teknisk sakkunskap.*

Det är önskvärt, att personer, som tjänstgjort till sjöss, beredas anställning inom inspektionen, vare sig fast eller tillfällig, allt efter de administrativa myndigheternas beprövande;

20) att, där så befinnes nödvändigt, inspektörerna måtte biträdas i sina funktioner av kompetenta experter, som äga redarnas och sjömännens fulla förtroende;

21) att inspektörerna måtte hava offentlig tjänstebefattning med en ställning som gör dem oberoende av regeringsskiften;

22) att de måtte förbjudas ha något som helst ekonomiskt intresse i de företag, som äro underställda deras tillsyn.

F. Andra uppgifter.

Konferensen hemställer:

23) att inspektörerna, som på grund av arten av deras uppgifter hava särskilt goda tillfällen att iakttaga de praktiska verkningarna av tillämpningen utav lagar och förordningar rörande sjömännens arbetsförhållanden, måtte, såvitt det låter sig förena med de administrativa metoderna i varje land, anlitas att bidraga till förbättring av lagstiftningen för sjömännens skydd och att så effektivt som möjligt medverka till främjandet av strävandena att förebygga olycksfall;

24) att de, såvitt det låter sig förena med administrativ praxis i varje land, måtte kallas att deltaga i undersökningar beträffande skeppsbrott och olycksfall ombord på fartyg och att de måtte tillerkännas befogenhet att eventuellt ingiva rapporter över resultaten av dylika undersökningar;

25) att de, såvitt det låter sig förena med de administrativa metoderna i varje land, måtte kallas att medverka vid förberedandet av förslag till lagar och förordningar om skydd för sjömän.

III. Andra frågor.

Vid konferensen förrättades val av ledamöter i paritetiska sjöfartskommissionen, vilken icke förnyats sedan Genuakonferensen år 1920. Sammansättningen av denna kommission bestämmes av arbetsbyråns styrelse, men flertalet ledamöter — 1920 valdes fem redare och fem sjömän — utses till lika antal av resp. arbetsgivar- och arbetargruppen vid konferensen. Dessutom har arbetsbyråns styrelse bland sina ledamöter utsett en kommissionsledamot från vardera arbetsgivar- och arbetarsidan, varjämte styrelsens ordförande fungerar som ordförande i kommissionen.

Denna gång hemställde arbetsbyrån, att vardera gruppen skulle utse, utom de fem ordinarie, två adjungerade ledamöter och därjämte två suppleanter. Anledningen härtill var, att vissa befälsgrupper m. fl. begärt att få bliva representerade i kommissionen, varför medlemsantalet kunde komma att behöva ökas. Därest så skedde, tänkte man sig, att de nu utsedda adjungerade ledamöterna skulle inträda som ordinarie, medan suppleanterna ryckte in på de adjungerades platser.

Valet inom grupperna förrättades enligt det sålunda uppgjorda schemat den 22 juni och gav till resultat, att följande personer valdes:

	Arbetsgivargruppen	**Arbetargruppen**
Ordinarie	Cuthbert Laws (England)	Henson (England)
	de Rousiers (Frankrike)	Fimmen (Intern. fackför.-fed.)
	Matsukata (Japan)	Köhler (Tyskland)
	Odfjell (Norge)	Ehlers (Frankrike)
	Brunelli (Italien)	Lundgren (Sverige)
Adjungerade	Deckers (Belgien)	Brandt (Belgien)
	Rehmke (Tyskland)	Mahlman (Belgien)
Suppleanter	Robb (Kanada)	Mas (Frankrike)
	Goudriaan (Holland)	Narasaki (Japan)
	Arteta (Spanien)	

För Sveriges del medförde valet, att i stället för en förutvarande plats å arbetsgivarsidan erhölls en å arbetarsidan. Det kanadensiska regeringsombudet Riddell föreslog, att valet skulle göras om, emedan alltför få platser beretts utomeuropeiska länder, men förkastades detta förslag med 39 röster mot 36.

Som vanligt förekommo en del protester mot ombuds behörighet, gällande arbetsgivarombudet från Indien och arbetarombuden från Belgien, England och Italien. I samtliga fall godkändes fullmakterna, dock först efter utdragna debatter och vad beträffar det italienska (fascistiska) arbetarombudet efter votering med 67 röster mot 24. Frågan om det italienska ombudet komplicerades därigenom, att protesten framställts av tvenne internationella organisationer, vilka enligt fullmaktsutskottets uppfattning härtill saknade behörighet. I anledning därav föreslog utskottet, att från fasta mellanfolkliga domstolen skulle begäras utlåtande rörande rätta tolkningen av art. 389, sista stycket, av Versaillestraktaten. Konferensen valde emellertid den utvägen att enligt yrkande av franska regeringsombudet Fontaine — som härvid upptog en av redaktör Backlund framförd tanke — hänskjuta denna fråga till arbetsbyråns styrelse.

Bland de resolutionsförslag, som förelades konferensen, var det utan jämförelse viktigaste ett från arbetargruppen utgånget förslag om hemställan till arbetsbyråns styrelse att uppföra frågan om arbetstidens reglering ombord å fartyg på dagordningen för en särskild sjöfartskonferens år 1928. Detta försök att på nytt resa arbetstidsfrågan efter det negativa resultatet i Genua 1920 och efter det tillräckligt röstetal inom arbetsbyråns styrelse icke nåtts för frågans uppförande på dagordningen för innevarande

konferens, framkallade en mycket livlig debatt. Förslaget understöddes av franska och holländska regeringsrepresentanter, medan å den engelska regeringens vägnar uttalades den uppfattningen, att det vore oklokt upptaga frågan med hänsyn till det ekonomiska lägets svårigheter och den rådande skarpa motsättningen i denna punkt mellan arbetsgivare och arbetare. Om icke motsatsförhållandet utjämnades, kunde 1928 års konferens finna sig ställd inför ett svårt dilemma, därest den hade att taga ställning till detta problem. Det franska arbetsgivarombudet ansåg sig böra rösta för förslaget under hänvisning till gällande lagstiftning i Frankrike. Ur debatten må f. ö. antecknas ett yttrande av en engelsk arbetarrepresentant, som framhöll, att vad man begärde icke var åttatimmarsdag utan en reglering av arbetstiden till sjöss.

Vid anställd votering bifölls förslaget med 67 röster mot 26. De svenska i likhet med de allra flesta andra regeringsombuden röstade för resolutionen.

I anledning av konferensens ovan omnämnda beslut att godkänna det engelska arbetarombudets fullmakt föreslog det engelska arbetsgivarombudet Cuthbert Laws, att fasta mellanfolkliga domstolens utlåtande skulle i vederbörlig ordning begäras rörande den rätta tolkningen av art. 389 i Versaillestraktaten angående de regler, som skulle iakttagas av medlemsstaterna vid utseende av andra än regeringsombud. Det framställda spörsmålet preciserades närmare i en serie av frågepunkter, av vilka framgick, att avsikten med detsamma var att få utrönt, huruvida icke vid en konferens av sådan speciell karaktär som den förevarande arbetsgivar- och arbetarombuden borde utses i samförstånd med de mest representativa sammanslutningarna inom den näringsgren, med vilken konferensen skulle ha att befatta sig. Oaktat en del talare, däribland arbetsbyråns direktör, icke ansågo förslaget innefatta något mandat för arbetsbyråns styrelse att föra frågan vidare, avslogs yrkandet med 43 röster mot 39.

På yrkande av den norske arbetsgivarexperten Salvesen beslöt konferensen uppdraga åt arbetsbyrån att fortsätta sina undersökningar om välfärdsåtgärder för sjömän samt anmoda styrelsen taga under omprövning möjligheten att uppföra denna fråga på dagordningen för ett snart kommande konferenssammanträde i syfte att få till stånd en rekommendation i ämnet. I anledning av ett förslag från den grekiske arbetarexperten Lamprinopoulos antogs vidare en resolution med anmodan till arbetsbyrån att insamla upplysningar om de förhållanden, under vilka svamp-, pärl-, korall- o. dyl. underhavsfångst bedrives, i ändamål att utröna de bästa skyddsmedlen för arbetarna. Slutligen beslöt konferensen på förslag av det italienska regeringsombudet de Michelis anmoda arbetsbyråns styrelse att till nästa konferenssammanträde framlägga förslag till ändring i arbetsordningen, varigenom den procedur, som bör följas vid utseende av resp. gruppers sekreterare, ävensom sammansättningen av gruppernas sekretariat skulle närmare bestämmas.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1926.

Fylleriförseelser under tredje kvartalet 1926. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under tredje kvartalet 1926, tillhopa 7 462, av vilka 7 229 begåtts av män och 233 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1918 t. o. m. år 1922 och dels fr. o. m. år 1923 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal									År 1926		
	1913	*1918*	*1919*	*1920*	*1921*	*1922*	*1923*	*1924*	*1925*	*1 kv.*	*2 kv.*	*3 kv.*
Antal förseelser[1] .	14 727	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	8 013	6 474	7 779[2]	7 462[3]
Per 100 000 inv. .	262	81	151	195	127	118	125	134	133	107	129	123[3]

Siffrorna för 1913 och 1923—26 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1918—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits men icke sakfällts, merendels av det skäl att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Med stöd av tidigare gjorda undersökningar kan hela antalet under tredje kvartalet 1926 begångna förseelser med tillägg av senare inkommande rapporter uppskattas till ungefär 8 000. I jämförelse med närmast föregående kvartal torde dessa siffror innebära en nedgång med ett eller annat hundratal fall; i förhållande till tredje kvartalet 1925 synes antalet fylleriförseelser ha minskats med 800 à 900, om hänsyn tages till sannolikt kommande ändringar av de senaste preliminära uppgifterna. — Fylleriförseelsernas fördelning på månader fr. o. m. år 1924 ter sig som följande tablå utvisar:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 130	2 934	2 775
År 1925 . .	2 653	2 426	2 723	2 640	2 579	2 641	2 186	2 647	3 599	3 208	2 886	1 863
År 1926 . .	2 040	1 965	2 469	2 689	2 749	2 341	2 016	2 379	3 067	·	·	·

Efter någon nedgång under juni och juli månader inträdde en stegring av fyllerifrekvensen, vilken — i likhet med vad som varit fallet under de båda föregående åren — blev särskilt stark under september. Påpekas bör, att den för denna månad angivna siffran säkerligen kommer att ytterligare ökas,

[1] Avser åren 1913 och 1923—1926 antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1918—1922 ingå samtliga anhållna (eller utan anhållande sakfällda) personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för andra kvartalet 1926 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 170 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

då de hittills ej redovisade fyllerifallen till huvudsaklig del torde inträffat mot slutet av kvartalet.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och på olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varuti för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 3 kv. 1926	Stockholms stad a	Stockholms stad b	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket 3 kv. 1926	Hela riket 2 kv. 1926	Hela riket 3 kv. 1925
i städer med mer än 10 000 inv.	1 555	1 647	530	180	826	1 578	620	5 289	5 534	5 867
i övriga städer .	—	—	192	133	92	405	189	1 011	1 135	1 282
å landsbygden . .	—	—	151	80	213	304	414	1 162	1 110	1 283
tillhopa	**1 555**	**1 647**	**873**	**393**	**1 131**	**2 287**	**1 223**	**7 462**	**7 779**	**8 432**
2 kvart. 1926 . .	1 701	1 877	766	539	1 034	2 545	1 194	—	7 779	8 432
3 kvart. 1925 . .	1 786	2 038	900	460	1 250	2 649	1 387	—	—	—

Nedgången i fyllerifrekvensen kommer helt och hållet på städerna, under det att siffran för landsbygden snarast företer en svag ökning. Av de olika landsdelarna visa östra, södra och norra Sverige någon stegring av fylleritalen. Utsträckes jämförelsen till tredje kvartalet 1925, konstateras minskning för samtliga ortsgrupper.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1926 års tredje kvartal, begingos, som ovan nämnts, 233 eller 3·1 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 129 i Stockholm, 44 i Göteborg, 23 i Malmö, 35 i övriga städer och 2 å landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, varom uppgifter härom meddelats, hade 1 484 eller 19·9 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 5 972 eller 80·1 % kommit på äldre individer.[1] I vilken omfattning yngre personer tidigare gjort sig skyldiga till fylleri framgår av följande procentsiffror, avseende respektive kvartal åren 1923—1926:

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
År 1923	19·2	18·5	18·7	21·4
» 1924	20·6	19·4	20·3	22·1
» 1925	20·7	18·9	20·2	23·7
» 1926	21·8	21·1	19·9	·

En närmare granskning av tablåns siffror ger vid handen, att ungdomsfylleriets relativa utbredning i allmänhet synes vara störst under höstmånaderna.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare

[1] Av de sakfällda voro 6 av okänd ålder.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
					med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		Hela antalet	Därav	
	juli	aug.	sept.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver	under 25 år		25 år eller däröver	under 25 år
Stockholms stad	529	475	551	**1 555**	65	261	1 100	**1 426**	1 255	171	**129**	119	10
Östra Sverige													
Södertälje	15	19	11	**45**	—	10	35	**45**	40	5	—	—	—
Lidingö	—	—	7	**7**	—	2	5	**7**	5	2	—	—	—
Uppsala	38	47	56	**141**	—	17	122	**139**	105	34	**2**	2	—
Västerås	13	18	24	**55**	—	4	51	**55**	41	14	—	—	—
Nyköping	8	8	5	**21**	—	4	17	**21**	18	3	—	—	—
Eskilstuna	33	33	30	**96**	2	22	67	**91**	79	12	**5**	1	4
Linköping	25	13	18	**56**	1	8	47	**56**	47	9	—	—	—
Norrköping	35	35	39	**109**	—	22	83	**105**	72	33	**4**	3	1
Övriga städer	33	61	98	**192**	2	34	156	**192**	165	26	—	—	—
Landsbygden	3	53	95	**151**	5	30	116	**151**	105	46	—	—	—
Smål. m. m.													
Jönköping	13	31	26	**70**	3	13	54	**70**	62	8	—	—	—
Kalmar	18	21	31	**70**	—	6	64	**70**	59	11	—	—	—
Västervik	8	7	1	**16**	—	1	13	**14**	12	2	**2**	—	2
Visby	5	10	9	**24**	1	4	19	**24**	23	1	—	—	—
Övriga städer	17	59	57	**133**	7	10	116	**133**	99	34	—	—	—
Landsbygden	9	9	62	**80**	4	6	70	**80**	48	32	—	—	—
Södra Sverige													
Karlskrona	25	14	18	**57**	4	5	46	**55**	45	10	**2**	2	—
Kristianstad	14	14	24	**52**	3	13	36	**52**	41	11	—	—	—
Malmö	144	118	119	**381**	26	38	294	**358**	319	39	**23**	21	2
Lund	11	20	42	**73**	4	15	52	**71**	58	13	**2**	—	2
Landskrona	19	15	17	**51**	6	13	32	**51**	42	9	—	—	—
Hälsingborg	59	64	41	**164**	2	24	137	**163**	128	35	**1**	1	—
Ystad	1	6	8	**15**	—	1	14	**15**	9	6	—	—	—
Trelleborg	17	10	6	**33**	2	8	23	**33**	25	8	—	—	—
Övriga städer	31	34	27	**92**	8	9	75	**92**	61	31	—	—	—
Landsbygden	39	79	95	**213**	16	33	163	**212**	121	90	**1**	1	—
Västra Sverige													
Halmstad	12	20	19	**51**	2	4	44	**50**	34	16	**1**	1	—
Göteborg	271	365	432	**1 068**	22	189	813	**1 024**	851	173	**44**	38	6
Mölndal	6	9	16	**31**	—	9	22	**31**	23	8	—	—	—
Uddevalla	8	10	8	**26**	—	—	26	**26**	21	5	—	—	—
Trollhättan	—	27	16	**43**	2	4	37	**43**	37	6	—	—	—
Borås	12	30	23	**65**	1	8	55	**64**	45	19	**1**	—	1
Skövde	14	12	—	**26**	3	2	21	**26**	17	9	—	—	—
Karlstad	21	58	36	**115**	1	19	92	**112**	90	22	**3**	3	—
Kristinehamn	7	19	13	**39**	—	4	35	**39**	35	4	—	—	—
Örebro	51	24	39	**114**	3	13	98	**114**	93	21	—	—	—
Övriga städer	107	187	111	**405**	10	62	331	**403**	325	77	**2**	2	—
Landsbygden	46	47	211	**304**	9	58	236	**303**	166	136	**1**	1	—
Norra Sverige													
Falun	7	7	16	**30**	—	4	26	**30**	28	2	—	—	—
Gävle	61	67	72	**200**	2	20	171	**193**	167	26	**7**	5	2
Söderhamn	22	17	22	**61**	1	7	53	**61**	54	7	—	—	—
Härnösand	24	32	20	**76**	—	5	71	**76**	60	16	—	—	—
Sundsvall	51	52	60	**163**	2	14	144	**160**	137	23	**3**	3	—
Östersund	31	10	19	**60**	1	4	55	**60**	55	5	—	—	—
Luleå	16	5	9	**30**	—	—	30	**30**	24	6	—	—	—
Övriga städer	45	43	101	**189**	2	24	163	**189**	151	38	—	—	—
Landsbygden	42	65	307	**414**	3	56	355	**414**	272	140	—	—	—
Hela riket städerna	1 877	2 126	2 297	**6 300**	188	936	4 945	**6 069**	5 057	1 010	**231**	201	30
Hela riket landsb.	139	253	770	**1 162**	37	183	940	**1 160**	712	444	**2**	2	—
Summa	2 016	2 379	3 067	**7 462**	225	1119	5 885	**[1] 7 229**	5 769	1 454	**233**	203	30

[1] Därav 6 med okänd ålder.

uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 5 885 fyllerifall eller 78·9 % på sistnämnda kategori, d. v. s. personer utan motbok, varjämte 1 119 (15·0 %) begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Fördelningen var härvidlag alltså ungefär densamma som under de närmast föregående kvartalen. Bland de kvinnliga fylleristerna torde så gott som samtliga ha saknat motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt Statistiske Meddelelser. I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i Social Tidskrift:

	Medeltal per kvartal								År 1925		År 1926	
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Sverige .	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	8 059	8 013	7 957	6 474	7 779	7 462
Norge . .	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 797	9 611	9 310	9 197	9 167	9 007
Finland .	·	·	·	·	10 700	14 103	15 851	17 576	18 321	14 269	15 808	·

Under innevarande års första, andra och tredje kvartal höll sig fylleri-frekvensen i Norge på ungefär samma nivå som under fjolårets sista kvartal. För städernas del inträdde emellertid en svag nedgång särskilt under tredje kvartalet, samtidigt som siffran för landsbygden undergick någon stegring. I Finland visade första kvartalet stark minskning från fjärde kvartalet 1925, men härpå följde under vårkvartalet en ökning med c:a 1 500 förseelser. Denna stegring kom uteslutande på städerna, varemot landskommunerna företedde någon förbättring i fråga om nykterhetstillståndet.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i respektive huvudstäder, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925	År 1926 1 kv.	2 kv.	3 kv.
Stockholm . .	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	8 181[1]	7 275[1]	1 552[1]	1 877[1]	1 647[1]
Oslo	20 293	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	18 704	16 518	4 192	3 596	3 551
därav anhållna	16 455	13 375	10 402	10 927	14 572	18 702	15 493	13 518	·	·	·
Helsingfors . .	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	18 863[1]	18 596[1]	3 578[1]	3 994[1]	5 206[1]

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd,[2] ställer sig väsentligt lägre i Stockholm än i Helsingfors och Oslo. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter lagstiftning och praxis växlande del blir föremål för polisingripande och

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken. — [2] Folkmängdssiffrorna äro dels för resp. kommuner enbart, dels inklusive vissa förstäder: för Stockholm 442 528, resp. 526 138, för Oslo 254 880, resp. 337 922 och för Helsingfors 160 921, resp. 186 078 inv.

sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror mindre göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer vid en och samma tidpunkt än av utvecklingens gång i berörda avseende i de särskilda orterna under den redovisade tidsperioden.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i följande sammanställning vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1924—1926 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller bränvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. I de fall, då gjorda beslag ogillats av vederbörande underdomstolar, har anmärkning härom införts i not till tabellen.

Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker under åren 1924—1926.

Månad	Stockholms tullkammardistrikt						Samtliga tullkammardistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter[1]		
	1924	1925	1926	1924	1925	1926	1924	1925	1926	1924	1925	1926
januari	88	152	91	1 786	9 175	300	148	206	126	7 363	61 156	419
februari	71	149	48	664	1 380	108	128	202	76	958	2 042	1 120
mars	80	152	79	531	1 126	306	115	181	104	2 639	1 539	475
april	74	142	89	1 516	704	58 593	146	178	140	3 621	851	58 837
maj	88	129	77	1 210	2 815	590	150	181	121	2 610	3 925	1 066
juni	113	138	53	11 841	2 119	232	191	191	131	13 652	2 242	952
juli	167	271	144	9 446	1 069	1 404	236	317	187	11 128	1 240	1 740
augusti	272	218	139	2 625	835	871	352	243	196	7 275	1 581	1 375
september . . .	284	198	135	4 726	6 216	651	369	242	196	22 595	7 576	1 289
oktober	300	194	—	2 006	1 425	—	378	244	—	6 168	1 577	—
november . . .	291	137	—	6 880	1 196	—	365	199	—	22 243	1 524	—
december	223	144	—	4 513	1 500	—	285	205	—	80 505	2 130	—
Hela året	**2 051**	**2 024**	—	**47 744**	**29 560**	—	**2 863**	**2 589**	—	**180 757**	**87 383**	—

Tabellen ger vid handen, att på Stockholms tullområde, dit spritsmugglingen företrädesvis synes vara riktad, men där striden mot den olagliga hanteringen också torde bedrivas med större energi än annorstädes, kommo åren 1924 och 1925 omkring tre fjärdedelar och under de tre första kvartalen av 1926 inemot två tredjedelar av de ertappade spritsmugglarna.

Vad beträffar de beslagtagna spritdryckskvantiteterna, lägger man särskilt märke till den höga siffran för april månad innevarande år. Häri ingår ett enstaka beslagtaget parti om 58 296 liter.

Till jämförelse må meddelas, att i Norge under år 1925 beslagtagits sammanlagt 85 065 liter spritvaror, varav 16 366 liter under första, 34 733 under andra, 24 838 under tredje och 9 128 liter under fjärde kvartalet. Under 1926 års första kvartal konfiskerades inalles 6 767 liter. Under andra kvartalet steg dock siffran till det tiodubbla eller 68 354 liter, vilken stegring berodde på beslagtagandet av ett enstaka spritparti på ej mindre än 53 067 liter. Tredje kvartalet medförde en nedgång till 12 405 liter. Dessa siffror avse samtliga beivrade fall av spritsmuggling.

[1] Beslaget har sedermera hävts i sept. 1924 å ett parti om 8 275 l., i nov. 1924 å 14 200 l., i dec. 1924 å 74 547 l. och i jan. 1925 å 51 621 l.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1925.

Plan för undersökningen. I denna tidskrift har tidigare lämnats en preliminär redogörelse för den bostadsbyggnadsverksamhet, som under år 1925 bedrivits i Sveriges större städer (med mer än 10 000 invånare).[1] I den mån uppgifter om byggnadsverksamhetens resultat inkommit även från byggnadsnämnderna i övriga orter, har materialet i dess helhet underkastats definitiv granskning och bearbetning. Huvudresultaten härav framläggas i följande redogörelse för byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen, vilken i stort sett utarbetats efter samma plan som den år 1925 offentliggjorda berättelsen över bostadsproduktionen under år 1924.[2] En utvidgning har emellertid skett så till vida att, i syfte att erhålla ett mått på byggnadsverksamhetens totalvolym, nu för första gången ett försök gjorts att bearbeta primärmaterialets uppgifter rörande annan byggnadsverksamhet än den för bostadsändamål.

Byggnadsverksamhetens totalvolym. Sedan år 1912 är socialstyrelsens statistik över byggnadsverksamheten grundad på av vederbörande byggnadsnämnder meddelade individualuppgifter rörande samtliga under året tillkomna (och avgångna) hus och lägenheter, vare sig dessa äro avsedda att tjäna bostadsändamål eller att tillgodose andra syften. Beträffande varje ny- (eller om-) byggt hus anges dess huvudändamål (hyreshus, eget hem, affärs-, magasins-, verkstads-, skolhus, hotell etc.). I fråga om bostadslägenheter innehålla formulären bl. a. detaljerade uppgifter rörande rumsantalet, medan beträffande övriga lägenheter redovisas dels antalet butiker samt kontors- och lagerlokaler, dels antalet fabriks- och verkstadslokaler, dels slutligen antalet lokaler för andra ändamål. I fråga om samtliga lokaler för andra ändamål än för bostad anhålles å formuläret att, i den mån så ske kan, skall anges deras sammanlagda areal (i kvm.).

Hittintills har allenast den del av primärmaterialet, som direkt belyser bostadsproduktionen, underkastats närmare bearbetning. Av den totala byggnadsverksamheten utgör dock denna blott en gren, låt vara den viktigaste, medan en annan huvudgren är byggnadsverksamheten för kommersiella och industriella ändamål m. m. Enär allt efter konjunkturernas växlingar en betydande överflyttning av produktivkrafter äger rum inom byggnadsverksamheten, erbjuder en statistik över denna sistnämnda gren ett betydande intresse särskilt ur arbetsmarknadssynpunkt. I syfte att få en åtminstone ungefärlig uppfattning om läget och utvecklingen inom detta område och på samma gång ett mått på byggnadsverksamhetens totalvolym under olika år, har man därför nu ansett sig böra göra ett försök att statistiskt utnyttja

[1] Soc. Medd. årg. 1926, sid. 280.
[2] » » » 1925, sid. 977.

tillgängligt material. I första hand har detta skett med avseende på år 1925, men i syfte att undersöka förhållandenas gestaltning under andra konjunkturer ha även bearbetats motsvarande uppgifter för åren 1919 och 1920. För huvudstadens vidkommande ha därvid i kompletteringssyfte använts vissa data från den av Stockholms stads byggnadsnämnd utarbetade och i dess årsberättelser publicerade statistiken i detta ämne.

Bearbetningens huvudresultat återfinnas i tab. A, varuti man genom kombinerat utnyttjande av formulärets uppgifter rörande byggnadernas huvudändamål och lokalernas användning vid klassificeringen kunnat gå rätt långt i detalj. Med hänsyn till arealuppgifternas ovan angivna fakultativa natur hava emellertid de här redovisade talen delvis måst baseras på tämligen osäkra beräkningar, framför allt i fråga om smärre orter och beträffande åren 1919 och 1920, varemot 1925 års siffror vila på en väsentligt bredare grundval. För att visa i vad mån golvytan är uppmätt eller blott uppskattad, har åtskillnad gjorts mellan lokaler med uppmätt och med beräknad areal.

Enligt tab. A skulle sammanlagda golvytan uti nytillkomna lokaler för andra än bostadsändamål ha uppgått till drygt 320 000 kvm. år 1919, c:a 240 000 kvm. år 1920 och nära 390 000 kvm. år 1925. Härvid bör dock erinras om, att 1925 års uppgifter äro fullständigare och omfatta en något vidare krets av samhällen än de tidigare årens, ävensom att produktionsresultatet för år 1920 torde i avsevärd grad ha påverkats av den då rådande långvariga arbetsinställelsen inom byggnadsfacket.

De i tab. A meddelade siffrorna för den kommersiella och industriella byggnadsverksamheten m. m. säga dock ej mycket med mindre de ställas i relation till bostadsproduktionens resultat för motsvarande år. En dylik beräkning har verkställts i tab. B. Härvid möter dock den svårigheten, att någon statistik över de nybyggda bostadslägenheternas golvyta icke förefinnes. Med stöd av vissa specialundersökningar[1] synes dock, om tamburer, hallar, garderober, badrum o. d. inräknas, nettogolvytan per rum eller »eldstad» kunna sättas till c:a 25 kvm. Detta genomsnittstal måste dock meddelas med reservation, ty även om detsamma skulle vara någorlunda riktigt ur direkt måttsynpunkt, ger detta i och för sig ingen garanti för, att man i detsamma erhållit en allmängiltig jämförelseenhet mellan bostads- och affärsbyggnadsverksamhet. Det synes nämligen sannolikt, att åstadkommandet av en kvm. golvyta i förra fallet merendels är förknippat med större uppoffring av kapital och arbete än i det senare.

Bortsett från dylika svagheter i siffermaterialet synas procenttalen i de båda sista kolumnerna av tab. B häntyda på, att bostadsproduktionens andel av den totala byggnadsverksamheten stigit från något över hälften åren 1919 och 1920 till närmare tre fjärdedelar år 1925. Man får här ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att den med år 1921 inträdda kris- och depressionstiden inom industrien i förening med stark efterfrågan

[1] Se särskilt G. Larson: »Byggnadssätt och byggnadskostnader vid statsunderstödda bostadsföretag under år 1917» (Svenska stadsförbundets tidskrift 1918).

Tab. A. Byggnadsverksamhet för kommersiella och industriella m. fl. ändamål i Sveriges stadssamhällen åren 1919, 1920 och 1925.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal byggnadsföretag för andra än bostadsändamål		Beräknad areal (kvm.) för nedanstående slag av lokaler														Tillhopa	
	nybyggnader	ombyggnader	Butiker, kontors- och lagerlokaler o. d.	Verkstads- och fabrikslokaler o. d.	Offentliga byggnader, allm. inrättningar o. d.	Sjukhus och anstalter	Skolor	Kyrkor, kapell o. d.	Församlingshus, klubblokaler o. d.	Gymnastikhus, badhus o. d.	Hotell, pensionat, restauranger o. d.	Teatrar, biografer o. d.	Garage (ej i förening med andra byggn.)	Kraftstationer, ångpannehus, radiostationer o. d.	Uthus, skjul, kiosker, paviljonger o. d.	antal lokaler	beräknad areal (kvm.)
1919																		
Stockholm[1]	62	44	18 586	24 624	[2]8 182										1 600	**683**	**52 992**
Göteborg	61	82	42 072	20 341	158	2 925	3 310	—	—	—	277	11 275	276	208	10 738	**1 153**	**91 580**
Övr. städer med över 10000 inv. (31)	142	124	41 622	41 015	258	—	4 019	—	2 135	—	992	2 861	1 009	346	2 860	**1 069**	**97 117**
Mindre städer och orter (113)	270	130	33 553	25 675	317	—	7 256	130	1 964	—	117	4 165	536	1 004	6 112	**965**	**80 829**
Tillhopa (146)	**535**	**380**	**135 833**	**111 655**	[2]**53 720**										**21 310**	**3 870**	**322 518**
Därav med uppmätt areal	145	112	31 340	62 923	[2]13 244										3 799	**1 310**	**111 306**
» uppskattad »	390	268	104 493	48 732	614	2 925	12 452	—	4 099	—	1 337	16 340	1 324	1 385	17 511	**2 560**	**211 212**
1920																		
Stockholm[1]	74	67	32 883	16 635	[2]4 015										3 700	**989**	**57 233**
Göteborg	42	61	14 013	6 092	213	108	40	—	—	—	114	—	5 160	589	2 371	**520**	**28 700**
Övr. städer med över 10000 inv. (32)	190	103	19 212	20 884	—	224	319	—	252	—	613	2 861	2 536	448	3 905	**625**	**51 254**
Mindre städer och orter (136)	367	200	39 698	33 455	320	181	5 176	125	936	—	5 880	3 301	1 813	586	11 304	**1 494**	**102 775**
Tillhopa (170)	**673**	**431**	**105 806**	**77 066**	[2]**35 810**										**21 280**	**3 628**	**239 962**
Därav med uppmätt areal	211	176	59 886	36 371	[2]17 923										7 666	**1 941**	**121 846**
» uppskattad »	462	255	45 920	40 695	320	362	3 565	125	1 044	—	4 257	3 697	3 751	766	13 614	**1 687**	**118 116**
1925																		
Stockholm	135	26	52 584	32 298	335	2 874	3 920	63	2 275	—	—	—	246	5 092	4 551	**1 397**	**104 238**
Göteborg	125	108	19 324	10 272	15 152	150	910	625	250	173	—	—	4 030	159	3 124	**1 170**	**54 169**
Övr. städer med över 10000 inv. (34)	320	224	30 972	31 361	2 756	922	3 593	438	1 465	950	3 374	600	7 085	2 291	18 506	**1 614**	**104 313**
Mindre städer och orter (156)	560	162	25 770	24 520	4 681	4 637	9 660	188	2 178	1 836	14 595	1 050	7 945	2 734	27 423	**2 229**	**127 217**
Tillhopa (192)	**1 140**	**520**	**128 650**	**98 451**	**22 924**	**8 583**	**18 083**	**1 314**	**6 168**	**2 959**	**17 969**	**1 650**	**19 306**	**10 276**	**53 604**	**6 410**	**389 937**
Därav med uppmätt areal	449	227	87 214	63 448	16 552	950	2 595	625	4 068	1 123	795	600	6 964	7 905	19 821	**3 390**	**212 660**
» uppskattad »	691	293	41 436	35 005	6 372	7 633	15 488	689	2 100	1 836	17 174	1 050	12 342	2 371	33 783	**3 020**	**177 277**

[1] Uppgifterna äro hämtade ur Stockholms stads byggnadsnämnds årsberättelse, varest fördelningen på olika slag av lokaler är mera summarisk.

[2] Siffran utvisar sammanlagda arealen för grupperna »Offentliga byggnader, allmänna inrättningar o. d.» t. o. m. »Kraftstationer, ångpannehus, radiostationer o. d.»

Tab. B. Byggnadsverksamhet för bostads- och för andra ändamål åren 1919, 1920 och 1925.

Redovisningsår och ortsgrupper	Tillkomna boningsrum och kök		Tillkomna lokaler för andra ändamål		Beräknad total-areal (kvm.)	Därav (i %)	
	antal	beräknad areal (kvm.)	antal	beräknad areal (kvm.)		för bostads-ändamål	för andra ändamål
1919							
Stockholm	2 330	58 250	683	52 992	**111 242**	52·4	47·6
Göteborg	1 895	47 375	1 153	91 580	**138 955**	34·1	65·9
Övr. städer med över 10 000 inv.	4 338	108 450	1 069	97 117	**205 567**	52·8	47·2
Mindre städer och orter	5 797	144 925	965	80 829	**225 754**	64·2	35·8
Tillhopa	**14 360**	**359 000**	**3 870**	**322 518**	**681 518**	**52·7**	**47·3**
1920							
Stockholm	1 701	42 525	989	57 233	**99 758**	42·6	57·4
Göteborg	379	9 475	520	28 700	**38 175**	24·8	75·2
Övr. städer med över 10 000 inv.	4 243	106 075	625	51 254	**157 329**	67·4	32·6
Mindre städer och orter	8 089	202 225	1 494	102 775	**305 000**	66·3	33·7
Tillhopa	**14 412**	**360 300**	**3 628**	**239 962**	**600 262**	**60·0**	**40·0**
1925							
Stockholm	13 022	325 550	1 397	104 238	**429 788**	75·7	24·3
Göteborg	5 103	127 575	1 170	54 169	**181 744**	70·2	29·8
Övr. städer med över 10 000 inv.	13 379	334 475	1 614	104 313	**438 788**	76·2	23·8
Mindre städer och orter	10 131	253 275	2 229	127 217	**380 492**	66·6	33·4
Tillhopa	**41 635**	**1 040 875**	**6 410**	**389 937**	**1 430 812**	**72·7**	**27·3**

på bostadsmarknaden föranlett en betydande överflyttning av produktivkrafter från affärs- till bostadsbyggnadsverksamhet. Stegringen av byggnadsverksamhetens totalvolym till ungefär det dubbla tyder emellertid på ett betydande tillflöde av kapital och arbetskraft till denna »nyckelindustri» jämväl från andra samhällsområden.

Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1925. Vad bostadsproduktionen beträffar förefinnas fr. o. m. år 1904 (1902) officiella statistiska uppgifter röranде nybyggnadsverksamheten i vissa stadssamhällen, men fullt jämförbara uppgifter med avseende å dessa samhällen i allmänhet föreligga först från och med år 1912. I nedanstående översikt återges det beräknade årliga nettotillskottet av rum (boningsrum och kök) under tioårsperioden 1916—1925 ävensom motsvarande siffror för år 1913:

Nettotillskott av	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
rum (och kök)	25 250	16 583	17 397	12 562	13 118	13 367	18 705	21 029	32 505	36 987	39 125
per 10 000 inv.	145	88	91	65	67	67	93	102	157	175	184

De fem sista åren har byggnadsverksamheten företett en oavbruten ökning, och den översteg under redogörelseåret med nära 55 % 1913 års bostadsproduktion. Vid en dylik beräkning bör man emellertid rätteligen beakta folkmängdens ökning under mellantiden. Sättes bostadstillskottet 1913 och 1925 i relation till folkmängden resp. år, stannar stegringen i bostadsproduktionen vid c:a 27 % av 1913 års siffra. I jämförelse med medeltalet för åren 1918—1920 innebär nettotillskottet för 1925 mer än en tredubbling.

Undersökningens omfattning. För år 1925, som förevarande redogörelse närmast gäller, ha de utsända frågeformulären besvarats med avseende på 289 orter (95·1 % av samtliga tillskrivna) med ett invånarantal av tillhopa 2 125 694 personer.[1] Till jämförelse må meddelas, att år 1924 inkommo uppgifter från 285 orter med 2 110 774 invånare och för år 1913 från 244 med ett invånarantal av 1 737 832 personer.

Huru de uppgiftslämnande orterna år 1925 fördelade sig på särskilda landsdelar[2] och storleksgrupper framgår av följande sammanställning:

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
Antal orter . . .	1	67	39	51	78	53	**289**	3	12	21	36	217
Tusental inv.[3] .	443	369	160	355	569	230	**2 126**	790	420	300	260	356

Det torde böra framhållas, att från inalles 35 samhällen, samtliga tillhörande den minsta ortsgruppen, meddelats, att någon bostadsbyggnadsverksamhet icke förekommit under år 1925 eller att i varje fall inga hus nybyggts under årets lopp. Antalet sådana orter var närmast föregående år 23.

Antal ny- och ombyggda boningshus. I efterföljande tab. C lämnas ett sammandrag av de meddelade uppgifterna rörande antalet under år 1925 tillkomna hus,[4] lägenheter och rum, varvid orterna grupperats på ovannämnda landsdelar samt i vissa storleksgrupper. Härav framgår, att inalles 5 436 byggnader varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat. Av husen voro 1 142 (21·0 %) fabriks-, ämbets-, anstalts- o. d. byggnader, affärslokaler, uthus, garager m. m., vilka i 153 (13·4 %) fall inrymde enstaka bostäder för tjänstemän, arbetare, vaktmästare o. d. Lämnas dessa för bostadsmarknaden mindre betydelsefulla husbyggnader å sido och riktas uppmärksamheten på de hus, som huvudsakligen voro avsedda för bostadsändamål, befinnas sammanlagt 4 294 boningshus hava varit föremål för byggnadsverksamhet, vilken i 3 659 (85·2 %) fall betecknats som nybyggnad, i 31 (0·7 %) fall som fullständig ombyggnad (från grunden) samt i 604 (14·1 %) fall som partiell ombyggnad (ändring).

De äldre hus, som genom smärre ombyggnads- och ändringsarbeten gjorts mera lämpade för ägarens behov eller hyresmarknadens anspråk, böra givetvis lämnas utan avseende, när det gäller att urskilja typerna av de nya hus, som framgått av årets byggnadsverksamhet. Denna får sin prägel av de 3 690 boningshus, som under redogörelseåret blivit nybyggda

[1] Därav 111 städer, 35 köpingar och 143 municipalsamhällen.

[2] Härvid betraktas *Stockholms stad* som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till *Östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *Södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *Västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *Norra Sverige*.

[3] Uppgifterna avse slutet av året.

[4] Inkl. sådana äldre byggnader, i vilka genom ombyggnadsarbeten etc. antalet lokaler ökats.

Tab. C. Under år 1925 tillkomna (och avgångna) hus, lägenheter och rum i rikets städer och stadsliknande samhällen.

Byggnader, lägenheter och rum	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med 100 000 inv. o. däröver	20 000–100 000 inv.	10 000–20 000 inv.	5 000–10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal *tillkomna* (och ändrade) byggnader	**842**	**1 023**	**577**	**1 041**	**1 385**	**568**	**5 436**	**1 500**	**1 027**	**726**	**836**	**1 347**
Därav ny- o. ombyggda boningshus	717	766	289	692	929	297	**3 690**	1 189	740	420	502	839
uppförda av sten	135	52	14	577	41	17	**836**	296	248	108	56	128
uppförda av trä	582	714	275	115	888	280	**2 854**	893	492	312	446	711
med följande antal våningar i höjd: 1	23	87	55	97	57	43	**362**	29	43	32	86	172
med följande antal våningar i höjd: 2	585	626	219	549	740	221	**2 940**	977	605	357	385	616
med följande antal våningar i höjd: 3	17	39	14	30	111	30	**241**	71	71	26	26	47
med följande antal våningar i höjd: 4 o. fl.	92	14	1	16	21	3	**147**	112	21	5	5	4
innehållande följande antal lägenheter: 1	484	328	67	303	253	72	**1 507**	662	193	84	196	372
innehållande följande antal lägenheter: 2	95	338	168	310	470	166	**1 547**	295	395	241	251	365
innehållande följande antal lägenheter: 3—9	36	74	51	57	126	57	**401**	45	114	89	53	100
innehållande följande antal lägenheter: 10 o. fl.	102	26	3	22	80	2	**235**	187	38	6	2	2
innehållande följande antal rum: 1—3	60	135	27	77	44	44	**387**	73	95	34	56	129
innehållande följande antal rum: 4—7	484	403	139	431	558	158	**2 173**	793	369	220	294	497
innehållande följande antal rum: 8—11	33	156	77	130	180	56	**632**	90	158	112	116	156
innehållande följande antal rum: 12—19	26	33	36	22	51	30	**198**	37	55	37	22	47
innehållande följande antal rum: 20—49	36	34	9	21	69	8	**177**	89	50	16	12	10
innehållande följande antal rum: 50 o. fl.	78	5	1	11	27	1	**123**	107	13	1	2	—
Antal tillkomna bostadslägenheter	**4 275**	**1 863**	**797**	**1 851**	**3 436**	**820**	**13 042**	**6 546**	**2 429**	**1 161**	**1 131**	**1 775**
Därav enkelkök, enkelrum m. m.	867	99	48	155	391	102	**1 662**	1 074	234	94	90	170
1 rum och kök	993	532	147	404	851	202	**3 129**	1 650	717	249	218	295
2 » » »	1 159	634	328	616	1 162	286	**4 185**	1 859	785	473	432	636
3 » » »	535	305	169	342	513	118	**1 982**	831	420	215	152	364
4 » » »	333	123	40	179	249	59	**983**	555	143	60	78	147
5 o. fl. rum och kök	388	170	65	155	270	53	**1 101**	577	130	70	161	163
Lägenheter med bad- eller duschrum	1 999	414	104	254	856	101	**3 728**	2 711	453	133	218	213
Antal tillkomna boningsrum	9 612	4 406	1 958	4 544	7 637	1 826	**29 983**	14671	5 219	2 675	2 997	4 421
kök	3 410	1 777	754	1 717	3 235	759	**11 652**	5 586	2 247	1 106	1 076	1 637
S:a rum (eldstäder)	**13022**	**6 183**	**2 712**	**6 261**	**10872**	**2 585**	**41 635**	**20257**	**7 466**	**3 781**	**4 073**	**6 058**
därav tillbyggda äldre lägenheter	11	70	35	68	74	58	**316**	20	69	71	72	84
Antal *avgångna* bostadslägenheter	236	102	108	97	305	85	**933**	421	146	142	80	144
rum	657	229	355	263	800	206	**2 510**	1 171	388	368	212	371
Nettotillskott av bostadslägenheter	4 039	1 761	689	1 754	3 131	735	**12 109**	6 125	2 283	1 019	1 051	1 631
rum	12365	5 954	2 357	5 998	10072	2 379	**39 125**	19086	7 078	3 413	3 861	5 687

eller från grunden ombyggda. Huru dessa byggnader fördela sig efter byggnadsmaterial samt husens storlek och byggnadstyp, utvisar närmare tab. C.

Boningshusens byggnadsmaterial. Av samtliga nytillkomna bostadshus ha 836 eller 22·7 % uppförts huvudsakligen av sten, medan 2 854 (77·3 %) betecknats som övervägande trähus (inkl. s. k. landshövdingehus). För olika landsdelar och ortsgrupper ter sig denna procentuella fördelning som följer:

Av tillkomna boningshus voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
stenhus . . .	18·8	6·8	4·8	83·4	4·4	5·7	22·7	24·9	33·5	25·7	11·2	15·3
trähus	81·2	93·2	95·2	16·6	95·6	94·3	77·3	75·1	66·5	74·3	88·8	84·7

Som synes dominerar trähuset i samtliga landsdelar med undantag av Sydsverige, där de nyuppförda bostadshusen till över fyra femtedelar utgjordes av stenhus.

Motsvarande fördelning år 1913 samt utvecklingen fr. o. m. år 1916 framgår av här nedan återgivna årssiffror:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Tillkomna boningshus	1 309	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 690
därav (i %)											
stenhus	36·8	31·8	30·8	21·2	19·2	13·4	15·3	14·0	21·5	20·8	22·7
trähus	63·2	68·2	69·2	78·8	80·8	86·6	84·7	86·0	78·5	79·2	77·3

Under perioden 1913—1922 visade produktionen av trähus en starkt stigande tendens, vilken har sin förklaring dels i kristidens s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhet, dels och framför allt i egnahemsrörelsens kraftiga utveckling. Härutinnan ha emellertid åren 1923—1925 i viss mån medfört en återgång, i det att stenhusens relativa andel av nybyggnaderna ökats från en sjundedel (år 1922) till mer än en femtedel. Särskilt märkbar var denna stegring i vissa större städer. — Om hänsyn tages även till byggnadernas storlek, blir stenhusens betydelse avsevärt större, ty medan dessa under redogörelseåret i genomsnitt innehöllo 21 rum (inkl. kök, »eldstäder»), var medelantalet rum i trähusen blott 7. År 1924 inrymde stenhusen i medeltal 17 och trähusen 7 rum. Av samtliga lägenheter i nyuppförda hus utgjorde de i stenhus belägna under redogörelseåret 46·2 % (37·4 % år 1924), och i dem förefunnos 45·8 % (37·6 %) av totala rumsantalet.

Boningshusens våningshöjd. Med avseende på de nytillkomna boningshusens våningshöjd ha av de under år 1925 ny- och (från grunden) ombyggda boningshusen 362 (9·8 %) uppgivits vara envåningshus, medan 2 940 (79·7 %) räknade två, 241 (6·5 %) tre och 147 (4·0 %) fyra eller flera våningar i höjd. För år 1924 voro motsvarande procenttal resp. 9·6, 79·1, 7·6 och 3·7. Härvid är att märka, att vinds-, resp. källarvåning räknats som särskild etage, om boningsrum eller annat rum med eldstad och fönster funnits å vinden eller i källaren. Däremot hava i våningsantalet icke medtagits vanliga torkvindar samt ved- och matkällare.

I följande tablå ha de härom i tab. C meddelade siffrorna omräknats i relativa tal:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 våning . . .	3·2	11·4	19·0	14·0	6·1	14·5	9·8	2·4	5·8	7·6	17·1	20·5
2 våningar . .	81·6	81·7	75·8	79·3	79·7	74·4	79·7	82·1	81·8	85·0	76·7	73·4
3 o. fl. våningar	15·2	6·9	5·2	6·7	14·2	11·1	10·5	15·5	12·4	7·4	6·2	6·1

Produktionen av envåningshus var under 1925, liksom närmast föregående år, i stort sett tämligen obetydlig (c:a 10 %) och spelade endast i en del smärre samhällen någon större roll. Däremot var tvåvåningshuset, som under senare år fått alltmera ökad betydelse, även under redogörelseåret särdeles starkt företrätt, i det att ungefär fyra femtedelar av de nya bostadshusen tillhörde denna kategori. Ungefär lika stort (79·1 %) var inslaget av tvåvåningshus under år 1924, medan året 1923 företedde ett än större tillskott av ifrågavarande hustyp (c:a 85 % av samtliga). Nedgången under de två sista åren sammanhänger med en ej obetydlig stegring i produktionen av byggnader med 3 våningar och därutöver. Av sådana högre hustyper blevo nämligen under 1924 och 1925 uppförda resp. 426 (11·3 %) och 388 (10·5 %) mot 251 (6·4 %) året förut. Ökningen, framför allt av hus med 4 o. fl. våningar, kommer i främsta rummet på huvudstadens konto.

Relativa antalet lägre och högre hustyper år 1913 ävensom förskjutningarna i detta hänseende fr. o. m. 1916 framgå av nedanstående talserier:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Tillkomna boningshus . .	1 309	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 690
därav (i %)											
hus med 1—2 våningar	69·1	76·9	81·8	83·2	85·4	92·1	92·2	95·0	93·6	88·7	89·5
» » 3 o. fl. »	30·9	23·1	18·2	16·8	14·6	7·9	7·8	5·0	6·4	11·3	10·5

De tre sista årens ökade produktion av trevånings- och högre hus torde — i förening med stenhusens ovannämnda tillväxt — i sin mån återspegla en stegrad livaktighet hos den enskilda, spekulativa byggnadsverksamheten, vilken å de största orterna huvudsakligen inriktar sig på stora bostadshus av hyreskaserntyp. Härtill kommer (huvudsakligen i Stockholm och Göteborg) en betydande produktion av större hyreshus (arbetarbostäder o. d.) genom kommunernas och kooperativa byggnadsföretags försorg.

Antal lägenheter och rum per hus. Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, till bostad avsedda lägenheter. En procentuell fördelning av bostadshusen ur denna synpunkt ter sig på följande sätt:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 lägenhet . . .	67·5	42·8	23·2	43·8	27·2	24·2	40·8	55·7	26·1	20·0	39·0	44·3
2 lägenheter . .	13·3	44·1	58·1	44·8	50·6	55·9	41·9	24·8	53·4	57·4	50·0	43·5
3—9 » . .	5·0	9·7	17·7	8·2	13·6	19·2	10·9	3·8	15·4	21·2	10·6	11·9
10 o. fl. » . .	14·2	3·4	1·0	3·2	8·6	0·7	6·4	15·7	5·1	1·4	0·4	0·3

Som tablån ger vid handen, har enfamiljshuset under 1925, liksom närmast föregående år, varit den vanligaste hustypen i de tre största städerna (med över 100 000 inv.), något som häntyder på ett livligt egnahemsbyggande i storstädernas ytterområden. I övriga samhällen dominerade däremot i allmänhet tvåfamiljshuset. Vad de större byggnadstyperna angår, ha dessa under de båda senaste åren visat märkbar tendens till ökning. Av hus med 10 o. fl. lägenheter tillkommo nämligen år 1925 inalles 235 (6·4 %) och år 1924 179 (4·8 %) men år 1923 endast 89 (2·2 %). För de tre största städerna voro motsvarande procenttal resp. 15·7, 12·6 och 6·2. Denna utveckling sammanhänger naturligen med den ovan antydda stegringen i produktionen av högre hyreshus å sistnämnda orter.

De årliga förskjutningarna i fråga om husens lägenhetsantal under den senaste tioårsperioden åskådliggöras närmare genom jämförelsetalen här nedan, varvid även 1913 års siffror medtagits:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Tillkomna boningshus	1 309	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 690
därav (i %) med											
1 lägenhet	27·6	37·9	33·7	40·8	33·1	40·0	43·6	42·3	46·3	39·7	40·8
2 lägenheter	30·9	27·5	23·1	23·8	30·4	38·5	39·6	47·6	43·3	44·1	41·9
3—9 »	25·3	23·3	26·7	21·8	25·7	18·2	11·5	8·8	8·2	11·4	10·9
10 o. fl. »	16·2	11·3	16·5	13·6	10·8	3·3	5·3	1·3	2·2	4·8	6·4

Av upplysningarna om antalet bostadslägenheter per hus framgår dock ej tillräckligt tydligt, i vilken utsträckning de nyuppförda byggnaderna utgöra småfolksbostäder. Ett enfamiljshus kan ju vara såväl en liten stuga med ett par tre rum som en större villa, innehållande ett tiotal rum eller mera. I och för närmare belysning av detta förhållande hava i tab. C de ny- och ombyggda boningshusen jämväl fördelats efter antalet boningsrum (inräknat kök) per hus. Jämföras dessa siffror med motsvarande för antalet lägenheter, befinnes det, att av enfamiljshusen något över en fjärdedel utgjordes av stugor om 1—3 rum (inräknat kök), medan återstoden innehöll 4 eldstäder och däröver per hus.

Boningshusens fördelning efter rumsantal inom skilda landsdelar och storleksgrupper av orter kan även utläsas ur följande sammanställning:

Antal tillkomna boningshus (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
med 1—3 rum	8·4	17·6	9·3	11·1	4·7	14·8	10·5	6·1	12·8	8·1	11·2	15·4
» 4—7 »	67·5	52·6	48·1	62·3	60·1	53·2	58·9	66·7	49·9	52·4	58·6	59·2
» 8—19 »	8·2	24·7	39·1	22·0	24·9	29·0	22·5	10·7	28·8	35·5	27·4	24·2
» 20 r. o. däröv.	15·9	5·1	3·5	4·6	10·3	3·0	8·1	16·5	8·5	4·0	2·8	1·2

Året närmast före världskriget innehöll ungefär hälften av de nytillkomna bostadshusen minst 8 rum och närmare en fjärdedel 20 rum eller mera. Tablån å nästa sida åskådliggör rätt väl den förskjutning mot smärre byggnadskategorier, som var karakteristisk för åren under och närmast efter kriget:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Tillkomna boningshus	1 309	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 690
därav (i %) med											
1—3 rum	8·6	11·2	9·0	17·0	10·8	14·7	11·0	9·5	7·4	8·3	10·5
4—7 »	37·6	42·0	38·4	40·4	41·8	52·6	58·5	67·2	68·0	60·6	58·9
8—19 »	30·8	29·8	33·1	26·9	34·9	27·5	24·1	21·2	21·6	24·5	22·5
20 rum och däröver . .	23·0	17·0	19·5	15·7	12·5	5·2	6·4	2·1	3·0	6·6	8·1

Man finner emellertid av dessa siffror, att en tendens till återgång mot tidigare förhållanden kan skönjas under de sista åren. Skillnaden mellan produktionen av större hus 1913 och 1924—1925 är f. ö. betydligt mindre än dessa relativa tal synas utvisa. Förstnämnda år uppfördes nämligen 153 hus med 20—49 rum och 148 med 50 rum och däröver, medan år 1924 av dessa två hustyper tillkommo resp. 128 och 121 och år 1925 resp. 177 och 123.

Bostadslägenheternas antal och storlek. Av större betydelse för bedömande av 1925 års bostadsproduktion än boningshusens storlek och art äro uppgifterna om de tillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier.

I tab. D lämnas en översikt över antalet å olika orter tillkomna lägenheter och rum under år 1925,[1] varjämte till jämförelse meddelats motsvarande lägenhetsuppgifter för år 1913 (eller om uppgift rörande detta år saknas, för 1912 eller 1914).[2] Som tabellen ger vid handen, producerades under redogörelseåret genom ny-, om- eller tillbyggnad inalles 13 042 bostäder (mot 11 901 år 1924), varav 8 976 småläghenheter om högst 2 rum och kök.[3] Uppgifter rörande antalet tillkomna lägenheter år 1913 samt fr. o. m. år 1916 meddelar följande tablå:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Antal tillk. bostadsläg.	8 594	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 042
indextal	100	67	79	61	57	53	74	74	110	138	152
Antal tillk. småläg. .	5 957	4 207	5 634	4 473	3 993	3 293	4 656	3 974	5 595	7 783	8 976
i % av samtliga .	69·3	73·1	82·7	86·0	81·3	72·8	73·2	62·5	59·1	65·4	68·8
indextal	100	71	95	75	67	55	78	67	94	131	151

I jämförelse med 1924 års bostadsproduktion, som i och för sig var anmärkningsvärt hög och med närmare 40 % översteg 1913 års totalsiffra, innebär resultatet för 1925 en ytterligare stegring med över 1 100 lägenheter eller c:a en tiondel. Antalet tillkomna bostäder var sistnämnda år mer än en tredjedel högre än under år 1923 och överträffade med drygt 50 % 1913 års bostadstillskott. Tages hänsyn även till folkmängdens ökning, blir skillnaden mellan 1913 och 1925 års totalproduktion c:a 24 %.

Av de år 1925 uppförda lägenheterna utgjordes, som nämnts, 8 976 av småbostäder, vilket i förhållande till år 1913 betecknar en ökning av c:a 51 %. Den relativa andelen av dessa småläghenheter under redogörelseåret (68·8 %) var högre än för treårsperioden 1922—24 (59·1—65·4 %) men avsevärt lägre

[1] Endast de 254 orter, där bostadsbyggnadsverksamhet förekommit under år 1925, ha medtagits.

[2] En punkt (·) anger, att uppgift saknas för en viss ort, vartill anledningen i allmänhet är, att för orten i fråga byggnadsstadgan för rikets städer då ännu ej tillämpades.

[3] Av samtliga 13 042 lägenheter kommo 11 992 på ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

Tab. D. Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1925.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925
	1913	1925				1913	1925		
Stockholm	2 820	4 275	3 019	13 022	Gränna	1	4	2	15
Södertälje	42	25	10	118	Tranås	4	57	51	166
Djursholm	9	26	6	189	Värnamo	—	45	34	139
Vaxholm	7	4	4	10	Forserum	2	8	7	23
Norrtälje	4	29	18	105	Sävsjö	[1]2	15	13	50
Östhammar	1	4	4	12	Vaggeryd	17	4	2	14
Öregrund	—	6	6	12	Aneby	·	10	5	44
Sigtuna	—	2	1	8	Skillingaryd	·	3	—	16
Sundbyberg	80	19	13	56	Växjö	60	34	21	112
Stocksund	21	11	3	53	Älmhult	16	6	6	17
Lidingö	144	117	85	599	Markaryd	·	1	—	4
Nynäshamn	·	22	19	63	Ljungby	2	23	15	82
Saltsjöbaden	7	13	2	83	Ryd	·	2	—	8
Rimbo	·	3	3	8	Vislanda	·	4	2	14
Solhem	6	13	—	72	Alvesta	[2]3	—	—	4
Bromsten	11	26	22	80	Strömsnäs bruk	5	4	2	14
Enebybergs villastad	·	15	5	65	Åsheda	·	5	1	26
Nya Huvudsta	2	6	5	18	Hovmantorp	·	2	1	9
Lilla Alby	—	1	1	1	Kalmar	23	152	89	544
Råsunda	134	27	6	105	Oskarshamn	—	5	2	19
Tumba	1	6	5	16	Västervik	20	6	4	18
Rönninge	·	6	4	24	Vimmerby	7	24	14	82
Järna	—	4	4	11	Borgholm	3	12	2	56
Stuvsta	·	78	46	271	Gamleby	2	3	3	5
Huddinge	·	9	4	32	Mönsterås	2	4	2	15
Uppsala	114	235	145	749	Nybro	21	45	22	168
Enköping	10	10	5	45	Virserum	·	8	5	23
Tierp	1	8	5	24	Torsås	·	1	1	3
Nyköping	26	116	106	324	Bergkvara	·	2	—	9
Eskilstuna	78	188	167	533	Visby	6	11	6	43
Torshälla	—	1	1	1	Hemse	4	1	—	4
Katrineholm	50	10	5	35	Karlskrona	61	28	11	111
Strängnäs	29	13	2	13	Ronneby	12	12	6	41
Mariefred	2	2	2	4	Karlshamn	38	15	13	37
Malmköping	7	2	2	8	Sölvesborg	11	8	2	37
Oxelösund	31	5	5	11	Långö	22	15	11	48
Gnesta	2	2	1	6	Kristianstad	83	54	44	158
Vingåker	—	10	7	34	Simrishamn	10	19	15	53
Sparreholm		2	2	3	Ängelholm	·	46	16	230
Linköping	178	215	145	674	Hässleholm	13	3	1	18
Norrköping	106	363	290	1 014	Båstad	5	2	1	11
Söderköping	11	20	18	52	Tomelilla	19	27	3	130
Motala	13	14	11	44	Örkelljunga	4	15	7	52
Vadstena	27	11	6	36	Åby-Klippan	6	44	32	101
Skänninge	11	3	2	10	Åstorp	13	26	8	111
Mjölby	15	16	9	65	Torekov	2	4	—	24
Valdemarsvik	30	12	8	30	Vinslöv	1	4	—	20
Kisa	1	2	—	12	Osby	24	4	1	23
Åtvidaberg	68	25	19	93	Broby kyrkoby	5	2	2	6
Borgs villastad	27	5	2	32	Vilan	—	3	—	12
Boxholm	·	6	6	9	Tollarp	[1]12	4	1	19
Jönköping	57	168	127	539	Kivik	1	2	—	9
Huskvarna	71	30	24	103	Skillinge	1	1	—	4
Nässjö	·	74	50	230	Smedstorp	—	1	—	4
Eksjö	3	24	10	94	Brantevik	5	3	1	10

[1] Uppgiften avser år 1914. — [2] Uppgiften avser år 1912.

Tab. D (forts.). Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1925.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925
	1913	1925				1913	1925		
Baskemölla	4	2	—	8	Lidköping	76	47	28	199
Malmö	424	675	462	2 132	Skara	15	20	13	79
Lund	94	131	68	536	Skövde	23	30	17	105
Landskrona	28	41	17	155	Tidaholm	2	23	15	91
Hälsingborg	33	342	242	1 097	Falköping	62	15	10	47
Eslöv	30	29	15	118	Töreboda	—	3	—	14
Ystad	91	38	16	146	Grästorp	14	14	12	39
Trälleborg	50	141	110	416	Vara	11	5	2	20
Skanör med Falsterbo	27	3	2	11	Falköpings förstäder	·	7	3	24
Hörby	·	8	4	25	Nossebro	·	3	2	9
Svedala	34	12	9	38	Tibro	·	13	13	31
Vällinge	—	2	1	9	Götene	·	11	6	37
Höganäs	27	3	1	18	Järpås	·	9	7	18
Teckomatorp	·	1	1	3	Stenstorp	·	1	1	3
Kävlinge	24	12	8	41	Karlstad	15	128	97	398
Furulund	—	1	1	2	Kristinehamn	28	38	23	129
Arlöv	13	25	20	81	Filipstad	14	4	1	18
Lomma	13	13	6	48	Arvika	15	36	24	126
Löberöd	3	3	2	10	Säffle	8	29	26	76
Hör	6	6	4	22	Sunne	14	12	5	51
Sjöbo	3	4	3	13	Kil	—	1	1	3
Veberöd	·	7	2	32	Forshaga	—	—	—	6
Anderslöv	·	2	1	7	Torsby	·	3	2	13
Viken	·	8	5	24	Charlottenberg	·	4	3	12
Halmstad	9	57	37	192	Örebro	184	283	207	816
Laholm	6	10	5	43	Askersund	2	9	5	38
Falkenberg	19	40	30	113	Nora	16	11	2	45
Varberg	19	46	33	178	Lindesberg	—	14	14	36
Kungsbacka	8	21	9	76	Kopparberg	7	1	1	3
Oskarsström	15	19	12	69	Kumla	4	8	8	18
Nyhem	·	56	33	188	Karlskoga	15	9	4	40
Göteborg	857	1 596	1 102	5 103	Jannelund	7	8	8	20
Kungälv	5	10	6	34	Frövi	·	5	5	12
Lysekil	37	28	18	106	Västerås	130	20	19	55
Uddevalla	29	30	27	95	Sala	1	34	23	114
Strömstad	14	10	9	31	Köping	6	19	11	64
Mölndal	17	97	85	272	Arboga	4	5	3	17
Hällevikstrand	[1]—	1	—	4	Kungsör	5	11	9	33
Grundsund	7	1	1	3	Norbergsby	5	5	3	18
Skärhamn	3	1	1	1	Heby	2	1	—	10
Klädesholmen o. Koholmen	2	3	1	11	Falun	32	34	22	132
Smögen	2	2	—	11	Säter	17	7	4	23
Grebbestad	1	4	4	17	Hedemora	—	6	2	23
Stenungsund	·	3	—	13	Avesta	32	4	3	12
Bovallstrand	·	2	—	8	Ludvika	55	11	5	47
Slätten	·	8	8	18	Borlänge	13	18	15	43
Vänersborg	10	56	42	159	Smedjebacken	·	19	18	42
Trollhättan	73	19	9	76	Krylbo	19	12	11	34
Alingsås	20	55	38	191	Morastrand	9	4	4	11
Borås	117	355	252	992	Leksandsnoret	20	8	4	30
Ulricehamn	19	50	35	157	Orsa kyrkoby	8	8	3	42
Åmål	24	36	35	85	Vansbro	10	4	4	10
Lilla Edet	2	1	1	1	Gävle	19	101	68	350
Mariestad	17	15	11	49	Söderhamn	9	15	9	50
					Hudiksvall	2	11	10	35

[1] Uppgiften avser år 1914.

Tab. D (forts.). **Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1925.**

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav låg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav låg. t. o. m. 2 rum o. kök (1925)	Tillkomna rum (och kök) 1925
	1913	1925				1913	1925		
Bollnäs	26	6	3	24	Umeå	16	39	34	108
Ljusdal	1	18	9	74	Skellefteå	8	22	9	78
Storvik	·	3	3	7	Nordmaling	—	7	2	25
Björkhamre	·	4	4	9	Åsele	2	1	—	5
Arbrå	3	1	—	4	Jörn	·	2	2	6
Härnösand	17	11	7	41	Vindeln	·	1	1	1
Sollefteå	2	17	8	76	Luleå	18	45	34	142
Sundsvall	22	36	29	89	Piteå	1	4	2	12
Örnsköldsvik	19	39	22	139	Boden	7	6	6	15
Skönsmon	6	56	56	128	Haparanda	1	2	1	10
Skönsberg	23	2	2	6	Arvidsjaurs kyrkostad	—	3	2	13
Kramfors	[1]7	4	2	12	Svartöstaden	—	5	5	10
Nyland	—	6	6	12	Kalix	6	4	—	20
Östersund	62	48	24	181	Gällivare kyrkostad	7	3	2	6
Bräcke	7	2	—	8	Malmberget	90	4	3	12
Strömsund	6	6	3	20	Kiruna	88	107	98	279
Hornsbergs villastad	19	23	14	77	Samtliga orter	[2]8 443	13042	8 976	41 635
Järpen	—	4	4	8					
Svegsmon	8	17	16	44					

än åren närmast därföru. Hturu de under åren 1913 samt 1916—1925 tillkomna bostäderna fördelade sig på särskilda storlekskategorier, åskådliggöres närmare i nedanstående översikt:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Tillk. bostadslägenheter	8 594	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 042
därav (i %)											
enkelkök, -rum m. m.	13·1	13·8	12·3	14·5	12·1	13·5	13·7	8·0	9·2	12·9	12·8
1 rum och kök	30·8	36·3	48·5	46·3	40·3	26·2	26·1	18·1	17·3	22·0	24·0
2 » » »	25·4	23·0	21·9	25·2	28·9	33·1	33·4	36·4	32·7	30·5	32·1
3 » » »	11·5	8·8	6·6	5·3	8·3	12·1	12·0	18·6	16·8	16·4	15·2
4 » » »	19·2	18·1	10·7	8·7	10·4	15·1	14·8	18·9	24·0	8·7	7·5
5 o. fl. rum och kök										9·5	8·4

I tidigare redogörelser har påvisats, hurusom byggnadsverksamheten efter att under krigsåren och tiden närmast därefter företrädesvis ha varit inriktad på produktion av smålägenheter, sedermera efter hand började återgå till något större bostadstyper. Denna utveckling har tillskrivits dels den s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhetens successiva tillbakagång, dels också ett allt livligare egnahemsbyggande. Särskilt märkbar var förskjutningen mot rymligare bostäder under år 1923, då närmare en fjärdedel av de tillkomna lägenheterna räknade minst 4 rum och kök. I denna utveckling synas emellertid de två senaste åren ha medfört ett visst omslag, ty ökningen under 1924—25 har till övervägande del kommit på smärre lägenhetstyper, särskilt familjebostäder om ett och två rum och kök. Produk-

[1] Uppgiften avser år 1912. — [2] Siffran avser endast de orter, där bostadsbyggnadsverksamhet förekommit under år 1925. Medtagas även övriga orter, för vilka uppgifter om 1913 års bostadstillskott erhållits, stiger slutsiffran för sistnämnda år till 8 594 lägenheter (jfr tablån å sid. 890).

tionen av dylika företedde under år 1924 en stegring med över 1 500 lägenheter, jämfört med närmast föregående år, och under redogörelseåret en höjning med över 1 000. Samtidigt ha större lägenheter (fr. o. m. 4 rum och kök) visat minskning med ett hundratal per år.

Att dessa förskjutningar rätt avsevärt påverkat bostadstillskottets procentuella sammansättning, visar tablån å sid. 893. Särskilt enrumslägenheternas ökade betydelse och de största våningarnas tillbakagång framträder ganska skarpt i de relativa talen. Härvid torde i väsentlig mån ha bidragit den ansenliga produktion av större hyreshus, huvudsakligen innehållande ett- och tvårumsbostäder, som till god del på initiativ från kommunalt och kooperativt håll (jfr nedan) under 1924 och 1925 försiggått å vissa bland de största orterna, främst Stockholm och Göteborg. Anmärkas må, att av de på enskilt initiativ tillkomna lägenheterna inom ifrågavarande storleksgrupper en avsevärd del utgöres av bostäder utrustade med alla moderna bekvämligheter och betingande hyror, vilka göra dem oåtkomliga för de egentliga smålägenheternas publik, arbetare och andra mindre bemedlade.

En bild av de nytillkomna lägenheternas sammansättning efter rumsantal inom olika storleksklasser av samhällen ger nedanstående tablå, vari även återfinnas motsvarande siffror för resp. landsdelar:

Av de tillkomna bostadslägenheterna voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
enkelkök, -rum m. m.	20·3	5·3	6·0	8·4	11·4	12·4	**12·8**	16·4	9·6	8·1	8·0	9·6
1 rum och kök . .	23·2	28·6	18·4	21·8	24·8	24·6	**24·0**	25·2	29·5	21·5	19·3	16·6
2 » » » . .	27·1	34·0	41·2	33·2	33·8	34·9	**32·1**	28·4	32·3	40·7	38·2	35·8
3 » » » . .	12·5	16·4	21·2	18·5	14·9	14·4	**15·2**	12·7	17·3	18·5	13·4	20·5
4 » » » . .	7·8	6·6	5·0	9·7	7·2	7·2	**7·5**	8·5	5·9	5·2	6·9	8·3
5 o. fl. rum och kök	9·1	9·1	8·2	8·4	7·9	6·5	**8·4**	8·8	5·4	6·0	14·2	9·2

Tablån synes utgöra ett nytt belägg på det i föregående årsberättelser konstaterade förhållandet, att äldre tiders utpräglade olikheter i fråga om bostadstyperna inom skilda landsdelar numera tyckas vara på väg att försvinna.

Antal boningsrum och kök. Övergår man från den bostadssociala enheten, lägenheten, till den byggnadstekniska, rummet eller »eldstaden», finner man av tab. C, att år 1925 tillkommo tillhopa 41 635 boningsrum och kök.[1] Följande tablå anger motsvarande antal år 1913 samt 1916—1925:

Tillkomna rum (boningsrum och kök) antal	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
	28 055	18 240	19 168	14 171	14 360	14 412	19 840	21 912	34 006	39 297	41 635
indextal . . .	100	65	68	51	51	51	71	78	121	140	148

På grund av den tilltagande produktionen av smärre bostäder under redogörelseåret blev ökningen mellan 1924 och 1925 något mindre i fråga om de tillkomna rummen (6 %) än beträffande lägenheterna (10 %). I förhållande till 1913 års siffror voro ökningstalen för lägenheter och rum sista året resp. 52 och 48 %, mot resp. 38 och 40 % föregående år.

[1] Varav 38 459 rum i ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

Huru de tillkomna rummen åren 1923—1925 fördelade sig på olika lägenhetskategorier åskådliggöres i följande översikt:[1]

Antal rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter om	År 1923 Antal	%	År 1924 Antal	%	År 1925 Antal	%
enkelkök, -rum m. m.	1 128	3·3	1 946	5·0	2 006	4·9
1 rum och kök	3 272	9·7	5 248	13·5	6 258	15·1
2 » » »	9 279	27·6	10 896	27·9	12 555	30·4
3 » » »	6 372	18·9	7 788	20·0	7 928	19·2
4 » » »	13 635	40·5	5 195	13·3	4 915	11·9
5 o. fl. rum och kök			7 925	20·3	7 657	18·5

Förskjutningen mot de mindre bostadstyperna under de två sista åren kan utläsas även ur de här angivna relativtalen.

Byggnadsverksamhetens intensitet. Ställas uppgifterna om totalantalet tillkomna rum och kök i relation till invånarantalet, erhålles ett uttryck för byggnadsverksamhetens relativa omfattning på olika orter. Så har skett i efterföljande tablå, där antalet tillkomna rum per 10 000 invånare under åren 1921—1925 angives för orter, tillhörande olika landsdelar och storleksgrupper:[2]

Tillkomna rum (och kök) per 10 000 inv. år	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
1921	97	84	145	76	102	126	**99**	94	78	87	107	143
1922	68	105	197	76	110	163	**107**	55	77	120	165	211
1923	158	130	227	175	170	154	**164**	147	128	183	192	213
1924	259	150	194	159	185	144	**186**	205	161	176	178	189
1925	294	168	170	177	191	112	**196**	256	178	126	156	171

Av dessa siffror finner man bl. a., att byggnadsverksamhetens ökade aktivitet under 1924 och 1925 huvudsakligen berörde städer med över 20 000 invånare och främst de största. Övriga kategorier av samhällen företedde däremot övervägande nedgång under de två sista åren, tydligast märkbar i städer med 10—20 000 invånare. Bland de olika landsdelarna visade särskilt norra Sverige en kraftig minskning under redogörelseåret.

Bad- och duschrum. Av bostadslägenheternas viktigare fasta tillbehör redovisas i tab. A särskilt bad- och duschrummen. I vilken utsträckning de nytillkomna bostäderna varit försedda med denna hygieniskt betydelsefulla, men först under de senaste decennierna till allmännare användning komna bekvämlighet, belyses genom översikten å nästa sida, i vilken antalet lägenheter med bad- eller duschrum ställts i relation till hela bostadstillskottet inom olika landsdelar och ortsgrupper:

---

[1] Rum, som tillbyggts äldre lägenheter, äro här ej inräknade.

[2] Framhållas må, att här ifrågakommande uppgifter avse totalantalet tillkomna rum, medan de under rubriken Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1925 (sid. 884) meddelade uppgifterna endast upptaga nettotillskottet av rum.

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
Tillkomna lägenh.	4 275	1 863	797	1 851	3 436	820	**13 042**	6 546	2 429	1 161	1 131	1 775
därav med bad- eller duschrum .	1 999	414	104	254	856	101	**3 728**	2 711	453	133	218	213
i %	46·8	22·2	13·0	13·7	24·9	12·3	**28·6**	41·4	18·6	11·5	19·3	12·0

Av de under redogörelseåret nytillkomna bostäderna voro sålunda inemot tre tiondelar utrustade med denna bekvämlighet, en siffra, som är något högre än för åren 1923 och 1924 samt avsevärt överstiger motsvarande tal för 1921 (10·5 %) och 1922 (13·3 %). Åren 1912—1914 tillhörde omkring en femtedel av de nytillkomna lägenheterna ifrågavarande typ, men i samma mån som byggnadskostnaderna under de följande krisåren gingo i höjden och lägenheternas genomsnittliga rumsantal minskades, uppfördes lägenheter med bad- (och dusch)rum alltmera sparsamt (år 1918 endast 6·8 %). Utvecklingen under de senaste åren innebär alltså en återgång till förhållandena före kriget under ytterligare accentuering av betydelsen av ifrågavarande bekvämlighet.

Nettotillskottet av hus, lägenheter och rum. Å de för statistiken över byggnadsverksamheten använda frågeformulären redovisas icke allenast det årliga bruttotillskottet av bostäder av olika slag, utan specificeras jämväl avgångna hus, lägenheter och rum i syfte att möjliggöra en beräkning rörande nettotillskottet av bostäder.

Under redogörelseåret hade 588 hus varit föremål för byggnadsverksamhet av sadan art, att deras lägenhets- och rumsantal därigenom minskats. Av ifrågavarande byggnader utgjordes 343 av egentliga boningshus, vilka i 119 (34·7 %) fall fullständigt bortrivits för att lämna plats åt andra, medan i återstående fall husen endast blivit ombyggda eller ändrade på ett mer eller mindre genomgripande sätt. Genom ifrågavarande rivnings- och ändringsarbeten hade försvunnit 933 bostadslägenheter, innehållande 2 510 boningsrum och kök.

Större intresse erbjuda uppgifterna om avgångna hus, lägenheter och rum först när de ställas i relation till de tillkomna inom motsvarande kategorier i syfte att utröna byggnadsverksamhetens nettoresultat. Resultaten av ifrågavarande beräkningar hava sammanställts i följande tablå, varvid till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1924:

	År 1924				*År 1925*			
		Nettotillskott				Nettotillskott		
	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto
Boningshus	3 772	3 669	17	97·3	3 690	3 571	17	96·8
Bostadslägenheter samtliga . .	11 901	11 115	53	93·4	13 042	12 109	57	92·8
Bostadslägenheter t. o. m. 2 r. o. k.	7 783	7 191	34	92·4	8 976	8 217	39	91·5
Boningsrum och kök	39 297	36 987	175	94·1	41 635	39 125	184	94·0

Av totalantalet tillkomna bostadslägenheter och rum utgjorde nettotillskottet åren 1924 och 1925 resp. 93 och 94 %, vilka siffror äro icke oväsentligt högre än förkrigstidens (år 1913 resp. 89 och 90 %). Även efter upphävandet 1 okt. 1923 av den i hyresstegringslagen införda bestämmelsen, att rivning av hus med bostadslägenheter endast får ske efter samtycke av hyresnämnd, har den alltjämt existerande bristen på smålägenheter tydligen föranlett särskild varsamhet i fråga om bortrivning av äldre billiga bostäder.

Siffrorna för det faktiska bostadstillskottet torde få anses giva den skarpaste belysningen av byggnadsverksamhetens utveckling. I jämförelse med 1912—1913 års genomsnitt företedde 1914 och 1915 års byggnadsverksamhet en avmattning med resp. c:a 10 och 40 %, medan 1916 och 1917 års nettoproduktion av lägenheter visade en nedgång med resp. c:a 30 och 20 % från vad som kunde anses vara normalt under tiden före krisperioden. Åren 1918—1920 var nettoproduktionen av lägenheter omkring 40 % lägre än år 1913, men åren 1921 och 1922 hade underskottet reducerats till c:a 20 %. År 1923 hade man åter till synes normala förhållanden på byggnadsområdet, i det att nettosiffran med mer än 15 % översteg motsvarande tal för år 1913, och åren 1924 och 1925 uppgick lägenhetsöverskottet till resp. nära 45 och 60 %. Vid bedömande av förhållandena på bostadsmarknaden måste emellertid hänsyn tagas till de alltjämt kvarstående verkningarna av krisårens betydande produktionsunderskott, ävensom stadsbefolkningens avsevärda tillväxt under mellantiden (1914—1925 c:a 250 000 personer, om ökning genom inkorporering o. d. lämnas å sido).

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten. I föregående årsberättelser har berörts den s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhetens betydelse för bostadsproduktionen. En närmare redogörelse för de tidigare åtgärderna på detta område och den allmännyttiga bostadsproduktionens ditintills uppnådda resultat lämnas i berättelserna över bostadsproduktionen under åren 1918—1921.

Under de därpå följande åren har bostadsproduktionen i betydande omfattning fått sin prägel av en intensivt bedriven egnahemsbyggnadsverksamhet. Sistnämnda rörelse, som i stor utsträckning inriktats på andra bostadstyper än den allmännyttiga byggnadsverksamhetens, har också varit ägnad att utjämna den senares verkningar i fråga om bostadstillskottets kategorifördelning genom att innebära en återgång till rymligare bostadstyper. Däremot har egnahemsbyggandet ytterligare skärpt den förskjutning gent emot smärre hustyper, vilken delvis inleddes med den allmännyttiga bostadsproduktionens överhandtagande under krisåren.

Ännu år 1921 uppfördes närmare hälften av de nya bostäderna genom det allmännas initiativ, men under de båda följande åren uppgick den allmännyttiga byggnadsverksamhetens andel till föga mer än en sjättedel av det hela. Högre tal förete dock åren 1924 och 1925, vilket framgår av efterföljande tablå:

	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Antal tillkomna bostadslägenheter	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 042
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet . . { antal	3 476	2 955	2 602	1 769	2 902	1 110	1 570	2 939	3 275
{ %	51·0	56·8	52·9	39·1	45·6	17·5	16·6	24·7	25·1

Av de två senaste årens bostadstillskott kom sålunda ungefär en fjärdedel på den allmännyttiga byggnadsverksamhetens konto. De absoluta siffrorna, resp. 2 939 och 3 275 lägenheter, stå fullt i nivå med motsvarande tal under krisåren 1918 och 1919, men på grund av det totala bostadstillskottets ökning stanna proportionstalen vid hälften och därunder av motsvarande kristidssiffror.

Med denna utveckling sammanhänger delvis den ovan nämnda förskjutning mot smärre bostadstyper, som konstaterats under de två sista åren. I högre grad än den spekulativa byggnadsverksamheten inriktas nämligen den allmännyttiga på smålägenheter. Skillnaden framgår tydligt av nedanstående procentsiffror för år 1925:

	Antal tillkomna lägenh.	d ä r a v (i %) o m enkelrum o. d.	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 o. fl. rum o. kök
Allmännyttig byggnadsverks.	3 275	20·5	42·3	26·7	7·4	3·1
Övrig byggnadsverksamhet .	9 767	10·1	17·9	33·9	17·8	20·3

Bland de genom allmännyttig bostadsproduktion tillkomna lägenheterna voro 2 932 eller nära nio tiondelar småbostäder om högst 2 rum och kök. I dylikt, icke-spekulativt syfte tillkommo inemot hälften (44·3 %) av samtliga under år 1925 producerade lägenheter om 1 rum och kök (3 129). Räknar man därför med antalet nyuppförda »eldstäder», sjunker den allmännyttiga bostadsproduktionens andel år 1925 (7 667 rum och kök) till c:a 18 % av totala rumstillskottet.

Tilläggas må f. ö., att det huvudsakligen är städerna Stockholm och Göteborg, som åstadkommit den kraftiga utvecklingen av denna gren av bostadsproduktionen under 1924 och 1925. Å dessa orter uppfördes nämligen under nämnda tvåårsperiod ej mindre än 3 725 dylika lägenheter eller c:a tre femtedelar av hela antalet genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna.

Vad beträffar denna byggnadsverksamhets olika former och bärare må vidare erinras om, att dessa under årens lopp i viss mån förändrats. Under det att tidigare bostadsföreningarna, bostadsaktiebolagen och industrien gjorde de mest betydande insatserna, fick produktionen åren 1921 och 1922 väsentligen sin prägel av direkt bostadsbygge från statens och kommunernas sida, men därefter har staten (kommunikationsverken) dragit sig tillbaka, medan de kooperativa bostadsföreningarna gått raskt fram. Huru utvecklingen tett sig under tioårsperioden 1916—1925 belyser följande tablå:

Genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna bostäder	Staten		Kommuner		Bostadsföreningar o. d.[1]		Industriföretag o. d.	
	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%
år 1916	19	1·6	424	34·6	522	42·6	260	21·2
» 1917	18	0·5	1 157	33·3	1 529	44·0	772	22·2
» 1918	156	5·3	820	27·7	1 007	34·1	972	32·9
» 1919	211	8·1	883	33·9	1 074	41·3	434	16·7
» 1920	211	11·9	616	34·8	367	20·7	575	32·6
» 1921	686	23·6	1 518	52·3	368	12·7	330	11·4
» 1922	381	34·3	279	25·2	332	29·9	118	10·6
» 1923	155	9·9	693	44·1	563	35·9	159	10·1
» 1924	127	4·3	1 522	51·8	1 189	40·5	101	3·4
» 1925	62	1·9	1 166	35·6	1 933	59·0	114	3·5

Av de under året på detta sätt tillkomna lägenheterna uppfördes sålunda en dryg tredjedel genom kommunalt initiativ och nära tre femtedelar av bostadsföreningar o. d., mot resp. hälften och två femtedelar under år 1924. Denna livliga kommunala och kooperativa byggnadsverksamhet har huvudsakligen varit lokaliserad till de största städerna. I Stockholm dominerade de kooperativa bostadsföreningarna, vilka under år 1925 svarade för ej mindre än 800 bostäder, medan genom stadens försorg tillkom endast ett 60-tal lägenheter mot närmare 800 året förut. De statliga kommunikationsverkens bostadsbyggnadsverksamhet synes numera i det närmaste ha avstannat, och även industriföretagens insats har under de senaste depressionsåren varit skäligen betydelselös, åtminstone vad stadssamhällena angår.

Hyresräkningen år 1924.

Del II. Boendeförhållandena. [2]

Primärmaterialets beskaffenhet. Det formulär, som användes vid 1924 års hyresräkning, upptog förutom de spörsmål, som voro av direkt betydelse för räkningens närmaste syfte, nämligen lägenheternas upplåtelseform, rumsantal samt hyrespris, även en fråga om antalet i lägenheten boende. I enlighet med den plan för hyresräkningen, som innehålles i socialstyrelsens underdåniga skrivelse den 9 september 1924 och som sedermera vunnit Kungl. Maj:ts gillande, lämnades sistnämnda frågepunkt obeaktad vid den i första hand verkställda bearbetningen.[3] Men sedan de hyresberäkningar, som direkt

[1] Inkl. allmännyttiga bostadsaktiebolag, konsumtions- och andra föreningar, stiftelser o. d.
[2] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: Socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.
[3] Hyresräkningen år 1924. Del I. Hyresförhållandena m. m. (Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 933.)

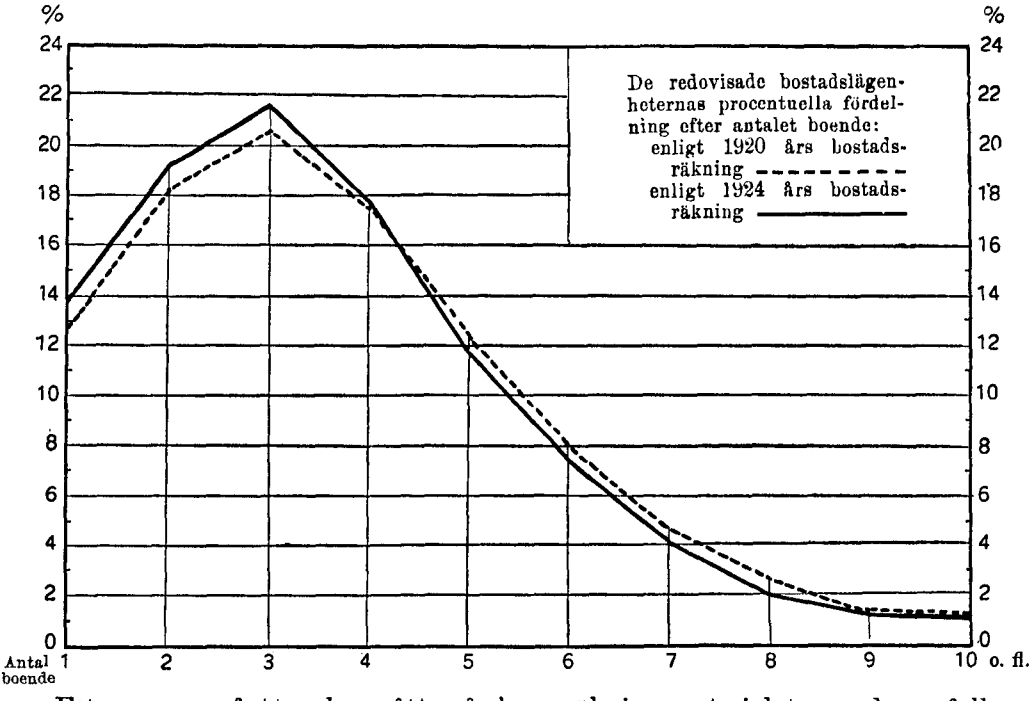
påkallats för socialstyrelsens levnadskostnadsindexberäkning och dyrortsgruppering, i huvudsak avslutats, hava även uppgifterna angående boendeförhållandena underkastats en ingående bearbetning, vars resultat publicerats i den nu offentliggjorda andra delen av 1924 års hyresräkning.

Den på detta sätt åstadkomna undersökningen inledes med en granskning av de erhållna hyresräkningsuppgifterna såsom källa för kunskap om boendeförhållandena. Därvid konstateras, att primärmaterialet företer vissa brister och ofullständigheter, delvis beroende på att bostadsuppgifterna år 1924 icke — såsom vid föregående bostadsräkningar — blivit underkastade kontrollering och komplettering genom särskilda med ortens förhållanden kunniga personer. I fråga om primärmaterialets representativitet visar det sig dock, att i medeltal uppgifter erhållits för nära 99 % av det med ledning av socialstyrelsens statistik över byggnadsverksamheten beräknade faktiska bostadsbeståndet, men att redovisningen skett med väsentligt olika grad av noggrannhet å de olika orterna (lägsta redovisningstalet 75 %). De kvalitativa bristerna hos primärmaterialet hava särskilt gjort sig gällande beträffande frågepunkten om antalet i lägenheten boende. För att belysa detta förhållande har undersökts, dels i vad mån denna frågepunkt verkligen ifyllts av uppgiftslämnarna, dels om de svar, som lämnats, överensstämma med de faktiska förhållandena. I medeltal för samtliga 220 orter beräknas, att uppgift om antalet boende erhållits för drygt 98 % av de såsom använda redovisade lägenheterna. Detta genomsnittstal visar sig emellertid rymma högst betydande lokala skiljaktigheter, i det att uppgiftsfrekvensen varierar mellan 78 % (Båstad med dess talrika sommarvillor) och nära 100 %.

Vida svårare än att konstatera, i huru stor utsträckning frågepunkten om de boende lämnats helt obesvarad, är det givetvis att få hållpunkter för bedömande av, i vad mån de uppgifter rörande antalet i lägenheten boende, som verkligen avgivits, även giva uttryck för de faktiska boendeförhållandena. Med hänsyn till hyreshusens merendels ringa storlek i de svenska andsortsstäderna torde husvärdarnas kännedom om sina hyresgäster i regel kunna antagas vara tillräcklig för ett exakt angivande av antalet i lägenheten boende, i synnerhet som uppgiftslämnarna vid formulärets besvarande i ett stort antal fall haft att tillgå hyresgästernas mantalsuppgifter.[1] De felaktigheter, som likväl förefinnas, synas därjämte i viss utsträckning upphäva varandra. Det är emellertid tänkbart, att dylika felkällor ha olika betydelse för hushåll av olika sammansättning, varigenom fördelningen av de redovisade lägenheterna efter antalet boende kan förskjutas, även om totalantalet boende icke påverkas. Den jämförelse mellan lägenheternas procentuella fördelning efter antalet boende i varje lägenhet vid 1920 och 1924 års bostadsräkningar, som verkställts i efterföljande diagram, ger likväl ringa stöd för ett dylikt antagande. Överensstämmelsen mellan de båda procentkurvorna är tvärtom anmärkningsvärt stor. Den genomgående — och i stort sett likformiga — minskning i de större hushållens antal i förhållande till

[1] Erinras må i detta samband, att enligt 1920 års bostadsräkning kommo i de svenska landsortsstäderna i genomsnitt endast 3·4 lägenheter per hus.

de mindre, som kan avläsas ur diagrammet, torde nämligen väsentligen förklaras av den sjunkande nativiteten och den omläggning i befolkningens levnadsvanor i riktning mot mindre hushållsenheter, som ägt rum under de senaste decennierna, och endast i mindre utsträckning sammanhänga med att risken för felräkning från uppgiftslämnarens sida kan antagas bliva större, ju större hushållet är.

Ett sammanfattande mått på hyresräkningsmaterialets grad av fullständighet och tillförlitlighet som källa för kunskap om boendeförhållandena å de undersökta orterna erhålles i viss mån genom att jämföra den uppgivna bostadsfolkmängden med den kyrkoskrivna folkmängden. Totalantalet i egentliga bostadslägenheter boende — alltså bortsett från blandade (kombinerade bostads- och affärs-) och anstaltslägenheter — uppgick för samtliga 220 orter till 1 396 232 personer, motsvarande 81·7 % av den kyrkoskrivna befolkningen. Nämnda procenttal understeg med icke mindre än 7·5 enheter motsvarande tal enligt 1920 års bostadsräkning (89·3 %). För de 79 orter, som ingå i både 1920 och 1924 års bostadsräkningar, uppgår den år 1924 redovisade bostadsfolkmängden till 84·6 % av den kyrkoskrivna eller 4·7 enheter mindre än vid 1920 års undersökning. Av sistnämnda underskott beräknas 1·3 enheter svara mot den ofullständiga redovisningen av antalet lägenheter, 1·4 enheter mot felande uppgifter i fråga om antalet boende samt återstoden eller 2·0 enheter mot felaktigheter i de avlämnade boendeuppgifterna.

Såsom slutresultat av nu berörda omprövning kvarstår, att vid 1924 års hyresräkning lägenheterna blivit något fullständigare redovisade än deras

invånare, vilket förhållande icke bör lämnas ur sikte vid beräkningar rörande de boendes fördelning efter utrymmet i bostäderna.

Bostadslägenheternas antal och upplåtelseformer. Det till grund för undersökningen om boendeförhållandena liggande materialet omfattar sammanlagt 402 016 lägenheter, vilka uteslutande voro använda (eller avsedda) till bostad.

I fråga om upplåtelseformerna fördelade sig bostadslägenheterna på följande sätt: 77 778 eller 19·4 % begagnades av ägaren, medan 18 991 eller 4·7 % voro fritt upplåtna och 26 585 eller 6·6 % upplåtna mot löneavdrag eller viss avgift åt hos fastighetsägaren anställda tjänstemän eller arbetare. De i fria marknaden uthyrda bostäderna uppgåvos till 272 267 eller 67·7 % av samtliga, återstående 6 395 lägenheter eller 1·6 % av totalantalet stodo vid tiden för hyresräkningen (slutet av år 1924) till uthyrning lediga. Härav uppgåvos 5 436 eller 1·4 % av samtliga avse lägenheter i egentliga hyreshus och 959 eller 0·2 % vara reserverade för ägarens tjänstemän eller arbetare. Vid jämförelse med föregående bostadsräkningar (1912/14 och 1920) med avseende å 49 vid samtliga räkningar gemensamma orter (inkl. Göteborg men exkl. Stockholm) visar det sig, att de av ägaren begagnade lägenheterna successivt ökats under perioden i fråga på bekostnad av övriga lägenhetsgrupper. Mellan åren 1912/14 och 1920 synes den relativa minskningen företrädesvis gått ut över hyreslägenheterna, medan antalet fritt upplåtna bostäder ökats. För den senare delen av jämförelseperioden (1920 till 1924) skulle, av siffrorna att döma, förhållandet vara det motsatta, men bör härvid beaktas, att en stor del lägenheter i arbetsgivares bostadshus, vilka tidigare redovisats som fritt upplåtna, enligt de grunder, som tillämpats vid bearbetningen av 1924 års bostadsuppgifter, hänförts till hyreslägenheternas grupp. I fråga om de olika storleksgrupperna av orter visar undersökningen, att nu skisserade utveckling särskilt gjort sig gällande beträffande de större städerna.

Bostadslägenheternas storlekstyper. Av samtliga 402 016 bostadslägenheter bestodo vid 1924 års undersökning 12·3 % av blott ett kök eller ett rum etc., 37·7 % av 1 rum och kök, 26·5 % av 2 rum och kök, 11·1 % av 3 rum och kök samt 12·4 % av 4 eller flera rum och kök. I jämförelse med föregående bostadsräkningar förete de minsta lägenhetstyperna en successivt något minskad betydelse i förhållande till grupperna 2 samt 3 rum och kök. Bostäderna om 4 o. fl. rum och kök hava gått något tillbaka i betydelse under tiden mellan de två första bostadsundersökningarna, men har minskningen helt återvunnits vid tiden för 1924 års hyresräkning.

Proportionen mellan de olika lägenhetstyperna varierar dock rätt avsevärt inom olika delar av landet. I regel utmärker sig Sydsverige för de rymligaste och Nordsverige för de trängsta bostäderna. I södra Sverige samt delvis Småland och öarna får bostadsbeståndet sin prägel av lägenheterna om 2 rum och kök, vilka å många orter i dessa trakter utgöra en huvudtyp av de mindre bemedlade klassernas bostäder. I östra och västra Sverige dominera däremot lägenheterna om 1 rum och kök. Denna lägenhetstyp är även den vanligaste i norra Sverige, där dock vid sidan därav enrumslägenheterna (utan särskilt kök) fortfarande hava stor betydelse.

Medeltal boende per lägenhet. Ett första uttryck för relationen mellan de boende och bostäderna erhålles genom beräkning av antalet boende per lägenhet, vilket genomsnittstal vid de tre bostadsräkningarna 1912/14, 1920 och 1924 befunnos utgöra resp. 3·8, 3·7 och 3·6. Även om hänsyn tages till att 1924 års boendesiffror i allmänhet måste anses något för låga för att motsvara de verkliga förhållandena (beroende på det tidigare påpekade förhållandet, att lägenheterna vid 1924 års hyresräkning blivit något fullständigare redovisade än deras invånare), antyda redan dessa genomsnittstal på en successiv förbättring i boendeförhållandena under den undersökta perioden.

Överbefolkade bostäder. Räknas såsom överbefolkade lägenheter, i vilka i genomsnitt bodde mer än 2 personer per rum (boningsrum och kök), och medtages allenast 41 för alla tre räkningarna gemensamma orter, för vilka dylika uppgifter föreligga, uppgick vid 1912/14 års bostadsräkning antalet i denna mening överbefolkade bostäder till 20·1 % av samtliga lägenheter t. o. m. 3 rum och kök och 17·7 % av totalantalet bostäder, inneslutande 35·1 % av de mindre lägenheternas befolkning och 29·6 % av totalbefolkningen. Vid 1920 års räkning hade motsvarande tal nedgått till resp. 18·5 och 16·6 % efter lägenheterna samt resp. 32·8 och 27·7 % efter befolkningen räknat. I slutet av år 1924 hade dessa relationstal ytterligare minskats till resp. 15·3 och 13·3 % samt resp. 27·9 och 23·7 %. Antalet i denna bemärkelse överbefolkade bostäder har alltså under mellantiden successivt gått tillbaka, under åren före 1920 dock knappast mer än man kan tillskriva det sjunkande barnantalet inom de mindre bemedlade klasserna. Den efter år 1920 registrerade minskningen, vilken visserligen av nyss antydda skäl torde kunna antagas vara något större än som i verkligheten skett under nämnda fyraårsperiod, torde — förutom med den alltjämt i stort sett sjunkande nativiteten — böra sättas i samband med en minskning av inneboendesystemet och en allmän höjning av bostadsstandarden hos de stora grupper av arbetare och andra smärre löntagare, som under denna tid fatt sina reala lönevillkor förbättrade.

Medeltal boende per rum. Ett summariskt mått på befolkningsanhopningen i lägenheterna och därmed på bostadsstandarden lämna beräkningar av antalet boende per rum eller, om man vill undvika decimaler, per 100 rum. I genomsnitt för samtliga lägenheter i de av bostadsräkningarna omfattade orterna visar sistnämnda tal föga förändring mellan åren 1912/14 och 1920, i det siffran för 1912/14 var 132 och för 1920 133. Vid 1924 års hyresräkning har motsvarande tal sjunkit ned till 123 boende per 100 rum. Betraktas smålägenheterna (t. o. m. 2 rum och kök) samt de större lägenheterna var för sig, erhållas talen 163, 160 och 152 för den förra och 87, 89 och 84 för den senare lägenhetsgruppen. Den senaste hyresräkningen visar alltså en icke oväsentlig förbättring i boendetalen såväl för smålägenheter som för bostäder av större typ, men må det understrykas, att 1924 års siffror av förut anförda skäl måste anses som utpräglade minimisiffror. Läggas vid jämförelsen samma orter till grund, erhålles följande sammanställning:

Boende per 100 rum	Smålägenheter			Större lägenheter			Samtliga bostadslägenheter		
	1912/15	1920	1924	1912/15	1920	1924	1912/15	1920	1924
Göteborg	183	183	177	90	86	88	146	145	142
Övriga 48 orter . . .	165	161	152	88	89	83	134	134	124
Samtliga 49 orter . .	168	165	157	88	89	84	137	136	128

Sifferserierna i tablån tyda på, att en tendens till utjämning av boendetätheten gjort sig gällande mellan större lägenheter och smålägenheter, men alltjämt är differensen dessa grupper emellan mycket betydande. Boendeförhållandenas utveckling ställer sig emellertid något olika å olika orter. Från den allmänna regeln, att antalet boende per 100 rum nedgått i smålägenheter såväl under tiden före som i än högre grad efter år 1920, avvika för den första delen av den undersökta perioden sammanlagt 14 orter av de 49 jämförbara orterna, medan under den senare perioden den allmänna minskningen i boendetätheten gör sig gällande för samtliga redovisade orter.

Till jämförelse må nämnas, att enligt av Stockholms stads statistiska kontor gjord approximativ beräkning den mantalsskrivna folkmängden per 100 eldstäder i Stockholm nedgått från 136 år 1920 till 131 år 1924, vilken nedgång lärer fortsatt i än hastigare tempo under år 1925 (jämförelsetal 128). Trots att den mantalsskrivna folkmängden ej direkt svarar mot bostadsfolkmängden, torde likväl förskjutningarna i här anförda siffror för huvudstadens vidkommande åtminstone tillnärmelsevis riktigt belysa den ökning i det relativa bostadsutrymmet, som ägt rum under de senare åren.[1]

Undersökes boendetätheten med hänsyn till lägenheternas upplåtelseform, befinnes densamma å bostadsräkningsorterna tillsammantagna hava förskjutits på följande sätt:

	Antal boende per 100 rum		
	1912/14	1920	1924
Av ägaren begagnade lägenheter	112	115	105
Fritt upplåtna lägenheter	136	135	117
Uthyrda lägenheter	139	138	130
Samtliga bostadslägenheter	132	133	123

Boendetätheten har under perioden 1912/14—1920 ökats endast beträffande de av ägaren begagnade lägenheterna, vilket delvis får sin förklaring genom företagna inkorporeringar av egnahemsområden med lägre bostadsstandard än moderstaden men även återspeglar egnahemsinnehavets utbredning till nya befolkningsgrupper. I fråga om tiden 1920—1924, då förändringarna inom samtliga grupper voro avsevärt större än tidigare, synas förskjutningarna i nedåtgående riktning vara störst för de hyresfritt upplåtna lägenheterna, varvid emellertid bör beaktas, att den »renodling», som

[1] Jfr även Statistisk månadsskrift 1926, h. 8, där preliminära siffror publicerats från bostadsräkningen i Stockholm den 31 december 1925. Enligt denna undersökning uppgick boendetätheten i de bebodda lägenheterna till 117 personer per 100 »eldstäder», medan motsvarande tal vid bostadsräkningen 1920/21 var 124.

enligt vad ovan nämnts verkställts vid 1924 års hyresräkning beträffande denna grupp, sannolikt inneburit en överflyttning till hyresgästgruppen av en del yngre, barnrika familjer, vilka inneha av arbetsgivare upplåtna lägenheter.

Även om man tar hänsyn till den förut berörda omständigheten, att 1924 års boendesiffror sannolikt blivit något för låga och att den av dem angivna bostadsstandarden därför ter sig något gynnsammare, än den i själva verket är, så kvarstår dock såsom ett huvudintryck av förevarande undersökning, att de år, som förflutit sedan år 1920, åtminstone vad bostadsutrymmet angår medfört en ansenlig förbättring av bostadsförhållandena för huvudmassan av städernas befolkning.

Kollektivavtalens lönesatser under andra och tredje kvartalen 1926.

Under årets andra och tredje kvartal ha med avseende å kollektivavtalen icke inträffat några mera betydande förändringar. Den övervägande tendensen har varit status quo, vare sig att gällande avtal utan uppsägning prolongerats eller att nya avtal träffats. I fråga om en del lokalt begränsade avtal ha dock förekommit jämkningar av lönesatserna i uppåtgående riktning. De viktigaste avtalsuppgörelserna äro följande.

Inom *sockerindustrien* träffades i april månad 1926 nya avtal gällande för tiden 1 mars 1926—1 mars 1927 på i allt väsentligt oförändrade villkor. Timlönerna äro i öre:

	Manlig arbetare	Kvinnlig arbetare
Stockholm	108	69
Göteborg	100	64
Skånestäderna	90	58
Landsbygden i Skåne	85	54

Vid de till allmänna arbetsgivareföreningen anslutna *exportslakterierna* i södra delarna av landet — företrädesvis Skåne — upprättades nytt avtal den 9 juni 1926 efter nära ett halvt års öppen konflikt. Lönesatserna i det nya avtalet, som gäller till den 1 januari 1928, blevo lika med de före konflikten gällande, dock borttogs beträffande två platser — Landskrona och Ängelholm — förutvarande särbestämmelse om tillämpning av tidigare existerande specialavtal ifråga om veckolöner, varigenom dessa blevo något reducerade. Lönerna äro i kronor per vecka:

	Manlig arbetare 1:a året	Yrkeskunnig manlig arbetare
Landskrona, Trälleborg, Ängelholm	47	52
Hallsberg, Kalmar, Kävlinge	45	50
Övriga orter	43	48

För *konditorifacket i Stockholm* träffades i juni månad 1926 ett-årigt avtal med jämkningar i vissa punkter (sjukhjälp m. m.). Veckolönerna, som bibehöllos oförändrade, äro:

	Manlig arbetare	Kvinnlig arbetare
1:e man	82·50	—
Kompetent arbetare	75·00	67·50
Yngre arbetare	67·50	60·00

Vid *snickeri- och möbelfabriker* har upprättats nytt riksavtal, gällande för tiden 27 augusti 1926—1 juli 1928. Minimitimlönerna äro i öre:

Ortsgrupp	Manlig yrkesarbetare, 20 år	Kvinnlig yrkesarbetare, 20 år	Hjälp- och diversearbetare m. fl., 18 år
1 (Stockholm)	120	80	108
2 (Göteborg, Nynäshamn, Umeå)	110	73	99
3 (Malmö)	105	70	95
4 (Gävle, Norrköping, Uppsala, Västerås)	100	67	90
5 (Halmstad, Karlskrona, Landskrona m. fl.)	96	64	86
6 (Arvika, Avesta, Linköping)	92	61	82
7 (Hedemora, Mjölby m. fl.)	89	59	79
8 (Eksjö, Tranås, Åtvidaberg m. fl.)	86	57	76
9 (Bodafors m. fl.)	83	55	73
10 (Blomstermåla m. fl.)	80	53	70

Inom *stenindustrien* blevo till den 1 juni resp. 1 juli 1926 avtalen vid gat- och kantstensindustrien på västkusten samt vid blockstenshuggerier i Skåne och södra Småland uppsagda. Beträffande västkustavtalen nåddes icke överenskommelse, utan utbröt öppen konflikt, som pågår ännu i november månad. För blockstenshuggerierna träffades nytt avtal, gällande för tiden 1 juli 1926—1 juli 1928 och innebärande viss förhöjning av lönerna. Timlönerna äro:

Dagsverkare, kranskötare, smedhantlangare	72 öre
Stenhuggare och borrare	82 »
Smeder	79—86 »

Vid kvartalsskiftet 1 oktober, då tidpunkten för uppsägning av de flesta mera betydande kollektivavtal med utlöpningstid den 31 december 1926 infaller, har befunnits, att uppsägning skett i mycket ringa utsträckning. De viktigaste avtal, som blivit uppsagda, beröra stenkolsfälten i Skåne, mellansvenska gruvorna (utom Grängesbergs exportfält) samt litografiska facket, inalles c:a 12 000 arbetare. Bland prolongerade avtal må nämnas riksavtalen vid järnbruk, mekaniska verkstäder, pappersbruk, pappersmasse- och textilfabriker, byggnadsämnesindustrien, vidare avtalen vid metallverken, rörledningsfirmorna, porslinsfabriker samt Grängesbergskoncernens gruvor i Norrland och Grängesberg. Sammanlagt omfatta dessa avtal omkring 175 000 arbetare.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1926. Vid internationella arbetsbyråns ordinarie kvartalssammanträde den 14—16 oktober kom den livligaste diskussionen att röra sig kring frågan om arbetstidskonventionen och utsikterna för dess ratificering i de viktigare industriländerna. På samma gång man med tillfredsställelse noterade Belgiens nyligen anmälda anslutning till denna konvention (se nedan), uttalades från arbetargruppen en protest mot den av italienska regeringen den 30 juni 1926 utfärdade förordningen om arbetstidens utsträckning till nio timmar, vilken betecknades såsom föga överensstämmande med Italiens förut gjorda utfästelse att under vissa förbehåll ratificera Washingtonkonventionen. Den italienske regeringsrepresentanten de Michelis gjorde häremot gällande, att de möjligheter till förlängning av arbetstiden, som öppnats genom den nämnda förordningen, endast i ringa omfattning tagits i anspråk och att Italien fortfarande stode fast vid sin avsikt att låta den beslutade ratifikationen träda i kraft, så snart det uppställda villkoret om vissa andra staters anslutning också blivit förverkligat.

Under debatten berördes också arbetstidsfrågans läge i England och Tyskland. Vad England beträffar konstaterades, att den under kolgruvekonflikten genomförda lagen om arbetstiden icke lade något hinder i vägen för en eventuell ratifikation av Washingtonkonventionen, då den effektiva arbetstiden även enligt den nya lagen ej komme att överstiga 48 timmar i veckan. Från den tyske regeringsrepresentanten avgavs en förklaring, att det lagförslag rörande arbetarskydd och arbetstid, som inom kort komme att föreläggas riksdagen, skulle vara så avfattat, att detsamma möjliggjorde en ratifikation av konventionen.

Debatten utmynnade däri, att styrelsen på förslag av den polske regeringsrepresentanten Sokal beslöt att inom sig utse en kommitté om tolv ledamöter med uppgift att till nästa styrelsesammanträde (i januari 1927) framlägga en redogörelse för arbetstidsfrågans läge och förslag till åtgärder för att påskynda en allmännare ratificering av Washingtonkonventionen.

Den italienska regeringens arbetarpolitik blev vid sammanträdet föremål för ytterligare en protest, denna gång med anledning av de kränkningar av föreningsrätten, som ägt rum i samband med det fascistiska angreppet å de kooperativa arbetarsammanslutningarna i Molinella. Sedan förklaringar i frågan avgivits av å ena sidan de Michelis, å andra sidan den italienska landsorganisationens förutvarande sekreterare d'Aragona, vilken som suppleant för arbetargruppen intagit en plats i styrelsen, beslöts, att de från båda sidor lämnade upplysningarna skulle biläggas den utredning rörande föreningsrätten, som kommer att föreläggas nästa års arbetskonferens.[1] Tidpunkten för öppnandet av denna konferens blev vid sammanträdet fastställd till den 25 maj 1927.

Förutom en del kommittétillsättningar förekom vid sammanträdet slutligen också en förberedande överläggning om programmet för 1928 års konferens. På förslag uppställdes preliminärt tre ärenden, nämligen frågan om förebyggande av olycksfall i arbete, om arbetslöshetsförsäkring och om lagstiftning rörande infödda arbetare i kolonialområden. Definitivt beslut om dessa ärenden kommer att fattas vid ett senare sammanträde.

Från förhandlingarna är i övrigt att anteckna, att den spanske regeringsrepresentanten i styrelsen, greve de Altea, vilken som vanligt bevistade sammanträdet, å sin regerings vägnar avgav den förklaringen, att Spaniens tillbakaträdande från nationernas förbund icke komme att beröra dess ställning till arbetsorganisationen, utan att hans regering som förut skulle sända representanter till arbetskonferenserna och med uppmärksamhet följa dessas arbete.

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen. Intill den 1 november 1926 hade hos nationernas förbund registrerats 210 ratifikationer av de vid arbetskonferenserna under åren 1919—1925 antagna konventionerna,[2] varjämte i 4 fall anmälts s. k. villkorlig ratifikation, med för-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1926, sid. 243.

[2] Häri ej inräknat den s. k. Bernkonventionen ang. vit fosfor, vilken hittills ratificerats av 26 stater.

RATIFIKATIONSARBETETS FORTGÅNG INTILL NOVEMBER 1926.

	Konferensen 1919							Konf. 1920			Konferensen 1921							Konf. 1925			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Argentina . .	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	—	—	—	—
Australien . .	—	—	—	—	—	—	R	F	F	R	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgien . . .	R	F	F	R	R	R	R	R	R	R	—	R	—	R	R	R	R	F	F	F	—
Brasilien . . .	F	F	F	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bulgarien . .	R	R	R	R	R	R	—	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	—	—	—	—
Chile	R	F	R	F	R	R	—	F	F	F	F	R	R	R	R	F	F	—	—	—	—
Danmark . . .	F	R	F	F	R	R	R	R	F	F	F	F	R	F	F	R	F	—	—	—	—
Estland . . .	F	R	—	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	F	F	F	F
Finland . . .	—	R	—	—	B	B	R	R	—	R	—	R	—	—	R	R	R	—	F	F	F
Frankrike . .	F	R	F	R	F	R	R[1]	—	F	F	—	F	F	R	R	F	F	—	—	—	—
Grekland . . .	R	R	R	R	R	R	—	R	R	R	—	—	—	B	B	—	—	—	—	—	—
Indien	R	R	—	R	—	R	R	—	—	—	—	R	—	—	R	R	R	—	F	F	—
Irland	—	R	—	R	R	R	R[1]	R	—	—	R	R	R	—	—	—	—	—	—	—	—
Italien	V	R	B	R	B	R	R[1]	B	R	R	R	R	F	B	R	R	R	—	—	—	—
Japan	—	R	—	—	R	—	R	R	—	R	R	—	—	—	—	—	R	—	—	—	—
Kanada . . .	—	—	—	—	—	—	R[1]	R	R	—	—	—	—	—	—	R	R	—	—	—	—
Kina	—	—	—	—	—	—	R	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kuba	—	—	F	—	F	F	—	F	F	F	—	—	—	F	—	—	F	—	—	—	—
Lettland . . .	V	F	R	F	R	R	—	R	V	R	B	R	—	R	R	R	R	—	—	—	—
Litauen . . .	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Luxemburg . .	—	—	—	—	—	—	R[1]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederländerna.	F	F	F	R	B	R	R[1]	R	B	B	—	R	R	B	B	B	B	F	F	F	F
Norge	—	R	—	—	—	—	R[1]	—	—	R	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paraguay . . .	F	F	F	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polen	F	R	F	—	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	—	—	—	—
Rumänien . .	R	R	R	R	R	R	R	R	—	—	—	—	—	R	R	R	R	—	—	—	—
Schweiz . . .	—	R	—	R	R	R	R[1]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F	F	—
Serbokroatoslovenska staten	—	F	F	F	F	F	—	F	—	—	—	—	—	—	F	F	F	F	F	F	—
Spanien . . .	F	R	R	F	F	F	R[1]	R	R	F	F	F	F	R	R	R	R	—	—	—	—
Storbritannien	—	R	—	R	R	R	R[1]	R	R	—	—	R	R	—	—	R	R	—	R	R	—
Sverige	—	R	—	—	F	—	R	R	—	R	R	R	R	R	—	R	R	R	—	R	—
Sydafrika . .	—	R	—	R	—	—	R[1]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	R	—
Tjeckoslovakien	R	F	F	R	R	F	R	—	—	—	R	R	—	R	R	—	—	—	—	—	—
Tyskland . . .	F	R	—	F	F	F	R[1]	F	F	R	F	R	R	F	F	F	F	—	—	—	—
Ungern	—	B	B	B	—	B	R	B	—	—	B	—	B	B	B	B	B	—	—	—	—
Uruguay . . .	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	—	—	—	—
Österrike . . .	V	R	—	R	—	R	R	—	—	—	R	R	—	R	—	—	—	—	—	—	—

[1] Barnkonventionen ratificerad redan före 1919 års arbetskonferens.

behåll att ej träda i kraft förr än den ifrågavarande konventionen biträtts av vissa andra stater. Dessutom hade, enligt till internationella arbetsbyrån inkomna uppgifter, i olika länder fattats beslut om ratifikation i inalles 27 fall och framställts förslag i sådan riktning i ytterligare 154 fall. Hur dessa fördela sig på olika stater framgår närmare av vidstående tabell. De i tabellen upptagna konventionerna avse följande frågor (siffrorna inom klammer angiva antalet ratifikationer av varje konvention):

1) arbetstidens begränsning [7]
2) arbetslösheten [20]
3) kvinnors arbete före och efter barnsbörd [6]
4) » nattarbete [15]
5) minimiålder för minderåriga [14]
6) minderårigas nattarbete [17]
7) vit fosfor (Bernkonventionen) [26]
8) minimiålder för arbete å fartyg [16]
9) arbetslöshetsersättning [9]
10) arbetsförmedling för sjömän [13]
11) minderårigas användande i jordbruket [9]
12) jordbruksarbetarnas föreningsrätt [16]
13) socialförsäkring inom jordbruket [10]
14) användandet av blyvitt vid målning [12]
15) veckovila i industriella företag [13]
16) minimiålder för eldare och kollämpare [14]
17) läkarbesiktning av unga personer å fartyg [14]
18) ersättning för olycksfall i arbete [1]
19) » vid yrkessjukdomar [1]
20) lika behandling av in- och utländska arbetare [3]
21) nattarbete i bagerier [0]

Ratifikationsarbetets resultat utmärkas i tabellen med följande tecken:

R betyder, att ratifikation verkställts.
B » » beslut föreligger om ratifikation.
F » » förslag » » »
V » villkorlig ratifikation.

Det betydelsefullaste framsteget på detta område under det senaste året torde vara Belgiens beslut att ratificera konventionen om arbetstidens begränsning. Förslaget härom godkändes den 4 juni 1926 i deputeradekammaren med 119 röster mot 3 och bekräftades den 28 juli av senaten med 103 röster mot 16. Ett inom senaten framfört yrkande, att ratifikationens ikraftträdande skulle göras beroende av motsvarande beslut från de övriga i Londonkonferensen deltagande makterna, hade dessförinnan avslagits med 82 röster mot 42.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 11 971 mot 11 194 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	355	53
Skogshushållning	161	27
Gruvdrift och malmförädling	1 644	805
Jord-, sten- och glasindustri	733	300
Metall- och maskinindustri	1 123	463
Trävaruindustri	1 202	364
Byggnadsverksamhet	895	130
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	88	23
Textilindustri	80	37
Beklädnadsindustri	47	15
Närings- o. njutningsmedelsind.	157	20
Kemisk-tekn. o. belysningsind.	84	51
Trämasse- och pappersindustri	52	13
Grafisk industri	50	14
Industri och hantverk, ej spec.	427	151
Sjöfart och fiske	157	12
Handel och samfärdsel m. m.	725	230
Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 991	1 544
Summa	**11 971**	**4 252**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 september 1 722 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 664 samt vid statens järnvägars automobilvägar 58. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 28, mot 32 den 1 september.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 284 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 267 arbetare. Härförutom uppburo 118 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under september till 334 173 kronor samt under årets nio första månader till sammanlagt c:a 3·8 miljoner.

Ett tyskt regeringsingripande mot löntagare med dubbelinkomster. Tyske riksarbetsministern har den 24 september 1926 tillställt de tyska arbetsgivarförbundens centralförening en anmärkningsvärd skrivelse av följande lydelse:

»Allt oftare har under senare tid till mig inkommit klagomål över s. k. innehavare av dubbelinkomster (Doppelverdiener). Som sådana äro särskilt att anse personer, som äro innehavare av en nödtorftig pension eller livränta och likväl söka avlönat arbete, ävensom andra personer, som icke äro ovillkorligen hänvisade till förvärvsarbete. Det bör utan vidare kunna inses, att något sådant under rådande arbetslöshet knappast är försvarligt. De arbetslösa, som få kännedom om liknande förhållanden, känna det själva som en bitter orättvisa. Även ur samhällsekonomisk synpunkt synes mig nödvändigt, att en bättre fördelning iakttages i fråga om de tillgängliga arbetstillfällena, enär staten och folkhushållet finansiellt betungas därigenom, att arbetslöshetsunderstöd måste utbetalas åt personer, vilka kunde sysselsättas på de platser, som nu upptagas av personer med dubbelinkomster. Vid upprepade tillfällen och från de mest olika håll har under senare tid till mig framförts den önskan, att man på lagstiftningsväg skulle göra ett slut på detta missförhållande. Då jag redan 1923 ställdes inför denna fråga, kom jag emellertid efter samråd med vederbörande organisationer till den uppfattningen, att lagliga åtgärder här knappast vore genomförbara. Jag har likväl i en tidigare skrivelse den 18 november 1923 på det enträgnaste hemställt till Eder och alla övriga ifrågakommande organisationer att ägna frågan om dubbelinkomsterna Eder uppmärksamhet för att på så sätt kunna komma ifrån en lagstiftning, vars effektivitet jag fortfarande anser tvivelaktig. Jag vänder mig nu ånyo till Eder med en kraftig vädjan att söka åstadkomma, att — där icke i undantagsfall särskilt ömmande omständigheter kunna anföras — vid förefallande avskedanden i främsta rummet innehavare av dubbelinkomster entledigas och att under nuvarande depression inga sådana personer intagas, så länge andra lämpliga arbetskrafter gå utan sysselsättning.»

Frågan om löntagare med s. k. dubbelanställning är som bekant ett spörsmål, som även i vårt land intagit en viss plats i den offentliga diskussionen under de senare årens svåra förhållanden å arbetsmarknaden. De missförhållanden, som i ovanstående direktivskrivelse avsetts, äro dock tydligen av någon annan art än de, som inom svenska löntagarkretsar ställts under debatt. Under det kritiken här huvudsakligen riktat sig mot det förhållandet, att vissa löntagare åtagit sig bisysslor utom den ordinarie arbetstiden eller att man och hustru samtidigt innehaft fullt avlönade platser (särskilt i allmän tjänst), synes det tyska regeringsingripandet närmast avse den ojämna konkurrens, som vissa löntagargrupper utsatts för genom förutvarande militärers och andra pensionärers uppträdande på arbetsmarknaden. Under inflationstiden, då alla pensioner och livräntor nedgingo till försvinnande små belopp, var härom icke så mycket att säga, men sedan även dessa förhållanden blivit reglerade på ett någorlunda drägligt sätt, ha arbetsgivarna i stor utsträckning begagnat sig härav och tvingat de hos dem anställda pensionärerna att underkasta sig kännbara lönenedsättningar, vilka i sin mån naturligtvis verkat som en nedpressning av den allmänna lönenivån inom vidkommande arbetsområden.

— Jordfrågan —

Förslag om vanhävds- och arrendelagstiftning. De s. k. jordsakkunniga — riksdagsmännen Olof Nilsson i Tånga, David Petterson i Bjälbo, Gustav Andersson i Rasjön och Nils Gabrielsson i Teg — vilka tillkallats att inom justitiedepartementet biträda med den av 1924 års riksdag begärda utredningen om social arrendelagstiftning samt vanhävdslagstiftning, hava nu framlagt sina betänkanden i båda de förelagda frågorna. Betänkandet om arrendelagstiftningen är daterat den 20 juni, vanhävdsbetänkandet den 3 september 1926 (Statens off. utredningar 1926, nr 8 och 15).

Vad arrendefrågan beträffar, ha de sakkunniga löst den dem förelagda uppgiften sålunda, att de av dem föreslagna nya bestämmelserna inarbetats i 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom. Någon särskild »social arrendelag» har sålunda icke ifrågasatts. De sakkunniga ha nämligen ansett, att ett flertal av de nya bestämmelserna icke rättvisligen borde inskränkas att — såsom jordkommissionen på sin tid föreslagit — avse allenast sådana jordbruk, vilka kunde anses mera permanent upplåtna på arrende (bolagsgårdar samt enskilda personer eller fideikommiss

tillhöriga torp, utgårdar o. dyl.), utan med lika fog borde gälla jordbruksarrenden i allmänhet. Vissa särskilda bestämmelser i förslaget äro dock avsedda att gälla dels jordbruksarrenden under bolag, ekonomiska föreningar samt enskilda industriidkare och trävaruhandlare, dels arrenden under fideikommiss och dels vissa andra stadigvarande jordbruksarrenden.

Bland de föreslagna ändringarna i arrendelagens allmänna bestämmelser torde den ur social synpunkt betydelsefullaste vara förbudet mot arrendets utgående i form av dagsverken. Härmed avses icke, att jordägare skall vara förhindrad att i arrendekontraktet stipulera viss arbetsskyldighet, men skall i så fall detta arbete alltid ersättas efter i orten gängse pris. Från förbudet har undantag medgivits, då fråga är om vissa mindre omfattande arbetsprestationer (skötsel av jordägarens kreatur e. dyl.), så ock i fråga om jord i allmän ägo, det sistnämnda särskilt med hänsyn till gällande regler för utarrendering av ecklesiastika löneboställen.

De särskilda bestämmelserna om vissa jordbruksarrenden under bolag etc. innehålla tvingande föreskrifter om minimitid och optionsrätt, om jämkning av legan vid allmän svårare missväxt och om rätt för arrendatorn till husbehovsfiske. Därjämte meddelas föreskrifter, som avse att förläna tvingande verkan åt vissa stadganden, vilka upptagas bland de allmänna bestämmelserna i lagen.

De särskilda bestämmelserna om jordbruksarrenden under fideikommiss och om vissa andra stadigvarande arrenden innehålla tvingande föreskrifter om minimitid och optionsrätt, varjämte i bestämmelserna angående fideikommissarrenden inarbetats de föreskrifter, som nu upptagas i lagen den 13 maj 1921 med vissa bestämmelser rörande arrende av fideikommissjord.

I huvudsaklig överensstämmelse med såväl norrlandskommittén som jordkommissionen anse de sakkunniga, att där lagstiftningen avser att genom tvingande bestämmelser bereda arrendatorn ökad självständighet och trygghet i utövningen av hans yrke som odlare, denna särskilda lagstiftning icke bör avse andra arrenden än dem, som äro av sådan omfattning, att arrendatorn kan genom jordbruket erhålla sin huvudsakliga bärgning. Minimiarealen ha de sakkunniga ansett böra bestämmas till minst 2 hektar odlad jord. Där det i något speciellt fall skulle visa sig nödigt för kontrahenterna att vinna större avtalsfrihet, bör dispens kunna vinnas. Såsom dispensskäl skall särskilt anses, om det arrenderade området till beskaffenhet och omfattning icke är sådant, att arrendatorn av därå bedrivet jordbruk kan erhålla sin huvudsakliga bärgning, så ock om det med hänsyn till av jordägaren bedrivet jordbruk eller skogsbruk är oundgängligen nödigt, att denne äger friare bestämmanderätt över fastigheten än som regel är medgivet.

I likhet med jordkommissionen hava de sakkunniga ansett, att även en maximiareal (25 hektar) bör fastställas. Större arrenden, rena s. k. affärsarrenden, böra sålunda ej omfattas av de bestämmelser med tvingande natur, som föranletts av syftet att stärka arrendatorns ställning gentemot jordägaren.

Då de föreslagna bestämmelserna beträffande arrende under bolag lära böra äga giltighet även i Norrland och Dalarna, hava de sakkunniga i likhet med jordkommissionen förutsatt, att den för dessa landsdelar nu gällande speciella arrendelagen av den 25 juni 1909 skall upphöra att gälla i och med förslagets ikraftträdande. Förslagets antagande förutsätter därjämte upphävandet av den ovan omförmälda lagen om fideikommiss den 13 maj 1921.

Betänkandet rörande vanhävdsfrågan utmynnar i ett förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk. Denna lag är, i likhet med den nu gällande norrländska vanhävdslagen, avsedd att vara ett komplement till den för bolag och enskilda jordspekulanter gällande speciella arrendelagstiftningen. Då sagda lagstiftning enligt de sakkunnigas ovan refererade förslag är avsedd att utsträckas till landets sydligare delar, följer som en konsekvens, att vanhävdslagstiftningen även bör gälla hela landet, så att jordägare, som känna sig besvärade av de nya arrendebestämmelserna, hindras att i större eller mindre utsträckning nedlägga jordbruket. I fråga om fideikommiss och andra i arrendeförslaget berörda mera stadigvarande jordbruksarrenden har en vanhävdslagstiftning ej ansetts på samma sätt behövlig och därför ej heller ifrågasatts. Likaså ha från den föreslagna lagens tillämpning undantagits aktiebolag och föreningar, som erhållit lån från statens egnahemslånefond eller jordförmedlingsfond, samt enskilda spekulanter, som uppenbarligen besitta fastigheten för annat ändamål än att i sin rörelse utnyttja till densamma hörande skog, torvmosse, stenbrott eller annan dylik naturtillgång.

De sakkunniga ha, i vad angår vanhävdslagstiftningen samt de allmänna arrendebestämmelserna, varit i alla punkter eniga. Beträffande de för vissa slag av arrenden föreslagna särskilda

bestämmelserna hava däremot särskilda yttranden avgivits av herrar Andersson, Petterson och Gabrielsson. Den förstnämnde har påyrkat, att minimitiden för bolagsarrenden, som av de sakkunniga satts till fem år, med optionsrätt för ytterligare två femårsperioder, bör bibehållas vid den i norrlandslagen nu stadgade tiden av femton år med rätt för arrendatorn att efter fem eller tio år uppsäga arrendet. De båda andra reservanterna ha ansett, att de föreslagna strängare arrendebestämmelserna borde tillämpas endast å bolagslägenheter samt att därifrån jämväl borde undantagas arrenden, som uppenbarligen äro att anse som arbetarboställen, oavsett om den odlade arealen överstiger 2 hektar.

— Kollektivavtal och arbetskonflikter —

Den danska arbetskommissionens betänkande. Den i maj 1925 tillsatta s. k. stora arbetskommissionen har i september 1926 avgivit första delen av sitt betänkande, avseende lagstiftningen rörande medling och skiljedom i intressetvister.

Kommissionen, som består av ett fyrtiotal ledamöter, representerande olika samhälls- och meningsgrupper, har haft till uppgift att utreda frågan om en allmän reglering av förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare samt därmed sammanhängande spörsmål, såsom industriell demokrati, vinstandelssystem, olika former av socialisering och biläggande av rätts- och intressetvister.[1] Att sistnämnda fråga först behandlats beror därpå, att den nu gällande medlingslagen upphör att gälla den 1 december 1926 och riksdagen sålunda omedelbart måste taga ståndpunkt i fråga om revisionen av denna lagstiftning.

I det nu avgivna betänkandet redogöres till en början för den historiska utvecklingen av medlings- och skiljedomsväsendet i Danmark alltsedan 1875, då den första fackliga skiljenämnden upprättades (för typografyrket). Likaså lämnas en översikt av motsvarande lagstiftning i andra länder. Kommissionen har enhälligt hemställt, att 1921 års medlingslag skall erhålla förlängd giltighet, men föreslår åtskilliga ändringar av olika bestämmelser i lagen. Såsom med hänsyn till kommissionens storlek och sammansättning varit att vänta, har dock stor splittring gjort sig gällande bland ledamöterna, och endast rörande ett mindre antal punkter av huvudsakligen formell natur har full enighet uppnåtts.

Av de olika spörsmål, rörande vilka ändringsförslag framlagts av större eller mindre fraktioner inom kommissionen, må först nämnas frågan, huruvida det skall kunna krävas, att parternas förhandlingsombud äro utrustade med fullmakt att antaga eller avslå förlikningsmannens förslag. En stark majoritet bland kommissionens ledamöter (28 mot 12) har uttalat sig för bestämmelser i sådant syfte, men ha delade meningar framträtt i fråga om stadgandets formulering. En 15-mannagrupp — huvudsakligen representerande arbetsgivarsidan — har påyrkat, att ombuden obligatoriskt skola vara försedda med oinskränkt fullmakt, medan 11 ledamöter — däribland ordföranden — endast velat giva förlikningsmännen rätt att vid förefallande behov fordra, att ombuden antingen skola hava fullmakt eller ock bakom sig ha en med beslutanderätt utrustad församling, som utan tidsutdräkt kan taga ställning till medlingsförslagen; de båda övriga ledamöterna inskränka sig till att framhålla ombudens befullmäktigande såsom ett önskemål. De i kommissionen insatta fackföreningsrepresentanterna ha samstämmigt reserverat sig mot ifrågavarande förslag, under uttalande av att utvecklingen sannolikt kommer att gå i riktning mot att ombuden erhålla vidsträcktare fullmakter, men att det synes olämpligt att härom utfärda några bindande lagstadganden.

En annan tvistepunkt gäller frågan om förlikningsmännens rätt att infordra upplysningar av parterna och offentliggöra meddelanden rörande medlingsarbetet. Här har från arbetargruppen framlagts det längst gående förslaget, avseende att giva förlikningsmännen befogenhet att i förbindelse med statistiska departementet inkräva alla de upplysningar, som för medlingsarbetet erfordras, med rätt för parterna att också taga del av alla sålunda erhållna uppgifter. För den händelse detta icke skulle kunna genomföras, ha förslagsställarna subsidiärt anslutit sig till ett av kommissionens ordförande m. fl. framlagt förslag, enligt vilket förlikningsmännen skulle äga publicera de inhämtade uppgifterna, i den mån detta erfordrades för belysning av framlagda medlingsförslag, men i övrigt borde tillses, att erhållna upplysningar ej utnyttjades till skada för uppgiftslämna-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 494.

ren. Tvenne ledamöter ha ifrågasatt, att de för medlingsarbetet erforderliga uppgifterna skulle infordras genom ett för ändamålet upprättat näringsstatistiskt kontor, där de skulle behandlas som förtroliga. Arbetsgivarrepresentanterna ställa sig i denna punkt avböjande.

Ett förslag, varom samtliga ledamöter utom arbetsgivargruppen enats, är, att förlikningsmännen efter samråd med parterna skola kunna fastställa viss tidpunkt för avgivande av svar å framlagda medlingsförslag.

Från en fraktion av 13 ledamöter — kommissionens centergrupp — har föreslagits, att förlikningsmännen skola tilläggas rätt att utfärda förbud mot arbetsinställelse under den tid förhandlingarna pågå, dock för högst en vecka. Sex av de ifrågavarande ledamöterna ha velat gå ytterligare ett steg längre och påyrka, att en tvistefråga, som utan resultat varit föremål för medling, med riksdagens samtycke må kunna av statsministern hänskjutas till en särskild skiljedomstol, bestående av fem ledamöter med presidenten i högsta domstolen som ordförande. Kommissionens ordförande har biträtt detta förslag med den modifikationen, att skiljedomstolens utslag skall vara bindande för parterna endast i det fall, att icke någondera parten inom viss tid förklarat sig ej vilja ställa sig utslaget till efterrättelse. Kommissionens övriga ledamöter — arbetsgivar- och arbetarrepresentanter såväl som de i kommissionen insatta experterna från socialministeriet — ha däremot enstämmigt tagit avstånd från tanken på obligatorisk skiljedom i intressetvister.

Övriga inom kommissionen framkomna förslag ha i allmänhet endast karaktär av minoritetsuttalanden. Undantag härvidlag bildar dock ett uttalande om önskvärdheten av att förlikningsinstitutionen icke alltför ofta eller på ett alltför tidigt stadium ingriper i uppkommande arbetstvister, utan låter parterna så långt möjligt söka att själva komma till uppgörelse. Mot uttalandet i fråga har avvikande mening anförts av allenast fem bland kommissionens ledamöter — i övrigt representerande skilda meningsriktningar — vilka för sin del gjort gällande, att förlikningsinstitutionen bör ingripa snarast möjligt efter det varsel om arbetsinställelse utfärdats.

Skiljedomstol för statstjänstemännen i Danmark. Genom en av danske finansministern den 24 september 1926 utfärdad kungörelse har upprättats en tillsvidare provisorisk skiljedomstol, avsedd att avgöra sådana mellan staten och dess tjänstemän uppkommande tvistefrågor, som icke enligt tjänstemannalagen äro att hänskjuta till allmän domstol.

Det sålunda skapade nya skiljedomsinstitutet kan anses som en utbyggnad av den förhandlingsordning, som stadgats i tjänstemannalagen. I denna lag är nämligen föreskrivet, att tjänstemännen hava rätt att upprätta organisationer, vilka kunna träda i förhandling med vederbörande chefsmyndighet angående varje fackligt, icke tekniskt spörsmål, som berör vederbörande tjänstemannakår eller grupp inom densamma, dock icke angående särskilda personers utnämning eller avsked. Finnas inom en kår organisationer, vari alla till kåren hörande tjänstemän äro på tillfredsställande sätt representerade, erkännas dessa organisationer som innehavare av förhandlingsrätten, dock ej mer än en organisation för varje avdelning av en kår. Dylikt erkännande kan ock givas centralorganisationer, vari erkända kårorganisationer sammanslutit sig. Till de erkända organisationerna remitteras förslag angående ändring av lagar, bestämmelser och instruktioner, som kunna medföra ändring av gällande avlöningsföreskrifter, arbetstid, tjänstemännens rättsliga, personliga ställning och liknande förhållanden av icke teknisk natur. Förhandlingarna kunna föras muntligen eller skriftligen, och efter muntlig förhandling kan organisationen hemställa om ärendets hänskjutande till vederbörande minister.[1]

Som följd av de nämnda bestämmelserna i tjänstemannalagen ha under de senare åren bildats kårorganisationer inom nästan alla förvaltningsgrenar och likaså ett antal centralorganisationer, av vilka de mest betydande äro »Danske statsembedsmænds samraad» (för högre tjänstemän utom kommunikationsverken) samt järnvägs-, post- och telegrafverkens centralorganisationer för tjänstemän av högre grad (embedsklassen) och lägre grad (funktionærklassen). Något formligt erkännande, såsom i tjänstemannalagen förutsättes, har visserligen icke kommit någon av dessa tre centralorganisationer till del, men de ha dock faktiskt erkänts som förhandlingsberättigade av alla de växlande regeringarna.[2]

---

[1] Se Soc. Medd. årg. 1919, sid. 1004.

[2] Jfr Aage Sachs: Om forhandlingsretten i Danmark (Nord. administr. Tidsskrift 1926, nr 2).

Resultatet av de förhandlingar, som i enlighet med tjänstemannalagen tid efter annan ägt rum, har inom tjänstemannakretsar bedömts såsom ej särdeles tillfredsställande. Man har ofta fått det intrycket, att ämbetsverkens representanter varit alltför mycket bundna av sina instruktioner och i alla viktigare frågor måst inhämta samtycke av vederbörande minister, vars politiska synpunkter alltså i sista hand fått fälla utslaget. Under alla omständigheter innefattade ju förhandlingsrätten ej heller någon skyldighet för förvaltningen att taga hänsyn till tjänstemännens mening, utan endast en möjlighet för dessa att få framföra och motivera sina önskemål.

Under intryck härav framväxte så småningom en opinion för att få förhandlingsordningen kompletterad med en skiljedomstol, som i vissa tvister skulle kunna avkunna för båda parterna bindande utslag. Efter framställning från järnvägspersonalens organisationer tillsattes också i oktober 1925 en kommitté med uppdrag att för statsbanornas vidkommande utreda frågan om införande av skiljedomstol och den av personalen likaledes väckta frågan om förhandlingsrättens utsträckning att gälla även tekniska spörsmål. Kommittén avgav i mars sitt betänkande, som avsåg upprättande av en skiljedomstol, bestående av ordförande och fyra andra ordinarie ledamöter, varav generaldirektören, personalorganisationerna, danska arbetsgivarföreningen och de samverkande fagforbund skulle utse en vardera. Dessutom skulle, där endera parten så begärde, för visst ärendes behandling kunna utses två tillfälliga ledamöter, en för vardera parten.

Kommittéförslaget mötte åtskillig kritik, särskilt med hänsyn till den föreslagna anordningen med representanter för de centrala arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, vilkas medverkan betecknades såsom obefogad och snarast ägnad att skärpa motsättningarna samt draga in ovidkommande löne- och avtalspolitiska synpunkter. Även ledes uttalades vissa betänkligheter mot att inrätta en särskild domstol för statens järnvägar, då andra förvaltningsområden säkerligen snart skulle komma med liknande krav och man sålunda riskerade att få ett flertal olika skiljedomstolar, varmed måste följa bristande enhetlighet vid tvisternas avgörande.

Dessa synpunkter tyckas också ha beaktats av regeringen, som sålunda, såsom ovan nämnts, beslutat upprätta en för hela förvaltningen gemensam skiljedomstol. Denna skall bestå av samma antal ledamöter, som enligt kommittéförslaget, men skola av de ordinarie ledamöterna finansministern och ministern för offentliga arbeten utse en vardera och de båda övriga väljas av tjänstemännens centralorganisationer. Ordförande utses av de fyra övriga gemensamt, och om dessa ej kunna enas, hänskjutes valet till ordföranden i den för vanliga arbetstvister inrättade permanenta skiljedomstolen (den faste voldgiftret.) Två tillfälliga ledamöter kunna liksom enligt kommittéförslaget tillkallas, den ene utsedd av vederbörande ämbetsverk och den andre av den av tvisten berörda personalorganisationen.

I fråga om skiljedomstolens kompetens att handlägga hänskjutna tvister är i kungörelsen ingen annan inskränkning stadgad än att ärendet skall vara framfört av en bland de centrala personalorganisationerna och att det icke skall vara fråga om någon sak, vid vars avgörande hänsyn måste tagas till lokala förhållanden, såsom t. ex. huruvida arbetets beskaffenhet på en viss plats kan motivera en förlängning av den normala arbetstiden. Domstolen kan, därest en myndighet befinnes ha i visst avseende förfarit oriktigt, tillerkänna den därav berörda personalen gottgörelse härför med retroaktiv tillämpning från den tidpunkt, då organisationen först anfört besvär mot det omstridda förfarandet. Ett utslag av skiljedomstolen betager icke vidkommande ämbetsverk rätten att sedermera i vederbörlig ordning ändra de bestämmelser, varom tvisten rört sig, men skall dylik ändring i så fall alltid i förväg underställas finansministern.

Förvaltningsåtgärder, som vidtagits före skiljedomsinstitutets inrättande, kunna underställas domstolens prövning endast i det fall, att åtgärden i fråga vidtagits med stöd av en bestämmelse, som äger tillämpning å flera olika förvaltningsgrenar.

— Nykterhetsfrågan —

Förslag till ny lagstiftning mot alkoholmissbruk. Efter anhållan av riksdagen tillkallades hösten 1925 särskilda sakkunniga för att inom justitiedepartementet verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om ändrade lagbestämmelser till motverkande av dryckenskap och fylleri. Uppgiften gällde närmast omarbetande av 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap samt 1913 års lag om behandling av alkoholister. De sakkunniga, som varit hovrättsrådet K. J. Ekman (ordförande) samt professor Alfred Petrén och byråchefen i fångvårdsstyrelsen Eric Wijkmark, ha nu framlagt sitt betänkande, utmynnande i ett förslag till »lag angående åtgärder mot dryckenskap».

skap och fylleri» jämte förslag till vissa andra därmed sammanhängande författningar (Statens off. utredn. 1926, nr 17).

Lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri innehåller fyra särskilda kapitel, omfattande: 1) allmänna bestämmelser; 2) föreskrifter om nykterhetsnämnd, dess uppgifter och befogenhet; 3) stadganden om anstaltsvård av alkoholister; 4) bestämmelser om ansvar för fylleri ävensom vissa andra ansvarsbestämmelser jämte föreskrifter om anhållande och åtal m. m. Avsikten har varit att i en enda sammanhängande lag sammanföra och enhetligt uppbygga ett system av åtgärder mot alkoholmissbruket, ägnade att på det i varje särskilt fall mest lämpliga sättet söka återföra alkoholmissbrukaren till ett nyktert och ordentligt levnadssätt och tillika, i fall av behov, hävda allmän säkerhet och ordning. — Bland nyheter i lagförslaget kunna omnämnas följande.

Gent emot den i motiveringen till 1913 års lag uttalade uppfattningen, att den »verkliga grunden för en tvångsinternering bör sökas däri, att vissa alkoholisters levnadssätt medför en fara eller allvarlig olägenhet för samhället i ett eller annat avseende», göres i de sakkunnigas betänkande gällande, att det är omsorgen om individen själv, som i främsta rummet bör vara den drivande kraften för samhällets ingripande mot honom. I enlighet härmed föreslås en väsentligt utvidgad befogenhet för nykterhetsnämnderna att genom övervakning och personlig påverkan söka återföra alkoholmissbrukaren till ett bättre levnadssätt, innan tvångsinternering ifrågasättes. Något sådant direkt personligt arbete under längre eller mera sammanhängande tid för alkoholmissbrukarens upprättande utan tvång föreskrives icke i den nuvarande lagen, som därutinnan hänvisar till allenast vissa frivilligt vidtagna förebyggande åtgärder. I samband härmed har under lagens tillämplighetsområde indragits vissa nya kategorier av alkoholmissbrukare, exempelvis sådana, som uppträda på ett för grannar och närboende grovt störande sätt, och sådana, som ligga »annan närstående» än sin familj till last.

En nyhet är, att nykterhetsnämnderna genom ett särskilt stadgande ålagts att under den tid, den tvångsinternerade vistas å anstalten, uppehålla förbindelse med hans familj eller närmaste anhöriga, i syfte att söka undanröja de hinder för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, vilka förhållandena i hans omgivning kunna erbjuda.

Den befogenhet länsstyrelserna och polismyndigheterna i orterna nu ha att omedelbart omhändertaga och internera alkoholister, vilkas uppträdande innebär fara för andras liv eller säkerhet, har i lagförslaget utsträckts till att gälla även lösdrivare, som äro hemfallna åt dryckenskap. Som det nu är, undgå dessa i många fall internering av den orsak, att varken hemkommunen, där de sällan eller aldrig vistas, eller andra kommuner, som de på sina strövtåg passera, ha något intresse av att träda in för och bekosta deras internering på alkoholistanstalt. Skall lagstiftningen med avseende å dem vinna någon effektivitet, måste länsstyrelserna och polismyndigheterna ha rätt att omedelbart ombesörja dessa vagabonderande alkoholisters omhändertagande och internering. I samband härmed föreslås, att hela kostnaden för internering av såväl de farliga som de vagabonderande alkoholisterna jämte vissa otillräkneligförklarade för brott häktade alkoholister skall bekostas av statsverket och ej av respektive kommuner.

En annan nyhet är, att vissa oförbätterliga alkoholister skola kunna under obestämd tid kvarhållas å alkoholistanstalt. En liknande bestämmelse finnes i fattigvårdslagens 73 § i fråga om bettlare; och likasom en sådan kan kvarhållas å fattigvårdsanstalt till dess skäl finnas att antaga, att han skall kunna utanför anstalten ärligen försörja sig, så skall den åt dryckenskap hemfallne, då oförbätterligheten är fullt konstaterad, kunna kvarhållas å alkoholistanstalten. I ett mycket stort antal fall är som bekant bettlaren tillika alkoholist, och det kan då vara en lämplighetsfråga, om han skall kvarhållas å fattigvårdsanstalt eller å alkoholistanstalten.

För dem som låta sig av anstaltsvården förbättras och om vilka hopp finnes, att de skola kunna begynna ett nytt liv, har införts den nyheten, att de skola kunna, redan innan den föreskrivna tiden för anstaltsbehandlingen gått till ända, erhålla medgivande att lämna anstalten på s. k. försökspermission. Bryta de mot de därvid uppställda villkoren och återfalla till alkoholmissbruk, kunna de omedelbart återhämtas till anstalten. Men sköta de sig tillfredsställande, kan utskrivning från anstalten följa, utan att de behöva vidare återvända dit. Något liknande har redan, vid sidan av nu gällande lag, praktiserats vid statens alkoholistanstalt å Venngarn med gott resultat, och denna begynnande praxis har nu ansetts böra lagfästas.

Den nuvarande straffbestämmelsen för fylleri har överflyttats från 18 kap. 15 § strafflagen till den nya lagen. Här möter en väsentlig ändring av hittills gällande regler. Fylleri är för när-

varande straffbart endast då den druckne i sådant tillstånd anträffas å »allmän plats». Han kan vara hur drucken som helst, men uppehåller han sig därvid å enskilt område — även om det är en åkerren omedelbart intill allmänna landsvägen eller en öppen portgång omedelbart intill gata eller torg i staden — så är han straffri. De sakkunniga åter föreslå, att straffbarhet skall inträda, även om han träffas å enskilt område, där han »olovligen eller utan giltig anledning» uppehåller sig. Är det omedelbart intill väg eller gata eller sådan allmän plats, gäller för anhållande och åtal detsamma, som om han anträffats å allmän plats, men i annat fall får fylleri på enskilt område icke åtalas utan efter angivelse av den, som äger bestämma över området. I regel torde väl dock sådan angivelse ej komma att ske, därest ej på samma gång hemfridsbrott eller annan rättskränkning föreligger eller fara uppstått för annans liv eller hälsa eller för skadegörelse å egendom.

Vidare ha införts bestämmelser om straff för den som trugar eller förleder den, vilken veterligen står under övervakning eller vårdas å alkoholistanstalt, att förtära starka drycker eller tillhandagår honom med anskaffning av sådana.

För övrigt har föreslagits vissa skärpta bestämmelser i fråga om särskilt pilsnerdricksförsäljningen samt bestämmelser om ett visst medinflytande åt nykterhetsnämnderna vid beslut om upplåtande av rättigheter till försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Vid betänkandet har fogats ett särskilt yttrande av professor Petrén med uttalande av önskemål rörande ett par smärre detaljer. Bl. a. ifrågasättes rätt för nykterhetsnämnd att, efter det beslut meddelats om internering av alkoholist, låta med beslutets verkställande anstå och i stället under högst ett år hålla personen i fråga under övervakning. Enligt majoritetsförslaget skulle dylikt anstånd kunna meddelas endast av den myndighet, som förordnat om interneringen (länsstyrelse). I övrigt är betänkandet enhälligt.

— Socialförsäkring —

Läkarna som intygsgivare rörande sjukdom och invaliditet. Vid det andra nordiska sjukförsäkringsmötet, som var samlat i Köpenhamn i juli 1926, hölls av danske sjukkasseinspektören L. P. Borberg ett uppmärksammat föredrag över frågan om läkarnas förhållande till socialförsäkringen, särskilt i vad rör utfärdandet av de för olika försäkringsändamål erforderliga läkarintygen. Föredraget utmynnade i en ganska skarp kritik mot det sätt, varpå vissa läkare fullgjorde sin uppgift som intygsgivare, vare sig det gällde att medelst ett friskintyg bereda en klient inträde i en understödskassa eller medelst en sjukattest möjliggöra för honom att komma i åtnjutande av understöd. Enligt föredragshållarens mening läte sig läkaren härvid stundom alltför mycket ledas av medkänsla med sin klient och kanhända också av fruktan att genom för stor stränghet lida minskning i sin praktik. Följden av denna eftergivenhet bleve emellertid, att samhällets utgifter för socialförsäkringen komme att oskäligt stegras och att tilliten till läkarnas intyg i längden försvagades. Redan nu hade man i invalidförsäkringsrätten i stor utsträckning fått för tvivelaktiga fall påkalla kontrollundersökning av specialister, och om man bland de praktiserande läkarna ej kunde vinna någon bättre förståelse i förevarande hänseende, måste man eventuellt övergå till att anlita särskilda tjänsteläkare åtminstone i fråga om de för invalidförsäkringen erforderliga intygen.

Föredraget, som efter mötet i och för publicering överlämnats såväl till «Socialt Tidsskrift» som «Ugeskrift for Laeger», har föranlett ett utförligt genmäle av redaktören för sistnämnda tidskrift, dr J. Kuhn, vilken till sina kollegers försvar bl. a. anför de svårigheter, läkarkåren utsättes för genom samhällets krav på läkarintyg rörande allehanda olika förhållanden, som ofta ej kunna bedömas enbart från medicinsk synpunkt. Sålunda är det t. ex. i många fall omöjligt att enbart genom en vanlig läkarundersökning bedöma en persons arbetsoförmåga, särskilt om detta begrepp skall fattas i den inom socialförsäkringen vedertagna bemärkelsen av «förmåga att åtaga sig avlönat arbete eller genom självständig verksamhet skaffa ett icke oväsentligt bidrag till sitt uppehälle». Läkaren måste, då ett sådant intyg avfordras honom, ovillkorligen taga hänsyn till vad slags arbete personen i fråga har att utföra, och kan sålunda ej hålla sig till sina egna objektiva iakttagelser, utan måste därjämte i viss mån förlita sig på de upplysningar han kan erhålla av patienten eller andra utomstående personer. I de fall, där det begärda intyget skall lämnas i patientens egna händer, blir det dessutom av rent medicinska hänsyn ofta nödvändigt att iakttaga en viss försiktighet, så att patienten ej i onödan oroas; ifråga om vissa obotliga eller nervösa åkommor vore det absolut oförsvarligt att i ett dylikt intyg direkt angiva sjukdomens

natur. Även om den reformen genomföres, att läkarintyget i förseglat konvolut översändes till vederbörande myndighet, bortfaller ej denna olägenhet, då den person, som saken rör, vid eventuellt överklagande av myndighetens beslut har rätt att få del av alla handlingar i målet och sålunda även läkarintyget.

Sjukkasseinspektören har i en senare avgiven replik för sin del obetingat anslutit sig till sistnämnda anmärkning och meddelat, att den ifrågasatta reformen med förseglade läkarintyg numera vunnit socialministeriets bifall och under närmaste tiden kommer att officiellt påbjudas. I övrigt inlägger han däremot en bestämd gensaga mot dr Kuhns uttalanden, vilka betecknas såsom vittnande om bristande förståelse för läkarnas ställning inför uppgifter av berörda slag. I anledning av en i den kritiserade artikeln uppdragen parallell mellan läkarens och advokatens ställning gent emot sina klienter betonas särskilt, hurusom läkaren i här förevarande fall står såsom icke patientens utan samhällets förtroendeman och sålunda har att intaga en i allo opartisk hållning. I detta sammanhang åberopas också ett av danska läkarföreningens ordförande, professor S. Bang, å ett läkarmöte hållet anförande, vari inskärpes läkarnas plikt att samvetsgrant fullgöra det förtroende, som kåren fått sig pålagt genom befogenheten att för en mängd viktiga ändamål utfärda legala attester.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1926. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1926 till 2 602 personer, varav 1 722 män och 880 kvinnor. Sammanlagt 2 518 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg), 79 av norska (i Oslo och Trondhjem) samt 5 av danska (i Köpenhamn). Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Köpenhamn	Summa
Juli	87	66	18	481	1	37	2	**692**
Augusti	94	105	19	607	5	25	—	**855**
September	112	117	16	796	1	10	3	**1 055**
3 kv. 1926	**293**	**288**	**53**	**1 884**	**7**	**72**	**5**	**2 602**
3 » 1925	236	344	44	1 289	11	74	6	**2 004**

Emigrationen under tredje kvartalet 1926 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1926	3:e kv. 1925		Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1926	3:e kv. 1925
Stockholms stad	166	—	—	**166**	122	Älvsborgs län	160	1	—	**161**	135
» län	49	—	—	**49**	44	Skaraborgs »	54	—	—	**54**	54
Uppsala »	21	—	—	**21**	11	Värmlands »	210	1	—	**211**	150
Södermanlands »	27	—	—	**27**	24	Örebro »	63	—	—	**63**	56
Östergötlands »	70	—	—	**70**	60	Västmanlands »	37	—	—	**37**	23
Jönköpings »	126	—	—	**126**	89	Kopparbergs »	154	1	—	**155**	130
Kronobergs »	100	—	—	**100**	102	Gävleborgs »	113	8	—	**121**	100
Kalmar »	116	—	—	**116**	109	Västernorrlands »	110	5	—	**115**	102
Gotlands »	30	—	—	**30**	14	Jämtlands »	101	14	—	**115**	86
Blekinge »	81	—	—	**81**	63	Västerbottens »	78	11	—	**89**	57
Kristianstads »	64	—	1	**65**	83	Norrbottens »	178	38	—	**216**	80
Malmöhus »	78	—	3	**81**	55	Ej angivet »	—	—	1	**1**	1
Hallands »	134	—	—	**134**	99						
Göteb. o. Bohus »	198	—	—	**198**	155	Hela riket	**2 518**	**79**	**5**	**2 602**	**2 004**

De här redovisade utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	123	7·1	121	13·8	244	9·4
15—25 »	872	50·6	334	38·0	1 206	46·3
25—35 »	537	31·2	261	29·6	798	30·7
35—45 »	124	7·2	77	8·8	201	7·7
45—55 »	43	2·5	38	4·3	81	3·1
Över 55 »	23	1·4	49	5·5	72	2·8
Summa	1 722	100·0	880	100·0	2 602	100·0

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. personer, som från annat land passerat Sverige på väg till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 663. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Island	Norge	Finland	Ryssland	Estland	Lettland	Polen	Tyskland	Holland	Summa
Juli	3	—	9	111	—	4	—	—	—	—	**127**
Augusti	—	—	19	178	1	14	2	2	3	—	**219**
September	7	2	7	269	—	29	—	1	1	1	**317**
Summa	**10**	**2**	**35**	**558**	**1**	**47**	**2**	**3**	**4**	**1**	**663**
Därav: män	4	1	22	301	1	17	1	3	2	—	**352**
kv.	6	1	13	257	—	30	1	—	2	1	**311**

I ovanstående siffror ingå de utlänningar, som befordrats till främmande världsdel direkt från svensk hamn (d. v. s. från Göteborg), men icke sådana transiterande emigranter, som passerat Sverige på genomfärd till annat land (Norge) för att därifrån anträda resan till främmande världsdel.

Centrala skiljenämndens beslut.

(1926)

1. Skiljedom i tvist mellan Sveriges textilindustriförbund, å ena, samt de förenade förbunden, å andra sidan, angående ackordsrevision; beslutad i Stockholm den 1 februari 1926.

Sedan nytt kollektivavtal den 30 december 1924 träffats mellan textilindustriförbundet och svenska textilarbetareförbundet, blevo förbunden inryckta i den stora lockout, som svenska arbetsgivareföreningen proklamerade i februari 1925. Denna konflikt berörde jämväl aktiebolaget Svenskt konstsilke. Arbetarna vid detta företag äro icke anslutna till textilarbetareförbundet, utan till de förenade förbunden, och ovannämnda kollektivavtal hade därför icke avseende å dem. Genom lockouten önskade textilindustriförbundet få även arbets- och löneförhållandena vid ifrågavarande företag ordnade. Den särskilt förordnade förlikningskommissionen framlade den 27 mars ett förslag, enligt vilket beträffande aktiebolaget Svenskt konstsilkes fabrik och viss annan fabrik, varom här ej är fråga, skulle gälla följande:

»Beträffande dessa fabriker skall för den tid, under vilken det nyligen träffade riksavtalet för textilindustrien äger giltighet, ifrågavarande riksavtal gälla och tillämpas, dock att härav icke får föranledas nedsättning i de löneförmåner, som där anställda arbetare för närvarande åtnjuta.»

Med anledning av förslaget anhöllo textilindustriförbundets representanter i särskild skrivelse om kommissionens uttalande rörande förslagets innebörd med avseende å rätten att vid de åsyftade fabrikerna verkställa ackordsrevision, och kommissionen lämnade å denna framställning svar genom en så lydande protokollsanteckning:

»På grund av skrivelsen anförde kommissionen, att med kommissionens förslag åsyftats att i fråga om ackordsrevision skall gälla enahanda rätt för parterna vid dessa fabriker, som enligt riksavtalet för textilindustrien tillkommer parterna i samma riksavtal.»

Sedan förslaget härefter blivit godkänt av parterna å ömse sidor, å arbetarsidan av landsorganisationen, underläto emellertid arbetarna vid aktiebolaget Svenskt konstsilke att å bestämd dag återgå till arbetet. Anledningen härtill var dels, att uppgörelseförslaget icke ansågs behörigen godkänt, och dels att arbetarna krävde, att en ackordsrevision, som arbetsgivaren ensidigt företagit den 3 mars, skulle återgå. Med anledning härav fördes förhandlingar inför särskilt förordnad förlikningsman, vilka förhandlingar den 6 april 1925 ledde till överenskommelse om arbetets återupptagande på följande villkor, som jämväl rörde visst annat företag:

»Från arbetets återupptagande tillämpas på båda arbetsplatserna de tid- och ackordslöner, som gällde under januari detta år. Riksavtalet för textilindustrien skall för dess giltighetstid gälla och tillämpas därstädes; dock att av detta avtals tillämpning ej får föranledas nedsättning i därstädes tidigare utgående avlöningsförmåner. Vad sålunda stadgats må dock ej betaga vardera parten rätt att påkalla revision av sådana ackord, som förmenas vara uppenbart oriktigt satta eller som på grund av nya arbetsmetoder, maskiner eller dylikt förlorat tillämplighet.»

Härefter upptogos underhandlingar mellan textilindustriförbundet och de förenade förbunden rörande revision av vissa ackord vid aktiebolaget Svenskt konstsilke. Dessa strandade emellertid, sedan de förenade förbunden förklarat, att de ansågo, att även i fråga om ackordslönerna arbetarna vid aktiebolaget Svenskt konstsilke tillförsäkrats rätten att få bibehålla de förutvarande löneförmånerna oförändrade.

I en till centrala skiljenämnden ingiven, den 19 januari 1926 dagtecknad skrivelse hava textilindustriförbundet och de förenade förbunden — efter att hava redogjort för ovannämnda förhållanden — meddelat, att de enats om att hänskjuta tvisten rörande ackordsrevision vid aktiebolaget Svenskt konstsilke till skiljenämnden för avgörande och att de alltså till skiljenämnden överlämnade förevarande tvistefråga och förbehöllo sig att var för sig få inför skiljenämnden vidare utföra sin talan.

Inför skiljenämnden har textilindustriförbundet — med överlämnande av ett under förhandlingarna om ackordsrevision av förbundet framlagt, den 5 maj 1925 daterat förslag till ackordsrevision — framställt yrkanden i nedan angivna ordning.

I. I första hand har yrkats,

a) *att* den i överenskommelsen den 6 april 1925 innefattade bestämmelsen, att av riksavtalets för textilindustrien tillämpning vid ifrågavarande fabrik ej finge föranledas nedsättning i därstädes tidigare utgående avlöningsförmåner, måtte förklaras ej hava avseende å ackordslönerna;

b) *att* sålunda parterna jämlikt nyssnämnda överenskommelse måtte förklaras äga ej mindre rätt att påkalla revision av felaktigt satta ackord än även skyldighet att inom ramen för bestämmelserna i gällande riksavtal om ackord medgiva dylik revision; samt

c) *att* i den mån förnyade ackordsförhandlingar icke kunde leda till annan uppgörelse beträffande nya ackord, det av bolaget framlagda, den 5 maj 1925 dagtecknade förslaget till ackordsrevision — vars riktighet i övrigt uppgivits hava vitsordats av de förenade förbunden — måtte förklaras skola vinna tillämpning vid fabriken.

II. Därest skiljenämnden icke skulle finna skäligt bifalla ovannämnda yrkanden, har alternativt yrkats,

a) *att* då det visat sig, att bristande samstämmighet i parternas viljeförklaringar varit rådande vid undertecknandet av överenskommelsen den 6 april 1925, ifrågavarande överenskommelse måtte förklaras icke gällande; samt

b) *att* på grund härav de ackordslöner, som tillämpades vid fabriken den 27 mars, d. v. s. de som gällde, då lockout utbröt den 16 mars, måtte förklaras skola åter bringas i tillämplighet.

III. I båda fallen har därjämte yrkats, att de reviderade ackordslöner, som kunde komma att fastställas, måtte förklaras skola retroaktivt tillämpas för fabrikens arbetare från den 19 maj respektive 27 mars 1925 och att de förenade förbunden måtte förpliktigas att till bolaget återbetala vad bolaget från och med nämnda dagar nödgats för mycket utgiva i arbetslöner.

De förenade förbunden hava bestritt, att det mellan parterna träffade skiljeavtalet medförde behörighet för skiljenämnden att till prövning upptaga annan fråga än det spörsmål om tolkningen av överenskommelsen den 6 april 1925, som berördes i textilindustriförbundets ovan under I a) och b) upptagna yrkanden. Med avseende härå hava de förenade förbunden gjort gällande, att överenskommelsen väl innebure skyldighet för dem att på begäran ingå i förhandlingar om ackordsrevision, men däremot icke skyldighet att medgiva en ackordsrevision, som kunde medföra en sänkning av löneförmånerna.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämndens behörighet att döma i förevarande sak grundas icke på bestämmelse i kollektivavtal, utan på en parternas särskilda överenskommelse, som ej erhållit annat uttryck än i parternas skrivelse till skiljenämnden den 19 januari 1926. I vilken omfattning parterna avsett, att de mellan dem uppkomna meningsskiljaktigheterna skulle dragas under skiljenämndens prövning, framgår emellertid icke av berörda skrivelse, i det att parterna allenast genom allmän hänvisning till vissa faktiska förhållanden sökt angiva, vari den uppkomna tvisten består, men icke lämnat uppgift å de särskilda tvistefrågor, om vilka skiljedom äskas. På grund härav finner skiljenämnden sig icke kunna till prövning upptaga textilindustriförbundets yrkanden i vidare mån än å motsidan medgivits, och kunna följaktligen endast yrkandena under I a) och b) komma under bedömande.

Beträffande dessa yrkanden prövar skiljenämnden rättvist förklara, att överenskommelsen den 6 april 1925 medför skyldighet för de förenade förbunden att — i den mån ackord äro uppenbart oriktigt satta eller ock förlorat tillämplighet på grund av nya arbetsmetoder, maskiner eller dylikt — inom ramen för bestämmelserna i gällande kollektivavtal medgiva revision av vederbörande ackord, oavsett att därigenom föranledes nedsättning i den förtjänst, som kunde erhållas på grund av de i januari 1925 gällande ackordslönerna.

2. Skiljedom i tvist mellan svenska automobilförareförbundet och dess avdelning n:r 5 i Eskilstuna, å ena, samt bussägaren Knut Oskar Gustavson i Örebro, å andra sidan, angående rätt till uppsägningstid m. m.; beslutad i Stockholm den 8 februari 1926.

I ett den 8 maj 1925 mellan åtskilliga automobilägare, tillhörande Södermanlands trafikbilägareförenings sektion i Eskilstuna, samt svenska automobilförareförbundet och dess avdelning n:r 5 i Eskilstuna upprättat arbetsavtal har i § 11 upptagits följande bestämmelser:

»Såväl arbetsgivaren som arbetaren äger rätt till 14 dagars ömsesidig uppsägning. Som skäl för uppsägning från arbetsgivarens sida får icke gälla annat än att arbetaren bevisligen misskött sig i tjänsten eller förekommande arbetsbrist.

Förare, som under tjänstgöringstiden uppträder onyktert, kan utan iakttagande av uppsägningstid omedelbart avskedas.»

I en den 4 januari 1926 dagtecknad, till centrala skiljenämnden ingiven skrivelse hava parterna hänskjutit till skiljenämnden att avgöra en uppkommen tvist angående rätt för en

förut hos Gustavson anställd chaufför vid namn Per Stark att åtnjuta uppsägningstid i enlighet med ovan intagna bestämmelser. Angående Starks anställning hava följande omständigheter upplysts: Stark har arbetat hos Gustavson under tiden från den 15 juni 1925 till den 10 september samma år, vilken dag han inryckte till värnpliktstjänstgöring. Efter denna tjänstgörings slut den 6 oktober hade Stark inställt sig hos Gustavson och anhållit att få återinträda i tjänstgöring. Stark hade emellertid då erhållit det beskedet, att arbete icke vidare kunde beredas honom.

Gustavson har uppgivit, att Stark endast erhållit tillfällig anställning under en månad såsom vikarie för annan chaufför, men att Stark även efter denna månads utgång fått fortsätta med arbetet såsom vikarie för andra hos Gustavson anställda chaufförer, vilka under sommaren åtnjutit semester. Sedan dessa chaufförer återkommit i arbetet, hade behov av Starks arbetskraft icke längre förefunnits. Med hänsyn till anställningens art har Gustavson förmenat, att särskild uppsägning av Stark icke varit erforderlig.

Å arbetaresidan har däremot gjorts gällande, att avtalet icke kände någon form av tillfällig anställning, att i varje fall Starks anställning gällt tills vidare, att i anledning härav uppsägning varit erforderlig, samt att uppsägning icke kunde anses hava ägt rum förrän den 6 oktober, då Stark återkommit från värnpliktstjänstgöringen. På grund härav har yrkats, att Gustavson måtte förklaras skyldig att till Stark utgiva 110 kronor, motsvarande honom tillkommande löneförmåner under den avtalsenliga uppsägningstiden av fjorton dagar.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

I målet är visserligen upplyst, att Stark från början anställts för bestämd tid av en månad. Efter denna månads utgång har emellertid Stark, enligt vad utredningen givit vid handen, fått kvarstanna i tjänstgöring, utan att det särskilt angivits, vid vilken tidpunkt hans anställning skulle upphöra. Då sålunda Starks fortsatta anställning gällt tills vidare, finner skiljenämnden, att Stark varit berättigad att åtnjuta den i avtalet stadgade uppsägningstiden av fjorton dagar. Såvitt upplyst är har uppsägning icke meddelats Stark på annat sätt, än att han den 6 oktober 1925, då han efter avslutad värnpliktstjänstgöring anmält sig till återinträde i arbetet, erhållit meddelande, att arbete icke vidare kunde beredas honom. Då den Stark tillkommande uppsägningstiden av fjorton dagar bör beräknas från nämnda den 6 oktober, men Stark därunder icke beretts arbete hos Gustavson, prövar skiljenämnden rättvist förplikta Gustavson att genast mot kvitto till Stark utgiva ersättning för de löneförmåner, som han under nämnda fjorton dagar gått förlustig, med fordrat och av Gustavson utan anmärkning lämnat belopp av etthundratio kronor.

3. Skiljedom i tvist mellan svenska arbetsgivarföreningen, södra Sveriges stuvarförbund, Sveriges redareförening och aktiebolaget Kol & Koks, å ena, samt svenska transportarbetarförbundet och Stockholms hamnarbetarfackförening, å andra sidan angående övertidsarbete m. m.; beslutad i Stockholm den 16 februari 1926.

I ett mellan arbetsgivareföreningen, stuvareförbundet ävensom bolaget och vissa andra arbetsgivare, å ena, samt transportarbetareförbundet och fackföreningen, å andra sidan, upprättat kollektivt arbets- och löneavtal, gällande från och med den 26 mars 1925, hava upptagits bland annat följande bestämmelser:

§ 3.

Arbetstid.

1. Ordinarie arbetstid är:
a) Söckendagar från kl. 7 f. m. till kl. 4.30 e. m. med 1 ½ timmes måltidsraster.

2. Övertidsarbete äger rum då arbetsgivaren påfordrar sådant, dock icke med nedan angivna undantag längre än två timmar efter ordinarie arbetstidens slut.

Kvällen och natten före dag, då ångare skall vara avgångsklar, skall vid påfordran av arbetsgivaren övertidsarbete äga rum utöver ovannämnda två timmar, dock med den inskränkningen att dylikt ej skall utsträckas längre än till kl. 11.30 e. m.

Såvitt övertidsarbete överskrider två timmar anordnas även en måltidsrast.

§ 14.

Arbetsnedläggelse.

1. Fackföreningen förbinder sig att icke utan medgivande av svenska transportarbetareförbundet under den tid detta avtal är gällande vidtaga vare sig strejk, blockad, bojkott eller arbetsnedläggelse av något slag mot viss trafikant, visst fartyg, gods, lossnings-, lastnings- eller transportmedel i Stockholms hamn.

2. Som brott mot detta avtal må ej anses vare sig lockout, som beslutits av södra Sveriges stuvareförbund eller svenska arbetsgivareföreningen, eller mot stadgandet i föregående moment icke stridande strejk, blockad, bojkott eller arbetsnedläggelse av något slag, som beslutits av svenska transportarbetareförbundet eller landsorganisationen, och skall sådant beslut i god tid skriftligen delgivas motpartens respektive förbundsstyrelse eller huvudorganisation. Sådan arbetsnedläggelse får icke förenas med anspråk på ändring i detta avtal eller föranleda till dylik ändring, varken så vitt angår arbetspriser eller andra stadganden för hela den tid överenskommelsen blivit ingången.

§ 15.

Tvisters biläggande.

Meningsskiljaktigheter mellan parterna rörande i detta avtal överenskomna bestämmelser få icke omedelbart föranleda till något som helst störande ingrepp i arbetets gång, såsom strejk, blockad, bojkott, lockout eller dylikt, utan skall därom förhandlas först mellan parterna själva och därefter, om enighet ej uppnås, mellan parternas organisationer.

Sedan tvist uppkommit mellan bolaget och fackföreningen i nedan angivna avseenden, hava dessa parter den 26 januari 1926 slutit ett så lydande skiljeavtal:

»S/S Frej ankom till Stockholms hamn den 13 januari 1926 med last av 2 240 ton koks för A.-B. Kol & Koks räkning. Bolaget uttog i egenskap av stuvare genom stuvarnas statistikkontor erforderligt antal arbetare för lossning av fartyget, och lossningen, som skedde medelst kranar och fartygets egna lossningsanordningar, tog sin början torsdagen den 14 januari 1926. Lossningsarbetet fortgick med de sålunda uttagna arbetarna dels under ordinarie arbetstid å torsdagen, fredagen och lördagen samt dels under två timmars övertidsarbete å fredagen och enligt bolagets i vederbörlig ordning därom givna order å lördagen till kl. 11.30 e. m. med avbrott för en måltidsrast. Fartyget var då slutlossat utom ifråga om det till luckan n:r II hörande rummet, vari återstodo 30 à 40 ton koks. Arbetarne erhöllo då av bolagets förman utfärdat meddelande om avslutad lossning. Vid de båda första utropen måndagen den 18 januari vägrade — i överensstämmelse med arbetarna därom lämnat besked från förtroendemannen för deras fackförening, Stockholms hamnarbetarefackförening — såväl de arbetare, som tidigare deltagit i arbetet, som även andra arbetare, vilka stodo i tur å uppropslistan för dagen, att efterkomma utrop till arbetet med fartygets slutlossande. Fartyget lossades därefter med anlitande av annan arbetskraft.

Bolaget gör gällande, att arbetarna genom sin vägran att slutföra arbetet på måndagen begått avtalsbrott, varför på måndagen utropade arbetare, som tidigare sysselsatts med fartygets lossning, av vederbörande ådömts suspension.

Arbetarna hävda genom fackföreningen, att bolaget begått avtalsbrott, då bolaget på lördagen mot arbetarnes vilja hållit dem till övertidsarbete utöver två timmar, oaktat fartyget icke kunnat bliva slutlossat samma dag, vilket enligt arbetaresidans uppfattning vore förutsättningen för att dylikt utsträckt övertidsarbete skulle kunna enligt avtalet påfordras.

Till avgörande av centrala skiljenämnden hava parterna efter förhandlingar beslutit hänskjuta följande frågor:

1) Ägde bolaget vid lossningen av ångfartyget Frej lördagen den 16 januari rätt att med stöd av i § 3 mom. 2 (andra del) påfordra övertidsarbete till kl. ½ 12 e. m.? samt

2) Påkalla fortsatt arbete påföljande dag eller dag efter helgdag?

3) Är arbetarnas vägran att efterkomma på måndagen förrättade utrop till det återstående arbetet på fartyget att anse såsom brott mot stadgandena i §§ 14 och 15 av samma avtal eller endera av dessa paragrafer?

4) Ägde arbetsgivarsidan rätt att bestraffa arbetare för vägran att utgå till dylikt fortsättningsarbete?»

Vid sammanträde inför skiljenämnden den 8 februari 1926 hava samtliga ovannämnda parter varit representerade samt skriftligen och muntligen utfört sin talan.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

På grund av vad som förekommit i förevarande mål och ett annat den 5 oktober 1925 avdömt mål mellan samma parter finner skiljenämnden bestämmelsen i avtalets § 3 mom. 2 andra stycket om skyldighet för arbetarna att, utöver två timmar efter ordinarie arbetstidens slut, utföra övertidsarbete å kvällen och natten före dag, då ångare skall vara avgångsklar, böra så förstås, att dylikt övertidsarbete må anbefallas endast för att möjliggöra avslutandet av lastning eller lossning till klockan 11.30 samma kväll. Påfordran om tillämpning av ifrågavarande bestämmelse bör därför föregås av noggrann prövning angående möjligheten att hinna avsluta arbetet inom nämnda tid men även med en sådan noggrann prövning kan någon gång en felbedömning av läget äga rum, liksom oförutsedda förhållanden kunna omintetgöra alla beräkningar. Den omständigheten, att arbetet icke hunnit i tid avslutas, kan därför icke läggas arbetsgivaren till last såsom avtalsbrott, med mindre denne kan antagas hava beordrat övertidsarbetet med vetskap om att arbetet icke kunde avslutas till klockan 11.30 e. m. eller hava vid bedömande av läget förfarit vårdslöst. På grund av vad i målet blivit utrett kan det emellertid icke antagas, att aktiebolaget Kol & Koks i nu ifrågavarande fall handlat oförsvarligt i något av dessa hänseenden, och finner skiljenämnden följaktligen den första frågan böra besvaras på det sättet, att bolaget genom att beordra övertidsarbete den 16 januari till klockan 11.30 e. m. icke förfarit i strid med avtalet.

Vad angår den andra frågan finner skiljenämnden, att då arbete med lastning eller lossning, trots övertidsarbete till klockan 11.30 e. m., icke kunnat avslutas samma kväll, det måste åligga samma arbetslag, som förut utfört arbetet å vederbörande fartyg, att på anfordran avsluta arbetet. Vid påkallandet av fortsatt arbete påföljande dag måste givetvis hänsyn tagas till arbetslagets behov av nödig vila. Detta måste utmätas efter de förhållanden, som föreligga i varje särskilt fall. Utgöres påföljande dag av söndag, måste det gamla arbetslaget däremot anses skyldigt att iakttaga inställelse vid arbetstidens början på måndagen. I förevarande fall hava visserligen arbetarna på lördag kväll erhållit skriftligt besked om arbetets avslutande, men då arbetare av det gamla arbetslaget varit närvarande vid utrop måndagen den 18 januari och därvid erhållit underrättelse om att beskedet utlämnats av misstag, finner skiljenämnden, att de haft skyldighet att vid det verkställda utropet påtaga sig arbetet.

Med hänsyn till den ovan åberopade omständigheten, att arbetarna erhållit skriftligt besked om arbetets avslutande, och den betydelse, som, enligt vad utrett är, tillägges dylikt besked, synes situationen på morgonen måndagen den 18 januari hava varit mycket oklar. I följd härav och på grund av det oförutsedda i det inträffade fallet finner skiljenämnden arbetarnas vägran att efterkomma det förrättade utropet icke kunna läggas dem till last såsom brott mot stadgandena i avtalets §§ 14 och 15. Den tredje frågan bör därför i detta särskilda fall besvaras nekande.

Med avseende å den fjärde frågan finner skiljenämnden på grund av de här ovan i samband med den tredje frågan åberopade omständigheterna tillräcklig anledning ej hava förelegat att bestraffa arbetarna för deras vägran att utföra arbetet.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall vid ställningar, stegar, landgångar m. m.

I: 4. I en *gruva* pågick arbete med utsprängning och ombyggnad av ett 370 m djupt schakt. Ett bergparti på omkring 100 m djup var under nedsprängning å en strax därunder utbyggd bro för detsammas utlastning. Bron var försedd med en genomfartsöppning för en hissanordning, en s. k. »berghund».

Belastningen av den på bron nedsprängda bergmassan hade under natten föranorsakat ras i vissa delar av densamma. När påföljande morgon ett antal arbetare skulle *transporteras ned i schaktet medelst berghunden, fastnade denna i bron.* Arbetarna hoppade genast ur, och en av arbetarna råkade därvid på grund av det rådande mörkret komma ut i öppningen efter den nedrasade delen av bron samt störtade ned omkring 50 m i schaktet och skadades så svårt, att han senare avled.

Vid bergmästarens besiktning utröntes, att en stötta mellan tvenne bron tillhöriga balkar insatts ett stycke in å en av dessa i stället för vid dess ena ända och att sannolikt därigenom brott erhållits i balken vid bergmassans belastning. Vidare hade ej bergmästarens anvisning om tomkörning av transportanordningen före persontransporten iakttagits.

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

II: 8. I en hamn skulle en större *brokran* med utliggare *nedskrotas.* Bron — av fackverk — uppbars av ett krantorn och en bock.

Planen för demonteringen var följande. Först skulle utliggaren nedtagas och blockvagnen ställas mitt över krantornet. Man ämnade därefter avskära järnkonstruktionen vid en sådan punkt, att kranbron på båda sidor om tornet vägde jämnt och förbleve i sitt läge, under det att den av bocken uppburna delen skulle störta till marken.

Uppe på kranbron befunno sig vid olyckstillfället en arbetare R. och arbetsgivaren L. Den senare utförde själv arbetet och hade *skurit av* den ena och delvis den andra *bärbalken,* varvid *järnkonstruktionen så försvagats* att den ej kunde uppbära sin egen vikt, utan *störtade till marken.* L. gjorde ett utsprång från den fallande kranen och räddade sig, under det att *arbetaren klämdes till döds mellan en tvärbalk och blockvagnen.* Döden torde varit ögonblicklig.

Arbetet på kranens nedtagning ställdes under myndigheternas tillsyn. Trots det synnerligen riskfyllda demonteringsarbetet utfördes nedtagningen utan att någon ytterligare olycka inträffade.

II: 9. I ett brikettverk användes en *svängkran för lossning av brikettter* i lagerhög å fabriksområdet. Svängkranen var av en äldre typ med fällbar utliggare, och skulle denna, på grund av kranens benägenhet att »balansera» för lasten, alltid vara ställd i sitt högsta läge.

Vid olyckstillfället hade just en last briketter svängts in över lagerhögen och var under nedfirning, då *kranen föll.* Härvid skadades föraren så svårt, att han senare avled.

Det konstaterades vid besiktningen av den stjälpta kranen, att utliggaren avsevärt rubbats ur sitt högsta läge. Man kunde ej med visshet avgöra, huruvida detta berodde på att säkringen för utliggarens rörelse lossnat, eller om klokopplingen för utliggarens rörelse vid fallet av sig självt kommit in i gripläge. Drivmotorn var nämligen fortfarande i gång efter fallet.

Yrkesinspektören har vid undersökning påvisat bristfälligheter i utliggarens höj- och sänkningsmekanism samt att kranen i allmänhet använts med så stor last, att säkerheten mot stjälpning varit ringa.

II: 10. Vid brådskande arbete på ett skeppsvarv under borttagning av bockarna för ett nybygge *stannade traversvagnen ungefär mitt på traversen.* Kranskötaren, som förstod, att gränslägesströmbrytaren för traversvagnens åkmotor trätt i funktion, utan att vagnen nått sitt yttersta läge,

rusar ut på traversen för att *bringa gränslägeströmbrytaren i kontaktläge.* Av glömska lät han därvid spaken för traversvagnens körning stå kvar i tillslaget läge, varför vagnen sätter sig i gång, i samma ögonblick gränslägeströmbrytaren gör kontakt. Kranskötaren fattade tag i en av fackverkets lodräta sidostöttor och *klämdes fast* mellan denna och traversvagnen, vilken åter stannat, så snart kranskötaren släppt gränslägeströmbrytaren. Kranskötaren blev hängande fastklämd och avsvimmad på ungefär 17 m höjd över fartygsbädden och blev med stor svårighet och risk losstagen och nedforslad.

Hade traversvagnen gått några decimeter kortare eller längre väg, skulle kranskötaren antingen fallit ned på slipen eller blivit krossad. Den skadades tillstånd, som i början ansågs hopplöst, är nu sådant, att man kan antaga, att han skall bliva fullt återställd utan framtida men.

Orsaken till olyckan torde ligga hos kranskötaren själv, genom att han underlåtit bryta strömmen, innan han gick ut på traversen, samt emedan han ej iakttagit utfärdad order att vid fel å de elektriska detaljerna påkalla varvets elektriske montör.

Olycksfall vid transportbanor, järnvägar o. d.

III: 4. Vid ett *varv* skulle en mindre *motorjakt sjösättas.* En spelanordning bestående av fyrskuren talja användes provisoriskt vid sjösättningen. Taljelöparen ledde från slipbädden in i en plåtslagareverkstad, där en motordriven vinsch med spelnock var uppställd. För hemtagning av inspelad lina hade en lintrumma uppställts ovanpå ett stort riktbord bakom nocken.

Vid olyckstillfället hade en arbetare A. spelat ut så mycket av linan att den låg slak på bordet. I samma ögonblick som A. böjde sig ned för att passa linan, gled vagnen, som uppbar båten, ut så långt, att linan spändes och slog till A. under hakan. Han *ramlade baklänges mot riktbordet och slog huvudet så svårt,* att han omedelbart *avled.*

Yrkesinspektören anmodade arbetsgivaren att flytta lintrumman ned på golvet bakom bordet varjämte trumman skulle förses med bromsanordning till förhindrande av oavsiktlig upplindning av linan.

Olycksfall genom brand.

V: 2. I en *sulfitspritfabrik* skulle en s. k. avstickare svetsas till en $1^1/_2''$ rörledning för råsprit. För rörets tömning fanns särskild ventil. Vid isärtagning av ledningen fick en arbetare P. *kläderna indränkta av rå sulfitsprit.* P. tog rördelen med sig till svetsareverkstaden, där han genast omtalade för en arbetskamrat J., att han fått kläderna duschade, vilket J. sade sig förstå, enär det luktade råsprit av P. Därpå tände P. svetsningsapparatens gaslåga med en tändsticka och kastade denna brinnande på golvet, där det låg sprit- och oljebemängt trassel, som fattade eld. P. försökte släcka elden genom att trampa på trasslet, varvid hans spritbemängda *byxor fattade eld.* Trots tillrop från J., kastade P. sig ej omkull på golvet, utan sprang runt rummet, varigenom elden i kläderna tilltog i häftighet och spridde sig. J. lyckades slutligen knuffa omkull P. och kasta över honom kläder, så att elden kvävdes.

P. fördes i automobil till sjukstuga och vidare till lasarett, där han 6 dagar senare avled.

Orsaken till olyckan torde vara att P. icke iakttagit försiktighet vid arbetets utförande dels genom att icke helt tömma röret medels befintlig ventils öppnande, dels genom att kasta ifrån sig en brinnande tändsticka bland lättantändliga ämnen samt utföra svetsningsarbete, iklädd av sprit genomdränkta kläder.

På yrkesinspektörens förslag har arbetsledningen placerat en mindre presenning i svetsningsverkstaden. *Eld i kläder skall kvävas* — genom att förhindra luftens tillträde — och icke släckas med vatten, enär brännsåren då förvärras.

V: 3. Vid en *tändsticksfabrik* var en arbetare sysselsatt med överflyttning av trenne travar satsade tändstickor från en s. k. komplettmaskin till en transportvagn, rymmande 30 travar. Transportvagnen hade han ställt intill plattformen framför komplettmaskinens urtagningsapparat, och synes transportvagnen vid olyckstillfället hava varit i det närmaste fylld med travar.

Vid inskjutning av en trave i vagnen antändes några stickor, och inträffade omedelbart därav en *explosionsartad antändning av samtliga tändstickstravar i transportvagnen.* Elden antände arbetarens kläder, och förhindrad av rök och andra sammanträffande orsaker att komma ur

lokalen tillräckligt fort, erhöll han, innan elden blev kvävd, så svåra brännskador, att han senare samma dag avled.

Tändstickstravarna vila å triangelformiga stödklotsar i transportvagnen. Antändningen förmodas bero därpå, att en på någon av dessa stödklotsar löst liggande tändsticka eller satsknopp slagit eld vid travens inskjutning i transportvagnen.

Yrkesinspektören har föreslagit, att de triangelformiga stödklotsarna utbytas mot kullriga ribbor samt att transportvagnarna noga ursopas varje dag och vid inlastning ej uppställas på mindre avstånd än 2 1/2 à 3 m från komplettmaskinerna.

Olycksfall genom sprängämnen.

XI: 4. I en *sprängämnesfabrik valsades gevärskrut* av ballistittyp i ett grov- och ett finvalsverk. Under valsningen brukade obetydliga explosioner inträffa, men hava dessa ej åstadkommit annan verkan än att krutet antänts och omedelbart släckts genom säkerhetsanordning med automatisk vattenpåspolning.

Vid olyckstillfället valsades 2·6 kg krut i grov- och ej fullt 3 kg i finvalsverket. Krutet i grovvalsverket torde hava detonerat på grund av att det införts i torrt tillstånd utan föregående uppmjukning i varmt vatten. *Vid explosionen blevo två arbetare omedelbart dödade och tre lindrigt skadade.*

Fabriken skall övergå till ny, mot explosion riskfri metod.

XI: 5. Vid en *sprängämnesfabrik* tillverkas s. k. *gelatindynamit.* I ett presshus voro en manlig och fem kvinnliga arbetare sysselsatta med pressning och paketering av dynamit. Cirka 85 kg av den degartade, färdigblandade dynamiten transporteras i trälåda till presshuset och placeras på ett bord, där den skäres i stycken om cirka 7 kg. En dylik degbit inlägges då i pressen, som består av en metallcylinder med stålkolv — rörlig medelst komprimerad luft — och munstycke. Massan tryckes genom munstycket till en sträng, vilken av en kniv automatiskt delas i s. k. patroner. Dessa inläggas i paraffinerat papper och paketeras i s. k. karduser om 1 à 2 kg, vilka slutligen förpackas i lådor om 50 kg. Så snart ett par lådor färdigpackats, föras de till dynamitkällaren.

Vid en under detta arbete uppkommen *explosion dödades 6 och skadades 14 personer.*

Sprängämnesinspektören avgav följande utlåtande angående orsaken till explosionen:

»Vid verkställd undersökning av anledningen till explosionsolyckan framgick, att densamma förorsakats därav, att en *järnskruv inkommit i dynamitpressen* och inpressats mellan plungen och presskannan, varvid så stark rivning uppstått, att härvid partiell detonation inträtt, vilken initierat den i cylindern befintliga massan och bringat all i lokalen förefintlig dynamit till explosion. Å en av de återfunna delarna till presscylindern finnas nämligen djupa intryck av fem st. skruvgängor, vilka passa såväl till en 1″ som 1 3/4″ järnskruv. Sannolikt har skruven lossnat från den låda, vari massan transporterades från knådmaskinen till presshuset.»

Övriga olycksfall.

L: 2. Vid ångpanneanläggningen i en *hattfabrik* hade flottören till en kondensvattenavledare sprungit läck. Flottören har cylindrisk form, 180 mm i diam. och 450 mm i längd, är utförd av 2 mm smidesjärnsplåt med bottnarna kant i kant svetsade till manteln. Genom vattnets frätning hade flottören ofta blivit läck och ombytts, och brukade läckan i regel uppkomma i svetsfogen.

För lokalisering av läckan brukade flottören antingen uttorkas på pannmuren till ångpannan eller inläggas under en kortare stund i smedjans fyr. En maskinarbetare, som fått reparationen om hand och som sett detta senare tillvägagångssätt begagnas, *inlade följaktligen flottören iässjan.* Han synes därefter hava glömt bort flottören, genom att hans uppmärksamhet riktats åt annat håll. *Flottören exploderade* av för stark upphettning i fyren, och dess ena botten träffade arbetaren i huvudet med sådan kraft, att han avled.

Svetsfogen är nu flyttad ned ett stycke på flottörens mantel, för att svetsen skall bliva bättre och säkrare. Förbud har utfärdats för inläggande av flottör i smidesfyr vid uttorkning, utan skall detta ske på pannmuren.

Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1926.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av: kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
Yrkesinspektörerna			*eff. hkr.*										
I distriktet	75	4 665	6 658	101	33	85	4	73	1 326	9	—	1	29
II »	77	7 124	27 087	44	55	89	13	101	1 778	6	—	—	53
III »	154	2 527	11 700	55	106	70	—	11	893	6	—	—	16
IV »	183	5 763	22 685	52	70	114	—	6	745	4	—	—	22
V »	273	5 985	29 292	93	160	87	2	77	1 588	14	1	3	14
VI »	332	4 011	32 472	82	63	112	16	58	2 063	6	3	9	13
VII »	158	5 557	60 061	47	35	57	9	96	1 315	7	—	1	7
VIII »	136	2 985	34 094	60	90	98	—	3	1 908	8	—	1	—
IX »	154	5 294	87 638	88	116	57	—	35	1 692	11	—	2	10
Yrkesinspektrisen	100	5 081	—	106	24	—	—	—	—	—	—	1	—
Sprängämnesinspektören	6	431	1 200	25	103	—	—	—	[8] (20)	—	—	—	—
Summa	**1 648**	**49 423**	**312 887**	[1] **753**	**855**	[2] **769**	[3] **44**	**460**	[4] **13 308**	**71**	**4**	**18**	**164**
Underinspektörerna													
I distriktet	278	2 677	2 165	63	17	90	—	—	—	—	—	—	—
II »	688	677	13 677	103	165	162	—	—	—	—	—	—	—
III »	630	678	10 757	100	152	170	—	43	—	—	—	—	—
IV »	316	767	4 719	50	74	102	—	1	—	—	—	—	—
V »	704	706	8 757	108	89	237	4	—	—	—	—	—	—
VI »	438	2 391	2 988	89	27	55	—	2	—	—	—	—	—
VII »	387	514	7 222	52	48	30	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	322	1 120	4 525	73	54	57	—	—	—	—	—	—	—
IX »	172	888	1 505	56	54	18	—	5	—	—	—	—	—
Summa	**3 935**	**10 418**	**56 315**	**694**	**680**	[5] **921**	**4**	**51**	—	—	—	—	—
härav: jordbruk	1 986	—	31 052	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	454	854	1 305	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 495	9 564	23 958	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	[6] **37**	**168**	—	**18**	—	—	—	—	[8] **1 011**	[8] **4**	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	4	2 655	10 365	10	—	—	—	—	95	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	14	544	3 834	12	2	—	—	—	134	2	—	—	—
Östra distriktet	23	748	1 576	19	3	—	—	—	38	2	—	—	—
Mellersta distriktet	60	1 056	1 284	19	2	—	—	8	66	1	—	—	—
Västra »	25	447	159	11	1	—	—	6	67	—	—	—	—
Södra »	47	1 534	2 398	22	7	—	—	35	252	—	—	—	—
Summa	**173**	**6 984**	**19 616**	[7] **93**	**15**	—	—	**49**	**652**	**5**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
S. J. säkerhetstjänsten	32	·	—	14	12	—	—	—	466	2	—	—	—
trafiktjänsten													
rullande materiel	5	·	—	25	6	—	—	—			—	—	—
Enskilda järnvägar	453	·	—	51	13	—	—	—	306	1	—	—	—
Summa	**490**	·	—	**90**	**31**	—	—	—	[8] **772**	[8] **3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna													
Norra distriktet	197	·	·	61	164	—	—	—	5	—	—	—	—
Östra »	16	·	·	10	16	—	—	—	15	3	—	—	—
Västra »	31	·	·	22	25	—	—	—	2	1	—	—	—
Södra »	27	·	·	1	—	—	—	—	11	1	—	—	—
Summa	**271**	·	·	**94**	**205**	—	—	—	[8] **33**	[8] **5**	—	—	—

[1] Härav 234 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 201 fall. — [3] Härav större besiktning i 20 fall. — [4] Av dessa olycksfall hava 11 981, därav 49 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 278 fall. — [6] Avser inspekterade härbärgen. — [7] Härav 41 för gruvingenjörerna. — [8] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under oktober månad 1926.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 194	1 951	1 821	5 262	3 996	3 288	**9 456**	**5 947**	**5 109**
Stockholms län	3 526	1 163	1 098	762	674	424	**4 288**	**1 837**	**1 522**
Uppsala stad och län	983	646	548	419	414	364	**1 402**	**1 060**	**912**
Södermanlands län	1 030	591	570	696	590	475	**1 726**	**1 181**	**1 045**
Östergötlands län	2 160	1 078	990	1 030	750	562	**3 190**	**1 828**	**1 552**
Norrköping	691	270	250	260	232	178	**951**	**502**	**428**
Jönköpings län	495	165	156	384	187	143	**879**	**352**	**299**
Kronobergs län	73	45	43	160	124	94	**233**	**169**	**137**
Norra Kalmar län	141	62	54	65	57	43	**206**	**119**	**97**
Södra Kalmar län	523	133	132	200	129	91	**723**	**262**	**223**
Gotlands län	245	74	74	85	72	55	**330**	**146**	**129**
Blekinge län	693	237	210	421	291	219	**1 114**	**528**	**429**
Kristianstads län	1 369	805	697	830	734	477	**2 199**	**1 539**	**1 174**
Malmöhus län: Malmö	2 701	469	430	1 555	1 133	769	**4 256**	**1 602**	**1 199**
Lund	423	134	127	104	90	64	**527**	**224**	**191**
Landskrona	303	110	85	66	49	33	**369**	**159**	**118**
Hälsingborg	930	326	311	392	254	179	**1 322**	**580**	**490**
Ystad	265	134	117	101	62	47	**366**	**196**	**164**
Trälleborg	402	168	166	97	68	67	**499**	**236**	**233**
Eslöv	302	207	194	68	98	45	**370**	**305**	**239**
Skurup	166	108	100	68	52	42	**234**	**160**	**142**
Vellinge	284	191	185	77	70	60	**361**	**261**	**245**
Hallands län	553	318	242	184	214	125	**737**	**532**	**367**
Göteborgs och Bohus län	485	141	128	235	132	81	**720**	**273**	**209**
Göteborg	4 245	1 223	1 161	1 527	1 366	982	**5 772**	**2 589**	**2 143**
Älvsborgs län	649	122	102	145	125	79	**794**	**247**	**181**
Skaraborgs län	1 075	412	279	567	567	205	**1 642**	**979**	**484**
Värmlands län	369	146	127	286	271	199	**655**	**417**	**326**
Örebro län	1 025	370	339	558	571	431	**1 583**	**941**	**770**
Västmanlands län	947	562	489	562	511	376	**1 509**	**1 073**	**865**
Kopparbergs län	431	127	127	310	207	174	**741**	**334**	**301**
Gävle stad och län	450	144	144	245	173	161	**695**	**317**	**305**
Västernorrlands län	428	175	174	130	91	58	**558**	**266**	**232**
Jämtlands län	239	83	78	307	205	192	**546**	**288**	**270**
Västerbottens län	187	55	53	202	169	148	**389**	**224**	**201**
Norrbottens län	499	156	152	170	109	82	**669**	**265**	**234**
Tillsammans oktober 1926	**33 481**	**13 101**	**11 953**	**18 530**	**14 837**	**11 012**	**52 011**	**27 938**	**22 965**
» september 1926	*28 689*	*13 474*	*11 680*	*18 106*	*16 075*	*10 892*	*46 795*	*29 549*	*22 572*
» oktober 1925	30 793	13 651	12 511	18 821	15 118	11 614	49 614	28 769	24 125
» » 1924	28 543	15 791	13 927	18 963	16 400	12 102	47 506	32 191	26 029
» » 1923	28 553	19 474	16 504	17 089	15 778	11 312	45 642	35 252	27 816

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					okt. 1926	sept. 1926	okt. 1925	okt. 1926	sept. 1926	okt. 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	10 325	10 872	6 670	5 794	163	145	148	87	80	89
Industri och hantverk	8 019	8 458	1 210	1 054	699	468	634	87	85	86
Sjöfart och fiske	4 223	4 267	1 384	1 353	308	245	247	98	97	98
Handel och samfärdsel	2 925	3 110	1 312	1 246	237	199	250	95	91	93
Husligt arbete	4	4	—	—	—	.	.	—	—	.
Annat arbete	6 175	6 770	2 525	2 506	268	237	265	99	98	97
Summa	**31 671**	**33 481**	**13 101**	**11 953**	**256**	**213**	**226**	**91**	**87**	**92**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 918	1 937	2 590	1 420	75	66	78	55	44	60
Industri och hantverk	705	798	355	262	225	210	199	74	76	70
Sjöfart och fiske	215	233	92	85	.	193	.	.	89	.
Handel och samfärdsel	2 229	2 412	1 318	1 072	183	158	184	81	78	81
Husligt arbete	9 726	12 311	10 471	8 163	118	101	119	78	70	81
Annat arbete	813	839	11	10	.	.	.	.	.	.
Summa	**15 606**	**18 590**	**14 837**	**11 012**	**125**	**113**	**124**	**74**	**68**	**77**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	12 243	12 809	9 260	7 214	138	126	129	78	71	82
Jordbruk	12 085	12 645	9 206	7 161	137	125	128	78	71	82
Skogshushållning	158	164	54	53	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	8 724	9 256	1 565	1 316	591	412	533	84	83	82
Gruvdrift och malmförädling . . .	499	511	73	65	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	572	597	53	52	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 115	2 194	203	141	1 081	715	604	69	80	78
Trävaruindustri	670	692	58	49	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	2 469	2 666	638	592	418	263	455	93	86	91
Läder-, hår- och gummiindustri . .	133	154	16	10	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	205	211	8	5	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	333	387	146	95	265	271	271	65	70	68
Närings- och njutningsmedelsindustri	515	547	168	128	326	279	287	76	72	71
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	113	119	11	8	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	74	83	32	29	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	105	113	12	10	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	921	982	147	132	668	371	518	90	89	89
Sjöfart och fiske	4 438	4 500	1 476	1 438	305	241	248	97	96	98
Handel och samfärdsel	5 154	5 522	2 630	2 318	210	177	214	88	84	87
Kontors-, bank- o. d. personal . .	531	554	100	90	554	.	.	90	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 405	1 473	223	194	661	440	443	87	87	89
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 361	1 488	777	632	192	142	175	81	77	82
Transportarbetare	1 561	1 680	1 284	1 205	131	126	152	94	90	92
Allmän och litterär verksamhet . .	284	315	182	135	173	215	168	74	78	80
Ej särskilt specificerade	12	12	64	62	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	9 730	12 315	10 471	8 163	118	101	119	78	70	81
Annat arbete	6 988	7 609	2 536	2 516	300	284	296	99	98	97
Summa	**47 277**	**52 011**	**27 938**	**22 965**	**186**	**158**	**172**	**82**	**76**	**84**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 661 platser, varav 2 060 manliga och 601 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 198, 2 546 och 652 samt under nästlidna månad resp. 2 273, 1 806 och 467.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**10 708**	**6 616**	**5 741**	**164**	**54**	**53**	**511**	**73**	**65**	**545**	**53**	**52**	**2 136**	**201**	**140**
1	Stockholms stad	66	4	4	1	—	—	—	—	—	69	2	1	359	78	55
2	Stockholms län	2 223	1 023	964	48	2	2	6	—	—	32	—	—	124	7	6
3	Uppsala stad och län	774	589	491	1	—	—	—	—	—	16	—	—	33	—	—
4	Södermanlands län	526	395	375	—	—	—	—	—	—	8	—	—	93	3	3
5	Östergötlands län	1 264	819	731	16	14	14	19	1	1	212	48	48	72	8	8
6	Norrköping	220	143	123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	—
7	Jönköpings län	221	92	83	1	2	2	—	—	—	10	—	—	34	—	—
8	Kronobergs län	35	24	22	3	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	181	83	74	4	—	—	—	—	—	2	—	—	40	—	—
10	Gotlands län	77	53	53	—	—	—	—	—	—	5	1	1	5	—	—
11	Blekinge län	253	139	119	—	1	1	—	—	—	15	—	—	23	1	—
12	Kristianstads län	952	702	603	3	1	1	54	50	42	25	—	—	37	5	5
13	Malmöhus län: Malmö	112	114	92	—	—	—	—	—	—	13	—	—	394	17	9
14	Hälsingborg	137	99	86	—	—	—	6	—	—	6	—	—	32	—	—
15	Övriga anstalter	971	763	687	1	—	—	—	—	—	24	—	—	193	17	17
16	Hallands län	249	222	148	—	—	—	1	—	—	18	—	—	27	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	109	67	57	—	2	2	—	—	—	30	—	—	21	—	—
18	Göteborgs stad	98	58	48	—	—	—	—	—	—	7	—	—	372	21	18
19	Älvsborgs län	85	40	31	—	—	—	—	—	—	10	1	1	105	15	4
20	Skaraborgs län	917	375	254	—	—	—	—	—	—	1	—	—	15	14	5
21	Värmlands län	84	70	55	4	1	1	36	—	—	26	1	1	13	—	—
22	Örebro län	437	213	185	40	8	7	206	4	4	6	—	—	16	1	1
23	Västmanlands län	577	483	410	1	—	—	167	18	18	2	—	—	41	3	3
24	Kopparbergs län	39	16	16	14	7	7	13	—	—	5	—	—	25	2	2
25	Gävle stad och län	12	7	7	—	—	—	1	—	—	2	—	—	15	2	2
26	Västernorrlands län	6	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län	54	12	12	21	12	12	1	—	—	—	—	—	8	5	—
28	Västerbottens län	27	7	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1
29	Norrbottens län	2	2	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	3	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**1 937**	**2 590**	**1 420**	--	—	—	—	—	—	**52**	—	—	**58**	**2**	**1**
1	Stockholms stad	12	1	1	—	—	—	—	—	—	50	—	—	48	—	—
2	Stockholms län	90	157	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län	201	190	163	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	148	186	121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	179	231	172	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	24	21	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
7	Jönköpings län	38	41	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	14	30	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	18	44	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	10	22	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	50	84	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	242	312	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	53	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
14	Hälsingborg	23	32	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	131	165	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	51	85	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	90	34	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	14	11	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	2	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	103	219	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	62	71	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	151	229	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	172	264	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	27	22	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	20	3	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	4	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	26	34	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	22	22	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
691	**58**	**49**	**2 666**	**638**	**592**	**128**	**15**	**9**	**171**	—	—	**128**	**11**	**3**	**338**	**54**	**51**	**108**	**3**	**2**	
43	7	3	676	359	322	18	6	5	6	—	—	21	3	1	52	9	9	5	1	1	1
71	3	3	198	23	23	6	—	—	7	—	—	5	—	—	25	—	—	2	—	—	2
2	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	9	2	2	—	—	—	3
29	1	1	30	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	2	2	—	—	—	4
19	2	2	175	31	31	3	1	1	6	—	—	2	—	—	14	1	1	—	—	—	5
12	—	—	106	2	2	—	—	—	49	—	—	9	—	—	8	1	1	—	—	—	6
13	—	—	29	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	7	—	—	3	—	—	7
2	1	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
26	4	4	29	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	5	—	—	9
—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
4	—	—	11	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	16	—	—	—	—	—	11
22	6	6	81	7	7	3	—	—	2	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	12
38	5	3	472	21	21	7	3	—	7	—	—	25	1	1	65	1	1	69	—	—	13
4	—	—	117	27	27	19	—	—	2	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	14
13	—	—	141	11	11	52	—	—	6	—	—	7	1	—	39	24	24	—	—	—	15
17	1	1	64	34	34	—	—	—	27	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	16
8	—	—	38	5	5	1	—	—	11	—	—	—	1	—	2	—	—	9	—	—	17
149	25	22	250	88	79	8	4	2	22	—	—	14	4	1	21	6	6	9	2	1	18
2	—	—	55	3	3	—	—	—	18	—	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—	19
2	—	—	10	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	7	5	4	—	—	20
11	—	—	9	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	21
12	1	1	17	3	3	—	—	—	—	—	—	31	1	—	—	—	—	1	—	—	22
4	1	1	25	2	2	—	—	—	5	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	23
7	—	—	35	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
25	—	—	19	1	1	1	1	1	1	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	25
12	1	1	13	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
2	—	—	18	5	5	—	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—	1	—	—	27
8	—	—	19	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28
134	—	—	12	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**26**	**1**	**1**	**40**	**8**	**5**	**259**	**135**	**92**	**209**	**114**	**77**	**11**	**8**	**6**	
1	—	—	—	—	—	5	—	—	6	—	—	143	81	56	86	52	45	6	3	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	1	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	4	3	—	—	—	3	2	2	1	1	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	1	5	4	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	4	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	4	4	4	—	2	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	2	2	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	7	10	6	4	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	12	—	—	15	—	—	62	33	22	41	10	3	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	7	—	—	5	—	—	4	1	—	4	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	2	2	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	2	22	3	1	18	8	5	2	2	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	18	14	3	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			*Industri o. hantverk, ej specific.*			Sjöfart och fiske			*Kontors-, bank- o. d. personal*		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**45**	**3**	**1**	**109**	**9**	**7**	**882**	**92**	**83**	**4267**	**1384**	**1353**	**372**	**48**	**42**
1	Stockholms stad	6	1	—	27	6	4	271	63	54	412	167	163	194	28	25
2	Stockholms län	2	—	—	3	—	—	64	—	—	93	21	21	7	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	3	1	1	4	—	—	—	—	—	2	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	6	—	—	33	—	—	77	20	20	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	3	—	—	33	1	1	5	—	—	6	—	—
6	Norrköping	11	1	1	14	—	—	6	2	2	101	51	51	3	2	2
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	2	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	3	—	—	—	—	—	8	—	—	206	71	71	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	11	11	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	19	—	—	136	44	42	12	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	22	5	5	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	16	—	—	193	3	3	220	69	65	69	6	6
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	13	2	2	455	168	168	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	8	1	1	21	—	—	144	45	44	—	—	—
16	Hallands län	1	—	—	1	—	—	1	—	—	84	36	36	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	6	—	—	36	11	9	—	—	—
18	Göteborgs stad	12	1	—	21	1	1	116	18	18	1559	312	304	74	11	8
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	9	2	2	3	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	2	—	—	33	28	24	1	—	—
22	Örebro län	—	—	—	1	—	—	21	—	—	2	—	—	3	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	37	1	1	2	1	1	—	—	—
24	Kopparbergs län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	—	—	3	—	—	213	107	107	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	314	126	126	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	33	31	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	58	54	1	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**38**	**29**	**28**	**4**	**3**	**3**	**100**	**55**	**49**	**233**	**92**	**85**	**182**	**52**	**48**
1	Stockholms stad	15	6	5	2	1	1	31	34	30	127	42	38	83	12	8
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	12	—	—	5	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	1	1	—	—	—	4	2	2	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2
13	Malmöhus län: Malmö	7	6	6	—	1	1	47	15	14	6	2	1	75	36	36
14	Hälsingborg	2	1	1	—	—	—	5	—	—	8	4	4	2	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	2	2	2	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	4	4	4	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
18	Göteborgs stad	8	11	11	2	—	—	1	—	—	66	32	30	3	—	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	6	6	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
973	**114**	**109**	**152**	**29**	**26**	**1538**	**1082**	**1081**	**63**	**14**	**14**	**12**	**25**	**24**	**4**	**—**	**—**	**6 770**	**2 525**	**2 506**	
462	69	68	57	11	10	450	585	552	26	1	1	—	17	17	3	—	—	970	534	526	1
20	1	1	13	1	1	137	22	22	5	—	—	3	—	—	—	—	—	432	60	55	2
6	2	2	3	—	—	12	5	5	1	—	—	—	—	—	1	—	—	111	47	47	3
5	—	—	2	—	—	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204	169	169	4
20	1	1	4	1	1	42	29	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	121	121	5
6	—	—	5	2	2	40	24	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	73	42	42	6
7	—	—	2	—	—	14	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	70	70	7
1	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	14	14	8
1	—	—	3	1	1	26	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	29	29	9
1	—	—	2	—	—	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	8	8	10
5	1	1	3	—	—	36	8	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	168	42	40	11
15	—	—	2	1	1	17	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	27	26	12
155	3	3	20	1	1	159	81	81	7	—	—	—	—	—	—	—	—	656	144	144	13
5	—	—	5	—	—	32	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	18	18	14
8	10	10	3	—	—	40	6	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	469	174	174	15
4	1	—	2	—	—	12	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	39	22	22	16
4	—	—	2	—	—	17	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	54	54	17
198	22	19	10	5	3	319	253	241	16	13	13	8	8	7	—	—	—	962	371	370	18
3	—	—	1	—	—	25	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	322	60	60	19
12	—	—	2	—	—	16	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	71	12	12	20
2	—	—	1	1	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	45	45	21
6	—	—	2	—	—	16	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208	133	132	22
3	2	2	—	—	—	15	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	44	44	23
1	—	—	4	3	3	19	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	264	87	87	24
7	—	—	—	—	—	19	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	17	17	25
3	1	1	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	43	42	26
10	—	—	4	2	2	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	46	46	27
1	—	—	—	—	—	13	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	9	9	28
2	1	1	—	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257	83	83	29
500	**109**	**85**	**1336**	**748**	**606**	**142**	**202**	**174**	**252**	**168**	**121**	**—**	**39**	**38**	**12311**	**10471**	**8 163**	**839**	**11**	**10**	
235	61	50	516	224	184	61	111	99	142	82	51	—	39	38	3 311	3 246	2 678	382	1	1	1
11	2	2	45	13	13	—	—	—	17	12	9	—	—	—	573	489	320	—	—	—	2
—	—	—	12	8	8	—	—	—	—	2	2	—	—	—	200	214	191	6	—	—	3
7	2	1	28	21	19	6	4	4	6	6	6	—	—	—	456	357	311	31	3	3	4
20	2	2	33	34	26	1	4	2	11	10	9	—	—	—	739	457	342	32	6	6	5
1	—	—	10	5	1	—	5	5	3	1	1	—	—	—	203	193	154	12	—	—	6
5	—	—	12	4	4	2	2	2	6	3	2	—	—	—	299	129	109	16	—	—	7
—	—	—	8	6	5	—	—	—	2	2	2	—	—	—	134	85	72	—	—	—	8
1	—	—	21	17	15	—	—	—	1	2	2	—	—	—	219	123	104	4	—	—	9
—	—	—	10	6	6	3	—	—	1	—	1	—	—	—	61	44	40	—	—	—	10
2	—	—	17	22	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	345	182	151	—	—	—	11
11	1	1	46	32	24	11	4	4	3	1	1	—	—	—	495	368	286	3	1	—	12
130	17	12	113	50	34	8	28	25	10	10	7	—	—	—	922	872	600	88	—	—	13
3	4	4	49	23	20	—	6	2	2	2	—	—	—	—	259	179	133	19	—	—	14
1	2	2	18	18	17	13	6	6	2	1	1	—	—	—	383	291	232	20	—	—	15
3	2	2	11	10	9	—	2	2	3	2	2	—	—	—	105	109	82	7	—	—	16
2	—	—	23	11	11	—	—	—	1	—	—	—	—	—	107	78	50	6	—	—	17
43	9	3	74	32	12	22	23	16	16	8	4	—	—	—	1 058	1 225	893	167	—	—	18
6	—	—	8	9	6	—	—	—	—	6	5	—	—	—	127	96	67	2	—	—	19
1	1	—	21	20	10	—	—	—	1	2	—	—	—	—	422	310	133	5	—	—	20
—	—	—	18	16	14	1	1	1	4	4	4	—	—	—	201	179	131	—	—	—	21
2	—	—	33	18	18	1	1	1	3	3	3	—	—	—	339	319	286	27	—	—	22
4	—	—	33	24	23	5	2	2	2	—	—	—	—	—	341	219	191	—	—	—	23
—	—	—	47	28	21	3	1	1	—	—	—	—	—	—	233	156	136	—	—	—	24
1	2	2	17	20	20	2	2	2	6	2	2	—	—	—	185	142	131	12	—	—	25
—	—	—	20	11	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	93	65	42	—	—	—	26
3	2	2	53	38	37	1	—	—	10	7	7	—	—	—	210	124	118	—	—	—	27
6	1	1	26	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	130	114	—	—	—	28
2	1	1	14	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	90	66	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1926.

Förbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	30	1 579	—	**1 579**	75	—	**75**	4·7	5·3
Bokbindareförbundet . . .	18	1 165	2 380	**3 545**	36	68	**104**	2·9	3·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	41	3 026	776	**3 802**	65	47	**112**	2·9	2·1
Byggnadsträarbetareförb. .	103	9 628	—	**9 628**	1 304	—	**1 304**	13·5	9·8
De förenade förbunden . .	45	2 898	677	**3 575**	346	83	**429**	12·0	10·7
Elektriska arbetareförb. . .	63	1 954	—	**1 954**	171	—	**171**	8·8	9·0
Gjutareförbundet	91	3 997	2	**3 999**	269	—	**269**	6·7	6·8
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	240	20 182	2 455	**22 637**	4 240	322	**4 562**	20·2	16·4
Gruvindustriarbetareförb. .	18	1 314	—	**1 314**	216	—	**216**	16·4	9·3
Handelsarbetareförb. . . .	117	6 277	2 195	**8 472**	399	70	**469**	5·5	6·7
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	14	222	490	**712**	20	66	**86**	12·1	16·8
Hattarbetare	5	78	157	**235**	4	52	**56**	23·8	24·8
Pälsvaruarbetare	9	144	333	**477**	16	14	**30**	6·3	11·8
Kommunalarbetareförb. . .	90	9 071	778	**9 849**	254	28	**282**	2·9	2·7
Litografiska förbundet . .	6	946	19	**965**	8	—	**8**	0·8	0·8
Livsmedelsarbetareförb. . .	67	6 307	2 563	**8 870**	584	284	**868**	9·8	9·3
Metallindustriarb.-förb. . .	199	69 070	3 371	**72 441**	6 093	203	**6 296**	8·7	8·4
Järnbruksarbetare . . .	54	17 135	111	**17 246**	1 792	32	**1 824**	10·6	10·4
Verkstadsarbetare . . .	145	51 935	3 260	**55 195**	4 301	171	**4 472**	8·1	7·8
Murareförbundet	39	1 850	—	**1 850**	290	—	**290**	15·7	4·7
Måleriarbetareförbundet . .	33	1 608	—	**1 608**	61	—	**61**	3·8	1·7
Pappersindustriarb.-förb. .	108	19 275	720	**19 995**	422	77	**499**	2·5	1·9
Sadelm.- o. tapetseraref. .	20	726	47	**773**	22	—	**22**	2·8	4·3
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	36	5 840	2 529	**8 369**	497	61	**558**	6·7	10·0
Skrädderiarbetareförb. . .	56	1 970	3 892	**5 862**	73	323	**396**	6·8	6·0
Stenindustriarbetareförb. .	78	4 252	—	**4 252**	205	—	**205**	4·8	5·0
Stuckatörförbundet . . .	1	39	—	**39**	—	—	**—**	0·0	0·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	206	17 676	2	**17 678**	3 003	—	**3 003**	17·0	14·5
Textilarbetareförbundet . .	60	4 537	5 702	**10 239**	145	173	**318**	3·1	3·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	583	2 203	**2 786**	6	10	**16**	0·6	0·6
Transportarbetareförb. . .	56	4 234	27	**4 261**	466	27	**493**	11·6	15·5
Träindustriarbetareförb. . .	108	6 865	86	**6 951**	548	20	**568**	8·2	8·5
Tunnbinderiarbetareförb. .	16	262	—	**262**	22	—	**22**	8·4	6·2
Typografförbundet	32	3 889	297	**4 186**	234	30	**264**	6·3	6·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	21	1 024	2	**1 026**	148	—	**148**	14·4	8·4
Summa	**2 022**	**212 266**	**31 213**	**243 479**	**20 222**	**1 892**	**22 114**	**9·1**	**8·3**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 97 097, vilket i genomsnitt motsvarar 4·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925				1926								
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Sverige. Arbetslöshet, i %	8·5	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	[1] 8·8	9·1
Ansökn. per 100 lediga platser	154	172	246	226	273	247	191	163	162	166	161	151	158
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·07	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·	3·09	·	·	3·06
Norge. Arbetslöshet, i %	12·9	17·0	19·0	23·5	21·5	22·9	23·4	25·0	23·8	21·8	18·8	20·3	—
Arbetssök. per 100 led. pl. (manl.)	677	828	1 285	958	1139	1 200	1 303	808	926	720	617	921	—
Danmark. Arbetslöshet, i %	10·6	13·5	20·5	31·7	30·1	27·5	21·4	16·6	14·8	15·8	[1] 17·0	[1] 17·4	16·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	28	35	51	85	85	80	64	50	45	46	49	49	48
Finland. Registr. arbetslösa	2 011	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273	857	949	1 212	1 425
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	307	326	405	329	368	313	276	371	223	177	192	179	198
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	11·4	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	13·2	12·9	13·2	13·3	13·6
bland arbetslöshetsförsäkrade	12·0	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	14·5	14·7	14·6	14·2	13·9
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 401	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	1 675	1 699	1 664	1 606	1 582
Irland. Arbetslöshet, i %	11·7	·	·	14·1	15·0	5·2	13·5	13·0	12·8	12·3	11·3	9·7	10·2
Nederländerna. Arbetslösa, i %	7·6	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	6·5	6·3	5·9	6·9	[1] 7·1	7·5
Arbetslöshetsindex	6·5	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	5·2	4·9	5·7	5·9	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	2·6	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	3·2	3·2	3·1	[2] 2·7	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %	4·5	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1	18·1	17·7	16·7	15·2
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	266	364	673	1 498	2 031	2 057	1 942	1 781	1 744	1 741	1 652	1 548	1 394
Ansökn. per 100 lediga platser	206	255	453	751	797	780	680	628	649	655	578	557	493
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	108·6	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	94·4	94·7	98·8	98·9	99·1	99·7	100·4
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	1·90	1·84	1·66	1·53	1·44	1·33	1·29	1·33	1·36	1·37	1·46	1·50	1·61
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	119	131	159	208	231	229	202	173	155	151	152	151	148
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	·	·	·	·	2·7	·	·	2·4	·	·	—
Ansökn. per 100 lediga platser	179	218	289	372	383	297	212	190	189	173	202	228	—
D:o å månadens sista dag	420	657	1 003	1 218	1150	714	445	396	434	469	587	600	645
Arbetstillgång (medelgod = 100)	94	·	·	91	·	·	88	·	·	86	·	·	—
Frankrike. Underst. arbetslösa	618	523	557	645	534	775	543	432	409	489	354	362	342
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	83	86	112	122	156	126	109	98	98	83	78	83	—
Estland. Oplac. arbetssökande	883	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	1 839	1 051	893	731	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	910	2 002	3 672	5 097	4990	4 702	4 067	2 000	1 383	936	722	897	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	195	213	239	311	359	358	346	321	304	289	265	245	—
Tjeckoslovakien. Oplacerade arbetssökande (i 1 000-tal)	42	40	·	48	62	62	64	66	69	69	72	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	14·3	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	18·5	16·7	15·7	14·9	13·0
Ansökn. per 100 lediga platser	·	·	·	·	369	403	288	239	206	212	184	170	155
Kanada. Arbetslöshet, i %	5·7	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·3	4·9	4·1	2·3	2·5	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	98·3	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0	103·7	104·2	104·9	105·2
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	90·9	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93·7	92·8	91·7	91·3	89·8	90·7	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	95·1	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	97·3	96·4	95·5	95·1	93·5	94·4	—
Australien. Arbetslöshet, i %	7·9	·	·	8·1	·	·	8·2	·	·	6·7	·	·	—
Nya Syd-Wales. Arbetslösa	8 000	8 500	7 000	5 000	6000	5 500	5 500	6 000	8 000	8 500	7 500	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1926. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

De prisväxlingar i uppåt- eller nedåtgående riktning, som inträffat under oktober, ha i regel varit av mindre betydelse och motvägt varandra. Av livsmedel ha potatis, kött och fläsk med flera varuslag företett prissänkning, medan prisstegring inträtt för socker, ärter, bönor och en del mjölsorter samt fortsatt uppgång konstaterats för salt sill; viktigast för motverkande av sänkningarna har dock varit den som en följd av engelska kolstrejken inträffade genomgående prishöjningen för alla slag av bränsle. Sammanlagt ha sedan september av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, 25 varit föremål för *prissänkning* och 18 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å 14 varuslag äro *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—oktober 1926. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1926, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1925				År 1926				
	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Sept.	Okt.[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	348	321	245	186	171	174	176	179	176	176	172	170	165	167	168	170
Vägda tal .	100	320	298	237	180	164	164	168	170	169	169	165	160	157	156	157	157

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under oktober månad varit oförändrad; det »ovägda» indextalet har däremot stigit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1926, häfte 10, sid. 818. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1926, 171, motsvarande en stegring från juli 1914 av 71 % mot 72 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1926 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 821).

[1] Preliminära siffror.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1925	Okt. 1925	Aug. 1926	Sept. 1926	Okt.[2] 1926	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913—okt. 1926	okt. 1925—okt. 1926
Mjölk: oskummad	l.	14	47	24	23	22	22	22	+ 57·1	− 4·3
handskummad	»	8	—	13	12	12	12	11	+ 37·5	− 8·3
separerad	»	6	23	9	9	8	8	8	+ 33·3	− 11·1
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	729	384	410	338	338	333	+ 38·2	− 18·8
mat- (lands-)	»	213	727	353	369	313	316	313	+ 42·3	− 15·2
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	266	261	245	241	241	+ 46·1	− 7·7
halvfet, »	»	121	500	182	177	172	173	172	+ 43·3	− 2·8
Margarin: växt-, bästa sort	»	135	433	178	177	163	162	162	+ 17·4	− 8·5
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	265	330	198	237	277	+ 53·9	− 16·1
» konserverade	»	137	716	273	278	—	234	247	+ 69.2	− 11.2
Potatis: gammal	hl.	—	1271	937	696	612	717	672	—	− 3·4
»	5 l.	28	71	58	47	42	47	45	+ 73·1	− 4·3
färsk	»	46	102	113	—	60	—	—	—	—
Ärter, gula	kg.	31	78	50	49	47	47	48	+ 54·8	− 2·0
Bruna bönor	»	48	214	72	69	54	54	57	+ 21·3	− 17·4
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31 ×	75	48	45	48	47	47	+ 51·6	+ 4·4
råg-, » » »	»	22 ×	56	33	26	28	28	28	+ 33·3	+ 7·7
rågsikt-, » » »	»	27 ×	78	42	35	39	38	39	+ 44·4	+ 11·4
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	99	50	49	46	46	46	+ 27·8	− 6·1
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	111	53	53	53	53	53	+ 29·3	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	77	75	72	72	71	+ 73·2	− 5·3
hårt, knäckebröd	»	—	—	99	96	93	93	93	—	− 3·1
mjukt, limpa, söt	»	38	96	70	67	66	66	65	+ 71·1	− 3·0
» » sur (»grovbröd»)	»	30	64	52	50	48	48	47	+ 56·7	− 6·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	161	159	156	155	155	+ 106·7	− 2·5
mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	116	85	83	79	79	78	+ 81·4	− 6·0
ligaste sort » » mjölk	»	60	167	99	97	94	93	92	+ 53·3	− 5·2
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	212	216	212	210	208	+ 66·4	− 3·7
soppkött	»	100	490	175	179	175	175	173	+ 68·0	− 3·4
Kalvkött, stek: gödkalv	»	181	512	255	256	255	254	251	+ 90·2	− 2·0
spädkalv	»	72	312	152	154	153	153	151	+ 104·1	− 1·9
Fårkött: färskt, stek	»	188	600	241	231	243	236	223	+ 72·9	− 3·5
salt, svenskt	»	114	547	198	198	202	195	187	+ 58·5	− 5·6
Renkött, färskt, stek	»	119	557	247	214	—	—	226	+ 89·9	+ 5·6
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	249	259	239	239	234	+ 70·8	− 9·7
salt, svenskt »	»	140	619	256	267	247	246	243	+ 68·8	− 9·0
» amerikanskt »	»	—	—	236	257	244	245	240	—	− 6·6
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	132	131	125	126	129	+ 69·7	− 1·5
gädda	»	108	333	204	209	201	200	193	+ 75·5	− 7·7
sill	»	34	110	78	78	84	77	75	+ 102·7	− 3·8
strömming	»	38	114	74	78	67	66	73	+ 73·8	− 6·4
torsk	»	55	160	101	100	98	97	97	+ 76·4	− 3·0
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	155	154	160	156	154	+ 92·5	0·0
kolja	»	—	—	120	116	117	116	116	—	0·0
salt: sill, prima	»	45	148	86	72	60	81	86	+ 91·1	+ 19·4
strömming	»	30	105	52	50	55	53	50	+ 56·3	0·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	98	101	101	101	104	+ 89·1	+ 3·0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	816	835	334	326	326	324	+ 100·0	− 3·0
Socker, bit-	»	67 ×	133	78	71	66	67	69	+ 3·0	− 2·8
Salt (matsalt)	»	—	32	19	19	19	19	19	—	0·0
Svagdricka	l.	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	30	30	31	31	32	+ 52·4	+ 6·7
Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	8220	4980	4810	4520	4520	4610	+ 78·7	− 4·2
barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	6740	3750	3630	3410	3450	3520	+ 70·9	− 3·0
Bränntorv	100 kg.	196	896	441	438	423	433	460	+ 134·7	+ 5·0
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	—	787	732	780	811	866	+ 117·0	+ 18·3
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	344	330	398	424	496	+ 112·9	+ 50·3
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	256	228	246	259	280	+ 77·2	+ 22·8
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	278	257	288	298	319	+ 69·7	+ 24·1

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Oktober 1926.)

Allmänna sociala frågor.

CRONE. Beruf und Heimat. Arbeit und Beruf 1926, nr 18.

FLOODH, E. C:SON. Fängelser och rasforskning. Tiden 1926, nr 5.

GÜNTHER, A. Statistik und Soziologie. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 26.

KNODT, J. Mehr privatwirtschaftliche Statistik. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 158.

LEVY, H. »Dienstleistung» als sozialethischer Begriff. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

MORELLET, J. The competence of the international labour organisation: A further decision of the permanent court of international justice. International Labour Review okt. 1926.

PRIBRAM, K. The scope of labour statistics. International Labour Review okt. 1926.

SANDER, F. Gesellschaft und Staat. Studie zur Gesellschaftslehre von Franz Oppenheimer. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 56, s. 339.

SEIDEL, R. Staatsverneinung—Staatsbejahung. Ein Beitrag zur Frage der Stellung der Gewerkschaften zum Staat. Die Arbeit 1926, nr 10.

Internationale Vereeniging voor Socialen Vooruitgang. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 10.

The ninth session of the international labour conference. International Labour Review okt. 1926.

Amerikas förenta stater.

BERGER. Sozialpolitik in den Vereinigten Staaten von Amerika. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 40.

Labor productivity and labor costs in cotton manufacturing. Monthly Labor Review sept. 1926.

Danmark.

BRÜEL, E. Användningen av arbetarnas fritid i Danmark. Social Tidskrift 1926, nr 10.

Tyskland.

LICHTENBERGER, H. La crise du capitalisme allemand. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

ZAHN, F. Die deutsche Familie und der Wiederaufbau unseres Volkes. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 1.

Arbetarskydd.

BEYER, A. Gesundheitsschädliche Automobilstoffe. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.

BÖHME, A. & LUCANUS. Die Verbreitung von Staubveränderungen bei arbeitenden Gesteinshauern. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.

DOLLINGER. Über Leuchtgasvergiftungen. Wiederbelebungsversuche an Tieren mit Lobelin. Haus und Wohnung (Beibl. der »Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene») 1926, nr 19.

FOLKHARD, S. Betriebsvorschriften für Drahtseilbahnen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.

FÜRST, TH. Arbetarskyddets ekonomi. Sociale Meddelelser 1926, nr 7.

GRAHAM-ROGERS, C. T. What is industrial hygiene? Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 4.

GUTMANN. Arbeiter- und Nachbarschutz in Glasätzereien. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 39.

GÄRTNER, H. Der Maschinenschutz in der Praxis. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.

HANNICH, W. Neuere Wollbleich- und Waschmethoden und ihr Einfluss auf die Gesundheit der Arbeiter. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 18.

HOLTZMANN. Eine Gelenkveränderung durch Arbeit mit Presslufthämmern. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.

HOLTZMANN. Eine neue Quelle des Tabakstaubes. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.

MAYERS, MAY, R. The responsibility of the general practitioner in cases of lead poisoning. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 4.

MEKISKA, H. Der jugendliche Arbeiter und die Unfallverhütung. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 20.

MENTE. Explosionsgefährliche Stoffe und die Gefahren bei ihrer Lagerung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 39.

MOULTON, R. S. Eliminating the fire trap menace. National Safety News okt. 1926.

ROSENBURG, G. Einige wichtige Fragen aus der Unfallmedizin. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.

SCHWARZ, F. & Zangger, H. Eine weitere Mitteilung über die Gefahren bei Kältemaschinen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.

TREU, R. Ein Fall von tödlicher Kohlenoxyd-Vergiftung durch Automobilauspuffgas. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.

WINKLER, W. Die Technik im Molkereibetriebe. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 18.
VOGT, J. H. Dust removal in connection with buffing, automobile bumper springs. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 4.
VOM BERGE, H. Elektrohebezeuge und Transportverkehr. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.
ZELLER. Zerknall eines Niederdruckdampfkessels. Zeitschrift des Bayerischen Revisions-Vereins 1926, nr 18.
Competition as an aid in promoting accident prevention. National Safety News okt. 1926.
Die Gefahren des Quecksilbers. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 20.
Neuzeitliche Rohr- und Kesselbruchventile. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1926, nr 20.
Views of some exploded boilers. Power 5 okt. 1926.

Sverige.

HEDEBY, R. Skogsbostadsförhållanden inom vissa delar av Härjedalen samt några reflexioner rörande lagen om skogshärbärgen och dess effektivitet. Skogsvännen 1926, nr III.
PETRE, A. Skogskojor. Skogsvännen 1926, nr III.
Fartygsinspektionen på ordinarie stat. Svensk Flagg 1926, nr 40.
Randanmärkningar till diskussionen kring »Dagmar»-olyckan. Svensk Flagg 1926, nr 41.

Amerikas förenta stater.

ALVENSLEBEN. Die Unfallverhütung in den vereinigten Staaten von Nordamerika. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8—10.
REEDER, J. Straightening Schenectady's traffic tangle. National Safety News okt. 1926.
WALLROTH, G. Säkerhets- och skyddsåtgärder inom gruvindustrien i Nordamerikas Förenta Stater. Jernkontorets Annaler 1926, nr 10.
Final report on benzol poisoning by national safety council committee. Monthly Labor Review sept. 1926.

Danmark.

S[IDVA]LL, S. Permanenta arbetarskyddsutställningen i Köpenhamn. Arbetarskyddet 1926, nr 10.

Finland.

VUORELA, LILLI. Minderårigas yrkesarbete. Social Tidskrift 1926, nr 10.

Ryssland.

PÖPELT. Unfallverhütung in Russland. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 10.

Tyskland.

BERTHEAU. Die neuen Werkstoff- und Bauvorschriften für Landdampfkessel. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 39.
BURGDÖRFER, F. Bedeutung und Reform der Gewerbeaufsichtsstatistik im Rahmen der allgemeinen Wirtschaftsstatistik. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 140.
F[ÜR]ST. Några erinringar från Deutsche Gesellschaft für Gewerbehygiene tredje årsmöte i Wiesbaden 1926. Arbetarskyddet 1926, nr 10.
LUPUS, M. »Oppau». Eine sprengtechnische Betrachtung der Riesendetonation des Ammonsulfatsalpeterlagers am 21. Sept. 1921. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.
MEESMANN. Steigende Unfallziffern — ungenügende Unfallverhütung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40.
PRELLER, L. Betriebsrat und Arbeiterschutz. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40, 43.
SCHMIDT, P. Die Ausdehnung des Unfallgesetzes auf Berufskrankheiten (12. Mai 1925) und ihre Bedeutung für die gewerbliche Bleivergiftung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1926, nr 8/9.
TETZNER. Arbeits- und Gesundheitsverhältnisse in den Säure herstellenden und verarbeitenden Betrieben. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 40.
WERNER, O. Die Bestimmungen über Hausarbeit in der Tabakindustrie. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 37.

Arbetslön.

PALMÉN, R. De höga lönernas hemlighet. Indu stritidningen 1926, nr 19.
Lönesättning under stark levnadskostnadsstegring. Industria 1926, nr 20.

Amerikas förenta stater.

BOLZ, W. Pensionseinrichtungen in der Industrie der Vereinigten Staaten von Amerika. Technik und Wirtschaft 1926, nr 10.
Changes in union scale of wages and hours of labor, 1913 to 1926. Monthly Labor Review sept. 1926.
Wages and hours in certain departments of the iron and steel industry. Monthly Labor Review sept. 1926.

Danmark.

P. H. H. Indexlohnregulierung in Dänemark. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40.
Lønninger, Prisniveau og Told. Tidsskrift for Industri 1926, nr 20.

Finland.

BRUUN, O. Upphävandet av det glidande lönesystemet vid de kommunala befattningshavarenas och arbetarenas avlöning. Finsk Kommunaltidskrift 1926, nr 7.

Storbritannien.

Earnings and hours in the paper, printing, and woodworking industries. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 10.

Tyskland.

ACHNER, L. Entbehrungsfaktor und Beamtengehälter. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 91.
LEHMANN, C. Entwicklung der Löhne in den Hauptbergbaubezirken. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 40.

Österrike.

LEMBERGER, HEDWIG. Die Wirksamkeit autoritärer Lohnfestsetzungen für die Heimarbeiterschaft. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 19.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

FEHLINGER, H. Arbetslöshetsproblemet och internationella arbetsbyrån. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 40.

JÜLICH. Die Arbeitsvermittlung im Arbeitsnachweis. Arbeit und Beruf 1926, nr 19.

SCHULZ, R. Übervölkerung und Leistungssteigerung. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

SEVERIN, F. Arbetslöshet och arbetslön. Tiden 1926, nr 5.

WIGFORSS, EVA. Kris och planmässighet. Tiden 1926, nr 5.

Sverige.

SILÉN, G. Några befolkningsstatistiska profetior rörande läget på arbetsmarknaden 1926—1960. Sociala och Kommunala Spörsmål 1926, nr 6.

WICKSELL, S. D. Några synpunkter på befolkningsfrågan. Sociala och Kommunala Spörsmål 1926, nr 6.

Danmark.

Støtteloven. Arbejdsgiveren 1926, nr 43.

Nederländerna.

DETIGER, W. F. De wijze van het Amsterdamsche Werkloosheidsonderzoek. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 10.

DE VRIES, M. Het Koninklijk Nationaal Steuncomité. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 10.

Norge.

Arbeidsledighetskrisen gjennem 5 år. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Ryssland.

OLBERG, P. Wirtschaftskrise und Arbeiterlage in Sowjetrussland. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 19.

Schweiz.

Der Überfluss an ungelernten Arbeitskräften. Sozialstatistische Mitteilungen 1926, nr 9.

Storbritannien.

Missbruk av arbetslöshetsförsäkringen i England. Industritidningen 1926, nr 19.

Unemployment insurance for agricultural workers: report of inter-departmental committee. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 10.

Sydafrika.

RITTER, P. Der Arbeitsmarkt im chemaligen Deutsch-Südwest-Afrika. Arbeit und Beruf 1926, nr 19.

Tyskland.

AUBURTIN, ANGÈLE. Der Aussendienst im ländlichen Arbeitsnachweis. Arbeit und Beruf 1926, nr 18.

BERGER, E. Die Entwicklung des Arbeitsmarktes. Die Arbeit 1926, nr 10.

FISCHER. Zur Stillegungsverordnung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 38.

SCHLEDERER, M. Die Not der Angestellten und der öffentliche Arbeitsnachweis. Arbeit und Beruf 1926, nr 18.

TÖGEL, K. Die deutsche Erwerbslosennot als Dauerzustand? Die Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 41.

Die Arbeitslosenversicherung im Reichswirtschaftsrat. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 41.

Österrike.

GUTSCH, J. Der Stellennachweis für Angestellte in Wien. Arbeit und Beruf 1926, nr 18.

Arbetstid.

Internasjonalen og 8-timersdagen. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Sverige.

ÅKERMAN, G. Den industriella utvecklingen och 8-timmarsdagen. Ekonomisk Tidskrift 1926, nr 8/9.

Amerikas förenta stater.

Henry Fords nya experiment. Industria 1926, nr 21.

Belgien.

Belgien und der Achtstundentag. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

Tyskland.

Die Arbeitgeberverbände gegen das kommende Arbeitszeitgesetz. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 41.

Zur Forderung eines Notgesetzes über die Arbeitszeit. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 42.

Bostadsförhållanden.

METH, J. Die Arbeiterwohnung als Grundlage des Wirtschaftslebens. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 19.

Sverige.

ELLIOT, H. O. Om typer och typserier av mindre bostadshus. Byggmästaren 1926, nr 19.

GRIMLUND, O. H. S.B:s verksamhet [hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening]. Vår Bostad 1926, nr 10.

G[UINCHAR]D, J. & S[JÄLANDER], V. Boendetäthet och trångboddhet i Stockholm 31/12 1925. Statistisk Månadsskrift 1926, nr 8.

—N. Trångboddheten på landsbygden. Hygienisk Revy 1926, nr 10.

Fardagen. Är den nuvarande ordningen den bästa tänkbara? Byggnadsvärlden 1926, nr 41.

Amerikas förenta stater.

Cooperative home ownership in the United States. Monthly Labor Review sept. 1926.

Finland.

MOILANEN, K. Omorganisation av bostadsfastighetskrediten. Finsk Kommunaltidskrift 1926, nr 6.

Schweiz.

LINGG, O. Die Wohnungsverhältnisse des eidgenössischen Personals im Jahre 1925. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1926, nr 3.

Tyskland.

BLOCH, K. Das Problem des Wohnungsbaues. Die Arbeit 1926, nr 10.

BÜTTNER. Die Wohnungsnot unter den Reichsbeamten und -bediensteten nach dem Ergebnis der letzten amtlichen Erhebungen. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 40.

ENGERS, M. Das zusätzliche Bauprogram der Stadt Magdeburg. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 38.

LEHMANN. Die neuere Rechtsprechung des preussischen Kammergerichts zum Reichswohnungsmangelgesetz. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 37.

Die Bauhüttenbewegung im Jahre 1925. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 43.

Fattigvård och barnaskydd.

JUNDELL, I. Från barnavårdskongressen i Düsseldorf. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1926, nr 5.

MALMSTEN, K. Social diagnos. Sociala och Kommunala Spörsmål 1926, nr 5.

STÉNHOFF, G. Några ord om barnhem och enskilda fosterhem. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1926, nr 5.

Sverige.

[FREDRIKA BREMERFÖRBUNDET.] Förbundsstyrelsen om hr [R.] von Kochs lagförslag. Hertha 1926, nr 8.

HANSE, E. Om rättegångar i faderskapsmål. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1926, nr 5.

HÖJER, E. Fattigvården år 1923. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

KOCH, G. H. v. I Sveriges minsta kommun. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

MOUREAU, N. Från statens inspektion för fattigvård och barnavård. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

[SVENSKA FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET.] Behandlingen av arbetsovilliga och samhällsvådliga. Utlåtande om R. von Kochs förslag. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

ÖSTRÖM, N. Sociala distriktsbyråer i Stockholm. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

—N. Från fattigvårdens »stridsfält». Några exempel ur de dagliga erfarenheterna. Tidskrift för fattigvård 1926, nr 5.

Hemvård för sinnessjuka. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 10.

Finland.

LIND, E. Ny adoptionslag i Finland. Sv. Juristtidning 1926, nr 5.

Schweiz.

FELD, W. Die Leistungen der privaten Fürsorge in der Schweiz. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 125, s. 251.

Tyskland.

FRIEDLÄNDER, ADELE. Die Errichtung von Altersheimen. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 10.

KARSTEDT, O. Die Verwaltungskosten des Versorgungswesens. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 38.

PLATH. Alte und neue Wohlfahrtspflege. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 10.

RICHTER, L. Ersatzansprüche von Fürsorgeverbänden gegen die Träger der Sozialversicherung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 38.

SCHLOSSMANN, A. Riksenhetlig reglering av utbildningen av barnavårdssystrar i Tyskland. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1926, nr 5.

SCHUMANN, W. Das Jugendamt als Beurkundungsperson. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 9.

Föreningsväsen.

25 års internasjonal fagbevegelse. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Sverige.

BERGVALL, A. Fackföreningsmonopolismen. Målarnes Facktidning 1926, nr 10.

HANSSON, S. Vår äldsta fackförening [typografiska föreningen i Stockholm]. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 43.

R. Självbesinning inom svenska fackföreningar? Industritidningen 1926, nr 18.

Landsorganisationens kongress. Sv. Tidskrift 1926, nr 6.

Solidaritet och monopolism [recension]. Tiden 1926, nr 5.

Den svenske fagkongress. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Amerikas förenta stater.

HIRDMAN, G. Amerikanska landsorganisationens nya program. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 41.

HIRDMAN, G. Den amerikanska landsorganisationens traditioner. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 40.

HIRDMAN, G. Den nordamerikanska landsorganisationen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 39.

THOMPSON, LAURA A. Labor banks in the United States: A list of references. Monthly Labor Review sept. 1926.

Japan.

MATSUOKA, K. The development of the labour movement in Japan. The Labour Magazine okt. 1926.

Norge.

L[YSHOEL], J. H. Kommunismen på retur i Norge. Industria 1926, nr 20.

Fagopposisjonen av 1926. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Storbritannien.

BACKLUND, S. Fackföreningskongressen i Bournemouth. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 39.

CITRINE, W. M. Bournemouth trades union congress. The Labour Magazine okt. 1926.

HALÉVY, ELIE. Un chapitre de l'histoire des trade-unions. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

TURNER, B. Looking backwards: the formation of the I. L. P. [Independent Labour Party]. The Labour Magazine okt. 1926.

WEINGARTZ, B. Der britische Gewerkschaftskongress. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40.

WEINGARTZ, B. Einheitsfront und Industrieverbände in England. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 42—43.

British trades union congress. Industrial and Labour Information 4 okt. 1926.

Den engelska fackföreningskongressen. Industria 1926, nr 20.

Fagkongressen i Bournemouth. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Tjeckoslovakien.

Einigung der tschechoslovakischen Gewerkschaftsbewegung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 41.

Tyskland.

LINDE, F. W., VON DER. Kommunistische Gewerkschaftsarbeit. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

PROKSCH, A. Das Jahrbuch der deutschen Gewerkschaften. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 20.

QUIST, A. Ungdomen och den tyska fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 42.

Tagungen des Gewerkschaftsbundes der Angestellten. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

Zur Frage der Finanzreform der Gewerkschaften. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 43.

Österrike.

WAGNER, R. Brauchen wir eine Gewerkschaftsschule? Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 20.

Jord- och egnahemsfrågan.

ALBRECHT, O. Vom 3. Internationalen Bodenreformerkongress. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 42.

TARDY, L. L'organisation actuelle des établissements nationaux de crédit agricole et l'organisation du crédit agricole international. Le Musée Social 1926, nr 9/10.

THOMPSON, R. J. The productivity of british and danish farming. Journal of the Royal Statistical Society mars 1926.

Sverige.

ANDERSSON, G. Jordbrukets ställning i svenskt näringsliv. Tidens Kalender 1927.

ROHTLIEB, C. Socialdemokratisk jordpolitik. Sv. Tidskrift 1926, nr 6.

SYLVÉN, A. Ett försvar för lappmarkslagen. Trävaruindustrien 1926, nr 42.

ÖSTERGREN, A. Jordbruksnybildningen och nyodlingen i Sverige. Ny Jord 1926, nr 3.

Danmark.

Oprettelse af mindre Landbrug i Henhold til Statshusmandslovene samt Jordlovene af 1919. Statistiske Efterretninger 1926, nr 28.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

The prevention and settlement of industrial disputes. Unity 1926, nr 7.

Sverige.

LUNDGREN, HJ. Konflikten inom gat- och kantstensindustrierna. Stenarbetaren 1926, nr 4.

NILSSON, E. Industriell demokrati vid kommunala företag. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 42—43.

2-årigt avtal i Uppland. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1926, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Review of labor agreements of 1925. Monthly Labor Review sept. 1926.

Danmark.

JOHANSEN, O. Kolindsundsagen. Arbejderen 16 & 23 okt. 1926.

Den store Arbejdskommission. Arbejdsgiveren 1926, nr 41.

Finland.

De finländska arbetskonflikterna och Skandinaviens organisationer. Industria 1926, nr 20.

Norge.

L[YSHOEL], J. H. Den norska papperskonflikten bilagd. Industria 1926, nr 21.

Tariffene. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Storbritannien.

FOX, R. M. Workers and joint control of industry. The Labour Magazine okt. 1926.

LEMMER, F. Der Bericht der englischen Kohlenkommission. Allg. Statistisches Archiv B. 16, s. 165.

SCHLEEF, CAROLINE. Kolkonflikten i England. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 43.

H—T. England har förlorat £ 250 mill. på kolkonflikten. Sv. Finanstidning 1926, nr 40.

Coal-mining industry dispute. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 10.

Engelska kolstrejken i upplösning. Industria 1926, nr 21.

Obligatorisk skiljedom i engelska kolkonflikten? Industria 1926, nr 20.

Situasjonen efter et halvt års stans i kullgrubene. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 9.

Tyskland.

SCHMIDT. Dienstordnung oder Tarifvertrag [sjukkassefunktionärernas anställningsvillkor]. Zentralblatt für Reichsversicherung 1926, nr 10.

WAGNER, F. Das Gesetz über die verlängerten Fristen für die Kündigung von Angestellten. Arbeit und Beruf 1926, nr 19.

Kooperation.

BARNES, G. N. Co-operation in the state of today and to-morrow. International Co-operative Bulletin 1926, nr 10.

FREUNDLICH, EMMA. Den internationale Andelspolitik. Andelsbladet 1926, nr 43.

HÉDBERG, A. Le commerce coopératif international à l'heure actuelle. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20,

HEDBERG, A. L'union coopérative des pays du Nord. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

HILDEBRAND, K. Die genossenschaftliche Werbearbeit. Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 3.

PICARD, R. L'»Ordre coopératif» de Bernard Lavergne. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

SICHELBAUER, U. Genossenschaftswesen und Liberalismus. Genossenschafts-Korrespondenz 1926, nr 3.

STOLPE, H. Kooperation som akademiskt läroämne. Kooperatören 1926, nr 16.

THOMAS, A. Kooperationen och återuppbyggandet. Kooperatören 1926, nr 16.

Sverige.

G[JÖRE]S, A. Kooperationen skall straffbeskattas! Konsumentbladet 1926, nr 44.

HANSSON, G. Några synpunkter på jordbrukskooperationen. Sv. Landtmännens Föreningsblad 1926, nr 41.

Kooperationen som försäkringsgivare. Assurans 1926, nr 19.

Frankrike.

COUVRECELLE, E. Le développement et le contrôle des boucheries-charcuteries dans les sociétés coopératives. Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

GAUMONT, J. Le XIIIe congrès de la fédération nationale des coopératives de consommation à Lille. (13—16 Mai 1926.) Revue des Études Coopératives 1926, nr 20.

Ryssland.

TOTOMIANZ, V. Genossenschaftswesen in Sowjetrussland. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 56, s. 470.

Schweiz.

Rationalisierungsbestrebungen im Detailhandel. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 40.

Die Unkosten schweiz. Konsumvereine. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 40.

Levnadskostnader.

Die internationale Preisbewegung 1925/1926. Wirtschaftsberichte des Schweizerischen Handelsamtsblattes 1926, nr 22.

Wholesale prices of commodities in 1925. Journal of the Royal Statistical Society mars 1926.

Sverige.

CEDERBLAD, N. The swedish family budget enquiry of 1923. International Labour Review okt. 1926.

Finland.

HARMAJA, L. De intellektuella arbetarnas skattebörda. Social Tidskrift 1926, nr 10.

Schweiz.

Hemmnisse des Preisabbaues. Wirtschaftsberichte des Schweizerischen Handelsamtsblattes 1926, nr 21.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Sverige.

KOMMERSKOLLEGIUM. Framställning angående statsunderstöd för lärlingsutbildning. Kommersiella Meddelanden 1926, nr 19.

Danmark.

A. L. Ö. Psykoteknikken. Centralarbejdsanvisningskontorets psykotekniske Afdeling aflægger Beretning. Arbejdsgiveren 1926, nr 42.

Fagforeningerne og Lærlingene. Arbejdsgiveren 1926, nr 40.

Læremestrene og Lærlingeloven. Arbejdsgiveren 1926, nr 41.

Finland.

KANERVIO, ELINA. Blick på undervisningen i huslig ekonomi i Finland. Social Tidskrift 1926, nr 10.

Nederländerna.

DET, E. J. VAN. Voorlichting bij Beroepskeuze. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 10.

Tyskland.

KUNZE, K. Prüfstelle und Nachschulung für Stenotypistinnen. Arbeit und Beruf 1926, nr 18.

Leibesübungen in der Werkschule bei A. Borsig, Berlin-Tegel. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

Nykterhetsfrågan.

HERCOD, R. Alkoholfrågan inför nationernas förbund. Tirfing 1926, nr 7/8.

Sverige.

STÉENHOFF, G. Nykterhetsrörelsens centralbibliotek i alkoholfrågan. Tirfing 1926, nr 7/8.

WIJKMARK, E. Alkoholen och brottsligheten. Tirfing 1926, nr 7/8.

ÅMAN, A. Några önskemål i fråga om samarbetet mellan systembolagen och alkoholistvårdsmyndigheterna. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 9.

Kaféfrågan ännu en gång. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 9.

Australien.

LUNDBERG, J. Rusdryckerna och alkohollagstiftningen i den femte världsdelen. Tirfing 1926, nr 7/8.

Belgien.

R[OSENBOR]G, E. Den belgiska alkohollagstiftningen och dess tillämpning. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 9.

Norge.

B[ORGSTRÖM], S. Folkflertalet från förbudsfylkena. Reformatorn 1926, nr 44.

F[URUSKOG], J. Brännvinsförbudets fall. Reformatorn 1926, nr 44.

G[AH]N, H. Det norska halvförbudet i statistisk belysning. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 9.

ROGNELIN, B. Norsk Kronikk. Tirfing 1926, nr 7/8.

Schweiz.

ROSENBORG, E. Alkoholfria folkrestauranger. Vad schweiziska kvinnoorganisationer lyckats åstadkomma. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 9.

Socialförsäkring.

TRAP, C. Den sociale alderdomshjælp i de tre skandinaviske lande. Nordisk Tidskrift 1926, nr 6.

VOGT, F. Det 6te nordiske arbeiderforsikringsmøte. Sociale Meddelelser 1926, nr 7.

Sverige.

DAHLÉN, G. Den svenska folkpensioneringen. Tidens Kalender 1927.

NORDENSON, J. W. Socialförsäkring och sjukvårdsväsende. Sv. Läkartidningen 1926, nr 41.

SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Skrivelse till Konungen i sjukkassefrågan. Sv. Läkartidningen 1926, nr 43.

TEGENDAL, E. Sjukdom och invaliditet enligt sjukkasselagen. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 11.

Pensionsfondens försäkringstagare få bestrida det allmännas försäkringsavgifter. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 11.

Pensionsstyrelsens sjukvårdsverksamhet i motvind. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 10.

Sveriges läkare kräva folksjukförsäkringens reformering. Social-Medicinsk Tidskrift 1926, nr 11.

Danmark.

BORBERG, L. P. Lægeattester. Socialt Tidsskrift 1926, nr 9.

CONRAD, R. Om Invalideforsikringslovens § 26. Socialt Tidsskrift 1926, nr 9.

KUHN, J. Lægerne og den sociale Forsikring. Socialt Tidsskrift 1926, nr 9.

Ålderdomspensionering i Danmark. Arbetarskyddet 1926, nr 10.

Irland.

Workmen's compensation. Report of committee. Conclusions and recommendations. Irish trade journal okt. 1926.

Kanada.

Mothers' allowances in Ontario. The Labour Gazette 1926, nr 9.

Tyskland.

GRIESER, A. Die Berufsversicherung der deutschen Bergleute. (Neue Fassung des Reichsknappschaftsgesetzes vom 1. Juli 1926.) Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft okt. 1926.

KLEEIS, F. Die neue Anrechnung der Invalidenrenten an die Unfallrenten. Zentralblatt für Reichsversicherung 1926, nr 10.

KLEEIS, F. Verband der Landesversicherungsanstalten. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40.

MANES, A. Zur Ausbildung der Sozialversicherungsbeamten, insbesondere in der Krankenversicherung. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft okt. 1926.

Die Wahlen zur Sozialversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 40.

Österrike.

GSCHLIESSER, H. Der Arbeitgeberbegriff in der Sozialversicherung nach österreichischem Rechte. Arbeit und Beruf 1926, nr 19.

Ut- och invandring.

BROWN, J. W. The first world migration congress. The Labour Magazine okt. 1926.

Tyskland.

SCHMIDHUBER, W. Waren- oder Menschenexport. Der Arbeitgeber 1926, nr 19.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 oktober—10 november 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
425.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	7 okt.

Arbetsmarknaden under november månad 1926.

Under den gångna hösten ha arbetsmöjligheterna å den svenska arbetsmarknaden visat tendens till minskning i en utsträckning, som icke torde låta sig förklaras enbart av de regelbundna säsongväxlingarna inom näringslivet. Ungdomsarbetslösheten har sålunda enligt de offentliga arbetsförmedlingarnas uppgifter gjort sig kraftigare påmind, samtidigt som arbetslöshet inom skilda områden kommit tydligare till synes. Åtstramningen på arbetsmarknaden kunde under månaden bl. a. utläsas i siffrorna från arbetsförmedlingsanstalterna, vilka rapporterade omkring 5 500 flera arbetsansökningar än motsvarande månad i fjol, därav 4 500 på manliga avdelningen. Denna ökning inverkade i sin tur på siffran för antalet arbetsansökningar å varje hundratal lediganmälda platser, vilken steg från 186 i oktober till 273 i november; motsvarande tal i fjol var 246. Arbetslöshetskommittéerna fingo flerstädes mottaga ett ökat antal framställningar om arbetslöshetshjälp, och antalet personer, som med arbetsförmedlingens medverkan under månaden kunde hänvisas till nödhjälpsarbete av något slag, utgjorde 1 367. I denna siffra äro sålunda inräknade alla, som erhållit anställning vid statligt, statskommunalt eller rent kommunalt reservarbete.

Vid jordbruket kunde man konstatera en stegring av lösarbetarstammen genom att jordbruket, bl. a. till följd av legostadgans försvinnande, mer och mer fått prägel av säsongsysselsättning. Överskottet av manlig arbetskraft ökades dessutom därav, att de, som av en eller annan anledning avskedas eller utestängas från industriens arbetstillfällen, delvis söka sig över till jordbruket. Bristen å ladugårdspersonal och kvinnliga tjänare kvarstod dock alltjämt. Årets situation i de södra landskapen synes dessutom ha rönt inflytande av den inskränkta sockerbetsodlingen och betkampanjen; enbart vid betupptagningen sysselsättas under normala år omkring 6 000 lösarbetare utöver gårdarnas egen personal samt arbetslediga småbrukare och lägenhetsinnehavare.

Inom den industriella arbetsmarknaden torde man såsom särskild anledning till den framträdande knappheten på arbetstillfällen få betrakta de alltjämt märkbara återverkningarna av den engelska kolstrejken. En alltmera framträdande arbetslöshetsorsak synes även vara den under senare år påskyndade ersättningen av den dyra arbetskraften med maskinkraft. Metallindustrien hade synbarligen vissa svårigheter att behålla hela sin nuvarande, under föregående år kraftigt ökade arbetarstam, men avskedandena gingo i första hand ut över den mindre kvalificerade arbetskraften. De goda yrkesmännen saknade däremot nästan ingenstädes anställning. — De nordliga länens arbetslösa utgjordes huvudsakligen av sågverks- och skogsarbetare, vilka senare på grund av bristande snötillgång ännu ej kunnat påbörja vinterns skogsdrivningar.

Sjöfarten rönte påverkan av den engelska kolstrejken i så måtto, att kolresorna till Sverige upphörde och fraktfarten omlades till längre resor, som icke berörde de svenska hamnarna. Då en svensk sjöman endast får avmönstra här hemma, minskades förklarligt nog omsättningen av sjöfolk. Antalet avmönstringar vid sjömanshusen uppgingo under månaden till 2 440, under det antalet påmönstrade sjömän utgjorde 1 757. Antalet arbetssökande sjömän vid de offentliga sjömansförmedlingarna var dock mindre än föregående månad, då många vid denna tid av året avresa till sina hemorter för att där invänta seglationens återupptagande på våren.

Gruppen handel och samfärdsel fick delvis känning av den förestående julsäsongen inom minuthandeln, men överskottet av kontors- och butikspersonal gjorde sig alltjämt påmint. Sysselsättningen för handels- och transportarbetare visade sig vara normal.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	*273*	*247*	*191*	*163*	*162*	*166*	*161*	*151*	*158*	*186*	*273*	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	206	148	120	96	92	91	94	113	122	129	186	220
1926	*189*	*152*	*112*	*101*	*106*	*95*	*96*	*107*	*126*	*138*	*211*	—
Övriga näringsgrupper:												
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	316	289	243	196	180	176	186	177	168	197	263	227
1926	*290*	*273*	*223*	*189*	*177*	*185*	*184*	*171*	*172*	*210*	*289*	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	*15·7*	*14·8*	*14·7*	*12·3*	*9·9*	*9·6*	*8·6*	*8·3*	*9·1*	*11·5*	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 1025.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1926.

Undersökningens syftemål och omfattning. Alltsedan år 1922 har socialstyrelsen årligen utfört vissa undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid de årliga oktoberflyttningarna samt, beträffande de två senaste åren, även vid fardagen i april månad. Kortfattade redogörelser för undersökningsresultaten ha lämnats i denna tidskrift.[1]

Vid undersökningen rörande ställningen på bostadsmarknaden omkring 1 oktober innevarande år ha uppgifterna som vanligt erhållits genom frågeformulär, som ifyllts av vederbörande kommunala myndigheter. Frågorna voro i huvudsak desamma, som vid den senaste enquêten i april månad. Svar ha nu ingått från samtliga städer, varvid dock från Djursholm meddelats, att någon egentlig hyresmarknad ej där förefinnes, varför frågorna icke kunnat besvaras.

Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större städer (med över 10 000 inv.) och mindre städer. Härvid har emellertid Visby, vars invånarantal med föregående år överskridit den angivna gränsen, för erhållande av full jämförbarhet med äldre siffror fortfarande räknats till den senare gruppen, medan Lidingö, som först vid nyåret 1926 erhöll stadsrättigheter, av enahanda skäl icke upptagits i de siffersammanställningar, som gjorts i det följande.

Större städer. Nedanstående tablå grundar sig på de omdömen angående bostadstillgången, som vederbörande kommunalmyndigheter avgivit dels vid senaste oktoberflyttning, dels vid föregående undersökningstillfällen:

	I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara:								
	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)			för medelstora lägenheter (3—5 rum och kök)			för större lägenheter (6 o. fl. rum och kök)		
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1923	4		8	24	13		18	5	28		8	—
Okt. 1924	5		10	21	20		15	1	33		3	—
April 1925	5		11	20	16		19	1	33		3	—
Okt. 1925	1	6	13	16	9	21	6	—	17	16	3	—
April 1926	—	9	15	12	6	23	7	—	13	21	2	—
Okt. 1926	1	6	16	13	12	20	4	—	19	15	2	—

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 25 ff. och 877 ff., årg. 1924, sid. 894 ff., årg. 1925, sid. 530 ff. och 971 ff. samt årg. 1926, sid. 465 ff.

Ehuru dessa siffror givetvis ej kunna göra anspråk på att exakt återge det verkliga läget, bära de i stort sett vittne om den fortskridande utvecklingen mot förbättrad bostadstillgång.

Vad beträffar läget i oktober 1926 var tillgången nu liksom förut mest knapp i fråga om småläghenheter. Beträffande sådana har man i 13 av de 36 större städerna talat om otillräcklig och i 16 fall om knapp tillgång, medan endast i 7 fall tillgången ansetts vara fullt tillräcklig eller t. o. m. god. För de medelstora lägenheterna ställa sig siffrorna betydligt gynnsammare, och i fråga om våningar med över 5 rum och kök har tillgången endast i två städer — Kristianstad och Kristinehamn — ansetts vara för knapp.

Tab. A. I kommunala nödbostäder intagna husvilla vid vissa tidpunkter åren 1923—1926.

Tidpunkter[1]	Antal i nödbostäder boende före fardagen		Antal i samband med flyttningen i nödbostäder nyintagna		Antal efter flyttningen i nödbostäder kvarboende		Antal städer, i vilka dylik inkvartering efter flyttningen förekommit
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer	
Okt. 1923	.	.	.	.	1 612	.	23
Okt. 1924	1 157	5 581	622	2 993	[2] 1 549	[2] 7 305	23
April 1925	1 276	.	163	.	[3] 1 298	.	20
Okt. 1925	1 074	4 992	291	1 477	[2] 1 231	[2] 5 992	21
April 1926	946	4 864	26	139	[4] 899	[4] 4 655	17
Okt. 1926	748	3 865	72	337	[5] 708	[5] 3 695	19

En blick på ovanstående tab. A över antalet i kommunala nödbostäder inkvarterade husvilla synes i sin mån bestyrka, att tillgången på småfolkslägenheter undergått en viss förbättring även sedan april 1926. Antalet vid oktoberflyttningen omhändertagna husvilla understiger nämligen motsvarande siffror för april med c:a 200 familjer eller ungefär 1 000 personer, vilket innebär en nedgång i den officiellt registrerade husvillheten med drygt 20 %. En sammanställning av de nu erhållna uppgifterna med siffrorna för oktober 1925 visar en ännu större minskning. Antalet i samband med själva flyttningen i nödbostäder nyintagna utgjorde sålunda vid den föregående oktoberflyttningen 291 familjer med 1 477 personer gentemot 72 familjer med 337 personer innevarande år, och antalet före respektive fardagar i nödbostäder boende familjer utgjorde denna gång knappast 3/4 av motsvarande tal från oktober 1925.

Antalet städer, i vilka husvillhet i här avsedd mening förekommit, har dock endast undergått obetydlig minskning från oktober 1925, nämligen från 21 till 19.

[1] Vid 1922 års undersökning kunde här ifrågavarande uppgifter ej erhållas för Stockholm, varför siffrorna för nämnda år icke ansetts böra medtagas i denna översikt. — [2] Antalet inkvarterade den 6 okt. — [3] Antalet inkvarterade den 10 april. — [4] Antalet inkvarterade den 8 april. — [5] Antalet inkvarterade den 11 okt.

Tab. B. I kommunala nödbostäder intagna husvilla i de större städerna vid 1926 års oktoberflyttning.

Städer	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1926		Antal i samband med oktoberflyttn. i nödbostäder nyintagna husvilla		Antal i nödbostäder boende den 11 okt. 1926		Städer	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1926		Antal i samband med oktoberflyttn. i nödbostäder nyintagna husvilla		Antal i nödbostäder boende den 11 okt. 1926	
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer		familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer
Stockholm	182	757	27	125	147	651	Göteborg	—	—	—	—	—	—
Södertälje	3	17	—	—	3	17	Mölndal	1	6	—	—	1	6
Uppsala	30	151	1	2	20	95	Uddevalla	—	—	—	—	—	—
Nyköping	15	55	—	—	12	43	Trollhättan	—	—	—	—	—	—
Eskilstuna	71	430	6	32	77	462	Borås	13	90	—	—	13	90
Linköping	35	187	10	56	45	243	Skövde	—	—	2	4	2	4
Norrköping	52	282	—	—	45	241	Karlstad	—	—	—	—	—	—
Jönköping	—	—	—	—	—	—	Kristinehamn	2	15	3	12	5	27
Kalmar	—	—	—	—	—	—	Örebro	24	104	7	24	30	126
Västervik	—	—	—	—	—	—	Västerås	—	—	—	—	—	—
Karlskrona	20	102	4	24	20	97	Falun	—	—	—	—	—	—
Kristianstad	—	—	—	—	—	—	Gävle	—	—	—	—	—	[1] —
Malmö	82	459	6	27	81	454	Söderhamn	—	—	—	—	—	—
Lund	22	116	—	—	17	97	Härnösand	—	—	—	—	—	—
Landskrona	36	156	—	—	35	153	Sundsvall	—	—	2	12	1	4
Hälsingborg	126	725	2	8	128	723	Östersund	—	—	—	—	—	—
Ystad	6	37	—	—	—	—	Luleå	—	—	—	—	—	—
Trälleborg	—	—	—	—	—	—							
Halmstad	28	176	2	11	26	162	Summa	748	3 865	72	337	708	3 695

Bland de 17 större städer, Lidingö oberäknat, som — efter vad som framgår av tab. B — ej behövt omhändertaga och provisoriskt inkvartera några bostadslösa, märkas Göteborg, Västerås, Jönköping och samtliga norrländska städer. Det största antalet husvilla förete Hälsingborg, Stockholm, Malmö, Eskilstuna, Norrköping och Linköping i nu nämnd ordning. Sättes antalet husvilla i relation till befolkningssiffran, komma Eskilstuna och Hälsingborg (där antalet i nödbostäder intagna personer den 11 okt. utgjorde resp. 15·2 och 14·1 per 1 000 inv.) i första rummet, följda av Halmstad, Linköping och Landskrona (med resp. 8·8, 8·3 och 8·0 per 1 000 inv.). Jämför man vidare även dessa siffror för de enskilda städerna med motsvarande uppgifter från föregående undersökningar, befinnes Stockholm uppvisa den största nedgången, nämligen över 50 %. Även Halmstad, Trälleborg (f. n. ingen husvillhet) och Borås visa stark nedgång i förhållande till föregående oktobersiffror. På ett och annat håll, såsom i Linköping, synes däremot husvillheten snarast vara stadd i ökning, och i städer som Eskilstuna, Norrköping, Karlskrona, Lund, Hälsingborg, Örebro och Gävle kan någon bestämd utvecklingstendens knappast iakttagas.

[1] I Gävle voro den 11 okt. 1926 31 familjer med 185 personer inkvarterade i kommunen tillhöriga lägenheter, vilka emellertid enligt uppgift lära komma att tjäna som permanenta bostäder.

Påpekas bör emellertid, att nu meddelade uppgifter icke kunna ge någon mera allsidig och säker uppfattning om den faktiska förekomsten av bostadslöshet å resp. orter. Siffrorna avse, som nämnts, närmast de genom stadens försorg i provisoriska nödbostäder inkvarterade husvilla.[1] Vid sidan härav förekomma andra former av mer eller mindre utpräglad bostadslöshet. Ett flertal husvilla torde sålunda föredra att innebo hos släktingar och vänner framför att taga sin tillflykt till kommunala nödbostäder. Vidare torde på sina håll förekomma, att gamla och skröpliga bostäder, som ur hälsovårdssynpunkt utdömts eller bort utdömas, fortfarande användas. I Malmö uppgivas sålunda c:a 160 familjer bebo dylika mindervärdiga lägenheter. Om ytterligare en form av »dold bostadslöshet» föreligga underrättelser från Stockholm och Malmö, där 435 resp. c:a 200 familjer fortfarande bo i egna eller förhyrda kolonistugor. Även om dessa delvis äro av relativt solid beskaffenhet, förhindra i regel de för koloniområdena gällande byggnadsbestämmelserna, att därvarande sommarstugor, såsom det plägar ske i de yttre förstadsområdena, successivt utbyggas till vinterbonade lägenheter med större utrymmen.

Rörande orsakerna till husvillheten anses i Stockholm, Malmö och Lund denna övervägande bero på bristande tillgång på smärre lägenheter. I 8 andra städer har man i främsta rummet hänvisat till de husvillas ekonomiska och sociala läge (arbetslöshet, allmän oordentlighet etc.) och därmed sammanhängande bristande betalningsförmåga. I åtskilliga fall anses båda dessa omständigheter hava samverkat. Stundom förklaras, att särskilt barnrika familjer betraktas såsom mindre önskvärda hyresgäster och därför ha svårt att erhålla bostad.

Erinras må i detta sammanhang om, att den ökning i tillgången på smålägenheter, som otvivelaktigt inträtt under senare år, endast delvis kommit de mindre betalningskraftiga folklagren till godo, i det under inflytande av ändrade bostadsvanor, särskilt i storstäderna, producerats en betydande mängd med alla moderna bekvämligheter utrustade småbostäder, som betinga hyror vida utöver de mindre bemedlades ekonomiska räckvidd. Gruppen småfolksbostäder tenderar därför att bliva avgränsad mera genom hyrespriset än genom rumsantalet.

Nedgången i husvillheten sammanhänger givetvis med den starka ökning i bostadsbyggnadsverksamheten, som inträtt under senare år. Enligt en i denna tidskrift tidigare meddelad översikt var bostadsproduktionen i de större städerna under 1925 15 % större än 1924 års och 40 % större än byggnadsverksamheten år 1913.[2] Emellertid ökades bostadsproduktionen under år 1925 i huvudsak blott i de största städerna, medan ej mindre än 18 medelstora städer företedde lägre tal än föregående år. Redan till april-enquêten meddelades vissa uppgifter, som tydde på ett avsaktande av bo-

[1] Framhållas må emellertid, att de uppgiftslämnande myndigheterna ej alltid haft samma uppfattning om vilka av kommunen tillhandahållna bostäder, som skola vara att anse som nödbostäder.

[2] Soc. Medd. årg. 1926, sid. 280.

stadsbyggnadsverksamheten å än flera orter, i det produktionen av hyreshus i 19 större städer ansågs avtagande och endast i 6 fall angavs vara tilltagande. Såvitt man vågar döma av de till oktoberundersökningen inkomna upplysningarna, håller denna tendens f. n. snarast på att ytterligare befästas. Produktionen av hyreshus har nämligen endast i 5 fall — Stockholm, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Falun (av vilka städer de tre förstnämnda, såsom nämnts, också redovisat anmärkningsvärt höga husvillhetssiffror) — betecknats såsom tilltagande men i 22 fall däremot såsom avtagande, medan den i 9 städer ansetts ungefär motsvara föregående års. I fråga om produktionen av egnahemsbyggnader möta ungefär enahanda siffror. Här har emellertid byggnadsverksamheten ansetts tilltagande i 4 fall och ungefär normal i 10.

Upplysningarna om bostadsproduktionens utvecklingstendenser böra sammanställas med de uppgifter om hyresnivåns förändringar i 35 större städer, som återfinnas i nedanstående tablå:

	Antal städer, varest hyresnivån uppgivits vara:								
	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Okt. 1925 . .	1	22	12	3	26	6	9	24	2
April 1926 .	2	26	7	5	24	6	13	22	—
Okt. 1926 . .	3	24	8	8	25	2	18	17	—

Som synes, visa hyrorna för större lägenheter i ungefär hälften av de större städerna benägenhet att falla, medan de i övriga fall angetts vara i huvudsak stillastående, och i intet fall betecknas såsom stigande. I fråga om mindre och medelstora lägenheter anses hyresnivån i flertalet fall icke visa någon som helst rörelsetendens. Å de relativt fåtaliga orter, där förändringar registrerats, anses stegringstendensen vara övervägande för smålägenheternas del, medan däremot de medelstora våningarna synas ha en starkare benägenhet att falla än att stiga i pris. Jämföras dessa uppgifter med resultatet av 1925 års oktoberundersökning, visar det sig, att under de senast förflutna tolv månaderna stegringstendenserna å hyresmarknaden försvagats, medan sänkningstendenserna blivit mera framträdande.

Mindre städer. Bostadsfrågan torde f. n. å de flesta mindre orter ha upphört att vara något mera brännande socialt problem, och det är endast mycket sällan, som vittnesbörd om något egentligt nödläge synes förekomma. Efterföljande tablå utgör en sammanställning av de erhållna upplysningarna om bostadstillgången, omfattande 71 vid alla undersökningstillfällen representerade städer:

I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara:

	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter[1]		
	god tillr.	knapp	otillr.	god tillr.	knapp	otillr.	god tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1922 .	28	32	11	45	24	2	52	14	3
Okt. 1923 .	36	20	15	52	16	3	60	5	5
Okt. 1924 .	38	25	8	62	9	—	67	4	—
Okt. 1925 .	13 34	16	8	25 40	5	1	25 42	1	—
Apr. 1926 .	16 34	16	5	21 41	9	—	30 34	7	—
Okt. 1926 .	11 42	15	3	31 34	6	—	38 25	7	—

En jämförelse med äldre siffror visar, att omdömena om hyresmarknadens läge vid detta undersökningstillfälle i stort sett utfallit gynnsammare än tidigare. Över huvud synes numera tillgången på våningar från och med 3 rum och kök i de mindre städerna endast i undantagsfall understiga efterfrågan. Sämre ställer det sig givetvis med tillgången på smålägenheter. Denna har visserligen endast i tre städer — Enköping, Karlshamn och Eslöv — betecknats såsom otillräcklig, men i 15 andra uppges knapp tillgång råda på småfolksbostäder.

Den i de mindre städerna officiellt registrerade husvillheten, som aldrig varit stor, har nu ytterligare nedgått, särskilt om man jämför med förhållandena vid föregående oktoberflyttning.

Före fardagen bodde i kommunala nödbostäder inalles 24 familjer med 134 personer. I samband med själva flyttningen nyintogos 5 familjer med 14 personer och den 11 oktober kvarbodde i provisoriska bostäder 22 familjer med 116 personer. Antalet städer, i vilka någon husvillhet i här avsedd mening vid nämnda datum förefanns, utgjorde 6. Angående orsakerna till husvillheten har endast i ett fall uteslutande hänvisats till bristande tillgång på lägenheter, medan man i 4 fall talat om bristande betalningsförmåga och i ett fall anfört båda dessa omständigheter.

Även i de mindre städerna synes bostadsproduktionen i det stora hela visa en avtagande tendens. I fråga om hyreshus har produktionen sålunda i 34 städer betecknats såsom avtagande (23 vid föregående aprilundersökning), i 26 såsom oförändrad (34) och endast i 14 såsom tilltagande (16).[2] I fråga om den för de mindre städernas vidkommande ej sällan mera betydelsefulla egnahemsbyggnadsverksamheten är den avtagande tendensen ej fullt så framträdande. Tillbakagång har sålunda uppgivits från 29 städer, medan tilltagande byggnadsverksamhet synes råda i 23 och oförändrad eller normal sådan i 21.

Till sist lämnas en tablå över uppgifterna om hyresnivåns läge i 74 mindre städer:

---

[1] Åren 1922, 1923, 1925 och okt. 1926 ha större lägenheter uppgivits ej förekomma i resp. 2, 1, 3 och 7 av de här redovisade städerna.

[2] Vid aprilundersökningen erhöllos dessa uppgifter från 73 städer.

Antal städer, varest hyresnivån uppgivits vara:

	för småhägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter			Uppgift om större lägenheter saknas
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	
Okt. 1925	6	60	8	10	61	3	14	55	2	3
April 1926[1]	7	58	8	10	60	3	15	57	—	1
Okt. 1926	6	63	5	16	55	3	24	46	2	2

Den enda framträdande olikheten gentemot tidigare uppgifter är, att hyrorna f. n. synas visa någon starkare benägenhet att falla beträffande större lägenheter. I övrigt synes hyresnivån emellertid på de flesta håll vara tämligen stillastående. Där en tendens till ändring förefinnes, är det för de medelstora lägenheternas del oftast fråga om en sänkning; hyrespriserna för småhägenheter förefalla däremot att ha ungefär lika stor benägenhet att stiga som att sjunka.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1925.

I likhet med tidigare år har å socialstyrelsens sjöfartsavdelning verkställts en arbetarskyddsstatistisk utredning beträffande olycksfall, vilka under 1925 drabbat å svenska handelsfartyg anställda sjömän. Till grund för denna utredning har som vanligt legat till kommerskollegium inkomna rapporter om sjöolyckor samt protokoll över sjöförklaringar och sjöförhör jämte genom yrkesinspektörerna från polismyndighet insända anmälningar om olycksfall i arbete. Härutöver har emellertid socialstyrelsen genom vissa försäkringsinrättningar erhållit kännedom om ett mycket avsevärt antal olycksfall, som vederbörande arbetsgivare underlåtit inrapportera till polismyndigheten och vilka jämväl medtagits i utredningen. Härigenom har det totala antalet redovisade olycksfall under 1925 kommit att betydligt överstiga motsvarande siffror från föregående år, varför någon tillförlitlig jämförelse beträffande olycksfallsfrekvensen icke kan anställas, helst som det förefinnes anledning förmoda, att ovanberörda uraktlåtenhet att till polismyndighet anmäla inträffade olycksfall fortgått under alla de tidigare år, ifrågavarande utredning ägt rum. Då antalet i föreliggande redogörelse upptagna olycksfall överstiger motsvarande summa för närmast föregående år med ej mindre än 415, må därför denna skillnad ej anses angiva en proportionellt lika stor ökning av olycksfallsfrekvensen.

Såsom av efterföljande tabeller framgår, omfattar undersökningen sammanlagt 1 070 olycksfall, av vilka 74 med dödlig utgång. Av samtliga dessa fall ha 965 inträffat å maskindrivna fartyg och 105 å segelfartyg och prämar. Av de förstnämnda hade 54, av de senare 20 dödlig utgång. Till kommers-

[1] Vid aprilundersökningen erhöllos dylika uppgifter från 73 städer.

kollegium hava anmälts 121, genom yrkesinspektörerna 478 och från försäkringsinrättningar 519 olycksfall, vadan 48 fall samtidigt inrapporterats från mera än ett håll.

Av de under redogörelseåret inträffade och till socialstyrelsens kännedom komna olycksfallen hava 63 drabbat sjömän av främmande nationalitet, nämligen 8 norrmän, 11 danskar, 9 finländare, 16 tyskar, 5 estländare, 9 britter, 1 italienare, 1 portugis, 1 ungrare, 1 grek och 1 serb.

Olycksfallsintensiteten under årets olika månader framgår av nedanstående uppställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	S:a
Dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg	2	7	1	5	4	1	4	2	2	10	1	15	**54**
Segelfartyg och pråmar	—	—	—	—	10	—	1	—	1	5	1	2	**20**
Icke dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg	84	65	58	62	63	94	101	65	77	83	89	70	**911**
Segelfartyg och pråmar	4	1	2	5	9	12	6	5	9	11	14	7	**85**
Summa	**90**	**73**	**61**	**72**	**86**	**107**	**112**	**72**	**89**	**109**	**105**	**94**	**1 070**

Olycksfallens fördelning med avseende på orsaker, fartygens cert, bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å sid. 960—961.

Olycksfallen äro fördelade på 677 fartyg, av vilka 592 maskindrivna samt 85 segelfartyg och pråmar. Antalet olycksfall för varje i undersökningen ingående fartyg växlar på sätt angives i nedanstående uppställning:

	Antal fartyg, å vilka antalet olycksfall utgjort											Summa
	1	2	3	4	5	6	7	10	11	12	13	
Maskindrivna fartyg	395	117	41	19	11	2	2	2	1	1	1	**592**
Segelfartyg och pråmar . .	73	9	—	2	—	1	—	—	—	—	—	**85**
Samtliga fartyg	**468**	**126**	**41**	**21**	**11**	**3**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**677**

Dödsolyckorna ha varit fördelade på 47 olika fartyg, av vilka 39 haft vardera ett dödsfall, 2 fartyg vardera tvenne och 2 trenne fall, medan för de övriga redovisats resp. 4, 5, 6 och 10 förlorade människoliv.

Olycksfallens relativa fördelning på de olika bemanningsspecialiteterna framgår av nedanstående uppställning (varvid för jämförelse inom parentes angivits motsvarande tal för 1924):

	Befälhavare	Styrmän	Maskinister	Däcksmanskap	Maskinmanskap	Kökspersonal manl.	Kökspersonal kvinnl.	Övriga	Summa
Anställda, %	9	11	12	33	18	9	7	1	**100**
Olycksfall, %	7·7 (9·2)	9·9 (10·4)	9·6 (10·1)	38·3 (39·8)	23·5 (21·2)	6·1 (5·0)	3·7 (3·7)	1·2 (0·6)	**100**
Dödsfall, %	12·2 (6·3)	14·9 (14·9)	6·8 (6·3)	35·1 (43·7)	14·8 (18·7)	12·2 (8·8)	2·7 (1·3)	1·3 (0·0)	**100**

Av samtliga olycksfall ha 70·5 % ägt rum å fartyg, som legat i hamn, och 29·5 till sjöss, medan motsvarande uppdelning av dödsfallen varit 33·8 resp. 66·2 %. Endast 3·6 % av samtliga olycksfall ha inträffat vid större sjöolycka i samband med fartygs totalförlisning; av dödsfallen komma däremot 45·9 % på dylika olyckshändelser.

En närmare beskrivning på de olycksfall, som haft dödlig utgång, lämnas här nedan:

Vid fartygs *förlisning i öppen sjö* hava tio personer, alla anställda å samma fartyg, omkommit.

En större bogserångare, som i mitten av december månad utan släp befann sig på nordgående längs den norrländska kusten, förolyckades härunder med man och allt. Förutom genom några ilandflutna smärre föremål, som tillhört fartyget, och av vilka fynd man kunnat ungefärligen fastslå, var katastrofen ägt rum, har det trots ingående undersökningar icke kunnat fastställas, huru olyckan uppstått. Rådande storm och överbrytande sjö i förening med stark kyla tala för möjligheten av nedisning, varigenom fartyget med sitt jämförelsevis låga fribord kunnat nedtryckas och sjunka, men även grundstötning å något undervattensskär anses icke vara utesluten. Den förolyckade ångarens omkomna besättning bestod förutom befälhavaren av styrman, två maskinister, två däcksmän, två eldare och tvenne kvinnor.

I samband med *strandning eller grundstötning* ha nio människoliv gått förlorade.

1. En med 275 ton tegel och lera lastad motorskonare, som under resa mellan en sydsvensk och en norrländsk hamn under oktober månad möttes av svårt väder, blev härunder segelsliten och läck. Vid försök att taga sig in i lä under land fick fartyget dessutom grundkänning och vattenfylldes allt mer, varför de ombordvarande sjösatte livbåten för att därmed bärga sig i land Härunder kantrade emellertid båten, och samtliga de skeppsbrutna kommo i vattnet. Fyra av dem lyckades dock klamra sig fast vid kölen och drevo med båten i land, medan befälhavaren, en jungman och kocken omkommo i vågorna.

2. En annan motorskonare om 133 bruttoton, som lastad med kalksten vid ungefär samma tidpunkt befann sig i samma farvatten som den ovannämnda, blev jämväl under det svåra vädret segelsliten och drevs av vind och ström mot ett undervattensskär, där den strandade och sönderslogs. Då livbåten hade spolats bort av sjön, måste besättningen stanna kvar å vraket, och oaktat strandningen ägde rum i närheten av en bebodd fyrplats, kunde på grund av den höga sjön någon hjälp ej lämnas därifrån, utan måste fyrpersonalen bevittna, huru fartyget efter hand sönderslogs och de ombordvarande fem sjömännen efter en långvarig kamp för livet gingo under i den upprörda sjön.

3. En mindre trälastad skonare på resa mellan en norrländsk och en dansk hamn råkade i närheten av destinationsorten ut för en våldsam snöstorm, varunder den grundstötte å ett sandrev. Fartyget vattenfylldes och blev stående å grundet, och besättningen, vilken till följd av storm och hög sjö ej kunde sjösätta livbåten, måste i den svåra kölden stanna ombord. Då vinden efter hand bedarrade och stranden blev skönjbar, sjösattes livbåten, varefter samtliga ombordvarande kommo i land. Då hade emellertid skeppskocken redan dukat under av köld och andra utståndna strapatser.

Sju sjömän ha under året fått sätta till livet vid *kollision* mellan fartyg.

1. Under kryssning i Engelska kanalen blev en med kaolinlera lastad tremastskonare påseglad av en fransk ångare och sjönk nästan omedelbart, varvid befälhavaren och tre man av besättningen drunknade. Olyckan, som inträffade nattetid vid klart väder, torde helt vara att tillskriva bristande uppmärksamhet från den kolliderande ångarens sida, enär seglarens lanternor brunno klart och alla till buds stående åtgärder för undvikande av kollisionen vidtogos av skonaren.

2. En cementlastad tremastskonare låg under tjocka på kryss för reducerade segel i södra Östersjön. Oaktat fullt dagsljus rådde, var sikten ytterligt inskränkt, varför reglementsenliga ljudsignaler regelbundet avgåvos med mistluren. De sig allt mer närmande signalerna från en ångares ångvissla hade en stund tydligt uppfattats från skonaren, som härunder hela tiden bibehållit kurs och fart, tills ångaren själv helt plötsligt blev synlig i dimman på en knapp fartygslängds avstånd. Ångarens fart var hög, och någon tid till manöver gavs ej å någondera sidan,

varför en våldsam kollision inträffade, i det att ångarens stäv träffade seglarens babords bog och inträngde ca 3 meter i skrovet, som ögonblickligen började vattenfyllas och sjunka. Vid den häftiga sammanstötningen gick skonarens rigg överbord och föll ned över ångarens fördäck, i fallet dragande med sig seglarens styrman och en lättmatros, vilka voro i färd med att bärga sig uppför ångarens sida. En jungman blev samtidigt svårt skadad, och kocken, som aldrig hunnit ut ur sin hytt, följde med fartyget i djupet. Även denna olycka synes vara att tillskriva den kolliderande ångaren, som vid tillfället gick med alltför hög fart.

Vid en förmodad *kantringsolycka* ha två sjömän, utgörande hela besättningen å en mindre skonare, ljutit döden.

Fartyget, som innehade last av trä, varav en del å däcket, försvann under resa från en västsvensk till en dansk hamn. Av anställda undersökningar framgick, att detsamma redan tidigare varit utsatt för kantringsolycka, vilket synes giva stöd för det antagande, att enahanda orsak även nu varit för handen. Bemanningen, som bestod av endast befälhavaren och en man, förefaller även ha varit otillräcklig, en uppfattning, som styrkes därav, att tre man tidigare förts ombord.

Sex personer, samtliga anställda å ett större skonertskepp, ha omkommit genom *minsprängning*.

Fartyget, som lastade 450 ton, hade en besättning på åtta man och var i barlast på resa från en västsvensk till en finsk hamn, då det i farvattnen öster om Gotska Sandön nattetid stötte på en mina och totalt söndersprängdes samt sjönk så gott som omedelbart. Endast konstapeln och en jungman, vilka under flera timmar drivit omkring på vrakspillrorna, räddades av förbipasserande fartyg, varemot befälhavaren och fem man av den övriga besättningen antingen dödades vid själva explosionen eller drunknade under fåfänga försök att hålla sig uppe i den jämförelsevis höga sjön.

Vid *fall från väders* har en sjöman, 2:dre styrman och telegrafist å ett större ångfartyg, ljutit döden.

Den omkomne, som, medan fartyget befann sig till sjöss, var sysselsatt med tillsyn av fall och antenner till radiotelegrafen, föll härvid från aktermasten ned å däcket och ådrog sig därav förutom benbrott så svåra inre skador, att han avled efter ett par timmar. Den närmare anledningen till att mannen släppte sitt tag och störtade ned, har ej kunnat utrönas, men att döma av sjöförhörsprotokollet synes ren olyckshändelse ha förelegat.

Vid *fall över bord* ha fem sjömän förolyckats.

1. Å en passagerarångare, som var under gång mellan två platser å västkusten, voro tvenne besättningsmän sysselsatta med spolning av däcket, varvid den ene stående mot en räckeport å fördäcket halade upp vatten medelst en å en lina påstucken pyts. Härunder rycktes mannen på grund av ångarens fart och den fyllda pytsens tyngd över bord och drunknade, trots det att omedelbara räddningsåtgärder — maskinens stoppande, utkastande av livboj och sjösättning av livbåt — vidtogos. Vid den undersökning, som företogs efter det olyckan inträffat, befanns, att relingsstycket i räckeporten lyfts ur och hängde i en kätting å fartygets utsida. Detta stycke kunde medelst i varje ända befintliga reglar säkert låsas vid det fasta räcket, en säkerhetsåtgärd som det, för varje gång porten varit öppen, ålegat den omkomne att utföra, men som han vid ifrågavarande tillfälle tydligen uraktlåtit.

2. Å en mindre, trälastad ångare, som befann sig på sydgående i Östersjön, råkade en ombord anställd jungman av ouppklarad anledning falla över bord och drunkna. Mannen, som gjorde sin första resa till sjöss, var vid tillfället sysselsatt med arbete å en av livbåtarna, vilken var placerad innanför fartygets räcke, och har tydligen därvid halkat eller snubblat med ovannämnda påföljd. Ångaren stoppades omedelbart, och inom loppet av ett par minuter bemannades och sjösattes livbåten, som dock ej hann fram till den nödställde, innan denne gått till bottnen. Han torde ej ha varit simkunnig.

3. Under fiske med snörpvad från en motordriven fiskekutter råkade befälhavaren, som var sysselsatt med utläggande av vaden, att få armen intrasslad i densamma och därvid dragas över bord. Han försvann omedelbart under vattenytan, men drogs inom kort tillsammans med vaden åter ombord, varefter upplivningsförsök medelst konstgjord andning igångsattes, dock utan resultat.

4. Under segling i Kalmarsund med en mindre galeas, bemannad endast med skeppare och bästeman, råkade den förre, medan han ensam befann sig å däck, falla över bord och drunkna. Huru olyckan tillgått har ej kunnat utredas, men det antages, att den omkomne, trots att endast lätt vind varit rådande, blivit kastad över bord av mesanseglet, då detta av någon anledning gått över.

5. En av eldarna å en mindre lastångare, liggande i en utländsk hamn, omkom genom drunkning, sedan han i berusat tillstånd återvänt ombord från ett besök i land. Det har ej blivit fullt utrett, huruvida den omkomne hoppat över bord eller oavsiktligt fallit i vattnet. I varje fall avböjde han erbjudet bistånd att medelst en uthängd lejdare taga sig ombord och avlägsnade sig i stället simmande från fartyget, men sjönk, innan en därifrån utsatt båt hann till undsättning. Vid draggning återfanns kroppen inom kort, men trots företagna upplivningsförsök stod mannen ej att rädda.

Fyra sjömän hava omkommit genom *fall i lastrum.*

1. Vid återkomst nattetid ombord, efter att i sällskap med några kamrater hava varit på besök i en utländsk hamn, störtade 2:dre maskinisten å en ångare vid passerande av en öppen lucka ned i lastrummet och ljöt därvid en ögonblicklig död, i det huvudet krossades mot garneringen å tanktaket. Den lastrumsöppning, genom vilken nedstörtandet ägde rum, hade tidigare på dagen helt avluckats i och för lastning, som dock ej påbörjats, då olyckshändelsen inträffade, samt därefter ej ånyo täckts vid mörkrets inbrott, en omständighet, som i samband med ovarsamhet från den omkomnes sida torde hava varit den huvudsakliga anledningen till olyckan. Den omkomne var vid tillfället ej fullt nykter.

2. En av jungmännen å ett större motorfartyg, i vars lastrum man under dess uppehåll i en utländsk hamn var i färd med att uppsätta slingerskott, tjänstgjorde härvid som vakt å shelterdäcket, dels för att förhindra stöld av last, dels för att varna arbetarna för att beträda ett i mörker liggande närbeläget lastrum. Härunder har han själv av okänd anledning och utan att därtill vara beordrad lämnat sin post, begivit sig föröver och därvid i mörkret fallit ned i underrummet genom den öppna, obelysta luckan i shelterdäcket. Vid fallet ådrog han sig så allvarliga skador, att han dagen därefter avled å det sjukhus, dit han transporterats.

3. Under förhalning av en ångare i en utländsk hamn befann sig en av fartygets matroser å kabysstaket för att å en därstädes uppställd rulle uppvinda en förhalningswire, som samtidigt hivades in. Härvid släppte veven å rullen, och mannen störtade huvudstupa från taket genom en närbelägen öppen lucka ned i lastrummet. Han upptogs och fördes i ambulans till sjukhus, men avled redan under färden på grund av vid fallet ådragna skador. Vid företagen undersökning har fastställts, att wirerullens axelända, å vilken veven var anbragt, varit mycket sliten samt att varken mutter eller sprint funnits för vevens fasthållande.

4. Å en ångare, som lastade trävaror i en norrländsk hamn, störtade 2:dre styrmannen vid gående över en täckt lucköppning genom densamma ned i lastrummet och slog ihjäl sig. Att olyckan kunnat inträffa, trots det att samtliga täckluckor varit pålagda, berodde därpå, att de sistnämnda varit så slitna i ändarna, att anläggningen mot luckkarmens fals resp. skärstocken varit otillräcklig, varför, då styrmannen trampade på en av hörnluckorna, denna tippade med ovannämnda påföljd.

Under tabellrubriken *fall vid vistelse i lastrum* återfinnes ett olycksfall med dödlig utgång.

Under resa i Östersjön voro två av besättningsmännen å en ångare sysselsatta med rengöring i ett av fartygens lastrum. Härvid kom den ene av dem, en matros, att på grund av fartygets rörelser falla omkull och därvid slå huvudet mot ett vid foten av en stötta befintligt vinkeljärn med påföljd, att han förlorade sansen. Upptagen ur rummet blev han senare på dagen, då far-

tyget ankommit till hamn. förd till sjukhus, där han två dagar därefter avled till följd av de ådragna skadorna.

Av olycksfall förorsakade genom *brottsjöar* har endast ett krävt ett människoliv.

En större ångare, som befann sig på resa västvart över Nordatlanten, mötte härunder svårt väder med hög, överbrytande sjö. Vid ett tillfälle, då fartyget tog ett svårt brott över däcken, befann sig en av fartygets kollämpare utanför skansdörren, öppnade densamma och försökte springa in undan sjön. Brottsjön slog emellertid till dörren med stor kraft, varvid lämparen fick huvudet mellan dörren och dörrposten och skadades så svårt i huvudet, att han förlorade medvetandet. Medan förband anlades och all till buds stående vård ägnades den skadade, avsändes ett radiotelegram till en passagerarångare med förfrågning hos fartygsläkaren angående den skadades vidare behandling. Svarstelegram ingick omedelbart, men trots att dettas föreskrifter noggrant följdes, avled mannen nästkommande dag och sänktes i havet.

Vid *segelmanöver* har en sjöman omkommit.

Å en tremastskonare, som låg under segling i Kattegatt, var styrmannen jämte den övriga besättningen i färd med att bärga mesanen, då den förstnämnde, som befann sig å läsidan av bommen, fick ett slag av seglet och slungades överbord. Livboj utkastades och fartyget lades bi, men styrmannen kunde ej upptäckas, varför han antagligen omedelbart gått till bottnen i den höga sjön.

I samband med *eldsvåda* ombord har en man förolyckats.

Under storm i Skagerack uppstod eldsvåda ombord å en fiskekutter, antagligen till följd av överhettning av avgasröret, varigenom däcket antändes och elden därefter hastigt spred sig till kapp och maskinrum. Under släckningsarbetet råkade en av besättningsmännen falla över bord och kunde på grund av hög sjö och ogenomtränglig rök icke räddas, utan omkom genom drunkning.

Under beteckningen *yrkessjukdomar* har upptagits ett dödsfall, som under en ångares resa i tropiska farvatten inträffat till följd av värmeslag, vilket drabbat en i maskinrummet sysselsatt donkeyman.

Fem personer ha *spårlöst försvunnit* från fartyg till sjöss, utan att närmare upplysning om förloppet vid dessa olyckor kunnat vinnas.

Genom olycksfall under *vistelse i land* ha sju personer mistat livet.

1. En eldare, som befann sig i land jämte några kamrater från en större ångare, förtöjd i bojar i en utländsk hamn, tog sig det området före att fullt påklädd från kajen hoppa i vattnet, därvid han efter att hava tagit några simtag sjönk och gick till bottnen. Han återfanns genom draggning helt kort stund efter det olyckan inträffat, men kunde trots omedelbart igångsättande av konstgjord andning icke återkallas till livet.

2. En sjöman anställd å en ångare, som låg för lastning i en utländsk hamn, hade utan tillstånd begivit sig i land, där han berusade sig, samt därvid nattetid fallit i en av dockorna och omkommit. Hans döda kropp återfanns först två månader efter olyckan.

3. En liknande olycka drabbade stuerten å ett mindre motorfartyg, som låg under lossning i en svensk hamn. Mannen, som begivit sig i land och där iakttagits berusad, återkom icke vidare ombord, varför man antog, att han råkat ut för en olyckshändelse, ett antagande som besannade sig, då hans lik en tid därefter uppflöt i hamnen.

4. Ännu en olycka av liknande slag inträffade i en större svensk hamn, där bästemannen från ett å strömmen förtöjt segelfartyg efter att hava begivit sig i land ej vidare avhördes ombord. Hans lik återfanns emellertid en månad senare flytande i hamnen.

5. Några besättningsmän från en i en utländsk hamn liggande större svensk ångare hade varit i land och märkte, då de åter skulle begiva sig ombord, att en av kamraterna, en eldare, saknades. Då han ej heller senare återkom till fartyget, förmodades, att han drabbats av en olycka. Två dagar därefter flöt också den döda kroppen upp i hamnen.

6. Från en ångare, som nyss ankommit till en utländsk hamn, hade en lättmatros jämte några av hans skeppskamrater efter erhållen tillåtelse gått i land, där de efter att hava besökt ett flertal krogar och danshus blivit avsevärt berusade. Under det de övriga besättningsmännen återvänt till fartyget, stannade den ovannämnde lättmatrosen kvar i land. Påföljande morgon anträffades hans lik i en av stadens kanaler, utan att det kunnat utrönas, hur vid olyckan tillgått.

7. Efter avslutat arbete för dagen gick 2:dre maskinisten å en i en utländsk hamn liggande ångare i land och återfanns ett par timmar senare några hundra meter från fartyget fullkomligt massakrerad, som det utrönts av ett tåg, där gångväg och järnväg utan mellanliggande stängsel löpte jämsides med varandra. Åsyna vittnen till olyckan ha ej stått att finna, varför dess förlopp förblivit outrett.

Olycksfallsrubriken »*förflyttning till eller från fartyg vid besök i land*» upptager ej mindre än tolv dödsfall. Fyra av dessa hava inträffat under transport medelst roddbåt mellan fartyg och land, de övriga vid återvändande ombord till fartyg, som legat förtöjda vid kaj. Sju av olycksfallen ha ägt rum under rusets inflytande, ett torde vara att tillskriva bristande belysning vid förtöjningsplatsen, medan fyra synas vara att hänföra till ren oförsiktighet från de omkomnas sida.

Dödsfallet under rubriken »*andra orsaker*» avser en drunkningsolycka, som under en kanotfärd drabbade en besättningsman å en bogserångare.

Slutligen må nämnas, att förutom de i tabellen upptagna olycksfallen till socialstyrelsen inrapporterats tre *drunkningsolyckor vid badning* samt sex *självmord*.

Granskar man olycksfallsfrekvensen med hänsyn till olycksfallsorsaker, skall man finna det största antalet olycksfall i samband med lastning och lossning. Härnäst komma arbete med förtöjning, fall å däck, ställningar och landgångar, handverktyg, eldning och kollämpning, nedstörtande i lastrum, fartygs framdrivningsmaskineri samt luckor och skärstockar, samtliga rubriker vardera upptagande mera än 40 olycksfall. Av dödsfallen ha de flesta inträffat vid förflyttning till och från fartyg vid besök i land, varefter såsom dödsfallsorsaker närmast komma fartygs förlisning i öppen sjö, strandning och grundstötning, kollision, olycksfall under vistelse i land, förolyckande genom minsprängning och fall över bord.

I stort sett giva de under redogörelseåret inträffade olycksfallen icke anledning till några erinringar utöver dem som framställts i föregående årsberättelse (Soc. Medd. 1925, sid. 800—822).

Anmärkningsvärt är emellertid, att ett mer eller mindre omåttligt förtärande av starka drycker synes ha varit en i framträdande grad bidragande orsak till ett avsevärt antal dödsfall, särskilt sådana som inträffat i utländska hamnar.

Framträdande är jämväl det osedvanligt stora antalet sjömän av främmande nationalitet, vilka drabbats av olycksfall, uppgående till ej mindre än 6 % av samtliga, ett förhållande som tyder på, att användande av utländsk arbetskraft inom den svenska handelsflottan avsevärt tilltagit.

Olycksfall inom sjömansyrket under år 1925, fördelade efter orsaker,

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och pråmar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs förlisning i öppen sjö	10	—	10	—	—	—	10	—	**10**
2	» strandning eller grundstötning	8	—	8	1	—	1	9	—	**9**
3	» kollision	—	2	2	7	3	10	7	5	**12**
4	» försvinnande med man och allt	—	—	—	2	—	2	2	—	**2**
5	» förolyckande eller skadande genom krigsorsak	—	—	—	6	—	6	6	—	**6**
6	Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom etc.)	1	11	12	—	4	4	1	15	**16**
7	» över bord från däck	4	1	5	1	—	1	5	1	**6**
8	» å däck	—	62	62	—	4	4	—	66	**66**
9	» genom luckor ned i lastrum, kolboxar etc.	4	37	41	—	4	4	4	41	**45**
10	» vid vistelse i lastrum, kolboxar, tankar o. d.	1	27	28	—	—	—	1	27	**28**
11	Nedfallande föremål	—	15	15	—	2	2	—	17	**17**
12	Brottsjöar	1	31	32	—	—	—	1	31	**32**
13	Arbete (å ställning) på fartygs utsida	—	8	8	—	—	—	—	8	**8**
14	» under segelmanöver	—	4	4	1	8	9	1	12	**13**
15	Styranordningar (för hand)	—	8	8	—	1	1	—	9	**9**
16	Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	—	76	76	—	20	20	—	96	**96**
17	Bärgningsredskap (livbåtar m. m.)	—	6	6	—	1	1	—	7	**7**
18	Luckor och skärstockar	—	40	40	—	1	1	—	41	**41**
19	Ställningar, landgångar, lejdare m. m.	—	61	61	—	1	1	—	62	**62**
20	Fartygs framdrivningsmaskineri	—	43	43	—	—	—	—	43	**43**
21	» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	—	26	26	—	2	2	—	28	**28**
22	Ångpannor och andra högtryckskärl	—	20	20	—	—	—	—	20	**20**
23	Eldning, kollämpning o. d.	—	46	46	—	1	1	—	47	**47**
24	Askhissning	—	30	30	—	—	—	—	30	**30**
25	Handverktyg	—	55	55	—	6	6	—	61	**61**
26	Rosthackning	—	17	17	—	—	—	—	17	**17**
27	Eldsvåda	1	8	9	—	—	—	1	8	**9**
28	Explosion (utom av ångpannor o. d.)	—	13	13	—	—	—	—	13	**13**
29	Förgiftning (av kolos o. d.)	—	2	2	—	—	—	—	2	**2**
30	Skållning av hett vatten, ånga o. d.	—	21	21	—	2	2	—	23	**23**
31	Yrkessjukdomar	1	—	1	—	—	—	1	—	**1**
32	Försvinnande från fartyg	5	—	5	—	—	—	5	—	**5**
33	Olycksfall under vistelse i land	6	24	30	1	1	2	7	25	**32**
34	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	11	16	27	1	1	2	12	17	**29**
35	Lastning och lossning	—	131	131	—	20	20	—	151	**151**
36	Andra orsaker	1	70	71	—	3	3	1	73	**74**
37	Summa	**54**	**911**	**965**	**20**	**85**	**105**	**74**	**996**	**1 070**
38	därav: med dödlig utgång									
39	utan » »									
40	å maskindrivna fartyg									
41	å segelfartyg och pråmar									

bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän o. båtsmän	Maskinister	Segelm., rorgängare, båtsm., timmermän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kollämpare	Manlig kökspersonal	Kvinnlig kökspersonal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersjöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
1	1	2	—	2	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	10	—	—	—	—	1
2	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	3	—	—	—	9	—	—	—	—	2
1	2	—	1	—	1	1	4	—	—	—	2	—	—	2	6	4	—	—	—	3
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4
1	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—	5
3	3	—	—	3	3	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	6	7	6
3	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	1	1	—	1	1	7
7	2	7	1	8	7	5	2	2	9	—	10	6	—	3	8	11	7	26	11	8
1	8	2	1	6	6	9	4	1	3	—	1	3	—	3	—	2	—	24	16	9
—	—	8	3	2	1	1	—	3	6	3	1	—	—	—	2	4	3	11	8	10
—	3	2	1	4	1	1	1	—	4	—	—	—	—	2	1	2	—	5	7	11
—	6	—	3	3	7	5	—	—	1	2	3	2	—	—	5	12	15	—	—	12
—	—	—	—	2	3	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	5	13
3	7	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	2	9	—	—	1	1	14
4	1	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	4	—	3	—	2	—	15
13	19	3	2	13	11	8	20	—	2	2	1	—	2	11	5	1	—	60	19	16
—	—	2	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	4	17
1	5	2	1	7	7	6	3	1	2	1	1	4	—	—	1	1	1	26	12	18
6	6	3	3	5	3	3	5	4	14	1	3	6	—	4	5	3	4	29	17	19
2	1	20	—	—	—	—	—	6	13	—	1	—	—	6	8	—	3	18	8	20
—	2	7	2	2	1	3	2	3	4	1	—	—	1	—	1	1	2	13	11	21
—	—	10	—	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	4	—	—	12	4	22
1	—	2	—	—	—	—	1	—	34	8	—	1	—	5	11	10	8	8	5	23
—	1	—	—	1	1	—	—	1	19	7	—	—	—	1	5	7	6	9	2	24
4	2	9	7	1	3	1	4	3	15	1	7	4	—	—	2	1	7	33	18	25
—	1	1	—	3	2	1	1	—	5	1	—	—	2	—	—	—	1	13	3	26
1	—	—	—	1	—	1	2	—	1	—	—	1	2	—	—	3	—	2	4	27
2	—	2	1	—	—	—	—	1	3	2	1	—	1	—	—	3	—	8	2	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	29
—	—	1	—	3	—	1	—	1	4	—	12	1	—	1	6	3	3	7	3	30
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	31
—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	2	2	—	—	32
2	4	9	—	2	1	1	1	—	4	1	4	2	1	1	—	—	—	17	14	33
8	3	2	1	1	2	2	3	1	4	—	2	—	—	—	—	—	—	14	15	34
12	22	2	4	26	15	22	37	2	4	1	3	—	1	—	2	—	1	126	22	35
3	4	6	1	8	7	2	4	1	17	5	7	6	3	1	4	7	5	40	17	36
82	**106**	**103**	**32**	**109**	**87**	**83**	**99**	**32**	**182**	**37**	**65**	**40**	**13**	**49**	**114**	**82**	**71**	**518**	**236**	37
9	11	5	2	8	7	5	4	1	9	1	9	2	1	2	34	8	5	7	18	38
73	95	98	30	101	80	78	95	31	173	36	56	38	12	47	80	74	66	511	218	39
52	86	103	31	106	80	67	83	32	182	37	55	40	11	39	89	77	71	467	222	40
30	20	—	1	3	7	16	16	—	—	—	10	—	2	10	25	5	—	51	14	41

Olycksfall i arbete år 1923.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1923 uppgick antalet av de under redogörelseåret inträffade olycksfallen till 57 481, varav 28 612 omfattats av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Av olycksfallen inträffade 47 901 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 3 941 hos mindre arbetsgivare och 5 639 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och hava på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. tidigare ej verkställts. Under senaste året har emellertid utförts en särskild undersökning av riskförhållandena bland de mindre arbetsgivarnas arbetare, och kommer en närmare redogörelse för denna undersökning att lämnas i ett sammandrag av olycksfallsstatistiken för femårsperioden 1918—1922, som för närvarande är under utarbetande. I detta sammandrag komma även uppgifter om årsarbetare och olycksfall att meddelas för ett vida större antal specialyrkesgrupper, än som ansetts kunna ske i de årliga redogörelserna.

Beträffande de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen lämnas i *tab. 1* en fördelning på olika yrkesgrenar m. m. och i *tab. 2* en sammanställning av olycksfallens orsaker. I sistnämnda sammanställning har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare.*[1] Tabellen giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken och utvisar därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1923 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, hava under de gjorda förutsättningarna beträffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av c:a 7 dagar per årsarbetare eller inalles 6·4 miljoner arbetsdagar.[2] Av denna förlorade arbetstid har 17·6 % föranletts av sjukdom, 48·5 % av invaliditet och 33·9 % av den skadades död.

Som exempel på mera dominerande olycksfallsorsaker må följande nämnas. Inom metallindustrien äro arbetsmaskinerna den mest framträdande olycksfallsorsaken med 1·88 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. För träindustrien är motsvarande siffra 5·14 eller mer än tredjedelen av hela den förlorade arbetstiden inom denna yrkesgrupp. För pappersindustrien kommer drygt fjärdedelen av den förlorade arbetstiden på arbetsmaskinernas konto med 2·07 förlorade arbetsdagar. Handverktyg och enklare redskap göra sig

[1] Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

[2] En närmare redogörelse för de här tillämpade förutsättningarna lämnas i Soc. Medd. årg. 1922, sid. 559—561.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda olycksfall		Antal anmälda invaliditetsfall		Antal anmälda dödsfall		Antal olycksfall per 100 årsarbetare			Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare	Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall
		Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a		
Malmbrytning, anrikning och rostning . .	118	7 369	199	1 162	3	40	—	8	—	15·8	1·5	15·4	21·82	142
Malmförädling	101	13 882	292	2 173	5	44	—	7	—	15·7	1·7	15·4	11·13	72
Metallindustri	2 035	58 258	3 561	7 098	115	149	1	12	—	12·2	3·2	11·7	6·62	57
Sten-, kol- o. torvindustri	1 256	29 172	1 971	3 934	42	108	1	8	—	13·5	2·1	12·8	9·65	76
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel . . .	14 126	127 223	26 167	7 655	271	352	19	48	—	6·0	1·0	5·2	8·13	157
Träindustri	4 184	51 836	972	6 002	19	277	1	22	—	11·6	2·0	11·4	14·81	126
Pappers- och grafisk ind.	900	40 805	7 620	3 373	121	120	3	12	—	8·8	1·6	7·2	8·09	112
Närings- och njutningsämnesindustri	2 582	25 862	13 623	1 505	374	44	10	10	—	5·8	2·7	4·8	5·18	109
Textil- o. beklädnadsind.	1 440	22 096	34 523	547	347	27	17	3	1	2·5	1·0	1·6	2·19	139
Läder-, gummi- o. hårind.	622	12 106	5 804	455	46	13	—	1	—	3·8	0·8	2·8	2·12	76
Kemisk-tekn. industri .	282	9 711	2 745	1 024	220	21	3	2	—	10·5	8·0	10·0	7·44	74
Byggnadsverksamhet .	4 487	40 801	515	3 664	9	163	1	32	—	9·0	1·7	8·9	14·67	165
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m. . .	550	9 746	190	502	1	15	—	6	—	5·2	0·5	5·1	8·86	175
Handel och varulager .	10 298	66 747	34 896	1 663	241	59	11	8	—	2·5	0·7	1·9	2·87	126
Sjöfart och fiske . . .	2 148	23 952	1 187	2 359	34	104	2	70	—	9·8	2·9	9·5	31·07	326
Samfärdsel (ut. sjöfart)	637	33 356	1 846	1 765	29	29	1	12	—	5·3	1·6	5·1	5·89	106
Ämbetsverk, bank- o. försäkringsrörelse m. m.	2 036	21 489	20 415	108	59	4	6	1	—	0·5	0·3	0·4	0·82	207
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp) . . .	5 181	31 262	20 788	291	27	11	6	3	2	0·9	0·1	0·6	1·52	249
Hushåll, hotell- o. restaurangrörelse m. m.	3 199	10 031	39 315	180	428	6	22	1	4	1·8	1·1	1·2	2·41	195
Diverse företag o. yrken	471	1 273	532	40	10	2	1	—	—	3·1	1·9	2·8	5·72	207
Tillsammans 1923	**56 653**	**636 977**	**217 161**	**45 500**	**2 401**	**1 588**	**105**	**266**	**7**	7·1	1·1	5·6	7·07	**126**
» 1922	58 304	593 285	207 617	36 823	1 968	1 432	105	285	17	6·2	0·9	4·8	8·04	166
» 1921	62 962	601 846	208 880	32 417	1 856	1 428	88	310	6	5·4	0·9	4·2	7·31	173
» 1920	66 456	713 242	222 833	43 095	2 261	1 797	102	426	13	6·0	1·0	4·8	8·12	168
» 1919	62 329	692 406	201 763	46 040	1 963	1 817	91	492	7	6·6	1·0	5·4	8·99	168
» 1918	46 127	679 136	193 215	47 916	1 918	2 033	110	612	27	7·1	1·0	5·7	11·17	196

särskilt gällande inom stenindustrien och byggnadsverksamheten med mer än 2 förlorade arbetsdagar per årsarbetare inom vardera av dessa båda yrkesgrupper. Hissar, kranar och andra lyftverktyg hava inom sjöfartsgruppen förorsakat en tidsförlust av 5·02 arbetsdagar. Inom denna grupp kommer ej mindre än 12·75 förlorade arbetsdagar på sjöfartsolycksfallen. För gruppen samfärdsel utom sjöfart kommer mer än hälften av tidsförlusten på vagnar, tillhörande spårbanor. De elektriska olycksfallen hava inom kraft-, belysnings- och vattenverken medfört en förlorad arbetstid av 2·73 dagar. Bland olycksfallsorsakerna inom gruvindustrien framträda särskilt halkning och fall med 4·01 förlorade arbetsdagar, sammanstörtande och ras med 3·53 samt explosion av sprängämnen med 2·96 förlorade arbetsdagar.

Tab. 2. Olycksfallen fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker[1]	Antal olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar				
	Inalles	Per 100 årsarbetare	per olycksfall	per årsarbetare på grund av			
				sjukdom	invaliditet	död	Summa
Motorer	90	0·011	169	0·004	0·014	—	0·018
Transmissioner	398	0·047	408	0·014	0·088	0·088	0·190
Arbetsmaskiner	7 646	0·895	116	0·165	0·781	0·096	1·042
Handverktyg och enklare redskap	8 482	0·993	63	0·158	0·428	0 044	0·630
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	1 329	0·156	232	0·045	0·158	0·158	0·361
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med animal drivkraft	2 437	0·285	163	0·091	0·226	0·149	0·466
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med mekanisk eller elektrisk drivkraft	535	0·063	233	0·020	0·047	0·079	0·146
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 949	0·228	166	0·059	0·152	0·167	0·378
Transportledningar	394	0·046	239	0·014	0·043	0·053	0·110
Sjöfart	235	0·027	1 367	0·008	0·034	0·334	0·376
Luftfart	—	—	—	—	—	—	—
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	83	0·010	67	0·002	0·005	—	0·007
Elektrisk ström	105	0·012	1 262	0·003	0·029	0·123	0·155
Explosion av sprängämnen	91	0·011	984	0·004	0·056	0·044	0·104
Giftiga och frätande ämnen	266	0·031	95	0·005	0·016	0·009	0·030
Eldfarliga och heta ämnen samt intensivt ljus	1 549	0·181	96	0·031	0·039	0·105	0·175
Rök, gaser, komprimerad luft	30	0·003	1 264	0·000	—	0·044	0·044
Halkning och fall	4 498	0·526	167	0·163	0·454	0·263	0·880
Nedfallande föremål	2 425	0·284	97	0·066	0·096	0·114	0·276
Sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	1 151	0·135	285	0·051	0·219	0·114	0·384
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	9 207	1·078	53	0·224	0·269	0·079	0·572
Föremål, på vilka den skadade trampat	359	0·042	17	0·005	0·002	—	0·007
Slag, stöt eller bett av djur (inkl. olycksfall under ridning)	622	0·073	182	0·022	0·075	0·035	0·132
Övriga orsaker	4 020	0·471	124	0·087	0·196	0·299	0·582
Samtliga orsaker 1923	**47 901**	**5·608**	**126**	**1·241**	**3·427**	**2·397**	**7·065**
» » 1922	38 791	4·843	166	1·125	4·092	2·828	8·045
» » 1921	34 273	4·227	173	1·016	3·870	2·923	7·809
» » 1920	45 356	4·845	168	1·071	3·533	3·517	8·121
» » 1919	47 993	5·367	168	1·162	3·643	4·186	8·991
» » 1918	49 834	5·718	196	1·304	4·855	5·512	11·171

[1] Den här tillämpade orsaksindelningen har, för ernående av större överensstämmelse med det vid första internationella socialstatistiska konferensen i Genève år 1923 antagna schemat för olycksfallens klassificering efter orsaker, undergått några mindre modifikationer. Sålunda har gruppen nedfallande föremål m. m. uppdelats i två, av vilka den första omfattar nedfallande föremål samt den andra sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras. Å andra sidan hava grupperna eldfarliga och heta ämnen samt intensivt ljus och strålande värme sammanförts till en, liksom även gruppen »annan person, som avsiktligt förorsakat olycksfallet,» sammanförts med »övriga orsaker».

Nödhjälpsarbetarnas yrkesfördelning och personliga förhållanden.

En ny undersökning av statens arbetslöshetskommission.

Under augusti månad 1925 lät statens arbetslöshetskommission verkställa en undersökning av de vid denna tid i statens arbetsföretag sysselsatta nödhjälpsarbetarnas anställningstid, yrkesfördelning och personliga förhållanden (publicerad i Sociala Meddelanden, årg. 1926, sid. 211 ff.). Då uppgifterna anknöto till läget sommartiden med då anställt minimiantal av nödhjälpsarbetare, har arbetslöshetskommissionen ansett det lämpligt att i år företaga en ny undersökning, belysande nödhjälpsklientelets förhållanden vintertiden, då även arbetsstyrkan brukar kulminera.

Denna undersökning ägde rum den 23 mars 1926. De uppgifter, som avlämnades i för statistisk bearbetning användbart skick, omfattade 4 282 arbetare eller nära tre gånger så stort antal arbetare, som berördes av den under sommaren 1925 verkställda, motsvarande undersökningen.

I stort sett har arbetet även denna gång lagts efter de linjer, som följdes vid 1925 års undersökning, men då det i olika avseenden varit möjligt att draga nytta av åtskilliga vid den första undersökningen gjorda erfarenheter, kunna de nu föreliggande resultaten, som även innefatta ett större antal undersökta frågor, anses såsom mera rättvisande. Redan det förhållandet, att undersökningen bygger på ett avsevärt större statistiskt underlag, är därvid av betydelse. Härutöver må även framhållas följande. De utskickade formulären hava uppställts på ett sätt, som varit särskilt ägnat att underlätta deras riktiga ifyllande. Genom jämförelser mellan arbetarnas uppgifter och kommissionens eget registerkortsystem samt deklarationerna från närmast föregående undersökning har det vidare blivit möjligt att eliminera bort de väsentligaste felen och bristfälligheterna i uppgifterna. Primärmaterialets sålunda ökade tillförlitlighet förlänar givetvis ett större värde åt de föreliggande resultaten. Då det föregående gång visade sig svårt att av arbetarna själva erhålla någorlunda säkra upplysningar om storleken av undfången fattigvårdshjälp, har kommissionen vid denna undersökning vänt sig direkt till vederbörande fattigvårdsstyrelser, som beredvilligt ställt äskade upplysningar till förfogande.

Huvudresultatet av undersökningen meddelas i det följande under särskilda rubriker. Vid sidan härav skola vissa siffror från den föregående undersökningen medtagas, enär det torde vara av intresse att inbördes jämföra de resultat, som erhållits vid de bägge olika tillfällen, då klientelet undersökts.

Nödhjälpsarbetarnas åldersförhållanden. En sammanställning av undersökningen i denna del har följande utseende:

	Intill 20 år	21—30 år	31—40 år	41—50 år	51—60 år	61 år o. däröver	Ingen uppgift	Summa
Antal arbetare . .	392	1 615	920	694	495	164	2	4 282
Procent	9·2	37·7	21·5	16·2	11·6	3·8	0·0	100·0
» 1925 . .	9·3	34·8	21·3	16·2	13·4	5·0	—	100·0

Såsom av tabellen framgår, voro arbetare i åldern 21—30 år talrikast företrädda bland statens nödhjälpsarbetare. De utgjorde mer än 1/3 av totalantalet anställda. Vidare ge siffrorna vid handen, att mer än 2/3 av hela arbetarstocken utgjordes av personer t. o. m. 40 år. Antalet ynglingar och åldringar visar sig fortfarande vara jämförelsevis ringa, resp. 9 % och nära 4 % av samtliga nödhjälpsarbetare. En svag minskning av antalet äldre arbetare kan noteras, sannolikt beroende på att kommunerna börjat att i relativt större utsträckning än tidigare bereda äldre familjeförsörjare anställning i hemortens arbetsföretag. Platserna vid statens nödhjälpsarbeten i vårt land äro sålunda till sin övervägande del besatta med folk i den arbetsdugligaste åldern, ett förhållande, som även framträdde vid undersökningen i augusti 1925. Huru obetydligt läget härutinnan förskjutit sig framgår av ovanstående jämförelse mellan det procentuella antalet nödhjälpsarbetare inom olika åldersgrupper i augusti 1925 och mars 1926.

Nödhjälpsarbetarnas medelålder vid 1926 års undersökning utgjorde omkring 35 år. Den äldste arbetaren var född 1853 och den yngste 1909. Över 65 år voro 36 arbetare och 18 år eller därunder 37.

Nödhjälpsarbetarnas hemortsförhållanden. I fråga om arbetarnas hemvist lämnar efterföljande tablå klargörande upplysningar:

	Städer och köpingar	Landskommuner	Summa	%		Städer och köpingar	Landskommuner	Summa	%
Stockholms stad .	269	—	269	6·3	Göteb. o. Bohus län	467	10	477	11·1
» län	9	51	60	1·4	Älvsborgs »	266	4	270	6·3
Uppsala »	—	3	3	0·1	Skaraborgs »	—	5	5	0·1
Södermanlands »	40	2	42	1·0	Värmlands »	61	42	103	2·4
Östergötlands »	199	44	243	5·7	Örebro »	4	282	286	6·7
Jönköpings »	63	3	66	1·5	Västmanlands »	79	76	155	3·6
Kronobergs »	15	7	22	0·5	Kopparbergs »	71	256	327	7·6
Kalmar »	92	2	94	2·2	Gävleborgs »	—	—	—	—
Gotlands »	—	—	—	—	Västernorrlands »	—	40	40	0·9
Blekinge »	46	5	51	1·2	Jämtlands »	3	—	3	0·1
Kristianstads »	—	4	4	0·1	Västerbottens »	—	59	59	1·4
Malmöhus »	264	11	275	6·4	Norrbottens »	47	1 327	1 374	32·1
Hallands »	39	15	54	1·3	Summa	2 034	2 248	4 282	100·0

Kommuner inom rikets samtliga län — med undantag av Gotlands och Gävleborgs — hava sålunda vintern 1926 haft arbetslösa placerade i statens nödhjälpsföretag. Att landsbygden under vintern rent statistiskt sett förfo-

gade över en något större anpart av platserna än städerna kan möjligen förefalla anmärkningsvärt i betraktande av att antalet hjälpsökande arbetslösa under ifrågavarande årstid var större i städerna. Sakförhållandet torde emellertid äga sin förklaring däri, att städernas behov av platser vid statliga företag till någon del minskats genom att deras arbetslösa i stället kunnat i relativt större omfattning än på landet beredas anställning vid statskommunala och rent kommunala arbeten.

De flesta nödhjälpsarbetare hava hänvisats av kommuner i Norrbottens län (32 %), beroende på arbetsmarknadens depression därstädes, huvudsakligen till följd av situationen inom sågverksindustrien och överskottet av folk vid gruvorna samt av svårigheterna för de yngre arbetarelementen och personer med skogsarbete som biförtjänst att kunna skaffa sig utkomst på den öppna marknaden. Därnäst i ordningen komma Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Örebro, Malmöhus och Älvsborgs län samt Stockholms stad och Östergötlands län. Denna gruppering svarar direkt mot arbetsmarknadens gestaltning sistlidna vinter, då den mest omfattande arbetslösheten kunde inregistreras för vissa norrländska sågverkssocknar och för ett antal av Mellansveriges järnbruks- och gruvsamhällen samt de större städerna. Att de lägsta siffrorna däremot skulle komma att hänföra sig till de företrädesvis jordbruksidkande länen är följaktligen i sin ordning.

Några jämförande siffror från augustiundersökningen föreligga icke i utarbetat skick. Dock kan av densamma inhämtas, att städerna under sommaren lämnade de största kontingenterna arbetslösa till statens nödhjälpsarbeten och att läget i de norrländska sågverkskommunerna då ännu icke börjat nämnvärt återverka på sammansättningen av klientelet vid de statliga nödhjälpsarbetena.

Nödhjälpsarbetarnas yrkestillhörighet. Nödhjälpsarbetarnas fördelning på huvudgrupper av yrken framgår av den här nedan återgivna översikten:

	Antal	%		Antal	%
Jordbruk	8	0·2	Grafisk industri	10	0·2
Skogshushållning	4	0·1	Industri och hantverk, ej särskilt spec.	192	4·5
Gruvdrift och malmförädling	590	13·8	Sjöfart och fiske	14	0·3
Jord-, sten- och glasindustri	125	2·9	Kontors-, bank- och försäkringspersonal	8	0·2
Metall- och maskinindustri	443	10·3	Butiks- och magasinspersonal	71	1·7
Trävaruindustri	768	17·9	Hotell-, kafé- o. restaurangrörelse	4	0·1
Byggnadsverksamhet	241	5·6	Landtransport	84	2·0
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	5	0·1	Handel och samfärdsel, ej särskilt spec.	8	0·2
Textilindustri	31	0·7	Arbete, ej hänförligt till annan grupp (inbegripet grovarbetare, ej hänförliga till visst yrke)	1 589	37·1
Beklädnadsindustri	16	0·4	Arbetare utan angivet yrke	20	0·5
Närings- och njutningsmedelsindustri	25	0·6	Summa	4 282	100·0
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	21	0·5			
Trämasse- och pappersindustri	5	0·1			

Arbetslöshetskommissionen har eftersträvat att i främsta rummet förbehålla den statliga hjälpen åt arbetslösa inom de av särskilda svårigheter drabbade yrkena. Då nu dessa svårigheter gjort sig gällande med särskild styrka bland grovarbetarna, arbetarna inom gruv-, järnbruks- och sågverksindustrien samt — mera sporadiskt — bland mekaniska verkstadsindustriens mindre yrkeskunniga arbetare, har följaktligen den statliga hjälpverksamheten kommit att väsentligen omfatta de arbetslösa inom dessa grupper. *Grovarbetarna* utgjorde sålunda mer än 1/3 av alla av staten omhändertagna arbetslösa. Därnäst komma *sågverksarbetarna*, så gott som till hela sin styrka hemmahörande i Norrland. Det fortbestående ogynnsamma läget bland de mellansvenska *gruvornas* och en del av *verkstadsindustriens arbetare* avspeglas tydligt nog i siffrorna för antalet nödhjälpsarbetare inom dessa yrkeskategorier.

Den påfallande höga siffran för *byggnadsarbetare* (241) tarvar måhända förklaring, eftersom säsongarbetare enligt tillämpade principer skola regelmässigt vara uteslutna från tillgodonjutandet av statlig hjälp. En hel del av de arbetslösa, vilka uppgivit sig ha tidigare haft sysselsättning inom byggnadsindustrien, torde ha åsatt sig själva yrkesbeteckningen »byggnadsarbetare» allenast för att angiva det senaste mera stadigvarande yrket, även när anställningen upphört för åtskilliga år sedan. Många synas därjämte endast kortare tid ha utövat yrket och därvid närmast som hantlangare eller som jord- och schaktningsarbetare och sålunda ej haft att utföra egentligt husbyggnadsarbete. En icke obetydlig kontingent utgöres av sådana, som tidigare varit anställda vid vattenfallsstyrelsens anläggningsarbeten i Trollhättan och Motala. Att en del yrkeskunniga husbyggnadsarbetare dock faktiskt beretts arbete vid statens nödhjälpsarbeten är obestridligt, något som sammanhänger med att den i allmänhet blomstrande byggnadsverksamheten likväl på sina håll haft dåliga konjunkturer eller helt legat nere.

Förändringarna i fråga om nödhjälpsarbetarnas yrkestillhörighet från augusti 1925 till mars 1926 belysas genom några jämförande siffror för en del representativa yrken.

I % av hela antalet nödhjälpsarbetare:	Augusti 1925	Mars 1926
Grovarbetare	36·5	37·1
Sågverksarbetare	4·4	17·9
Gruv- och järnbruksarbetare	23·3	13·8
Mekaniska verkstadsarbetare	12·2	10·3
Byggnadsarbetare	0·8	5·6
Arbetare inom handel och samfärdsel	8·5	3·9
Sten- och glasarbetare	2·9	2·9

Den praktiskt taget oförändrade siffran för gruppen »grovarbetare» ger ytterligare hemul åt den av arbetslöshetskommissionen hävdade meningen, att den innevarande tidens arbetslöshetsproblem företrädesvis är en grovarbetarfråga.

Arbetslöshetens längd. Resultatet av undersökningen beträffande den sammanlagda tid, under vilken nödhjälpsarbetarna varit i avsaknad av arbetsanställning på den öppna marknaden, föreligger i nedanstående översikt:

	Intill 3 mån.	3—6 mån.	6—12 mån.	1—2 år	2—3 år	3—4 år	4—5 år	Över 5 år	Ej angiven tid	Summa
Antal . . .	328	684	361	795	429	520	797	263	105	4 282
%	7·7	16·0	8·4	18·6	10·0	12·1	18·6	6·1	2·5	100·0

Enär arbetslöshetskommissionen ej förut undersökt denna sida av de arbetslösas personliga förhållanden, saknas hållpunkter för en jämförelse med tidigare erfarenheter om arbetslöshetens längd bland nödhjälpsarbetarna. De i tabellen här ovan sammanställda uppgifterna torde emellertid erbjuda ett visst intresse jämväl för en bättre förståelse av åtskilliga företeelser, som kommit till synes i kommunernas och de arbetslösas förhållanden till arbetslinjen, men som likväl här icke skola närmare dryftas.

Den uppfattningen torde hittills i allmänhet ha varit rådande, att de vid nödhjälpsarbetena anställda företrädesvis utgjorts av personer, som endast relativt kort tid varit arbetslösa och som blott i avvaktan på bättre konjunkturer inom yrket mottagit erbjudet nödhjälpsarbete. Mycket talar för att förhållandet gestaltade sig på detta sätt under den egentliga kristidsarbetslöshetens skede. Den nu verkställda undersökningen ådagalägger likväl, att en bestämd ändring inträtt härutinnan. Det övervägande antalet nödhjälpsarbetare tillhöra för närvarande — i varje fall under sistlidne vinter — de långvarigt arbetslösas skaror. Av 2 009 personer eller nära 47 % av de arbetslösa, som under vintern 1926 voro placerade i statliga arbetsföretag, har nämligen uppgivits, att de icke på två år och därutöver kunnat uppbringa anställning på den öppna marknaden. Av dessa hade nära 800 man eller 18·6 % varit arbetslösa i över fyra år och 263 i över fem år. Denna sistnämnda grupp inrymmer ett verkligt antal seniorer, vilket kan belysas med följande detaljsiffror:

Sammanlagd arbetslöshetstid:	5—6 år	6—7 år	7—8 år	8—9 år	Över 9 år
Antal arbetslösa	203	32	21	5	2

En påfallande ringa del av de arbetslösa hade endast en kortvarig arbetslöshet bakom sig, när de mottogo hänvisning till nödhjälpsarbete. För nära en tredjedel av samtliga arbetare omfattade arbetslöshetsperioden före anställningen mindre än ett år, och inom gruppen hade ungefär halva antalet arbetare allenast varit drabbade av arbetslöshet i tre à sex månader. Genomsnittligen synas de sistlidna vinter sysselsatta nödhjälpsarbetarna ha varit arbetslösa i c:a 2 1/4 år.

När de arbetslösa hänvisats till anställning vid statens nödhjälpsföretag, torde någon hänsyn till arbetslöshetens långvarighet icke hava tagits i annan mån än då densamma direkt återverkat på hjälpbehovet, vars förhan-

denvaro det ju åligger de lokala kommittéerna att pröva. Det statliga centralorganet, som till förhindrande av stagnation inom nödhjälpsarbetarstocken prövat nödvändigt att föreskriva vissa åtgärder med avseende på de under längre tid anställda nödhjälpsarbetarna, har givetvis hittills icke funnit anledning att överväga, om några åtgärder i ena eller andra riktningen kunna eller böra vidtagas i anledning av de resultat, som undersökningen i förevarande hänseende bragt i dagen.

Nödhjälpsarbetarnas försörjningsförhållanden. De vid nödhjälpsarbetena anställda arbetarna kunna med hänsyn till försörjningsplikt m. m. grupperas sålunda:

	Gifta		Ogifta		Änkl. resp. frånskilda		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Med barn	1 590	37·1	134	3·1	37	0·9	1 761	41·1
Utan »	347	8·1	2 154	50·3	20	0·5	2 521	58·9
Summa	1 937	45·2	2 288	53·4	57	1·4	4 282	100·0

De månatliga rapporterna till arbetslöshetskommissionen om antalet hjälpsökande arbetslösa i landets kommuner uppvisa numera övervikt för familjeförsörjargruppen, i varje fall under det övervägande antalet vintermånader. Tidigare vägde de båda grupperna familjeförsörjare och icke-försörjningspliktiga mera jämnt. De statliga nödhjälpsarbetarna fördela sig däremot annorlunda ur försörjningssynpunkt. Bland dessa utgöra nämligen de ogifta majoritet (53·4 %). Detta torde med största sannolikhet bero på att kommunerna sträva efter att särskilt vintertiden bereda sina arbetslösa med försörjningsplikt anställning i arbetsföretag inom eller nära hemorten. Månadsrapporternas uppgifter giva även stöd åt en sådan presumtion. Om nämligen kommunernas rapportsiffror för mars månad 1926 jämföras med denna undersöknings resultat (som jämväl anknyta till ställningen under mars 1926), visar det sig, att av det då sammanlagda antalet kommunalt sysselsatta nödhjälpsarbetare (3 574 man) nära 86 % utgjordes av familjeförsörjare och endast 14 % av ungkarlar, bland vilka dessutom troligtvis en icke obetydlig del voro sådana, som hade att taga vård om orkeslösa föräldrar, minderåriga syskon o. s. v.

Proportionen mellan de skilda civilståndskategorierna företer emellertid vissa olikheter sommar- och vintertiden, enligt vad de bägge hittills verkställda undersökningarna giva vid handen. Visserligen hava ungkarlarna och de med dem i försörjningshänseende likställda oavsett årstiderna befunnit sig i majoritet bland statens nödhjälpsarbetare, men jämförelsevis avsevärda förskjutningar ha ägt rum inom grupperna. *Sommaren 1925* belöpte sig sålunda antalet familjeförsörjare till 31 % av samtliga sysselsatta. *Vintern 1926* hade siffran stigit till 41 %. Granskas dessa procentsiffror närmare, visar det sig, att ökningen vintertiden huvudsakligen faller på de gifta med barn (från 26 % sommaren 1925 till 37 % vintern 1926). Man synes av de sålunda konstaterade förändringarna inom de angivna grupperna vara be-

rättigad sluta till, att vintertidens städse skärpta svårigheter på arbetsmarknaden oundvikligen tvinga kommunerna att, i trots av de kommunala hjälpåtgärdernas ökade omfattning, till nödhjälpsarbete utanför hemorten jämväl hänvisa arbetslösa med försörjningsplikt. Att även fäder till barnrika familjer härvid måst komma i fråga, ådagalägga nedanstående uppgifter rörande barnfrekvensen bland olika nödhjälpsarbetare i föräldraställning, jämförd med motsvarande siffror från föregående undersökning. Vinterundersökningen har givit följande resultat:

Föräldrar med:	1 barn	2 b.	3 b.	4 b.	5 b.	6 b.	7 b.	8 b.	9 b.	10 b.	11 b.	Summa
Antal	556	411	303	205	134	98	21	25	5	2	1	1 761
%	31·6	23·3	17·2	11·6	7·6	5·6	1·2	1·4	0·3	0·1	0·1	100·0

Nödhjälpsarbetare med fem barn eller flera utgjorde vintertiden enligt ovanstående c:a 16 % av alla och antalet av dem försörjda barn 35 % av hela den barnskara (4 788 st.), som samtliga försörjningspliktiga nödhjälpsarbetare hade att draga försorg om, medan siffrorna från föregående års sommarundersökning voro resp. 6 % och 15 %.

Nödhjälpsarbetarnas fattigvårdshjälp. De bristfälliga uppgifter, som erhöllos vid föregående undersökning, manade till anlitande av andra metoder vid utrönandet av den hjälp, som arbetarna kunde förväntas hava åtnjutit av fattigvården. För ändamålet tillskrevos fattigvårdsstyrelserna i nödhjälpsarbetarnas resp. hemkommuner, som anmodades att ifylla av arbetslöshetskommissionen upprättade formulär. Blanketter med äskade uppgifter ha också inkommit från praktiskt taget alla de tillfrågade styrelserna, vadan de siffror, som i det följande lämnas, måste anses som fullt vederhäftiga. Undersökningen har i denna del avsett att belysa storleken av den uppburna fattigvårdshjälpen under vart och ett av åren 1922—1925. Vidare har man sökt vinna upplysning om de hjälpformer, som kommit till användning, alltså om fattigvarden bistrackt med kontanta bidrag, hyreshjälp, naturaförmåner eller annorledes.

De understöddas antal och värdet av den tillgodonjutna hjälpen från fattigvården under angivna år framgår av nedanstående tabell:

År	Antal fattigvårdsunderstödda nödhjälpsarbetare	Belopp, (kronor)	Hjälpens värde i genomsnitt pr år och understödd arbetare (kr.)
1922	191	32 118	168
1923	271	48 790	180
1924	428	70 406	165
1925	523	112 657	215
Åren 1922—25	642 (1 413)[1]	263 971	187

[1] Siffran inom parentes angiver sammanlagda antalet hjälpfall, utan avdrag för dubbelräkningar.

De fattigvårdshjälptas antal och hjälpbeloppens storlek har avsevärt ökat för varje år. Några slutsatser kunna dock knappast dragas av detta förhållande, enär det ligger i sakens natur, att endast ett relativt mindretal av de i år anställda arbetarna även varit placerade i dylika arbeten exempelvis åren 1922—1923. Särskilt de för år 1925 redovisade siffrorna äga emellertid intresse ur flera synpunkter. Vid 1925 års undersökning uppgåvo 11 % av arbetarna, att deras inkomster vid nödhjälpsarbete supplerats genom tillskott från den allmänna fattigvården. Det antogs, att dessa uppgifter voro i någon mån missvisande. Den nu på andra vägar erhållna siffran, som givetvis endels har avseende på ett annat klientel, har blivit 12 %, vilket talar för att arbetarnas egna deklarationer vid sommarundersökningen 1925 i stort sett torde ha varit riktiga.

Då det icke utan en ingående analys av det givna undersökningsmaterialet låter sig göra att ställa de genomsnittsbelopp, som via fattigvården tillförts de arbetslösa under årens lopp, i säker relation till arbetarnas faktiska inkomster av nödhjälpsarbete under samma tid, skall i detta och närgränsande spörsmål endast följande framhållas.

Det synes påtagligt, att fattigvårdshjälpens storlek på sistone ökat icke blott absolut taget, utan även relativt med hänsyn till penningvärdets förändring. Huruvida detta är en följd av den långvariga arbetslöshetens tryck på individerna eller beror på nominallönens minskning vid nödhjälpsarbetena eller på ökad generositet hos fattigvårdsmyndigheterna o. s. v. låter sig icke med bestämdhet fastställa på grundvalen av det tillgängliga materialet. Det genomsnittliga understödet, 215 kr. per huvudperson under år 1925, motsvarar emellertid för en under ett helt år (300 arbetsdagar) i oavbruten följd vid nödhjälpsarbete anställd en ökning av dagsinkomsten med c:a 71 öre eller ungefär 9 öre pr arbetstimme. I verkligheten har naturligtvis en sådan subventionering genom fattigvården icke alls eller endast undantagsvis förekommit, vilket emellertid å andra sidan innebär, att en del kommuner under kortare perioder givit vissa arbetare större belopp. I mån den på sådant sätt undfangna hjälpen kan betraktas som en slags lönefyllnad, har givetvis nödhjälpslönen undergått förhöjning med ett betydligt större belopp än som får sitt uttryck i en medeltalsberäkning.

Fattigvårdsunderstödets intima beroende av förhållanden, som sammanhänga med den individuella behovsprövningen, försvårar möjligheten av att över huvud taget tillerkänna medeltals- resp. maximi- och minimisiffror alltför stor betydelse, men då några sådana siffror likväl kunna vara ägnade att belysa variationerna på detta område, återgivas härmed minimi- och maximiunderstödets storlek under år 1925 inom rikets olika län (för Gotlands, Kristianstads, Skaraborgs och Gävleborgs län äro inga fall redovisade):[1]

[1] På en efter materialets slutbehandling inkommen uppgift från en värmlandskommun figurerar en ännu högre maximisiffra än som förekommer i tabellen å nästa sida (visserligen icke för år 1925 utan för ett annat år), nämligen 2 886 kr. För hela perioden 1922—1926 har fattigvården i detta speciella fall utbetalat icke mindre än 8 061 kr. för en enda nödhjälpsarbetares familj. Mannen i fråga har likväl icke personligen blivit delaktig av någon hjälp, utan har beloppet tagits i anspråk för hustrun och sex barn, som under större delen av perioden varit helt omhändertagna av fattigvården. Fallet synes i alla avseenden vara unikt.

Stockholms stad	8·00— 535·57	Kalmar län	106·50—165·00	Örebro län	4·50— 134·00
Stockholms län	7·00— 750·00	Blekinge »	7·20—673·40	Västmanl. »	15·00—1487·41
Uppsala »	45·00	Malmöhus »	8·93— 75·63	Kopparbergs »	15·00—1630·00
Södermanl. »	32·00— 140·00	Hallands »	20·00—146·00	Västernorrl. »	163·10— 333·60
Östergötlands »	5·00—1148·00	Göteb. o. Boh. »	15·00—850·00	Jämtlands »	10·00— 17·60
Jönköpings »	20·00— 95·00	Älvsborgs »	10·00—585·50	Västerbott. »	25·00— 349·00
Kronobergs »	676·18	Värmlands »	7·20—596·25	Norrbottens »	8·00—1406·00

Av de 523 nödhjälpsarbetare, som under 1925 åtnjöto fattigvårdshjälp med tillhopa c:a 113 000 kr., voro 247 hemmahörande i städer och 276 i landskommuner. På de förra komma c:a 49 000 kr. och på de senare c:a 64 000 kr., motsvarande ett genomsnittligt årsunderstöd av fattigvården med 198 kr. pr hjälpt stadsbo och 231 kr. pr hjälpt landsbo. Värdet av utdelad sådan hjälp och antalet hulpna inom de tio största städer, som sänt folk till statens arbeten under åren 1922—1925, framgår av följande sammanställning:

	1922		1923		1924		1925		Summa	
	Antal understödda	Belopp kr.	Antal understödda	Belopp kr.	Antal understödda	Belopp kr.	Antal understödda	Belopp kr.	Antal understödda[1]	Belopp kr.
Stockholm . .	4	572	3	531	7	940	7	1 350	**21**	**3 393**
Göteborg . .	9	605	13	2 464	37	6 054	60	14 706	**119**	**23 829**
Malmö . . .	10	1 023	12	1 554	14	1 757	16	2 281	**52**	**6 615**
Norrköping .	15	2 203	16	2 324	21	2 759	21	4 916	**73**	**12 202**
Västerås . .	18	5 686	23	6 023	16	5 307	18	6 645	**75**	**23 661**
Trollhättan .	4	901	13	1 925	35	3 364	42	3 617	**94**	**9 807**
Oskarshamn .	3	348	3	2 247	6	1 138	2	271	**14**	**4 004**
Landskrona .	—	—	1	26	2	133	—	—	**3**	**159**
Avesta . . .	3	1 077	3	242	3	1 295	4	1 902	**13**	**4 516**
Luleå	3	610	11	1 726	9	987	10	1 195	**33**	**4 518**
Summa	**69**	**13 025**	**98**	**19 062**	**150**	**23 734**	**180**	**36 883**	**497**	**92 704**

Fattigvårdshjälpen till de arbetslösa 1922—1925 har utgått företrädesvis i kontanta bidrag och in natura samt i övrigt som hyreshjälp och understöd för diverse ändamål. Enär en del kommuner ej sett sig i stånd att specificera sina bidragsbelopp, anföras dessa i en klumpsumma. Specifikationen upptager för den skull i avrundade belopp följande huvudposter:

Kontanta bidrag	94 000 kr.	Andra slag av bidrag	21 000 kr.
Hyresbidrag	6 000 »	Ej specificerad hjälp	52 000 »
Hjälp in natura	91 000 »	Summa	**264 000** »

En närmare granskning av de ändamål, till vilka fattigvårdens bidrag enligt ovanstående använts, bringar i dagen, att den beviljade hjälpen icke

[1] Utan avdrag för dubbelräkningar.

kan anses hava fungerat såsom någon egentlig utfyllnad till nödhjälpslönen — åtminstone ej till den omfattning, som möjligen befarats och varom även i det föregående blivit erinrat. Fattigvårdsstyrelsernas randanmärkningar till de inskickade uppgifterna tyda i stället närmast på att understöden till stor del utbetalats på grund av omständigheter, som jämväl bruka göra sig gällande under mera normala förhållanden än som rådde på arbetsmarknaden åren 1922—1925. En väsentlig del av de *kontanta bidrag*, som utanordnats, hava sålunda gått till bestridande av utgifter för vård å lasarett, sanatorium och sjukhem av den arbetslöse själv, hans hustru eller minderåriga barn. Vidare ha dylika medel använts till att betala utgifter, som egentligen ålegat försumliga familjeförsörjare, samt för gäldande av familjers uppehälle under den tid familjefadern avtjänat fängelsestraff o. s. v. I en del fall ha pengarna tagits av de anslag resp. kommuner anvisat för förebyggande av fattigvård.

På grund av varierande praxis vid utgifternas redovisning ha en hel del likartade utgifter blivit av fattigvårdsstyrelsen förda under rubriken »*andra slag av bidrag*». Större delen av dessa kostnader utgöras av utgifter för sjuk-, lasaretts-, sanatorie- och hospitalsvård, begravnings-, förlossnings- och barnutackorderingskostnader ävensom utgifter för medicin och i några fall vederbörande försörjningsinrättnings vårdkostnader.

Hyresbidragen redovisas med jämförelsevis små belopp, möjligen i någon mån beroende på att staten även lämnat sådan hjälp till vissa familjeförsörjare bland nödhjälpsarbetarna.

Däremot hava fattigvårdsstyrelserna i för varje år ökat mått tillhandagått med *hjälp in natura*, såsom till livsmedel, bränsle och beklädnadsartiklar, särskilt skodon åt minderåriga barn. I några fall hava kostnaderna föranletts av vidtagna barnbespisningsåtgärder. En mellansvensk kommun antecknar i fem fall, att hjälp in natura lämnades 1923 till »medellösa arbetslösa på grund av lockout å arbetsplatsen».

De belopp, som icke kunnat närmare specificeras, torde väl huvudsakligen ha utgått i kontanter och in natura.

Slutligen må tilläggas, att åtskilliga arbetslösa kommit i åtnjutande av hjälp i varierande former, ehuru värdet härav icke kunnat av fattigvårdsstyrelserna uppskattas i penningar, delvis på grund av att hjälpen understundom tillhandahållits av andra än fattigvårdsmyndigheterna. Hit kan räknas erhållen hjälp från barnavårdsnämnd, bespisning genom skolrådet, fri bostad i kommunens eller något bolags hus o. s. v. En kommun antecknar, att en viss familj åtnjuter »ständigt understöd, då mannens förtjänster äro låga». Endast undantagsvis uppgives, att den arbetslöse kunnat återbetala någon del av fattigvårdsstyrelsens utgifter för hans familj.

Anställningstiden vid nödhjälpsarbete. De spörsmål slutligen, som direkt sammanhänga med nödhjälpsarbetarnas anställning vid de statliga arbetsföretagen, hava gjorts till föremål för en undersökning, vars resultat sammanförts i efterföljande översikt:

Anställningstid:	Intill 3 månader	3—6 månader	6—9 månader	9—12 månader	1—2 år	2—3 år	3—4 år	över 4 år	Summa
Antal arbetare . . .	2 039	684	477	364	535	137	43	3	4 282
Procent	47·6	16·0	11·1	8·5	12·5	3·2	1·0	0·1	100·0
» 1925	18·9	30·1	19·2		24·5	6·2	1·1	—	100·0

Ovanstående uppgifter meddela endast upplysning om den sammanlagda tid, under vilken arbetarna haft anställning vid de i arbetslöshetskommissionens regi bedrivna nödhjälpsarbetena, utan hänsyn till om sysselsättningen varit av intermittent eller kontinuerlig karaktär. En i och för sig önskvärd uppdelning av klientelet jämväl med beaktande av anställningens kontinuitet har icke kunnat åvägabringas till följd av både tekniska svårigheter och kostnadshänsyn. Om man bortser från de mycket kortvarigt anställdas grupper (intill 6 månader), gäller i stort sett för övriga arbetare under vintern 1926, att flertalet bland dem icke haft hela sin anställningstid vid nödhjälpsarbetena i en följd. För en stor del av dessa arbetare upplöser sig den sammanlagda längden av anställningstiden i ett flertal, understundom ända till 6 à 10 perioder, ett förhållande, som tyder på stor rörlighet i arbetarstocken och en oavlåtlig strävan bland de arbetslösa att utnyttja den öppna marknadens arbetstillfällen.

Enligt vad översikten uppvisar, hava inemot hälften av vinterns samtliga nödhjälpsarbetare (47·6 %) utgjorts av sådana, vilka blott haft sysselsättning vid offentliga arbeten intill tre månader. C:a 83 % av de arbetslösa hava arbetat under en sammanlagd tid av ett år och därunder vid dylika företag. Endast c:a 17 % nödhjälpsarbetare kunna således räknas till kategorien av relativt långvarigt anställda (mer än ett år). Det må dessutom på tal om dessa mera permanent anställda vara berättigat erinra om att icke så få av dem tidigare tillhört industrier, t. ex. gruv , järnbruks- och den mekaniska verkstadsindustrien, beträffande vilka verkningarna av den långvariga depressionen ännu ej helt givit vika. För dessa arbetslösa har tydligen en strävan att vidbliva en vunnen anställning vid statens nödhjälpsarbeten gjort sig gällande, varigenom hänvändelse till fattigvården kunnat undgås eller åtminstone uppskjutas eller påkallad sådan hjälp hållas inom trängre gränser.

Det torde sålunda få anses vara av undersökning ådagalagt, att de statliga nödhjälpsarbetena icke sysselsätta någon mera permanent anställd kronoarbetarkår, även om det samtidigt framstår som ostridigt, att åtskilliga arbetslösa personer finnas, uppenbarligen tillhörande verksamhetens bottenfällning, för vilka en så varaktig anställning som möjligt vid statens nödhjälpsarbeten synes utgöra en eftertrådd förmån.

Att resultatet av den här framlagda undersökningen ytterligare understryker de tendenser på förevarande område, vilka redan indicerades av förra sommarens undersökningsresultat, markeras av de ovan sammanställda procentsiffrorna, som angiva nödhjälpsarbetarnas relativa fördelning efter anställningstidens olika längd åren 1925 och 1926.

Huvudanledningen till den här framträdande starka höjningen av 1926 års siffra inom gruppen »intill tre månader» är, att arbetarkontingenten under vintermånaderna erhöll ett kraftigt tillskott av arbetslösa från övre Norrlands sågverksdistrikt, av vilka endast ett fåtal arbetslösa tidigare haft del av statlig hjälp. Om norrlandsarbetarna elimineras bort, komma siffrorna givetvis att i någon mån modifieras, dock ej i sådan grad, att resultatets allmänna tendens förändras.

Platsrörligheten vid nödhjälpsarbetena. Det är ett av arbetslöshetskommissionen väl känt förhållande, att en livlig omsättning av arbetslösa äger rum vid de olika arbetsplatserna, särskilt vad angår vissa större nödhjälpsföretag. Då de norrländska sågverksarbetarna, som till sitt övervägande flertal under sistlidna vinter första gången deltogo i statliga nödhjälpsarbeten, utgjorde en avsevärd del av det undersökta klientelet, framträder omsättningsfrekvensen vid den nu avslutade undersökningen ej så slående som vid närmast föregående tillfälle, då klientelet i relativt större omfattning inrymde element med mera långvarig anställningstid. Sistlidna vinter hade sålunda c:a $^2/_3$ av nödhjälpsarbetarna endast hunnit träna sina krafter vid ett à två av statens arbeten, medan 1925 års sommarundersökning uppvisade, att inemot $^3/_4$ av arbetarna hade ambulerat mellan en serie av arbetsföretag, men endast c:a $^1/_4$ under anställningstiden stannat kvar på en plats. Omsättningen på arbetsplatserna, som självfallet icke kan fullt exakt uttryckas genom ett enbart angivande av det antal gånger, som de vid en viss tidpunkt sysselsatta bytt platser, torde likväl kunna i någon mån mätas av nedanstående siffror rörande de vintern 1926 anställda nödhjälpsarbetarnas förhållanden i fråga om antal hänvisningar till olika arbetsföretag:

Antal anställningsplatser:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Summa
Antal arbetare	1 976	1 129	561	274	160	106	49	15	11	1	4 282

Arbetsinställelser i Sverige år 1925.[1]

Under år 1925 hava, enligt tillgängliga uppgifter, i Sverige inträffat 239 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av nedanstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1915—1924.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			Antal underåret förlorade arbetsdagar
	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	
1915	70	100	4 277	7	7	813	3	3	29	**80**	**110**	**5 119**	83 300
1916	218	474	19 287	2	2	41	7	23	1 383	**227**	**499**	**20 711**	474 700
1917	458	1 399	45 019	8	8	1 016	9	17	666	**475**	**1 424**	**46 701**	1 108 800
1918	668	1 756	50 377	10	10	756	30	923	10 090	**708**	**2 689**	**61 223**	1 436 400
1919	414	1 977	69 980	10	10	727	16	376	10 334	**440**	**2 363**	**81 041**	2 295 900
1920	455	1 952	42 657	9	544	37 988	22	458	58 394	**486**	**2 954**	**139 039**	8 942 500
1921	302	1 913	44 053	22	38	742	23	371	4 917	**347**	**2 322**	**49 712**	2 663 300
1922	354	1 069	43 547	11	17	287	27	174	31 845	**392**	**1 260**	**75 679**	2 674 580
1923	192	488	42 995	6	158	21 506	8	153	38 395	**206**	**799**	**102 896**	6 907 390
1924	238	704	19 495	11	22	1 545	12	151	2 936	**261**	**877**	**23 976**	1 204 500
1925	*211*	*994*	*20 438*	*15*	*550*	*117 772*	*13*	*33*	*7 568*	**239**	**1 577**	**145 778**	*2 559 700*

Arbetsinställelsernas antal år 1925 understeg, som synes, något 1924 års siffra, men antalet av arbetsinställelserna berörda arbetare var under redogörelseåret större än under något föregående år alltsedan storstrejksåret 1909. Flertalet av dessa arbetare, eller c:a 100 000, utgjordes av dem, som drabbades av den s. k. »storlockouten» inom verkstads-, sågverks-, pappersmasse- och textilindustrierna, verkställd i syfte att understödja arbetsgivarparten i en del pågående konflikter och avtalstvister inom diverse näringsgrenar. Denna lockout blev emellertid av relativt kort varaktighet. De under år 1925 genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagarnas antal, sammanlagt omkring 2·6 miljoner, överstiger därför icke i motsvarande grad siffran för 1924 (omkring 1·2 miljoner) och blir mindre än siffrorna för något av åren 1920—1923.

Bland större arbetsinställelser under året märkas, förutom den nämnda storlockouten, lockouter vid pappersbruken, vid glasbruken och vid kapp-

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1925».

fabriker i Stockholm och Uppsala, strejk och lockout inom porslinsindustrien ävensom vid chokladfabrikerna och vid Höganäs-Billesholms stenkolsgruvor, strejk inom sjöfarten och likaså vid det uppländska jordbruket. Därjämte må nämnas de år 1924 utbrutna konflikterna vid kommunala arbeten i Sundsvall och inom elektriska installationsfacket, vilka först år 1925 bragtes till avslutning.

Arbetsinställelsernas fördelning på olika *näringsgrupper* framgår av följande tabell:

Näringsgrupper	Arbetsinställelser	Arbetsgivare	Arbetare	Förlorade arbetsdagar
Malmbrytning och metallindustri . .	22	260	45 063	506 200
Jord- och stenindustri	21	42	8 704	476 450
Trävaruindustri och skogshantering .	45	140	21 137	278 500
Pappers- och grafisk industri	15	104	29 091	299 800
Livsmedelsindustri	12	25	1 610	35 550
Textil- och beklädnadsindustri . . .	18	155	27 835	324 100
Läder-, hår- och gummivaruindustri .	9	23	670	19 150
Kemisk-teknisk industri	3	7	189	4 400
Byggnadsverksamhet	61	279	3 225	326 000
Belysnings- och vattenverk m. m. . .	4	4	207	41 000
Handel och varulager	11	36	214	9 400
Land- och sjötransport	12	327	4 736	103 500
Jordbruk och fiske	3	172	3 080	135 600
Annan yrkesrörelse	3	3	17	50
Summa	**239**	**1 577**	**145 778**	**2 559 700**

Om man för de till industrien hörande näringsgrupperna sammanställer antalet förlorade arbetsdagar med de på dessa områden sysselsatta arbetarnas antal, finner man, att genom arbetsinställelser där förlorats i genomsnitt 4·7 arbetsdagar per arbetare under redogörelseåret. Motsvarande årssiffra var för åren 1910—1924 i medeltal 4·4, för år 1920 20·8, för år 1909 (storstrejksåret) 29·3 och för perioden 1903—1908 i medeltal 2·6.

Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas *resultat* framställes i nedanstående tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1915—1924		1925		1915—1924		1925	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor . .	836	23·1	44	18·4	98 105	16·2	13 776	9·4
Arbetarnas fordringar . .	884	24·4	46	19·3	60 687	10·0	1 713	1·2
Kompromiss	1 737	48·0	132	55·2	438 410	72·3	129 005	88·5
Okänt eller oavgjort . .	165	4·5	17	7·1	8 895	1·5	1 284	0·9
Summa	**3 622**	**100·0**	**239**	**100·0**	**606 097**	**100·0**	**145 778**	**100·0**

Bland arbetsinställelsernas *orsaker* ha efter vanligheten lönefrågorna varit de mest framträdande. En närmare översikt av konflikternas orsaker och resultat lämnas i följande sammanställning:

Orsaker \ Resultat	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss						Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort		Hela antalet	
			I huvudsak ag:s villkor		Lika eftergifter		I huvudsak arb:s fordringar							
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb.-inst.	arb.
Löneförhöjning . .	15	8 894	14	1 652	51	8 504	16	12 594	10	194	8	271	**114**	**32 109**
Lönesänkning . .	—	—	2	146	4	2 352	1	23	2	50	—	—	**9**	**2 571**
Andra lönefrågor .	4	1 061	—	—	16	1 460	5	293	9	323	3	198	**37**	**3 335**
Föreningsrätten .	—	—	—	—	—	—	1	15	1	8	—	—	**2**	**23**
Kollektivavtal . .	1	42	—	—	1	65	—	—	11	397	2	84	**15**	**588**
Arbetares antagande o. avskedande	14	2 128	1	5	10	853	2	67	8	335	3	198	**38**	**3 586**
Arbetets anordning	5	123	1	160	1	40	1	73	2	284	—	—	**10**	**680**
Tolkning av avtal	—	—	—	—	1	18	—	—	1	50	—	—	**2**	**68**
Andra orsaker . .	5	1 528	—	—	4	100 685	—	—	2	72	1	533	**12**	**102 818**
Summa	**44**	**13 776**	**18**	**1 963**	**88**	**113 977**	**26**	**13 065**	**46**	**1 713**	**17**	**1284**	**239**	**145 778**

Anmärkningsvärt är, att tvist om arbetstiden icke angivits som huvudorsak till någon av årets arbetsinställelser.

Av de 239 arbetsinställelserna ha enligt föreliggande uppgifter 170 föregåtts av förhandlingar parterna emellan, under det att i 69 fall dylika icke ägt rum. Vid 89 arbetsinställelser hava förhandlingar ägt rum inför *statens medlingsorgan*. Av ifrågavarande konflikter hava 69 fått sin slutliga lösning genom förlikningsmans eller förlikningskommissions medverkan. I ett fall har den tvistefråga, som föranlett arbetsinställelsen, hänskjutits till skiljenämnd (vars utslag emellertid ej respekterades av arbetarna). En i ett fall uppkommen tvist angående tolkningen av en överenskommelse om de strejkandes återtagande i arbetet avgjordes av centrala skiljenämnden.

Kollektivavtal i Sverige år 1925.[1]

Kollektivavtalens utbredning. Enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter hava år 1925 träffats 958 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 7 185 arbetsgivare och genom vilka 225 312 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Nedanstående tabell utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid föregående års utgång, de som sedermera träffades under 1925 års lopp samt de, som voro gällande vid samma års slut.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1924			Antal under år 1925			Antal den 31 dec. 1925		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	91	647	76 026	49	460	51 358	103	610	84 451
Jord- och stenindustri	101	370	23 905	67	186	15 119	118	292	24 353
Trävaruindustri och skogshantering	305	611	59 132	111	211	18 274	353	536	68 747
Pappers- och grafisk industri	100	572	39 673	23	304	20 096	108	547	41 202
Livsmedelsindustri	336	1 605	29 383	141	953	10 491	373	1 841	31 361
Textil- och beklädnadsindustri	121	876	36 954	62	598	35 054	133	816	40 325
Läder-, hår- och gummivaruindustri	78	1 214	15 200	21	205	1 828	85	1 256	15 971
Kemisk-teknisk industri	75	84	7 734	32	44	1 784	82	95	8 672
Byggnadsverksamhet	304	2 933	33 959	102	1 090	16 517	328	3 035	43 409
Kommunala verk och arbeten m. m.	122	111	15 905	71	71	11 148	131	127	16 502
Handel och varulager	143	565	6 327	82	281	3 092	169	575	6 891
Land- och sjötransport	346	1 294	49 766	145	978	24 147	355	1 754	50 507
Jordbruk och fiske	33	410	7 884	23	689	13 624	40	715	14 296
Annan yrkesrörelse	59	1 322	11 333	29	1 115	2 780	77	1 411	4 905
Summa	**2 214**	**12 614**	**413 181**	**958**	**7 185**	**225 312**	**2 455**	**13 610**	**451 592**

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1925».

Av tabellen framgår, att antalet i kraft varande avtal under året ökats inom samtliga näringsgrupper. Antalet berörda arbetare har också ökats inom så gott som samtliga grupper — tillsammans med nära 40 000 — varemot antalet berörda arbetsgivare minskats för några gruppers vidkommande. Ökningen av antalet berörda arbetare var störst inom grupperna metallindustri, träindustri (huvudsakligen beträffande skogshanteringen) samt byggnadsverksamhet.

De mest omfattande avtalsuppgörelserna under år 1925 hava avsett de mekaniska verkstäderna, textilindustrien, pappersbruken, jordbruket och sjöfarten. Ett icke oväsentligt antal avtal blevo emellertid under redogörelseåret prolongerade utan uppsägning. Bland mera omfattande sådana må nämnas avtalen för järnbruken, de enskilda järnvägarna och skofabrikerna.

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1924 och 1925 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1924).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1924)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1924		31 december 1925	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	112 600	76 026	67·5	84 451	75·0
Jord- och stenindustri	40 005	23 905	59·8	24 353	60·9
Trävaruindustri (utom skogshantering)	63 076	33 991	53.9	34 243	54·3
Pappers- och grafisk industri	48 450	39 673	81·9	41 202	85·0
Livsmedelsindustri	52 312	29 383	56·2	31 361	59·9
Textil- och beklädnadsindustri	57 355	36 954	64·4	40 325	70·3
Läder-, hår- och gummivaruindustri	21 796	15 200	69·7	15 971	73·3
Kemisk-teknisk industri	14 052	7 734	55·0	8 672	61·7

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet. Tablån omfattar därför endast de näringsgrenar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	22	121 441
Distriktsavtal	25	18 977
Ortsavtal	261	25 030
Avtal för enskilda arbetsplatser	650	59 864
Summa	**958**	**225 312**

Riksavtal hava under året träffats för mekaniska verkstäder, byggnadsämnesindustrien, glasbruk, pappersbruk, grafiska anstalter, tryckerier, chokladoch karamellfabriker, textilfabriker, rörledningsarbeten, elektriska installationer, statens järnvägars ban- och byggnadsarbeten och telegrafverket samt

inom sjöfarten (fem avtal för befäl, maskin- och däckspersonal, radiotelegrafister och stewarter) och för apoteken.

Kollektivavtalens *giltighetstid* var i ungefär en femtedel av de under 1925 ingångna avtalen bestämd till 1—2 år, medan giltighetstiden för de övriga icke var mer än ett år. Tvååriga avtal slötos under redogörelseåret bl. a. för malmgruvor, för åtskilliga bagerier och bryggerier, för ett avsevärt antal kommuners arbeten och för telegrafverket.

De under året ingångna avtalen innebära, vad *lönebestämmelserna* angår, i åtskilliga fall ingen väsentlig ändring i förhållande till förut gällande avtal. Förutom de arbetsområden, där avtalen prolongerats utan uppsägning, har sålunda förutvarande löneläge bibehållits bl. a. vid de mekaniska verkstäderna, vid kolgruvorna, porslinsfabrikerna, glasbruken, pappersbruken (där dock ett mindre lönetillägg utgår utöver de i avtalet angivna lönerna) samt vid spinnerier och väverier och vid flertalet av de sågverk och snickerier, där avtalen förnyades; alltså i allmänhet vid företag tillhörande export- eller fabriksindustrierna. Vid de norrländska och mellansvenska exportgruvorna hava emellertid lönerna höjts med c:a 8 procent. Inom byggnadsämnesindustrien har en löneförhöjning ägt rum, likaså vid beställningsskrädderierna och vid åtskilliga bryggerier, för målare på flera arbetsplatser, inom rörledningsfacket och elektriska installationsfacket (inom vilket bestämmelserna hädanefter avse icke minimi- utan normallöner), vid åtskilliga kommuners arbeten, inom jordbruket och på en del andra områden.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1925.[1]

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som härförutom avgivits av under året särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1925 utgjort 249 gentemot 243 under närmast föregående år och 204 i medeltal för åren 1915—1924.

I en del av dessa arbetstvister har emellertid någon förhandling inför vederbörande medlare icke kommit till stånd, antingen av det skäl, att erbjudandet om medling avslagits, eller ock emedan konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller snart därefter blivit bilagd. Medlingsförhandling ägde sålunda år 1925 rum i 220 eller 88·4 % av de för året redovisade tvister, i vilka medling erbjöds. Beträffande de fall, då medling icke kom till stånd, berodde detta i 4 fall (1·6 % av samtliga redovisade ärenden) på att arbetsgivarparten av olika skäl avböjt medling.

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1925».

Av ifrågavarande 220 förhandlingsärenden kommo 31 på första distriktet, 21 på andra, 32 på tredje, 20 på fjärde, 41 på femte, 29 på sjätte och 22 på sjunde distriktet samt 24 på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 102 eller 46·4 % av samtliga förhandlingsärenden. Antalet av förhandlingsärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 2 892 och antalet arbetare 233 177. Av förhandlingsärenden med arbetsinställelse berördes 1 440 arbetsgivare och 138 653 arbetare; 87 av de här ifrågavarande arbetsinställelserna voro strejker, 9 voro lockouter och 6 blandade konflikter. I flertalet fall eller 78 (76 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 24 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret giver vid handen, att medlingsverksamheten under år 1925 omfattat sammanlagt 39 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och 92 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna.

Initiativet till medlingen utgick i 167 fall (75·9 %) från medlingsmyndigheterna, i 14 fall (6·4 %) från arbetsgivarna, i 14 fall från arbetarna och i 25 fall (11·4 %) från bägge parterna.

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper står träindustrien främst i avseende på såväl antalet förhandlingsärenden som antalet berörda arbetare. Närmast i ordningen följa i avseende på antalet ärenden byggnadsverksamheten och i avseende på antalet berörda arbetare malmbrytnings- och metallindustrien.

Fördelas förhandlingsärendena efter konflikternas huvudorsaker, framgår, att bland de 220 ärenden, vilka varit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, det övervägande antalet hänför sig till lönetvister, eller närmare bestämt 142 (64·5 %) till löneförhöjnings- och 9 (4·1 %) till lönesänkningstvister samt 16 (7·3 %) till tvister om andra lönefrågor. Av det sammanlagda antalet förhandlingsärenden under åren 1915—1924 utgjordes ej fullt hälften (48·8 %) av tvister angående krav på löneförhöjning, under det att tvister orsakade av krav på lönereduktion förekommo till ett antal av 23·0 %. I övrigt är att märka, att 22 (10 %) av de under år 1925 redovisade förhandlingsärendena haft avseende på tvister om arbetares antagande eller avskedande.

Av förhandlingsärendena hava 183 eller 83·2 % lett till resultat, antingen inför vederbörande förlikningsman eller — i ett fall — genom fortsatt medling inför annan medlare. I 37 fall (16·8 %) är medlingen att betrakta som väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller att tvisten förblivit olöst.

En fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts inför vederbörande förlikningsman eller förlikningskommission, visar, att 155 konflikter eller 70·4 % av hela antalet förhandlingsärenden lösts genom kompromiss, medan 14 (6·4 %) utfallit i enlighet med arbetsgivarnas och 13 (5·9 %) i enlighet med arbetarnas fordringar.

Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagen.

Socialstyrelsen har den 3 november 1926 avgivit följande utlåtande över det av revisionssekreteraren R. von Koch i egenskap av inom socialdepartementet tillkallad sakkunnig den 30 juni 1926 avlämnade betänkandet med förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga m. fl. författningar.

Med anledning av remiss avgav styrelsen den 31 mars 1924 utlåtande över fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande med förslag till lag om lösdrivares behandling med flera författningar. Till utlåtandet voro såsom bilagor fogade en av styrelsen verkställd utredning rörande vissa manliga tvångsarbetare (Soc. Medd. årg. 1924, nr 5) ävensom en av experten för alkoholistvården, professorn O. Kinberg, författad socialmedicinsk studie »Om lösdrivare och deras behandling» samt en av biträdande fattigvårdsinspektören i Stockholm N. Öström utarbetad uppsats om »Fattigvården och lösdrivarna i Stockholm». Styrelsen har senare publicerat jämväl en undersökning rörande vissa kvinnliga tvångsarbetare (Soc. Medd. årg. 1925, nr 2 och 3). Styrelsen, som genom nämnda utredningar sökt bidraga till att belysa de samhällsföreteelser, varom fråga är, hade i utlåtandet utvecklat sin uppfattning om dessa företeelser och om sättet för deras motverkande. Under förmälan, att styrelsen fortfarande i huvudsak hyser samma principiella uppfattning i frågan, får styrelsen härutinnan hänvisa till nämnda utlåtande.

Vad det nu föreliggande förslaget angår, kan till en början konstateras, att i detsamma kommit till uttryck flera av de synpunkter, som styrelsen utvecklade i berörda utlåtande. Under betonande av att förevarande lagstiftningsuppgift är långt ifrån lättlöst och under livligt erkännande av de förtjänster, som förslagsställaren inlagt vid sitt arbete att komma till rätta med densamma, nödgas styrelsen dock rikta en del erinringar mot förslaget. Dessa innebära, såsom av det följande lärer framgå, huvudsakligen, att vissa av de av styrelsen tidigare hävdade synpunkterna lämnats obeaktade eller kommit till uttryck på ett sätt, som styrelsen icke kunnat biträda. Erinringarna rikta sig närmast mot den förordade huvudförfattningen, nämligen lagförslaget om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga. Styrelsen har vidare företrädesvis velat uppehålla sig vid vissa huvudfrågor och har med anledning av de resultat, vartill styrelsen därvid kommit, ej funnit skäl ingå på en detaljbehandling av förslaget.

Förutsättningarna för lagens tillämpning.

Förutsättningarna för lagens tillämpning angivas i början av tvenne olika kapitel, nämligen i 3 § av 2 kap. »Om åtgärder till motarbetande av bettleri och kringstrykande» och i 8 § av 3 kap. »Om åtgärder beträffande kriminella, prostituerade och vissa andra samhällsvådliga personer».

Bortsett från att dessa grundläggande bestämmelser meddelas inne i lagtexten och ej i dess början — en anordning, som förefaller mindre lycklig — synes det kunna ifrågasättas, om den gjorda uppdelningen är välmotiverad eller lämplig. Avsikten därmed har tydligen varit att uppdela klientelet i ett så att säga mera godartat, karakteriserat i 2 kap., och ett mera svårartat, kännetecknat i 3 kap., och att allt efter dess art fastställa olika normer för samhällets ingripande.

En dylik uppdelning torde emellertid icke motsvaras av verkligheten. En bettlare eller vagabond, d. v. s. en av dem, som företrädesvis åsyftas i 2 kap. 3 §, torde mycket ofta vara hänförlig även till någon av de kategorier, som avses i 3 kap. 8 §, och vice versa, något som styrelsen också uttryckligen betonat i sina förut berörda undersökningar rörande vissa tvångsarbetare. När i dessa undersökningar vissa individer betecknats exempelvis såsom bondfångare och andra såsom soutenörer, har styrelsen sålunda därmed endast velat angiva den mest framträdande sidan av deras vandel. En soutenör kan jämväl uppträda såsom bondfångare och, om han känner marken bränna under sina fötter i storstaden, giva sig ut på landsbygden såsom luffare o. s. v.

Vidare kan ifrågasättas, huruvida klientelet över huvud taget låter sig definiera så i detalj, som skett i lagförslaget. De samhällsföreteelser, som förevarande lagstiftning bör avse att bekämpa, taga sig ständigt växlande yttre uttryck allt efter olika tidsförhållanden. Ett exempel härpå erbjuder den manlige prostituerade, vilken, enligt vad förslagsställaren själv framhåller, först på senare tid framträtt åtminstone såsom en mera vanligt förekommande lösdrivartyp. Man äventyrar med detaljerade definitioner lätt nog, å ena sidan att sådana nya typer, som lagstiftningen uppenbarligen måste avse att nå, av formella skäl skola befinnas icke hemfalla under densamma och, å andra sidan, att vissa individer formellt skulle befinnas motsvara de uppställda indikationerna och göras till föremål för tvångsåtgärder, utan att sådana dock vore materiellt berättigade eller lämpliga. I senare hänseendet må såsom exempel anföras, att varje anropande av främmande medmänniskors hjälp för uppehället formellt torde kunna betecknas såsom bettleri. Men det finnes oförvållad allvarlig nöd, där påkallandet av medmänniskors omedelbara bistånd är i allo ursäktligt och där beredandet av sådan hjälp från den bättre situerades sida måste framstå såsom en samhällelig plikt. Och ingen lärer vilja påstå, att en person, som råkat i en sådan nödställd belägenhet, bör betecknas såsom bettlare och kunna göras till föremål för behandling enligt en lagstiftning »om vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga». De personer, som lagstiftningen bör åsyfta, äro givetvis sådana, som gjort bettleriet till sitt yrke. Samhällets skyldigheter mot den nödställde och oförvitlige medborgaren finnas redan angivna i fattigvårdslagen, som i förekommande fall lärer böra tillämpas, utan att särskild anvisning därom, på sätt som göres i 5 § av förslaget, lämnas i en annan lagstiftning.

När förslagsställaren uppdelat klientelet i en bättre (3 §) och en sämre (8 §) klass och till den förra hänfört i främsta rummet bettlarna och vagabonderna, förefaller det, som om det mildare förfarande, som föreslås i fråga om den förra klassen, förestavats av omsorgen om nödställda samt oförvållat arbetslösa, vilka under vandring söka arbete, alltså tvenne grupper, vilka över huvud taget ej böra avses i förevarande lagstiftning. Om man åter tager hänsyn till dem, som här verkligen böra åsyftas, nämligen yrkesbettlare och luffare, äro dessa i regel icke av en typ, som motiverar en särskild, mildare behandling. Vad angår luffarna visar styrelsens utredning, att dessa ofta äro ingalunda ofarliga för ordning och säkerhet. Landsbefolkningens erfarenheter om den påträngande eller rent av hotfullt uppträdande luffaren tala likaledes ett annat språk. De ej sällan synliga uppgifterna om luffardåd — våldsdåd eller mordbrandsanläggningar såsom hämndeakter för vägrad hjälp, sedlighetsförbrytelser o. s. v. — giva en förklaring till den ovilja, befolkningen mångenstädes hyser mot denna landsplåga, liksom ock en bekräftelse på att den fruktan, med vilken särskilt avsides boende betraktar luffarens våldgästning, icke är ogrundad.

Och även om man bortser från faran för våldshandlingar eller från den eventualiteten, att den hjälpsökande under hotfullt uppträdande tilltvingar sig det han önskar, ligger det alltid något förkastligt i att såsom yrkestiggare, med undvikande av ärligt arbete, mer eller mindre pockande påkalla sina medmänniskors eller det allmännas hjälp för sitt uppehälle. En särskilt osympatisk sida av yrkestiggeriet är också, att det i stor utsträckning bedrives på de oförskyllt och verkligt nödställdas bekostnad.

Ingen företeelse torde nämligen så som yrkestiggeriet vara ägnad att alstra misstroende och likgiltighet även för den verkliga nöden och att hålla tillbaka den offervillighet, som eljest skulle vara att påräkna för densamma.

I fråga om de kriminella tager lagförslaget endast sikte på brott av visst slag, nämligen de, som avse att förskaffa vederbörande medel till uppehället, eller med andra ord egendomsbrott. Den vandel, som här torde åsyftas, leder emellertid lätt nog även till andra brott än förgripelse mot annans egendom. Nyss erinrades sålunda exempelvis, hurusom luffare kunna göra sig skyldiga till sedlighetsförbrytelser eller såsom hämndeakter för vägran att lämna begärd hjälp begå våldsdåd eller anlägga mordbrand. För övrigt finnes det även andra otillåtna handlingar än brott, som äro av den beskaffenhet, att samhället bör reagera mot dem. Såsom exempel kan anföras utpressning.

Såsom ovan anförda exempel torde belysa, leder *försöket att genom i detalj gående* bestämmelser karakterisera ifrågavarande samhällsföreteelser till mindre lyckliga definitioner, vilka kunna befaras hos de tillämpande myndigheterna föranleda villrådighet i de konkreta fallen. Enligt styrelsens mening bör man därför söka att — helst såsom en inledning till lagen i dess första paragraf — lämna en definition, vilken med bortseende från tillfälliga och växlande yttringar tager sikte på det väsentliga och gemensamma i de samhällsföreteelser, som lagstiftningen avser att motverka. Det är framför allt *en* egenskap, vilken, sammanställd med vissa andra egenskaper, på ett specifikt och avgörande sätt torde karakterisera alla, som hittills betecknats med termen lösdrivare, och vilken egenskap därför bör komma till uttryck i en sådan definition. Denna vill styrelsen angiva med uttrycket »arbetsskygghet», innebärande icke blott, att vederbörande är utan arbete eller underlåter att arbeta, utan att han strävar att undvika arbete. En sådan strävan återfinner man exempelvis hos luffaren, som hellre underkastar sig landsvägens strapatser och umbäranden än han utför ett nyttigt arbete, hos den prostituerade, hos soutenören, ligisten eller yrkesbettlaren. Termen giver icke uttryck åt ett visst mer eller mindre tillfälligt uppträdande eller enstaka handlingar, utan åt djupare liggande karaktärsegenskaper, som återspegla sig i individens hela livsföring, och den uppdrager därmed en principiellt klar gräns mellan lösdrivaren och den oförvållat arbetslöse.

Med skyggheten och föraktet för den samfundslivets hörnsten, som arbetet utgör, äro oupplösligt förknippade de egenskaper, som djupast sett konstituera nödvändigheten av samhälleliga motåtgärder, nämligen benägenheten att parasitera på frukterna av andras arbete och det därmed förbundna föraktet för ett ordnat samhällsliv.

Vad slutligen angår kvinnorna, synas skäl ej kunna anföras för att de skulle undantagas från tillämpningen av en dylik lagstiftning och att densamma skulle begränsas att gälla endast män. Den omständigheten, att vissa kvinnor hängiva sig åt prostitution, synes i och för sig ej heller utgöra skäl för att undantaga sådana kvinnor från de påföljder, som lagstiftningen eljest uppställer såsom reaktiv mot arbetsskygghet och asocialt levnadssätt.

Förebyggande åtgärder.

Vad som föranlett den ovan behandlade uppdelningen av indikationerna i 3 och 8 §§ har synbarligen varit en strävan att nå fram till en grund för ett differentierat ingripande mot lösdriveriet. Själva syftet står i full överensstämmelse med de önskemål, som styrelsen tidigare velat och allt fortfarande vill hävda. Den kanske största bristen, som vidlåder den nuvarande lösdrivarlagen, torde vara att den gent emot en så mångskiftande samhällsföreteelse som lösdriveriet kunnat giva anvisning om allenast tvenne positiva, rent stereotypa förfaranden, nämligen varningen och bortdömandet till tvångsarbete. Visserligen torde myndigheterna vid den praktiska tillämpningen strävat att fylla denna brist och att giva sina åtgärder en mera individualiserad och mindre opersonligt färgad prägel. I stor utsträckning lär man sålunda genom allvarliga för-

maningar och erinran om de påföljder, som lagstiftningen angiva, hava sökt tillrättaföra den, som kunnat tillrättaföras, ävensom, där så lämpligen kunnat ske, sökt att genom privata förhandlingar med anhöriga och enskilda hjälporganisationer räcka lösdrivaren en hjälpande hand. Emellertid torde frånvaron av underlag i lagstiftningen för dylika tillvägagående av myndigheterna alltför ofta hava lett till att lösdrivaren ansett sig kunna saklöst underlåta dem. Tager man därtill i betraktande den naturliga obenägenheten hos en myndighet att tillgripa en så allvarlig åtgärd som bortdömande till tvångsarbete i de fall, där något hopp kan skönjas om tillrättaförande i annan ordning, är det förklarligt, om myndigheterna i många fall avstå från alla åtgärder.

I lagförslaget är nu ett försök gjort att på basis av den gjorda uppdelningen i två olika så att säga klasser av lösdrivare lagfästa en differentierad serie av åtgärder, från de mildaste, bestående i rena hjälpåtgärder och förmaningar från fattigvårdsstyrelsens sida, till de strängaste, bestående i mycket långvarig internering på tvångsarbetsanstalt. Ehuru styrelsen ingalunda vill motsätta sig, utan tvärtom i enlighet med sin tidigare intagna ståndpunkt på det livligaste måste förorda författningsbestämmelser, som åsyfta att skapa större möjligheter till åtgärdernas differentiering, kan styrelsen icke gilla, att såsom grund för en dylik differentiering tages de yttringar, i vilka lösdriveriet framträder, så att principiellt ett förfaringssätt skall användas mot exempelvis luffaren och ett annat mot den stationära ligisten. Även om man bortser från det ovan påpekade förhållandet, att i verkligheten inga skarpa gränser kunna uppdragas mellan olika kategorier av lösdrivare, synes valet av åtgärder böra ske med hänsyn icke till den tillfälliga yttring, i vilken lösdriveriet framträder, utan till graden och arten av förfall samt till åtgärdernas ändamålsenlighet i det individuella fallet.

Man finner också av lagtexten, att den uppställda indelningsgrunden icke kunnat upprätthållas. Sålunda skall exempelvis klientelet, som avses i 2 kap. och som definieras i 3 §, enligt 7 § i vissa fall behandlas på enahanda sätt som klientelet i 3 kap., definierat i 8 §, och detta senare åter kan enligt 9 § 4 mom. behandlas enligt 2 kap. Indikationerna för en dylik omkastning angivas med så vaga ord som att »åtgärd enligt 5 eller 6 § får anses gagnlös (i 7 §) och »allt efter omständigheterna» (i 9 § 4 mom.). På detta sätt blir gränsen mellan 2 och 3 kapitlen i själva verket så flytande, att den redan i lagtexten nästan utplånas. Vid den praktiska tillämpningen skulle den sannolikt bliva fullständigt fiktiv. Men uppdelningen skulle icke desto mindre vålla myndigheterna allvarliga olägenheter genom den osäkerhet den skulle skapa i fråga om behörigheten och plikten att vidtaga de åtgärder, som i det konkreta fallet framstode såsom de lämpliga och riktiga. Och även om man ur lagtexten skulle kunna utläsa en sådan behörighet, skulle därför erfordras ett besvärande studium av ett flertal ganska komplicerade bestämmelser.

Vad som kanske mer än något annat framhäver behovet av differentierad behandling av klientelet är den allmänna erfarenheten, att man måste inskrida redan på ett tidigt stadium av förfall, därest man vill ernå ett tillrättaförande av individen. Mot djupare sjunkna, förhärdade lösdrivare kan i regel föga uträttas i sådant hänseende. Lagstiftningen har ett dubbelt syfte, nämligen dels att bereda samhället skydd mot vissa antisociala element och dels att genom åtgärder av hjälpande och uppfostrande natur förebygga, att den enskilde individen nedsjunker till en dylik nivå.

Rörande det i sig själv önskvärda i att genom förebyggande åtgärder av hjälpande och uppfostrande art söka förekomma lösdriveri lära delade meningar över huvud taget ej kunna råda. I valet mellan å ena sidan skyddsåtgärder i samhällets intresse mot förhärdade lösdrivare av den farliga typen och å andra sidan hjälp- och uppfostringsåtgärder, medan individen ännu står att tillrättaföra, måste självfallet de senare framstå såsom både humanare och — i själva verket — effektivare. Det är sålunda helt naturligt, att opinionen med stor styrka uttalat sig för att behovet av åtgärder av det senare slaget blir bättre tillgodosett än hittills.

När styrelsen icke desto mindre här nödgas framföra en del erinringar mot denna tankegång, äro dessa erinringar icke närmast riktade såsom en kritik mot det sätt, på vilket densamma utformats i föreliggande författningsförslag, utan det sker framför allt i syfte att framhäva de föga beaktade men allvarliga svårigheter, som inställa sig vid varje försök att omsätta det allmänt erkända önskemålet i positiva lagbud.

Den, som befinner sig på väg utför, bör otvivelaktigt göras till föremål för åtgärder av förebyggande natur. Men det räcker ej att endast uppställa en sådan allmänt hållen, tämligen självklar regel, utan det gäller framför allt att vid den praktiska tillämpningen i det individuella fallet avgöra, huruvida individen verkligen kommit ut i utförsbacken och huruvida ett inskridande från samhällets sida kan ha utsikt att leda till hans tillrättaförande. Ju tidigare man söker inskrida, desto mera nalkas man gränsen för de oförvitliga medborgarna och desto större blir risken att brännmärka individen och att bota ett ont med ett värre. Det bör nämligen ej förglömmas att, huru humana och milda korrektiv än må tillgripas, erhålla de dock en vida allvarligare innebörd, när de vidtagas av en samhällets myndighet, än om de skulle vidtagas av exempelvis en enskild hjälporganisation. Den allmänna opinionen skulle på denna grund sannolikt endast med svårighet acceptera och säkert ofta starkt reagera mot varje som helst inskridande i korrektivt syfte från det allmännas sida. Ett klart belägg för det här anförda erbjuder varningen enligt gällande lagstiftning. Denna är uppenbarligen avsedd att utgöra en mild form för åtgärder på ett tidigare stadium. Rent materiellt tillfogas individen inga lidanden av densamma, men samma opinion, som ej har något att erinra mot kanske synnerligen stränga åtgärder från exempelvis anhörigas sida, reagerar starkt mot ifrågavarande åtgärd, detta givetvis på grund därav, att den i korrektivt syfte vidtages från samhällets sida. Det är att befara, att exempelvis ett så milt förfarande som det i förslagets 5 § 2 mom. angivna lätt nog efter hand skulle ingå i det allmänna medvetandet såsom en åtgärd av ungefär samma allvarliga moraliska beskaffenhet som den nuvarande varningen och att den, som bleve föremål för sådan åtgärd, skulle känna sig mer eller mindre prickad därav. Sannolikt komme man att i praktiken tillgripa en sådan åtgärd, först när alldeles uppenbara och oomtvistliga skäl därtill förelåge, d. v. s., när individen redan hunnit utveckla sig till en verklig lösdrivare i nuvarande mening.

Känsligheten för ett moraliskt ingripande i uppfostrande syfte från samhällets sida är givetvis större, när det gäller vuxna än underåriga. Men man finner, att även ett inskridande mot underåriga vanartade, och detta enligt en så modern och i så utpräglat human anda avfattad lagstiftning som 1924 års lag om samhällets barnavård, betraktas såsom en synnerligen allvarlig åtgärd, vilken den allmänna opinionen ej gärna accepterar utan de mest ögonskenliga vittnesbörd om dess behövlighet. För övrigt må erinras, att åldersgränsen för underåriga i berörda lagstiftnings bemärkelse är framflyttad till 18 år och att samhällets omvårdnad om den underårige kan fortgå, till dess han fyller 21 år. Samhället äger sålunda redan nu möjligheter att inskrida i hjälpande och uppfostrande syfte även mot vissa andra än barn i egentlig bemärkelse, och åtgärderna kunna vidtagas i den ålder, då den vuxnes blivande oarter redan kunna skönjas, men möjligheterna till ett tillrättaförande ännu äro goda.

Tydligen måste tillämpningen av förevarande lagstiftning ställa stora krav på vederbörande myndigheter, om den skall ske i rätt anda. Den förutsätter nämligen synnerlig takt och omdöme, kärlek till uppgiften och en varm känsla för medmänniskors väl, stor förmåga att bedöma karaktärer samt personlig auktoritet och fasthet. En förening av sådana egenskaper är ingalunda allestädes att påräkna, och den skapas ej genom lagparagrafer.

Nu berörda förhållande synes ej i vederbörlig mån hava beaktats vid lagstiftningens utformning, utan denna har erhållit en läggning, som om en tillräckligt beprövad och erfaren organisation stode rustad och färdig att skrida till handling. Måhända kan en lika långt gående lagstiftning som den nu föreslagna praktiskt förverkligas om några årtionden framåt, men för närvarande torde försiktigheten påbjuda viss begränsning.

Närmast synes det gälla att bereda ett fast underlag i lagen för den hjälpande och förebyggande verksamhet, som faktiskt utövas, och för en fortsatt utveckling i samma riktning. På ett så ömtåligt område som det förevarande måste man undvika att lagstiftningsvis gå fram bröstgänges mot verkligheten. Med all sannolikhet torde man också kunna räkna med att även varsamma reformer skola visa sig bära goda frukter.

Särskilt vill styrelsen betona önskvärdheten och betydelsen av att enskilda hjälporganisationer inrikta sina strävanden på förebyggande och eftervårdande åtgärder. Den utomordentligt livliga allmänna diskussion, som revisionsarbetet föranlett, visar också, att frågan hos breda befolkningslager är föremål för stort intresse, som tvivelsutan är ett det värdefullaste underlag för en fortgående reformering. Givetvis borde sådana enskilda strävanden, som här åsyftas och som merendels bäras upp av det mest aktningsvärda och osjälviska intresse, kunna påräkna kraftigt stöd från det allmännas sida.

Slutligen kan styrelsen i detta sammanhang ej underlåta att beröra ett spörsmål, som styrelsen även tidigare vidrört bland annat i sitt utlåtande om barnavårdslagarna, men som lämnats tämligen obeaktat i den offentliga diskussionen. Allmänt erkännes betydelsen av förebyggande åtgärder, men den i eminent mening förebyggande åtgärden att förhindra tillblivelsen av individer, som synas nära nog förutbestämda att hemfalla åt lösdriveri, har föga uppmärksammats. Så länge samhället icke inskrider mot dem, som genom andlig undermålighet ej kunna förväntas sätta en arbetsduglig avkomma till världen eller som eljest måste anses ovärdiga och odugliga att uppbära faderskapets eller moderskapets plikter, kan man aldrig räkna med att nå roten av det onda och att tilltäppa ett av de viktigaste tillflödena till den dystra bottensats i samhället, som lösdrivarklientelet utgör.

Det har föreslagits en serie hjälpåtgärder, som böra anlitas, innan tvångsförfarande enligt lagen tillgripes. I princip synes det, såsom förut framhållits, högeligen önskvärt och riktigt, att samhället söker att tillrättaföra den, som kan tillrättaföras, och att man vid åtgärder i sådant syfte i första hand söker giva dessa karaktären av hjälp samt undvika allt, som kan brännmärka individen. Men styrelsen nödgas dock ifrågasätta, om icke förslaget härutinnan gått för långt och i avsevärd mån skjutit över målet. Man får nära nog det intrycket, att en tillämpning av lagen efter bokstaven skulle bereda den förkomne individen en förmånsställning inom samhället. Enligt 2 kap. har fattigvårdsstyrelsen sålunda att, då en vagabond ertappas, undersöka hans behov av fattigvård och bereda sådan, om behov föreligger, samt i annat fall söka skaffa honom arbete. I avvaktan på utgången av försök härutinnan skall beredas honom föda och bostad. Om annat arbete ej står att erhålla, bör särskilt anordnat s. k. hjälparbete anvisas honom. Vagabonden i sin tur skall visserligen vara skyldig att till gengäld för erhållen föda och bostad utföra tillfälligt anvisat arbete, men han må enligt uttrycklig föreskrift ej mot sin vilja kvarhållas.

Enligt förslaget skall fattigvårdsstyrelse, med anlitande av bland annat *den offentliga arbetsförmedlingen*, söka bereda vederbörande arbete på den öppna marknaden. Givet är, att den offentliga arbetsförmedlingen, som skall stå öppen för alla, icke bör vara stängd för här ifrågavarande personer. Om emellertid individer, som äro att anse som mer eller mindre förkomna, automatiskt tillföras arbetsförmedlingen såsom arbetssökande, kunde lätt nog den missuppfattningen vinna insteg hos vederbörande parter, att dessa individer vore representativa för de arbetssökande. Det synes därför angeläget, att man undviker sådana anordningar, som kunde giva anledning till dylik missuppfattning och som sannolikt skulle lända till allvarligt men för arbetsförmedlingens huvuduppgift samt ytterst leda till ett förfelande även av här ifrågasatta specialuppgift. Det är alltså nödvändigt att i denna fråga framgå med stor takt och urskillning. Styrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och hoppas att framledes kunna framlägga vissa positiva förslag.

Bland andra hjälpåtgärder angives i 6 § av förslaget även hänvisning till s. k. *hjälparbete*. Styrelsen finner det naturligt och riktigt, att man i vissa fall söker be-

reda lösdrivare tillfälle till arbete vid särskilda, av det allmänna för ändamålet anordnade arbetsföretag. Därmed skulle erbjudas ett tillfälle för personer att dokumentera sin arbetsvillighet och att skilja sig från de »arbetsskyggas» kategori. Emellertid kan det ifrågasättas, om härutinnan meddelade normer — även med hänsyn tagen till den närmare reglering i administrativ väg, vartill 35 § b erbjuder möjlighet — äro tillfyllest för att ifrågavarande önskemål skulle kunna realiseras i praktiken. Vissa jämförelser med anordningarna beträffande de för oförvållat arbetslösa anordnade nödhjälpsarbetena, med vilka här ifrågavarande hjälparbeten uppenbarligen skulle förete en viss likhet, giva vid handen, att så knappast skulle bliva fallet. För nödhjälpsarbetena finnes inrättad en central myndighet, som bland annat har att, på ansökan av kommun, bevilja kommunen det antal platser vid statligt nödhjälpsarbete, till vilka hänvisning av arbetslösa må ske. I lagförslaget antydes ej någon centralmyndighet för hjälparbetena. Att döma av 6 § 2 mom. skulle det ankomma på lokal myndighet att träda i förbindelse med olika för hjälparbete anordnade arbetsföretag och att efter eget gottfinnande dit hänvisa personer, för så vitt platser funnes att tillgå. Man frågar sig, efter vilka grunder hjälparbetets omfattning skulle regleras. Vidare må erinras, att arbeten, som lämpa sig för ändamålet, äro svårast att anordna under vintern. Men det är just under denna tid av året, som klientelet, varom här är fråga, är mest i behov av och villigt att taga i anspråk det allmännas hjälp. Det lär sålunda till och med förekomma, att lösdrivare vid vinterns inträde genom sitt uppträdande självmant draga myndigheternas uppmärksamhet till sig i syfte att för en kortare tid bliva bortdömda till tvångsarbete och på så sätt tillförsäkra sig uppehälle under vintern. Starka skäl tala för att hjälparbetena i än större omfattning skulle utnyttjas under vintern, men ratas under den varmare årstiden. De kunde härmed lätt nog urarta till ett slags försörjningsasyler, där lösdrivare kunde finna en tryggad tillflyktsort, då detta passade dem, och som de kunde lämna, när de så funne för gott. Lösdrivarna skulle i så måtto ofta få en nästan bättre ställning än de oförvållat arbetslösa.

Om vidare hänvisning av personer till hjälparbete finge ske, för så vitt platser funnes att tillgå, kunde det befaras, att de lokala myndigheterna särskilt före vinterns inträde skulle sinsemellan tävla om att belägga dem. Ingen garanti funnes, att platserna på så sätt komme till en riktig och lämplig fördelning. En stor kommun skulle vid vinterns inträde kunna belägga kanske samtliga lediga platser och därigenom göra sig kvitt en hel del hjälpverksamhet med den påföljd, att platser sedermera saknades i andra fall, där sådana vore än mer av behovet påkallade.

När styrelsen i det föregående uttalat sina betänkligheter mot att lagförslaget, såsom det vill synas, skjuter över målet i fråga om anordningar för klientelets omvårdnad, har detta skett närmast med hänsyn till dels de kostnader, som härigenom skulle ådragas det allmänna, och de stora krav, som systemets genomförande skulle ställa på vederbörande organ, och dels av den farhågan, att anordningarna skulle erbjuda möjlighet för åtskilliga individer att parasitmässigt tillgodogöra sig förmåner av det allmänna, utan att utsikterna för deras tillrättaförande på minsta sätt ökades. Omvårdnaden får ej sträcka sig så långt, att den lägger hyende under lasten och förvandlar den förkomne till en privilegierad person på andra strävsamma och kanske hårt beträngda medborgares bekostnad. Men hithörande spörsmål förtjäna även beaktas ur en annan synpunkt. Lagförslaget har i så väsentlig mån tagit sikte på samhällets skyldigheter, att det nästan förbisetts, att krav även måste ställas på dem, som bliva föremål för samhällets omvårdnad. Det låter tänka sig, att klientelet kunde i det stora hela begränsa sig till att rent passivt åtnjuta samhällets hjälp, något som givetvis ej skulle stå i överensstämmelse med lagens väsentliga syfte att uppfostra och tillrättaföra. För att den hjälp, som beredes, icke blott skall giva anledning till pockande krav på än längre gående åtgärder, bör man söka väcka individens egen ambition och lämna tillräckligt rum för hans eget initiativ.

Det är knappast möjligt att låta ett sådant önskemål komma till uttryck i enstaka regler. Hela lagens anda måste präglas av en strävan i sådan riktning. På ett

område synes emellertid önskemålet kunna realiseras genom positiva bud. Styrelsen har tidigare uttalat sig för att förevarande lagstiftning så vitt möjligt borde utformas efter mönster av alkoholistlagen. I flera punkter, där så kunnat och bort ske, har detta önskemål icke blivit tillgodosett. Bland annat har sålunda förslaget icke upptagit någon motsvarighet till 26 § i alkoholistlagen, enligt vilken en person frivilligt kan ingå på alkoholistanstalt för ett år och därunder underkasta sig lagens bestämmelser. Denna föreskrift torde bland annat avse att bereda visst svängrum för individens eget initiativ och att åt honom bevara den stimulerande känsla, som ligger däri, att han underkastar sig vissa personliga offer icke direkt på grund av samhällets tvångsåtgärder, utan av egen fri vilja.

Styrelsen föreställer sig, att förevarande lagstiftning borde lämna rum för ett förfarande av i viss mån likartad beskaffenhet. Om sålunda vederbörande lokala myndigheter gjorde vissa lämpliga föreläggande, vilkas uppfyllande kunde antagas medverka till individens tillrättaförande, borde denne få tillfälle att skriftligen — just den skriftliga förbindelsen visar sig ofta hava en uppfostrande verkan — förbinda sig att ställa sig dessa föreläggande till efterrättelse, vid äventyr att han, vid åsidosättande av sina åtaganden, tvångsvis kunde omhändertagas och göras till föremål för mera anstaltsmässig behandling. Åt sådan förbindelse borde givas liknande rättskraft som förbindelse enligt 26 § i alkoholistlagen. Det torde ej vara påkallat att i lagen alltför detaljerat angiva, vad i nu berörda hänseende kunde föreläggas vederbörande, utan synes innehållet böra få fastställas med hänsyn till vad som efter verkställd undersökning i varje särskilt fall befunnes ändamålsenligt. Härigenom skulle möjligheterna till ett mera individualiserat och personligt förfarande väsentligt ökas och det synnerligen ofta framträdande önskemålet att rycka vederbörande undan från en viss skadlig miljö kunna ytterligare tillgodoses. Sålunda kunde exempelvis yrkesbettlaren tillförbindas antaga en anvisad arbetsanställning i annan ort eller den unga kvinnan, som vore på väg mot prostitutionen, att återvända till sitt föräldrahem på landsbygden. Givetvis borde genom noggranna undersökningar utredas, att arbetsanställningen eller föräldrahemmet erbjöde en sund och god miljö, och att vederbörande i övrigt vore skickade samt villiga att mottaga personen i fråga. Vidare borde genom lämplig, i görligaste mån diskret övervakning tillses, att vederbörande uppfyllde sina gjorda åtaganden.

Kommunal medverkan vid tillämpningen.

Styrelsen har tidigare gjort sig till tolk för önskemålet, att man i organisationen för samhällets åtgärder mot lösdriveriet, vilka hittills huvudsakligen varit en polismyndigheternas angelägenhet, skulle söka länka in jämväl ett folkvalt lekmannaelement, närmast av kommunal natur. Detta önskemål har ej dikterats av misstro mot polismyndigheternas goda vilja eller förmåga att handlägga dylika ärenden. Det synes härska ganska utbredd opinion, som betraktar ordningsmaktens åtgärder på detta område med misstro och betecknar dem såsom godtyckliga och brutala. Vid sina undersökningar om vissa tvångsarbetare, såväl manliga som kvinnliga, har styrelsen icke kunnat finna något sakligt stöd för denna opinion, utan tvärtom kommit till den uppfattningen, att polismyndigheterna hittills förfarit med stor urskillning och tillämpat förfarandet att bortdöma till tvångsarbete allenast i sådana fall, där uppenbara skäl förelegat för dylik åtgärd. Man har snarare svårt att värja sig för den tanken, att myndigheterna undvika att tillämpa lagen i många fall, där en tillämpning rätteligen borde ske. Såsom exempel kunna anföras tattare, vilka ofta obehindrat synas på det grövsta få terrorisera en hel trakt.

Emellertid torde en lagstiftning av repressiv natur böra uppbäras av en allmän folkmening, som erkänner dess berättigande, och särskilt synes detta gälla ifrågavarande lagstiftning. I motsats till strafflagen, som i bestämda regler angiver vissa bestämda handlingar såsom straffbara — handlingar, som opinionen lätt nog fattar

såsom fördömliga och som den i allmänhet lärer fördöma — kan en lösdrivarlagstiftning knappast uppställa några så strikta normer. Tyngdpunkten kommer att flyttas över till tillämpningen och till bedömandet av individen, hans karaktär och livsföring. Med hänsyn såväl till nu berörda önskemål som till den ökade effektivitet och rättssäkerhet, som därmed kunde vinnas, har styrelsen tidigare förordat, att åt lekmannainflytandet bereddes viss plats inom lagtillämpningen. Styrelsen pekade därvid på att så skett inom ett annat ganska närbesläktat lagstiftningsområde, nämligen ifråga om alkoholistvården, där ett betydande inflytande inrymts åt de folkvalda, kommunala nykterhetsnämnderna och där principen prövats ändamålsenlig.

Förslagsställaren har också sökt att tillgodose detta önskemål, och redan i 1 § 1 mom. av förslaget angives ett befintligt kommunalt organ såsom det, där har att taga befattning med lagtillämpningen. Vidare föreslås i den omedelbart därpå följande lagtexten tillskapandet av tvenne i viss mån nya kommunala organ, nämligen s. k. delegerade samt hjälputskott.

Enligt förslaget tillerkännes emellertid vederbörande kommunala organ en mera framskjuten plats ifråga om det klientel, som avhandlas i 2 kap., d. v. s. väsentligen bettlarna och vagabonderna, under det att det i första hand gjorts till en polisens sak att taga befattning med övriga lösdrivare. Det torde ligga i sakens natur, att man för omhändertagandet och behandlingen just av det rörliga klientel, som ena dagen befinner sig på en ort och den påföljande på en annan, icke kan påräkna något större lokalt sockenintresse. Man tänke i sådant hänseende framför allt på de små landskommunerna. Vidare lärer det ej skäligen kunna påfordras eller förväntas, att ett kommunalt organ låt vara under förenklade former — genom delegerade — skulle sammankallas för att i första hand taga befattning med vagabonder, som alltemellan stryka genom en socken. I alkoholistlagen göres beträffande vissa farliga alkoholister undantag från den grundregeln, att ärendena i första hand skola beredas av nykterhetsnämnd, och äger polismyndigheten här befogenhet att direkt ingripa. I den mån i förevarande lagstiftning liknande undantag bör göras från regeln om kommunal medverkan vid tillämpningen, synes sådant undantag, tvärtemot förslagets föreskrifter, i främsta rummet böra göras i fråga om dem, som stryka omkring från ort till annan. Därmed vill styrelsen ingalunda förneka, att icke liknande undantag kunna befinnas lämpliga jämväl i fråga om vissa kvalificerade stationära lösdrivare.

I anslutning till ett av styrelsen tidigare framfört uppslag må till övervägande framkastas tanken, huruvida icke önskemålet att vid lagtillämpningen i fråga om de vagabonderande bereda visst rum åt lekmannainslaget skulle kunna tillgodoses genom speciella anordningar, utan att dessa därför behövde kopplas direkt till primärkommunerna. Sålunda ifrågasätter styrelsen, om icke inom varje landsfiskalsdistrikt kunde inrättas ett särskilt organ, bestående av landsfiskalen och ett par bisittande lekmän, utsedda av länsstyrelsen på förslag av fattigvårdsstyrelserna, eventuellt kommunalnämnderna, i de kommuner, som distriktet omfattade. Det kunde även tänkas, att liknande förslagsrätt tillerkändes enskilda på området verksamma hjälporganisationer. Då landsfiskalen i regel torde vara bosatt i en något tätare bebyggd ort och vid huvudkommunikationsled, torde det ej möta alltför stora svårigheter att på platsen finna aktade och betrodda män eller kvinnor, som vore skickade för ett dylikt uppdrag. Åt detta nya organ borde anförtros de förstahandsuppgifter, vilkas handläggning enligt förslaget ankomme på landsfiskal ensam eller på fattigvårdsstyrelse.

Styrelsen förbiser ej, att vissa betänkligheter kunna hysas mot att över huvud taget tillskapa nya organ, ävensom att vissa svårigheter komme att inställa sig, då det gällde att fatta beslut om och fördela kostnaderna för hjälpåtgärder mellan de olika primärkommunerna inom ett dylikt distrikt. Måhända vore en form för kommunalförbund påkallad. Jämväl kan ifrågasättas, om icke staten borde deltaga i kostnaderna. Ehuru styrelsen icke finner det uteslutet, att vid en närmare utredning

alltför starka skäl skulle befinnas tala emot en dylik anordning, har styrelsen dock ansett tanken förtjänt av närmare övervägande.

I den mån ifrågavarande arbetsuppgifter böra tillkomma ett kommunalt organ, kan tvekan råda, huruvida man därtill bör välja *fattigvårdsstyrelsen*. I viss utsträckning lärer denna i sin verksamhet komma i kontakt med element, som stå lösdrivarna nära eller kanske rätteligen borde behandlas såsom lösdrivare, men det måste anses ägnat ingiva betänklighet att låta fattigvårdsstyrelsen taga befattning med en lagstiftning med så pass stark repressiv betoning som den förevarande. Det synes då kunna ifrågasättas, om icke *nykterhetsnämnden*, vilken också äger förtrogenhet med ett lösdrivarna närstående klientel och enligt ett annat föreliggande nedan berört lagförslag torde få viss befattning med alkoholiserade lösdrivare, skulle vara mera lämpad att, eventuellt efter viss ombildning, fylla ifrågavarande uppgifter. I de kommuner, där dylik kommunal medverkan skulle kunna ifrågakomma i nämnvärd utsträckning, nämligen i de större städerna, torde särskild nykterhetsnämnd i regel finnas tillsatt.

I författningsförslaget lämnas en serie synnerligen detaljerade föreskrifter om själva *tillvägagångssättet vid vidtagande av hjälp- och tvångsåtgärder*. Uppenbarligen har förslagsställaren på ett erkännansvärt sätt strävat efter att med dessa detaljföreskrifter tillgodose rättssäkerhetens krav, men kan styrelsen icke undgå det intrycket, att han härvid stundom skjutit över målet.

Till en början må framhållas, att den angivna proceduren i vissa fall kan leda till en alldeles motsatt effekt mot den åsyftade, nämligen så till vida att den genom sin omständlighet och omgång kan verka pinsam för den, som göres till föremål för densamma. En person, som inställts inför en länsstyrelse och där befunnits icke giva anledning till tvångsåtgärder, skulle ha nödgats passera så många instanser, att han redan därav kunde känna sig såsom en i viss mån brännmärkt person.

Styrelsen vill vidare framlägga till övervägande, huruvida det i sådana fall, där ett kommunalt organ verkställt ingående förundersökning, alltid är påkallat, att för förordnande om intagning på tvångsarbetsanstalt vederbörande obetingat skall personligen inställas inför länsstyrelsen. Erinras må, att länsstyrelsen i frågor om internering på alkoholistanstalt fattar beslut utan dylik inställelse. Fall torde förekomma, där den av polismyndighet och kommunalt organ verkställda utredningen så fullständigt klarlägger frågan, att vederbörandes personliga inställande inför länsstyrelsen är opåkallat och endast ägnat att föranleda kostnader och tidsutdräkt samt för den häktades del vissa personliga obehag.

Däremot kan ifrågasättas, huruvida den i 9 § 4 mom. meddelade bestämmelsen, enligt vilken fiskal äger förordna om tvångsintagning å arbetshem, är fullt lämplig och om icke beslut i så viktiga frågor — närmast jämförliga med frågor om internering å alkoholistanstalt — böra fattas av länsstyrelsen själv och ej, såsom i förslaget, allenast underställas länsstyrelsen.

Besvär över länsstyrelses beslut anföras enligt förslaget hos regeringsrätten. Styrelsen har ej känt sig övertygad om lämpligheten att frångå den nu gällande lagens föreskrift om högsta domstolen såsom högsta besvärsinstans.

Styrelsen hade i sitt utlåtande av år 1924 ifrågasatt, om icke ett par lekmän borde såsom bisittare deltaga i länsstyrelses beslut i lösdrivarmål. Denna tanke har icke upptagits i det föreliggande förslaget, men synes förtjäna ytterligare övervägande. Om den visade sig kunna omsättas i praktiska anordningar, skulle säkerligen också de frågor, som beröras i 19 och 20 §§ av förslaget, komma i ett annat, gynnsammare läge.

Underrättelseväsen.

Fattigvårdsstyrelsen i en liten landskommun har givetvis ringa förutsättningar att med till buds stående hjälpmedel göra sig underrättad, huruvida en person på andra

håll varit föremål för hjälpåtgärder enligt denna lag, och lagförslaget innehåller ingen antydan om särskilda anordningar för beredande av dylik upplysning. Varje särskild fattigvårdsstyrelse, som ertappade en vagabond, skulle vara nödsakad att skrida till undersökningsarbetet så att säga med tomma händer och att börja från början. Det kan befaras, att en vagabond skulle kunna ströva land och rike ikring bland landets cirka 2 500 kommuner och efter eget gottfinnande tillgodogöra sig det allmännas hjälp, utan att detta uppdagades och stävjades. Det verkliga regulativet mot sådant missbruk skulle sannolikt bliva, att fattigvårdsstyrelserna, med åsidosättande av lagens föreskrifter om hjälpåtgärder, i eget intresse fullständigt blundade.

Den yttersta orsaken till en dylik konsekvens, som givetvis skulle omintetgöra väsentliga syften med lagstiftningen och därför så vitt möjligt bör förebyggas, synes vara att söka däri, att i förslaget icke i tillräcklig mån beaktats, att en lagstiftning av förevarande art i främsta rummet bör taga sikte på icke individens handlingar och uppträdande i det enskilda fallet, utan på hela hans vandel och livsföring. Det behöver sålunda exempelvis, såsom i det föregående framhållits, ej innebära något förkastligt, att en person tillfälligtvis nödgas anropa en medmänniska om bistånd. Men samma handling kan också visa sig vara allenast en länk i en oavbruten kedja av liknande handlingar.

I det individuella fallet och isolerat från sin bakgrund ter sig yttringen av verklig nöd på ungefär enahanda sätt som yttringen av yrkesbettleriet. Det är först sammanställningen av det ideligen upprepade hjälpsökandet, som medgiver ett konstaterande av yrkesbettleri. Samma förhållande råder även i fråga om andra former av lösdriveri. En handling eller ett uppträdande vid det enskilda tillfället kan vara av beskaffenhet att knappastådraga sig uppmärksamhet, men samma handling eller uppträdande, förekommande vid en mängd olika tillfällen, kan, om uppgifter därom sammanställas och sakkunnigt bedömas, giva vid handen, att där bakom döljer sig en asocial livsföring.

Ett organiserat underrättelseväsen torde därför vara påkallat. Förslagsställaren synes icke hava förbisett denna viktiga sida i åtgärderna till lösdriveriets bekämpande, men han har enligt motiverna (sid. 69 ff.) förutsatt, att nödigt underrättelseväsen skulle etableras genom upprättande för ändamålet av en särskild avdelning i publikationen »Polisunderrättelser».

Styrelsen kan icke biträda förslaget om en sådan anordning, vilken varken skulle motsvara ändamålet eller vara förenlig med humanitetens krav. Om sålunda en person, som blivit föremål för vissa hjälpåtgärder enligt lagen, kanske ej på minsta sätt gjort sig skyldig till något klandervärt, skulle det för honom tvivelsutan kännas kränkande, att meddelande om en sådan hjälpåtgärd inflöte i en publikation av berörda slag och därmed komme till ett stort antal medborgares kännedom. Erinras må i detta hänseende bland annat, att enligt förslaget en mängd lekmän skulle deltaga i handläggningen av hithörande ärenden och att det knappast kan förväntas, att dessa alltid komme att behandla upplysningarna i publikationen med vederbörlig diskretion.

Om däremot inga som helst uppgifter lämnas om enstaka hjälpåtgärder, äventyrar man, att en person ideligen på än den ena än den andra orten skulle kunna tillgodogöra sig sådana, utan att detta stävjades. Vad en lokal myndighet vidare behöver för att kunna bedöma en individ är just en sammanställning av uppgifter om de hjälpåtgärder, som vidtagits till hans förmån, och en sådan sammanställning, kanske omfattande en period av flera år, skulle en lokal myndighet vid förefallande behov av praktiska skäl knappast kunna verkställa.

Om däremot uppgifter lämnades till en central myndighet och där sammanställdes, eventuellt kompletterades med uppgifter ur straffregistret samt gjordes till föremål för sakkunnigt bedömande, skulle de säkerligen bliva ägnade att belysa, vad som verkligen bör belysas, nämligen individens vandel och livsföring. Vidare skulle skenbart obetydliga detaljer, vid vilka man vid det enstaka tillfället kanske icke fäste eller rim-

ligen kunde fästa större vikt, på så sätt sammanställda, kunna blotta betydelsefulla drag i nämnda avseende. Erinras må nämligen, att lösdrivare — liksom vanebrottslingar — ej sällan utveckla något, som med fullt fog skulle kunna betecknas såsom en viss yrkesspecialitet.

Uppgifterna till centralmyndigheten skulle lämnas under tjänstemannaansvar, och sammanställningarna göras likaledes under tjänstemannaansvar. För att förebygga, att uppgifterna utnyttjades av obehöriga, borde de givetvis icke göras offentliga, och i yttrande angående pågående förberedelser till revision av tryckfrihetsförordningen har styrelsen förordat allmänna föreskrifter, enligt vilka bland annat dylika uppgifter också uttryckligen skulle undandragas offentligheten. De borde komma till användning allenast, då särskild anledning därtill förelåge. Sålunda kunde exempelvis en lokal myndighet, som ertappat en vagabond, telefonledes infordra uppgifter till sin omedelbara vägledning vid valet av åtgärder och sedermera, i regel redan påföljande dag, erhålla dessa skriftligen konfirmerade.

En dylik belysning av individens föregående skulle å ena sidan vara ägnad förebygga, att personer, vilka i det enstaka fallet förefölle att hemfalla under lagen, obefogat gjordes till föremål för tvångsåtgärder och å andra sidan leda till att sådana, som eljest på goda grunder sopa igen spåren efter sig, efter hand uppdagades och underkastades lämplig behandling. För den oförvitlige skulle en dylik belysning kännas föga eller alls icke besvärande, utan tvärtom kunna innebära ett skydd, men för de verkliga lösdrivarna, dessa i bokstavlig mening ljusskygga individer, skulle den säkerligen göra hela lösdriveriet mindre lockande och därmed också verka såsom en allmänt förebyggande åtgärd.

Förhållandet till fattigvårds- och alkoholistlagarna.

I flera paragrafer göras hänvisningar till tvenne andra lagar, nämligen fattigvårds- och alkoholistlagarna, och enligt förslaget skall i första hand tillses, huruvida lösdrivaren skall behandlas efter någondera av dessa. I lagförslaget hava de tre lagarna inbördes erhållit en viss så att säga rangordning, så att åtgärder enligt fattigvårdslagen i första hand skola ifrågakomma och därnäst åtgärder enligt alkoholistlagen, för så vitt de äro tillämpliga. Först om tillämpningen av dessa lagar visar sig verkningslös, skall den föreslagna lagen tillämpas. En dylik rangordning synes icke vara riktig och lämplig. När en individ, såsom icke sällan torde vara fallet, på en gång är hänförlig under mer än en lag, synes han utan vidare böra göras till föremål för åtgärder enligt den lag, vars tillämpning synes bäst avpassad på hans vandel och förhållanden.

I 22 § lämnas föreskrifter om ett tillvägagångssätt vid internering å alkoholistanstalt, vilket i vissa hänseenden strider mot alkoholistlagen. Man går här en genväg förbi nykterhetsnämnd m. m. och tillgriper ett summariskt förfarande, som alkoholistlagen endast känner såsom en nödfallsutväg ifråga om vissa kvalificerade (farliga) alkoholister. I konsekvens härmed kan enligt förslaget länsstyrelse, där den på eget initiativ tillgrepe internering, tvångsvis pålägga hemortskommunen ansvaret för vårdkostnaden, något som nu kan ske endast ifråga om berörda kvalificerade alkoholister. På den tillfälliga indikationen, att vederbörande antagits kunna behandlas såsom lösdrivare, skulle här tillämpas ett förfarande, som man så vitt möjligt velat undvika i alkoholistlagen. Föreskriften i förevarande paragraf, att i dylika fall »bestämmelserna i lagen om behandling av alkoholister äga motsvarande tillämpning», synes icke undanröja den motsättning, som uppkommer mellan de båda lagarna, och ej ens på tillräckligt uttömmande sätt angiva, i vad mån alkoholistlagens föreskrifter verkligen skola tillämpas.

Slutligen må erinras, att särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga den 30 september 1926 avgivit betänkande med förslag till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri m. m., över vilket betänkande styrelsen genom remiss

den 22 oktober 1926 anbefallts avgiva utlåtande. I 23 § av detta lagförslag angivas åtgärder, som må kunna vidtagas mot den, »som stryker från ort till annan utan sysselsättning, varigenom han må antagas kunna förskaffa sig sitt uppehälle, och utan att, såvitt omständigheterna ådagalägga, söka arbete eller eljest söka efter förmåga ärligen försörja sig», för så vitt han nämligen är hemfallen åt dryckenskap samt under de senaste två åren upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri. Härmed åsyftas givetvis vagabonder, som tillika äro alkoholister och itererade fyllerister. Enligt detta lagförslag äger fiskal att i analogi med det förfaringssätt, som f. n. kan tillämpas mot farliga alkoholister, att med förbigående av nykterhetsnämnd på eget initiativ göra framställning om vederbörandes intagande på alkoholistanstalt.

I det nu behandlade lagförslaget (3 § 2 mom.) definieras likaledes vagabonderna, och detta sker med nästan exakt samma ord som i förslaget till ny alkoholistlag. I 4 § angives det förfaringssätt, som skall tillämpas, där vagabonden tillika är alkoholist. Han skall först inställas inför fattigvårdsstyrelsen, som har att anmäla honom för nykterhetsnämnd. Enligt 7 § kan fattigvårdsstyrelsen i vissa fall göra anmälan om honom direkt till fiskalen, som därvid enligt 9 § »efter sakens beskaffenhet bör antingen göra anmälan till nykterhetsnämnden eller ock vidtaga åtgärd enligt 5 § i nämnda lag» (alkoholistlagen). Föreskrifterna i 5 § alkoholistlagen avse farliga alkoholister och innebära, att fiskalen direkt hos länsstyrelsen må göra ansökan om förordnande, att sådan alkoholist intages på alkoholistanstalt. Enligt 9 § 4 mom. av nyss berörda lagförslag äger fiskalen i vissa fall även förordna om den anhållnes intagande på arbetshem.

Av det anförda framgår, att vissa individer, nämligen alkoholiserade vagabonder, alltså en ingalunda ovanlig typ, avhandlas i tvenne föreliggande lagförslag och att förfaringssättet enligt det ena icke står i god överensstämmelse med förfaringssättet enligt det andra. Om båda förslagen i oförändrat skick upphöjdes till lag — hänvisningen i 9 § 3 mom. i förslaget till ny lösdrivarlag till 5 § i gällande alkoholistlag finge därvid under alla förhållanden ändras — skulle dessa individer kunna göras till föremål för olika åtgärder allt efter den lag, som tillämpades. Det är givetvis i och för sig mindre lämpligt, att behandlingen av ett och samma klientel regleras i tvenne olika lagar, men än betänkligare är, att föreskrifterna om tillvägagångssättet enligt dessa lagar icke fullt överensstämma.

Anstaltssystemet.

Till fullföljande av tanken på differentiering av de former, under vilka klientelet kan omhändertagas, upptager förslaget ett omfattande system för mer eller mindre anstaltsmässig behandling, innefattande hänvisning till fattigvårdsanstalt, hjälparbete, arbetshem samt statliga och icke statliga tvångsarbetsanstalter. Det kunde förefalla, som om kravet på differentiering härmed vore väl tillgodosett. Vid närmare granskning befinnes det emellertid, att möjligheterna till klientelets gruppering icke äro så stora, som det vid första påseendet förefaller. I själva verket är nämligen den anstalt, å vilken vederbörande i varje särskilt fall skall omhändertagas, lokalt bestämd. Om han sålunda skall intagas å fattigvårdsanstalt, är det på fattigvårdsanstalten i orten han skall omhändertagas. Liknande förhållande råder, om intagandet skall ske på arbetshem eller statens tvångsarbetsanstalt. Med differentiering hade styrelsen i sitt förra utlåtande i ämnet bland annat åsyftat, att de olika anstalterna skulle bilda ett sammanhängande system samt att man borde söka förläna även anstalter inom en och samma kategori en viss nyansering. För realiserandet av ett sådant syfte saknar förslaget all organisation. Samma är, såsom ovan visats, förhållandet med hjälparbetena, till vilka hänvisning synes kunna ske efter rent godtyckliga grunder.

De med de erkända alkoholistanstalterna jämförliga icke statliga tvångsarbetsanstalterna hava i förslaget förlagts till vårdsystemets toppunkt och jämställts med de statliga tvångsarbetsanstalterna. Även om man icke lärer få hysa alltför stora

förhoppningar om att kunna påräkna landstings, kommuners eller enskildas intresse för sådana uppgifter, som här ifrågasättas, hade väl dock det naturliga varit att, om dylika anstalter över huvud taget skola infogas i vårdsystemet, förläna dem karaktären av tämligen fria asyler. Tvivelsutan skulle man därmed kunna påräkna väsentligt större intresse för uppgiften, än om anstalterna skola likställas med statens egna tvångsarbetsanstalter och fylla samma stränga krav, som måste upprätthållas i fråga om sådana.

Huru dessa icke statliga anstalter skola infogas i anstaltssystemet, i vad rör hänvisning av omhändertagna m. m., lämnas öppet i själva lagförslaget, som allenast i 35 § c. giver bemyndigande till närmare administrativ reglering.

Enligt alkoholistlagen, som berör ett vårdområde med avsevärt mindre anstaltsresurser än vad den föreslagna lagen förutsätter, har man kunnat åstadkomma en icke ringa differentiering genom att, tämligen oberoende av hemortsrätt och geografiska gränser, placera de intagna å den anstalt, som för var och en erbjudit den såvitt möjligt lämpligaste miljön, och i mån av behov verkställa omflyttningar jämväl efter intagandet på viss anstalt. Såsom en yttersta slutpunkt i detta system stå de i samband med statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona anordnade alkoholistanstalterna, dit vissa kvalificerade alkoholister hänvisas, som visat sig vara eller på starka skäl befarats bliva olämpliga på andra anstalter. Att icke liknande anordningar i vidare mån, än 17 § 2 mom. angiver, möjliggjorts i förevarande vårdsystem, där principen i själva verket kunnat utvecklas och fullföljas i än högre grad, måste betecknas såsom en brist i förslaget.

För inseendet över den interna anstaltsvården i alla dess former och över tillämpningen av så väsentliga regler, som exempelvis beträffande villkorlig eller slutlig utskrivning samt permissioner, saknas i förslaget tillgång till enhetlig ledning och expertis. Vad den senare beträffar, torde behov av sådan i tvenne hänseenden göra sig gällande med särskild styrka, nämligen dels i fråga om det kvinnliga klientelet i allmänhet och dels i fråga om de stora grupper av såväl det manliga som det kvinnliga klientelet, vilka, efter vad av styrelsen tidigare förebragta utredningar utvisa, i överraskande stor utsträckning förete psykiska defekter av mångskiftande slag.

Fördelningen av kostnaderna.

Vad angår kostnaderna för lagens tillämpning innehåller lagförslaget en del föreskrifter, enligt vilka dessa i olika fall komme att drabba kommunen, landsting eller staten eller på varierande sätt fördelas dem emellan. Vidare beröres i motiverna frågan om kostnaderna för tillämpningen av de båda närbesläktade lagarna om fattigvården och alkoholistvården. Förslagsställaren behandlar dessa frågor företrädesvis ur den synpunkten, huru dessa kostnader i det stora hela kunde antagas fördela sig på kommun, landsting och staten. Med hänsyn till de nära beröringspunkter, som finnas mellan förevarande tre lagstiftningsområden — det är ju synnerligen vanligt, att en lösdrivare även hemfaller under alkoholist- eller fattigvårdslagen — synes det vara nödvändigt, att kostnadsfrågorna göras till föremål för ytterligare utredning ur den synpunkten, att reglerna härutinnan i det individuella fallet ej giva anledning till att de lokala myndigheterna av kostnadshänsyn giva företräde åt den ena eller andra lagen. Sålunda må erinras, att man tidigare befarat, att om staten påtoge sig alltför stor del av vårdkostnaden för alkoholister, detta kunde giva anledning till att vissa alkoholiserade individer, som rätteligen borde behandlas efter fattigvårdslagen, genom tillämpning av alkoholistlagen överflyttades till statens vårdområde. Alkoholistvården förlägger även med de betydande modifikationer, som härutinnan vidtagits enligt 1926 års riksdagsbeslut, en så stor del av kostnaden på kommunen, att någon fara i förevarande hänseende ej torde vara för handen. Däremot är det icke uteslutet, att den nu föreslagna lagen kunde ge upphov till en strävan att av kostnads-

skäl under densamma rubricera gränsfall, som rätteligen borde behandlas enligt fattigvårdslagen eller alkoholistlagen.

Lagförslagets avfattning.

Vad slutligen angår *lagförslagets formella avfattning*, nödgas styrelsen konstatera, att innehållet i detsamma icke är lättillgängligt. Särskilt besvärande för studiet äro de täta paragrafhänvisningarna. Ej mindre än ett åttiotal sådana förekomma. Det torde icke kunna undvikas, att avfattningen skulle giva anledning till villrådighet hos de beslutande myndigheterna och även på sina håll kunna föranleda beklagliga misstag. Styrelsen föreställer sig, att lagtexten genom omredigering skulle kunna göras både kortare och mera lättfattlig.

Med hänsyn till vad ovan anförts anser sig styrelsen icke kunna förorda, att det föreliggande förslaget, trots obestridliga förtjänster, lägges till grund för lagstiftning, med mindre det underkastas en genomgående såväl materiell som formell överarbetning. Styrelsen har under sådana förhållanden ej ansett sig ha anledning ingå på ytterligare detaljbehandling av förslaget.

Slutligen må nämnas, att styrelsens byråassistent för sjöfartsärenden E. A. F. Eggert, med anledning av den i föreliggande betänkande (sid. 137, 138) avhandlade framställningen från den svenska delegationen för den femte nordiska sjömanspräst-konferensen om åtgärder mot s. k. internationella lösdrivare, efter uppdrag av styrelsen genom vissa studier i utlandet och på annat sätt sökt bidraga till berörda frågas utredande. Tillika anser sig styrelsen böra erinra om att man å internationella arbetsbyråns sida sedan flera år är sysselsatt med en utredning rörande sjömännens levnadsförhållanden i hamnarna, varunder även ägnats uppmärksamhet åt nyss berörda form av lösdriveri, samt att frågan om åtgärder till förbättrande av berörda förhållanden enligt beslut av internationella arbetskonferensen innevarande år antagligen kommer att upptagas på dagordningen för ett kommande konferenssammanträde.

Enligt styrelsens förmenande lära några verksamma åtgärder mot det internationella lösdriveriet knappast kunna åvägabringas på annat sätt än genom internationell samverkan. I förhoppning att dylik samverkan måtte komma till stånd inom en snar framtid och att ovan berörda av Eggert verkställda utredning måtte bliva till nytta vid förarbetena därför, har styrelsen överlämnat en P. M. rörande nämnda utredning.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Kommunernas arbetslöshetsutgifter under åren 1914—1924. I samband med utarbetandet av en historik över arbetslöshetskommissionens verksamhet under tioårsperioden 1/8 1914—30/6 1924 har kommissionen låtit verkställa en särskild undersökning rörande de utgifter, som åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande förorsakat landets kommuner under nyssnämnda period. Då undersökningen torde hava lämnat resultat av allmännare intresse, har kommissionen ansett lämpligt att redan nu meddela några uppgifter i ämnet.

Frågeformulär ha utsänts till rikets alla kommuner, och hava svar erhållits från nästan samtliga. De inkomna svaren giva vid handen, att 102 städer samt 977 landskommuner (och köpingar) under den period undersökningen omfattar iklätt sig kostnader för hjälpåtgärder av skilda slag till förmån för de arbetslösa. Endast inom följande 9 stader uppgives arbetslösheten icke ha vållat några direkta utgifter, nämligen:

Öregrund	Eksjö	Laholm
Sigtuna	Gränna	Hjo
Trosa	Borgholm	Sollefteå

För hjälpverksamhetens handhavande hava särskilt tillsatta arbetslöshetskommittéer varit verksamma inom 890 kommuner, härvid bortsett från de kommuner, som visserligen utsett arbetslöshetsorgan, men vilkas hjälporgan icke behövt träda i funktion. Inom ett betydande antal kommuner ha drätselkamrar och kommunalnämnder tjänstgjort som arbetslöshetsorgan.

Kommunernas totala kostnader för arbetslöshetens bekämpande under tioårsperioden hava uppgått till 98·6 milj. kronor, varav på landskommunernas och köpingarnas del faller 25·5 milj. kr. och på städernas del 73·1 milj. kronor. I slutsiffran 98·6 milj. kr. ingå emellertid statsbidrag med 22·5 milj. kr. och bidrag av landstingsmedel med 4·3 milj. kr. På de olika åren fördela sig dessa belopp som följer:

År	Sammanlagt kronor	Därav bidrag från staten	Därav bidrag från landsting	År	Sammanlagt kronor	Därav bidrag från staten	Därav bidrag från landsting
1914 (4 mån.)	247 111	832	2 125	1920	2 278 695	148 844	18 190
1915	1 426 143	374 673	64 983	1921	29 491 693	5 788 716	856 477
1916	406 065	51 807	77 634	1922	35 809 492	10 769 283	2 106 793
1917	523 209	105 791	6 136	1923	15 384 713	1 970 419	991 468
1918	4 202 609	1 806 164	29 283	1924 (6 mån.)	4 630 332	162 022	150 712
1919	4 213 068	1 345 132	25 301	Hela perioden	**98 613 180**	**22 523 683**	**4 329 102**

Kommunernas nettokostnader för arbetslöshetsåtgärder under tioårsperioden hava alltså uppgått till 71·8 milj. kr. Då statens egna kostnader för olika hjälpåtgärder till förmån för de arbetslösa under samma tid utgjorde 158·87 milj. kr., kan sålunda nu fastställas, att statens, landstingens och kommunernas totala utgifter för arbetslöshetens lindrande i Sverige under tiden 1 augusti 1914—30 juni 1924 belöpt sig i runt tal till 230 milj. kronor. Uppgifter för tiden efter den 1 juli 1924 äro ännu icke tillgängliga.

Ifråga om de olika slag av ändamål, till vilka kommunerna disponerat sina anslagsmedel, är först att framhålla, att 12·9 milj. kronor utgått såsom kommunalbidrag till diverse slag av nödhjälpsarbeten, vilka utförts i statsarbetenas regi. Kostnaderna för av kommunerna självabedrivna rent kommunala nödhjälpsföretag hava uppgått till 36·5 milj. kronor. De särskilda slag av nödhjälpsarbeten, som benämnas statskommunala arbetsföretag, hava åsamkat kommunerna utgifter å 1·8 milj. kronor, vartill staten tillskjutit 255 000 kronor.

Den största posten bland utgifterna upptages av kostnaderna för arbetslöshetsunderstöd, eller 41·7 milj. kr., varvid dock inemot hälften ersatts med statsbidrag. Huvudparten av ifrågavarande kostnader faller på åren 1921—1922, då den snabbt växande massarbetslösheten och omöjligheten för det allmänna att skyndsamt igångsätta nödhjälpsarbeten i den utsträckning, som hade erfordrats, gjorde bedrivandet av en kontant understödsverksamhet med utomordentliga dimensioner av nöden. Som bekant hava emellertid inga kontanta understöd med bidrag av statsmedel utlämnats från sensommaren 1923, efter vilken tid all statlig hjälpverksamhet för de arbetslösa går ut på att bereda anställning för arbetslösa vid nödhjälpsarbeten, företrädesvis å statens skogar.

Den under år 1921 uppkomna och nu i det närmaste avvecklade hjälpformen hyresbidrag har dragit en total kostnad av 2·3 milj. kronor. Statsbidraget har utgjort 1 miljon.

I olika delar av landet ha på skilda platser anordnats särskilda kurser för arbetslös ungdom. Kostnaderna för dessa kurser hava i runt tal belöpt sig till 390 000 kronor, av vilket belopp dock c:a hälften återbekommits av statsmedel.

De inkomna uppgifterna tyda i åtskilliga fall på att kommunerna bedrivit en hjälpverksamhet även utanför eller vid sidan om den, som blivit av staten kontrollerad. Företrädesvis gäller detta om den kontanta understödsverksamheten. Den i ämnet förda skriftväxlingen mellan arbetslöshetskommissionen och ifrågavarande kommuner har emellertid bragt i dagen, att det här i allmänhet varit fråga om utanordning av understöd i enlighet med bestämmelserna i §§ 37 och 64 av gällande fattigvårdslag.

Kommunerna redovisa totala förvaltningskostnader för arbetslöshetsåtgärderna med 2·3 milj. kronor. Till dessa utgifters bestridande har intet statsbidrag utgått, liksom icke heller till de utgifter å sammanlagt c:a 1/2 miljon, som ifrågakommit för diverse ändamål.

Arbetslöshetsåtgärderna hava, såsom var att vänta, krävt de största utgifterna för Stockholms stad och de län, inom vilka landets största städer äro belägna. Följande sammanställning är härvid belysande:

Stockholms stad	13·7 milj. kr.	Västmanlands län	6·6 milj. kr.
Göteborgs o. Bohus län	12·9 » »	Gävleborgs »	4·6 » »
Malmöhus »	10·7 » »	Kopparbergs »	4·3 » »
Östergötlands »	8·6 » »	Värmlands »	4·0 » »

Däremot hava de till övervägande del jordbruksidkande länen av naturliga skäl haft de minsta utgifterna. Lägst komma Västerbottens och Gotlands län med vartdera en totalsumma av något över 300 000 kronor.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1926. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 15 553 mot 11 971 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälp-sökande	Därav: det lokala övers-kottet		Hela antalet hjälp-sökande	Därav: det lokala övers-kottet
Jordbruk	466	138	Närings- o. njutningsmedelsind.	184	33
Skogshushållning	579	245	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	76	34
Gruvdrift och malmförädling	1 867	867	Trämasse- och pappersindustri	60	21
Jord-, sten- och glasindustri	821	399	Grafisk industri	53	12
Metall- och maskinindustri	1 355	556	Industri och hantverk, ej spec.	639	136
Trävaruindustri	1 687	541	Sjöfart och fiske	245	16
Byggnadsverksamhet	1 037	147	Handel och samfärdsel m. m.	913	222
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	125	29	Arbete, ej hänf. till annan grupp	5 245	1 651
Textilindustri	135	56			
Beklädnadsindustri	66	9	Summa	**15 553**	**5 112**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 oktober 1 991 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 938 samt vid statens järnvägars automobilvägar 53. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde vid månadens slut 29, mot 28 den 1 oktober.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 303 arbetare samt vid

s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 251 arbetare. Härförutom uppburo 370 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under oktober till 269 533 kronor samt under årets tio första månader till sammanlagt c:a 4 miljoner.

Kristidsunderstödet till den danska industrien. Såsom tidigare omnämnts i denna tidskrift (årg. 1926, sid. 169), hade danska regeringen i början av innevarande år förelagt riksdagen ett förslag till understöd åt näringslivet under de av deflationskrisen vållade svårigheterna. Förslaget blev under riksdagsbehandlingen i åtskilliga avseenden modificerat, och som resultat därav framgick omsider en den 31 mars 1926 antagen lag »om opretholdelse av arbejdet i kriseramte industrier». Lagen innebar i huvudsak, att industriföretag, som råkat i svårigheter på grund av konkurrens från utlandet, skulle för övervinnande av dessa svårigheter av regeringen kunna beviljas lån ur en för ändamålet bildad fond, som för finansåret 1926/27 bestämdes till 4 miljoner kronor. Lånen, vilkas storlek borde bestämmas i främsta rummet med hänsyn till den ökade arbetstillgång, som därigenom kunde åstadkommas, skulle förräntas med 5 % och amorteras under en tid av högst 5 år. Innan amorteringen vore fullgjord, skulle det understödda företaget icke äga att som utdelning till aktieägare o. dyl. utbetala mer än 5 %. — Förutom nämnda låneunderstöd, bemyndigades regeringen genom lagen att åt sådana näringsgrenar, som befunnes ha utsikter att upparbeta nya exportmarknader, bevilja direkt understöd till reklam- och upplysningsverksamhet m. m.

De utgifter, som staten härmed iklätt sig för näringslivets stödjande, voro emellertid en obetydlighet i jämförelse med det nya understödsprojekt, som förelades riksdagen vid höstsessionens början. Enligt det av den socialdemokratiska regeringen då framlagda förslaget till »lov om støtte for dansk erhvervsliv» skulle till motverkande av deflationssvårigheterna anslås c:a 100 miljoner kronor, att fördelas på följande anslagsposter:

Lån till understödsbehövande företag, utöver förut beviljade 4 miljoner (se ovan) . .	4 miljoner
Garanti för lån till moderniseringar och tekniska förbättringar inom industrien . . .	20 »
Exportkredit, utöver tidigare beviljade 20 miljoner, ytterligare	20 »
Upplysningsverksamhet m. m. för nya exportmarknader	¼ »
Statsbidrag för driftsutvidgningar inom näringar med omfattande arbetslöshet . . .	15 »
Statsbidrag för inköp av maskiner och råämnen av dansk tillverkning	2 »
Lån och statsbidrag till jordförbättringar	10 »
Ökning av statens bostadsfond, nu 20 miljoner, med ytterligare	7 »
Lån och statsbidrag till kommuner och andra institutioner för anordnande av nödhjälpsarbeten	20 »

Härjämte föreslogs, att småbrukare, som erhållit statslån jämlikt 1919 års jordlagar eller lagarna om upprättande av husmansbruk,[1] skulle medgivas anstånd med dem åliggande avbetalningar under fyra betalningsterminer samt att statskassan skulle ersätta hälften av de förluster, som under åren 1926—28 komme att uppstå i kreditföreningarna för mindre jordbrukare.

Medel för finansiering av hela detta program skulle enligt förslaget anskaffas bl. a. genom en extraordinär förmögenhetsskatt, som skulle utgå å förmögenheter över 50 000 kronor enligt följande skala:

Förmögenheter om:	Skattebelopp:
50 000—100 000 kr.	0·5 % å det belopp, som överstiger 50 000 kr.
100 000—200 000 »	250 kr. + 0·75 % å vad » » 100 000 »
över 200 000 »	1 000 » + 1 % » » » » 200 000 »

Inalles beräknades denna skatt komma att inbringa 24 miljoner kronor.

Regeringsförslaget väckte, såsom var att vänta, föga anklang inom de borgerliga partierna. De konservativa och »vänstern» förklarade förslaget absolut oantagligt och förordade i stället näringslivets upphjälpande genom tullar eller nerskärning av statsutgifterna och därmed följande skatte-

[1] Jfr sid. 1002.

lindringar — det sistnämnda lantmannavänsterns speciella krav. Det radikala partiet, som hittills i allmänhet stött regeringens politik, gjorde däremot till en början vissa kompromissförsök, vilka emellertid ej accepterades av socialdemokraterna. Då förslaget under dessa förhållanden ej hade utsikt att vinna majoritet i folketinget, beslöt regeringen den 6 november att upplösa tinget och förordna om nya folketingsval, vilka förrättades den 2 december och som bekant medförde en sådan förändring av partiställningen, att hela det refererade understödsförslaget numera får anses avfört från dagordningen

— Föreningsväsen —

Den engelska fackföreningsrörelsen under 1925. De engelska fackföreningarnas sammanlagda medlemsantal undergick under år 1925 en minskning med 0·2 %, från 5 534 000 till 5 522 000. Motsvarande siffror från föregående år framgå av följande tablå: [1]

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Medlemmar, i tusental . .	4 644	5 499	6 533	7 926	8 337	6 622	5 616	5 413	5 534	5 522
Ökning (minskn.), i % . . .	+ 6·5	+18·4	+18·8	+21·3	+ 5·2	−20·6	−15·2	− 3·6	+ 2·2	− 0·2

I irländska fristaten eller kolonierna upprättade avdelningar av engelska fackförbund äro i denna statistik inräknade med hela sitt medlemsantal, varemot icke medtagits sådana organisationer, vilka ha sitt huvudsäte på Irland. Approximativt beräknas, att om alla utom moderlandet bosatta medlemmar frånräknades och avdrag tillika gjordes för sådana personer, som bliva dubbelräknade på grund av medlemskap i mer än en fackförening, så skulle inom Storbritannien (och norra Irland) vid 1925 års utgång återstå c:a 5 450 000 fackligt organiserade arbetare eller ungefär samma medlemsantal som vid årets början.

Antalet fackfederationer minskades under 1925 från 90 till 84, och federationernas sammanlagda medlemsantal, som i hög grad influeras av förekommande dubbelredovisningar, nedgick med nära 300 000, från 4 503 000 till 4 213 000. Om medlemssiffrorna för sådana föreningar, som voro anslutna till flera federationer, medräknas endast en gång, blir totalsiffran 2 914 000, eller bortåt 200 000 lägre än föregående år. Minskningen beror förnämligast därpå, att murarfackföreningarna under året utgått ur byggnadsarbetarfederationen. Inalles beräknas 53 % av de organiserade arbetarna ha varit anslutna till någon federation, mot 56 % föregående år.

Antalet lokala samorganisationer (trade councils), som vid 1924 års utgång utgjorde 488 med ett medlemsantal av 2 258 000, nedgick under 1925 till 480 med inalles 2 244 000 anslutna arbetare motsvarande 41 % av hela antalet fackföreningsmedlemmar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

— Jord- och egnahemsfrågan —

Den statsunderstödda småbruksrörelsen i Danmark. Av statistiska departementet har nyligen publicerats en översikt över antalet småbruk, som under sista kvartseklet upprättats på grund av de s. k. statshusmanslagarna samt 1919 års jordlagar, de sistnämnda som bekant avseende styckning av sådan jord, som avsöndrats från prästgårdar, fideikommiss (»län» och »stamhus») m. m.

Vad den förstnämnda kategorien av småbruk beträffar, har, sedan den första statshusmanslagen (av år 1899) trädde i kraft, inalles upprättats c:a 12 000 dylika småbruk, till vilka utgått statslån (och statsbidrag) med sammanlagt 95·5 miljoner kronor. En fördelning efter finansår lämnas i följande tablå:

	1900 —05	1905 —10	1910 —15	1915 /16	1916 /17	1917 /18	1918 /19	1919 /20	1920 /21	1921 /22	1922 /23	1923 /24	1924 /25
Antal småbruk	1 859	3 233	2 544	565	413	274	225	150	137	460	964	626	547
Lån, milj. kr.	6·5	14·8	15·7	4·2	3·2	2·1	1·9	1·3	1·3	7·2	17·5	10·6	9·1

[1] De för 1925 angivna siffrorna äro samtliga att betrakta såsom endast preliminära och komma sannolikt längre fram att få underkastas ej obetydliga justeringar, såsom också varit fallet med de tidigare publicerade uppgifterna för 1924 och föregående år (jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 1043).

Den starka ökningen under finansåret 1921/22 beror därpå, att låntagarna från och med detta år kunnat erhålla en del av lånebeloppet som direkt statsbidrag. Detta bidrag kunde till en början uppgå till 15 % av småbrukets lånevärde, men sänktes 1923 till 10 %, varmed som synes också följde en begynnande minskning av lånerörelsen. Hela den utestående lånesumman uppgick vid utgången av finansåret 1924/25 till 9·1 milj. kronor.

Med stöd av 1919 års jordlagar ha under de sex år, som dessa lagar haft tillämpning, upprättats tillhopa 2 857 småbruk, varav 878 på prästgårdsjord och 1 979 å annan jord i allmän ägo. Dessutom ha till utvidgning av förut befintliga småbruk avsöndrats 1 400 mindre jordområden, varav 620 av prästgårdsjord. Hela den sålunda utstyckade arealen omfattar 23 100 hektar, och har som byggnadslån till de ifrågavarande småbruken beviljats över 37 miljoner kronor. Nedanstående tablå visar fördelningen på de olika åren.

	Nybildade småbruk						Utvidgning av äldre småbruk					
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Antal parceller	195	333	658	652	413	606	386	183	203	261	226	141
Lån, milj. kr. . .	3·1	5·3	7·9	7·5	4·9	7·5	0·05	0·1	0·2	0·3	0·2	0·1

Sammanlagt hade enligt de här ifrågavarande lagarna under år 1925 upprättats 1 153 nya småbruk, mot 1 039 under år 1924 och 1 616 under 1923.

(Statistiske Efterretninger.)

— Kollektivavtal och arbetskonflikter —

Arbetsinställelser i utlandet under 1925. Till jämförelse med den å annan plats i detta häfte (sid. 977) publicerade redogörelsen för arbetsinställelser i Sverige under år 1925, lämnas å efterföljande sida en översikt av motsvarande statistik i andra länder, varifrån sådana uppgifter äro tillgängliga. Med hänsyn till de olikheter, som föreligga i fråga om statistikens anordning i olika länder, möter det åtskilliga svårigheter att inom ramen av en tabell sammanställa de från skilda håll samlade siffrorna, och i fråga om vissa i konfliktstatistiken förekommande uppgifter, såsom konflikternas orsaker, fördelning på olika näringsgrenar m. m. låter sig en dylik sammanställning knappast åstadkomma. Frånsett de grundläggande uppgifterna om arbetsinställelsernas antal och omfattning är det egentligen blott i en punkt, som de olika ländernas statistik visar en viss likformighet, nämligen i fråga om fördelningen efter arbetsinställelsernas resultat. Nästan överallt finner man här en uppdelning på tre huvudgrupper, uppgörelse på arbetsgivarnas villkor, arbetarnas fordringar och genom kompromiss, vartill som en fjärde kategori stundom tilläggas konflikter med okänd eller oavgjord utgång. En svaghet hos denna statistik är naturligtvis det, att arbetsinställelsernas klassificering ur förevarande synpunkt alltid blir beroende av subjektiva omdömen och stundom kanske till och med färgad av en viss tendens. Då uppgifternas bearbetning år från år handhaves av samma myndighet, torde man emellertid kunna antaga, att i varje land en viss kontinuitet gör sig gällande, så att åtminstone siffrorna från det ena året till det andra äro med varandra jämförliga och ge en någorlunda tillförlitlig bild av konjunkturväxlingarna.

Jämsides med uppgifterna för 1925 äro för jämförelse även 1924 års siffror anförda i tabellen. I fråga om Frankrike, varifrån tidigare statistik publicerats endast fram till 1922, ha även återgivits de nu föreliggande siffrorna för 1923 jämte preliminära uppgifter för 1924 och 1925.

Med avseende å uppgifternas jämförbarhet må i övrigt anmärkas, att statistiken i flertalet fall avser de under resp. år påbörjade arbetsinställelserna. Den belgiska och tyska statistiken avser dock de under redogörelseåret avslutade konflikterna, och uppgifterna från Kanada omfatta samtliga under året pågående konflikter (antalet påbörjade arbetsinställelser uppgick under 1925 till 81 och under 1924 till 63). Uppgifterna om arbetsdagar avse i Storbritannien liksom i Sverige samtliga under året förlorade dagar, oavsett om konflikten i fråga redovisats för ett föregående år. Uppgifterna om arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning efter konfliktens resultat avse i Frankrike, Polen och Österrike endast strejker (ej lockouter). I den

ARBETSINSTÄLLELSERNAS OMFATTNING OCH RESULTAT.

		Antal arbetsinställelser	Antal direkt berörda arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss		Arbetarnas fordringar		Ej angivet resultat	
					Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare
					%	%	%	%	%	%	%	%
Amerikas förenta stater	1925	1 301	428 218	.	26	.	14	.	35	.	25	.
	1924	1 249	654 641	.	30	.	14	.	37	.	19	.
Australien	1925	499	154 599	1 129	67	66	4	3	26	29	3	2
	1924	504	132 569	919	52	59	9	9	29	21	10	11
Belgien	1925	112	81 988	.	48	13	31	84	21	3	—	—
	1924	188	84 447	.	41	32	35	54	24	14	—	—
Danmark	1925	[1] —	[1] —	[1] —	.	.	.	.	.	.	.	.
	1924	71	10 000	175	.	.	.	.	.	.	.	.
Finland	1925	38	2 921	88	18	18	47	63	24	9	11	10
	1924	31	3 051	51	23	30	45	35	29	33	3	2
Frankrike	1925	923	118 370	.	40	.	28	.	19	.	13	.
	1924	1 272	242 792	.	41	.	24	.	22	.	13	.
	1923	1 077	337 956	4 172	52	38	28	52	20	10	—	—
Kanada	1925	83	25 796	1 744	31	61	21	9	42	20	6	10
	1924	73	32 494	1 771	40	21	32	30	23	48	5	1
Nederländerna	1925	262	31 700	787	29	33	36	53	27	13	8	1
	1924	239	27 100	427	24	24	40	63	28	12	8	1
Norge	1925	84	13 752	667	.	.	.	.	.	.	.	.
	1924	61	63 117	5 152	.	.	.	.	.	.	.	.
Polen	1925	538	149 574	1 322	31	34	—	—	66	57	3	9
	1924	929	581 685	7 137	32	60	—	—	64	37	4	3
Rumänien	1925	73	19 957	210	30	37	40	52	30	11	—	—
	1924	88	11 749	212	19	.	12	.	69	.	—	—
Storbritannien	1925	604	402 000	7 970	30	14	42	26	25	53	3	7
	1924	710	558 000	8 420	33	18	44	72	23	10	—	—
Sverige	1925	239	145 778	2 560	19	9	55	89	19	1	7	1
	1924	261	23 976	1 204	12	11	64	75	16	6	8	8
Tyskland	1925	1 766	758 071	16 856	30	.	53	.	17	.	—	—
	1924	2 012	1 634 317	36 023	35	.	40	.	25	.	—	—
Österrike	1925	314	65 971	1 152	23	12	58	77	19	11	—	—
	1924	426	293 849	2 770	21	4	58	93	21	3	—	—

polska statistiken sammanföras till en grupp konflikter, som bilagts »helt eller delvis enligt arbetarnas fordringar», vadan alltså inga kompromisser här särskilt redovisas. I Australien äro, i vad gäller arbetarnas fördelning efter konflikternas resultat, även indirekt berörda arbetare medräknade. Vad slutligen Förenta staterna beträffar, föreligga uppgifter om omfattning och resultat endast beträffande en del av de redovisade konflikterna (1 012 resp. 989 arbetsinställelser under 1925 och 898 resp. 959 under 1924).

Kollektivavtal i utlandet under 1925. Den kollektiva avtalsrörelsen har icke i samma utsträckning som arbetskonflikterna blivit föremål för uppmärksamhet i de olika ländernas officiella statistik, något som i viss mån väl beror därpå, att kollektivavtalens reglerande inflytande på arbetsvillkoren ännu ej slagit igenom i alla länder. Förutom Sverige torde det för närvarande blott vara sex europeiska stater, som ha en ordnad, regelbundet utkommande statistik på detta område. I andra länder har man, där denna gren av statistiken ej alldeles lämnats åsido, nöjt

[1] Uppgifter ännu ej publicerade.

sig med tillfälliga specialundersökningar, eventuellt upprepade med en längre tids mellanrum. I Amerika har Förenta staternas arbetsstatistiska byrå under de senaste åren börjat insamla och publicera dylika uppgifter, vilka dock ännu så länge betecknas som ganska ofullständiga och mera ha betydelse för studiet av avtalens innehåll än för kännedomen om avtalsrörelsens utbredning.

En översikt av avtalsbeståndets storlek och förändringar under år 1925 i de länder, varifrån sådan statistik föreligger, lämnas i följande tablå:

	Antal vid 1925 års ingång			Antal under år 1925			Antal vid 1925 års slut		
	gällande avtal	därav berörda		ingångna avtal	därav berörda		gällande avtal	därav berörda	
		arbetsg.	arbetare		arbetsg.	arbetare		arbetsg.	arbetare
Frankrike . . .	.	.	.	126	.	.	.	.	.
Nederländerna .	[1] 748	16 800	266 100	.	.	.	[2] 763	16 400	261 600
Norge	409	.	111 476	75	.	4 499	464	.	121 095
Rumänien . . .	255	.	85 128	.	.	.	261	1 451	94 821
Sverige	2 214	12 614	413 181	958	7 185	225 312	2 455	13 610	451 592
Tyskland . . .	7 099	785 945	11 904 159	[3] —	[3] —	[3] —	[3] —	[3] —	[3] —
Österrike	.	.	.	[3] —	[3] —	[3] —	.	.	.

Av sammanställningen framgår, att fullständiga uppgifter om såväl hela antalet gällande kollektivavtal som antalet under redogörelseåret nytillkomna avtal framlagts blott i Sverige, Norge och Tyskland (uppgifterna från sistnämnda land ännu ej publicerade för 1925). I Frankrike och Österrike omfattar statistiken endast de under resp. år ingångna avtalen, i Nederländerna och Rumänien behandlas däremot hela avtalsbeståndet utan särskiljande av de under redogörelseåret nyingångna avtalen.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

VIII a: 3. I ett *elektriskt smältverk* inträffade vid matning av en av ugnarna ett svårare *olycksfall, orsakat av utströmmande glödande beskickning.*

Ugnarnas avgångsrör för metallångorna igenfylles så småningom under driftens gång genom metallavsättning och måste rengöras. Av driftsekonomiska skäl göras driftsperioderna så långa som möjligt, och kommer sålunda en betydande igensättning av röret att inträffa, innan rensning företages. Förminskningen av rörets genomloppsarea kan gå från den ursprungliga, 1 kvm, ända till 1 kvdm och ännu mindre. Verkan av de s. k. explosionsluckorna och vattenlåset, som sluter avgångsröret, minskas därigenom, och trycket i ugnen kan bliva betydande vid sättningar i chargen. Det murade stenvalvet i ugnens övre del, vilket är hårt åverkat av den starka ugnshettan och därför under driftens fortgång måste tillses och underhållas, utsättes sålunda lätt för högre påkänningar, än det kan motstå.

Ugnen, vid vilken olyckan inträffade, hade varit i drift ungefär en vanlig driftsperiod, och förtätningen i avgångsröret synes hava fortskridit ganska långt. Under matning av ugnen erhölls en betydande ökning av trycket inuti ugnen. Ett hål uppstod därav i ugnsvalvet, och den genom hålet utströmmande, glödande beskickningen antände kläderna till de tvenne vid ugnen sysselsatta arbetarna. Den ene erhöll därvid så svåra brännskador, att han sedermera avled.

[1] Avser den 1 juni 1925. — [2] Avser den 1 juni 1926. — [3] Uppgifter ännu ej publicerade.

VIII f: 2. En diversearbetare S. var sysselsatt med *kapning av ytved och ribb.* Balanskapsågen drevs medelst rem från en golvtransmission. Remskivan vid denna var fäst på axeln medelst en grov, utstående krysskil.

S. hade lagt upp ett grovt stycke ytved och börjat kapningen, då drivremmen slirade av remskivan. Utan att begära verkets stoppande sökte S. lägga på remmen, då *kläderna fastnade och upplindades på axelledningen.* Kroppen blev mycket svårt sönderslagen, enär den följde med vid axelns rotation. S. visade svaga livstecken, då han lösgjordes. Eftersänd läkare kunde endast konstatera, att döden inträtt.

Olycksfallet torde hava berott på bristfälliga skyddsanordningar samt därpå, att S. ej var medveten om med arbetet förbundna faror.

Arbetsgivaren erhöll anvisning om transmissionernas inskyddande.

VIII v: 1. I en *sockerfabrik* skulle en arbetare, skiftesbas vid de 6 adantcentrifugerna, *utbyta ett kasserat däckskydd* mot ett annat. Däckskyddet var av gjutjärn i form av ett kupat lock och fastsatt å centrifugens övre del medelst fyra skruvbultar. Centrifugen omgives av en cylindrisk skyddskåpa med lock av 4 mm plåt, fasthållet vid kåpan medelst två starka gångjärn och tvenne dessa motsatta, med vridbart handtag och klack försedda riglar. Handtaget sitter på lockets yttersida och klacken på lockets undersida, vid stängning gripande under en förstärkningsring, som är fäst vid skyddskåpans övre och inre kant.

Arbetaren fastskruvade på centrifugen det enda i verkstaden tillgängliga däckskyddet, ehuru detta hade en spricka vid ett av fästhålen och han blivit påvisad därom. Han igångsatte därefter centrifugen — sålunda innan skyddskåpans lock var fästat — vred till den vänstra rigeln och torde även hava hunnit få den högra att ta fäste. Centrifugen hade då nått sin primärhastighet, 350 varv/min. *Däckskyddet sprang därvid sönder*, och en c:a 7 kg tung del därav slungades upp mot locket, slog loss högra rigeln samt trängde ut mellan skyddskåpans lock och mantel. Arbetaren träffades av gjutgodsdelen i hjärttrakten och avled strax efteråt.

I anledning av olycksfallet kasserades alla däckskydden av gjutjärn, och de förutvarande smidesjärnsskydden insattes. Orsaken till olycksfallet torde i första hand vara arbetarens egen oförsiktighet och underskattning av sprickan i det använda däckskyddet samt att han för tidsvinst och mot givna förhållningsregler igångsatt centrifugen, innan locket å skyddskåpan var fäst. Dock må påpekas olämpligheten av att använda ett så pass sprött material som gjutjärn i roterande maskindelar av ovannämnt slag — centrifugens hastighet uppgår ända till 900 varv/min. Yrkesinspektören lämnade anvisning om yttre låsning av skyddskåpans lock.

VIII z: 1. Vid en *elektromotordriven grävmaskin* för *torv* bestod transportörens transmissionsaxel av ett 2″ ångrör, gående utmed transportörens hela längd.

En arbetare P., som skötte grävmaskinen, råkade få sin rock lindad omkring transmissionsaxeln. Sedan indrogs hans högra arm, som avslets invid bålen. Vidare tillfogade transportörens skrapor P. svåra skador i underlivet och huvudet.

Då maskinen stoppades, voro nästan alla *P:s kläder upplindade på transmissionsaxeln*, så att han var så gott som avklädd. P. vårdas å lasarett.

Föreskrifter lämnades om transmissionsaxelns inklädande med plåt.

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

IX: 1. Ett *elektromotordrivet torvverk* skulle köras igång. Av någon anledning förmådde ej grävmaskinens motor att starta. En förman L. förmodade då, att säkerhetspropparna sprungit — d. v. s. tråden smälts av — och skulle undersöka detta. Stående med våta fötter och skodon i den våta mossan, råkade L. att beröra en proppsgänga, varvid *strömmen passerade genom kroppen.* Spänningen var 500 volt. Olycksfallet medförde döden.

Anläggningen var icke lagenligt utförd, enär tvångsmanövrerad strömbrytare saknades framför säkerhetsapparaterna. Vidare var den okapslade motorn placerad i ett öppet skjul.

Efter yrkesinspektionens anvisningar har tvångsmanövrerad strömbrytare anordnats, elektromotorn jordats och överbyggts med plåthuv samt nödiga anslag uppsatts.

Centrala skiljenämndens beslut.

(1926)

4. Skiljedom i tvist mellan aktiebolaget C. A. Danielsson & C:o, å ena, samt svenska livsmedelsarbetarförbundet och dess avdelning n:r 68, å andra sidan, angående permittering av arbetare m. m.; beslutad i Stockholm den 16 februari 1926.

I ett den 15 april 1924 upprättat kollektivt arbets- och löneavtal mellan bolaget jämte vissa andra firmor, å ena, samt livsmedelsarbetareförbundet och dess ovannämnda avdelning, å den andra, vilket avtal fortfarande är gällande, hava upptagits bland annat bestämmelser, att meningsskiljaktigheter mellan parterna skola avgöras av parterna själva eller deras organisationer samt att, om endera parten så fordrar, uppkommen tvist skall hänskjutas till »centrala riksskiljenämnden».

Sedan bolaget den 23 januari 1926 på grund av arbetsbrist tills vidare permitterat tre å bolagets lager anställda arbetare, framställdes från förbundets sida anspråk på att permitteringen skulle så anordnas, att hela arbetsstyrkan finge turvis underkasta sig minskning i arbetet. Angående denna sak hava förhandlingar förts mellan parterna. Då enighet icke kunde uppnås, utbröt strejk hos bolaget den 1 februari 1926, i samband varmed bolaget förklarades i blockad.

I en den 3 februari 1926 till centrala skiljenämnden ingiven skrivelse har bolaget anhållit, att skiljenämnden måtte avgöra, huruvida icke förbundet brutit avtalet, dels emedan det skickat ut bolagets arbetare i strejk, sedan bolaget avböjt förbundets fordran att få bestämma över den inre arbetsfördelningen på bolagets lager, och dels emedan förbundet uraktlåtit att hänskjuta tvistefrågan till centrala skiljenämnden på sätt avtalets § 7 föreskriver.

Inför skiljenämnden hava parterna å ömse sidor muntligen utvecklat sin talan.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner livsmedelsarbetareförbundet icke enligt avtalet hava haft befogenhet att motsätta sig de åtgärder i fråga om permittering av tre arbetare, som bolaget vidtagit.

I följd härav finner skiljenämnden arbetareparten skyldig att omedelbart häva strejken.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Johanson skiljaktiga och yttrade:

»Avtalets § 6 innehåller viss bestämmelse om företrädesrätt till arbete, men då det i nämnda § ej finnes något stadgat om företrädesrätt för viss eller vissa arbetare vid permittering på grund av arbetsbrist, finner skiljenämnden, att livsmedelsarbetareförbundet icke haft befogenhet att motsätta sig de åtgärder i fråga om tre arbetare, som bolaget vidtagit.

Den företagna arbetsnedläggelsen står dock ej i strid mot avtalet, som säger, att 'meningsskiljaktigheter mellan parterna skola avgöras av parterna själva eller deras organisationer'. Sådan arbetsinställelse får likväl ej fortgå längre än till det att ena parten hänskjutit tvisten till centrala skiljenämnden, varför den nu pågående strejken och blockaden omedelbart må hävas».

5. Skiljedom i tvist mellan P. O. Stokkebyes kvarnaktiebolag, å ena, samt svenska transportarbetarförbundet och spannmålsarbetarnas fackförening, å andra sidan, angående tillämplighet av avtal; beslutad i Stockholm den 1 mars 1926.

I ett den 25 februari 1924 mellan Göteborgs köpmäns arbetsgivareförbund samt transportarbetareförbundet och fackföreningen upprättat kollektivavtal har i § 18 intagits bestämmelse, att avtalet skulle gälla till och med den 31 december 1924 och förnyas därefter för ett år i sänder, om uppsägning från någondera sidan ej skedde senast tre månader före utlöpningstiden. På grund av underlåten uppsägning har avtalet blivit förnyat först för år 1925 och därefter även för år 1926.

I stadgarna för Göteborgs köpmäns arbetsgivareförbund har i § 10 intagits bland annat den bestämmelsen, att ledamot, som önskade utträda ur förbundet, skulle därom före den 1 juli skriftligen underrätta styrelsen och att han därefter vore från förbundet skild den 1 nästföljande januari.

Sedan bolaget före den 1 juli 1924 anmält sin önskan att utträda ur arbetsgivareförbundet, har bolaget från och med den 1 januari 1925 upphört att tillhöra förbundet.

Parterna hava nu enats att till centrala skiljenämndens avgörande överlämna frågan, huruvida avtalet av den 25 februari 1924 fortfarande är bindande för bolaget.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Den omständigheten, att bolaget — såsom medlem av arbetsgivareförbundet vid tiden för kollektivavtalets slutande — blivit bundet av detta, kan icke i och för sig medföra, att avtalet, även sedan bolaget utträtt ur förbundet, skulle vara bindande för bolaget jämväl för varje följande avtalsperiod, under vilken avtalet, på grund av underlåten uppsägning från de avtalsslutande organisationernas sida, blir för dem gällande. Då emellertid bolaget fortfarande varit medlem av arbetsgivareförbundet vid den tidpunkt, då beslut fattades, huruvida avtalet skulle uppsägas till den 1 januari 1925, finner skiljenämnden, att bolaget på grund av förbundets åtgärd att icke uppsäga avtalet blivit bundet av detta för år 1925, oavsett att bolaget från och med den 1 januari samma år utträtt ur förbundet. Däremot har bolaget haft möjlighet att från och med den 1 januari 1926 bliva löst från avtalet genom att under år 1925, med iakttagande av stadgad uppsägningstid, självt uppsäga avtalet. Då emellertid sådan uppsägning icke skett, finner skiljenämnden bolaget vara bundet av avtalet även för år 1926.

Från beslutet voro ledamöterna Cronvall och Berg skiljaktiga och yttrade:

Ledamoten Cronvall:

»Jag är såtillvida skiljaktig, att jag anser bolaget hava ägt rätt att redan under år 1924, sedan bolaget anmält sig vilja utträda ur arbetsgivareförbundet, inom avtalsenlig tid uppsäga avtalet till upphörande, vad bolaget beträffar, med utgången av samma år.»

Ledamoten Berg:

»Sedan bolaget i stadgad ordning anmält sitt utträde ur arbetsgivareförbundet med 1924 års utgång, har enligt min mening förbundet, oavsett dess eget ställningstagande till förlängning av ifrågavarande kollektivavtal, haft rättighet och skyldighet att gent emot arbetaresidan frikalla bolaget från att för år 1925 vara bundet av detsamma, men vid underlåtenhet härav synes i alla händelser bolaget ej hava varit betaget rätt att för egen del med giltig verkan uppsäga avtalet inom stadgad tid år 1924.

Då emellertid frikallande eller uppsägning, som nu nämnts, ej ägt rum och icke heller år 1925 skett uppsägning å bolagets sida, finner jag bolaget vara bundet av avtalet för år 1926.»

6. Skiljedom i tvist mellan sågverksförbundet och Bark & Warburgs förnyade aktiebolag, å ena, samt svenska träindustriarbetarförbundet, å andra sidan, angående sjukvård; beslutad i Stockholm den 1 mars 1926.

I ett den 8 april 1923 mellan bolaget samt träindustriarbetareförbundets avdelning n:r 214 i Göteborg ingånget kollektivavtal, som fortfarande är gällande, hava upptagits bland annat följande bestämmelser:

»§ 5.
Olycksfallsersättning.

Ersättning i anledning av olycksfall i arbete utgår jämlikt gällande lag.

§ 6.
Läkarevård m. m.

Mom. 1. Intill dess allmän lag trätt i kraft, som ordnar sjukvårdsförhållandena för arbetare, erhåller varje arbetare, som beröres av detta avtal, vid sjukdom kostnadsfri läkarevård av verkets läkare. Anser denne vård av annan läkare erforderlig och sjukdomen ej är självförvållad, betalar arbetsgivaren även denne läkares arvode, men icke övriga kostnader. Familjemedlemmar hos arbetare, bosatta på arbetsplatsen eller så nära densamma, att de vanligen vistas i sina hem, åtnjuta jämväl kostnadsfri läkarevård av verkets läkare, under förutsättning att dessa familjemedlemmar äro bosatta i hemmet och icke anställda hos annan arbetsgivare. Arbetare erhåller även fri sjukvård vid för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning, dock icke sanatorievård.»

Parterna hava enats att till centrala skiljenämnden hänskjuta två frågor angående tolkningen av ifrågavarande bestämmelser.

När arbetare, som enligt lagen den 17 juni 1916 är försäkrad mot olycksfall i arbete, på grund av inträffat olycksfall blivit intagen på sjukvårdsanstalt, äger vederbörande försäkringsinrättning enligt 10 § andra stycket i nämnda lag att, till täckande av kostnaden för vården, å sjukpenning, som under tiden för vården av inrättningen utgives till den skadade, avdraga högst hälften. Den första tvistefrågan gäller nu, huruvida arbetsgivaren på grund av bestämmelsen i § 6 mom. 1 sista punkten av kollektivavtalet är skyldig att till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet och därför vårdas å sjukvårdsinrättning, utgiva ersättning för vad enligt ovannämnda lagbestämmelse avdragits å sjukpenningen. Å arbetaresidan har påstått, att sådan skyldighet förelåge, medan å arbetsgivaresidan gjorts gällande, att arbetsgivaren på grund av § 5 i avtalet icke i händelse av olycksfall i arbetet ägde annan skyldighet än i 1916 års lag stadgats.

Den andra tvistefrågan gäller, huruvida arbetsgivaren enligt § 6 mom. 1 i avtalet är skyldig erlägga betalning till tandläkare, om sådan utför tandutdragning å arbetare, som är anställd hos arbetsgivaren. Å arbetaresidan har hävdats, men å arbetsgivaresidan har bestritts, att sådan skyldighet åläge arbetsgivaren.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Beträffande den första tvistefrågan finner skiljenämnden, att § 6 i avtalet icke avser fall, då arbetare skadas till följd av olycksfall i arbetet, utan att bolagets skyldighet för sådant fall regleras uteslutande av § 5. Bolaget kan följaktligen icke anses pliktigt gälda ersättning för vad försäkringsinrättning å sjukpenning avdrager för skadad arbetares vård å sjukvårdsinrättning.

Med avseende å den andra tvistefrågan finner skiljenämnden, att bolaget måste anses vara skyldigt gälda ersättning för tandutdragning, som verkställes av tandläkare i sådant fall, då verkets läkare anser åtgärden erforderlig, men för ändamålet hänvisar vederbörande arbetare till tandläkare.

Från beslutet var ledamoten Berg skiljaktig och yttrade:

»Då bestämmelsen i avtalets § 6 enligt min mening icke kan anses hava avsett tandutdragning eller annan behandling av tandläkare, utan endast behandling av verkets läkare eller, efter hans prövning, av annan med honom likställd läkare, prövar jag rättvist ogilla arbetarepartens anspråk även i denna del.»

7. Skiljedom i tvist mellan Stockholms omnibusägarförening, å ena, samt svenska automobilförarförbundet, å andra sidan, angående beräkning av veckolön samt måltidsrasters förläggning; beslutad i Stockholm den 22 mars 1926.

I ett den 19 september 1925 mellan omnibusägareföreningen och automobilförareförbundet upprättat och till den 1 september 1926 gällande kollektivavtal, avseende hos föreningens medlemmar anställda förare, biljettförsäljare, montörer och tvättare, tillhörande förbundets avdelningar n:o 1 och 11, hava bland annat upptagits följande bestämmelser, nämligen

dels i § 1 mom. 2: »För montörer och tvättare indelas arbetstiden efter 48 timmars arbetsvecka, dock tolkat så att för montörer icke föreligger skyldighet till trafiktjänst på sön- eller helgdag.»

dels i § 2 mom. 2 tredje och fjärde styckena: »Hjälpmontörer och tvättare, som vid 20 år eller däröver direkt intagas som sådana, åtnjuta 70 kr. pr vecka.

Självständiga montörer 80 kr. pr vecka.»

I samband med avtalets träffande har till förhandlingsprotokollet gjorts vissa anteckningar, däribland följande: »Om arbetare hos någon arbetsgivare för närvarande är tillförsäkrad förmånligare villkor än det nya avtalet innebär, skall sådan arbetare bibehållas vid sina förut åtnjutna förmåner.»

I en den 24 februari 1926 dagtecknad skrivelse till centrala skiljenämnden hava omnibusägareföreningen och automobilförareförbundet till skiljenämndens avgörande hänskjutit två tvister, som vid bussföretaget Stockholm—Skuru uppkommit angående tillämpningen av ovan återgivna bestämmelser.

Den första tvistefrågan gäller, huru arbetslönen för montörer skall beräknas, då helgdag infaller under någon vecka. A arbetsgivaresidan har gjorts gällande, att då arbetstiden för montörer skall indelas efter 48 timmars arbetsvecka, arbetsgivaren är berättigad påfordra, att montörerna, för erhållande av full veckolön, skola arbeta de i avtalet angivna timmarna, och att arbetsgivaren följaktligen är berättigad att antingen å veckolönen för sådan vecka, då helgdag inträffar, göra avdrag för icke arbetad tid, eller ock med tillämpning av 4 § andra stycket i gällande lag om arbetstidens begränsning fördela en sammanlagd arbetstid av 144 timmar på tre veckor. Denna uppfattning har bestritts å arbetaresidan, där man hävdat, att den bestämda veckolönen skall utgå oavkortad, utan hinder därav att helgdag infaller under någon vecka.

Beträffande den andra tvistefrågan är upplyst, att vid ifrågavarande företag montörerna före avtalets träffande haft 15 minuters frukostrast, som inräknats i arbetstiden, men att arbetsgivaren påfordrat, att denna rast hädanefter skulle förläggas utom arbetstiden. Under förmenande, att frukostrastens inberäknande i tiden utgjort en montörerna tillkommande särskild förmån, har man å arbetaresidan, under åberopande av ovan intagna protokollsanteckning, gjort gällande, att montörerna hade rätt att alltjämt inräkna rasten i arbetstiden.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Beträffande den första tvistefrågan finner skiljenämnden, att då lönen enligt avtalet utgår i form av veckolön, montörerna äro berättigade att åtnjuta full veckolön utan hinder därav, att arbetstiden för viss vecka på grund av mellankommande helgdag omfattat mindre än 48 timmar. Ej heller kan den omständigheten, att montörerna viss vecka arbetat mindre än 48 timmar, medföra rätt för arbetsgivaren att påfordra motsvarande förlängning av arbetstiden en annan vecka.

I avseende å den andra tvistefrågan finner skiljenämnden tillräcklig anledning icke föreligga till antagande, att med ovan åberopade protokollsanteckning åsyftats jämväl sådan förmån, varom här är fråga. På grund härav och då enligt gällande lag om arbetstidens begränsning raster icke skola inberäknas i arbetstiden, finner skiljenämnden arbetsgivaren vara berättigad påfordra, att montörernas frukostrast hädanefter icke skall inräknas i arbetstiden.

8. Skiljedom i tvist mellan svenska skofabrikantföreningen, å ena, samt svenska sko- och läderindustriarbetarförbundet, å andra sidan, angående ackordsrevision; beslutad i Stockholm den 23 mars 1926.

I ett den 7 januari 1926 mellan ovannämnda två organisationer träffat kollektivavtal, gällande från den 1 januari 1926 till den 1 januari 1928, finnes i § 2 upptagna bestämmelser om minimitimlöner. Vidare innehåller avtalet, bland annat, följande bestämmelser,

dels i § 3: »Upprättande av ackordsprislista ankommer, för varje fabrik särskilt, på överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetarna.»

och dels i § 15: »Hos de nuvarande eller blivande medlemmarna av svenska skofabrikantföreningen, där äldre avtal under detta riksavtals giltighetstid utlöpa, träda från utlöpningstiden riksavtalets bestämmelser i tillämpning, där ej annorlunda vid riksavtalets upprättande överenskommits.»

I samband med avtalets träffande gjordes till förhandlingsprotokollet vissa uttalanden, avseende särskilda bestämmelser i avtalet. Med anledning av § 3 i avtalet gjordes sålunda följande anteckning:

»Vid de särskilda fabrikerna skall skyndsamt verkställas revision av alla de ackord för vuxna manliga och kvinnliga arbetare, vilka, räknat i genomsnitt för hela år 1925 och för hela antalet i sådant ackord sysselsatta vuxna arbetare, givit lägre överskott än 33 % på vuxen arbetares minimilön. Denna revision, som sedan skall gälla alla på ackordet sysselsatta arbetare, vuxna eller icke, skall ske enligt de grunder:

att ackord, som givit högst 10 % överskott, höjes med 10 %,

att ackord, som givit mer än 10 % men högst 20 % överskott, höjes med 7 %,

samt att ackord, som givit mer än 20 men mindre än 33 %, höjes med 5 %, dock i intet fall utöver 33 %.

Beträffande samtliga protokollsuttalandena antecknades följande: »De uttalanden till protokollet, varom parterna här enats, äga lika giltighet som kollektiva avtalets bestämmelser och skola åtfölja kollektivavtalet.»

Sedan fem skofabrikanter i Kumla, vilka icke tidigare varit anslutna till skofabrikantföreningen, den 18 februari 1926 beviljats inträde i föreningen, hava parterna i skrivelse till centrala skiljenämnden av den 9 mars 1926 anhållit, att skiljenämnden ville besluta avgörande i följande fråga:

»Är den i protokollsuttalandet till § 3 i det emellan svenska skofabrikantföreningen och svenska sko- och läderindustriarbetareförbundet den 7 januari 1926 träffade kollektivavtalet givna regeln för revision av ackordsprislistor tillämplig hos de fem arbetsgivare i Kumla, vilka den 18 februari 1926 beviljades inträde i svenska skofabrikantföreningen?»

Angående tvistens innebörd har upplysning vunnits om följande förhållanden: Vid ifrågavarande fem fabriker i Kumla hade till den 1 januari 1926 gällt särskilda kollektivavtal. Vid förhandlingarna om nya avtal hade enighet icke kunnat uppnås, och strejk hade utbrutit. Arbetsgivarna hade då sökt och vunnit inträde i skofabrikantföreningen. Enligt vad mellan parterna är ostridigt hade härigenom kollektivavtalet av den 7 januari 1926 på grund av bestämmelsen i dess § 15 kommit att bliva gällande även för de vid ifrågavarande fem fabriker anställda arbetarna. Emellertid har å arbetarsidan gjorts gällande, att protokollsanteckningen till avtalets § 3 icke kunde anses tillämplig å nämnda arbetare, särskilt på den grund att vid ifrågavarande fabriker endast bedreves en specialtillverkning, vilken fordrade särskild yrkesskicklighet, medan protokollsanteckningen åsyftade förhållandena vid vanlig maskintillverkning. Ifrågavarande arbetare åtnjöte redan för närvarande ackordsförtjänster, som lämnade högre överskott än 33 % å det nya avtalets minimilöner, men ansåge sig skäligen kunna göra anspråk på ytterligare förhöjning av ackordsförtjänsten, och åsyftade därför att med stöd av avtalets § 3 påfordra förhandlingar härom. Å arbetsgivaresidan har däremot gjorts gällande, att protokollsanteckningen vore tillämplig även för arbetarna vid ifrågavarande fem fabriker och att arbetsgivarna följaktligen icke voro skyldiga ingå på förhandlingar om annan ackordsrevision än som åsyftades i samma anteckning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Kollektivavtalet av den 7 januari 1926, vilket enligt § 15 skall vid äldre avtals utlöpande träda i tillämpning jämväl hos blivande medlemmar av skofabrikantföreningen, har ostridigt blivit tillämpligt även för arbetsgivarna och arbetarna vid ifrågavarande fem fabriker i Kumla. De uttalanden till protokollet, varom parterna enat sig, skola enligt parternas överenskommelse äga lika giltighet som kollektivavtalets bestämmelser. Det måste antagas, att den i protokollsanteckningen till § 3 omförmälda ackordsrevisionen varit avsedd att gälla icke blott för de fabriker, där arbetsgivaren redan vid avtalets ikraftträdande tillhörde skofabrikantföreningen, utan även för fabriker, där arbetsgivaren sedermera inträdde i nämnda förening. På grund harav finner skiljenämnden, att berörda regel för revision av ackordsprislistor är tillämplig hos ifrågavarande fem arbetsgivare i Kumla.

9. Skiljedom i tvist mellan Stockholms transportarbetarfackförening, å ena, samt Stockholms handelsarbetsgivarförbund och aktiebolaget Wahlén & Block, å andra sidan angående sjukdoms inverkan på arbetsanställningen; beslutad i Stockholm den 19 april 1926.

I ett den 28 mars 1924 mellan förbundet och fackföreningen upprättat kollektivavtal hava upptagits bland annat följande bestämmelser, nämligen

dels i § 7, som handlar om sjukdomsfall:

»Vid sjukdom, som ej är självförvållad eller kronisk, erhåller arbetare, som varit anställd hos arbetsgivaren minst 6 månader, $^3/_4$ av den vid tiden för sjukdomens början utgående faktiska veckolönen under de första sex veckorna, dock så att endast en gång under 12 på varandra följande månader denna sjukhjälp utbetalas. — — — — — — — — —»

och dels i § 11, som handlar om uppsägningstid:

»Å ömse sidor gäller en uppsägningstid av en vecka, såvida icke annan överenskommelse träffats.

Arbetare, som avflyttar utan iakttagande av stadgad eller överenskommen uppsägningstid, är förlustig honom tillkommande innestående medel. Avskedas arbetare utan åtnjutande av sådan uppsägningstid, är han berättigad till full avlöning för tiden, intill dess avflyttning skulle hava skett, såvida icke avsked ägt rum på grund av brott mot ordningsreglerna.»

En hos bolaget sedan den 2 juni 1925 anställd arbetare vid namn Sven Kronberg insjuknade den 29 december 1925 i ansiktseksem. För sjukdomen intogs Kronberg på sjukhus. Under sjukhusvistelsen erhöll Kronberg av bolaget den sjukhjälp, varom stadgas i avtalets § 7. Den 4 mars 1926 blev Kronberg utskriven från sjukhuset och anmälde sig hos bolaget till tjänstgöring påföljande dag. Därvid meddelades honom, att arbete icke då kunde beredas honom, men att han skulle erhålla förmånsrätt till arbete framför andra arbetare, då nytt arbetstillfälle yppades. Kronberg erhöll även sedermera arbete hos bolaget från och med den 15 mars.

Parterna hava i en den 19 mars 1926 dagtecknad skrivelse anhållit, att centrala skiljenämnden måtte avgöra en dem emellan uppkommen tvist, huruvida Kronberg är berättigad till avlöning av bolaget för veckan 5—11 mars 1926.

Å arbetarsidan har anförts: Den omständigheten, att Kronberg under viss tid på grund av sjukdom varit förhindrad att deltaga i arbetet, kunde icke i och för sig hava medfört, att han blivit skild från sin anställning hos bolaget. Uppsägning från anställningen hade icke heller ägt rum tidigare än genom bolagets meddelande den 5 mars. Då Kronberg enligt kollektivavtalets § 11 vore berättigad till uppsägningstid av en vecka, måste bolaget vara pliktigt utgiva avlöning till Kronberg för en vecka, räknat från och med den 5 mars.

Å arbetsgivaresidan har häremot genmälts: Ehuru bolaget icke ansåge sig skyldigt att efter en sjukdom, som varat under längre tid än sex veckor, betrakta en arbetare såsom fortfarande anställd hos bolaget, även om uppsägning icke skett enligt avtalet, hade Kronberg icke skilts från bolaget, utan blivit meddelad, då han den 5 mars anmält sig till arbete, att han, så snart det vore möjligt, skulle beredas arbete. Under februari månad hade bolagets verksamhet varit synnerligen ogynnsam, och inskränkning i arbetsstyrkan hade måst före-

tagas, varför också en arbetare, som i tjänsten varit äldre än Kronberg, blivit under veckan närmast före den 4 mars entledigad av bolaget. Det vore orimligt, att bolaget under sådana förhållanden skulle vara skyldigt att genast bereda arbete åt en arbetare, då han efter flera månaders sjukdom ånyo inställde sig till arbete.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Visserligen torde vid fall av längre sjukdom förhållandena understundom kunna vara sådana, att den av sjukdomen drabbade arbetaren måste anses hava frånträtt sin anställning, oaktat formlig uppsägning från endera sidan icke ägt rum. Med hänsyn till vad i förevarande fall blivit upplyst rörande arten av den sjukdom, varav Kronberg lidit, tiden för sjukdomens varaktighet och övriga omständigheter, kan emellertid Kronberg icke anses hava på grund av sjukdomen frånträtt anställningen. Kronberg har följaktligen varit berättigad åtnjuta uppsägningstid. Då det meddelande, som bolaget den 5 mars 1926, när Kronberg anmält sig till återinträde i arbete, lämnat honom, får anses hava inneburit uppsägning, men Kronberg icke under veckan därefter uppburit avlöning av bolaget, finner skiljenämnden bolaget vara pliktigt att genast mot kvitto till Kronberg utgiva avlöning för tiden 5—11 mars 1926.

10. Skiljedom i tvist mellan svenska sjukhuspersonalförbundet, å ena, samt Malmöhus läns landstings lönenämnd, å andra sidan, angående ersättning för övertidsarbete; beslutad i Stockholm den 16 juni 1926.

I ett den 28 mars 1925 mellan lönenämnden ävensom Hälsingborgs stads arbets- och löneavtalsnämnd samt personalförbundets länsförening nr 1 upprättat kollektivt arbets- och löneavtal rörande arbets- och löneförhållanden vid vissa sjukvårdsinrättningar i Malmöhus län hava i § 4 upptagits bestämmelser angående arbetstiden, och är enligt dessa bestämmelser arbetstiden för s. k. B-sköterska 66 timmar i veckan. I § 5 har därefter upptagits en bestämmelse av följande innehåll:

»Personalen är skyldig att, när så av arbetsledningen påfordras, utföra arbete även å annan tid än den i § 4 angivna ordinarie arbetstiden, men då mot särskild ersättning. Där så ske kan må tillsägelse om dylikt övertidsarbete göras i god tid före arbetets utförande.»

Därjämte innehåller § 5 föreskrifter om övertidsersättningens belopp, som för den kvinnliga personalen utgör 80 öre per timme. Avtalet upptager tillika åtskilliga specialbestämmelser för de olika anstalterna, däribland följande föreskrift rörande arbetstidens fördelning samt fritid för B-sköterskor vid Hörby lasarett:

»Arbetet å avdelningarna omfattar 14 timmar pr dag. Därifrån avgår 2 timmars ledighet i följd samt 1 $^1/_2$ timme till måltider; återstår 10 $^1/_2$ timmars arbete under 6 dagar, för söndagen beräknas 8 timmar. En hel fridag var 14:e dag.»

Avtalet omfattar även en särskild förhandlingsordning, däri § 6 är av följande lydelse:

»Tvist, som under ett avtals giltighetstid gäller tolkningen eller tillämpningen av detta avtal, hänskjutes snarast möjligt eller senast inom 2 veckor för samråd till sammansatta lönenämnden och personalombuden. Vinnes vid detta samråd enighet, vare härigenom tvisten avgjord. Vinnes åter icke enighet, hänskjutes tvistefrågan omedelbart till den av Kungl. Maj:t utsedda centrala skiljenämnden, vars beslut i frågan skall vara för parterna avgörande.»

Sedan tvist uppkommit, huruvida två B-sköterskor vid Hörby lasarett, Agda Eklund och Hilda Lindahl, av vilka den senare tjänstgjort såsom operationsbiträde, vore berättigade till övertidsersättning för s. k. beredskapstjänst samt denna tvist varit föremål för förhandlingar enligt § 6 i förhandlingsordningen, utan att enighet kunnat uppnås, har tvisten av personalförbundet hänskjutits till centrala skiljenämnden för avgörande.

Angående tvisten hava följande upplysningar vunnits: Ifrågavarande två sköterskor hade under tiden 1 juni—1 november 1925 fullgjort beredskapstjänst turvis varannan vecka.

Härför hade annan ersättning icke utgått än att de åtnjutit vardera en veckas extra semester. Under den period beredskapstjänsten varat, hade deras arbete icke behövt tagas i anspråk utöver den vanliga arbetstiden.

Angående beredskapstjänstens natur och omfattning hava emellertid olika uppgifter lämnats. Enligt vad personalförbundet uppgivit, skulle beredskapen inneburit, att sköterskorna varit förhindrade att under sin lediga tid lämna lasarettsområdet. Av lönenämnden har däremot uppgivits, dels att beredskapstjänsten endast bestått däri, att de två sköterskorna varit förbundna att, om de lämnade lasarettsområdet, uppgiva varest de kunde anträffas, och dels att detta gällt endast tiden från kl. 8 e. m., då arbetet för dagen slutade, till kl. 11 e. m., då personalen enligt utfärdade ordningsföreskrifter senast skulle inställa sig på lasarettet. Ostridigt är emellertid, att den särskilda bundenhet, som beredskapstjänsten medfört, omfattat sammanlagt 407 timmar för de båda sköterskorna.

Personalförbundet har gjort gällande, att för nämnda 407 timmar borde utgå övertidsersättning enligt § 5, medan lönenämnden framhållit, att beredskapstjänsten icke utgjort övertidsarbete och att sköterskorna enligt med dem träffad överenskommelse erhållit full ersättning genom den extra semesterveckan.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner, att beredskapstjänst, varom i detta fall är fråga, icke är att hänföra till sådant övertidsarbete, som angives i avtalets § 5. På grund härav och då sådan tjänst icke heller eljest är reglerad av kollektivavtalet, utan därom kunnat träffas särskild överenskommelse, finner skiljenämnden den av personalförbundet på kollektivavtalet grundade talan om gottgörelse åt ifrågavarande två sköterskor icke kunna bifallas.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Wiberg skiljaktiga och yttrade:

»Då arbetstiden för B-sköterskor i avtalet är bestämd till 66 timmar per vecka med viss angiven indelning per dag samt vidare stadgas skyldighet för personalen att mot särskild ersättning utföra arbete även å annan tid, finna vi, att personalens fritid icke kan få inskränkas, med mindre än att därför utbetalas den ersättning, som är bestämd för övertidsarbete i avtalets § 5. Vi anse därför, att centrala skiljenämnden bort bifalla personalförbundets hemställan».

11. Skiljedom i tvist mellan svenska handelsarbetarförbundet, å ena, samt kooperativa föreningen Svea, å andra sidan, angående rätt till s. k. halva fridagar; beslutad i Stockholm den 17 augusti 1926.

I ett mellan föreningen samt förbundet och dess avdelning n:r 64 — kontorist- och handelsbiträdesföreningen i Hälsingborg — den 25 februari 1926 slutet kollektivt löne- och arbetsavtal har i § 2, under rubriken »arbetstid», upptagits följande bestämmelser:

»Ordinarie arbetstiden förlägges mellan tider som stängningslag för salubods öppenhållande stadgar samt får inte överstiga vad som var gällande vid tiden för detta avtals upprättande.

Midsommar-, jul- samt nyårsafton slutar arbetstiden kl. 3 e. m.

Den 1 maj upphör arbetet kl. 12 middagen.

Såsom övertidsarbete, för vilket särskild ersättning skall utgå, räknas icke tre årliga inventeringar, ej heller tid som efter stängning åtgår för affärens städning och iordningställande.»

Tvist har nu uppkommit rörande tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse, och har denna tvist av parterna i en den 11 juni 1926 dagtecknad skrivelse hänskjutits till centrala skiljenämndens prövning.

Av förbundet har gjorts gällande, att den hos föreningen anställda personalen, som vore ansluten till förbundet, ägde rätt att sluta arbetet kl. 3 e. m. — förutom å de i avtalets § 2 andra stycket angivna dagar — jämväl å trettondedagsafton, påskafton och pingstafton.

Personalen hade nämligen enligt äldre kollektivavtal med därtill hörande protokollsanteckning åtnjutit förmånen att sluta kl. 3 e. m. även å nu nämnda dagar och vid de förhandlingar, vilka föregått det nu gällande avtalet, hade bland annat denna ordning bekräftats genom en i protokollet över förhandlingarna införd överenskommelse. Till stöd för de sålunda lämnade uppgifterna har förbundet åberopat

dels bestämmelsen i § 2 av ett mellan parterna den 19 april 1920 träffat kollektivavtal, så lydande:

»Ordinarie arbetstiden förlägges mellan tider som stängningslag för salubods öppenhållande stadgar. (Se protokoll.)

dels bestämmelsen i § 9 av förhandlingsprotokoll den 1 april 1924 så lydande:

»Ordinarie arbetstiden förlägges mellan tider som stängningslag för salubods öppenhållande stadgar, men må ej överskrida den hittills tillämpade arbetstiden. Såsom övertidsarbete, för vilket ersättning skall utgå, får ej betraktas de 4 årliga inventeringarna, dock skall för årsinventeringen ersättning utgå enligt hittills tillämpade bestämmelser. Ej heller får såsom övertidsarbete betraktas tid som åtgår för affärens städning och iordningställande.

Påsk-, pingst-, midsommar-, jul-, nyårs- och trettondedagsaftnar skall arbetet sluta kl. 3 e. m. samt 1:sta maj kl. 12 middag, med bibehållande av lön.»

och dels följande anteckning i förhandlingsprotokoll den 24 februari 1926:

»Vidare enades parterna i fråga om arbetstiden, att något bestämt timantal icke skulle i avtalet inryckas, utan att arbetstidens längd och indelning bibehöllos, i noggrann överensstämmelse med vad som nu tillämpades i föreningen och tillämpats alltsedan avtal upprättades i april 1920».

Å arbetsgivaresidan har bestritts, att överenskommelsen den 24 februari 1926 haft avseende å annat än den dagliga arbetstidens längd.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Enär avtalet den 25 februari 1926 innehåller uttrycklig bestämmelse, att arbetstiden skall sluta klockan 3 e. m. å midsommar-, jul- och nyårsafton samt vad i målet förekommit icke giver tillräcklig anledning antaga, att med överenskommelsen den 24 februari 1926 avsetts att träffa bestämmelse jämväl i sådana ämnen rörande arbetstiden, beträffande vilka det vid överenskommelsens slutande redan färdigredigerade avtalet innehåller uttryckliga föreskrifter, finner skiljenämnden sig icke kunna bifalla förbundets anspråk, att arbetet skall sluta klockan 3 e. m. jämväl å trettondedags-, påsk- och pingstafton.

12. Skiljedom i tvist mellan allmänna arbetsgivarföreningen, å ena, samt svenska transportarbetarförbundet, å andra sidan, angående avlöning för helgdag; beslutad i Stockholm den 14 september 1926.

I ett den 4 maj 1925 mellan arbetsgivareföreningen samt transportarbetareförbundet och dess avdelning nr 35 — Malmö åkeriarbetarefackförening — upprättat löne- och arbetsavtal hava upptagits bland annat följande bestämmelser:

»§ 1. *Ordinarie arbetstid.*

1. Den ordinarie arbetstiden är, raster oräknade, 48 timmar pr vecka, fördelade med 8 ½ timmar pr dag med undantag av lördagar, då arbetstiden är 5 ½ timmar.

§ 2. *Ordinarie lön.*

1. Avlöningen beräknas per vecka och utgör för, enligt förestående paragraf, full vecka

för fullgod manlig arbetare ..... kr. 53: —

5. Tillfälligt anställda kuskar anställas minst för halv dag.

6. Avdrag av veckolönen göres ej för å vardag infallande helgdag, utan endast för den tid arbetaren av annan anledning är frånvarande från arbetet.

§ 5. *Avlöningsdag.*

1. Avlöningen utbetalas varje fredag omedelbart efter den ordinarie arbetstidens slut eller, om helgdag då inträffar, närmast föregående helgfria dag.

Avlöningsveckan räknas från fredags morgon till torsdags kväll.

2. Den dag arbetarens anställning upphör, erhåller han sin innestående avlöning med för på arbetstiden belöpande belopp.»

Under förhandlingarna rörande upprättandet av ifrågavarande avtal föreslogs av statens förlikningsman, att i avtalet skulle intagas en bestämmelse av följande innehåll:

»För arbetare, som varit anställd hos arbetsgivaren minst två veckor, gäller en ömsesidig *uppsägningstid* av en vecka, arbetsgivaren dock obetaget att mot utbetalande av ersättning för förlorad arbetsförtjänst uppsäga arbetaren till omedelbar avflyttning. Arbetare, som utan iakttagande av stadgad uppsägningstid lämnat sin anställning, vare förlustig innestående avlöning, där ej särskild säkerhet för arbetsavtalets hållande givits. Sålunda förverkat avlöningsbelopp må dock ej överstiga avlöningen för en vecka. Den angivna bestämmelsen om uppsägningstid äger icke tillämpning vid avskedande på grund av förseelser mot avtal eller ordningsföreskrifter. Uppsägningstid gäller icke vid tillfällig permittering för en tid av högst 14 dagar och icke heller för arbetare, som varit i arbetsgivarens tjänst kortare tid än 15 dagar.»

Sedan den sålunda föreslagna bestämmelsen förkastats av arbetsgivareföreningen, enades parterna om att utbyta densamma mot en så lydande anteckning till förhandlingsprotokollet:

»För arbetare, som varit anställd minst 15 dagar, göres icke avdrag i lönen för under anställningstiden eller omedelbart i samband därmed infallande helgdag. Dock har arbetsgivaren möjlighet till permittering för en tid av högst 14 dagar.»

Någon bestämmelse om uppsägningstid intogs icke i avtalet.

Hos åkeriägaren Gösta Nilsson i Malmö har tvist uppstått rörande tolkningen av ovannämnda protokollsanteckning. Arbetarna P. Holmkvist, Karl Jakobsson, Thure Jönsson och Alfred Jönsson voro under tiden den 13 november 1925—den 13 januari 1926 sysselsatta hos Nilsson under 10 dagar, nämligen den 17, 18, 24 och 25 november, den 21 och 22 december samt den 5, 7, 11 och 12 januari. Arbetarna hava fordrat att erhålla oavkortad lön jämväl för trettondagen den 6 januari 1926. Arbetsgivaren har bestritt detta krav. Sedan tvisten varit föremål för förhandlingar mellan arbetsgivareföreningen och transportarbetareförbundet, hava nämnda organisationer enligt ett den 13 augusti 1926 slutet skiljeavtal enats att till centrala skiljenämndens avgörande hänskjuta frågan, huruvida ifrågavarande fyra arbetare äro berättigade erhålla betalning för trettondagen den 6 januari 1926 såsom om de varit fast anställda.

Angående arbetarnas anställningsförhållanden hava ytterligare följande upplysningar erhållits: Holmkvist och Jakobsson vunno anställning hos Nilsson år 1915. Thure Jönsson anställdes år 1923 och Alfred Jönsson år 1924. Holmkvist och Jakobsson hava under större delen av år 1926 arbetat hos Nilsson under sex dagar i veckan. Däremot hava Thure Jönsson och Alfred Jönsson sedan början av år 1926 icke arbetat hos Nilsson.

Å arbetarsidan har anförts: Under de avbrott i arbetet, som inträffat under tiden den 13 november 1925—den 13 januari 1926, hade arbetarna icke skilts från sin anställning utan endast tillfälligtvis permitterats. Något meddelande att de avskedats hade aldrig lämnats. Avlöningen för de dagar, under vilka arbete utförts, hade beräknats i proportion till veckolönen och i vanlig ordning utbetalats på fredagarna. Då arbetarna varit anställda hos Nilsson under 1—11 år, vore de enligt ovan anförda protokollsanteckning berättigade att för tiden den 5—den 7 januari 1926 erhålla tre dagars avlöning, utan hinder av att den 6 januari varit helgdag.

Å arbetsgivarsidan har häremot genmälts: Arbetarna hade endast varit tillfälligt anställda. Avlöningen för tillfälligt anställda arbetare utginge alltid i proportion till veckolönen. Även för det fall att arbetarna tidigare varit att anse såsom fast anställda, hade dock den fasta anställningen upphört genom det avbrott i arbetet, som inträffat mellan den 25 november och den 21 december 1925. Permittering kunde nämligen enligt protokollsanteckningen icke äga rum för längre tid än 14 dagar. Då arbetarna sedermera icke före trettondagen ånyo varit anställda under 15 dagar i följd, vore de icke enligt protokollsanteckningen berättigade att erhålla lön för denna dag.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då arbetsgivaren enligt ifrågavarande protokollsanteckning icke har möjlighet till permittering för längre tid än fjorton dagar samt särskild uppsägningstid för arbetares avskedande icke upptagits i avtalet, måste en arbetare, som under längre tid än fjorton dagar icke kunnat beredas arbete hos sin förutvarande arbetsgivare, anses skild från sin anställning hos denne, varav följer att om sammanhängande arbete åter kan beredas honom, detta räknas såsom nyanställning. Ifrågakomna fyra arbetare hava under tiden 25 november—21 december 1925 eller således mera än fjorton dagar icke varit i arbete hos Nilsson och måste följaktligen anses hava blivit entledigade från sin förutvarande anställning. Det arbete, som de därefter intill den 6 januari 1925 utfört hos Nilsson, har icke varit av beskaffenhet att kunna enligt protokollsanteckningen för dem grunda rätt till avlöning för trettondedagen den 6 januari.

18. Skiljedom i tvist mellan J. A. Enhörnings trävaru-aktiebolag, rederiaktiebolaget Höfding samt Indals- och Ljunga älvs flottningsföreningar, å ena, samt svenska transportarbetarförbundet, å andra sidan; beslutad i Stockholm den 14 september 1926.

I ett kollektivavtal, som den 21 april 1923 upprättats mellan ovannämnda arbetsgivareparter ävensom vissa andra ägare till bogserbåtar och inomskärs gående ångfartyg, å ena, och tredje maskinistförbundet, å andra sidan, har i § 4 upptagits bestämmelser om löner. Sålunda innehåller mom. 1 föreskrift om månadslön med belopp, växlande för olika grupper mellan 205 kronor och 165 kronor. Därefter stadgas i paragrafen bland annat följande:

»*Mom. 2.* Jämte förestående kontanta lön erhåller maskinist fri kost under seglationen.
Mom. 3. Under utrustnings- och uppläggningstiderna utgår samma lön som under seglationen jämte ett kontant kosthållsbidrag, beräknat efter å respektive uppläggningsorter gängse pris.
Mom. 4. Till maskinist, som tjänstgjort såsom ensam eller förste maskinist och som vid seglationens slut är anställd i arbetsgivarens tjänst och där anställning icke varit endast tillfällig, skall utgå en vintermånadsavlöning intill nästa seglations början av kr. 110: — och gäller detta samtliga grupper.
Mom. 5. Maskinist, som åtnjuter dylik vinteravlöning, är skyldig att där arbetsgivaren är i tillfälle att lämna annat arbete under den tid båt är upplagd, stå till arbetsgivarens disposition för liknande arbete i land eller å annan båt för utförande av dylikt arbete, vid vilket tillfälle avlöning utgår med kr. 165: — pr månad.»

Vid de förhandlingar, som föregingo upprättandet av ovannämnda avtal, har till förhandlingsprotokollet för den 14 mars 1923 under § 4 gjorts följande anteckning:

»På förfrågan om vad maskinisterna avsågo med »seglationen», överenskoms att denna skulle omfatta 8 månader av maskinist fullgjord sommartjänstgöring.»

Avtalet den 21 april 1923, som upprättats för tiden från och med den 1 februari 1923 till den 1 februari 1924 och skulle gälla jämväl därefter år från år i den mån avtalet icke från någondera sidan uppsagts, kom på grund av underlåten uppsägning att gälla till den 1 februari 1926. Till nämnda dag hade avtalet uppsagts, men på förslag av vederbörande förlikningsman beslöto kontrahenterna, att avtalet skulle prolongeras för ytterligare ett år med vissa ändringar, varom nu icke är fråga.

De maskinister, som beröras av avtalet, tillhöra numera transportarbetareförbundet.

Tvist har uppkommit rörande tolkningen av förut omförmälda anteckning till protokollet den 14 mars 1923, och har denna tvist av parterna med skrivelse den 20 juli och 3 augusti 1926 hänskjutits till centrala skiljenämndens prövning.

Å arbetarsidan har gjorts gällande, att ifrågavarande protokollsanteckning innehölle en utfästelse av arbetsgivarna, att seglationen skulle utgöra minst åtta månader per år, under vilken tidrymd sålunda den i avtalets § 4 mom. 1 angivna sommaravlöningen borde utgå.

Häremot har å arbetsgivaresidan anförts: I de avtal, som gällt för åren 1919—1921 hade maskinisterna genom en särskild bestämmelse i § 4 garanterats en seglationstid av 9 månader, under vilken tid sommarmånadslön skulle utgå. Denna bestämmelse hade emellertid på arbetsgivarnas yrkande utgått i det avtal, som upprättats för tiden 1 februari

1922—1 februari 1923 och hade sedermera icke heller införts i det nu förevarande avtalet av den 21 april 1923. Vid förhandlingarna rörande sistnämnda avtal hade maskinisterna framlagt ett avtalsförslag. Icke heller detta förslag hade innehållit någon bestämmelse om garanterad seglationstid. Däremot hade avtalsförslaget innehållit en bestämmelse, att maskinist, som varit anställd minst en »seglation» i samma arbetsgivares tjänst skulle erhålla 8 dagars semester efter uppläggningen med full kontant lön. Å arbetsgivaresidan hade samtidigt förelegat ett förslag, enligt vilket maskinist vore berättigad till semester med lön om han varit anställd minst ett år i samma arbetsgivares tjänst. Under diskussionen om dessa förslag hade den omstridda protokollsanteckningen tillkommit för att därmed fastslå, att även vid ett antagande av maskinisternas förslag semester skulle åtnjutas endast efter viss bestämd tids anställning. Vid den slutliga avfattningen av avtalet hade emellertid arbetsgivaresidans förslag i fråga om semestern i huvudsak godtagits.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

På grund av vad i målet förekommit finner skiljenämnden det icke kunna antagas, att med ifrågavarande protokollsanteckning avsetts att lämna garanti för att seglationstiden skulle utgöra minst åtta månader om året.

14. Skiljedom i tvist mellan nya trafikföreningen u. p. a., å ena, samt Stockholms automobilförarfackförening, å andra sidan, angående uppsägning; beslutad i Stockholm den 21 september 1926.

I ett den 8 maj 1926 mellan trafikföreningen jämte andra sammanslutningar av droskägare, å ena, samt fackföreningen, å andra sidan, slutet kollektivt arbets- och löneavtal har i § 12 under rubriken »uppsägning» upptagits följande bestämmelser:

»Såväl droskägare som droskförare äger rätt till 14 dagars ömsesidig uppsägningstid.

Droskförare, som under tjänstgöringstiden uppträder onykter, kan utan iakttagande av uppsägningstid omedelbart avskedas.»

Därjämte har i § 16 under rubriken »tvisters lösande» upptagits bland annat följande bestämmelser:

»Tvister angående detta avtal eller därmed sammanhängande frågor, som under avtalstiden uppstå mellan droskägare och droskförare eller resp. organisationer, få icke föranleda strejk, *lockout, blockad eller bojkott, utan skall därom förhandlas parterna emellan och därefter,* såvida ej enighet uppnåtts, hänvisas till centrala skiljenämnden för avdömande.

Tvister äldre än 6 månader upptagas icke till behandling och få ej föranleda till någon åtgärd.

Innan uppkommen tvist hänskjutes till centrala skiljenämnden, skola de särskilda organisationernas styrelser hava gemensamt sammanträtt, i syfte att om möjligt bilägga tvisten.

Skiljenämndens dom skall vara för parterna bindande.»

Sedan tvist uppkommit mellan parterna angående tolkningen av § 12 i avtalet samt denna tvist icke kunnat biläggas vid förhandlingar mellan organisationerna, har tvisten enligt en den 20 augusti 1926 daterad skrivelse av båda parterna hänskjutits till centrala skiljenämndens avgörande.

Å arbetaresidan har gjorts gällande, att ifrågavarande paragraf måste så förstås, att enär en uppsägning icke kan försiggå med mindre den, som uppsagts, på ett eller annat sätt förverkat fortsatt anställning, det skäl, som föranleder uppsägningen, alltid måste av arbetsgivaren angivas för den uppsagde.

Å arbetsgivaresidan har bestritts, att arbetsgivaren enligt § 12 vore skyldig angiva skäl för företagen uppsägning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner, att åt § 12 i avtalet icke kan givas annan tolkning, än att arbetsgivaren äger med iakttagande av den stadgade uppsägningstiden avskeda arbetare utan angivande av särskilt skäl.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1926.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under november månad 1926.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 062	1 492	1 421	4 261	2 679	2 175	**8 323**	**4 171**	**3 596**
Stockholms län	3 255	656	644	659	429	363	**3 914**	**1 085**	**1 007**
Uppsala stad och län	622	126	116	202	187	171	**824**	**313**	**287**
Södermanlands län	809	260	249	461	342	268	**1 270**	**602**	**517**
Östergötlands län	1 524	456	432	679	394	290	**2 203**	**850**	**722**
Norrköping	632	120	118	149	127	93	**781**	**247**	**211**
Jönköpings län	448	106	105	287	150	111	**735**	**256**	**216**
Kronobergs län	87	33	30	93	65	45	**180**	**98**	**75**
Norra Kalmar län	152	39	35	50	51	36	**202**	**90**	**71**
Södra Kalmar län	532	116	116	155	80	67	**687**	**196**	**183**
Gotlands län	92	37	35	60	48	33	**152**	**85**	**68**
Blekinge län	695	195	184	358	208	162	**1 053**	**403**	**346**
Kristianstads län	1 063	351	321	560	373	267	**1 623**	**724**	**588**
Malmöhus län: Malmö	3 061	377	376	1 338	740	548	**4 399**	**1 117**	**924**
Lund	505	67	66	93	41	36	**598**	**108**	**102**
Landskrona	442	75	75	42	24	21	**484**	**99**	**96**
Hälsingborg	984	160	156	315	153	109	**1 299**	**313**	**265**
Ystad	305	82	71	87	50	35	**392**	**132**	**106**
Trelleborg	432	181	181	65	33	32	**497**	**214**	**213**
Eslöv	224	86	81	43	50	25	**267**	**136**	**106**
Skurup	42	28	26	39	37	32	**81**	**65**	**58**
Vellinge	100	49	49	30	22	22	**130**	**71**	**71**
Hallands län	402	139	113	116	92	55	**518**	**231**	**168**
Göteborgs och Bohus län	551	138	131	200	77	55	**751**	**215**	**186**
Göteborg	5 095	829	808	1 216	818	619	**6 311**	**1 647**	**1 427**
Älvsborgs län	823	227	214	128	90	50	**951**	**317**	**264**
Skaraborgs län	602	115	83	404	277	114	**1 006**	**392**	**197**
Värmlands län	660	118	112	168	157	108	**828**	**275**	**220**
Örebro län	928	261	244	321	273	227	**1 249**	**534**	**471**
Västmanlands län	685	210	197	387	311	250	**1 072**	**521**	**447**
Kopparbergs län	410	82	82	273	160	132	**683**	**242**	**214**
Gävle stad och län	493	121	119	156	107	99	**649**	**228**	**218**
Västernorrlands län	432	189	187	76	62	47	**508**	**251**	**234**
Jämtlands län	198	60	60	281	161	151	**479**	**221**	**211**
Västerbottens län	296	55	54	153	122	103	**449**	**177**	**157**
Norrbottens län	312	90	85	120	97	78	**432**	**187**	**163**
Tillsammans november 1926	**31 955**	**7 726**	**7 376**	**14 025**	**9 087**	**7 029**	**45 980**	**16 813**	**14 405**
» oktober 1926	*33 481*	*13 101*	*11 953*	*18 530*	*14 837*	*11 012*	*52 011*	*27 938*	*22 965*
» november 1925	27 557	7 742	7 274	12 984	8 724	6 634	40 541	16 466	13 908
» » 1924	25 558	8 541	7 681	13 916	9 405	7 385	39 474	17 946	15 066
» » 1923	25 791	10 298	9 214	12 776	9 912	7 359	38 567	20 210	16 573

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**5 830**	**2 046**	**1 848**	**277**	**156**	**145**	**433**	**17**	**17**	**685**	**74**	**74**	**2 709**	**175**	**153**
1	Stockholms stad	70	3	3	1	—	—	—	—	—	45	—	—	436	64	56
2	Stockholms län	1 568	414	403	72	47	47	9	5	5	35	2	2	131	1	1
3	Uppsala stad och län	213	70	63	6	—	—	2	—	—	41	—	—	52	—	—
4	Södermanlands län	192	67	60	7	7	7	—	—	—	10	—	—	102	9	9
5	Östergötlands län	519	208	188	43	30	27	15	6	6	224	53	53	84	2	2
6	Norrköping	104	40	39	—	—	—	—	—	—	1	—	—	39	1	1
7	Jönköpings län	111	25	24	8	6	6	—	—	—	9	—	—	61	10	10
8	Kronobergs län	17	12	9	2	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	125	45	41	—	1	1	—	—	—	5	—	—	48	3	3
10	Gotlands län	40	21	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
11	Blekinge län	192	76	66	—	—	—	—	—	—	19	—	—	25	—	—
12	Kristianstads län	550	224	201	25	15	12	—	—	—	33	2	2	66	4	3
13	Malmöhus län: Malmö	89	35	35	—	—	—	—	—	—	28	—	—	428	6	7
14	Hälsingborg	145	30	27	1	—	—	—	—	—	2	—	—	42	5	4
15	Övriga anstalter	535	262	244	—	—	—	—	—	—	34	1	1	263	27	27
16	Hallands län	69	70	49	—	—	—	2	—	—	14	—	—	32	5	5
17	Göteborgs och Bohus län	64	20	13	—	—	—	—	—	—	14	—	—	17	1	1
18	Göteborgs stad	102	40	36	—	—	—	—	—	—	11	—	—	535	16	12
19	Älvsborgs län	49	14	10	—	—	—	—	—	—	33	16	16	139	11	2
20	Skaraborgs län	449	99	71	—	—	—	—	—	—	2	—	—	11	5	5
21	Värmlands län	30	4	4	14	10	5	63	—	—	94	—	—	45	—	—
22	Örebro län	232	102	92	43	3	3	190	6	6	12	—	—	23	—	—
23	Västmanlands län	244	132	119	1	—	—	137	—	—	3	—	—	64	—	—
24	Kopparbergs län	26	9	9	13	9	9	13	—	—	10	—	—	27	—	—
25	Gävle stad och län	11	1	1	2	—	—	—	—	—	5	—	—	17	4	4
26	Västernorrlands län	4	3	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	40	9	9	27	19	19	—	—	—	—	—	—	4	1	1
28	Västerbottens län	37	8	8	10	4	4	—	—	—	1	—	—	6	—	—
29	Norrbottens län	3	3	3	2	1	1	2	—	—	—	—	—	6	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 101**	**1 208**	**724**	--	—	—	—	—	—	**41**	—	—	**54**	**8**	**4**
1	Stockholms stad	10	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	43	5	3
2	Stockholms län	73	83	56	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	52	38	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	78	69	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	79	90	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	12	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	23	28	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	9	15	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	24	32	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	4	13	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	54	52	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	129	143	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	13	45	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	1
14	Hälsingborg	23	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	83	90	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	22	23	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	61	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	10	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	2	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	62	95	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	30	33	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	85	108	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	112	143	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	10	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	8	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	15	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	14	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	3	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
889	**31**	**25**	**3 612**	**286**	**272**	**172**	**4**	**2**	**199**	**7**	**6**	**170**	**9**	**6**	**379**	**20**	**17**	**144**	**2**	**2**	
44	7	4	635	61	53	10	1	—	6	1	1	14	3	1	28	8	8	10	—	—	1
91	5	5	280	30	30	7	—	—	6	—	—	22	—	—	25	1	1	3	—	—	2
7	—	—	32	2	2	1	—	—	—	—	—	4	—	—	17	2	2	—	—	—	3
27	—	—	49	1	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	—	—	—	4
18	—	—	211	16	16	3	—	—	5	—	—	2	—	—	19	1	1	1	—	—	5
20	—	—	134	1	1	—	—	—	67	6	5	10	—	—	13	—	—	1	—	—	6
14	1	1	31	2	2	5	—	—	1	—	—	3	—	—	4	—	—	6	—	—	7
1	—	—	17	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
44	2	2	33	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	13	—	—	10	—	—	9
—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
8	—	—	28	1	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	11	—	—	—	—	—	11
24	3	3	93	15	15	6	—	—	1	—	—	—	—	—	9	1	1	—	—	—	12
46	3	2	652	12	12	9	—	—	5	—	—	25	—	—	72	—	—	80	—	—	13
5	—	—	167	—	—	27	—	—	3	—	—	4	—	—	13	—	—	2	—	—	14
15	2	1	222	12	12	70	1	1	6	—	—	14	2	2	44	—	—	—	2	2	15
16	—	—	101	28	28	—	—	—	23	—	—	1	—	—	8	1	1	1	—	—	16
15	—	—	55	4	4	3	—	—	19	—	—	1	—	—	2	—	—	10	—	—	17
221	8	7	434	32	27	11	2	1	28	—	—	20	3	2	48	1	1	10	—	—	18
3	—	—	110	2	2	—	—	—	21	—	—	4	—	—	4	—	—	1	—	—	19
2	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	3	1	5	—	—	20
29	—	—	30	—	—	7	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	21
11	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	3	—	—	2	—	—	22
3	—	—	43	2	2	—	—	—	6	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	23
11	—	—	29	4	4	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	24
24	—	—	26	—	—	2	—	—	1	—	—	1	1	1	4	1	1	1	—	—	25
41	—	—	19	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
5	—	—	17	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	1	—	—	27
91	—	—	28	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
3	—	—	101	37	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	—	—	—	—	—	**21**	**3**	**2**	**42**	**6**	**4**	**268**	**115**	**89**	**202**	**92**	**59**	**19**	**1**	**1**	
2	—	—	—	—	—	2	2	2	6	4	3	136	72	56	85	55	41	13	1	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	3	3	3	1	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	2	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	4	4	9	5	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	1	—	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	7	6	2	5	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	14	—	—	14	—	—	68	20	14	33	4	1	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	3	—	—	3	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	1	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	2	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	1	—	17	1	—	16	2	—	30	7	5	4	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	6	7	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	59	8	8	120	3	3	979	82	77	4171	1198	1188	369	47	40
1	Stockholms stad	3	—	—	27	2	2	247	59	55	411	212	209	174	17	13
2	Stockholms län	5	—	—	5	—	—	81	—	—	95	7	7	16	2	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	5	—	—	10	—	—	2	—	—	7	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	6	—	—	42	—	—	100	35	35	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	3	—	—	39	—	—	9	1	1	8	7	7
6	Norrköping	12	—	—	13	1	1	5	—	—	97	27	27	2	2	2
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	6	2	2	—	—	—	15	—	—	200	37	37	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	127	26	26	2	1	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	13	3	3	27	8	8	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	17	—	—	209	—	—	249	81	80	64	4	4
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	22	1	1	388	100	100	—	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	10	—	—	25	2	2	158	58	58	3	—	—
16	Hallands län	2	5	5	1	—	—	3	—	—	67	12	12	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	—	—	—	7	—	—	43	14	14	1	—	—
18	Göteborgs stad	18	—	—	22	—	—	188	16	15	1644	299	298	73	8	8
19	Älvsborgs län	1	—	—	—	—	—	10	—	—	3	—	—	2	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	2	1
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	7	1	1	27	10	9	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	3	—	—	27	—	—	2	—	—	5	1	1
23	Västmanlands län	—	—	—	2	—	—	43	—	—	—	—	—	3	—	—
24	Kopparbergs län	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	—	—	7	—	—	189	78	77	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	258	143	143	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	2	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	46	31	30	1	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	6	—	—	19	17	15	1	1	1
	Kvinnliga avdelningen	53	26	22	9	1	—	86	51	48	199	94	91	174	34	25
1	Stockholms stad	22	10	7	6	1	—	25	32	31	111	33	32	90	22	15
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	5	2	2	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	1	1	—	—	—	5	3	2	5	4	4	2	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	4	7	7	—	—	—	2	1	1
6	Norrköping	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
12	Kristianstads län	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3
13	Malmöhus län: Malmö	8	4	4	—	—	—	41	9	8	2	—	—	57	4	3
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	4	—	—	5	5	5	—	1	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	4	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	10	3	2	2	—	—	1	—	—	63	40	38	6	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1041	**123**	**109**	**145**	**19**	**19**	**1749**	**710**	**681**	**71**	**4**	**4**	**15**	**67**	**67**	**3**	**1**	**1**	**7 784**	**2 637**	**2 612**	
469	54	41	46	4	4	446	330	307	30	—	—	—	15	15	3	—	—	907	651	649	1
27	5	5	19	2	2	144	29	29	5	—	—	3	—	—	—	—	—	606	106	106	2
8	—	—	—	—	—	21	8	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	193	44	41	3
7	—	—	—	—	—	13	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	236	139	136	4
19	—	—	3	1	1	44	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	126	125	5
8	—	—	2	—	—	40	8	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	63	34	34	6
5	1	1	—	—	—	23	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	156	61	61	7
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	6	6	8
3	—	—	—	—	—	23	6	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	155	58	58	9
—	—	—	1	—	—	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	13	13	10
6	—	—	2	—	—	36	8	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	224	83	83	11
21	7	7	—	—	—	19	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	176	67	65	12
155	1	1	18	—	—	186	50	50	8	—	—	—	1	1	—	—	—	717	184	184	13
3	—	—	5	—	—	44	9	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	110	15	15	14
11	16	16	7	1	1	54	18	18	4	—	—	—	—	—	—	—	—	573	164	164	15
3	—	—	1	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	18	13	16
7	1	1	2	—	—	39	39	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	59	59	17
236	30	29	15	3	3	390	155	153	14	1	1	11	51	51	—	—	—	1 114	164	164	18
3	—	—	4	—	—	26	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	409	181	181	19
9	—	—	2	—	—	17	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	71	3	3	20
1	—	—	3	1	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	298	92	92	21
8	—	—	2	—	—	33	2	2	1	3	3	—	—	—	—	—	—	273	144	137	22
6	1	1	1	2	2	20	14	14	—	—	—	—	—	—	—	1	1	100	58	58	23
4	—	—	5	3	3	16	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249	50	50	24
5	4	4	2	—	—	22	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	29	28	25
4	1	1	2	1	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	33	33	26
7	—	—	3	1	1	15	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	66	23	23	27
2	—	—	—	—	—	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	8	8	28
3	2	2	—	—	—	22	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	24	23	29
520	**154**	**110**	**1113**	**591**	**485**	**140**	**198**	**163**	**188**	**127**	**100**	—	**24**	**23**	**9 014**	**6 343**	**5 069**	**779**	**11**	**10**	
252	92	68	448	185	157	72	123	105	102	46	36	—	23	22	2 434	1 972	1 596	364	1	—	1
11	2	2	40	21	21	—	—	—	16	6	6	—	1	1	491	310	271	—	—	—	2
1	—	—	8	8	8	—	—	—	—	2	2	—	—	—	138	139	129	1	—	—	3
9	1	1	30	26	24	4	1	1	—	9	4	—	—	—	301	226	172	21	—	—	4
17	—	—	26	26	22	11	3	3	11	4	4	—	—	—	485	244	179	31	10	10	5
—	—	—	4	6	4	—	3	2	2	7	5	—	—	—	109	104	76	15	—	—	6
5	2	2	12	6	6	—	—	—	4	3	2	—	—	—	227	108	88	13	—	—	7
—	—	—	3	4	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	80	46	36	—	—	—	8
1	—	—	10	7	7	—	—	—	—	1	1	—	—	—	164	91	81	4	—	—	9
—	—	—	2	3	1	—	—	—	1	2	1	—	—	—	53	30	26	—	—	—	10
5	—	—	19	16	11	—	—	—	3	—	—	—	—	—	273	138	119	—	—	—	11
11	4	3	46	25	17	8	2	2	4	3	3	—	—	—	340	176	150	5	—	—	12
126	27	21	98	37	23	7	26	23	12	7	4	—	—	—	760	554	437	75	—	—	13
6	—	—	41	12	10	—	5	2	2	6	4	—	—	—	205	112	77	16	—	—	14
—	—	—	14	14	14	6	2	1	1	—	—	—	—	—	262	147	123	24	—	—	15
2	1	1	7	8	7	1	—	—	—	1	1	—	—	—	78	56	37	1	—	—	16
—	—	—	18	9	7	—	—	—	2	1	1	—	—	—	106	47	35	6	—	—	17
43	18	5	70	19	12	21	28	19	5	2	1	—	—	—	740	686	533	177	—	—	18
3	1	1	6	8	5	—	—	—	—	2	2	—	—	—	113	67	39	—	—	—	19
2	1	1	15	7	4	—	—	—	1	3	2	—	—	—	314	163	77	—	—	—	20
3	—	—	7	9	7	—	—	—	—	2	2	—	—	—	127	113	76	—	—	—	21
2	—	—	24	11	11	3	2	2	3	—	—	—	—	—	178	152	137	18	—	—	22
6	2	2	19	12	12	4	—	—	3	1	1	—	—	—	239	153	130	—	—	—	23
—	—	—	40	27	22	3	2	2	6	6	6	—	—	—	212	109	93	—	—	—	24
3	—	—	8	6	6	—	—	—	4	5	5	—	—	—	118	87	80	8	—	—	25
2	—	—	6	16	13	—	—	—	1	1	1	—	—	—	62	40	30	—	—	—	26
5	1	1	56	35	31	—	1	1	4	6	6	—	—	—	196	103	99	—	—	—	27
2	1	1	22	12	10	—	—	—	—	1	—	—	—	—	111	95	81	—	—	—	28
3	1	1	14	16	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	75	62	—	—	—	29

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					nov. 1926	okt. 1926	nov. 1925	nov. 1926	okt. 1926	nov. 1925
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 911	6 107	2 202	1 993	277	163	230	91	87	90
Industri och hantverk	10 197	10 500	718	662	1 462	699	1094	92	87	90
Sjöfart och fiske	4 130	4 171	1 198	1 188	348	308	284	99	98	98
Handel och samfärdsel	3 260	3 390	970	920	349	237	317	95	95	94
Husligt arbete	3	3	1	1	.	—	.	.	—	.
Annat arbete	7 330	7 784	2 637	2 612	295	268	313	99	99	96
Summa	**30 831**	**31 955**	**7 726**	**7 376**	**414**	**256**	**356**	**95**	**91**	**94**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 085	1 101	1 208	724	91	75	92	60	55	58
Industri och hantverk	731	797	303	229	263	225	168	76	74	76
Sjöfart och fiske	189	199	94	91	.	.	.	.	.	.
Handel och samfärdsel	2 057	2 135	1 128	906	189	183	199	80	81	80
Husligt arbete	7 579	9 014	6 343	5 069	142	118	138	80	78	79
Annat arbete	747	779	11	10	.	.	.	.	.	.
Summa	**12 388**	**14 025**	**9 087**	**7 029**	**154**	**125**	**149**	**77**	**74**	**76**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 996	7 208	3 410	2 717	211	138	186	80	78	80
Jordbruk	6 720	6 931	3 254	2 572	213	137	187	79	78	79
Skogshushållning	276	277	156	145	178	.	163	93	.	90
Industri och hantverk	10 928	11 297	1 021	891	1 106	591	797	87	84	86
Gruvdrift och malmförädling . . .	426	433	17	17	.	.	—	.	.	—
Jord-, sten- och glasindustri . . .	708	726	74	74	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 684	2 763	183	157	1 510	1081	753	86	69	83
Trävaruindustri	820	841	31	25	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	3 511	3 612	286	272	1 263	418	1022	95	93	96
Läder-, hår- och gummiindustri . .	169	193	7	4	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	235	241	18	10	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	404	438	124	95	353	265	318	77	65	67
Närings- och njutningsmedelsindustri	553	581	112	76	519	326	355	68	76	78
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	156	163	8	3	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	107	112	34	30	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	126	129	4	3	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	1 029	1065	133	125	801	668	752	94	90	94
Sjöfart och fiske	4 319	4 370	1 292	1 279	338	305	283	99	97	98
Handel och samfärdsel	5 317	5 525	2 094	1 826	263	210	255	87	88	87
Kontors-, bank- o. d. personal . .	538	543	81	65	.	554	.	.	90	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 529	1 561	277	219	564	661	512	79	87	85
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 197	1 258	610	504	206	192	194	83	81	82
Transportarbetare	1 788	1 889	908	844	208	131	193	93	94	93
Allmän och litterär verksamhet . .	255	259	131	104	198	173	219	79	74	70
Ej särskilt specificerade	15	15	91	90	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	7 582	9 017	6 344	5 070	142	118	138	80	78	79
Annat arbete	8 077	8 563	2 648	2 622	323	300	341	99	99	96
Summa	**43 219**	**45 980**	**16 813**	**14 405**	**273**	**186**	**246**	**86**	**82**	**84**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 419 platser, varav 1 041 manliga och 378 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 681, 1 325 och 356 samt under nästlidna månad resp. 2 661, 2 060 och 601.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1926.

Förbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	30	1 470	—	1 470	93	—	93	6·3	4·7
Bokbindareförbundet . . .	20	1 202	2 408	3 610	51	71	122	3·4	2·9
Bryggeriindustriarb.-förb. .	42	3 085	1 093	4 178	79	123	202	4·8	3·2
Byggnadsträarbetareförb. .	100	9 441	—	9 441	2 418	—	2 418	25·6	13·6
De förenade förbunden . .	45	2 863	664	3 527	400	87	487	13·8	12·0
Elektriska arbetareförb. . .	61	2 667	—	2 667	152	—	152	5·7	6·4
Gjutareförbundet	98	4 157	2	4 159	336	—	336	8·1	6·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	242	19 382	2 408	21 790	4 725	286	5 011	23·0	20·4
Gruvindustriarbetareförb. .	19	1 771	10	1 781	267	—	267	15·0	16·4
Handelsarbetareförb. . . .	119	6 335	2 214	8 549	446	77	523	6·1	5·5
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	15	260	551	811	11	79	90	11·1	12·1
Hattarbetare	5	76	173	249	5	73	78	31·3	23·8
Pälsvaruarbetare	10	184	378	562	6	6	12	2·1	6·6
Kommunalarbetareförb. . .	97	9 615	735	10 350	343	69	412	4·0	2·8
Litografiska förbundet . .	7	966	19	985	12	—	12	1·2	0·8
Livsmedelsarbetareförb. . .	70	8 047	2 490	10 537	763	218	981	9·3	9·8
Metallindustriarb.-förb. . .	210	70 552	3 383	73 935	7 287	217	7 504	10·1	8·8
Järnbruksarbetare . . .	54	17 111	107	17 218	1 894	30	1 924	11·2	11·0
Verkstadsarbetare . . .	156	53 441	3 276	56 717	5 393	187	5 580	9·8	8·1
Murareförbundet	46	2 508	8	2 516	736	—	736	29·3	14·3
Måleriarbetareförbundet . .	41	1 850	—	1 850	304	—	304	16·4	2·7
Pappersindustriarb.-förb. .	110	19 221	646	19 867	603	37	640	3·2	2·3
Sadelm.- o. tapetseraref. .	22	760	51	811	22	—	22	2·7	2·7
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	35	5 596	2 243	7 839	435	80	515	6·6	6·6
Skrädderiarbetareförb. . .	62	2 025	4 581	6 606	41	280	321	4·9	6·4
Stenindustriarbetareförb. .	72	4 021	—	4 021	241	—	241	6·0	6·5
Stuckatörförbundet . . .	1	37	—	37	8	—	8	21·6	0·0
Sågverksindustriarb.-förb. .	212	18 340	12	18 352	5 223	6	5 229	28·5	17·2
Textilarbetareförbundet . .	55	4 224	5 263	9 487	139	110	249	2·6	3·0
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	581	2 197	2 778	3	8	11	0·4	0·6
Transportarbetareförb. . .	54	4 077	27	4 104	471	—	471	11·5	13·3
Träindustriarbetareförb. . .	99	6 018	79	6 097	565	7	572	9·4	8·2
Tunnbinderiarbetareförb. .	16	257	—	257	24	—	24	9·3	8·4
Typografförbundet	26	3 807	292	4 099	251	26	277	6·8	6·3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	28	1 382	—	1 382	160	—	160	11·6	13·6
Summa	2 064	216 517	31 376	247 893	26 609	1 781	28 390	11·5	9·1

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 127 766, vilket i genomsnitt motsvarar 4·5 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1925 okt.	nov.	dec.	1926 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
Sverige. Arbetslöshet, i %	10·1	11·8	19·5	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·5
Ansökn. per 100 lediga platser	172	246	226	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·08	·	·	3·01	·	·	3·09	·	·	3·06	·
Norge. Arbetslöshet, i %	17·0	19·0	23·5	21·5	22·9	23·4	25·0	23·8	21·8	18·8	20·3	21·9	23·5
Arbetssök. per 100 led. pl. (manl.)	828	1 285	958	1139	1 200	1 303	808	926	720	617	922	1 101	—
Danmark. Arbetslöshet, i %	13·5	20·5	31·7	30·1	27·5	21·4	16·6	14·8	15·8	17·0	17·4	16·8	18·6
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	35	51	85	85	80	64	50	45	46	49	49	48	—
Finland. Registr. arbetslösa	2 776	3 604	2 298	3832	3 462	2 516	1 961	1 273	857	949	1 212	1 425	1 813
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	326	405	329	368	313	276	371	223	177	192	179	198	231
Storbritannien. Arbetslöshet, i %:													
inom fackföreningarna	11·3	11·0	11·0	10·6	10·4	10·1	10·0	13·2	12·9	13·2	13·3	13·6	13·6
bland arbetslöshetsförsäkrade	11·4	11·0	10·5	11·1	10·5	9·8	9·2	14·5	14·7	14·6	14·2	[1] 13·7	13·6
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 295	1 227	1 166	1237	1 169	1 070	1 034	1 675	1 699	1 664	1 606	1 582	1 610
Irland. Arbetslöshet, i %	·	·	14·1	15·0	5·2	13·5	13·0	12·8	12·3	11·3	9·7	10·2	10·4
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	7·1	9·1	16·1	17·8	10·4	7·8	6·5	6·3	5·9	6·9	7·2	[1] 7·2	—
Arbetslöshetsindex	6·2	7·9	13·8	15·2	8·8	6·6	5·4	5·2	4·9	5·7	5·9	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	2·6	7·3	7·4	8·1	4·7	4·2	3·2	3·2	3·1	[1] 2·6	[2] 4·0	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %	5·8	10·7	19·4	22·6	22·0	21·4	18·6	18·1	18·1	17·7	16·7	15·2	14·2
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	364	673	1 498	2 031	2 057	1 942	1 781	1 744	1 741	1 652	1 548	1 394	1 308
Ansökn. per 100 lediga platser	255	453	751	797	780	680	628	649	655	578	557	493	487
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	107·3	103·6	96·4	93·4	93·5	94·4	94·7	98·8	98·9	99·1	99·7	100·4	101·1
Arbetstillgång (medelgod = 2·00)	1·84	1·66	1·53	1·44	1·33	1·29	1·33	1·36	1·37	1·46	1·50	1·61	1·75
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	131	159	208	231	229	202	173	155	151	152	151	148	[151
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	·	·	·	2·7	·	·	2·4	·	·	2·8	·
Ansökn. per 100 lediga platser	218	289	372	383	297	212	190	189	173	202	228	217	—
D:o å månadens sista dag	657	1 003	1 218	1150	714	445	396	434	469	587	600	645	1 054
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	91	·	·	88	·	·	86	·	·	89	·
Frankrike. Underst. arbetslösa	523	557	645	534	775	543	432	409	489	354	362	342	429
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	86	112	122	156	126	109	98	98	83	78	83	89	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 904	4 607	3 213	3543	2 444	1 916	2 249	1 839	1 051	893	731	811	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	2 002	3 672	5 097	4990	4 702	4 067	2 000	1 383	936	722	897	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	213	239	311	359	358	346	321	304	289	265	245	217	197
Tjeckoslovakien. Arbetslösh. i %[3]	·	·	1·6	2·1	2·3	2·5	2·7	3·0	3·4	4·1	—	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	13·4	15·6	16·4	17·4	18·7	19·1	18·8	18·5	16·7	15·7	15·0	13·1	—
Ansökn. per 100 lediga platser	·	·	·	369	403	288	239	206	212	184	170	155	—
Kanada. Arbetslöshet, i %	5·1	5·7	7·9	8·1	8·1	7·3	7·3	4·9	4·1	2·3	2·5	3·3	—
Sysselsättn:index (jan. 1920 = 100)	97·1	95·3	89·6	90·7	91·5	91·4	94·3	101·0	103·7	104·2	104·9	105·2	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1923 = 100)	92·3	92·5	92·6	93·3	94·3	93·7	92·8	91·7	91·3	89·8	90·7	92·2	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	97·0	97·2	97·1	96·3	97·0	97·3	96·4	95·5	95·1	93·5	94·4	95·8	—
Australien. Arbetslöshet, i %	·	·	8·1	·	·	8·2	·	·	6·7	·	·	—	·
Nya Syd-Wales. Arbetslösa	8 500	7 000	5 000	6000	5 500	5 500	6 000	8 000	8 500	7 500	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Preliminära siffror. — [3] Uppgifterna, som härröra från den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen, äro hämtade ur »International Labour Review».

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1926. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

November har medfört någon uppgång i prisnivån, beroende på fortsatt prisstegring för samtliga bränsleartiklar i anledning av den engelska kolstrejken. De inträffade höjningarna särskilt av vedpriserna ha emellertid träffat olika orter med mycket växlande belopp, och medelpriset för samtliga rapportorter visa därför väsentligt mindre uppgång än priserna på de orter, som förete de kraftigaste stegringarna. Då därtill kommer, att bränslekostnaderna ingå i ett vanligt hushålls utgifter med mindre än tiondedelen av livsmedelsutgifterna, har indexens uppgång, trots den på många orter kännbara bränslefördyringen, kommit att begränsas till en enhet. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan oktober 24, däribland utom bränsle mjöl och socker varit föremål för *prisstegring* samt 18 för *prissänkning*. Bland de senare varuslagen märkas kött, fläsk och kaffe. För 16 varuslag äro medelpriserna fullt *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1926. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med november 1926, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							År 1925				År 1926[1]				
	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.	Nov.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	348	321	245	186	171	174	176	179	176	176	172	170	165	167	170	174
Vägda tal .	100	320	298	237	180	164	164	168	170	169	169	165	160	157	156	157	158

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under november visat en svag uppgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet högre än i oktober. Det »ovägda» indextalet har stigit med fyra enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1926, häfte 10, sid. 818. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1926, 171, motsvarande en stegring från juli 1914 av 71 % mot 72 % vid närmast föregående undersökningstillfälle den 1 juli 1926 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 821).

[1] Preliminära siffror för oktober och november.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1925	Nov. 1925	Sept. 1926	Okt.[2] 1926	Nov.[2] 1926	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	nov. 1913—nov. 1926	nov. 1925—nov. 1926
Mjölk: oskummad	l.	14	47	24	24	22	22	22	+ 57·1	− 8·3
handskummad	»	8	—	13	12	12	11	12	+ 50·0	0·0
separerad	»	6	23	9	9	8	8	8	+ 33·3	− 11·1
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	729	384	394	338	333	329	+ 36·5	− 16·5
mat- (lands-)	»	218	727	353	361	316	313	310	+ 41·6	− 14·1
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	266	260	241	241	241	+ 47·0	− 7·3
halvfet, »	»	121	500	182	178	173	172	173	+ 43·0	− 2·8
Margarin: växt-, bästa sort	»	135	433	178	176	162	162	163	+ 18·1	− 7·4
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	265	397	237	277	323	+ 57·6	− 18·6
» konserverade	»	187	716	278	290	254	247	259	+ 73·8	− 10·7
Potatis: gammal	hl.	—	1271	937	692	717	672	665	—	− 3·9
»	5 l.	28	71	58	47	47	44	44	+ 69·2	− 6·4
färsk	»	46	102	113	—	—	—	—	—	—
Ärter, gula	kg.	81	78	50	48	47	48	53	+ 71·0	+ 10·4
Bruna bönor	»	48	214	72	66	54	57	58	+ 26·1	− 12·1
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	× 75	48	44	47	47	48	+ 54·8	+ 9·1
råg-, » » »	»	22	× 56	33	26	28	28	29	+ 38·1	+ 11·5
rågsikt-, » » »	»	27	× 73	42	35	38	39	41	+ 57·7	+ 17·1
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	99	50	48	46	46	46	+ 27·8	− 4·2
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	111	53	53	53	53	53	+ 29·3	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	77	74	72	71	72	+ 75·6	− 2·7
hårt, knäckebröd	»	—	—	99	95	93	93	93	—	− 2·1
mjukt, limpa, söt	»	38	96	70	66	66	65	65	+ 71·1	− 1·5
» » sur (»grovbröd»)	»	30	64	52	48	48	47	48	+ 60·0	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	161	155	155	155	154	+ 105·3	− 0·6
mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	116	85	80	79	78	78	+ 81·4	− 2·5
ligaste sort, » » mjölk	»	60	167	99	94	93	92	92	+ 53·3	− 2·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	212	213	210	208	206	+ 68·9	− 3·3
soppkött	»	100	490	175	177	175	173	171	+ 69·3	− 3·4
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	255	254	254	251	248	+ 87·9	− 2·4
spädkalv	»	72	312	152	152	153	151	150	+ 105·5	− 1·3
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	241	225	236	223	217	+ 70·9	− 3·6
salt, svenskt	»	114	547	198	194	195	187	186	+ 60·3	− 4·1
Renkött, färskt, stek	»	119	557	247	247	—	226	227	+ 100·9	− 8·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	249	255	239	234	226	+ 67·4	− 11·4
salt, svenskt »	»	140	619	256	264	246	243	237	+ 66·9	− 10·2
» amerikanskt »	»	—	—	236	254	245	240	236	—	− 7·1
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	132	134	126	129	127	+ 69·3	− 5·2
gädda	»	108	333	204	200	200	193	187	+ 71·6	− 6·5
sill	»	84	110	78	79	77	75	76	+ 117·1	− 3·8
strömming	»	88	114	74	79	66	73	73	+ 69·8	− 7·6
torsk	»	55	160	101	99	97	97	95	+ 69·6	− 4·0
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	155	151	156	154	153	+ 91·8	+ 1·3
kolja	»	—	—	120	115	116	116	119	—	+ 3·5
salt: sill, prima	»	45	148	86	72	81	86	86	+ 91·1	+ 19·4
strömming	»	80	105	52	51	53	50	51	+ 64·5	0·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	98	105	101	104	104	+ 85·7	− 1·0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	316	385	335	326	324	319	+ 96·9	− 4·8
Socker, bit-	»	67	× 133	78	72	67	69	70	+ 4·5	− 2·8
Salt (matsalt)	»	—	32	19	19	19	19	19	—	0·0
Svagdricka	l.	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	30	30	31	32	32	+ 52·4	+ 6·7
Ved: björk-, osågad, hemkörd (per famn)	famn	2560	8220	4980	4800	4520	4610	4870	+ 88·0	+ 1·5
barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	6740	3750	3610	3450	3520	3730	+ 81·1	+ 3·3
Bränntorv	100 kg.	196	896	441	438	433	460	468	+ 138·8	+ 6·8
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	—	737	739	811	866	912	+ 130·3	+ 23·4
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	344	336	424	496	587	+ 155·2	+ 74·7
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	256	227	259	280	322	+ 105·1	+ 41·9
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	278	260	298	319	359	+ 93·0	+ 38·1

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(November 1926.)

Allmänna sociala frågor.

BRIELAND, W. VAN. Wege der Rationalisierung. Der Arbeitgeber 1926, nr 22.

BÖTTGER, W. Staatskapitalismus und Staatssozialismus im Verkehrswesen. Technik und Wirtschaft 1926, nr 11.

FÜRTH, HENRIETTE. Die Geburtenfrage als soziales und gesundheitliches Problem. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 47.

GIDE, C. Mon testament d'économiste. L'Émancipation 1926, nr 10.

GUINCHARD, J. Statistik och förvaltningsåtgärder. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 6.

HARTY, F. A plan of industrial democracy. Unity 1926, nr 8.

JOUHAUX, L. Das Arbeiterprogramm für den wirtschaftlichen Wiederaufbau. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

KRINGEN, O. Årets to arbeidskonferanser. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

MENNICKE, C. Wirtschaft und Wohlfahrt. Denkschrift über die Idee eines sozialpädagogischen Institutes. Die Arbeit 1926, nr 11.

MILHAUD, E. The international economic conference. International Co-operative Bulletin 1926, nr 11.

NYSTRÖM, B. Det internationella statistiska samarbetet och dess organ. Statsvetenskaplig Tidskrift 1926, nr 4.

PEAT, H. Economic welfare and family responsibility. Economica 1926, nr 18.

RENNER, K. Nicht Krise der Sozialpolitik, sondern Krise der sozialen Reaktion. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 21.

SOHLMAN, R. Internationellt intellektuellt samarbete. Nordisk Tidskrift 1926, nr 7.

STOLPE, H. Socialism och fri konkurrens. Tiden 1926, nr 6.

TOTOMIANZ, V. Der Kongress des Vereins für Sozialpolitik in Wien. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 45.

H. SG. Die Wiener Tagung des Vereins für Sozialpolitik. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.

Arbetseffektivitet. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1926, nr 11.

Sverige.

LINDER, E. Die Sozialisierungsfrage und die Sozialisierungsbestrebungen in Schweden. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

VESSBY, H. Sjuktjänstledighet och arbetsbelastning i skolor och ämbetsverk. Tiden 1926, nr 6.

WICKSELL, S. D. Folkmängden och dess förändringar. Tiden 1926, nr 6.

Amerikas förenta stater.

JAMBA, ANN. Productivity of a New England cotton mill, 1838 to 1925. Monthly Labor Review okt. 1926.

RICE, W. G. JR. The constitutionality of labour legislation in the United States of America. International Labour Review nov. 1926.

Productivity of labor in the cement, leather, flour, and sugar-refining industries, 1914 to 1925. Monthly Labor Review okt. 1926.

Survey of public health services in 15 Illinois cities, 1925. Monthly Labor Review okt. 1926.

Danmark.

LUNDBYE, O. Socialadministrationens Uddannelse. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

NEUMANN, S. Danmarks Sociallovgivning. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926, nr 3.

Er vore sociale Udgifter for høje? Arbejdsgiveren 1926, nr 48.

Lovforslag af social Karakter i Rigsdagssamlingen 1926—27. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

Frankrike.

POUJADE, F. Den franske Statsembedsmands økonomiske og sociale Stilling. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926, nr 3.

Ryssland.

WILLIAMS, R. Russia and ourselves. The Labour Magazine nov. 1926.

Arbeidslovgivningen i Sovjet-Unionen. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Storbritannien.

HAND, F. H. Among the Whitley councils. Unity 1926, nr 8.

Tyskland.

Gesellschaft für deutsche Wirtschafts- und Sozialpolitik. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 46.

Gesellschaft für deutsche Wirtschafts- und Sozialpolitik. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 46.

Den industriella samarbetstanken i Tyskland. Industria 1926, nr 23.

Öffentliche Hand und private Wirtschaft. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 47.

Österrike.

LEICHTER, KÄTHE. Die Frauenarbeit im Parteiprogramm. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 21.

WIDMAYER, H. Das Elend der niederösterreichischen Landarbeiter. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 22.

Arbetarskydd.

GARESCHE, C. F. Health in the battery plant. National Safety News nov. 1926.

HANNA, GERTRUD. Fabrikpflege. Die Arbeit 1926, nr 11.

HISING, H. Om arbetsmaskinernas konstruktion under hänsynstagande till maskinsköterskans verksamhet. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

JENNINGS, W. W. The small plant can prevent accidents, too. National Safety News nov. 1926.

KRÜGER. Unterstellräume und Reparaturwerkstätten für Kraftfahrzeuge. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 43.

MC MAHAN, MINNIE M. Women in dusty trades. Industrial Hygiene Bulletin april 1926.

MAIER, K. Die Unfallgefahr der Metallarbeiter. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 43.

MALMSTEN, MARGIT. Om sittplatser och arbetsställningar inom industrien. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

MARTIN, E. E. Safety in the sawmill. National Safety News nov. 1926.

MAYERS, MAY R. The treatment of lead poisoning. Industrial Hygiene Bulletin nov. 1926.

MEHNERT, A. Das Maschinenschutzgesetz — eine Forderung des Arbeiterschutzes. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 44.

NORTHRUP, R. Moving pictures in accident prevention work. Industrial Hygiene Bulletin 1926, nr 5.

NYSTRÖM, H. G. God belysning reducerar olycksfallen inom industrien. Teknisk Tidskrift 1926, nr 45.

OTT. Wie führt man eine Unfallstatistik, und wie wertet man sie aus? Reichsarbeitsblatt 1926, nr 43.

PAUL, J. W. A study of falls of roof in mines. National Safety News nov. 1926.

PEEK, F. W. JR. Guarding oil tanks against lightning. National Safety News nov. 1926.

REID, H. L. Proper tool or work rests for emery wheels. Industrial Hygiene Bulletin april 1926.

TUCKER, E. F. Public safety education and public relations. National Safety News nov. 1926.

UGGLA, W. R. Kuggväxelmotorernas och precisionskuggväxlarnas betydelse i skyddshänseende. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

WALLNER, O. Olycksfall och arbetarskydd vid skogs- och flottningsarbete. Skogen 1926, nr 10 & 11.

VOGT, J. H. Decrease cost of warming workrooms, in which exhaust systems are operated. Industrial Hygiene Bulletin nov. 1926.

E. E. Om undersökningar vid inträffade järnvägsolyckor. Sv. Järnvägstidningen 1926, nr 31—33.

H. Frauenarbeit und Mutterschutz. Der Arbeitgeber 1926, nr 22.

Kesselschaden. Zeitschrift des Bayerischen Revisions-Vereins 1926, nr 20.

Occupational dermatosis. Monthly Labor Review okt. 1926.

Sverige.

B[ERGMA]N, O. En riktig eller oriktig rättsprincip? [Arbetsledarnas ställning till arbetarskyddslagen.] Arbetsledaren 1926, nr 46.

KOMMERSKOLLEGIUM. Utlåtande angående förslag till reviderad lag om arbetarskydd. Kommersiella Meddelanden 1926, nr 21.

LANDSSEKRETARIATET. Arbetarskyddslagens revision. Yttrande över socialstyrelsens nya lagförslag. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 46.

SVERIGES ARBETSLEDAREFÖRBUND. Förbundets yttrande om arbetarskyddslagen. Arbetsledaren 1926, nr 45.

-N. Ett märkesår i kvarnarbetets historia [1901]. Mål och Medel 1926, nr 11.

Revision av arbetarskyddslagen. [Referat av] Svenska arbetsgifvareföreningens yttrande om socialstyrelsens förslag. Industria 1926, nr 23.

Amerikas förenta stater.

ANDERSON, C. M. The chamber of commerce and community safety. National Safety News nov. 1926.

BRENNAN, T. P. The steam railroads in the safety world. National Safety News nov. 1926.

ENLOWS, H. F. Every american a potential life saver. National Safety News nov. 1926.

FISH, C. T. The empire state's war on reckless driving. National Safety News nov. 1926.

HATCH, L. W. The problem of national accident statistics. Monthly Labor Review okt. 1926.

OARTEL, J. A. »Safety-izing» a mill town [Pittsburgh]. National Safety News nov. 1926.

QUINBY, R. S. Fifteen years of health service at the Hood rubber company. National Safety News nov. 1926.

RITZMANN, F. A visit to the United States for the study of industrial safety. Industrial Safety Survey sept./okt. 1926.

ROBB, C. E. What causes public accidents and who are the victims? [Statistik över automobilolyckor.] National Safety News nov. 1926.

SMITH, E. N. The outlook for uniform traffic laws. National Safety News nov. 1926.

Accident rates in various american industries in 1925. Monthly Labor Review okt. 1926.

Accidents among government employees. Monthly Labor Review okt. 1926.

Safety inspections. (No. 75 of the series of safe practices pamphlets.) National Safety News nov. 1926.

State action on national safety codes. Monthly Labor Review okt. 1926.

Danmark.

L—. Arbejdsraadet gennem 25 Aar. Arbejderen 30 okt. 1926.

Norge.

GEETE, E. Timmerkojor i Norge [efter K. Østberg]. Skogen 1926, nr 11.

Schweiz.

The testing of cylinders for the transport of liquefied, compressed, and dissolved gases under pressure in Switzerland. Industrial Safety Survey sept./okt. 1926.

Storbritannien.

WEBER. Der Entwurf des englischen Fabrikgesetzes von 1926. Factories Bill 1926. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 42.

Tyskland.

BERTHEAU, [M.]. Aus dem Jahresbericht der chemisch-technischen Reichsanstalt für 1924/25. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 43.

BERTHEAU, M. New german regulations relating to steam boilers. Industrial Safety Survey sept./okt. 1926.

GOLLASCH, P. Ein Jahr Unfallschutz auf der Dortmunder Union. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 43.

Unfallverhütung unter Zensur. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 45.

Arbetslön.

RATTÉ, J. Internationale Lohnstatistik in der Metallindustrie. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

Sverige.

L[ARSSON], G. A. Stockholms stads lönestat åren 1921—1926. Statistisk Månadsskrift 1926, nr 9.

LJ[UNGQUIS]T, O. Missvisande lönestatistik. Målarnes Facktidning 1926, nr 11.

Amerikas förenta stater.

KRAUPNER, H. Das Geheimnis der hohen Löhne in Amerika. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 21.

Kanada.

Report of house of commons committee on legal minimum wages. The Labour Gazette 1926, nr 10.

Storbritannien.

Wages in the iron and steel industry in Great Britain in the spring of 1926. Monthly Labor Review okt. 1926.

Ungern.

Wages and the cost of living in Hungary. International Labour Review nov. 1926.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

ALBRECHT, G. Aktive Arbeitsmarktpolitik. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.

FEHLINGER, H. Die internationale Arbeitsorganisation und das Arbeitslosenproblem. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.

MOK, S. Professor Dr. Gustav Cassel over bestrijding der werkloosheid door werkverruiming. Tijdschrift van den nederlandschen Werkloosheids-Raad 1926, nr 11.

Arbeitslosenkrisis und Arbeitslosenpolitik. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 45.

Überwindung der Krise durch Senkung der Löhne? Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 44.

Sverige.

HENNING, E. Berberisutrotningen som nödhjälpsarbete. Landtmannen 1926, nr 46.

Amerikas förenta stater.

WITTING, A. G. Det industriella läget i Förenta staterna. Kommersiella Meddelanden 1926, nr 20.

Danmark.

OVERGAARD, C. Regeringens Kriselove. Tidsskrift for Industri 1926, nr 21.

Apropos Støtten til Erhvervene. Arbejdsgiveren (Danm.) 1926, nr 48.

Emergency proposals in Denmark. Industrial and Labour Information 22 nov. 1926.

Ministeriet Staunings kriseplan. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Socialministeriets Arbejdsudvalgs Betænkning angaaende Foranstaltninger til Imødegaaelse af Arbejdsløsheden i 1926—27. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

STAUNING vill »hjälpa näringslivet». Industria 1926, nr 23.

Norge.

R. Arbeidsledighet. Arbeidsgiveren (Norge) 1926, nr 22/23.

Ryssland.

OLBERG, P. Die Arbeitslosigkeit in Sowjetrussland. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 21.

Unemployment in Russia, 1917—1925. International Labour Review nov. 1926.

Tjeckoslovakien.

OBERSCHALL, A. Sieben Jahre Arbeitslosenunterstützung in der Tschechoslowakei. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.

Tyskland.

BROECKER, B. Zwangswirtschaft auf dem Arbeitsmarkt. Die Arbeit 1926, nr 11.

MARSCHAK, J. Verkehrsmittel und Arbeitsbeschaffung. Die Arbeit 1926, nr 11.

MICHALKE. Der Arbeitsnachweis als Vorbedingung einer Erwerbslosenfürsorge. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.

SACHS. Erhöhung der Erwerbslosenunterstützung. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 46.

SCHENK, R. Zur Entlohnung der Notstandsarbeiter. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.
SCHLEDERER, M. Die Haftung für Fehlbeträge in der Erwerbslosenfürsorge. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.
SCHREIBER, E. Eine landwirtschaftliche Arbeitsnachweiswoche. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.
WEIGERT, O. Die Krisenfürsorge für Erwerbslose. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 44.
F. F. Erwerbslosenfürsorge: Zuschlagsrecht der Länder und Gemeinden. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 46.
Forderungen zum Schutze der älteren Arbeiter. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 45.
Die Wirkung der Notstandsarbeiten auf den Arbeitsmarkt. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.

Arbetstid.

S. Åttatimmarsdagens inverkan på produktionen. Internationella arbetsbyråns undersökning. Industritidningen 1926, nr 20.
Achtstundentagsdebatte auf der 33. Verwaltungsratssitzung des internationalen Arbeitsamtes. Der Arbeitgeber 1926, nr 22.

Italien.

Zur internationalen Regelung der Arbeitszeit: Der Faszismus. Der Arbeitgeber 1926, nr 21.

Tyskland.

Was das Notgesetz zur Verkürzung der Arbeitszeit bringen muss. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 45.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

RUDSKOG, E. Egnahemmets köksinredning, målning och belysning. Hem i Sverige 1926, nr 3.
STENFORS, E. Reglering av begynnande samhällsbildningar. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 6.
Bostadsföreningsrörelsens utveckling i Malmö. Vår bostad 1926, nr 11.
Ett förslag i Stockholm att framskapa småstugor med kolonistugorna som förebild. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 6.

Amerikas förenta stater.

Building permits in principal cities of the United States: first half of 1926. Monthly Labor Review okt. 1926.

Finland.

KUUSI, E. Byggnadsverksamheten och bostadskrisens utveckling i Finlands städer åren 1912—1925. Social Tidskrift 1926, nr 11.

Tyskland.

EBEL. Inwieweit gilt noch das Reichsmietengesetz? Reichsarbeitsblatt 1926, nr 44.
Die Bautätigkeit im Deutschen Reich im Jahre 1925. Wirtschaft und Statistik 1926, nr 20.
Richtlinien für den Wohnungsbau. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 45.

Fattigvård och barnaskydd.

KOCK, J. C. Forsørgelsen af de Krigsbeskadigede og disses efterladte i Danmark og i Tyskland. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

Sverige.

KOCH, G. H. v. Arbetshemmen. Meddelanden från Socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden 1926, nr 20.
NEANDER, G. Om förebyggande åtgärder mot tuberkulos. Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos Kvartalsskrift 1926, nr 2/3.
Anordnandet av fattigvårdsanstalter i små kommuner. Landskommunernas Tidskrift 1926, nr 11.
Behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga Landskommunernas Tidskrift 1926. nr 11.

Tyskland.

BIRNBAUM, CLARA. Dr. H. Neumann's Kinderhaus. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 11.
MARTENS-EDELMANN, AGNES. Über Kindergärten, Kinderhorte usw. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 10.
SCHEIBE, W. Eine Notstandsaufnahme an sächsischen Volksschulkindern. Blätter für Wohlfahrtspflege 1926, nr 10.
SCHORSCH, E. Mit taubstummen Kindern an der Ostsee. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 11.

Föreningsväsen.

REVENTLOW, R. Geschlechterpsychologie in der gewerkschaftlichen Praxis. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 22.
SASSENBACH, J. Ein Vierteljahrhundert internationale Gewerkschaftsarbeit. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.
SMIT, G. J. A. Angestelltenprobleme. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

Sverige.

HANSSON, S. Journalisternas fackorganisation. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 46.
SIMONSSON, S. Hvad Bryggarelagets i Kristianstad protokollsbok för åren 1745—1851 förtäljer. Sv. Bryggareföreningens Månadsblad 1926, nr 10.

Amerikas förenta stater.

HIRDMAN, G. Arbetarrörelsen i Förenta staterna. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 47.
HIRDMAN, G. Oppositionsströmningar inom amerikanska arbetarrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 44.

Danmark.

Dansk Arbejdsmandsforbunds Udmeldelse. Arbejderen 6 nov. 1926.

Finland.

Fackföreningarnas krav. Industritidningen 1926, nr 21.

Irland.

Fox, R. M. Irish labour in politics. The Labour Magazine nov. 1926.

Italien.

Costanzo, G. Le nouvel ordre syndical en Italie. Revue Internationale des Institutions Économiques et Sociales 1926, nr 3.

Kanada.

Trades and labour congress of Canada (42nd annual convention). The Labour Gazette 1926, nr 10.

Norge.

Scheflo, O. To slags samling. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Ødegaard, J. M. P. De internasjonale faglige forbindelser. Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Samorganisasjonene. Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Storbritannien.

Mogård, B. J. Havelock Wilson, de engelska sjömännens ledare. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 45.

Engelska arbetarpartiets årskonferens. Industria 1926, nr 22.

Englands fackföreningspolitik. Industria 1926, nr 22.

Kongressen i Bournemouth. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Membership of trade unions, trade union federations, and trades councils. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 11.

Tjeckoslovakien.

Schäfer, A. Die Vereinheitlichung der Gewerkschaftsbewegung in der Tschechoslowakei. Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 22.

Tyskland.

Kozub, T. Ein neuer Beamtenbund. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 46.

Sinzheimer, H. Koalitionen, Koalitionsfreiheit und Koalitionsrecht. Die Arbeit 1926, nr 11.

Gewerkschaften und Politik. Gewerkschafts-Zeitung 1926, nr 46.

Jord- och egnahemsfrågan.

Gorni, O. Probleme der Landarbeit. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

Sverige.

Boëthius, G. Bör staten motarbeta uppkomsten av stora enskilda skogsdomäner i Dalarna och Norrland? Det nya Sverige 1926, nr 9/10.

Centerwall, S. Den nya skifteslagstiftningen. Hem i Sverige 1926, nr 3.

Wehdin, R. Arbetslöshetsanslaget till kolonisationsverksamhet? Sunt Förnuft 1926, nr 7.

Island.

Sigurdson. Statens støtte til nykultur og jordforbedring på Island. Ny jord 1926, nr 4.

Norge.

Kr. Bonden og klassekampen [Rec. av »Norsk Bondereisning»]. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Storbritannien.

Wise, E. F. Labour's agricultural policy and the liberals: A reply. The Labour Magazine nov. 1926.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Mehlis, G. Der soziale Frieden. Der Arbeitgeber 1926, nr 21.

Tyszka, E. v. Die Konjunkturforschung im Dienste des sozialen Friedens. Der Arbeitgeber 1926, nr 21.

The conciliation and arbitration of industrial disputes: I. The nature of conciliation and arbitration. International Labour Review nov. 1926.

Sverige.

C[arell], A. H. Arbetsfreden. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1926, nr 11.

Hansson, S. Regeringens planer. Fackföreningsrörelsen 1926, nr 45.

Wallin, H. Nuvarande löne- och avtalsläge på den kommunala arbetsmarknaden. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 6.

Blockadlappen. Verkstäderna 1926, nr 11.

En missriktad beskyllning [mot byggnadsarbetsgivarnas avtalspolitik]. Byggnadsvärlden 1926, nr 47.

Socialministern om arbetsfredslagstiftningen. Industria 1926, nr 23.

Belgien.

Ny belgisk Ordning vedrørende Mægling og Voldgift. Arbejdsgiveren (Danm.) 1926, nr 48.

Danmark.

Dr[eyer]. Arbejdskommissionens Betænkning om Mægling og Voldgift i Interessestridigheder. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

Leis. Opsigelserne og Ansvaret derfor. Arbejderen 13 nov. 1926.

Leis. Overenskomst i Jernindustrien. Arbejderen 27 nov. 1926.

Det danska kommissionsförslaget om medling. Industria 1926, nr 22.

Det danska kommissionsförslaget om medling. Industritidningen 1926, nr 21.

Den danske store arbeidskommission om voldgift i arbeidstvister. Arbeidsgiveren (Norge) 1926, nr 20/21.

Spille Sorteper om Ansvaret. [Avtalsuppsägningarna den 1/11 1926.] Arbejdsgiveren (Danm.) 1926, nr 45.

Italien.

Collective labour agreements in Italian agriculture. International Labour Review nov. 1926.

Kina.

Ta Chen. Study of strikes in China from 1918 to 1925. Monthly Labor Review okt. 1926.

Nederländerna.

De collectieve arbeidsovereenkomsten op 1 Juni 1926. Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 10.

Werkstakingen en uitsluitingen gedurende het jaar 1925. Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek 1926, nr 10.

Norge.

LYSHOEL, J. H. Skiljedomen i norska pappersindustrien. Industria 1926, nr 23.

Papirkonfliktens løsning. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Storbritannien.

SUNDSTRÖM, E. Den brittiska generalstrejkens lärdom. Sv. Tidskrift 1926, nr 7.

Coal-mining industry dispute. The Ministry of Labour Gazette 1926, nr 11.

Engelska kolstrejken. Industria 1926, nr 22.

Fattigvården som strejkfinansiär. Industria 1926, nr 23.

Kullkonflikten i sin 7. måned. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1926, nr 10.

Tyskland.

KUCHARSKI, F. Die Arbeitskämpfe in Deutschland im Jahre 1925. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1926, nr 4.

OERTMANN, P. Innungen und Tarifverträge. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 42.

Österrike.

STEIN, V. »Gegen Streik und Terror!» Arbeit und Wirtschaft 1926, nr 22.

Kooperation.

ARNFRED, [J. TH.] Det økonomiske Grundlag for Andelsforeningerne (Solidarisk Ansvar). Andelsbladet 1926, nr 45.

BARNES, G. N. Kooperationen och framtiden. Kooperatören 1926, nr 19.

GODSK, L. A. Andelsbevægelsens Karakter, samfundsmæssigt bedømt. Andelsbladet 1926, nr 47.

HIBBERD, R. Co-operative character as revealed in action. The co-operative Review okt. 1926.

LUCAS, J. Overlapping by co-operative societies. The co-operative Review okt. 1926.

LUND, H. Andelsbevægelsens historiske Forudsætninger. Andelsbladet 1926, nr 48.

NIELSEN, F. Samarbejdet mellem By og Land gennem Andelsbevægelsen. Andelsbladet 1926, nr 45.

STOLPE, H. Konsumentkammaren. Kooperatören 1926, nr 19.

STOLPE, H. Konsumentligan. Kooperatören 1926, nr 18.

WARBASSE, J. P. Die Genossenschaftsbewegung und die Arbeiterschaft. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 45.

A. D. Centralbestyrelsesmøde i det internationale Andelsforbund. Andelsbladet 1926, nr 45.

G. M. A propos de la sécurité de l'epargne dans les coopératives. L'Émancipation 1926, nr 10.

Das Angestelltenproblem in den Genossenschaften und der Sozialismus. Schweiz. Konsum-Verein 1926, nr 46.

Meetings of the I. C. A. [International Co-operative Alliance] at Hamburg, 12th to 16th October. International Co-operative Bulletin 1926, nr 11.

Some additions to co-operative literature. The co-operative Review okt. 1926.

Sverige.

HELGESON, INGEBORG. Konsumentkooperationens utveckling i Stockholm. Sociala och Kommunala Spörsmål 1926, nr 7.

De ekonomiska föreningarnas beskattning. Sv. Landtmännens Föreningsblad 1926, nr 45.

Danmark.

DALGAARD, F. Andelsbevægelsen i Byerne. Andelsbladet 1926, nr 47.

A. D. Betænkning om Revision af Næringslovgivningen. Andelsbladet 1926, nr 47.

Storbritannien.

JONES, B. Jottings from the memories of sixty years. The co-operative Review okt. 1926.

PERRY, S. F. The co-operative party: its progress since 1917. The co-operative Review okt. 1926.

POLLITT, J. The co-operative union as labour adviser. The co-operative Review okt. 1926.

SPRAGGON, B. P. British co-operators and british agriculture. The co-operative Review okt. 1926.

Levnadskostnader.

ODHE, T. Nationella råvarumonopol. Kooperatören 1926, nr 18.

Sverige.

CEDERBLAD, N. Sparsamheten inom arbetarklassen. Sunt Förnuft 1926, nr 7.

L[EUFVÉN], G. Lyxskatt å vetemjöl. Landtmannen 1926, nr 45.

Norge.

LUNDH, H. Trustkontrollen i Norge. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926, nr 3.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

GRÜNBAUM-SACHS, HILDE. Der berufsethische Einfluss des Berufsberaters. Arbeit und Beruf 1926, nr 21.

KELLNER, H. Berufsamtliche und privatwirtschaftliche Berufsauslese. Der Arbeitgeber 1926, nr 22.

LOBSIEN, M. Berufsberatung und Eignungsprüfung. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.

THOMSON, G. W. The revival of apprenticeship. The Labour Magazine nov. 1926.

Sverige.

A. J—N. Något om hur yrkesutbildade vanföra reda sig ute i arbetslivet. Sunt Förnuft 1926, nr 7.

SVERIGES MÅLAREMÄSTAREFÖRENING. Direktiv för lärlingsutbildning. Sv. Hantverkstidning 1926, nr 21.

Japan.

Apprenticeship in japanese factories. International Labour Review nov. 1926.

Tyskland.

GAEBEL, KÄTHE. Fragen der Facharbeiterausbildung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 41.

LIEBRECHT. Wesen und Entwicklung der Haushaltungsschulen als Berufsausbildungsmassnahme für Kriegerwaisen. Berliner Wohlfahrtsblatt 1926, nr 11.

Österrike.

BAUER, V. Die Berufe des Gerichtswesens in Österreich. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.

Nykterhetsfrågan.

LAGRIFFE, LUCIEN. L'alcool comme cause d'accidents de la circulation. Revue International contre l'alcoolisme 1926, nr 5.

ROSENBORG, E. Alkohollagstiftningens sociala effekt belyst av våldsbrottsstatistiken. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 10.

WESTERGAARD, H. Der Einfluss des Alkoholismus auf die Lebensdauer. Revue International contre l'alcoolisme 1926, nr 5.

Sverige.

GÖRANSSON, H. Hur kan nykterhetsnämnderna hjälpa fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna? Meddelanden från Socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden 1926, nr 20.

Bilismen och nykterhetskravet. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 10.

Amerikas förenta stater.

TINGSTEN, H. Det amerikanska förbudet. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 10.

Norge.

G[AH]N, H. Den norska förbudsomröstningen och dess konsekvenser. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 10.

Tyskland.

BICKERICH, W. Alkoholpolitiken och alkoholindustrien i Tyskland. Tidskrift för Systembolagen 1926, nr 10.

Das neue Spiritusmonopol-Gesetz. Deutsche Arbeitgeber-Zeitung 1926, nr 46.

Socialförsäkring.

BAUM, MARIE. Zur Entwicklung der Sozialversicherung. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 41.

ZEUTHEN, F. Socialforsikringen i de nordiske Lande. Socialt Tidsskrift 1926, nr 10.

ÅKERMAN, J. Om s. k. olycksfallsneuroser. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

Sverige.

B[ERGSTRAN]D, F. Några anteckningar angående behandlingen av pensionsansökningar. Tidskrift för den sv. Pensionsförsäkringen 1926, nr 8.

CARLSSON, A. Indrivningsmyndigheternas redovisning av indrivna pensionsavgifter. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1926, nr 6.

KARLSON, H. De kommunalanställdas pensionsfråga. Sveriges Landstings Tidskrift 1926, nr 5.

—L. Kunna kostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen inskränkas? Sunt Förnuft 1926, nr 7.

Förspelet [till en sjukkassereform]. Vårt liv 1926, nr 11.

Läkarna kräva reformer i sjukförsäkringen. Vårt liv 1926, nr 11.

Sjukkassenämndens behandling av omorganisationsspörsmålet. Sv. Sjukkasse-Tidning 1926. nr 9.

Sveriges läkare och folksjukförsäkringens reformering. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

Tvenne cirkulär rörande folkpensions uppbärande och utnyttjande. Sveriges Landstings Tidskrift 1926, nr 5.

De ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens årsberättelser 1925. Arbetarskyddet 1926, nr 11.

Danmark.

WESTERGAARD, H. Spørgsmaalet om aldersrente. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1926, nr 4/5.

Italien.

MAGNANIMI, R. Fatto fisico, causa violenta fisica e trauma psichico nella legge degli infortuni. Rivista Critica 1926, nr 9/10.

Kanada.

Sickness insurance. Outline of voluntary systems existing in Canada. The Labour Gazette 1926, nr 10.

Norge.

MINDE, O. Lægene og kretssykekassene. Sykeforsikringsbladet 1926, nr 10.

Landsmøtet. Sykeforsikringsbladet 1926, nr 10.

Palestina.

Sickness insurance in Palestine. International Labour Review nov. 1926.

Schweiz.

B. W. Ålderdomspensioneringen i Schweiz. Tidskrift för den sv. Pensionsförsäkringen 1926, nr 8.

Tyskland.

BACKHAUS, H. Die Neuregelung der Wochenhilfe. Arbeiterrecht u. Arbeiterversicherung (Beilage der Gewerkschafts-Zeitung) 1926, nr 10.

DERSCH, H. Das Aufgabengebiet der Verwaltungsbehörden bei Versicherungsbefreiungen. Reichsarbeitsblatt 1926, nr 41—42.

LEGERS, P. Ein Vorschlag zur Sozialversicherung Der Arbeitgeber 1926, nr 22.

Österrike.

KNECHTL, F. Die Wechselbeziehungen der Kranken- und Arbeitslosenversicherung in Österreich. Arbeit und Beruf 1926, nr 20.

Die Unfallshäufigkeit in den unfallversicherten Betrieben. Statistische Nachrichten 1926, nr 10.

Ut- och invandring.

ÅMAN, A. Moderna invandringsspörsmål. Hem i Sverige 1926, nr 3.

Amerikas förenta stater.

SCHMIDT, C. C. Förläggningen av Förenta staternas invandringskontroll till Europa. Hem i Sverige 1926, nr 3.

Filipino contract laborers in Hawaii. Monthly Labor Review okt. 1926.

Norge.

INSPEKTORATET FOR ARBEIDSFORMIDLING. Advarsler mot utvandring. Ny jord 1926, nr 4.

Tyskland.

MÜLLER, K. V. Zur Auswanderungs- und Siedlungsfrage. Die Arbeit 1926, nr 11.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december 1926 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
456.	K. kung. ang. understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder	12 nov.
469.	Arbetsrådets kung. med formulär till journal enligt 8 § lagen om arbetstidens begränsning den 4 juni 1926	22
472.	Riksförsäkringsanstaltens kung. ang. fastställelse av vissa formulär	1 dec.

Sociala Meddelanden.

Årgången 1926.

Band XXIX.				*Band XXX.*			
N:r 1 . .	s. 1—96	N:r 4 . . .	s. 273—352	N:r 7 . . .	s. 513—592	N:r 10 . .	s. 753— 848
» 2 . .	» 97—192	» 5 . . .	» 353—432	» 8 . . .	» 593—672	» 11 . .	» 849— 944
» 3 . .	» 193—272	» 6 . . .	» 433—512	» 9 . . .	» 673—752	» 12 . .	» 945—1036

Sakregister.

Affärsanställda. Arbets- och löneförhållanden: s. 137.

Alkoholmissbruk. Förslag till ny lagstiftning: s. 914.

Se även *Fylleriförseelser, Rusdrycksförsäljning.*

Arbetarlagstiftning, se *Sociallagsstiftning.*

Arbetarskydd. Arbetarskyddslagstiftning i Japan: s. 730.

Se vidare *Yrkesinspektionen.*

Arbetsbyrån, Internationella. Nya publikationer: s. 403, 648.

Publikationsserier: s. 195.

Styrelsesammanträden, 1926, jan.: s. 243; april: s. 393; maj: s. 488; okt.: s. 907.

Se även *Arbetskonferens, Kriser.*

Arbetsfred. Ny utredning rörande frågan om arbetsfredens främjande: s. 245.

Danmark. Arbetskommissionens betänkande: s. 912.

Se vidare *Förhandlingsordning, Förlikningsmän.*

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1925: s. 221; månadsstatistik 1925, dec.: s. 64; 1926, jan.: s. 176; febr.: s. 256; mars: s. 310; april: s. 416; maj: s. 496; juni: s. 552; juli: s. 656; aug.: s. 737; sept.: s. 807; okt.: s. 928; nov.: s. 1019.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1925: s. 695.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1925: s. 305.

Ungdomens yrkesval och arbetsförmedling i Stockholm: s. 604.

Danmark. Den offentliga arbetsförmedlingen 1925/26: s. 549.

Se även *Arbetsmarknad, Sjuksköterskebyråer.*

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1925: s. 489.

Arbetsinställelser i Sverige år 1925: s. 977.

Arbetsinställelser i utlandet under 1925: s. 1003.

England. Striden om kolgruvorna sid. 398.

Generalstrejken: s. 614.

Arbetskommission, se *Arbetsfred.*

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen: s. 907.

Sveriges delegation vid 1926 års arbetskonferens: s. 393.

Åttonde internationella arbetskonferensen i Genève: s. 675.

Nionde internationella arbetskonferensen i Genève: s. 755, 857.

Se även *Arbetsbyrån.*

Arbetslöner. Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1925: s. 368.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1925: s. 771.

Amerikas förenta stater. Löneutvecklingen i storindustrien: s. 730.

Löneutvecklingen under 1925: s. 47.

Danmark. Arbetslönerna under tredje kvart. 1925: s. 244; första kvart. 1926: s. 801.

England. Löneutvecklingen under 1925: s. 395.

Frankrike. Löneutvecklingen under 1925: s. 394.

Kanada. Löneutvecklingen under 1925: s. 395.

Tyskland. Löneutvecklingen under 1925: s. 244.

Se vidare *Affärsanställda, Kvinnliga arbetare, Lantarbetare, Sjömansyrket, Skogsarbetare, Väg- och vattenbyggnader.*

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1925, 30 nov.: s. 70; 31 dec.: s. 182; 1926, 31 jan.: s. 262; 28 febr.: s. 316; 31 mars: s. 422; 30

april: s. 502; 31 maj: s. 558; 30 juni: s. 662; 31 juli: s. 743; 31 aug.: s. 813; 30 sept.: s. 934; 31 okt.: s. 1025.

Arbetslösheten under år 1925: s. 105.

Den kommunala arbetslöshetspolitiken i Stockholm: s. 306.

Kommunernas arbetslöshetsutgifter under åren 1914—1921: s. 999.

Nya arbetslöshetssakkunniga: s. 47.

Nya sakkunniga för utredning angående arbetslöshetsförsäkring: s. 396.

Nödhjälpsarbetarnas yrkesfördelning och personliga förhållanden: s. 211, 965.

Socialstyrelsens yttrande i arbetslöshetsfrågan: s. 26.

Arbetslösheten i utlandet: s. 71, 183.

England. Undersökning rörande arbetslöshetsförsäkringens verkningar: s. 169.

Norge: Arbetslöshetsförsäkringen: s. 397.

Se vidare *Arbetslöshetskommissionen, Arbetsmarknad, Kriser.*

Arbetslöshetskommissionen. Statens arbetslöshetskommissions verksamhet 1925, nov.: s. 47; dec.: s. 168; 1926, jan.: s. 245; febr.: s. 308; mars: s. 396; april: s. 488; maj: s. 550; juni: s. 642; juli: s. 731; aug.: s. 802; sept.: s. 909; okt.: s. 1000.

Arbetsmarknad. Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1925, dec.: s. 1; 1926, jan.: s. 97; febr.: s. 193; mars: s. 273; april: s. 353; maj: s. 433; juni: s. 513; juli: s. 593; aug.: s. 673; sept.: s. 753; okt.: s. 849; nov.: s. 945.

Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1925, fjärde kvart.: s. 99; 1926, första kvart.: s. 355; andra kvart.: s. 595; tredje kvart.: s. 851.

Arbetskraftens rörlighet och metoderna för dess beräkning: s. 361.

Arbetskraftens rörlighet på den svenska arbetsmarknaden: s. 142.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet: s. 239, 317, 415, 503, 551, 663, 744, 814, 935, 1026.

England. Arbetsmarknaden 1925, nov.: s. 48; dec.: s. 171 (forts. se ovan).

Tyskland. Arbetsmarknaden 1925, nov.: s. 48; dec.: s. 171 (se ovan).

Se vidare *Dubbelinkomster, Kriser, Sjömansyrket.*

Arbetstid. Verkningarna av åttatimmarslagen och bagerilagen: s. 129.

Arbetstidskonferensen i London: s. 277.

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknad, Sjömansyrket.*

Arrendelagstiftning, se *Vanhävdslagstiftning.*

Bagerilagen, se *Arbetstid.*

Bostadsfrågan. Bostadsmarknaden i rikets städer vid aprilflyttningen 1926: s. 465; vid oktoberflyttningen 1926: s. 947.

En kompletterande bostadsundersökning i Malmö: s. 297.

Hyresräkningen år 1924 (Del II): s. 899.

Utredning om bostadskreditens ordnande: s. 397.

Se vidare *Byggnadsverksamheten, Hyreslagstiftning.*

Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1925: s. 280; i rikets stadssamhällen år 1925: s. 881.

Statistik över byggnadsverksamheten i vissa främmande länder: s. 285.

Centrala skiljenämnden, se *Skiljedom.*

Dubbelinkomster. Ett tyskt regeringsingripande mot löntagare med dubbelinkomster: s. 910.

Emigration, se *Ut- och invandring.*

Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1924: s. 782.

England. Fackföreningsrörelsen under 1925: s. 1002.

Se även *Landsorganisationen.*

Fylleriförseelser och spritsmuggling: 1925, fjärde kvart.: s. 109; 1926, första kvart.: s. 373; andra kvart.: s. 609; tredje kvart.: s. 876.

Se även *Alkoholmissbruk.*

Föreningsväsen. Den italienska föreningsoch avtalslagstiftningen: s. 490.

Se vidare *Arbetsgivareföreningen, Fackföreningsrörelsen, Kooperation, Landsorganisationen.*

Förhandlingsordning vid kooperativa företag: s. 802.

Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1925: s. 982.

Hyreslagstiftning. Hyresrättens reformering: s. 3.

Frankrike. Hyreslagstiftningen: s. 550.

Hyresräkning, se *Bostadsfrågan.*

Immigration, se *Ut- och invandring.*

Industriell demokrati vid arbetartryckerierna: s. 167.

Industrien i Sverige år 1924: s. 386.

Se även *Kvinnliga arbetare.*

Kollektivavtal i Sverige år 1925: s. 980.

Kollektivavtalens lönesatser 1925, fjärde kvartalet: s. 46; 1926, första kvartalet: s. 275; andra och tredje kvartalen: s. 905.
Kollektivavtal i utlandet under 1925: s. 1004.
England. Striden om kolgruvorna: s. 398.
Finland. Den kollektiva avtalsrörelsen: s. 489.
Italien. Förenings- och avtalslagstiftningen: s. 490.
Kooperation. Kooperativ verksamhet i Sverige år 1924: s. 479.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1925: s. 545.
Konsumentkooperationens ställning i olika länder: s. 732.
Norge. Förslag till lag om kooperativa föreningar: s. 642.
Schweiz. Lönetvist vid konsumtionsföreningen i Basel: s. 492.
Se vidare *Förhandlingsordning.*
Kriser. Folkförbundets och internationella arbetsbyråns blandade kommitté för ekonomiska kriser: s. 308.
Danmark. Kristidsunderstöd åt industrien: s. 169, 1001.
Kvinnliga arbetare. Kvinnliga arbetares löneinkomster inom olika industrigrenar och ortsgrupper år 1924: s. 159.
Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1924: s. 389.
Landsorganisationen i Sverige under 1925: s. 309.
Lantarbetarnas löneförhållanden år 1925: s. 43.
Legostadgans upphävande: s. 601.
Levnadskostnader 1925, fjärde kvart.: s. 71; 1926, första kvart.: s. 318; andra kvart.: s. 559; tredje kvart.: s. 815.
Levnadskostnaderna i städer och industriorter på landsbygden omkring 1923: s. 435.
Tullarnas och accisernas betydelse för levnadskostnaderna: s. 171.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 48, 342, 584, 840.
Se även *Livsmedelspriser.*
Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1926, jan.: s. 183; febr.: s. 263; april: s. 423; maj: s. 504; juli: s. 664; aug.: s. 745; okt.: s. 936; nov.: s. 1027.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn: s. 50, 734.
Se vidare *Levnadskostnader.*
Läkarintyg, se *Sjukförsäkring.*
Lösdrivarlagen. Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagen: s. 984.
Medling i arbetstvister, se *Arbetsfred, Förlikningsmän.*
Mellanfolkliga domstolens utslag i frågan om arbetsgivarlagstiftningen: s. 728.
Minderåriga, se *Kvinnliga arbetare.*
Nödhjälpsarbetare, se *Arbetslöshet.*
Olycksfall i arbete år 1923: s. 962.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1925: s. 953.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1925: s. 483.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 248, 408, 653, 924, 1005.
Olycksfallsförsäkring. Olycksfallsförsäkringens omorganisation: s. 53.
Föreslagen omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen: s. 644.
Se även *Riksförsäkringsanstalten.*
Pensionsförsäkring. Danmark. Nytt förslag om ålderdomspensionering: s. 645.
Schweiz. Folkomröstning om ålderdomsförsäkringen: s. 174.
Pensionsstyrelsen. Årsberättelse för 1924: s. 246.
Riksdagsfrågor, se *Sociallagstiftning.*
Riksförsäkringsanstalten. Årsberättelse för 1924: s. 54.
Rusdrycksförsäljningen år 1925: s. 803.
Kontrollstyrelsens utlåtande rörande maximigränsen för utminutering: s. 378.
Sjukförsäkring. Sjukförsäkringens omorganisationsfråga: s. 50
Danmark. Läkarna som intygsgivare rörande sjukdom och invaliditet: s. 916.
Finland. Förslag till obligatorisk sjukförsäkring: s. 492.
Sjukkassor. Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1922—1924: s. 300.
Sjukkasserörelsens utbredning vid slutet av år 1924: s. 232.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1925: s. 549.
Sjömansyrket. Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1925: s. 206.
Löneförhållandena inom sjömansyrket: s. 705.
Internationell Rödakorskonferens för främjande av sjömännens hälsovård: s. 729.
Se även *Olycksfall i arbete.*
Skiljedom. Centrala skiljenämndens beslut: s. 55, 253, 918, 1007.
Danmark. Skiljedomstol för statstjänstemännen: s. 913.
Se även *Arbetsfred.*
Skogsarbetare. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1925/1926: s. 217.

Småbruksrörelsen i Danmark: s. 1002.
Socialförsäkring. Österrike. Socialförsäkringen: s. 173.
Socialförsäkring för praktiserande jurister: s. 400.
Se vidare *Arbetslöshet*, *Olycksfallsförsäkring*, *Pensionsförsäkring*, *Sjukförsäkring*.
Social handbok: s. 304.
Sociallagstiftning. Författningar rörande sociala frågor: s. 96, 186, 272, 344, 432, 512, 592, 672, 752, 848, 944, 1036.
Sociala frågor vid 1926 års riksdag: s. 719.
Det nordiska socialpolitiska samarbetet: s. 800.
Ryssland. Industriens sociala belastning: s. 394.
Ändringar i arbetarlagstiftningen: s. 728.
Se vidare *Arbetskonferens*.
Spritsmuggling, se *Fylleriförseelser*.
Strejker, se *Arbetsinställelser*.
Tidskriftsöversikt: s. 59, 187, 265, 345, 425, 506, 586, 666, 747, 843, 938, 1029.
Tullar, se *Levnadskostnader*.
Ut- och invandring under 1925: s. 805.
Utvandringen till främmande världsdelar år 1925: s. 157; 1926, första kvart.: s. 401; andra kvart.: s. 646; tredje kvart.: s. 917.
Värvning av svenska arbetare till Frankrike: s. 494.
Övervakandet av utlänningar i riket: s. 806.
Utlänningskontrollen i vissa länder: s. 515.
Det mellanstatliga folkutbytet inom Europa: s. 533.
Amerikas förenta stater. In- och utvandringen under senare halvåret 1925: s. 247; första kvart. 1926: s. 494; fiskalåret 1925/26: s. 698.
Förslag till ändringar i invandringslagen: s. 166.
Emigrantkontrollen i europeiska hamnar: s. 702.
Lättnader i invandringsbestämmelserna för krigsveteraner: s. 734.
Danmark. Utvandringen år 1925: s. 174.
Norge. Utvandringen år 1925: s. 247.
Vanhävdslagstiftning. Förslag om vanhävds- och arrendelagstiftning: s. 910.
Väg- och vattenbyggnader. Löneförhållanden för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare m. fl. under år 1925: s. 470.
Yrkesinspektionen. Verksamhet 1925, fjärde kvart.: s. 175; 1926, första kvart.: s. 414; andra kvart.: s. 655; tredje kvart.: s. 927.
Yrkesinspektionens strävanden och industriens produktionskostnader: s. 115.
Se även *Olycksfall i arbete*.
Ålderdomsförsäkring, se *Pensionsförsäkring*.